

337760

CASA Ș COALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

No 6174

SCRIITORI AROMÂNI

IN

SECOLUL AL XVIII

(CAVALIOTI, UCUTA, DANIL)

DE

PER. PAPAHAGI

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice „CAROL GÖBL“ S-sor Ion St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI 16

22.377

1909.

PREȚUL 10 LEI

No. _____

SCRITORI AROMÂNI

24988
Sublet

IN

SECOLUL AL XVIII

(CAVALIOTI, UCUTA, DANIL)

DE

PER. PAPAHAĞI

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice „CAROL GÖBL” S-sor Ion St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI 16

22.377

1909.

BIOTECNA UNIVERSITARA
BUCURESTI
24988

272/06

SECTIA AL XVIII

(CAVALIOTI UCUTA DANIE)

DE

MR. PAPAHAZI

B.C.U. Bucuresti

C146424

8R-95

PREFAȚA

În lucrarea de față, pe lângă reproducerea credincioasă a opului lui Ucuta și a cărticelei lui Daniil, precum și a tuturor cuvintelor aromâne din vocabularul lui Cavalioti, am ținut să pui în lumină, în introducere, starea culturală a Aromânilor pela sfârșitul secolului al XVIII, când trăesc acești scriitori.

Am căutat să arăt, care a fost simțirea lor și să scot în evidență năzuințele de redeșteptare națională atât ale Aromânilor moscopoleni, cât și ale celor din Epir, după cum dovedesc mărturiile aduse.

Am vorbit despre însemnătatea lucrărilor acestea și am atins influența ce au putut exercita Aromânii aflători în Austro-Ungaria, la cari conștiința de neam eră mai deșteaptă și din atingerea cu ideile regeneratoare ale marilor iubitori de neam Samuil Micul, Gheorghe Șincai și Petru Maior.

Am spus tot ce am putut află despre imprimeria din Moscopole și despre scriitorii Cavalioti, Daniil și Ucuta.

Țiu să adaog ca completare la cele spuse la pag. 48—49 despre descoperirea lui Ucuta, că se datorește în bună parte părintelui Porfirescu, care l'a descoperit la un locuitor din Bitolia, originar din Ohrida, iar achizițiunea lui numai interesului depus de d-nii I. Papiniu, Ministrul României la Constantinopole, și I. Bianu, bibliotecarul Academiei Române, puși fiind în cunoștința acestui neprețuit document național de către d. N. Tacit.

Despre Ucuta a măi scris d. N. Bațaria câteva cuvinte în *Grain Bun*, Anul I, No. 11 — 12, 1907,— unde i se reproduce și prefața — precum și d. N. Iorga în *Floarea Darurilor*, vol. II, No. 5, 1907 (Aprilie 29).

Incheind, ți-u să exprim toată recunoștința mea călduroasă d-lui I. Bianu, pentru interesul de aproape arătat lucrării de față.

București, Martie, 1909.

Per. Papahagi.

Slu. Sr. A. Zammer în semn
de înalta-considerație

București, 1909. (St. Crimbleu 29)

INTRODUCERE

Niciodată simțirea națională la Aromâni, n'a fost adormită. Ei s'au simțit în totdeauna Români, și, după cum ne vom încredința, s'au mândrit cu originea lor romană.

Fără a mai aminti de cronicarii greci (1), cari ne transmit primele cunoștințe despre ei, cari ni-i arată în luptă în contra împăraților bizantini și a elementului grec, și frați cu Românii din Dacia Traiană, raportându-ne la scriitorii noi, cari au scris despre dânșii după ocuparea Macedoniei de Turci, reiese lămurit că numai admitând un sentiment sigur și puternic de conștiință națională luminată la Aromâni, ne explicăm de ce susțin ei stăruitor față de toți cercetătorii, că-s de viță romană. Bunăoară Pouqueville, cercetându-i și interesându-se de originea Aromânilor după tradițiile lor, află că ei își revendică cu mândrie originea romană (2). Acelaș lucru îl mărturisește

(1) Kekaumeni, *Strategikon*, ed. B. Wassiliewsky et V. Iernstedt; Anna Comnena [1083—1148], Ioan Kinnamos, cel dintâiu dintre Bizantini, care relevă originea romană a Românilor. (Cfr. G. Murnu, *Din Nichita Acominatos Honiatul*, pag. 8); Nichita Acominatos; Pachymer și alții. (cfr. Leake, *Researches in Greece*, pag. 362—382, și alții.

(2) Pouqueville, *Voy. de la Grèce*, II, pag. 328—329: «Les Megalovlachites qui habitent de nos jours les hautes montagnes du Pinde, que Nicéas appelle les Météores de la Thessalie, tels que ceux des cantons de Malacassis et d'Aspropotamos, se prétendent, sans fournir aucune preuve historique, descendants des débris de l'armée de Pompée, qui se réfugièrent dans les montagnes de Thessalie après la bataille de Pharsale...» «...Les Valaques Massarets ou Dessarets, qui restaurèrent Moschopolis, à laquelle ils donnèrent le nom de Voschopolis, ville des pasteurs, à cause de leur titre de Vlach, cette valeureuse peuplade, dont les tribus sont desséminées dans les cantons de Caulonias, de Ghéortcha, et jusqu'au voisinage de Durazzo, sont, à les entendre, la postérité d'une colonie établie par Quintus Maximus, dans

Cousinéry (1), grecul R. Rangabe (2), Néofit Duca (3), Leake (4), Κύριλλος, Philippide (5) și alții. Iar în poporul de jos, care n'a fost năpădit de cultura greacă, acest ales sentiment de rasă este adânc săpat în suflet.

Acestui sentiment se datorește și faptul pentru care Aromânul se privește până în ziua de azi superior neamurilor conlocuitoare, precum și sentimentului în credința îndreptățită, că el le întrece pe toate, prin buna sa stare, prin hărnicia și morala sa aspră, prin destoinicia sa, prin frumusețea satelor sale bine populate (6), — mai toate bucurându-se în trecut de privilegiu (7), recunoscute ca sate

la Taulantie, ou Musaché, d'où ils seraient passés dans les monts Candaviens au temps des invasions des barbares. ... «Pour ce qui est des tribus Valaques voisines du Parnasse et du Céphise de la Phocide, elles prétendent avoir une origine commune avec les Megalovlachites; et toutes en général revendiquent avec orgueil le nom de Romounis, ou Romain.»

(1) *Voy. dans la Macédoine*, Paris 1831, tom. I, pag. 16: «...Această populațiune [aromână] este curat romană...», mai departe pag. 17: «limba lor ne face să-i cunoaștem; vorbesc mereu latinește, și dacă-i întrebăm, de ce nație sunteți? ei răspund cu mândrie, Român».

(2) *Pandora*, Atena, 1856: «Comparând figura, statura și caracterul lor, se vede că ei sunt de rasă latină».

(3) Vezi mai jos.

(4) *Travels in northern Greece*, London 1835.

(5) K. Κυρίλου, Ἀπολογία ἱστορική, etc., 1815, pag. 86; 89: «Οἱ Βλάχοι τῆς Ἠπείρου εἶναι μέτοικοι τῆς Βλαχίας. Τὸ μέρος, ὅπου κατ'ἀρχάς ἐκατοίκησαν τῆς Θεσσαλίας ὀνομάσθη παρομοίως Βλαχία, ὡς φαίνεται εἰς τοῦς Βυζαντινοῦς ἱστορικοῦς». Philippide, Γεωγραφικὸν τῆς Ρουμανίας, tom. I, partea II, Leipzig 1816, pag. 28 și urm.

(6) *Travels in northern Greece*, II, pag. 274; Rösler, *Rom. Stud.*, Leipzig 1871, pag. 102.

(7) Lejan, *Ethnogr. de la Turquie*, Paris 1861, pag. 61; Pouqueville, *Voy. de la Grèce*², II, pag. 159, 337, 391; cfr. Ami Boué, *La Turquie d'Europe*, Paris 1840, tom. IV, pag. 194—197; [Apostol Mărgărit], *Les Valaques du Pinde* (passim); Αραβαντινός, Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, I, pag. 186, & 20: Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ οἱ ἐν τοῖς μεθόριοις τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας Βλάχοι διατηρήσαντες τὴν αὐτονομίαν των ἐπὶ ἰκανῷ διαστημάτι, καὶ θεωροῦντες ἤδη, ὅτι ἔμελλον, ἵνα ἡποταχῶσιν ἀναποφεύκτως καὶ καταστραφῶσιν ἔνεκεν τῆς παραιτέρω ἀντιστάσεως των ἀπεψάσαν ἀθρομῆτως τὴν ὑποταγὴν των ὑπὸ ἔρον τοῦ διοικεῖσθαι ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς κατὰ καθὼν Βασιλομήτορος, διερῶ ἐπιτυχόντες διετήρησαν εἶδος δημοκρατικοῦ τινος πολιτεύματος, ζῶντες ἀβλαβῶς καὶ ἀνεπηρέδαιστος, ἐν ᾧ αἱ γειτονιζόντες ἀμόρησοι ἀπῆρχον ἐκτεθειμένοι εἰς μυσία δεινὰ. [In notā]: Τὸ τοιοῦτον πολιτεῖμα καὶ τὸ ἀνεπηρέαστον διετήρησαν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος βλαχικαὶ κοινότητες μερῶ τῆς Σαιραπειας τοῦ Ἀλῆ πασσά, διὰ καὶ αὐτῶν ἀποστέρηθῆσαι τῶν προνομίων των, ἐξῆρ-

independente, de Greci și azi încă numite *κεφαλοχώρια*, mai nici una moșie cum au fost și sunt mare parte din satele grecești și bulgărești din Peninsula balcanică—, prin mândrețea și soliditatea caselor sale, cari par niște adevărate castele (1), și prin alte virtuți.

Numeroase sunt, prin urmare, mărturiile că Aromânul și-a păstrat neatinsă conștiința națională și după ocuparea Peninsulei balcanice de Turci. Dar chiar dacă nici o mărturie, nici un document nu ne-ar vorbi despre aceasta, totuș tenacitatea cu care a știut el să-și păstreze neatins datele și credințele sale strămoșești și mai ales limba — dialectul cel mai arhaic român —, ar fi cea mai sigură și mai îndestulătoare dovadă. Există însă, afară de mărturiile cercetătorilor etnografi și afară de conservarea credincioasă a limbii, a datinelor și a credințelor sale străvechi, și dovezi puternice, că Aromânul, deși copleșit de veacuri, prin școală și biserică, de înrăurirea culturală elinească, n'a înțeles nicidecum și niciodată, ca să-și renege naționalitatea și limba sa, ci că s'a năzuit, când împrejurările priincioase i-au îngăduit, să-și creeze din limba sa de mamă un organ de dezvoltare în sens național, de cultivare a inimii și de instruire a minții în sens curat românesc, silindu-se, cum mărturisește Neofit Duca, «să constituie o națiune deosebită» (2), indiferent dacă din

πάντο ἐν τῆς διακρίσεως ἐκείνου, εἰς καὶ αἱ λοιπαὶ χῶραι. Διέπειραν δὲ μεταξὺ αὐτῶν αἱ κομποπόλεις τοῦ Μιτσόβου, τῶν Καλαβῶντινῶν, καὶ Συφῶζαν, αἱ ἀξιολογότεραι καὶ μετρί τῆς σήμερον; ibidem, II, pag. 107—108, despre *Μιτσόβου* = Amineiu; I. Caragiani, *Stud. ist. a. Rom. din Pen.-Balc.*, 106—199 (apud I. Nenițescu, *op. cit.*, pag. 402—405).

(1) I. Nenițescu, *Dela Româniî din Turcia Europeană*, București, 1895, pag. 63; I. Caragiani, *Stud. ist. a. Rom. din Pen.-Balc.*, pag. 109—110, apud I. Nenițescu, *op. cit.*, pag. 230.

(2) Aromânii, chiar trăind supt imediata înrăurire a culturii eline, din sentiment de rasă innăscuț, țineau să nu fie confundați cu Grecii. Interesant în privința aceasta este raportul dintre Aromânii și Grecii comunității ortodoxe din Viena, de pe la începutul sec. trecut. Pe diferitele cărți tipărite cu cheltueala comunității bisericii ortodoxe, se face în totdeauna mențiune de *Aromân*, numit când *Βλάχος*, când *Ρωμαιο-Βλάχος*, spre a nu se confunda cu Daco-românul. Astfel în *Ἱστορία συνοπτικὴ τῆς Ἑλλάδος* de Vasile Papa-Eftimiu, apărută la Viena în 1807 se menționează pe copertă: *Προσωνηβίαια δὲ τῆ Ἐντιμοτάτῃ Ἀδελφότητι τῶν ἐν Βιέννῃ ἐντοπιῶν Ρωμαιο-βλάχων* [Greci și Români]; iar în *Ἐπιτομὴ τῆς ἱεράς Ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας* de Aromânul

pricina goanei și prigoanei crâncene grecești (1), năzuința

Dimitrie Nicolae Darvari, tipărită la 1830, Viena, se zice: φιλοτίμῳ δὲ δαπάνῃ τῆς ἐν Βιέννῃ τῶν Γραικῶν καὶ Βλάχικων κοινότητος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Τριάδος. Asemenea menționări sunt numeroase între anii 1800—1830. Tot aceste reiese din actele procesului dintră Macedo-Români și Greci, pentru introducerea limbii române, ca limbă liturgică, în biserica «Μακεδο-βλαχική» din Budapesta și despre care vorbim mai jos.

(1) Spre a se vedea că Grecii au urmărit pas cu pas orice tendință de redeșteptare națională la Aromâni, de demult, socotesc necesar a reproduce aci pasajii din discuțiunea urmată între Neofit Duca și K. Chiril, cu privire la acțiunea de desnaționalizare, de grecizare a Aromânilor. Intr'o prefață (Λόγος τῶν ἀπικῶν ρητόρων, Viena 1812, tom. I, pag. IX) către Grecii ortodocși de pretutindeni, Neofit Duca, indemnându-i la învățarea limbii grecești, propune întrebuițarea clericilor, cari să știe și limbile națiunilor ce ar trebui să fie grecizate și anume cea slavă, ἥτις ἐχώρησεν ἀδικῶς καὶ παραλόγως καὶ μέχρι τῶν κόλπων αὐτῶν τῆς Ἑλλάδος (pag. IX), cea aromână, ἔθην δὲ ὑπὸ τῆς Βλαχικῆς τῆς χωλῆς ταύτης καὶ μοιχάλου· ἥτις καὶ αὐτὴ νῦν ἐν φτωινωτάτῳ αἰῶνι, καὶ ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ τῆς δόξης βατταρίζει μεταξὺ τῶν ἐλλήνων, καὶ ἀπεροβριακῶς ὑποκρούζει, καὶ τὰ ὅλον ἐκ μέρους καταμολύνουσα (ibidem) și apoi cea albaneză, Ἄλλοθεν πάλιν ὡς ἐκ τῆς δούσεως ἢ Ἀλβανικῆ, οὐκ οἶδ' ὅπόθεν κατὰ δυοστιχίαν καὶ αὐτὴ περιφρήσασα, ἰσχυρῶς καταθρασύεται τῆς θεσπίνης, καὶ πολὺ μέρος τῆς πατρώας ἡμῶν κληρουχίας ἀπέσπασε, καὶ πολλοὺς τῶν ἐρθοδόξων εἰς πάλυτατον σκότος τῆς ἀμαθίας τῶν δογμάτων ἐξέωσε (ibidem). La pagina următoare își exprimă mirarea, că clerul grec n'a luat în trecut măsuri de urgență pentru paza, îndreptarea și evitarea de a se îndepărta diferitele națiuni dela elementul grec. Arată măsurile de îndreptare și reorganizare a școalelor grecești, pentru ca revenind la Aromâni, să accentueze (pag. XIII): «Περὶ δὲ τῶν Βλάχων τῶν ἐν τοῖς ὄρσει τῆς Ἑλλάδος πολλαχῆ κατοικούντων δὲν συστέλλομαι νὰ εἶπω καὶ πάλιν, ὅτι οὗτοι ἔο μόνον τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν συμφέρει νὰ μάθωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδόξως καὶ ἀναξίως προσφέρουσιν, ἀνάγκη νὰ ἀπομάθωσι καὶ νὰ σβέσωσιν αὐτὴν εἰς τὸ παντελές» și tot așa mai departe despre Aromâni și Bulgari.

K. Chiril, răspunzând lui Duca în a sa Ἀπολογία, este în contra ideii de a se servi de clericii, cari ar cunoaște și limbile națiunilor, pe cari Grecii doresc să le desnaționalizeze, argumentând că Români din Moldova și Valahia își au dejă limba lor liturgică (pag. 86), care este și «γλῶσσα τῆς Διοικήσεως, μ' ὅλον ὅτι οἱ διοικούντες Ἡγεμόνες εἶναι Γρῆκοι»; iar cât privește pe Aromâni, ar fi pericol mare a se face această inovație, căci s'ar întâmplă acelaș lucru ce s'a petrecut și cu Macedo-românii stabiliți în Pesta, cari de parte de a se greciza, din contra au cerut introducerea limbii lor în biserică. «Πρὸ ὀλίγον εἰς τὴν Πέσταν εἰσῆγαγον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν γλῶσσαν τῶν [Aromânii moscopoleni]. ἀλλ' ἡ πείρα ἀπέδειξε κακὴν τὴν τοιαύτην καινοτομίαν· Καὶ ἂν τὸ σχίσμα, τὸ ὅποιον ἐπροξενήθη μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων Χριστιανῶν, ἔταμε καὶ εἰς τὰ δύο μέρη ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα, τί δὲν βέλει προξενήσει τοιοῦτον σχίσμα, ὅταν γεννήσῃ τὸ αὐτὸ σκάνδαλον εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἐπικράτειαν; Τὴν ἀλήθειαν ταύτην γνωρίζουσι μόνον ὅσοι ἠξέουρουσι πῶς διοι-

aceasta nu s'a putut mântineă și desvoltă în mod normal (1).

Una din aceste dovezi sigure este și existența modestului op al lui Ucuta, *Νέα Παιδαγωγία*. Această lucrare în adevăr oferă dovada cea mai sigură în această privință, pe lângă darul ce-l are de a desminți și răsturnă pentru totdeauna neadevărul, ce ni-l cântă de aproape jumătate de veac prigonitorii neamului aromân — Grecii — cari ne impută că noi Aromânii niciodată n'am fost însetați după cultură națională, niciodată n'am dorit și nu ne-am străduit intru a ne cultivă și instrui în limba noastră; iar că lupta de față pe care o dăm azi în patria noastră, spre a ne scutura cu totul de înrăurirea grecească, ce tinde a ne nimici caracterul nostru etnic, ar fi ceva artificial, datorit amestecului României. Năzuința plină de laudă a acestui apostol al Aromânilor însă, de a da neamului său un manual cu un alfabet propriu limbii aromâne, stăruind în prefața ce-l însoțește asupra necesității simțite de frații săi pentru o atare carte, și împrejurarea că lucrarea datează din 1797, adecă dintr'un timp când România de astăzi nici nu există, când Principatele române zăceau supt stăpânirea fanariotă, considerate fiind

κοῦνται σήμερον ἐκείνα τὰ μέρη. Εἶναι εὐχῆς ἔργον νὰ λείπωσι τοιοῦτοι νεωτερισμοὶ τῶν ὁποίων οἱ ἐξευρεταὶ εἶναι στερημένοι τῶν ὅσα διατρέχουσιν εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν ὅποταν ἀψήγαν.» Pe românește: «De curând [Aromânii moscopoleni] introduseră la Pesta limba lor în biserică, dar experiența a dovedit de rea această inovațiune. Iar dacă schisma întâmplată între aceștia și ceilalți creștini de aceeaș religie a pricinuit la ambele părți rezultate păgubitoare, ce nu va pricinui o astfel de schismă, când acel scandal s'ar produce în statul turcesc? Numai aceia cunosc adevărul acesta, cari știu cum se țin în stăpânire astăzi acele locuri. E un fapt fericit, ca să lipsească astfel de inovațiuni, descoperitorii cărora sunt lipsiți de toate câte decurg în patria lor, pe care au părăsit-o». Reiese clar așa dar, că în mod conștient Grecii au căutat să sugrume în fașe incercările de redesteptare ale Aromânilor, despre cari vom aveă mai jos prilejul să mai vorbim. Cfr. aspra critică făcută acestei lucrări, pentru spiritul său de intoleranță, față de celelalte limbi negrecești, în *Wiener Literatur Zeitung*, No. 72, Anul 1816; vezi de asemenea Ἐρμῆς ὁ λόγιος, 1816, pag. 307—309, care cearcă să tăgăduască.

(1) În *Documents Diplomatiques*, București, 1905, pag. XVII și urm., sunt a se vedeă numeroase violențe și presiuni neomenești, făptuite de clerul grecesc asupra Aromânilor, cari luptă pentru afirmarea sentimentelor lor românești.

de țeri grecești (1), suferind prin urmare ele înseși și având nevoie de ajutor pentru a se scutura de apăsătorul jug al Fanarioșilor, exclude cu desăvârșire presupunerea că străduințele de trezire ale Aromânilor n'ar fi fost pornite din propriul lor îndemn, n'ar fi izvorând din propria lor conștiință națională.

Chiar faptul că atât această scriere a lui Ucuta, precum și lucrarea lui Cavaloti *Πρωτοπειρία*, a lui Daniil *Εἰσαγωγική* și Codex Dimonie, sunt transcrise cu caractere grecești, întăresc și mai mult susținerea de mai sus, adică: spontaneitatea mișcării aromâne de redeșteptare, — păstrarea deci a unei simțiri naționale, — și excluderea unui amestec

(1) Riga Veleștineanul, *Χάρτι τῆς Ἑλλάδος*, Viena 1793. Așa se explică de ce se ridică cu atâta inverșunare criticul la *Ἱστορία τῆς Ρομανίας* de D. Philippide, că acesta și-a permis, între altele, să numească pe Români *Ρομῶννοι* și nu *Ἄρκες*, *Βλάχοι* sau nu mai știu cum altfel, și să pomenească de Românie, când ei considerau Principatele ca țeri grecești. Vezi *Ἐρωτῆς ὁ λόγιος*, An. 1816, Viena, pag. 212 sqq., 239 sqq., pag. 251: εἰς τι λοιπὸν νῦν κωχῆθῶσι τὴν σήμερον οἱ φέροντες τὸ ὄνομα Ῥομῶννοι, ἢ καὶ Ῥωμαῖοι, τὸ καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς κοινόν; ἐκτος ἂν ὁ συγγραφεὺς [Philippide] κρίνη κούχημα τὰ στίγματα τῶν μωλῶπων, τὰ δεῖγματα τῆς δουλείας, καὶ ὀποτρῆς πολλῶς εἰς τοὺς φέροντας ποτέ τὸ ὄνομα Ῥωμαῖος. [Aromânii, conduși de un sentiment greșit interpretat, obicinuiau a se numi, spre mai mare glorie, Romani. Cfr. Rosa, *Unters.*, Pesta 1808, unde Aromânii nu sunt numiți decât «Ῥωμαῖοι» pe grecește, și «die Romanen» în l. germană. Mai târziu însă, probabil, în urma criticeii făcute lucrării sale de către Kopitar (cfr. *Kleinere Schriften*; Dr. Rumi, în *Annalen der Osterr. Literatur*, 1810, pag. 398-406; Dr. Franz Sartori, *Hist.-ethn. Übersicht*, Wien 1830, I, pag. 151), revine asupra termenului «Roman», întrebându-l pe cel de «Român». Iată propriile sale cuvinte: «In adagiile mele cele din anul 1808 pre Români i-am numit Ῥωμαῖους, din părerea aceea că Ῥωμαῖος însemnează *Romanus*, iară acum încredințat prin un bărbat învățat, cum că cuvântul Ῥωμαῖος, care în veacul cel din mijloc se află, s'au pus în locul cuvântului *Romanus* spre deosebirea Grecilor, cari asemenea mai de mult se ziceă Romani, adecă cetățenii împărăției Românești, din Romanii cei dela apus; pre Români nu Ῥωμαῖους, ce intru osebire însemnează Greci, ei Ῥωμάνους îi chem», *Revista Macedonia*, II, No. 9, pag. 158]; cfr. C. Erbiccanu, *Priviri ist. și liter. a. epocii fan.*, București 1901, pag. 1, unde se poate vedea că orașele mari, atât în Moldova, dar mai ales în Muntenia, erau grecizate, etc.; cfr. și pe Kopitar, *Kleinere Schriften*, unde în darea de seamă ce face liceului instituit în București supt laudabila inițiativă a mitropolitului — Grec — se miră că printre materiile de învățământ nu figurează în program studiul limbii române, când chiar limba rusă este prevăzută. (Neavând la îndemână opul citat al lui Kopitar, nu putem da pag. respectivă).

din afară, străin, după cum ne învinuiesc și susțin cu îndârjire Patriarhatul și statul grecesc. (1) De bună seamă Aromânii, trăind secolii întregi supt înrăurirea imediată a limbii elenești și deprinși fiind cu caracterele ei, a fost tot ce poate fi mai firesc, ca să se servească de literele alfabetului grec și în transcrierea limbii lor. S'a petrecut cu alte cuvinte acelaș lucru ce s'a întâmplat și la Românii din Dacia traiană cu caracterele slavone. Aceștia trăind veacuri dearândul, fără să vază altă scrisoare decât slavona, au întrebuițat caracterele slavone pentru primele lor scrieri românești.

Pentru dezvoltarea cultural-națională a Aromânilor, Ucuta, Cavalioti, Daniil și Codex Dimonie reprezintă, după cum foarte bine observă d-l Bianu, în comunicarea sa către Academia Română, cu prilejul descoperirii lui Ucuta, «întăia încercare» a Aromânilor «de a-și scrie limba lor și a învăța carte în ea». (2) Intru cât aceștia au putut fi înrăuriți de niscaiva curente, arătăm mai jos.

A doua încercare în acest sens este reprezentată de Rosa(3)

(1) Vezi: *Documents diplomatiques*, conflict gréco-roumain, București 1905, passim.

(2) *Analele Acad. Rom.*, seria II, tom. XXX, 1907—1908, pag. 6—7. (Vezi mai jos, pag. 48—89).

(3) Rosa, *Unters.* Pesta 1808. In această primă scriere a sa, iată cum apără cuvântul pentru care n'a scris aceste încercări în Aromâna: «ἵσως εἰς μερικὸς θέλει γένῃ ἄλιον σκανδάλου, διὰ τὶ εἰς ἀπλοελληνικὸν κείμενον; διὰ τὴν βοηθήσω εἰς τὴν ἐδικὴν μου εὐάρεστον γνῶσιν τοὺς ὁμογενεῖς μου, τῶσον τοὺς ἐν τῇ Ὀγγαρίᾳ, Τουρκίᾳ, καὶ γειτονικοῖς τόποις, ὅσον τελευταῖον καὶ ἄλλους τοὺς ἄλλως ὄχι δι' ἀδυναμίαν καὶ ἀτέλειαν τῆς Ῥωμαϊκῆς διαλέκτου ὄχι, ἀμὴ ἐπειδὴ ἀποβλέπει ὁ σκοπὸς μου τὴν χρησιμεύσῃ ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἀμὴ καὶ εἰς ἄλλους τοὺς ἄλλους, ὅσοι ἐννοοῦσι τὴν ἀπλοελληνικὴν, καὶ ἀναγινώσκουσιν.» Iar la pag. 143 își exprimă dorința ca literele grecești, cari s'au dovedit insuficiente pentru a exprima cuvintele aromâne, să fie înlocuite cu cele latinești. «Ἐξὸς, zice el, τὰ ἕπον δονατὸν τὰ κατὰρρηθῆ ἀπὸ τῆ ἀνάγκη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι [Aromâni] τὰ μεταχειρισθῶσιν ἢ λατινικά, ἢ τὰ Σλαβωνικά στοιχεῖα, ὅτε καὶ ἡ διάλεκτος αὐτῶν δὲν θέλει καθαρθῆ ὀλίγον ἀπὸ τὰς ξένας λέξεις.» Iar în scrierea sa *Măestria Ghiwăsirii românești cu litere latinești, care sunt literele Românilor ceale vechi*, Pesta 1809, păsește hotărît pentru introducerea caracterelor latine (cfr. Kopitar, *Kleinere Schriften*, Wien 1857, G. Murnu, în revista «Macedonia», 1889, II, No. 9). Această insuficiență este recunoscută de altfel și de scriitorii Dr. Fr. Sartori, *op. cit.*, I, pag. 168. «Die Macedowlachen oder Zinzaren adoptiren dagegen das griechische Alphabet sowohl für ihre Schrift als für den Druck, und bedienen sich desselben noch jetzt [1830] in

și Boiagi (1), cari, văzând insuficiența caracterelor grecești pentru transcrierea limbii aromâne, și urmând calea arătată de cei trei corifei ai Transilvaniei Gh. Șincai, S. Micu și Petru Maior, introduc literele latine în scrierile lor.

A treia încercare este cea care durează și astăzi, datorită în parte îndemnului refugiaților politici români dela 1848 în Turcia, (2) și cu osebire interesului mare manifestat de Aromâni; acest curent datează propriu zis din 1863, când părintele Averchie (3) se hotărăște să

der Türkei und in Ungarn, ungeachtet es eben so wenig als das lateinische geeignet ist, alle walachischen Laute auszudrücken»; G. Meyer, *Alb. Stud.*, IV, pag. 5.

(1) Γραμματικὴ Ρωμανικὴ ἢτοι Μακεδονοβλαχικὴ, Viena 1813, pag. IX—XIV, scoate în evidență însemnătatea studiului limbii materne și polemizând cu ideile reacționare ale lui Neofit Duca, zice: «Ὅθεν ὁ Βλάχος μακρὰν ἀπὸ τὸ γὰ ἐντραπὴ τὴν γλῶσσαν του, θέλει τὴν νομίζει μάλιστα καὶ καύχημά του καὶ ὅταν αὐτὸς στολισῇ τὸ πνευμά του, θέλει τὸ ἀκολουθήσει προθύμως, ὅπως εἰπεῖν, καὶ ἡ γλῶσσά του, προθυμότερον παρὰ ἄλλαι τινές. Ἐκ τῶν ἄνω εἰρημένων λοιπὸν ἀναντιρρήτων αἰτιῶν γίνονται ἀφ' ἑαυτοῦ των φανεραὶ αἱ ἀνοήτοι φλοαρίαὶ τοῦ σχολαστικοῦ Νεοφύτου Δούκα, ὅς τις ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἐξέουρει καμμίαν ἄλλην γλῶσσαν, ἀγαπᾷ γὰ ἐξολοθρεῦσθαι ὅλας τὰς γλῶσσας τοῦ κόσμου, καὶ ἀντ' αὐτῶν γὰ συστήσῃ τὴν ἐδικὴν του, τὴν μηγαρωρικὴν γραικικὴν, (καθὼς οἱ ὁμογενεῖς αὐτοῦ περιγελωῶντες τὴν ὀνομάζουσι). Καὶ τόσον τοφλὸς εἶναι ὁ ζήλος αὐτοῦ, ὥστε εἶχεται ταύτην τὴν μεταβολὴν, ἐν ᾗ αὐτὸς ὁμολογεῖ τοὺς Βλάχους πανταχοῦ βελτιουμένους, εὐφροεῖς καὶ προθυμότερους εἰς τὰ καλὰ παρὰ τοὺς ἰδίους Γραικοὺς. Ἐκ τοιαύτης τοφλότητος μόνον καὶ παιδαριῶδους ἀμαθείας ὀρμύμενος δύνανται οἰονεῖ προκαλῶν γὰ ἐρωτᾶ πῶς ἔχουσιν οἱ Βλάχοι ἐπαρχίαν, πόλιν, ἱερεῖς, νόμους, εὐγένειαν; κτ. κτ.», apoi revenind la ceea ce l-a determinat, ca să întrebuițeze caracterele latinești în transcrierea limbii aromâne, spune: «Ἀλφάβητον ταύτης τῆς βλαχικῆς γλώσσης συντάξα τὸ λατινικόν, καθὼς ἔκαμαν πολλὸ πρότερον καὶ ὅλαι αἱ θογατέρες τῆς λατινικῆς.

«Καὶ ἄλλως ἐπειδὴ τὸ λατινικὸν ἀλφάβητόν τοῦλάχιστον δὲν εἶναι ἐλλειπέστερον ἀπὸ τὸ Γραικικόν διὰ ξένας γλώσσας, ἤτε κατάχρησις αὐτοῦ εἶναι ὅπως οὖν ἀνεκτοτέρα κοινὴ οὔσα κατὰ τὸ παρὸν ἐν χρήσει ὄντος καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας». Tot de curentul acesta face parte *Dictionariu in cinci limbi* de Ianovici, în manuscris (Biblioteca Acad. Rom.).

(2) Cfr. D. Bolintineanu, *Călătorii la Români din Macedonia*, București 1863, pag. 76. I. Heliade-Rădulescu, *Souvenirs et impressions d'un proscrit*, pag. 90; Ioan Ionescu dela Brad, *Păstorii Români din Tesalia* (în *Albumul Macedo-Român*, pag. 54).

(3) În special Dim. Cosacovici din Aminciu, Iordache Goga din Vlaho-Clisura, Zisu Sideri, pe lângă alții, au mare parte în această mișcare. (Cfr. C. I. Cosmescu, *Dimitrie Cosacovici*, Buc. 1903. Burada, *Cercetări despre școalele Rom. din Turcia*, București 1888, passim).

ăducă primii copii de Aromâni, ca să se adape la cultura națională română din România.

Din toate acestea reiese dela sine marea însemnătate ce prezentă întâia perioadă de dezvoltare culturală aromână. Acele lucrări mai prezentă încă importanță și din alt punct de vedere, anume din cel al limbii, căci, după cum știm, cu tot progresul simțitor făcut în studiul limbii române în timpul din urmă, suntem încă departe de a fi spus ultimul cuvânt în problemele ce se leagă de cercetarea graiului nostru. Deslegarea lor atârnă în mare parte de studiul comparativ al dialectelor române. În privința aceasta, limba daco-română este, cum e și firesc, mai bine studiată. Prin ajutorul documentelor transmise în ea, dezvoltarea ei istorică se poate urmări cu multă siguranță, până în sec. al XVI, de când datează primele probe de limba română. Nu tot așa stăm cu dialectul aromân. Afară de materialul cunoscut cam dela mijlocul secolului XIX, de când cu deschiderea primelor școale române în Macedonia, documente aromâne mai vechi de 1770 nu cunoaștem până acuma. Singurele documente cunoscute în privința aceasta au fost vocabularul lui Cavaloti din 1770 și *Εἰσαγωγικὴ* de Daniil, apărută după 1770. Răsare dela sine deci marea însemnătate ce prezentă ele pentru noi, precum și necesitatea reeditării acestora din pricina mării lor rarități.

Aceste două documente, *Πρωτοπειρία* de Cavaloti și *Εἰσαγωγικὴ* de Daniil, despre cari ilustrul învățat G. Meyer (1) spune «că sunt cele mai importante din secolul XVIII pentru cunoașterea și studiul limbii albaneze și aromâne», s'au îmulțit de când cu publicarea codexului Dimonie și acum în urmă cu descoperirea opului lui Constantin Ucuta Moscopoleanul, ambele de un mare preț pentru cunoașterea mai de aproape a dialectului aromân din trecut.

Toate aceste lucrări sunt produsul culturii desfășurate în metropola de altădată a Aromânilor, anume Moscopole.

(1) *Alb. Stud.*, IV, p. 1: „Die beiden wichtigsten Denkmäler für die Kenntniss und das Studium des Albanesischen und des Südrumänischen aus dem vorigen Jahrhunderte sind *Εἰσαγωγικὴ διδασκαλία* von Daniel und die *Πρωτοπειρία* von Kavalliotis“.

Acı mai de mult, precis nu se știe când, prin sânguintă și sacrificiile dela cari Aromânii nu s'au dat niciodată la o parte, când scopul a fost bun, se înființează o școală superioară, care poartă numele de «Academie nouă», titlu ce-l găsim pomenit pe o carte tipărită aci încă dela 1744, în care se zice: ...τοῦ ἱερολογιωτάτου ἐν διδασκάλοις, Σεβαστοῦ καὶ ἐπιστάτου τῆς ἐν Μοσχόπολει Νέας Ἀκαδημίας (1)... De asemenea Sathas, în Bibl., pag. 495, la viața lui Cavalioti ne spune: «οὗτις ὕστερον ἔλθων εἰς Μοσχόπολιν προέστη ἐπὶ τρία ἔτη τῆς ἐνταῦθα ἰδρυθείσης Ἀκαδημίας (2). Felul cum eră întocmită nu ne e cunoscut. Foarte probabil, ținând seama de spiritul timpului, ea nu se deosebiă mult de academiile grecești, ce înflorau în alte părți pe vremea aceasta. Va fi fost la fel cu academiile domnești din București și Iași, cu cele din Ianina și Aminciu (Μετσοβα) (3), în cari se predau, pe lângă studiile elementare, filozofia, limba și literatura elină, matematica și altele. (4)

Știu numai că mai mulți bărbați învățați și-au luat sborul din acest înfloritor oraș, toți cunoscători ai limbii și literaturii eline, iar unii și ai latinei. Așa au fost

(1) Vezi titlul întreg al acestei lucrări mai jos, pag. 26; Cavalioti se intitulează între altele la 1760: «dascăl al *Academiei* de curând înființate în Moscopole». (Vezi viața lui Cavalioti, mai jos).

(2) Cfr. Hagiade, *Cercetări*, pag. 59, Nota 44: «(Moscopole) posedă o școală bună numită *Academie*».

(3) Aminciu pare a fi al doilea oraș aromănesc, unde a existat mai de mult o școală bine organizată, de unde au ieșit mai mulți învățați. Insuș Neofit Duca este produsul acestei școli, după cum însuș mărturisește în «Λόγος περὶ καταστάσεως σχολείου», adresat Aromânilor aminceni și care servește de introducere la Μαξίμου Τορίου λόγος, Viena 1810, pag. V: ἐν ᾧ (σχολεῖον Μετσόβου) καὶ τὴν ὀλίγην μου ταύτην ἔλαβον προκοπὴν, καὶ φιλικὴν ἀνθρωπίας ἡξιώθητι μερίσθη; pag. VI: «πλὴν ἐπειδὴ ὁ λόγος ἤδη ἐπαγγέλλεται ὑπόθεσιν ἰδιαιτέραν τὴν βελτίωσιν τοῦ σχολείου, ἐξ ὅσων ἐφωτίσθητι κἀγώ».

(4) Cfr. N. Iorga, *Istoria literat. române în secolul XVIII*; Erbiceanu, *Bărbați*, Buc. 1905; *Cronicarii greci*, Buc. 1888, passim; Dossios, *Studii greco-române* I, p. 13; Ἐρμης ὁ λόγιος, anul 1816; Erbiceanu, *Priviri istorice și literare asupra epocii fanariotice*, Buc. 1901; pag. 20 — 21, ne spune de asemenea, ce se studiază în Academie; cfr. și Gh. M. Ionescu, *Influența culturii grecești în Muntenia și Moldova*, Buc., 1900; Theod. Atanasiu, Περὶ τῶν Ἑλλ. σχολῶν ἐν Ρουμουνίᾳ, 1644—1821, Atena 1898; Obedeau, *Grecii în Țara-românească*; L. Șăineanu, *Ist. filol. rom.*, pag. 79 și 99.

între alții Demetriu Procopiu Pamperi (1), Ambrosie Pamperi (2), Constantin Ciagani (3), George Papa-Simu (4), At. Stiria (5), Terpu (6), Daniil Ieromonahul (7), Cavalioti, dintre cari — parte — au servit și ca profesori aci, ca și alții nemoscopoleni, precum Leontiadès Sevastos din Castoria, Ipișchiotul Mihail (din Șipisca) (8), Nicolae Stigne din Iannina (9) și alții.

De altmintreli, dată fiind desvoltarea economică, foarte înfloritoare, la care ajunge orașul Moscopole în sec. XVII—

(1) Vieța lui Dem. Procopiu Pamperi este povestită pe scurt de Zaviras, în *Néa 'Ελλάς*, pag. 264. «Demetrie Procopiu Pamperi a audiat pe învățații din Constantinopole; a fost secretarul lui Nicolae Mavrocordat; a fost trimis de acesta la Padua, unde a studiat medicina; întors iarăș, a devenit învățătorul lui Constantin, fiul sus numitului Nicolae [Mavrocordat] precum și medicul curții sale. Era originar din Voscopolea Macedoniei; medic-filozof, bărbat nu nemistuitor al culturii grecești (*ἀνὴρ οὐκ ἄγεστος τῆς ἐλληρικῆς παιδείας*), după cum se poate judecă din lucrările sale; poate a servit și ca învățător la școala din București». (Cfr. și Erbiceanu, *Bărbați*, pag. 10, 27, No. 12 și 61, care cred că este unul și același); K. Iken, 174; Vretos, *Νεοελλ. φιλολ.*, I, pag. XI; Sathas, *Bibl.*, 443.

(2) Cfr. Vretos, *Νεοελλ. φιλολ.*, II, pag. 60, 315; Zaviras, *Néa 'Ελλάς*, pag. 190: «Ieromonah; s'a născut la Voscopole în 1733. Cunoscător al limbii grecești și românești, a cutreierat Valahia, Moldova, Germania și Ungaria; a servit ca efimeriu la capela ortodoxilor din Leipzig.» Leake, *Researches*, pag. 85; Erbiceanu, *Bărbați*, pag. 27, No. 60; *Cronicarii greci*, pag. XXVIII.

(3) Despre *Ceagani*, vezi mai jos, pag. 33, nota 6.

(4) Sathas, *Bibl.*, pag. 595.

(5) Vretos, *Νεοελλ. φιλολ.*, I, pag. 245: «Atanase Stiria, Moscopoleanul. Unul dintre învățații bărbați ai sec. XVII. A compus deosebite epigrame spre lauda istoriei eclesiastice a lui Meletiu, cari se văd în vol. I al acestei scrieri». *Ibidem*, pag. 110, No. 309, (insemnare); Sathas, *Bibl.*, pag. 612.

(6) Vretos, *Νεοελλ. φιλολ.*, I, pag. 248: «Terpu Nectarie [cetește: Târpu Nectarie]. Din Moscopole, Macedonia, ieromonah. Unul din învățații clerici, înflorind pe la jumătatea sec. XVIII. A scris *Πίστις*, tipărită la Veneția în 1755»; *ibidem*, pag. 74; Zaviras, *Néa 'Ελλάς*, pag. 482.

(7) Zaviras, *Néa 'Ελλάς*, pag. 530-531; Sathas, *Bibl.*

(8) Zaviras, *Néa 'Ελλάς*, pag. 456: «Mihail Ipișchiotul din [satul] în deobște numit Șipisca [sat românesc departe ca 1½ oră de Moscopole], fiul episcopului din Gora și școlarul lui Sevastos [Leontiadès], economul Castoriei, a fost fruntaș în patria sa, pe care a îmbunătățit-o; a editat slujba celor einsprezece martiri ai Tiberopolei, — zisă în deobște Stum[n]ița, — devenind martiri supt Iul[ian] Parabatul, în Voscopole, în foaie. — Se află la noi și oarecari versuri ale lui adresate lui Ioanichiu Haleidoneanul, fost pe atunci exarh patriarhicesc în Voscopole, scrise pe la 1750, Martie 1.»

(9) Zaviras, *Néa 'Ελλάς*, pag. 482.

XVIII, după mărturia generală a scriitorilor cari s'au ocupat cu descrierea acestui oraș românesc; eră foarte firesc ca el să devie un centru cultural al Aromânilor. «Școalele din Voscopole, ne spune Pouqueville, înfloriau; civilizația se prevestiă supt auspiciile religiunii și servitorilor săi» (1). Pe atunci Moscopole eră și reședință de mitropolie (2).

Incotestabil însă că pe lângă studiile în limba greacă amintite mai sus, dacă nu chiar în Academia nouă, dar în școalele începătoare, a existat mereu limba aromână ca o necesitate pedagogică. Această imperioasă trebuință este atât de evidentă, că atât Ucuta cât și Daniil o accentuează în prefețele lor, deși din punct de vedere cu totul deosebit. Ucuta vede în învățământul limbii române o necesitate pedagogică elementară pentru instruirea minții și cultivarea inimii aromânești, când se adresează cetitorului și îi spune:

«Acceaptă lumina această puțină, spre folosul copiilor noștri, căci cred că de mult îți eră dor să vezi acest început pentru neamul nostru, ca ușor să priceapă copiii noștri aceea ce cu pierdere de multă vreme și cu greutate o pricep în altă limbă. Căci cu mult înainte a fost uitată limba noastră, și nu numai limba ci și dogmele credinței. Căci, zice David: se amestecară cu alte neamuri și învățară lucrele (=treburile) lor. Pentru aceea cât puturăm ne-am trudit pentru acest abecedar, cu tălmăcirea din grecește, și mai ales cu întocmirea slovelor

(1) Pouqueville, *Voy. de la Grèce*², vol. III, pag. 45—46.

(2) Pouquevillé, *Voy. de la Grèce*², vol. I, pag. 377 (Nota 1): «L'archevêque de Berat prend les titres des Βελγράδιον καὶ Κανίνης, Belgrade et Canina. La résidence est à Moschopolis ou Voschopolis».

Cfr. Μελέτιος, *Γεωγραφία παλαιὰ καὶ νέα, Venetia* 1728, p. 307: «ταῦν ὄμων εἰς ἐτοῦτα τὰ μέρη εἶναι πολιόμενα ἀκουστά, Βοσκόπολις, Γκιόρτζα.» Alte date despre acest oraș altădată înfloritor al Aromânilor se găsesc în Pouqueville, *Voy. de la Grèce*², passim; Δανιήλ καὶ Γρηγορίου: *Γεωγραφία Νεοτερικῆ*, pag. 262—263; Κούμας Κ. Κ.: *Ἱστορία τῶν ἀνθρώπων. πράξ.*, tom. X, pag. 384; tom. XVI, pag. 531.—Leake, *Researches in Greece*, London 1814; Rosa, *Unters.*; Gudas, *Βίοι παράλληλοι*, vol. IV; I. Nenițescu, *Dela Rom. din Turcia europeană*; Weigand, *Die Aromunen I*; Gh. Alexici, *Conv. Liter.*, vol. XXXVII, pag. 951 (vezi: pag. 20); C. Burileanu, *Dela Rom. din Albania*, Buc. 1906, p. 23—25, 73—78, 104—118; Hahn, *Alb. Stud.*, I., 33, 213, 309; Philippides, *Γεωγρ. τῆς Ρουμανίας*, Leipzig, 1816, II, pag. 29—30.

și a vorbelor până să le așternem la tipar, pentru copiii noștri. Căci (orice început este cu greu) destul este să știe creștinul să se închine Domnului lui în limba ceea în care se născu de mama lui. Căci scrie apostolul Pavel către Corintieni în epistola I, cap. XIV, v. XVI: dacă m'aș închina în limba străină, sufletul mi se închină, dar mintea îmi este fără fruct; la 16 zice, că de ce? Voiu să mă închin și cu sufletul și cu mintea. Voiu să cânt și cu sufletul și cu mintea. De aceea copiii trebuie cel puțin semnele credinței să știe: și nu ei [numai] cari nu știu nimica, dară și acei ce știu puțin, trebuie să cetească mai sus în v. 13, cap. XIV, căci zice Pavel: acela care cetește pe limbă străină, las' să roage pe Dumnezeu să-i dea știrea [= priceperea], ca să spue pe limba lui. Precum și noi îl rugăm pe Domnul să ne dea lumină, ca să o spunem în a noastră limbă. Dară, dacă în acest început ar fi să aflî greșeală, să ne fie cu iertare, căci nu o facem spre blasfemie, ci spre gloria lui Dumnezeu. Și să nu consideri de rușine, de ce ne împrumutăm din altă limbă, căci toate limbile ce sunt în lume se împrumută una dela alta» (1).

Acelaș lucru reiese și din așa zisul vocabular în patru limbi al lui Daniil, întocmit cu scopul ca, prin ajutorul limbii materne, fiecare din cele trei popoare, Român, Albanez și Bulgar, să-și poată însuși mai ușor limba grecească.

Iată cum se adresează el către Aromâni, Albanezi și Bulgari:

«Albanezi, Români,)2). Bulgari și cei de alte limbi, bucurați-vă și pregătiți-vă toți să vă faceți Romei(3). Lăsați limba cea barbară, dialectul și datinele, încât ele să pară ca fabule la strănepoții voștri. Veți onora neamul și patriile voastre, prefăcându-le

(1) Ucuta, pag. 1--4 din Prefață.

(2) Cuvântarea este adresată către Aromâni, Albanezi și Bulgari. Totuș, din greutatea potrivirii versului, în cursul poeziei, cuvântul român este omis uneori. Așa sunt versurile: «Τὰς Ἀλβανο-βουλγαρικός...», versul 34: «τὰ Βουλγαροαλβανικά...» când versul nu se împotrivesc, se pomenește și de Aromâni; versul 25: «Νέο: Βουλγάρων χαίρετε, Ἀλβανικῶν καὶ Βλάχων.»

(3) Prin Romei se înțeleg Grecii, moderni; *romaică* = ρωμαϊκή limba greacă modernă, vorbitoare. Poporul grecesc pe sine se numește: ρωμαῖος (=romhós).

grecești din albano-bulgare», și tot pe tonul acesta urmează mai departe.

Trebuința studiului limbii materne este recunoscută de Daniil de altfel la pag. XIII (alb), când din nou accentuează scopul pentru care a alcătuit acest lexicon, zicând între altele :

« Ἡμποροῦσαν δὲ νὰ διορθωθοῦν καὶ νὰ ἔμβουν εἰς ὀρθωτέραν τάξιν τὰ ἐν αὐτῇ νοήματα, ἃν εἴμεθα εἰδήμονες καὶ τῶν ἐν αὐτῇ λοιπῶν Διαλέκτων ».

Precum și mai departe la pag. 37, când scoate în relief, că *numai cu ajutorul limbii materne pot copiii să învețe ușor și să înainteze în scurt timp în limba „românească“*.

Cevă mai mult, după cum reiese neîndoios din rândurile prefeței abecedarului lui Ucuta, o mișcare de trezire națională se produce printre Aromâni, pe acele vremuri. Mișcarea aceasta de regenerare, cum e firesc, e pornită din sânul Moscopolenilor. Ea nu-i decât dezvoltarea mai departe a obiceiului ce s'o fi continuat până atunci, ca în școlile din orașele și satele aromâne să se învețe și limba lor maternă. Iar Cavalioti și mai ales Ucuta sunt numai niște simpli reprezentanți ai acestui curent, cercând să dea limbii aromâne un alfabet propriu și s'o facă capabilă pentru studiu.

Atât de sigur este faptul că a trebuit să se învețe și românește în școlile de pe atunci și că eforturi de rededeșteptare s'au manifestat la Aromâni, încât, dacă nici o altă dovadă n'am avea, existența opului lui Ucuta și a codexului Dimonie ar învedera aceasta îndestul. Aceste semne de rededeșteptare națională însă se pare că n'au fost numai la Moscopole, ci și la Aromânii din spre sud, în Epir. Aceasta o constatăm și din faptul că Neofit Duca, în cuvântarea sa către Aromânii Aminceni, se ridică cu înverșunare în contra mișcării acestora de a se cultiva în propria lor limbă, pungrind-o în termeni injositori.

Acest pasaj, care constituie cea mai puternică dovadă în contra acelor care susțin în ruptul capului neadevărul, că Aromânii niciodată nu și-ar fi arătat dorința și nu s'ar fi năzuit să se cultive și să se instruească în graiul lor de

mamă, precum și că conștiința lor națională niciodată n'ar fi fost deșteaptă, îl reproducem mai jos în părțile sale principale, în traducere și original, pentru a se vedeă că în adevăr Aromânii încă din sec. XVIII și începutul sec. al XIX tind să se constituie în națiune a parte și *luptă din* răspuțeri în contra presiunilor de tot felul ale cărturarilor și clericilor greci, cari se silesc a le înăbuși acest înflăcărat avânt, cătând a-i greciză, sau, cum se rostește Neofit Duca, «a-i uni și prin limbă încetul cu încetul cu națiunea greacă, după cum s'au unit și prin religione».

Iată în adevăr cum se rostește el în contra Aromânilor doritori de limba lor, cari se năzuesc a-și face din ea un mijloc de cultivare și cari „se laudă că vor să constituie națiune deosebită“, și cari „nu vor să se unească și prin limbă încetul cu încetul“ cu națiunea grecească, „după cum s'au unit și prin religie“ (1):

«Și acuma, după ce atâtea depus-am în discursul meu, îndată voi da și sfârșitul; pe cât este de trebuincios aceasta, pe atâtea va părea poate mai înțepător [mușcător], și prin urmare, voidn a fi sincer, devin mai laș, nu pentru firea lucrului, ci mai mult pentru nepotrivita judecată a unora, ale căror fantazii prejudecătoare întrec foarte mult hotarele bunei rațiuni și ale prudenței; aceștia sunt toți acei [Aromâni] cari din încăpățănare se opun obiceiurilor, chiar și dacă se încredințează, că pretind ceva nefolositor și zadarnic, sau mai bine zis păgubitor; *așă-s acei cari se prostesc cu limba această românească murdară și ticăloasă, dacă-i iertat să se numească limbă aceea care pretutindenî schiopătează și nu-i urmarea mai ales a unei alte limbi, având scârbă mare și pronunțare uricioasă; și de aici intervin atâtea turburări între oameni mici și proști din ambele părți la olaltă* [adică: între Aromâni și Greci]; *unii [= Grecii] conduși de trufie mare, insultă; alții iarăș [= Aromânii] fiind încăpățânați, nu cedează*».

Apoi după ce arată că chiar Grecii înșiși, întru cât nu sunt iubitori de patrie și nu sacrifică pentru patria lor, nu merită acest nume, zice:

(1) Μαξίμου Τυθίου λόγοι, Viena 1810, cu prefață de N. Duca, intitulată: Λόγος περί καταστάσεως σχολείου, pag. I—XL. Vezi textul grecesc după original, în anexă.

«Aromânii însă, după cum vedem, se arată pretutindeni dispuși spre reforme cât mai bune, pretutindeni mai buni și, în comparație cu numărul lor, sunt în adevăr mai mulți instruiți; ei singuri au vrut și vrând au așezat cândva o tipografie într'unul din orașele grecești (sic), fapt de care Grecii cei Persisanți și Fenicisanți nici să auză nu vor, nici să aducă la îndeplinire așa ceva nu preferă, ci lăudându-se numai cu numele lor de Elin, insultă în neamul lor pe Români, carii vor dovedi cele mai elinești școli, capabile să primească pe înșiși trufașii și pedanții [Greci], ca să învețe într'insele cultura și virtutea lor părintească; iar aceasta să le fie spre rușine și ocară pentru marea și desearta lor laudă; iar pentru Aromâni să fie singura lor apărare față de absurda trufie a acelora; și numai de aci să-și zămislească îndestul sentimentul lor, adecă din superioritatea învățăturilor și îmbunătățirea școalelor lor [και έντεϋθεν και μόνου ίκανώς συντροφουσι τὸ φρόνημα αὐτῶν, ἐκ τῆς ὑπεροχῆς δηλονότι τῶν μαθημάτων και τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων]; de altfel a se lăuda [Românii] cu neamul Romanilor, pe când nu au nimic comun cu ei, nu-i cuminte și nici nu se poate ascultă așa ceva; și apoi nu li-e rușine de îngăimările înjositoare ale limbii lor, atunci când soarta i-a așezat în mijlocul Greciei, cu al cărei lapte și fruct au crescut, ale cărei obiceiuri și datine le-au primit, și a cărei măreața limbă au îmbrățișat-o? Și să refere originea neamului [lor] la o națiune, despre care nici ei înșiși nu știu cum a decăzut altădată, bine, rău sau rușinos, și a cărei limbă nu o cunosc câtuș de puțin? Și [aceasta] mai cu seamă când suntem incredințați, că fiecare unde se naște, crește și trăește, se și cultivă în felul aceluia neam, chiar fiind născut de alt tată și din altă mamă; iar ei (= Aromânii) după atâtea veacuri, se consideră de aceeaș origine cu Romanii, cu cari n'au comun nici numele, nici picătură de sânge în vinele lor. Arate-ne un regat al lor propriu, ori o provincie întreagă sau altceva caracteristic și deosebit de alții, și atunci noi vom tăcea; toată a lor mulțime însă o cuprinde [= o conține], dela Dunăre până aproape de Pelopones, un șir de munți sterpi, buni pentru exilați și pentru vagabonzi. Unde le e metropola lor? Unde li-s arhieriei? Unde judecătorii, unde șefia? Unde nobilimea (1), unde preoții, unde evanghelia, unde psaltirea, unde

(1) Tocmai N. Duca se miră unde-s toate acestea, el care avu prilejiul să le vază și șefiile, și nobilimea și fruntașii, ca unul care a studiat în Aminciu,

litere deosebite? Unde numele lor de neam cunoscut, fie și celor mai de aproape? Unde-i locul lor în Geografie? — Nicăiri. **La ce deci se laudă ei că vor să constituie națiune deosebită, pe când nu au nici loc?** Căci Elada nu va consimți niciodată, în nici un fel, să se numească *Vlahie*, ci-i va considera pe acești apostatați de întruși (= ὑποβολιμαῖοι) iar nu curați».

Și după ce trage câteva ditirambe limbii vechi grecești, urmează, pag. XXXVII: «Și de un astfel de neam, caracterizat prin astfel de calitate, câtă prostie nu-i să se îndepărteze acei absurzi și deșerti, și să nu vrea să se unească și prin limbă încetul cu încetul, după cum s'au unit și prin religie, ci vor să constituie o națiune deosebită de a noastră? Dacă-i așa, las să aibă totul deosebit: copilul lor [aibă-și deosebit] alfabetul, negustorul lor registrele, preotul lor psaltirea, filozoful lor filozofia, și altele la fel! Și să nu [mai] discute despre cele elinești către Elini, inspirati de calitățile acelora; dar unde [le e] abecedarul, registrele, psaltirea, filozofia într'o limbă sărăcăcioasă, șchioapă [*εις μίανμογελάλον χωλόγλωσσαν ἦρις βαρβαρίζουσα τε καὶ καταρίζουσα δέν τολμᾶ να προύφη από την ἴδιαν αὐλήν διὰ τὸ ἐκ δουλικῆς χαμερπειας ἐπιβριθόν αὐτῆ ἀσχος ἐπὶ τοῦ προσώπου*]. **In numele Dommului, nu!** **nu păstrați, nu mai nutriți în Elada o astfel de injurie** care și singură vă smulge din cercul Elinilor! Nu îmbrățișați haina ei de sclav ca și cum ar fi de purpură, ci asvârliți-o mai degrabă ca pe o sdreanță!». Și apoi urmează iarăș îndemnuri către Aromâni, ca să îmbrățișeze limba greacă: «ἐνδίσασθε δέ ἀντ'αὐτῆς τὴν λαμπρὰν καὶ περιβλεπτοὺν μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ἐστέ, μεταξύ ἔθνους λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου» și alte figuri oratorice.

Am socotit folositor, pentru punerea în evidență a sforțurilor de redeșteptare aromânești pe la sfârșitul sec. XVIII și începutul sec. XIX, reproducerea rândurilor de mai sus. Inverșunarea lui Neofit Duca în contra limbii aromâne și în contra adeptilor de a se instrui într'insa își găsește explicarea în spaima de care au fost cuprinși Grecii, că prin mișcarea de redeșteptare națională a Aromânilor li se periclitează idealul grecesc. Acelaș lucru reiese și din

către cari se adresează în termeni atât de elogioși și dela cari pretinde ridicarea culturii eline, el care pretutindeni în scrierile sale recunoaște că Aromânii sunt mai buni, mai binevoitori și mai dispuși la bine ca înșiși Grecii

Papahagi, Scriitori Aromâni.

scrierea lui Kiril, Ἀπολογία (1), în care se pronunță hotărât în contra introducerii limbii române în școală și biserică.

Pasajul de mai sus ne deslușește îndestul și pricina pentru care până acuma nu s'au găsit decât aceste trei documente tipărite aromânește și numai un singur manuscris, Codex Dimonie. Grecii, cler și cărturari, cu mici excepții, în trecut ca și azi, au fost de o intoleranță fără pereche în contra a tot ce a fost aromânesc. Fără un Ceagani poate nici Cavalioti nu ne-ar fi fost cunoscut astăzi. Dacă din lucrări deja tipărite în străinătate (Veneția și Viena) nu ni s'a transmis decât întâmplător câte un exemplar, ne putem închipui ce s'a petrecut cu cărțile românești tipărite supt ochii prelaților greci în Moscopole, unde fără îndoială, după mărturia lui Gheorghe Rosa, *Unters.*, (p. 140—142), «s'au tipărit multe cărți aromânești». Și nici dintre cele tipărite în străinătate poate nu s'au salvat toate, dacă ținem seamă că până în 1907 nu s'a știut nimic de lucrarea atât de meritoasă și atât de prețioasă a lui Ucuta. Și ce s'a întâmplat cu aceasta, este foarte cu puțință să se fi petrecut și cu alte scrieri, pe cari numai întâmplarea doar le va scoate odată și odată la lumină, dacă n'au fost cumvâ cu desăvârșire nimicite. Insumi îmi reamintesc cum în Vlaho-Clisura pe la 1882—86 se cetia în biserica Sf. Nicolae, Dumineca, evangelia în limba română, după un exemplar bogat împodobit în aur și pietre scumpe, care astăzi nu știu prin ce întâmplare a dispărut. Asemenea evangeliilor au fost și în alte localități aromânești. Dim. Bolintineanu, în prefața ce însoțește retipărirea gramaticii lui Boiagi, ne spune, că acesta «a mai lăsat alte scrieri, din care traducția câtorvâ evangeliilor (2); iar editorul Anuarului institutului român din Leipzig observă la acestea: «În Macedonia se povestește, că se cetiau înainte în deosebite biserici evangeliile traduse de Boiagi și cari, după ivirea mișcării

(1) Ἀπολογία ἱστορική καὶ κριτικὴ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Κληροῦ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Νεοφίτου Δούκα, συγγραφεῖσα παρὰ Κορίλλου Κ., 1815 (fără arătarea locului unde a apărut).

(2) Bojadschi, *Rom. oder Macedorum. Sprachlehre*, București 1863, pag. III.

naționale a Aromânilor, au fost pretutindeni îndepărtate de către episcopii greci, așa că nu s'a putut da de nici un exemplar» (1).

Din toate acestea rezultă, că Aromânii pe la jumătatea sec. XVIII se năzuiesc a-și cultiva limba lor maternă; că această laudabilă tendință însă întâmpină cele mai înverșunate piedeci din partea Grecilor, cari luptă din răsuferință pentru desnaționalizarea lor.

Sunt greșiți prin urmare toți aceia cari susțin, că Aromânii niciodată (2) nu și-au exprimat dorința de a se cultiva în limba lor și ar trebui ca asemenea învinuiri nefundate să amuțească pentru vecie, căci vecinic a fost la Aromâni deșteaptă conștiința națională, fie atunci când se răboiesc în contra Bizantinilor, fie mai târziu când, cu venirea Turcilor în Europa, trec cu totul supt jurisdicțiunea religioasă a bisericii din Constantinopol.

Abălută și rătăcită din calea dreaptă și firească a fost conștiința lor națională, unde uneltiri de tot felul s'au exercitat în contra ei, și de cari mai sus am dat o probă destul de luminoasă; adormită, sau mai bine zis înnăbușită a fost ea, unde presiunea culturii grecești s'a deslănțuit asupra ei cu tot aparatul său de ponegriri, tinzând a batjocori și descredita limba și naționalitatea română. Indoeală însă nu încap, că pe la sfârșitul sec. XVIII și

(1) Anuarul III, pag. 2, nota 1: «In Makodonien erzählt man sich, dass in verschiedenen Kirchen früher Uebersetzungen der Evangelien von Bojadzi in Gebrauch waren, die erst nach Aufkommen der nationalen Bewegung unter den Aromunen auf Betreiben der Griechischen Bischöfe überall entfernt werden, so dass kein Exemplar aufzutreiben war.» Der Herausg. (Weigand). — Părintele Ion G. Murnu, preot la biserica macedo-română din Budapesta, îmi împărtășește că această evanghelie, vroind a o lua și nimici arhiereul grec din Castoria, în trecerea sa prin Vlaho-Clisura, preotul Papa-Sofronie a ascuns-o. Murind preotul, copiii săi în zadar au căutat-o, căci nu i-au putut da de urmă. Aceste informațiuni le-a cules părintele Murnu din gura unuia din fiii lui Papa-Sofronie, fost în serviciu la biserica sus numită din Budapesta.

(2) Teză susținută și azi de Patriarhatul grecesc din Constantinopol, pentru a se opune la acordarea din partea Sublimei Porți unor drepturi imprescriptibile pentru Aromâni, de a se cultiva și rugă lui Dumnezeu în limba lor și despre care am vorbit și mai sus.

începutul sec. XIX începe să se afirme mișcarea de re-deșteptare națională, existentă de mai înainte în stare latenă.

Intru cât au înrăurit, la grăbirea re-deșteptării naționale aromâne, Românii moscopoleni răspândiți prin Austro-Ungaria și anume colonia aromână stabilită în Budapeșta, mereu în atingere cu cei rămași acasă, la cari sentimentul național izbucnește cu putere, nu putem preciza. Cert este că Moscopolenii din Austro-Ungaria sunt deplin conștii de naționalitatea lor, pe care nu permit să fie confundată cu cea grecească sau albaneză. Aceasta se vede clar și din prețiosul document găsit în «Arhiva Statului» din Budapeșta și publicat în Convorbiri Literare, vol. XXXVII, pag. 951, de Gh. Alexici și pe care-l reproducem în notă după copia înmănată nouă de însuș d-l Alexici (1).

(1) *Natio quae passim Arnautica v. Valachica hic loci nuncupatur*

— oritur ex civitate *Moscopoli*. —

Moscopolis sita est in Macedonia, confiniis Albaniae, urbs amplissima non modo in tota Graecia, sed etiam fere per totum Turcarum imperium; numero domorum ex solida materia constructarum, qui ad duodecim millia facile excurrit, et singularibus privilegiis, libertatibus ac immunitatibus ab imperatoribus Turcarum absque exemplo ornata, incluta; cives eius omnes unius sunt nationis et religionis christianae graeci ritus eiusdem linguae, quae ab ipsis appellatur Romana, ut pote conflata ex maxima parte latinis vocabulis, ipsique inter se Romani dicuntur et nominantur. Nam ortum suum ducunt ab antiquis illis Romanis, qui primi Macedoniam occuparunt sub Paulo Aemilio et deinde sub Pompeio Magno civili bello et sub Bruto militantes, auctus deinde est numerus eorum Bizantinis civibus, qui temporibus Constantini Magni, Theodosii et aliorum Romanorum imperatorum Roma Bizantium venerunt, et, capta a Turcis urbe Constantinopolitana, dilapsi sunt in Macedoniam ad populares suos, ubi plures conederant, volentesque patrio suo Romano more et sermone vivere, urbes separatas a Graecis, Albanis et Turcis in iis locis aedificarunt plurimas, ubi nimis expositae essent incursionibus Turcarum et bellorum, quarum numerus ad 60 usque ad hodiernum tempus durant, vivuntque separati a Graecis, Albanis, Bulgaris, suis antiquis moribus Romanis, linguaquae eadem Romana corrupta quidem per tot saecula confinitate aliarum linguarum, sed majori ex parte matrem suam latinitatem prodit. Haec non modo ipsis per traditionem nota sunt, sed unicuique extraneorum facile patent, qui non hospes est in historia, lingua et antiquitatibus Romanis, sed etiam varii scriptores rerum Bizantarum a capta urbe memoriae prodiderunt, quorum princeps nostri saeculi Candemirius in suo laudabili opere adfirmat, et geographus Meletius insignis aliique plures, quos citare supervacaneum esset, demonstraturque haec eadem antiquitas romana vigore, integritate morum et

Aceiaș lucru rezultă și din diferitele documente referitoare la procesul secular dintre Români macedoneni și Greci pentru biserica macedo-română din Budapesta. Aro-

vitae sedulitate ac industria moscopolitanorum civium, qui revera extraesam effigiem redunt morum antiquorum Romanorum, quorum progenies et dicuntur et revera sunt. Nam non modo innocentiam sui antiqui generis et virtutem a contagione barbarica imperantium in gremio sui imperii sartam tectamque conservarunt, sed etiam suam civitatem [amplificarunt non modo numero amplissimo domorum, sed etiam opulentia et vita cultiori et mitiori gymnasio optimo literarum graecarum, et typographia ac praeerogativis ne ipsis quidem Turcis concessis, et sede Archiepiscopali: lingua graeca multo puriori utuntur in politicis rebus et in conversatione communi, ut pote non ex vulgari usu, sed doctrina, in scholis acquisita; tanta praeterea charitate patriae suae flagrarunt semper, ut, cum negotiandi causa in varias provincias Asiae, Europae migrarent, nunquam patriae suae oblitae fuerint, ducendis alibi uxoribus, vel allectis aliis deliciis, multique extiterunt, qui post 30 annum absentiae suae in patriam redire maluerint, morituri potius in eadem, tantaque fuit contentatio morum, consuetudinum et conversationis cum concivibus suis, ut etiam plurimi qui apud Portam Othomanicam et in Principatu Valachiae et Moldaviae officia gerentes magna et amplas opes aquirentes, maluerint ipsis valedicere et sub fine vitae suae in patriam suam redire ibique deponere reliquias existentiae suae, quae omnia non vulgaria argumenta sunt optimis moribus constitutam fuisse illam civitatem, cuius cives tanto laborabant desiderio. Haec eadem civitas anno 1769 magno periculo exposita fuit incursionibus Albanorum, Turcarum, fervente bello Turcico cum Russis, qui quidem Albani, fama opulentiae huius civitatis instigati, multoties ad diripiendam eam accurrerunt, multotiesque repulsi sunt tum civium virtute, tum, etiam totius provinciae auxiliis. Verum, ubi major vis hostium ingruere coepit, facta potestate a rectoribus civitatis ut se quisque salvaret, tunc, per varias provincias et regna dissipati, maxima eius pars in Hungariam transmigravit, qui consueverunt ab antiquo iam tempore commertii causa frequentare dignamque existimarunt moribus suis ibi sedem figere perpetuam, unde alimenta vitae suae plurimi petebant, tum propter populi benignitatem et hospitalitatem, ingremiatique sunt fere in omnibus civitatibus numero civium cum liberis, uxoribus et opibus suis nec est fere ullus eorum, in pace, plurimique sunt, qui, distrahendo proventus huius regni apud exterarum nationes, cum parata pecunia regrediuntur in Hungariam ad domus suas, et proles cum magno emolumento totius regni et aerarii regii, nec est quisquam inutilis et onerosus regno, ut quidam Graecorum nos calumniarii satagunt, quos certe pudere debuisset concives suos honestos et dilligentes ac pacificos in discrimen bonae famae adducere, nisi nudis educatione et profunda officii sui ignorantia invidiaque menti officeret. A quo tamen periculo honestatis tutos nos praestabit vigilans oculus clementer optimae ac feliciter regnantis et Excelsi consilii curatoris publici boni et tranquillitatis.

mânii cu putere și la fiecă moment își afirmă conștiința lor națională deosebită de cea grecească.

Așa-i între altele actul din 1786, prin care arhiepiscopul și mitropolitul de Carloviț Moise Putnik în referenda sa din 17 Maiu 1786 zice către Locotenență: (1)

«Differentes inter Graecos et Arnautes (2) quod spectat, illae ex eo originem sumere videntur, quod graeci praerogativam quamdam et avenentiam nationis simulae linguae suae sibi arrogantes suos magistros (?) etiam precisse graecorum suscipere volebant. Arnautae (2) e contrario scopum unico enim habentes, ut tam *proprie, quam etiam graece proles in rudimentis suarum linguarum necessariam obtinant instructionem.*» Apoi se spune că aleg de învățător pe arnăutul [=aromânul] Athanasie Capitanovici, care *graecam linguam* prout deberet non calleat, *sed pure arnauta sit*».

La demisiunea parohului se recere apriat, ca el «prae-ter Illyricum, etiam graecum et valachicum Idioma calleat».

Și de felul acesta sunt și celelalte acte, cari urmează până la 1807, când Aromânii pășesc cu toată hotărîrea pentru limba română, transcrisă cu caractere latinești. (3)

(1) Toate actele acestea sunt procurate prin bunavoința D-lui Gh. Ale-xici, căruia i se aduc aci mulțumirile cuvenite.

(2) Supt Arnăuți se înțeleg Aromânii macedoneni, denumire în contra căreia ei protestează, după cum se poate vedea și din documentul latin de mai sus. Deoarece mare parte din Aromânii stabiliți în Austro-Ungaria veniau din părțile Albaniei, erau priviți ca Albanezi, de unde și denumirea.

(3) Intre diferite acte referitoare la această chestie, amintesc petiția Românilor din 1807, 29 August, prin care Valahii de rit oriental, locuitori ai Pestei, Demitre Aghir, Naum, Derra, Costa Pometa, Ath. Grabovski, Nic. Iancovici Naum, Argyrus, Const. Argyry și alții, zic că mitropolitul nu le dă preot, care să slujească în românește, fiindcă «*nativam videlicet linguam nostram Valachicam vocabulis alienis tantopere esse refertam*», și că nu se poate celebra cultul divin în ea. La care Românii răspund: «*Indubitatum etenim est, primitivam nostram linguam Valachicam in qua Lyturgiae et Sacrae functiones ubique celebrantur, communem nobis esse cum ceteris nationis hujus caesaree Regiis subditis, quae, ut abstraneis, si quae in illam irrepserunt vocabula repurgetur, abunde prospectum esse per id, quod fine introducent ad communitatem nostram docentis pubem nostram scholasticam in germino Valachico Dialecto eruditum ad suam excellentiam Districtus Literarii Poseniensis Superiorem Studiorum Directorem jam recurrimus et hujus quoque Docentis honesta interventione (sic) superandam perinde existat fundas (sic).*»

Amintesc aci și de actul din 1802, Nov. 9, adică după clădirea bisericii macedo-române din 1793, prin decret imperial, spre a se vedea că atât înainte de această dată, cât și după, Aromânii n'au încetat a-și exprima dorința de a se cultivă naționalicește, precum și de a susține și luptă pentru limba lor în școală și biserică. (1)

(1) **Vereinungs-Instrument der Griechen und macedonischen Walachen**
(Aus dem griechischen Originale übersetzt).

Wir Endesunterfertigte, und die ganze Gemeinde der in Pesth befindlichen Griechen und macedonischen Walachen bestätigen durch unser Gegenwärtiges, dass da wir mit der Hilfe Gottes unsere Maria Himmelfahrts genannte Kirche erbauet, welche schon längst her von alten sehlichst gewünscht worden, wir einstimmig beschlossen haben, sowohl unter uns, als auch unseren Kindern und Kindskindern, wie auch allen Nachkommen unsers Geschlechts, eine immerwährende Ruhe und Einigkeit zu beobachten und sind über nachstehende Punkten eins geworden, als (rezumãm):

1) Roagã pe episcopul (Budei) să le dea doi preoți, unul grec, altul român, pentru a săvârși cele sacre, parte grecește, parte românește pentru credincioșii celor două națiuni: grecești și românești; precum și să le fie povățuitor și în alte afaceri.

2) Să fie comunitatea însărcinată, ori bărbați anume *exmiși*, pe cari îi va alege comunitatea pe un timp anumit, a căută doi preoți (zwei Priester ausfindig zu machen). Astfel se însărcinează d-nii Demeter Argiro, Nicolae Bekella, Theochari Jappa, Konstant. Matzenka, Margarithy Skarlatto și Michael Sofrona a se nãzui și în tot locul a se informã (sich überall zu erkundigen um einen macedo-wall. Priester ausfindig zu machen) să găsească un preot macedo-român.

Din partea Grecilor ales fiind unanim Theodor Papa Georgi ca preot, se trimite o deputațiune la episcopul Budei, pentru a-l rugã să-l sfințească de paroh al Comunității din Pesta.

3) Ambii preoți să trăească în concordie și bună înțelegere la olaltă; să se stimeze și iubească reciproc, și fiecare să-și implinească datorința fără deosebire de funcțiunea ce are de îndeplinit, și veniturile să le împărțească frățește până la un crucer.

4) Cei doi preoți să fie obligați a-și îndeplini funcțiunile astfel, încât să binemeriteze respectul și venerația comunității.

5) În caz când unul abzice ori se depune, de pildă cel grecesc, atunci dacă nu se poate în grabă aflã un preot grecesc, să se denumească unul românesc, dar numai până la aflarea preotului grecesc. Tot așa, dacă de pildă cel românesc abzice ori se depune, se aplicã unul grecesc, dacă de urgență nu se găsește preot macedo-valah. Căci, — zic jos pomeniții în legăturile de unire a celor două națiuni — «voința noastră este, ca în tot timpul să avem doi preoți: unul grecesc, altul macedo-valah spre înlesnirea și îndeplinirea ambelor națiuni, ca atât noi cât și copiii copiilor noștri să trăească

Intru cât acești Aromâni stabiliți în Budapesta la rândul lor au putut fi influențați de curentul regeneratorilor Petru Maior, Gheorghe Șincai, Samuil Micu, nu putem ști. Fără doar și poate însă, mișcarea națională a Românilor din Transilvania a contribuit foarte mult a-i scutura de cupleșitoarea înrăurire grecească și a-i hotărî să-și întărească conștiința națională.

La început îi vedem pășind pentru limba lor aromână, transcrisă cu caractere grecești, urmând de sigur tradițiunii de acasă; iar mai târziu, supt Rosa și Boiagi, se pronunță pentru caracterele latine, și se servesc numai de ele, deși nu renunță la idea cultivării dialectului lor, pe care tind a-l ridică la treapta de limbă literară.

Imprimerie. Ca urmare a desvoltării înfloritoare a Românilor din Moscopole pe terenul economic și cultural — pe vremea aceea îi găsim răspândiți mai în toată Europa, dar mai ales în Austro-Ungaria, exercitând profesiunea de comercianți, Rosa, *Unters. & 41*, Pouqueville, *Voy. de la Grèce*², vol. III, pag. 45—46 —, se întemeiază în Moscopole, în mânăstirea sfântului Naum, o tipografie. Când se aduce și de cine, nu se știe cu precizie. Grecii o considerau încă la 1812, pe lângă cea din București și Iași, ca pe a treia pe pământul Eladei (1), după cum reiese din citatul de mai jos. În 1812 *Academia ionică*, dorind să afle care a fost starea culturală a Grecilor dela căderea Constantinopolului încoace, a supus la cercetarea celor competenți, printre alte întrebări și pe cea următoare (a treia): «Oare numai tipografiile *Moscopolei*, Iașilor și Bucureștilor se află în Elada? (1) Se

---

scă în pace și liniște, fără discordie, ca două suflete intrun corp. De aceea pentru asigurarea păcii și concordiei viitoare a acestor două națiuni, fiecare națiune primește câte un exemplar din această legătură de înfrățire:

Pesta, 9 Noemv. 1802.

Demeter Agiro m. n., Nicolaus Bekella, Georg Wassilio, Dam. Terpko, Mich. Sofrone, Naum Stojanovics, Dimo Fitzio, Johan Tersy, Geraki Demeter, Georg Sulliofsky, Stamo Muto, Konst. Alexivics, Kosma Panajoth, Wrusio Dotzu, Demeter Wulpi, Konst. Manoli, Peter Resu, Konst. Agora și alții.

(1) Supt Elada înțălegeau Grecii la 1812 și țerile românești Valahia și Moldova; chiar și mai înainte, Riga Veleștineanul în harta Eladei (*Χάρτα της 'Ελλάδος*, Viena, 1798) privește ca țeri grecești pe toate cele dependente de jurisdicțiunea religioasă a Patriarhiei, după cum s'a mai spus.

adevereste oare, că a existat tipografie la Fanar în Constantinopole în timpul războiului dintre Franța și Turcia?» (1)

Cert pare că această tipografie datează cam din primele decenii ale sec. XVIII, dacă nu cumva și de mai înainte. Prima carte tipărită aci și despre care avem cunoștință este:

Βίος και ἀκολουθία τοῦ νεομάρτυρος Σεραφεῖμ Νεοχορίου (2) καὶ Φαρσάλων (2). Ἐν Μοσχολέει 1735, de Ἀναστάσιος Γόρδιος (3) din Βρανιανὰ τῶν Ἀγράφων = Vieața și slujba noului martir Serafim al Neohorei și Farsalei. Moscopolē, 1735, de Anastas Gordios, din Vraniana din Agrafa.

Alte două cărți apărute la 1741 și 1742 sunt:

Κλημυς. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Κλήμεντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν. Νεωστὶ καινῷ τύπῳ ἐκδεδωμένη, συλλεχθεῖσα ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ τε Δημητρίου τοῦ Χωματινοῦ καὶ τοῦ Καθασίλη, Ἀρχιεπισκόπων τοῦ αὐτοῦ θρόνου χρηματησάντων.

Δαπάνη μὲν τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ναοῦμ τοῦ θαυματουργοῦ, καὶ τοῦ τυπογράφου, διορθώσει τοῦ λογιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις κ. Γρηγορίου καὶ παρ'αὐτοῦ ἀφιερωθεῖσα τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχρειδῶν, Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωασάφ. (4) Παρὰ Γρηγορίῳ Ἱερομονάχῳ τῷ Κωνσταντινίδῃ ἐν Μοσχολέει, 1742.

Iar a doua poartă titlul următor:

Ἀκολουθία τῶν ἀγίων πέντε καὶ δέκα Ἱερομαρτύρων, τῶν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραδάτου μαρτυρησάντων ἐν Τεβερουπόλει τῆς κοινῶς ἐπικαλουμένη Στρουμνίτζῃ. Νεωστὶ καινῷ τύπῳ ἐκδεδωμένη. Δαπάνη μὲν τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ναοῦμ τοῦ θαυματουργοῦ. Διορθώσει δὲ τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Μιχαήλ τοῦ Γκόρας. καὶ ἀφιερωθεῖσα παρ'αὐτοῦ τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς πρώτης

(1) Sathas, *Bibl.* p. 1.: Ἄρα γε αἱ μόναι τυπογραφίαι τῆς Μοσχολέως, τοῦ Ἰασίου, καὶ Βουκουρεστίου εἰσὶσκονται ἐν τῇ Ἑλλάδι; Ἀληθεύει ἄρα ὅτι ὑπῆρχε τυπογραφία εἰς τὸ Φανάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως; etc.

(2) Localități în Tesalia.

(3) Vieața lui este descrisă de Zaviras, *Néa Ἑλλάς*, pag. 134—135, după moscopoleanul Dimitrie; vezi și Sathas, *Bibl.*, pag. 438, unde se arată locul și data tiparului; Erbiceanu, *Cronicarii greci*, pag. 130.

(4) Originar din Moscopolē (vezi: Gelzer H., *der Patriarchat von Aehrida*, Leipzig 1902, pag. 104, 162.); G. Weigand, *Aromunen*, I, pag. 99.

Ιουστινιανῆς Ἀχριδῶν Κ. Κ. Ἰωασάφ. Παρὰ Γρηγορίῳ Ἱερομονάχῳ τῷ Κωνσταντινίδῃ. Ἐν Μοσχοπόλει 1741 (1).

Tot aci se tipărește, la 1744, următoarea carte:

Τοῦ σοφωτάτου Κυρίου Θεοφίλου Κορυθαλέως²⁾, τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ ὑστερον διὰ τοῦ θεοῦ καὶ μοναχικοῦ σχήματος Θεοδοσίου μετονομασθέντος περὶ ἐπιστολικῶν τύπων. Ἐν οἷς περιέχονται καὶ ἐτέρων διδασκάλων ἐπιστολαί, καὶ Ἀφθονίου Προγυμνάσματα. Ἔτι τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου περὶ Ῥητορικῆς ἐκθέσεως. Δαπάνη μὲν τῶν Ἱεροφιλομαθεστατῶν διακόνων τοῦ μακαριωτάτου Ἀχριδῶν Κυρίου Ἰωασάφ. Παρθενίου καὶ Νικηφόρου καὶ Γερμανοῦ τοῦ Βοδενῶν Κυρίου Μητροφάνους, τῶν καὶ ἀκροατῶν τοῦ Ἱερολογιωτάτου ἐν διδασκάλοις, Σεβαστοῦ καὶ ἐπιστάτου τῆς ἐν Μοσχοπόλει Νέας Ἀκαδημίας· διορθῶσει δὲ τοῦ πανοσιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν Ἱεροδιδασκάλοις κ. κ. Γρηγορίου(2), τοῦ Μοσχοπολίτου. Ἐν Μοσχοπόλει: 1744. Παρὰ Γρηγορίῳ Ἱερομονάχῳ τῷ Κωνσταντινίδῃ. εἰς 4-ον.(3).

La 1746 apar tot aci următoarele două scrieri, date rite ieromonahului Constantin Moscopolitul:

1. «Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος» περὶ πρωτείου τοῦ πάπα,

(1) Din această lucrare, pe care Miklosich în *Vita S. Clementis episcopi Bulgarorum*, Viena 1847, o numește foarte rară, există două exemplare la biserica macedo-română din Mișcolț, Ungaria.

Atât Zaviras cât și Sathas nu pomenesc aceste lucrări; ele sunt amintite însă de Δήμιτσα în *Περὶ τῆς Ἀδοκέφαλος Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδος καὶ Βουλγαρίας*, Atena, 1859, pag. 73—78.

— Mihail, episcop al Gorei, este originar din Șipisca (lângă Moscopole), acela care iscălește dedicația adresată arhiepiscopului primei justiniane Ἐλάχιστος δοῦλος, ἀλλὰ πιστός, Μιχαὴλ ὁ Γόρας. Tot aci găsim epigrame, datorite fiului acestuia, Mihail Ipischiotul, despre care v. Zaviras, *Νέα Ἑλλάς*, pag. 456.

(2) D-l D. Rouso, *Manuscritele grecești*, Buc. 1901, p. 13, spune greșit, vorbind despre această lucrare, că s'a tipărit la Moscopole «prin îngrijirea lui Gheorghe Moscopolitul», în loc de «Grigorie Moscopolitul.»

(3) Despre Grigorie Moscopolitul iată ce ne spune Vretos, *Νεοελλ. φιλολ.*, II, pag. 258: «Γρηγόριος (ὁ Μοσχοπολίτης). Ἱερεὺς καὶ εἷς τῶν λογίων ἀνδρῶν, ἀκρασάντων περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος = Grigorie Moscopolitul. Preot și unul dintre învățații bărbați, cari au înflorit pe la jumătatea sec. XVIII.» — Vretos, revenind asupra vieții lui Grigorie Moscopolitul în vol. II, pag. 293, spune între altele: «χαρὶν αὐτοῦ ἡ μικρὰ πόλις τῆς Μακεδονίας Μοσχόπολις ἤξειώθη νὰ ἔχῃ καὶ τυπογραφεῖον, ὅπερ δυστυχῶς δὲν διετηρήθη ἔτη πολλὰ. = Mulțumită lui micul oraș al Macedoniei Moscopole s'a invrednicit să aibă și tipografie, care, din nenorocire, nu s'a păstrat mult.»

και τῆς Ῥωμαικῆς Αὐλῆς, και περὶ μεταλήψεως. Ἐν Μοσχοπόλει τῆς Μακεδονίας, 1746 εἰς 8.

(Despre purcederea sfântului spirit, despre întâietatea lui Papa și a curții romane și despre împărtașenie, Moscopole 1746).

Vretos, Νεοελλ. φιλολ., I, pag. 71, No. 195, observă referitor la aceasta: «Am transcris titlul acestei cărți după adausul istoriei bisericești a lui Meletiu, ediția George Vendoti.»

Zaviras (1) nu cunoaște decât pe cea următoare, din care avem și noi un exemplar și al cărui titlu complet este:

Συνταγμάτιον ὁρθόδοξον. Περιέχον ἐν αὐτῇ ἐρωταποκρίσεις λίαν ἐπωφελεῖς κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἀγίας καθολικῆς, και ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς. Συντεθὲν μὲν παρὰ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Κωνσταντίνου (2) τοῦ Ἀγιοναουμίτου, πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπλῶν χριστιανῶν, και τῶν ἐν τῇ Οὐγκαρῖα εὐρισκομένων πραγματευτῶν, και τύπῳ ἐκδοθὲν ἴνα παρέχεται αὐτοῖς δωρεάν.

Διορθωθὲν παρὰ τοῦ Κ. Μιχαήλ Ὑπισχιώτου(3).

Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ ὁσίου και θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ναοῦμ τοῦ Θαυματουργοῦ. Τοῦ ἐν τῷ Λιθανίσκῳ Διαδόλεως (4) κειμένου.

αψμς : ἐν Μοσχοπόλει.

Cartea este format 8° și conține 104 pagine.

(1) Νέα Ἑλλάς, pag. 388; Sathas, *Bibl.*, pag. 602, pomenește însă de ambele aceste scrieri.

(2) Despre viața lui Constantin ieromonahul iată ce găsim în Vretos, Νεοελλ. φιλολ., I, pag. 231: «Μοσχοπολίτης (Κωνσταντίνος). Ἱερομόναχος. Ἐγεννήθη ἐν Μοσχοπόλει τῆς Μακεδονίας, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς III' ἑκατοναετηρίδος. Λόγιος ἀνὴρ και ἄριστος θεολόγος ὡς μαρτυρεῖ τὸ πόνημα ὑπ' αὐτοῦ εκδοθὲν ἐν τῇ πατρίδι τοῦ, ἔπου Ἰσως αὐτός πρῶτος εἰσαῖε και τὴν τυπογραφίαν, ἧς ὄμως δὲν διήρκεσε πολὺν καιρόν». Moscopolitul Constantin, ieromonah, s'a născut în Moscopole, Macedonia, pe la începutul secol. XVIII. Bărbat cult și foarte bun teolog, după cum mărturisește lucrarea sa editată de el însuși în patria sa, unde poate el cel dintâiu a introdus și tipografia, care însă n'a durat mult.» — Iar Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 388 spune «că a fost arhimandrit al mănăstirii Sf. Naum, situată în apropierea Voscopolei; bărbat pios, respectabil și foarte virtuos; a fost efimeriu al ortodoxilor din orașul Mișcolț al Ungariei». — Sathas, *Bibl.*, pag. 601—602 vorbește despre el, după Zaviras.

(3) Despre acest Mihail Ipischiotul, vezi mai sus pag. 11, nota 8.

(4) Dimita, *op. cit.*, p. 60: τὴν Δαβάλιν-Διάβολιν. (Cedren, II, p. 462 ed. Bonn).

Dela 1746—1760, când apare scrierea de mai jos a lui Cavalioti, nu cunoaştem lucrări apărute aici, cu dată precisă :

Εἰσαγωγή γραμματικῆς παρὰ Αἰδεσιμωτάτου, καὶ Ἐλλογιμωτάτου Διδασκάλου τῆς ἐν Μοσχόπολει νεωστὶ ἰδρυθείσης Ἀκαδημίας, καὶ Μεγάλου Πρωτοπαπᾶ, καὶ Ἱεροκῆρυκος τοῦ Ἀγιωτάτου θρόνου τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀρχιειδῶν, καὶ τῆς Θεοσώστου πολιτείας Μοσχόπολεως Κυρίου Θεοδώρου Ἀναστασίου Καβαλλιῶτου Μοσχοπολίτου, συναρµοσθεῖσα εἰς ἐυχέρειαν τῶν πρωτοπειρῶν. Νῦν πρώτον τύποις ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ τοῦ ἐντιμωτάτου, καὶ χρησιμωτάτου Κυρίου Ἀντωνίου Χατζῆ Γεωργίου Μποῦε, εὐπατρίδου Μοσχόπολεως. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ δοῦτου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡµῶν Ναοῦµ τοῦ θαυματοουργοῦ. Ἐν Μοσχόπολει αψξ (1760) (1).

Alte cărți pomenite ca tipărite aci, dar a căror dată nu e atestată și cari au trebuit să apară între 1746 — 1760, sunt:

Σημειώσεις περὶ ἔτους, μηνῶν, ἡμερῶν, καὶ ἡδικτιωνος de Leontia-des Sevastos, născut la 1690 în Castoria, fost profesor la Academia nouă din Moscopole după 1738, probabil cam până la 1746, când devine profesor la Castoria până la 1765. De sigur deci că lucrarea lui a apărut înainte de 1765 (2).

Ἀκολουθία Κυριλλου, Κλημέντου, Μεθοδίου καὶ Ναοῦµ, ἐκδοθεῖσα ἐν Μοσχόπολει, de Γρηγόριος Δυρράχίου (= Grigorie episcop al Duraţului). Acesta a scris și alte diferite scrieri, între cari și traducerea vechiului și noului testament în limba albaneză: «μετέφρασε τὴν παλαιὰν καὶ νέαν διαθήκην καὶ ἔγραψεν αὐτὴν μὲ στοιχεῖα ἀλβανικὰ, τὰ ὅποια αὐτὸς ἐφεύρε (3). Despre viața lui nu găsim nimic. Zaviras spune numai: Γρηγόριος Δυρράχίου μαθητῆς Ἰωάννου τοῦ Χ...»

(1) Acest titlu este copiat după exemplarul aflător la biblioteca Academiei Române. Zaviras, *Néa Ἑλλάς*, pag. 320, il pomeneste fără indicația datei când s'a tipărit.

(2) Sathas, *Bibl.*, pag. 482; Zaviras, *Néa Ἑλλάς*, pag. 530—531.

(3) Zaviras, *Néa Ἑλλάς*, pag. 236, 244; Sathas, *Bibl.*, pag. 606; G. Weigand, *Aromunen I*, pag. 98 (notă), atribue greșit călugărului Grigorie și lucrările datorite lui Grigorie, episcop al Duraţului, lui Mihail din Şipisca, Anastas Gordios, Grigorie Mitrofani (Ἀκολουθία acestuia e tipărită la Buc., după Vretos, *op. cit.*, I, pag. 53, No. 144, ci nu la Moscopole).

Și nici Sathas, *loc. cit.*, nu ne spune mai mult. Știm numai că la 1767 este în viață, căci iscălește la Constantinopole în Sinod despre căsătorii; probabil că tot cam pe atunci să fi apărut la Moscopole și scrierea pomenită.

Tot aci a mai apărut și scrierea lui T. A. Cavalioti:

Ἔπη πρὸς τὸ ἐξαρχικῶς ἐν Μοσχολέλει etc. (vezi titlul complet mai jos, pag. 39,) după mărturia lui Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 319 (1); probabil la 1750, Maiu 20, când a și fost scrisă.

Cevă sigur, atât asupra primului fondator al tipografiei, cât și asupra datei înființării ei, nu știm. Vretos, după cum am văzut, o atribuie odată lui Constantin ieromonahul (2), altădată ieromonahului Grigorie Constantinide (2). Neavând supt ochi cartea lui Gordios apărută la 1735, spre a ne încredința cine figurează ca tipograf, nu putem afirma nimic. Vretos, probabil că și-a formulat părerea, că Grigorie ieromonahul ar fi intemeietorul tipografiei din Moscopole, pe faptul că figurează la 1741 și mai târziu ca tipograf, o părere admisă și de Hagiade (3), când spune: «Această tipografie (din Moscopole) — lucru destul de însemnat pentru acea epocă—fu fondată de un ieromonah anume Grigoriu Constantinide». Nimeni nu ne spune însă pe ce își bazează părerea.

Tot așa de nesigură este afirmarea lui Vretos, când zice, la viața lui Grigorie Moscopolitul, că tipografia δὲν διατηρήθη ἔτη πολλά (nu s'a păstrat ani mulți), iar la viața lui Constantin ieromonahul δὲν διάρκησεν πολὺν καιρὸν (n'a durat mult timp). Sus numitele cărți, despre cari știm că au apărut la Moscopole, s'au tipărit după toate probabilitățile între 1746 și 1760, când apare Εισαγωγή a lui Cavalioti. Iar Dimița (4) ne asigură la 1859, că tipografia a durat și în sec. al XIX. Pledând pentru reînființarea ei, iată cum se rostește el: . . . εἶναι ἀνάγκη νὰ συστηθῆ ἕπως πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ὁμόρφῳ καὶ τότε ἀκμαία Μοσχολέλει, τυπογραφεῖον, οὗ καρπὸς ἀνωτέρω παρεθέσαμεν.

(1) Sathas, *Bibl.*, pag. 496.

(2) Vretos, *Νεοελλ. φιλολ.* I, pag. 231; II, 293.

(3) Cfr. Hagiade, *Cerc.*, pag. 59, nota 4.

(4) Δήμιτσα, *op. cit.*, pag. 100.

Dela sine se înțelege, că nu poate fi adevărată nici afirmarea lui Rosa, *Unters.* & 40, când spune că tipografia s'a înființat pe timpul preotului Aromânilor [Teodor] Anastas Cavalioti. Această aserțiune trebuie interpretată în felul că pe vremea lui Teodor Anastas Cavalioti s'au adus caractere potrivite pentru transcrierea limbii aromâne, dar nu chiar tipografie, care de mult există, după cum am văzut. «Deoarece, spune Rosa, *loc. cit.*, mai târziu unii din ginta noastră n'au putut rezistă impulsului de a se cultiva, și deoarece întrebuițarea literelor latine fusese cu totul oprită, siliți au fost să accepte elementele grecești, ca pe cele mai apropiate, și să-și transcrie cugetările limbii lor cu ele. A înaintat această întrebuițare în timpul preotului Aromânilor Anastas Cavalioti într'atâta, încât s'a înființat la Moscopole, care-i locuită numai de Români, o tipografie, unde s'au tipărit și multe cărți românești; îndată însă s'a văzut insuficiența caracterelor grecești pentru exprimarea tuturor cuvintelor aromâne și din pricina aceasta au început să-și redea toate cugetările lor prin cuvinte neogrecești aplă.»

Cfr. Alte date, cari menționează despre tipografia din Moscopole sunt a se vedea în Κούμας Κ. Κ.: Ἱστορία ἀνθρώπων. πράξ., tom. 16, pag. 531, unde se zice: «Μία Μακεδονική πόλις, ὄλη Βλαχική, ἀλλ' ἀκατοίκητος, ἡ Μοσχόπολις, ἐν ὄσῳ ἤμαρξεν, ἤμιλλάτο νά γείνη ἔξαρχος τοῦ φωτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων μέ τά κοινοφειλή ἔργα της. Πρό ἑκατόν περίπου ἐνιαυτῶν δέν διετίθει μόνον δύο σχολεῖα ἑλληνικά, ἀλλά μετέφερον ἀπό τήν Εδρώπην καί τοπογραφείον, διά τοῦ ὁποῦ ἐξέδιδε τά ἀναγκαῖα εἰς μάθησιν βιβλία. Τεχνίται διάφοροι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κλειδοποιοί, μαχαιροποιοί, ὄπλοκοιοί ἐστόλιζαν τήν πόλιν μέ κέρδη, καί οἱ ἔμποροί της ἤρχισαν νά ἔχωσι συναλλαγάς μέ τήν Εδρώπην διά της Αἰστρίας. Ἀλλ' ἴδομεν ἀλλαχοῦ, ὅτι ἡ πόλις αὐτή ἤφανίσθη. Πολλοί ἐδικατάστατοι κατήφουον εἰς τήν Αἰστριάν, καί διά τής ἔμπορίας ὄπερπλούτισαν χωρίς νά ἐνθουῶνται πλέον τόν ὄπερ τής Ἑλληνικής παιδείας ζήλον τής πατρίδος τῶν οἱ μικρότεροι διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορους πόλεις τής τουρκικῆς ἐπικρατείας· ἐν γένει δέ οἱ Βλάχοι ἔχουν ἑλληνικά σχολεῖα εἰς τά μεγαλύτερα χωρία τῶν. Ἀκούουσιν ἑλληνιστί τās προσοχάς καί λιτανείας τής ἐκκλησίας. Συμπεριφέρονται ἀδελφικῶς μέ τοῦς Γραικοῦς οἱ Βλάχοι, καί δέν δείχνουν οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε ὄδοι καμμίαν ἐθνικήν διαφορῶν (sic) πρὸς ἀλλήλους. Καθῶς καί τῶ ὄντι εἶναι ἀμφοτέροι οἱ λαοί μίας πατρίδος τέκνα, καί τῶν αὐτῶν προγόνων ἀπόγονοι». (Apud Gudas, Βίοι παράλληλοι, vol. IV, pag. 12—13).

— Λάμπρος (Πάβλος): Περὶ τής ἀρχῆς καί προσόδου τής τοπογραφίας ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1821 (publicată în revista Χρυσάλις, tom. III (8), pag. 399, Apud Gudas, Βίοι παράλληλοι vol. IV, pag. 11—12): «Ἡ Μοσχόπολις, πόλις κειμένη ἐν τῇ νεία ἸΠείρω κατὰ τήν χώραν τής Κοριτσῆς, ἤμαρξεν κατὰ τās ἀρχάς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος διά τόν πλοῦσῶν, τόν πλοῦστον καί τόν ἐξεργασμῶν

τῶν κατοίκων, τὸ μέγα ἐμπόριον καὶ τὰ πολλὰ βιομηχανικά καταστήματα. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ λοιπὸν, τῇ οἰκουμένη μὲν ὑπὸ πεντήκοντα χιλιάδων ψυχῶν βλαχικῆς φυλῆς, ἐχούσῃ δὲ ἀξιόλογον σχολεῖον καὶ εὐμοιροῦσῃ διαφόρων λογίων ἀνδρῶν, συνεστήθη ἡ δευτέρα ἐν Ἑλλάδι τυπογραφία ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Γρηγορίου Κωνσταντινίδου. Ἀγνοοῦμεν ἂν ὁ ἱερομόναχος Γρηγόριος ἦτο διευθυντῆς μόνον ἢ καὶ ἰδιοκτῆτης τοῦ τυπογραφείου, ἂν εἰς ἣ πλείονες συνετέλεσαν εἰς τὴν οὐσασίν τοῦ καὶ πόθεν αὐτό ἐκομίσθη εἰς τὴν Μοσχόπολιν. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἐλλείπουσιν εἰδήσεις, ὅπως ἀποφανθῶμεν θετικῶς περὶ τούτου δὲν σφάλλομεν, φρονῶ, ἀποδίδοντες τὸν περὶ τοῦ ἐπωφελοῦς ἰδρύματος ἔπαινον εἰς τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὴν περὶ τὰ γράμματα ἐφησιν ἀπάντων τῶν λογίων ἀνδρῶν, καὶ τῶν προχόντων τῆς φιλομούσου ἐκείνης πόλεως, ἧτις σεμνώνεται ὡς ἀναδείξασα καὶ ἐν τῶν λειψάνων τῆς ἀξιοδακρύτου καταστροφῆς τῆς τοῦς πολλοῖς εὐεργετησαντας καὶ εὐεργετοῦντας τὸ ἔθνος φιλογενεῖς Σίνας πατέρα τε καὶ υἱόν. Ἐν τοῦ περὶ τὰ ἱερά γράμματα καὶ τὴν θόραθεν παιδείαν ζήλου τῶν ἀγαθῶν Μοσχοπολιτῶν παρήχθησαν οὐκ ὀλίγοι ἀγλαοὶ καρποὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ τυπογραφικῇ ἐργαστηρίῳ ὅμοῦς τῆς Μοσχουπόλεως ἐκποπθέντων βιβλίων γνωστὰ ἔμοι ὑπάρχουσι μόνον τὰ ἑξῆς. >

— Gudas, Βίοι παράλληλοι, vol. IV, pag. 4—5, unde se spune că la Moscopole s'a întemeiat a doua tipografie, adecă după cea din Constantinopole, care eră inființată pe la 1627, după cum reiese din Thomas Smithi, *Collectana Cyrillo Lucario Patriarcha*, London 1707, etc.

— Δανιὴλ ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου ἱεροδιακόνου τῶν Δημητριέων; Γεωγραφία Νεωτερικῆ, tom. I, Viena, 1791, pag. 262: «...μάλιστα εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα εἰς τέτοιαν ἀκμὴν ἦσαν, ὅπου εἶχε δώδεκα χιλιάδες σπίτια, δεκατέσσερα βουφέτια τεχνῶν, σχολεῖο καλὸ ἀπὸ τὸ ὅποιο ἐπρόκοψαν πολλοὶ καὶ ἐντόπιοι καὶ ξένοι, τυπογραφία, πλοῦτο πολὺν καὶ ἐν λογῷ, ἦσαν εἰς τὴν Τουρκία μία πόλι στολισμένη μὲ ὅλα ἐκεῖνα ὅπου στολίζουσι μίᾳ πόλι Εὐρωπέικῃ.»

Teodor Anastas Cavalioti.

Primul care menționează de Cavalioti și care ne face cunoscut vocabularul său este Iohann Thunmann, profesor la Universitatea din Halle, în lucrarea sa: *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker*, I, Leipzig, 1774. Iată ce ne spune el la pag. 176 sqq.:

«Intâiu voi să împărtășesc un vocabular albanez și aromânesc. Poate aceasta va fi partea cea mai interesantă a lucrării mele. Ambele aceste limbi sunt ca și necunoscute. Ce e drept, Franciscus Blandus a dat la lumină un dicționar latino-albanez, tipărit la Roma, la 1635; iar Petro Budi din Piatra Albă [=Piatra Bianca] a predat o traducere albaneză a catechismului lui Belarmin, apărut în imprimăria congregațiunii de propaganda la Roma, în 1664. Ambele cărți însă sunt foarte rare. Cât despre

limba Aromânilor, după cât mi-e cunoscut, afară de dicționarul aci împărțit, nu se cunoaște nimic. Ambele dicționare în adevăr nu sunt foarte complete; totuș ele vor fi pentru toți filologii și istoricii niște daruri nu tocmai puțin plăcute.

«Cartea în care se găsește culegerea aceasta de cuvinte s'a tipărit la Veneția în 1870, la Antonio Bartoli. Autorul este d-l Theodor Cavalioti, protopop sau foarte excelent predicator în Moscopole, Macedonia. El este un bărbat învățat, cel mai învățat la poporul său, care a studiat cu folos limbi, filozofie și matematică. Deoarece el pricepe și vorbește limba greacă, aromână și albaneză ca limbă maternă, fu mișcat de compatriotul său d-l Gheorghe Tricupa (1), numit Kosmiski, negustor patriot și amic al științei (Gelehrtsamkeit), ca să scrie această *Protopirie* spre folosul Grecilor, și apoi făcu să fie tipărită în Veneția cu cheltueala sa.»

Iar la nota G, pag. 178, ne mai spune următoarele despre Cavallioti:

«El este născut în Moscopole; acuma (1774) aproape de 46. Științele umane le-a studiat el în orașul său natal cu profesorul Chalkeus (2), un învățat moscopolean, și cu Sevastos din Castoria, econom al bisericii castoriane; filozofia și matematica în Ianina, cu învățatul *Eugeniu* (3), care acum se află în Petersburg, iar atunci eră directorul (Vorsteher) școalei lui *Caragiani* (4) și *Maruți* (5) în sus numitul oraș. El a scris aproape despre toate științele filozofice, din cari însă nu s'a publicat nimic.»

(1) Despre Gheorghe Tricupa Cosmichi, acela care a indemnat pe Cavalioti la alcătuirea vocabularului și cu a cărei cheltueală s'a tipărit, știm, după Thunmann, op. cit., pag. 178, că eră un negustor patriot, amic al științei și că petrecea mai mult în Polonia, unde se ocupă cu vinuri ungurești. El figurează de asemenea la 1808 pe lista de abonați a scrierii lui Rosa, *Unters.*, pag. 152, alături de Naum Cosmichi, probabil frate sau rudă. Pe Naum Cosmichi îl găsim și printre abonații scrierii «*Ιστορία συνοπτική της Ελλάδος*» de Vasile p(apa) Eutimiu, Viena 1807, pag. 400.

(2) Despre *Chalkeus* menționează și Rosa, *Unters.*, & 41.

(3) Cunoscutul învățat grec Eugeniu Bulgari, cfr. Zaviras, *Néa Ελλάς*, pag. 290—298.

(4) Cfr. Zaviras, *Néa Ελλάς*, pag. 404.

(5) Erbiceanu, *Cronicarii greci*, pag. XXIX pomeneste despre școala Marunțeană din Ianina.

Informațiunile acestea le are Thunmann dela un elev și compatriot al lui Cavalioti, anume Constantin Ceagani. (1). Sathas, în *Bibl.*, pag. 495—496, descrie biografia lui Cavalioti în felul următor :

(1) Redăm pe scurt tot ce știm despre acest cult Aromân, căruia datorăm transmiterea lui Cavalioti.

Despre Constantin Hagi-Ceagani, iată ce ne spune Thunmann, (pag. 179, nota k): «Dr. Constantin Hagi Ceagani din Moscopole m'a cinstit cu această rară carte [Lexiconul lui Cavalioti]: el este un om cu multe cunoștințe, mai ales în filozofie și matematică; cu o putere de cugetare strălucitoare, și demn de o soarte mai fericită. După ce timp de peste trei ani s'a oprit de două ori la această universitate, a vizitat Leiden și Cambridge, Franța și Italia, și acuma se reintoarce în patria sa, ca prin știința câștigată să devie folositor compatrioților săi. D-l Ceagani afară de asta mi-a împărțit multe cunoștințe despre Aromâni și Albanezi, precum despre numirea, întinderea, mulțimea, limba lor și altele.»

Vieța lui este pe larg descrisă de către Zaviras, *Néa 'Ellás*, p. 394—397, unde se spune că s'a născut la Moscopole și a învățat τὰ γραμματικά καὶ ποιητικά μαθήματα cu Teodor Anastas Cavalioti. Plecat în Ungaria, s'a lăsat de negoț și a intrat la gimnaziul din Modor, unde a studiat latina și germana. Apoi s'a dus la Halle, în contra voinței tatălui său, pe jos. Apoi a vizitat Göttingen pe scurt timp, Paris, Anglia, Bavaria; a vizitat Amsterdam, Veneția și Roma, și la 1771 s'a reîntors la Viena, pentru ca la 1773 să se întoarcă iarăși la Halle, iar de aci, din nou prin Viena, s'a dus la Constantinopole, ὅπου ἐνέπληξε τὸν τε πατριάρχην καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν Ἀρχιερεῖς τῶν ἐπῶν αὐτοῦ; dar părăsindu-i și pe aceștia trecu prin România în Lehia [= Polonia]. Ποῦ δὲ ἐκείθεν ἀπέηλθεν ἢ ποῦ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε τοῦτο μᾶς εἶναι ἀδύλον. (Unde s'a dus de acolo sau unde și-a sfârșit vieța, ne e necunoscut).

El a scris mai multe lucrări, titlul căroră e reproduș în Zaviras, *Néa 'Ellás*, pag. 396—397, în Sathas, *Bibl.*, pag. 498—499. Vretos, *Νεοελλ. φιλολ.*, II, pag. 340, descrie vieța lui pe scurt și reproduce titlul unei singure lucrări a acestuia la No. 152: *Carmen eroico-elegiacum*, etc. Intre altele Ceagani a adresat și o poemă prea eruditului și nobilului Scarlat Sturdza, tipărită în Viena, 1771, două epigrame Domnului Valahiei Ipsilante, apărute la Leipzig, și a tradus biografia eroului albanez Scender-Bei.

Iscălește Κ(ωνσταντῖνος) Χ(ατζή) Γ(εωργίου) Τζεχάνη, adică Constantin Hagi-Gheorghe Ceagani.

Parte din membrii acestei familii se stabiliseră în Vlaho-Clisura, unde și până în ziua de astăzi trăesc mai mulți frați Ceagani, din cari am cunoscut și eu pe Simu, Tușu și Coșu Ceagani; iar parte ar fi trecut în Țara-Românească, după spusa acestora, mai de demult. Despre el mai vezi: Erbiceanu, *Bărbați*, p. 159, *Albumul Macedo-român*, pag. 81, unde greșit stă scris *Cehanri*, reproduș și de Cosmescu, în scrierea sa: *Dim. Casacovici*, pag. 8; Cfr. Gudas, *op. cit.*, IV, pag. 15; *Jahrb. d. Lit.*, vol. 46, pag. 60.

«Teodor Anastas Cavalioti s'a născut în *Cavala* (1), Macedonia, și, prin colecțiunea breslei lucrătorilor de a-amă (2), trimis la Ianina a studiat la Eugeniu Bulgari (3). După timp, plecând Eugeniu la Cojani, l-a urmat și Teodor, care apoi, venind în Moscopole, a condus timp de trei ani Academia înființată aci și, căsătorindu-se cu o Moscopoleană, s'a hirotonisit de preot și apoi după puțin a fost numit mare protopop. [In această calitate] a instruit dejă destui ani; venind apoi la Constantinopole a fost numit, prin scrisoare patriarhicească, predicator la tronul primei justiniane a Ohridei. Insuflețit de dragostea unei culturi mai proaspete, veni în Germania și apoi se întorase la Moscopole prin Veneția, unde a și răposat pe la 1786.

«Cavalioti a fost unul dintre puținii profesori ai neamului nostru; gramatic foarte bun, după Zaviras, genial. Mulți și diferiți școlari a avut, dintre cari noi cunoaștem pe cei următori, cari au scris *epigrame* eroico-elegiace, carcinice și iambice în gramatica scrisă de profesorul lor: *Terpu Manu* [drept: Macu] profesor la școala din Corcea, *Vreiu*, preot și nomofilax, Nicolae Șamșala, Naum Gusta (Ngusta), Sava ieromonahul și dascălul școalei din Biteuchi, George Nicolaide Turta, Naum Nicolae Turta, Ambrosiu, ieromonahul mănăstirii sfântul Naum, Toma Anastasiade, Hrisant al Castoriei, Ioan Pasaman» (4).

(1) Presupunerea că s'ar fi născut la Cavala, trebuie înlăturată.

(2) Una din meseriile în mare trecere altădată la Aromâni eră și ocuparea cu lucrarea arămii. Dela Aromâni a trecut mai târziu în mâinile Bulgarilor, cari o practică și azi, în mare parte, în Turcia.

(3) Vezi nota 3, pag. 32.

(4) Sathas, *Bibl.*, pag. 495: «Θεόδωρος Ἀναστασίου Καβαλιώτης.

Ἐγεννήθη ἐν Καβάλα (sic) τῆς Μακεδονίας, καὶ διὰ συνδρομῆς τοῦ σωματεῖου τῶν χαλκίων πεμφθεὶς εἰς Ἰωάννινα ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν· μετ' ἱκανὸν χρόνον ἀπελθόντος τοῦ Εὐγενίου εἰς Κοζάνην παρηκολούθησεν αὐτὸν καὶ ὁ Θεόδωρος, ὅστις ὕστερον ἔλθων εἰς Μοσχόπολιν προσέτη ἐπὶ τρία ἔτη τῆς ἐνταῦθα ἰδρυθείσης Ἀκαδημίας, καὶ νομφευθεὶς μετὰ Μοσχολίτιδος ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ μετ' ὀλίγον ἐνομάσθη μέγας πρωτοπαπᾶς. Ἐδίδαξεν ἔτι ἐπὶ ἄρκετὰ ἔτη, καὶ ὕστερον ἀναβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν διωρίσθη διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος ἱεροκλήρου τοῦ θρόνου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρῖδων. Ἐρωτῶ εὐρυτέρας μαθήσεως ἤλθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ὕστερον διὰ Βενετίας ἐπανέστρεψεν εἰς Μοσχόπολιν, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε περὶ το 1786 ἔτος.

Ὁ Καβαλιώτης ἦ ἐκ τῶν ὀλίγων διδασκάλων τοῦ ἡμετέρου γένους, γραμματικὸς ἀριστος, καὶ κατὰ Ζαβίραν, δαιμόνιος, πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐγένοντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,

Zaviras, Νέα Ἑλλάς, ne spune despre vieța lui Cavalioti următoarele :

«Teodor Anastas Cavalioti din Cavala (sic), bărbat genial. Prin colectă din partea lucrătorilor de aramă fu trimis la Ianina, unde fu instruit de d-l Eugeniu Bulgari; mai târziu plecând Eugeniu la Cojani, veni cu el și Teodor. Reîntors de aci la Voscopole, a servit ca profesor la școala de aci timp de trei ani. Apoi căsătorindu-se în Voscopole, a devenit preot, protopop și predicator. După sfințirea lui a predat aci mult timp. Ducându-se apoi la Constantinopole, a devenit predicator prin scrisoare patriarhicească. În urma a umblat prin Germania și de acolo și în Veneția. Pe la anul 1786 și-a dat sfârșitul în Voscopole.»

Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 269 descrie foarte pe scurt vieța lui Cavalioti; „Unul dintre învățații bărbați, care a profesat cariera de profesor de limba grecească pe la începutul sec. XVIII.»

Aceste sunt descrierile scurte ale vieții lui Cavalioti de Sathas, Vretos și Zaviras, unde se dă ca an probabil al încetării sale din viață anul 1786. Aceasta nu pare sigur, căci în 1808, când apare *Unters.* de Rosa, el trăește încă, ca unul care figurează printre abonații acestei lucrări, la pag. 152: ὁ Αἰδεσιμ. Παππ[α] Ἀναστ. Καβαλλιώτης. Pe semne s'o fi retras aci la bătrânețe, la vreo rudă a sa de aproape, sau ca preot la puternica și in floritoarea colonie moscopoleană. Faptul că figurează supt numele Anastas Cavalioti în loc de Teodor Anastas Cavalioti, cum îl găsim pretutindeni, trebuie atribuit neglijenței lui Rosa, de sigur, care și în altă parte, vorbind despre dânsul, îl numește tot Anastas Cavalioti. Așa la pag. 67, textul grecesc sună: ὁ Διδάσκαλος Τούρμαν διηγῆται ἀπὸ τὸν λεξικὸν τοῦ πολυμαθοῦς Μοσχοπολίτου Ἀναστασίου Ἱερέως

ἐξ ὧν ἡμεῖς γνωρίζομεν τοὺς ἐξῆς γράψαντας ἐπιγράμματα ἡρωελεγεῖα, καρνικὰ, καὶ λαμβικὰ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου των, συγγραφεῖσαν γραμματικὴν, Τέρπον Μάνον (sic) διδάσκαλον τῆς ἐν Κοριτζᾷ σχολῆς, Βρέιον ἱερέα καὶ νομοφύλακα, Νικόλαον Σαρμάλαν, Ναοὺμ Γκούσταν, Σάβαν ἱερομόναχον καὶ διδάσκαλον τοῦ ἐν Βηθκουκίῳ σχολείου, Γεώργιον Νικολαΐδην Τούρταν, Ναοὺμ Νικολάου Τούρταν, Ἀμβρόσιον ἱερομόναχον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ναοὺμ, Θωμᾶν Ἀναστασιάδην ἀδελφιδοῦν τοῦ Καστορίας Χρυσάνθου, Ἰωάννη Πατάμαν.»

τοῦ Καβαλιώτου . . . ; pe când în textul german alăturat, *ibidem*, pag. 66 se spune exact: «Theodor Anastas Kavalliotis». Tot Anastas Cavalioti îl numește Rosa, *Unters.*, & 40, atât în textul grecesc cât și în cel german. Indoeală nu poate fi de loc, că ar fi cumva vorba de alt Cavalioti în citatele din Rosa(1). Rămâne deci stabilit că data decedării lui Teodor Anastas Cavalioti este posterioară anului 1808. Nesigur rămâne și locul unde a răposat și despre care Sathas dă Veneția, iar Zaviras Moscopole.

Mai observăm că Zaviras, și după acesta Sathas, greșit spun că locul nașterii lui Cavalioti este Cavala, probabil conduși după numele de Cavalioti.

Numele acesta este însă patronimic și nu aparține lui Teodor ci tatălui acestuia, lui Anastas, care nu știm prin ce împrejurare și l-a căpătat. E cu puțință ca acesta trăind în Cavala, conaționalii săi să-l fi poreclit Anastas Cavalioti. Lucrul se petrece des la Aromâni. În Avela există familia *Colucuri*, poreclită așa pentru faptul că în toți anii familia aceasta își petrece iarna [=arnează] în satul Colucuri, din cazaua Caterina, vilaetul Salonic. Astfel de nume se dau la Aromâni și celor cari se în-deletnicesc cu negoțul sau cu industria în anumite loca-

(1) Aci e locul de a spune, că niciodată contactul dintre Aromânii înstrăinați și cei rămași la vatră n'a încetat. De două sau de patra ori pe an veniau din diferitele centre aromânești cărvănari și întâlneau pe conaționalii lor din străinătate, cărora le înmănuau scrisorile și darurile dela cei de acasă, și cărora le împărtășiau întâmplările de tot soiul. La întoarcere cărvănarii duceau cu sine atât pe cei cari doriau să-și revadă locurile natale, cât și banii și celelalte obiecte incredințate lor de cei înstrăinați pentru scumpii lor de acasă. Obiceiul cu felul acesta de cărvănari a încetat de câteva decenii numai, de când căile de comunicație au devenit atât de lesnicioase și sigure. Printre cărvănari vedem deseori mergând și câte un preot cu misiunea de a umbla prin toate localitățile, unde se află așezați consăteni, fie ca să le miște sufletul, când încetau de a-și mai reaminti de datoriile către rudele lor în lipsă, fie ca persoane mai de încredere, pentru scumpele daruri trimise de cei înstrăinați. Unor astfel de călători dătorim prezența lui Teodor A Cavalioti la Mișcolț, atât atunci când prin indemnul lui G. Tricupa compune și tipărește vocabularul greco-româno-albanez, cât și mai târziu, când îl vedem figurând printre abonații scrierii lui Rosa, care totuși îl numește, & 40, preot al Aromânilor din Moscopole, dacă nu cumva s'o fi retras aci la comunitatea moscopoleană sau la ceva rude ale sale, cum spunem mai sus.

lități, la început simple porecle, devin cu timpul nume de familie.

Credem că Thunmann a spus adevărul, când zice că el s'a născut la Moscopole. Și numai după ce a studiat aci «în orașul său natal științele umane cu Chalceus, un învățat moscopolean, și cu Sevastos din Castoria», s'a dus la Ianina și a continuat cu învățatul Eugeniu Bulgari. Informațiunile procurate de Thunmann sunt cu atât mai sigure, cu cât ele sunt datorite lui Ceagani, unul din școlarii lui Cavalioti.

Vocabularul lui Cavalioti ne-a fost transmis pentru întâia dată de către Thunmann, op. cit., pag 181—238, care pe lângă cuvintele grecești, aromânești și albaneze, a adăogat și corespunzătoarele lor latinești. După Thunmann, Miklosich în *Rumunische Untersuchungen*, I, 2, Wien, 1882, a reeditat partea aromânească în ordine alfabetică. Iar în 1895, G. Meyer, dând peste un exemplar din această carte rară, a retipărit-o în *Albanische Studien*, IV, Wien, 1895, în aceeași ordine alfabetică ca și în Cavalioti, însoțind fiecare cuvânt de explicări etimologice.

«A doua din aceste cărți, *Πρωτοπειρία* lui Cavalioti, zice Miklosich, op. cit., pag. 9, a dispărut». Profesorul Thunmann din Halle a posedat un exemplar din ea și a tipărit partea lexicală în lucrarea sa *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker*, I, Leipzig 1774, pag. 181—238. Toate cunoștințele romaniștilor și albaneziștilor despre cartea aceasta provin din această copie a lui Thunmann. Chiar Miklosich, în prelucrarea materialului lexical aromânesc, s'a sprijinit numai pe ea, introducând la olaltă și erorile lui Thunmann.

«Un exemplar, poate unicul încă existent, — în ori ce caz, cu toate cercetările mele, n'am putut da peste altul — se află în posesia mea. Dată fiind marea valoare a cărții pentru studiul limbii albaneze și aromâne, din cauza bogăției sale relative și a exactității sale recunoscute, (Picot o numește le monument le plus précieux que nous possédions sur le dialecte macédonien), am considerat că nu-i de prisos a redă o nouă ediție a vocabularului cu 1170 de cuvinte în grecește, aromânește și albanezește. După redarea exactă a textului lui Cavalioti cu transcriptia sa grecească îngri-

jită, urmează traducerea germană și un comentariu cât se poate de succint, care urmează comunicările autorului cu privire la materialul devenit nouă cunoscut de atunci, combinând interpretările date și din când în când însumi interpretând», G. Meyer, *Alb. Stud.*, IV, pag. 1—2.

Urmează descrierea manualului lui Cavaloti, despre care vezi în Bianu-Hodoș, *Bibl. rom. veche*, II, pag. 194.

Vocabularul lui Cavaloti este cuprins în glosarul dela sfârșitul acestei lucrări.

Scrierile lui Theodor Anastas Cavaloti.

Din scrierile lui Cavaloti ne sunt cunoscute următoarele lucrări, după Zaviras, *Νέα Ἑλλάς*, pag. 319 și Sathas, *Bibl.*, pag. 496, din cele multe ce le-o fi scris, după mărturia lui Thunmann, op. cit., pag. 178:

1. *Εἰσαγωγή εἰς τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου. Ἐν Μοσχόπολει 1760 καὶ Ἐνετίῃσι 1774.* (Titlul complet al lucrării l-am dat mai sus, la pag. 28, după exemplarul aflat la biblioteca Academiei Române).

2) *Δεξιὸν Ἑλληνικὸν ἄπλοῦν, βλαχικὸν καὶ ἀλβανικὸν* (fără dată, atât la Zaviras cât și la Sathas). Titlul adevărat este după G. Meyer, *Alb. Stud.* IV, pag. 3: *Πρωτοπειρία παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου καὶ ἀιδεσιμωτάτου διδασκάλου, Ἱεροκλήρυκος, καὶ πρωτοπικῆ Κυρίου Θεοδώρου Ἀναστασίου Καβαλλιώτου τοῦ Μοσχοπολίτου, ξυντεθεισα, καὶ πρῶτον τύποις ἐκδοθεισα δαπάνη τοῦ ἐντιμωτάτου, καὶ χρησιμωτάτου Κυρίου Γεωργίου Τρίκουπα, τοῦ καὶ Κοσμήτορι ἐπιλεγομένου ἐκ πατρίδος Μοσχόπολεως. Ἐνετιησιν ἀψὸ' 1770. Παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι. Superiorum permissu, ac privilegio. Adecă :*

Prima învățătură, întocmită de prea învățatul și prea cucernicul dascăl, predicator și protopop chir Teodor Anastas Cavaloti din Moscopole, și acum pentru întâia oară dată la lumină cu cheltueala prea cinstiului și prea folositorului chir Gheorghe Tricupa, supranumit și Cosmichi, din Moscopole. Veneția 1770. Tipografia Antonie Bartoli. (In-8° 104).

Pe pag. 3 se află o scurtă prefață fără interes. Pe pag. 40 gravură de lemn reprezentând Sf. Treime, pag. 5—12 un abecedar grecesc. Pag. 12 o gravură reprezentând pe

Maica Domnului cu copilul Isus. Vocabularul se află pe pag. 13—59 pe trei coloane în ordinea alfabetică a cuvântului grecesc, Ρωμαίτικα. In coloana a doua sunt cuvintele macedo-române, Βλάχικα, iară în a treia cele albaneze, Αλβανίτικα.

La sfârșitul vocabularului precum și la pag. 60 și 80 se află alte gravuri. Dela pag. 61 înainte se află o rugăciune grecească, învățături, adagii și rugăciuni, numerele grecești și cifrele arabe, tabla înmulțirii și, în fine, un abecedar latin. (Cfr. Bianu-Hodoș, *Bibl. rom. veche*, pag. 194, după Thunmann, Meyer G. și Papiu Ilarian, *Viața și operele lui G. Sincăi*.)

3) Ἐπι τινά αὐτοῦ χειρόγραφα πρὸς τὸν ἐξαρχικῶς ἐν Βοσσιπόλει ἐπιδημήσαντα Ἰωαννικίου Χαλκηδόνος ἐν ἔτει 1750. Μαΐου κ' [=20], ὡν ἡ ἀρχὴ «Βῆθι φίλη πόλεων, θέε γῆ τέκος» ἅτινα ἐξεδόθησαν ἐν Βοσσιπόλει σὺν ἄλλοις ἔπεσι διαφόρων διδασκάλων. (*Zaviras, Νέα Ἑλλάς*, pag. 320).

4) Περὶ τῆς ἐν Μοσχόπολει Ἀκαδημίας.

5) Μετάφρασις ἀλβανικῆ τῆς καινῆς διαθήκης (după Hahn, *Alb Studien*, Jena 1854, I, pag. 296), unde, vorbind despre alfabetul albanez, zice:

«Die Tradition knüpft dasselbe an einen Lehrer der dortigen griechischen Schule, namens *Theodor*, welcher zugleich Stadtprediger und ein sehr gelehrter Mann war. Doch weiss man nicht zu sagen, ob er das Alphabet erfunden oder zuerst nach Elbassan gebracht habe. *Der Mann soll nicht nur das neue, sondern auch das alte Testament* (nach Septuaginta, denn hebräisch verstand er nicht) ins Albanesische übersetzt, und sich überhaupt mit Bildung einer den weit auseinander laufenden albanesischen Dialekten gemeinsamen Schriftsprache beschäftigt haben. Leider wurden alle seine Schriften nach einer starken Pestepidemie von den Verwandten aus Furcht vor neuer Ansteckung verbrannt. Er soll, nach dem Alter seiner lebenden Verwandten zu schliessen, gegen das Ende des vorigen Jahrhunderts gestorben sein. Er hatte in Moschopolis, 10 Stunden östlich von Berat, *studirt*. Dies war bis in die Mitte des vorigen Jahrhunderts die weitaus gebildetste Stadt in ganz Albanien, sie besass von *den Zeiten des Mittelalters* her eine berühmte *Schule und sogar eine Druckerei*. Die Schule soll ihre Blüthe namentlich mehreren ausgezeichneten Constantinopolitanen Gelehrten verdankt haben, welche nach dem Falle ihrer Vaterstadt dorthin flüchteten...

Die Betriebsamen Bewohner von Moschopolis (Wlachen) wanderten nach allen Handelsplätzen der Welt, und diejenigen, welche in der *Fremde ihr Glück gemacht hatten*, vergassen in ihrem Testamente wohl selten der Schule in der Heimath. Als dan um die erwähnte Zeit in Folge der Fortschritte, welche damals der Islam in der Umgegend machte, die Bedrückungen gegen die reiche christliche Stadt unerträglich wurden, da fassten alle volkhabendenden gemeinsamen Beschluss, den Ort zu verlassen, und ihre Familien, welche nach Landessitte stets in der Heimath zurückgeblieben waren, an sich zu

ziehen. So zerstreute sich diese Gemeinde nach allen Himmelsgegenden, und der Ort verfiel. Die Sage stattet ihn zur Zeit seiner Blüthe mit nicht weniger als 12.000 Häusern aus, der heutige Ort soll deren 2—300 zählen. Diesen freilich sehr lückenhaften Daten zu Folge wäre es nicht undenkbar, dass sich unser Alphabet traditionsweise in den gelehrten Anstalten von Moscopolis erhalten habe, und dass irgend eines der dort gedruckten Werke eine Notiz hierüber enthalte».

Asemenea în *Jahrb. d. Lit.*, vol. 46, pag. 60, 68.

Vretos, *Νεοελλ. φιλολ.*, II, pag. 57, No. 119, dă numai titlul primei lucrări după comunicația făcută lui de K. Κομμανούδη.

Cfr. alte mici indicații despre Teodor A. Cavalioti, mai toate luate după Thunmann, în Rosa, *Unters* & 16, & 40, pag. 152; Ἐρμης ὁ λόγιος, 1816 (Viena), pag. 420, unde în darea de seamă despre *Researches in Greece* de Leake, se confundă numele lui Cavalioti cu al lui Daniil; *Πανδώρα*, revista grecească ce apare în Atena (după Hagiade, *Cercetări* etc., Craiova, pag. 58: «Despre acest dialect [romănesc] corupt există un dicționar de 1070 vorbe, publicat în Veneția la anul 1770 de preotul Anastas Cavalioti din Moscopole și retipărit de germanul Thunmann în scriptura despre popoarele orientului»; *ibidem*, pag. 21); Cipariu, *Principia*, Blaj, 1866, pag. 88—89; Papiu Ilarian, *Vieața și operele lui G. Șincal*, pag. 10; *Albumul Macedo-român*, București 1880, pag. 81 (G. Misail), pag. 107 (G. Popescu); Emil Picot, *Les Roumains de Macédoine*, pag. 43: «L'ouvrage de Kovaliotis est le monument le plus précieux sur le dialect...»; G. Alexici, *Conv. Lit.*, vol. XXXVII, pag. 939; *Geschichte der rum. Litteratur*, Leipzig 1906, pag. 54; Iorga N., *Ist. l. rom. sec. XVIII*, II, pag. 297 (nota 3), pag. 310; Ar. Densușianu, *Ist. limbei și lit. rom.* Iași 1894, pag. 332; Iași 1885, pag. 278; Pop Vasile, *Conspect al lit. rom. și literațiilor ei*, Buc. 1875, I, pag. 60; I. Nădejde, *Ist. limbei și lit. rom.*, Iași 1886, pag. 97.

Daniil.

Cel care ne-a transmis pentru întâia oară prima reeditare a primei ediții a lucrării lui Daniil, a fost *Leake*, în opera sa *Researches in Greece*, Londra 1814. Textul așa zisului lexicon în patru limbi este cuprins între pag. 384—402, după ce între pag. 362—382 ne dă prețioase notițe istorice despre trecutul Aromânilor, după cronicarii bizantini mai mult, și după alții. Transcripția este cu caractere latine foarte sistematică, dacă se ține seamă de explicările date asupra valorii literelor. Totuș greșeli sunt destule.

Iată ce ne spune William Martin-Leake, op. cit., p. 381: «Haring a very slight acquaintance with the Vlakhioite

and Bulgarian dialects, I must confine myself to inserting the specimens of them, which will be found in the Pentagloss Exercises, annexed to the present chapter. These examples are extracted, after altering the character, from a small book called *Lexicon Tetraglosson* (λεξιόν τετραγλωσσόν), printed in the Greek character (I believe at Moskhópoli, about fifty years ago). This method of giving specimens of the languages has been preferred to a vocabulary, as it exemplifies also their grammar and idiom; and the reader will not be displeased perhaps at being furnished in the maxims and precepts of these exercises with a picture of some of the manners, superstitions, prejudices, and opinions, of these secluded and unpolished nations. The Albanian column of the original *Lexicon* has been preserved as a convenient means for comparing the Albanian dialect with the others. There would be the less necessity for entering into further details of the Bulgarian and Wallachian languages, if I were competent to the task, as some of the sister dialects, of the former may be considered as cultivated languages, and the Wallachian of Dacia has already been illustrated by persons qualified for the undertaking, and a grammar constructed and printed at Vienna in 1787, in a character borrowed with some necessary alterations from the Illyric.

«The words of the Wallachian and Bulgarian columns in the Exercises are to be pronounced according to the rules already given for the Albanian.

«In order to spow the numerons instances of resemblance in the Wallachian, to the Latin and Italian languages, there is annexed to all the Wallachian words, which appear to be of Italian origin, the corresponding word either in Latin or in modern Italian, as it happened to be nearest in sound to the Wallachian, and where it appeared doubtful to which the prefererce should be given, the root, or present teuse, or nominative case been adjoined» (1).

(1) „Având cunoștință foarte slabă despre dialectul român și bulgar, sunt nevoit a mă mărgini să reproduc din aceste dialecte speciemenele, cari se găsesc in exercițiile de cinci limbi, anexate la capitolul de față. Aceste exemple

Dela Leake și până la Miklosich cartea lui Daniil a rămas în genere necunoscută. Diferitele menționări fără însemnătate ce se fac în acest răstimp sunt toate după Leake. Miklosich are meritul de a fi reeditat textul aromânesc din scrierea lui Daniil, ediția 1802, însoțindu-l de traducerea latină și grecească precum și de un vocabular al cuvintelor aromâne cu transcripția exactă a lor, deși nu în totdeauna reușită, în caractere latine, precum și cu explicări etimologice (1).

Totuș din pricina rarității acestei lucrări pe de o parte și a însemnătății mari ce reprezintă pentru cunoașterea și studiul dialectului aromân, precum și pentru cel albanez și bulgar, reeditarea ei devine o necesitate recunoscută și de Academia Română, (Anal. Acad., 1907—1908), reeditare cerută de mult de învățatul albanist G. Meyer.

«Din prima scriere [de *Εἰσαγωγικὴ διδασκαλία* a lui Daniil], zice învățatul Gustav Meyer, în *Alb. Stud.*, IV, pag. 1, posedă biblioteca Curții imperiale din Viena un exemplar din anul 1802; o

sunt extrase, după schimbarea literelor, dintr'o cărticică intitulată *λεξικὸν τετραγλωσσον*, tipărită cu litere grecești (cred că în Moscopole, cam cu cinci ani înainte). Acest metod, de a se da probe de limbi, a fost preferat vocabularului simplu, intru cât el ne arată și gramatica și idiomul lor; și cetitorului nu-i va fi neplăcut că, dându-i maxime și învățături prin aceste exerciții, își face o idee despre oarecari maniere, superstițiuni, prejudecăți și păreri despre aceste națiuni singulare și necivilizate. Coloana albaneză a lexiconului original s'a păstrat, ca un mijloc potrivit de comparare a dialectului albanez cu celelalte. Ar fi și mai puțin necesar a intra în amănuntele limbilor bulgară și română, dacă aș fi competent în această chestie, intru cât unele dialecte surori ale limbii dintâi [bulgare] pot fi privite ca limbi cultivate, iar româna din Dacia a fost deja ilustrată de persoane competente, și cu o gramatică făcută și tipărită la Viena în 1787 cu caractere împrumutate, cu oarecari prefaceri,—din Ilirica.

„Cuvintele coloanelor române și bulgare din exerciții trebuiesc pronunțate după regulile date pentru albaneză.

„Pentru arătarea numeroaselor exemple de asemănarea limbii române cu cea latină și italiană, s'a anexat la toate cuvintele române, cari par a fi de origine italiană, cuvintele corespunzătoare latinești sau italienești moderne, după cum ele sunt mai apropiate de cele române, iar unde există îndoeală asupra alegerii, căreia să se dea preferința, s'a adăugat rădăcina, prezentul sau nominativul cuvintelor.“

(1) Dr. Fr. Miklosich, *Rum. Unters.*, I, 2, pag. 43 sqq., Wien 1881.

ediție mai veche, cu data și locul de imprimat necunoscut, a posedat Leake, după care a tipărit lexiconul și ale sale *Researches in Greece*, London 1814. Miklosich face o completă dare de samă despre această carte în ale sale *Rumunische Untersuchungen*, I, 2, pag. 43 sqq., însoțind textul român și grecesc cu o versiune interlineară latină. *O tipărire mai desăvârșită și mai exactă ar fi cât se poate de dorit.»*

Reeditarea de față este făcută după exemplarul aflător în biblioteca Academiei Române, din anul 1802. Am căutat, ca originalul să fie reprodus întocmai, pe cât se poate scutit de greșeli.

Am transcris foneticeste, sistemul nostru, atât textul aromânesc cât și pe cel bulgăresc. Textul albanez a fost însă transcris cu sistemul fonetic aplicat limbii albaneze de G. Meyer, în diferitele sale scrieri despre limba albaneză. Am căutat, pe cât ne-a fost cu putință, ca să redăm în transcripția noastră atât dialectul aromân cât și pe cel bulgar și albanez în modul cel mai exact.

*
* * *

În cât privește locul unde s'a tipărit prima ediție a lucrării *Εἰσαγωγικὴ* (1) nu e cu neputință să fi apărut, după cum crede Leake (2), la Moscopole, unde, după cum spune Rosa, *Unters.* & 40, s'au tipărit și alte multe cărți românești. Părerea lui Miklosich (3), că ar fi ieșit dintr'o tipografie din Veneția, pare a nu se adevări. Credința lui, că nu s'ar fi dovedit tipărirea a nici unei cărți în Moscopole, după cele arătate mai sus, când a fost vorba despre imprimăria și cărțile apărute în Moscopole, nu e întemeiată.

(1) Despre data și locul, unde s'a tipărit această scriere, iată ce cetim în *Jahrb d. Lit.*, Viena 1829, vol. 46, pag. 65: «Das dem Thunmann unbekannt, aber nach Leake auch um 1770 in Moschopolis selbst, also in der Hauptstadt dieser Walachen, zuerst erschienene, dann 1802 in Venedig wieder aufgelegte λεξικὸν τετραγλωσσον des Priesters Daniel von Moschopolis..... Alles mit griechischen Buchstaben. Auch dieses kleine Werk hat Leake in seinen *Researches* in seine lateinische Orthographie umgeschrieben.»

(2) Leake, *Researches in Greece*, London 1814, pag. 381.

(3) Miklosich, *Rum. Unters.*, Viena 1881, I, 2, pag. 44.

Vieța lui Daniil.

Despre vieța lui iată ce ne spune Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 259: «Δανιήλ ἐκ Μοσχολέως. Ἱερεὺς Ἱεροκήρυξ καὶ διδάσκαλος. Συνέταξε τετράγλωσσον λεξικόν, τυποθὲν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος» (Daniil din Moscopole. Preot, predicator și dascăl. A compus un dicționar (!) în patru limbi, tipărit pe la începutul secolului de față [XIX]). Iar la pag. 122, același volum, supț No. 338 ne dă titlul lucrării cunoscute.

Numele complet al lui Daniil, așa cum iscălește însuși în scrierea sa, pag. IV (alb), la dedicația adresată mitropolitului Nectarie al Pelagoniei [= Bitoliei], este: Daniil Mihali Adami Haği, Moscopoleanul, econom și predicator.

Alte informațiuni despre Daniil, de cele mai multe ori după Leake, aproape pretutindeni neexacte, găsim în:

Cipariu, *Principia*, pag. 90; Papiu II., *Viața și operele lui G. Șincai*, pag. 10; Albumul Macedo-român, Buc. 1882, pag. 107 (S. Popescu, după Leake); Ar. Densușianu, *Ist. limbii și liter. rom.*, Iași, 1885, pag. 279; Iași 1894, pag. 332—333; I. Nădejde, *Ist. limbii și liter. rom.*, Iași 1886, pag. 97; I. Massimu, *Rapede idea de Gramateca macedorumanesca*, Buc. 1862, pag. 130, unde se face confuziune între Cavalioti și Daniil; Ἑρμης ὁ Λόγιος, anul 1816, Viena, pag. 420, unde se face confuziune între Daniil și Cavalioti, cu prilejul dării de seamă despre opera lui Leake, *Researches in Greece*; Bagav, *Carte de alégere*, Buc., 1887, pomeneste Grandea de Daniil în prefață; G. Alexici, *Conv. Liter.* XXXVII, pag. 939; *Geschichte*, pag. 54; N. Iorga, *Ist. lit. rom.* sec. XVIII, pag. 297 (nota 3). Despre Miklosich și G. Meyer, am pomenit îndestul. Bianu, *Prefața la Texte Mac.-Rom.*, pag. VII.

Constantin Ucuta.

Despre vieța acestui nemuritor scriitor aromân din Moscopole nu avem nici o cunoștință decât ceeace însuși ne spune pe coperta opului său *Νέα Παιδαγωγία*. Anume că se numia Constantin Ucuta, originar din Moscopole, și că serviă de cartofilax și protopop în Posen din Prusia me-

ridională, pe semne la biserica ortodoxă, fondată de credincioșii Aromâni, cari ajunseseră până aci ca negustori. Se știe că pe acele vremuri Aromânii ajunseseră în calitate de negustori a fi răspândiți în diferite centre comerciale ale Europei, ca Budapeșta, Viena, Leipzig, Amsterdam, Veneția, Triest, Livorno și aiurea (1). Pătrunși de sentimentul religios și dispunând de averi, mai pretutindeni își întemeiau o comunitate cu biserică ortodoxă, unde să se poată închina lui Dumnezeu după religia lor. Preotul îl aduceau mai în totdeauna din satul natal al celor mai mulți membri din comunitate. Asemenea biserici au trebuit să aibă Aromânii din timpuri foarte vechi, poate odată cu instalarea lor ca comercianți. Aceasta-i și cauza pentru care vedem figurând diferiți prelați aromâni ca preoți la aceste biserici, cum e cazul cu Ambrosie Pamperi, originar din Moscopole, despre care Zaviras, *Νέα Ἑλλάς*, pag. 190, spune, că a servit ca efimeriu la capela ortodoxilor din Leipzig «*ἐχρημάτησεν ἐφημέριος τῆς ἐν Λειψία Καπέλης τῶν ὀρθοδόξων*»; acesta-i și motivul pentru care Ceagani se avântă a merge din Viena până la Hale pe jos, contra voinței tatălui său, ca să asculte studiile universitare de acolo, și să cutreiere Europa întregă, știind de sigur că pretutindeni va întâlni compatrioți (2). (Cfr. Zaviras, *Νέα Ἑλλάς*, viața lui Ceagani, pag. 394—397).

(1) Consider de prisos a mai reveni cu citate în această privință. Cfr. scrierile lui Pouqueville, Kanitz, Nenițescu Ioan, Rosa, Gudas, K. K. Kumas... etc.

(2) Asemenea comunități găsim o mulțime în imperiul Austro-Ungar, unde numeroși Aromâni din timpuri străvechi s'au așezat, indeletnicindu-se cu profesiunea de negustor. Asemenea instituțiuni găsim în Panciova, Zemlin, Neusatz, Budapeșta, Timișoara, Kecskemét, Calocia, Mișcolț, Göngöş, Senteş, Borsod, Komárom, Eger, Tokay, etc, unde și până astăzi durează unele biserici, iar pe pietrele tumulare se cetesc nume de Moscopoleni și din alte localități românești, scrise cu caractere grecești. Biserica din Mișcolț incaltea are caracter curat aromânesc. Aici datează prima venire a Aromânilor cam de pe la anul 1606, după cum rezultă dintr'o însemnare de pe un registru al bisericii, aflător în posesia cântărețului bisericii, Milea, el însuș originar din Moscopole. Pe la 1728 se află în Mișcolț vreo 300 de negustori, parte cu familiile lor. Biserică au trebuit să aibă ei din primul moment, după cum rezultă din registrele bisericii; compară de altfel și spusa lui Zaviras *Νέα Ἑλλάς*, pag. 388, care, la viața lui Constantin ieromonahul, ne spune că acesta a fost și efimeriu al ortodoxilor din orașul Mișcolț al Ungariei «*ἐχρημάτησεν ἐφημέριος τῶν ὀρθοδόξων ἐν τῇ πόλει Μίσκοιτζ τῆς Οὐγγρίας*». Iar acest Aromân

El pare a fi fost un bărbat foarte învățat, judecând după titlul său de *hartofilax* și *protopop*, dar mai ales după geniala sa concepție, de a da un alfabet aproape perfect limbii aromâne, precum și după ideile sănătoase depuse în prefața prețioasei sale lucrări. În privința alfabetului conceput de el, avem în Ucuta un desăvârșit fonetist, care pentru fiecare sunet concepe o literă deosebită. Pe când bunăoară până la dânsul *ț* și *ć* eră transcris când cu *ts*, când cu *tz*, și nu se făcea de obicei deosebire între transcrierea lui *ğ* și *ț* sau *ć*, transcrise la olaltă cu *τζ*, *τσ*, Ucuta introduce ordine deplină; pe *ț*, îl transcrie totdeauna cu *τζ*, pe *ğ* cu *δζσ*, pe *ć* cu *τζσ*; nu confundă pe *j* (*ž*), transcris: *ζσσ*, cu *z*, pe care-l transcrie cu *ζ*; face deosebire între *u* lung și *ű* scurt; are semne deosebite pentru *b* (*μπ*) și *p* (*π*), pe cari nu le transcrie, cum face Daniil de cele mai multe ori, prin acelaș semn *π*; *ă* este transcris numai prin *a*; pe când pe *î* prin *αι*: *παράδζαι*, și așa mai departe cu *n* și *ń*, *l* și *l'* și cu altele.

Lucrul nu e de loc simplu, și dacă ținem seamă ce luptă se dă uneori pentru triumfarea unui adevăr elementar și

trăește pe la 1746. Există cu siguranță deci biserică aromână la această dată ! Biserica actuală a ortodoxilor din Mișcolț datează din 1806 și este făcută cu cheltueala Aromânilor din Macedonia, figurând printre primii fondatori Dem. Pilita, George S. Capri, (E)vretu Șiaguna și alți notabili aromâni ca Dussa, Dimcea, G. și N. Tricupa-Cosmischi, Anastas Nicolae Șiuca, Anastas Petre Cuihadaru, Mitre Ciacu, Mih. Ndonga, Atanas I. Pamperi, An. Mih. Muciu Vretu (numele Vretu vine de multe ori, uneori cu însemnarea din «Frașari» sau «Ferica»), An. Ponte, Nic. Șiarpe, Gheorghe Balauri și zecimi de alte nume. Biserica este înzestrată cu o avere de aproape 2¼ milioane și cu odoare dintre cele mai scumpe. Cele mai multe din odoare poartă și numele donatorului. Astăzi efimeriu al bisericii este bravul Ardelean, preotul Dr. Aurel Moț, iar cântăreț A. Milea, originar din Moscopol; efor președinte, pe timpul când am vizitat biserica, 1907, eră tinărul Dr. Zubriczky, înrudit prin alianță cu familiile aromâne stabilite aci. Toată comunitatea se reduce abia la 37 de membri. Iată și inscripția de pe frontul bisericii: οὗτος ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Τριάδος ἐθεμελιώθη ἐν ἔτη (?) | ἐπὶ τοῦ κραταίως ; κικς : Ιωσήφ τοῦ II : Βασιλ : σονγαρ : | καὶ ἐτελειώθη ἐν ἔτει | 1806 | , ἐπὶ τοῦ κραταιωτάτου καίσαρος Φραγκίσκου τοῦ II : | Βασιλέως σονγαρίας | δαπάνῃ τῶν ἐν Μακεδονίας Βλάχων συναδελφῶν. (Această biserică a Sf. Treimi s'a întemeiat la anul (nedescifrabil) pe timpul puternicului împărat Iosif al II-lea, regele Ungariei și s'a terminat în anul 1806 pe timpul puternicului împărat Francisc al II-lea, regele Ungariei, cu cheltueala **confrăților Români** din Macedonia).

de bun simț, trebuie să recunoaștem că nu oricine este chemat a formulă sisteme fonetice ireproșabile. Pentru aceasta se cer și cunoștințe, ce de sigur nu lipsesc acestui vrednic scriitor aromân. El, după cum reiese din felul întocmirii alfabetului său, a trebuit să aibă cunoștință și de limba maghiară, căci se lasă a fi înrâurit de ea: «ζσσ», zice el, pag. 7, «ca mağareasca (z's)» ζσσαρρδ vs ζαρρδ; a cunoscut limba germană, ca unul care a trăit de sigur ani mulți în Germania; de altfel în explicările ce însoțesc pronunțarea literelor recurge și la ea: «α», zice el, pag. 6, este ca nemțească (y iot): γ^ασσ [cetește: v^αsu], γ^αγνδ [cetește: v^αncu].

Din punctul de vedere deci al transcrierii dialectului aromân, Ucuta nu lasă nimic de dorit, transmițându-ni-l cu o fidelitate scrupuloasă, afară de cazurile unde avem a face cu greșeli de tipar, ușor de îndreptat, și afară de paginile 50 până la urmă, cari, probabil, nu se datoresc lui, după cum putem judecă ușor, atât din amestecul ortografic cât și din felul unor cuvinte, cari nu aparțin dialectului moscopolean, în forma ce ni se dau, ci dialectului din Epir mai mult.

Știința lui Ucuta rezultă, după cum am spus, și din ideile sănătoase depuse în prefața sa. Este cel dintâiu care chiamă pe Aromâni la redeștepterea națională și, argumentând cu pilde din sfintele scripturi, îi îndeamnă a-și învăța limba; e primul care în mod serios se trudește cu orânduirea slovelor și a vorbelor până ce să le aștearnă la tipar pentru copiii de Aromâni. Și cine dintre învățați a spus altceva despre elementele străine intrate în limbă, ca el? În adevăr iată cum a formulat Ucuta atât rostul întrebunțării literelor grecești cât și al cuvintelor străine în Aromâna, pag. 3: «Și să nu consideri de rușine pentru ce luarăm slovele Elenilor, sau pentru ce ne împrumutăm din altă limbă, căci toate limbele ce sunt în lume se împrumută una dela alta. Căci dela Eleni încoace se împrumutură toate neamurile și cu slove și cu vorbe și nimeni nu poate să nege aceasta, căci li se văd și slovele și li se pricep și cuvintele (după cum și cu noi [e cazul]). Fiecare, după cum ne mișcăm din loc și din patrie, ne amestecăm cu alte rasse și schimbăm cuvintele după împărăția în care trăim».

Cu privire la cuprinsul rugăciunilor din abecedarul lui Ucuta, observăm că sunt cele obișnuite și azi și sunt traduceri din grecește, dar minunate reușite.

Dialectul întrebuițat este acela din Moscopole, de unde și eră originar. Despre unele particularități și altele a se vedea la sfârșitul textelor.

Salvarea acestui prețios document al dialectului aromân o datorăm interesului depus, și numai acestui interes, de către d-l *Ioan Bianu*, bibliotecarul Academiei Române. Pe scurt chestiunea descoperirii stă astfel. Un locuitor aromân bitolean, a cărui origine probabil se trage din Moscopole, a umblat pe la toți cărturarii noștri din Bitolia, propunând a i se cumpăra cărticica pentru o sumă modică. Toți însă, nedându-i însemnătatea cuvenită, au refuzat cumpărarea, până când printr'o întâmplare lucrul a ajuns la urechile neadormitului bibliotecar al Academiei Române, care telegrafic a intervenit și l-a obținut în timpul cel mai scurt. După achizițiunea lui, D-l Bianu comunică Academiei Române descoperirea făcută, accentuând marea însemnătate ce prezintă opul lui Ucuta, pentru istoria deșteptării naționale a Românilor din Turcia. Iată cuprinsul comunicării D-lui Bianu, făcută în ședința dela 11 Maiu, 1907 (1):

«D-l I. Bianu prezintă o descoperire, făcută în zilele din urmă, de o mare însemnătate pentru istoria deșteptării naționale a Românilor din Turcia. Se știe că înainte de actuala mișcare culturală națională, făcută după îndemnul Românilor emigrați la 1848, în două rânduri Românii macedoneni au făcut încercări de a-și scrie limba lor. Întâia încercare constă în publicarea câtorva cărticele elementare, ca abecedare și cărți de cetire, în cari limba ar[o]mână se scria cu litere grecești. A doua încercare a fost cea făcută de Ar[o]mâni emigrați în Ungaria. Rosa, Boiagi și alții, cari sub influența ideilor școalei naționale românești din Ungaria, au făcut cărți, în cari au scris ar[o]mânește cu litere latine. Din întâia perioadă erau cunoscute până acum două cărți: una tipărită la 1770 la Veneția de Teodor Anastase Cavalioti din Moscopole și

(1) Analele Academiei Române, seria II, tom. XXX, 1907--1908, p. 6-7.

alta tipărită la 1802 de Daniil din Moscopole. Din amândouă aceste cărți marele filolog Fr. Miklosich a extras și a publicat la 1882 partea românească. Acum s'a descoperit o nouă carte de acelaș fel, care, prin binevoitoarea îngrijire a Ministrului țerii la Constantinopole d-l I. Papiniu, a fost procurată pentru Academie. Această carte este și ea o cărtică de învățătură elementară, intitulată: Νέα παιδαγωγία, este făcută de Constantin al lui Ucuta, Moscopolitan, care își dă titlul de potropop în Posnania Prusiei Sudice, și s'a tipărit la Viena la 1797. Acest exemplar este întâiul cunoscut din această carte, care este un prețios document pentru încercarea făcută de frații Ar[o]mâni din secolul XVIII, de a-și scrie limba lor și a învăța carte în ea.

Manualul trecând pe la Constantinopol, d-l N. Papahagi l-a oprit scurt timp și a făcut asupra lui o dare de seamă în *Courrier des Balkans*, An. IV, No. 102, 20 Maiu (3 Iunie) 1907, în care s'a silit să scoată în evidență însemnătatea acestui op din punctul de vedere al dorinței firești a Aromânilor de a se instrui și rugă lui Dumnezeu în limba lor, într'un timp când România de astăzi nici nu există, prin urmare când nu România, după cum tendențios susține Patriarhia din Fanar și statul grecesc, putea să-i împingă pe această cale de redeșteptare. După comunicarea d-lui Bianu și darea de seamă a d-lui N. Papahagi, de o logică strânsă, a luat îndată cunoștință întreaga presă română.

Lăsăm la locul său să urmeze publicarea acestei cărți în transcrierea fonetică a sistemului nostru întrebuințat la *Basme aromâne* și la celelalte lucrări ale noastre.

Câteva cuvinte despre frații Marchizii Puilîu:

Lucrarea lui Ucuta este tipărită la Viena, în 1797, în imprimeria fraților Marchizii Puilîu. Despre acești Marchizi Puilîu se pomeneste în Νέα Ἑλλάς a lui Zaviras, pag. X și mai ales la pag. 523, la vieața lui Riga Veleștineanul. Acolo se spune, că printre exilații din împărăția Austriei în urma plângerilor aduse de Sublima Poartă Grecilor, stabiliți aci, și cari uneltiau în contra Turciei, au fost și Marchizii Puilîu. «Μεταξύ δὲ τῶν τῆν ἄδικον ταύτην ποινὴν ἀποφυγόντων ἀλλ' ἐν ἐξορίᾳ ὄντων εἰσὶ καὶ οἱ γνωστοὶ Πούλιου ὅτι Πούλιος καὶ Γεώργιος σιατεστεῖς οἵτινες μετὰ τὸν Γεώργιον

Βενόττην πρώτοι ἐν Βιέννῃ τυπογραφίαν συνίστησαν καὶ πολλὰς ὠφελίμους βίβλους ἐτύπωσαν, καὶ ἐφημερίδας δημοσίους δι' ὠφέλειαν τοῦ γένους ἐξέδωκαν, ἀλλ' ὀίμοι! ἡ ἐξορία αὐτῶν ἐγένετο λίαν ἐπιζήμους εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ἐλλήνων ἐπειδὴ ἡ τυπογραφία αὐτῶν ἔμελλε νὰ ἐκδώσῃ εἰς τὸ φῶς διάφορα συγγράμματα τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ εἶναι ὡς ἄλλαι τινὲς βαθμίδες πρὸς τὴν τοῦ πρώτου ἐλικωνος τῆς Ἑλλάδος ἀνάβασιν(1).

Iar Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 323, zice: «Πούλιοι (Μαρκίδαι). Ήσαν δύο ἀδελφοὶ οἱ ὅποιοι μετέβησαν εἰς Βιέννην, ἵνα συστήσωσιν ἓν τυπογραφεῖον. Τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθέν βιβλίον ἐπιγράφεται „Καλενδάριον“ τοῦ ἔτους 1795. Κατὰ διαταγὴν δὲ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο ἐκλείσθη περὶ τὸ 1798 ἔτος καὶ οἱ ἰδιοκτῆται αὐτοῦ ἐξωρίσθησαν ἀπ' ὅλα τὰ Κράτη τῆς Αὐστρίας, διότι ἐτύπωσαν κρυφίως τὰς ἐπαναστατικὰς προκηρύξεις καὶ τὰ πατριωτικὰ ἄσματα τοῦ Ῥήγα τοῦ Φεραίου».(2)

Mai pomeneste despre frații Puilîu, Dr. Fr. Sartori, în lucrarea sa, *Historisch-ethnographische Uebersicht*, etc., Viena 1830, I, pag. 193, următoarele: «Die Griechen haben in Wien zwei Buchdruckereien gehabt, nämlich jene des Georg Vendoti (nun I. B. Zweck) und die der Brüder Markides Poulίου, welche sie von einem Herrn v. Baumeister gekauft haben».

O mică îndoială este în ce privește locul de origine al acestora. Pe când Zaviras îi privește de «șecișteni» din satul Șaciște (Șașișta, Șașișta, neogr. Șatista), Vretos, Νεοελλ. φιλολ., I, pag. IX (Θ), vorbind despre înființarea

(1) «Printre cei fugiți și duși în exil, spre pedeapsă pe nedrept, sunt și cunoscuții Puilîu, adică Puilîu și Gheorghe, Șecișteni, cari cei dintâi, după George Vendoti, au înființat tipografie la Viena și multe și folositoare cărți au tipărit, și ziare publice spre folosul neamului au scos, dar vai! exilul lor a devenit foarte păgubitor întregului neam grecese, fiindcă tipografia lor ar fi dat la lumină diferite scrieri, cari ar fi fost, ca și unele alte, trepte spre suire la eliconul Eladei de altădată».

(2) «Marchizii Puilîu. Erau doi frați, cari s'au dus la Viena, ca să înființeze o tipografie. Prima carte tipărită de ei este *Calendarul din anul 1795*. Din ordinul guvernului austriac s'a închis tipografia aceasta pe la anul 1798, iar proprietarii au fost exilați din toate statele Austriei, fiindcă au tipărit într'ascuns proclamările revoluționare și cântecele patriotice ale lui Riga Veleștineanul».

tipografieii la Greci, susține că sunt Tesalieni: «περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ὁ Γεώργιος Βενδότης ἐκ Ζακύνθου, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ Μαρκίδαϊ Πούλιοι Θεσσαλοὶ, ἐσύστησαν Ἑλληνικὰς τυπογραφίας ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας». (1)

A N E X Ă.

Reproducem aici, după original, pasajul despre care vorbim la pag. 15—16, unde am și dat traducerea părților mai interesante:

Neofit Duca, Λόγος περὶ καταστάσεως σχολείου (conținut în: Μαξίμου Τυρίου λόγοι, Viena 1810, pag. XXXIII—XL):

«Νῦν δε ὡς τόσον προσθεῖς ἔτι ἓν εἰς τὸν λόγον, εὐθύς ἀποδώσω αὐτοῦ καὶ τὸ τέλος· τοῦτο ἔμως ἔσον εἶναι ἀναγκαιότερον, τοσοῦτον θέλει φανῆ ἴσως καὶ δηκτικώτερον, καὶ ἐπομένως μὲ κάμνει ἐντεῦθεν πρὸς τὴν παρβήσιαν τοῦ λόγου δειλότερον, οὐχὶ διὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀτόπους μάλιστα διανοίας ἐνίων· τῶν ὁποίων αἱ προληπτικαὶ φαντασίαι ὑπερβαίνουνσι παραπολὺ τοὺς ὅρους τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς φρονήσεως· καὶ τοιοῦτοι εἰσὶν, ὅσοι ἰσχυρογνωμοῦντες ἀντέχονται τῶν συνήθων, καὶ πληροφορηθῶσιν, ὅτι ἀνωφελῶν καὶ μκταίων ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐπιζημιῶν ἀντιποιῶνται· καθὼς τινὲς δηλονότι ἀνοηταίνουσιν εἰς τὸ περὶ γλώσσης τῆς Βλαχικῆς ταύτης τῆς βυραρᾶς καὶ ἀθλίης, ἐὰν συγχωρῆται νὰ ὀνομάζηται γλῶσσα ἢ πανταχόθεν χωλαίνουσα, ἀλλ' οὐχὶ γλώσσης ἐτέρας μᾶλλον ἀπόβροια, πολλὴν ἔχουσα ἀηδίαν καὶ δυσώδη ἀποφορὰν· καὶ ἐντεῦθεν συμβαίνουνσι τόσαι ταραχαὶ μεταξὺ ἀνθρωπαρίων μωρῶν ἑκατέρωθεν πρὸς ἀλλήλους· τῶν μὲν, μετὰ πολλῆς ἀγερωχίας ἐπεγκειμένων καὶ ὀνειδιζόντων· τῶν δὲ αὐθις, ἰσχυρογνωμόνως ἀντεχομένων, καὶ μὴ ἐνδιδόντων· μὲ ἔλον ὅτι καὶ οἱ Γραικοὶ οὗτοι οἱ τοσοῦτον εἰς τοῦτο καυχώμενοι δὲν ἔχουσι δίκαιον τόσον εἰς τὴν καταγωγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίουματος, ὅσοι δὲν εἶναι κεκοσμημένοι μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ ἀρετὴν, ἀλλ' εἶναι Ἑλλήνων ἀνάξιοι, Πέρσαι μᾶλλον καὶ Φοίνικες, χρυσοῦφεις καὶ ἀργυρόπλοκοι θύλακες· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶ ὄντι καθάρματα, Ἐζλωτες, καὶ Περίοικοι· καθότι οἱ Ἑλληνες ἦσαν πεπαιδευμένοι καὶ φιλοπάτριδες, καὶ τὰ ἴδια ἀφθόνως εἰς τὸ κοινὸν καλὸν θυσιάζοντες· εἰς τὸ ὅποιον νῦν μὲν ὁ λόγος κινεῖ τὴν προθυμίαν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης· μετὰ ταῦτα δὲ ἡ πράξις θέλει βεβαιώσῃ καὶ τὴν προαίρεσιν ἣτις ἔσται ἐγγέγγυος μάρτυς τῶν ἀληθῶν καὶ γνησίων Ἑλλή-

(1) «Pe la mijlocul secolului al XVIII, întâiu G. Vendoti din Zachint, și după el frații Marchizii Puilliu, Tesalieni, au înființat tipografiile grecești în Viena din Austria». Cfr. N. Iorga, *Ist. lit. rom., în sec. XVIII*, II, pag. 36.

νων· οἱ δὲ εἰς τὴν καταγωγὴν μόνον τοῦ γένους καυχώμενοι, ματαίως καυχῶνται, καὶ αἰσχυνθήσονται, ἀσύμφωνα πράττοντες· καθότι ὁ Ἀνάχαρσις ἦτον Σκύθης, ἀλλ' ἐθαυμάσθη διὰ σοφίαν ὑπὲρ τοὺς Ἑλληνας· καὶ μετὰ ταῦτα πολλοὶ τῶν Ρωμαίων, ὅσοι ἐκόσμησαν ἑαυτοὺς μὲ τὴν Ἑλληνικὴν παιδεῖαν, ἐθαυμάσθησαν παρὰ πᾶσι, καὶ ἤδη θαυμάζονται, καὶ θαυμασθήσονται κατὰ πᾶσαν τὴν διαδοχὴν τῶν αἰώνων. Οὕτω δὲν εἶναι ἱκανὸν, μήτε φρονίμων ἀνδρῶν νὰ καυχῶνται μόνον εἰς τοῦ γένους τὴν φαντασίαν, ὅταν μὴ ἔχωσι καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ προτερήματα· καὶ ὅταν τὰ σχολεῖα αὐτῶν δὲν εἶναι τῆ ὄντι σχολεῖα, ἀλλὰ κολαστήρια μάλιστα τῆς νεότητος, καὶ δεισιδαιμονίας ἀρχαίας ἐνσφαικλισθείσης ἀνεξάλειπτος ψώρα· διὰ τὴν ἴασιν τῆς ὁποίας οὔτε ἀφ' ἑαυτῶν λαμβάνουσιν αἰθήσιν, οὔτε τοὺς τῶν ἄλλων καταδέχονται λόγους.

Οἱ Βλάχοι ὅμως, ὡς βλέπομεν, φαίνονται πανταχοῦ προθυμότεροι εἰς τὰς πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολάς, πανταχοῦ βελτιούμενοι, καὶ κατὰ ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ πλείονες τῷ ὄντι πεπαιδευμένοι· καὶ αὐτοὶ μόνον ἐθέλησαν, καὶ θελήσαντες ἀποκατέστησαν τυπογραφίαν ποτὲ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πόλεις Ἑλληνικὴν· τὸ ὅποσον οἱ Περσίζοντες καὶ Φοινικίζοντες οὗτοι Ἑλληνες οὔτε νὰ ἀκούσωσι θέλουσιν, οὔτε νὰ κατορθώσωσι προαιροῦνται, ἀλλὰ καυχώμενοι μόνον εἰς τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων, ὀνειδίξουσι τοὺς Βλάχους εἰς γένος· οἱ ὅποιοι θέλουσι δεῖξῃ τὰ Ἑλληνικᾶτων σχολεῖα ἄξια νὰ δέχωνται καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγερώχους καὶ ματαιόφρονας. ὥστε νὰ διδάσκωνται εἰς αὐτὰ τὴν πατρῴαν ἐκείνην ἀρετὴν καὶ παιδεῖαν καὶ τοῦτο ἔστω πρὸς αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν αὐτῶν τῆς πολλῆς καὶ ματαίᾳ, καυχήσεως· καὶ μόνη ἀπολογία τῶν Βλάχων εἰς τὴν κούφην ἐκείνων ἀγερωχίαν· καὶ ἐντεῦθεν καὶ μόνον ἱκανῶς συντρίψουσι τὸ φρόνημα αὐτῶν, ἐκ τῆς ὑπεροχῆς δηλονότι τῶν μαθημάτων καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων· ἄλλως δὲ νὰ καυχῶνται καὶ αὐτοὶ εἰς τῶν Ρωμαίων τὸ γένος, ἐν ᾧ δὲν σώζουσιν οὐδὲν κοινὸν πρὸς ἐκείνους, δὲν εἶναι φρόνιμον, μήτε ἔχει λόγον τινὰ εἰς τὰς ἀνοὰς ἀνεκτόν· ἐπειδὴ ὅταν ἡ τύχη κατέταξεν αὐτοὺς ἐν τῇ μέσῃ τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας καὶ τὸ γάλα ἐθήλασαν καὶ τὸν καρπὸν τρώγοντες ἤρξην, καὶ τὰ ἄλλα ἤθη καὶ ἔθη ἐδέχθησαν, καὶ τὴν περίτρανον γλῶσσαν ἐνηγκαλίσθησαν, πῶς δὲν αἰσχύνονται εἰς τῆς μογιγάλου τὰ ἀνδραποδῶδη τραυλίσματα; καὶ νὰ ἀναφέρωσι γένους καταγωγὴν εἰς ἔθνος, ἐκ τοῦ ὁποίου οὐδ' αὐτοὶ γινώσκουσιν, ὅπως ποτὲ καλῶς ἢ κακῶς κὶ αἰσχυρῶς ἐξέπεσον, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν γλῶσσαν παντελῶς ἀγνοοῦσι; καὶ μάλιστα ἐν ᾧ βεβαιούμεθα, ὅτι ἕκαστος ὅπου γεννηθῆ, καὶ ἀνατραφῆ καὶ αὐξηθῆ, εὐθὺς εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἔθνους ἐκείνου παιδεύεται, κἄν πατρῶθεν καὶ μητρῶθεν τύχη νὰ εἶναι ἀλλογενῆς; αὐτοὶ δὲ μετὰ τοσοῦτων αἰώνων καταγωγὴν νεανιεύονται Ρωμαίων συγγένειαν· τῶν ὁποίων οὐδὲ τοῦνομα σώζουσιν, οὐδ' αἵματος

βράνιδα εἰς τὰς φλέβας αὐτῶν· ἢ δειξάτωσαν βασιλείον χωριστόν, ἢ ἐπαρχίαν ὀλόκληρον, ἢ ἄλλοτι χαρακτηριστικὸν τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους διαφορᾶς, καὶ τότε ἡμεῖς σιωποῦμεν· νῦν δὲ μία σειρά ὀρέων ἀκάρπων ἀξία διὰ ἐξορίστους καὶ πλάνητας ἀπὸ τοῦ Δουνάβειος μέχρι σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου περιέχει ἅπασαν αὐτῶν τὴν ὄφρυν· ποῦ μητρόπολις; ποῦ ἀρχιερεὺς; ποῦ πόλις; ποῦ κριτήριον; ποῦ ἐξουσία; ποῦ εὐγένεια; ποῦ ἱερεὺς; ποῦ εὐαγγέλιον; ποῦ ψαλτήριον; ποῦ ὄλως γράμματα; ποῦ ὄνομα ἔθνους, καὶν τοῖς πλησιεστάτοις γνωστόν; ποῦ μέρος εἰς τὸ ὅποιον κατέταξεν αὐτοὺς ἢ γεωγραφία; οὐδαμοῦ· εἰς τί λοιπὸν καυχῶνται αὐτοὶ νὰ συστήσωσιν ἔθνος χωρὶς, ἐν ᾧ δὲν ἔχουσιν οὐδὲ τόπον; ἐπειδὴ ἢ Ἑλλάς δὲν θέλει καταδεχθῆ ποτὲ νὰ ὀνομασθῆ κατ' οὐδένα τρόπον Βλαχία, ἀλλὰ θεωρήσει τοὺς τοιοῦτους ἀποστάτας ὡς ὑποβολιμαίους καὶ μὴ γνησίους.

Τὸ(1) δὲ τῶν Ἑλλήνων ἔθνος, μὲ τὸ ὅποιον καὶ ἡ τύχη ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων σὰς ἦνωσε πρότερον, καὶ ἡ προαίρεσις μετὰ ταῦτα διὰ τῆς συνηθείας προσήρμοσεν, εἶναι γνωστὸν καὶ ἐνδοξον παρὰ πᾶσι, καὶ διὰ τῶν προπατόρων τὰ κατορθώματα, καὶ διὰ τῶν μεταγενεστέρων τὰ προτερήματα· τὰ ὅποια καυχᾶται νὰ ἔχη τοσοῦτον χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ δικαίουματος, ὥστε οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐθνῶν δύναται νὰ λάβῃ ἀμιλλαν εἰς τοῦτο ἀπὸ τοῦ Ἰσου· εἰσὶ δὲ ταῦτα μάλιστα πάντων ἢ γλῶσσα καὶ ἢ θρησκεία· ἢ μὲν γλῶσσα, ὅτι προτιμότερα καὶ θειοτέρα καὶ μήτηρ πασῶν τῶν γλωσσῶν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ θεῶν γλῶσσα παρὰ πᾶσιν ἀκούουσα· ἢς παρουσίας, οὐδεὶς εὖ φρονῶν οὐδεμίαν ἐτέραν εἰς καταφρόνησιν αὐτῆς προτιμήσει, καὶν τύχη οὗτος νὰ εἶναι ἀλλογενής. γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμοῦσι μὲν οἱ φιλόσοφοι τῆς Εὐρώπης νὰ εἰσάξωσιν εἰς τὰς ἀκαδημίας τῶν πόλεων, ἐπιθυμοῦσι δὲ βασιλεῖς νὰ ἔχωσι τῶν θρόνων συμπάρεδρον· γλῶσσα, ἣτις ἐγέννησε τὴν φιλοσοφίαν καὶ γεννήσασα ἐδίδαξεν αὐτὴν εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ διδάξασα, ἐξημέρωσε· καὶ ἡμερώσασα, ἔλαβεν εἰς ἀνταμοιβὴν ἐξ εὐγνωμοσύνης τὸ νὰ εἶναι μήτηρ γλωσσῶν, τροφὸς τῶν ἐπιστημῶν, καὶ τῆς φιλοσοφίας διδάσκαλος· Ἡ δὲ θρησκεία αὐτῆς χαρακτηρίζει μόνον αὐτὸ τὸ ἔθνος ἐκ τοῦ ἐγγυάτου καὶ πρώτως, τὸ ὅποιον στεροῦνται πάντα τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅσα χαρακτηρίζονται μὲ τὸν χριστιανισμόν· ἐπειδὴ, ἂν ἐρωτηθῆτις περὶ Βλάχων, ὁποίαν θρησκείαν ἔχουσιν, εὐθύς ἀποκριθῆσεται ἀληθῶς, ὅτι ἔχουσι τῶν Γραικῶν· ὁμοίως ἂν ἐρωτηθῆ περὶ τῶν Βουλγάρων, πάλιν ἀποκριθῆσεται τὸ αὐτὸ· ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν Ρώσων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅσοι ἐνηγκαλίσθησαν τῶν Γραικῶν τὸ ῥήτόν· τοῦτο ὅμως δὲν

(1) [Reproducem și pasajele referitoare la limba greacă, pentru a da o idee deplină, lămurită de mentalitatea grecească din acest timp.

δύναται νὰ λεχθῆ ἀντιστρόφως καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ὡς ἀμέσως καὶ πρῶτως χαρακτηρίζον αὐτοὺς.

Ἐν τοιοῦτον ἔθνος λοιπὸν τοιοῦτοις χαρακτηριζόμενον προτερήμασι πόση ἀνοησία νὰ ἀποστρέφονται αὐτοὶ οἱ κοῦφοι καὶ μάταιοι; καὶ νὰ μὴ θέλωσι νὰ ἐνωθῶσιν ὡς διὰ τῆς θρησκείας, οὕτω κατ' ὀλίγον καὶ διὰ τῆς γλώσσης; ἀλλὰ θέλουσι νὰ συστήσωσι γένους διαφοράν πρὸς ἡμᾶς; καὶ λοιπὸν ἐχέτωσαν πάντα χωρὶς, καὶ ὁ παῖς αὐτῶν τὸ ἀλφάθητον, καὶ ὁ ἐμπορικὸς αὐτῶν τὰ κατὰστιχα, καὶ ὁ ἱερεὺς αὐτῶν τὸ ψαλτήριον, καὶ ὁ φιλόσοφος αὐτῶν τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως· καὶ μὴ φιλονεικήτωσαν διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ἐκ τῶν προτερημάτων ἐκείνων ὠρμώμενοι ἐπ' αὐτοὺς· ἀλλὰ ποῦ καὶ ἀλφάθητον, καὶ κατὰστιχα, καὶ ψαλτήριον, καὶ φιλοσοφία εἰς μίαν μογιγάλον χωλόγλωσσαν, ἣτις βαρβαρίζουσά τε καὶ βαταρίζουσα δὲν τολμᾷ νὰ προκύψῃ ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῆν διὰ τὸ ἐκ δουλικῆς χαμερπείας ἐπιβρίθον αὐτῆ ἀίσχος ἐπὶ τοῦ προσώπου;

Μὴ πρὸς θεοῦ! μὴ περισώζετε, μὴτε τρέφετε πλέον τοιοῦτον θνείδος μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὅποσον καὶ μόνον σᾶς διασπαράττει κακῶς ἀπὸ τὸν χορὸν τῶν Ἑλλήνων· μὴ ἐναγκαλίσεσθε τὴν δουλικὴν αὐτῆς ἐσθῆτα, ὡς δῆθεν πορφύραν, ἀλλ' ἀπορίψατε μάλιστα ὡς ἐκ βράκουσ τινὰ κηλίδα· ἐνδύσασθε δὲ ἀντ' αὐτῆς τὴν λαμπρὰν καὶ περίελεπτον· μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐστέ, μεταξὺ ἔθνους λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου·

ΝΕΑ ΠΑΙΔΑΓΟΓΙΑ
ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ

NOUA PEDAGOGIE

DE

CONSTANTIN UCUTA, MOSCOPOLEANUL

ΝΕΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ

ἡ τ ο ι

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ

ΕΥΚΟΛΟΝ

τῷ μαθεῖν τὰ νέα παιδία τὰ ῥωμανο-βλάχικα γράμματα εἰς κοινὴν χρῆσιν τῶν Ῥωμανο-βλάχων.

Ν Τ Ν Π Ρ Ω Τ Ο Ν

Συνετέθη ἔξ ἑδιορθώθη

παρὰ τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἐν ἱερεῦσιν

ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

τῷ Οἰκῆτα, Μοσχοπολίτη, Χαρτεφύλακος

Ἡ πρωτοπαπᾶ ἐν τῇ Ποσνάνια τῆς μεσημβρινῆς Πρωσίας.

Καὶ δι' αὐτῷ χάριν ἐδόθη εἰς τύπον διὰ καύχημα τῷ Γένει.

ΕΝ ΒΙΕΝΝῃ,

1797.

Τύποις τῶν Μαρκίδων Πούλις.

Αγησιτε, αγησιτε, αγησιτε εὐσθη θῶαμνε σα-
 βαὸθ, τζερερθ ὄσοι λόκλη εσε μὶ πλήνου θε
 δόξα ατὰ ὠσανά τήνε θεα νάλτυ.

εὐσθη τήνε τζη θηηηὸς πρε νηκ α δόκλαβη.

αοσιενηρ τήνε τζη ὄσθη ανάντυ, αλόβνάτου.

Τρήησόντυ ατζη κὺ τζη μαρτηρησέσχη ι ζέρου.
 τάταλου γκρεάηδω, ὄσ α γήλω θύχου, ὄσ τρέηκ.
 πηόστζοι ένα σόντυ ηγάν. τρε, Ε. κάπ. ὄ. 7

[Traducerea titlului cărții lui Ucuta]:

NOUĂ PEDAGOGIE
SAU
A B E C E D A R
UȘOR

Spre a învăța pe copii tineri cartea
aromânească, în deobște întrebuintare
la Aromâni.

ACUM ÎNTÂIA DATĂ

S'a întocmit și îndreptat
de către prea cuviosul în cele preoțești

DOMNUL DOMNUL
CONSTANTIN

al lui Ucuta, Moscopoleanul, Hartofilax
și protopop în Posen
din Prusia meridională.

Și mulțumită lui s'a dat la tipar pentru
gloria Neamului.

In Viena, 1797

In imprimeria Marchizilor Pułlū

[*Transcrierea și traducerea versetelor de pe pagina a II-a;
sus în capul paginei*]:

A'vise, a'vise, a'vise ești doamne sa-| baóθ, țerru și loclu este
mplinū de | δoxa ată osană tine de-analtu.

[*Traducerea în daco-românește*]: Sfinte, sfinte, sfinte ești Doamne
Sabaot, cerul și locul este plin de slava ta; osana tu cel de sus.

[*Pe partea stângă*]:

asusea-nă tine și ești analtu, alăvdătū.

[*Trad. dr*]: Scapă-ne tu ce ești sus, lăudat.

[Pe partea dreaptă]:

ești tine și viniși pre numa a dómnuului.

[Trad. dr.]: tu ești care veniși în numele Domnului.

[Iar de desupt]:

Trei suntu ațél'i și mărtirisescu n-țerű, | tatălű, greáilu și ávilu duhű. Ș-treil' | aișți (1) ună suntu. Ioán, tru, E, cap. ș, 7.

[Trad. dr.]: Trei sunt acei ce mărturisesc în cer, | tatăl, cuvântul și sfântul duh. Și [toți] trei una sunt. Ioan, în V, cap. ș. 7.

---

(1) In text cuvântul, *aișți* este greșit tipărit, $\pi\eta\sigma\sigma\tau\zeta\omicron\iota$.

[Traducerea în limba daco-română a prefeței lui Ucula, care urmează mai jos la pag. 64—66]:

«Acceptă lumina această puțină, spre folosul copiilor noștri, căci cred că de mult îți eră dor să vezi acest început pentru neamul nostru, ca ușor să priceapă copiii noștri aceea ce cu pierdere de multă vreme și cu greutate o pricep în altă limbă. Căci cu mult înainte a fost uitată limba noastră, și nu numai limba ei și dogmele credinței. Căci, zice David: se amestecară cu alte neamuri și învățară lucrele [=treburile] lor. Pentru aceea cât puturăm ne-am trudit pentru acest abecedar, cu tălmăcirea din grecește, și mai ales cu întocmirea slovelor și a vorbelor până să le așternem la tipar pentru copiii noștri. Căci (orice început este cu greu) destul este să știe creștinul să se închine Domnului lui în limba ceea în care se născu de mama lui. Căci scrie apostolul Pavel către Corintieni în epistola I, cap. XIV, v. XVI: dacă m'aș închină în limba străină, sufletul mi se închină, dar mintea îmi este fără fruct; la XVI zice, că de ce? Voiu să mă închin și cu sufletul și cu mintea. Voiu să cânt și cu sufletul și cu mintea. De aceea copiii trebuie cel puțin semnele credinței să știe: și nu ei [numai], cari nu știu nimica, dară și acei ce știu puțin, trebuie să cetească mai sus în v. 13, cap. XIV, căci zice Pavel: acel care cetește pe limbă străină, las' să roage pe Dumnezeu să-i dea știrea [=priceperea], ca să spue pe limba lui. Precum și noi îl rugăm pe Domnul să ne dea lumină, ca să o spunem în a noastră limbă. Dară, dacă în acest început ar fi să afli greșeală, să ne fie cu iertare, căci nu o facem spre blasfemie, ci spre gloria lui Dumnezeu. Și să nu consideri de rușine, de ce ne împrumutăm din altă limbă, căci toate limbile ce sunt în lume se împrumută una dela alta; căci dela Eleni încoace se împrumutără toate neamurile și cu slove și cu vorbe și nimeni nu poate să nege aceasta, căci li se văd și slovele și li se pricep și cuvintele după cum și cu noi [se întâmplă]. Fiecare, după cum ne mișcăm din loc și din patrie, ne amestecăm cu alte rasse și schimbăm și cuvintele după împărăția în care trăim. Iacă unde literele sunt cunoscute în [număr] de douăzeci și patru, iară de colo în sus combinăm câteva consoane, ca să umplem româneasca; iară pe cele cu voce [=vocalele] le întoarcem, le prefacem în cuvinte de ale noastre, precum le vezi scrise după foaie. Pentru ca să le cetească oricine și fără spunere

[arătare]. Pentru ca să se roage [fiecare], în limba sa, despre ceea ce ne poruncește biserica noastră cea foarte strălucită, care privește din cotro lucește soarele dreptății, Hristos, Dumnezeuul nostru, acel care pe toți noi ne luminează.»

[După această introducere, urmează expunerea alfabetului aromân].

Α Γκιεβροσητόρη.

Αστέαπταο λυμίναιαησα πωτζάνα, τρα
 Φηλησίρεα α Φεμέλλοροῦ ανοσερέου, κα
 (πησηψέσκυ) δε μάλτε τζέι ερά θόροῦ σε ο
 βένζοδι αήσα άρχιζμα τρα. Φάρα ανώατρα°
 τζη κς εφολήλλε σε κηκασεάσκα Φεμέλλε
 ανώατρα, ατζεά τζη κς μάλτα ζαμίανε, ος
 κς μάλτα ζαχμέτε ο κηκατέσκυ πρε άλτα
 λήμπα. Καίαντε νάντε σε αγκαροσοι λήμπα
 ανώατρα, ος νς μα λήμπα. μα οσοι δόγ-
 ματελε α πύσηλλυ. Κα θροίτζε δεβίδ (σε
 μησηκάρα κς αλάντε πλάσοι οσοι ν βητζάρα
 λυκαρρα αλόροῦ) Τρα τζεά δε κάτου πς
 τ'εμι κςπυσήμ τρα αλφαβητάρεα αήσα, δε

Α

κά-

1.

Α Γκιουβασητόρρουη. (1)

- Αστρίαπατο λουμ'ύνα αηστα πουτζάνα, τρα | φηλησήρεα α φου-
 μέλλ'λορδου ανοστρόρδου, κα | (πηστηφέσκου) θε μούλτου τζιδι ερά θόρδου σε
 ο | θέθζιδι αήστα άρχηζιμα τρου φάρα ανώαστρα· | τζη του εφοκλήλλ'ε σε
 κηκασεάσκα φουμέλλ'λε | ανώαστρα, ατζεα τζη του μούλτα ζαμίανε, σσ |
 του μούλτα ζαχμέτε ο κηκασέσκου πρε άλτα | λήμιμπα· Κα'ναν'τε 'ναν'τε
 σε αγκαρσοσι λήμιμπα | ανώαστρα, σσ νου'μα λήμιμπα, μα σσοι δόγ- | ματελε
 α πήστηλλ'υ. Κα θζοίτζε δαβήδ (σε | μηστηκάρα του αλάντε πλάση
 σσοι ν' βητζάρα | λούκαρρα αλόρδου) Τρα τζεα θε κάττου που | τ'ουμι
 2. κουπουσήμ τρα αφαβητάρεα αήστα, θε || καττου του ξήγησεα θε πρε
 Γκρετζεάσκα, κα- | μα ν' σούσδου του ουήθη σήρεα α Γκράμιμελορδου, |
 σσοι α γκρεάελορδου παν σε λε αστέ'ραμ τρου | στάμιμπα, τρα φου-
 μέλλ'λε ανώαστρα. Κα (ήτ- | ζηδο άρχηζιμα εστε του ζαχμέτε) νημάλο
 εστε κάττου σε σστήμπα κρησσ'ην'λου σε ν' κλλ'ύνα | θόμνουλδου αλούη
 του λήμιμπα ατζεα τζη σε | φεάτζε θε μούμα αλούη. Κα σκρήε απόσ-
 τολλου | πάβλου λα κορηνηθάνη, τρου, α: πηστολόη | τρου, ιδ: θε καπ:
 βέρσα, ιστ: Σε φούρε κα | με ν' κλλ'ύνδου του λήμιμπα (sic) κασεάνα,
 σούφλετ- | λου μ'υ σε ν' κλλ'ύνα, μα μ'ην'τεα μ'έστε φαρα | καρπό·
 τρου, ιστ: θζοίτζε, κα τρα τζή; | Βόη σε με ν' κλλ'ύνδου σσ κου' σού-
 φλετλου, σσ | του μ'ην'τεα· Βόκ (sic) σε ψουλησέσκου σσ του σού-
 φλετλου, σσ του μ'ην'τεα. Τρα τζεα φητζσόρ- | λλ'υ ληψ'ια σστε καν
 3. σέαμνελε α πήστηλλ'υ σε || σστήμπα· σσ νου' έλλ'υ τζη νου' σσ τηδου
 τζη- | δα, μα σσάτζελλ'υ τζη σσθήου ναχεάμα, λη- | φεάσστε σε γγιου-
 θασεάσκα μ'αν' σουσδου τρου, | 13· θε βέρσα, καπ, ιδ: Κα θζ'οιτζε
 Παβλ· | ατζέλδου τζη γγιουθασεάσστε πρε λήμιμπα | κήσ'ιανα λα σε πα-
 λακαρσεάσκα θουμνηθζά· | σελλ'υ θά σσθήρε, τρα σε λε σπούνα πρε
 λήμιμπα | αλούη· θε κα κουμ σσ νόη λου παλακαροήμ (sic) θόμνου- |
 λδου σε να θά φότησε, σε λε σπούνεμ πρε ανώα- | στρα λήμιμπα. Μα,
 τρου αήστα αχιουρχήρε σε φού- | ρε κα άφλη σφάλμα, η θε νε
 σστηρε, η θε νε | ουήθησή ρε πρε λήμιμπα, σε αβέμ λλ'υτρα- | τζσύνε,
 κα νου' ο φάτζεμ τρα βλασφημήε, μα τρα δόξα αλ θουμνηθζά. Σ'σοι
 σε νου' | ωεη τρα ρρσάνε κα τρα τζη λομ Γράμιμελε | α έλλυμ'λοροδου, η
 κα τρα τζη να μ' πράμου· | τάμου θε αλτα λήμιμπα, κα τούτε λήμ-

(1) Noi pe s il transcriem in totdeauna prin ου. Pe δ prin ού, pe ε prin οδ.
 Diftongul εδ prin εου, dublu σ [=ε] prin σσ și ε prin σε.
 Accentele și spiritele sunt păstrate ca și in original.
 Numerele 1. 2., etc., arată pag. din textul original.
 Se păstrează de asemenea despărțirea silabelor, când există și in text.
 Semnul | desparte un rând de altul; iar semnul || desparte paginile.

A g'uvăsitórrui.

1

Așteaptă-o luîna aista puțana, tră filisirea a fumel'lorū anostrōrū, că (pistipsescu) de multu țî eră dorū se o veđî aistă ár-h'izmă tru fara anoastră; țî cu efcolil'e se kicăsească fumel'le anoastre, ațea țî cu multă zămane, ș-cu multă zahmete o kicăsescu pre altă limbă. Că nănte nănte se agărșí' limba anoastră, ș-nu ma limba, ma și dōymatele a pístill'i. Că đîte David (se misticară cu alante plăsi șî nvițară lúčărră alórū). Tra țea (= tr-ațea) de cătū putúm, (1) cupusím tră alfavitarea aistă, de || cătū cu xívisea de pre Grețească, cama nsusū cu uđisirea a grămelorū, șî a greáerlorū păn se le așter[r]ăm tru stambă, tră fumel'le anoastre. Că (ițido ár-h'izmă este cu zahmete) nimalo este cătū se știbă criștinlu se ncl'ină domnulū aluí cu limba ațea țî se feațe de muma aluí. Că scrie apóstollu Pavlu la Corințianí, tru α : pistolie tru, ιδ : de cap : verșă, ιστ : Se fure că me ncl'inū cu limbă căseană, súfletlu-ńi se ncl'ină, ma mintea-ńi este fără carpó ; tru, ιστ : đîte, că tră țî ? Voi se me ncl'inū, ș-cu súfletlu, ș-cu mintea. Voi se psulisescu ș-cu súfletutu, ș-cu mintea. Tr-ațea fičor'l'i lipsește can seámnele a pístill'i se || știbă ; ș-nu el'í țî nu știū țivá, ma ș-ațél'í țî știū năh'amă, lipsește se g'uvăsească ma nsusū tru 13. de verșă, cap, ιδ : că đîte Pavl[u] : ațélū țî g'uvăsește pre limbă căseană la[s] se pălăcărsească Dumniđă se-l'í da știre, tra se le spună pre limba aluí. De căcúm ș-noi lu pălăcársím domnulū se nă da fótise, se le spunem pre anoastră limbă. Ma, tru aistă ah'urh'ire se fure că afli sfalmă, i de neștire, i de neuđisire pre limbă, se avém l'irtăčune, că nu o fațem tră vlasfemie, ma tră đoxa al Dumniđă. Șî se nu o-aí tră rrășane că tră țî lom grámele a Elińlorū, i că tră țî nă mprămutămū de altă limbă, că tute límbi- || le țî suntu tru etă se mprămuteađă ună de-alantă : că de Eliń[í]-ncoa se mprămutară tute plășile, ș-cu γrame, ș-cu zboarră, ș-ținivá nu poate se o-arnisească aistă, că lă se vedū șî γramele, ș-lă se kicăsescu șî zboárrăle (ca ș-noi). Că de căcúm gúcăm de locū, ș-de tru patriđă nă misticăm cu alte soi ș-alăxím șî zboárrăle

2

3

4

(1) Literele cursive din transcrierea noastră arată că acele litere in textul original sunt greșit date.

4. μπη- || λε τζη σούν'του τρου έτα σεμ'πραμουτεαθζα | ουνα θεαλάντα·
κα θε έλλημ' ν' κωά σε μ' | πραμου τάρα τούτε πλάσήλε, σο κου
γράμμε, | σο κου ζμπωαρρα, σο τζηνηθά νού πωατε σε | ωαρνησεάσκα
αήστα, κα λα σε θέθου σοι | γράμμελε, σο λα (sic) σε κηκασέσκου σοι
ζμπώαρ- | ραλε (κα σο νόη) Καθε κακουμ θζσου κάμ θε | λόκου, σο
θε τρου πατήδα να μηστηκάμ κου | άλτε σή σο αλαξήμ σοι ζμπωαρ-
ραλε κα | τρου αμηραρήλλ'λε τζη μπανάμ. Νά ιου Γράμ- | μελε σούντου
κουνουσκούτε τρα πάσπραγγ'γητ- | ζδι, σο θεα τζήα ν' σούσου ν' θζη-
μηνάμ νασ- | κάν'τε σήμφονε σε ούμπλεμ ρραμανέασκα · σο | ατζεάλε
κου μπώατζε λε σσουτζοίμ πρε ανώαστρε γκραερέη, θε κακουμ λε
δέθζδι σκηρεάτε θου- | πα φράν'θζα. Τρα σε λε γγιουδαεάσκα καε ||
5. τζηθδ σο φάρα σπούνερε, Σε παλακασεάσκα || πρε λήμμπα αλούη
ατζεά τζη να ουρεάσστε | μπασεάρηκα ανωάστρα ατζεά θαρτόσου
λουμμ- | πρησήτα, τζη μουτρεάσστε θεη (sic) τρα ιου λου- | τζεάσστε
σώαρρα α ν' θρηπτάτελλ'ου, Χρησσ- | τόλλου θουμνηθζάλλου ανόστρου·
ατζέλου τζη | τότζδι νή να λουμ'νεαάθζα.

Νά ιου σούν'του σεμνάτε νασκάν'τε ζμπώαρρα· | ρραμα νέσστη, τζη
σε αχιουρχέσκου θε σήμ- | φονε ν' θζημηνάτε, σο μα κατε ούνου τόνου |
άου· σο άτζελδου μα τρα αφουρμ'ύα α μ'ύσηλο- | ρδου (sic) κα πουτέμ
σο φάρα θε νάσου σε γγιου- | θασήμ· Κα μαθζσάρλλ'ου κου λατηνέσσ-
κλε (sic).

(²) Ψηλή, σε κλλ'εάμα πνέδμα, θε ολόμ | ν' λόκλου θε ηποδηαστολή,
σε μ' πάρτα σηλλα- | θήα ατζεά τζη γήνε κα φαρα μπωάτζε· | σο νασ-
κάν'τε αχτάρη· ν' τζέρδου· πρέ λόκου· | ν' κάσα· ν' θρέπτου· αμ-
θαλέσκου· ν' κάπδου.

6. Αβέμ θάο (ου) ούνα ν'τρεάγκα, ου· λούκρου, | κάπλου· Ε αλάν'τα (δου)
κου ψηλή στρα νάσα, | πρε ν' θζσουμηγάτε· ν' κλλ'όνδου τάταλδου,
φά- | κδου, κόσδου· νού τάταλου· φάκου· κόσου· ασσί | σε μ' πάρτου
τούτε σηλλαβήήλε τζη άδου ψη- | λή στρα νασε· άγίδου, νου άγηου·
ελδου, νού | ελου· αθούκδου.

Νασκάν'τε ζμπώαρρα τζη σε σκουλουσέσκου | κου, μου· νου μπαγκαμ
νήτζε ούνα ου· αβέμ | λασάμ πουτέμ κουπουσήμ· τρα καμα ν' θρέπ-
του | ζμπόρρου.

(α) αλφα κου γίότα σουμτάσα, (sic) άρε θεφερέν- | τζηε θε, α· σο
θε αι· φα, νού φά, η | φάι· μαγα, νού μάνα· τάτα, πανε· πα- | λα-
κασέσκου.

(ια) κου ηφέν (·) ιά ιου έσκου, νού ήα ήου εσκου·

7. (ια) έστε κα νεμτζεάσκα (J γιστ) γιάσου· || γιάν'κου νού γήανκου·
γιάζσιμα· ασσοίτζε | σο τούτε κου γιοτα·

ca tru amirările și bănăm. Na în ȳramele suntu cunuscute
 tră páspráviníți, ș- de-ația nsusú ndiminăm născănte símfone se
 umplem rrămăneasca : ș-ațele cu boate le șuțím pre anoastre
 greáeri, de cécúm le veđi scriteate după frăndă. Tra se le g'uvă-
 sească cáetido ș-fără spúnere. Se pălăcărsească || pre limba alú 5
 ațea și nă urseaste bāseárica anoastră ațea vārtósű lumbrisită, și
 mutreaște de [că]tră în luțeaste soarră a ndriptátel'i. Hriștollu
 Dumniđállu anostru, ațelű și toți noi nă luíneađă.

Na în suntu semnate născănte zboarră rrămănești, și se ah'ur-
 h'escu de símfone ndiminate, ș- ma căte unű tonű au; ș-ațelű ma
 tră afurńia a nísilorű, [cetește: níțilorű], că putém ș-fără de năsű
 se g'uvásím. Ca măđarłi cu lătinéștíle.

(^o) Psilí, se cl'amă pnevma de o lom n-loclu de ipođiastolí,
 se mpartă silavia ațea și vıne ca fără boate; ș-născănte ahtări:
 n-țerű; pre locű; n-casă; ndreptu; amválescu; n-capű.

Avém dao ου[=u], ună ntreagă, ου[=u] : lucru, caplu. E alantă 6
 (δυ)[=ű] cu psilí stră năsă, pre nğumitate: ncl'ínű, tátălű, facű,
 cosű, nu tátălu, facu, cosu; aș' se mpartu tute silavíile și aű
 psilí stră năse: avű, nu avıu; elű, nu elu; adúčű.

Născănte zboarră și se sculusescu cu: mu, nu bągám nițe ună
 ου (=ű): avém, lăsăm, putém, cupusím; tră cama ndreptu zborru.

(α) [=ă] alfa cu vóta sum năsă are deferénție de α [=a] ș-de
 αı [=ai]: fă, nu fa i fai (=φái); mănă, nu mana; tată, pāne, pā-
 lăcărseacu.

(α) [=ea] cu ifèn (ι): εα του εσκου [=ea în escu], nu: ia iu escu.

(ι) [=ia] este ca nemțeasca (J İot): vāsu, || vāncu, nu vıancu; 7
 vāzmă; aș'țe ș-tute cu vóta.

(εα) φεάτζε, νού φεάτζε, η φέτζε · εάστε | φεάτα · κρεασστηθού · κρεάπα · εάρμπα · | θεάρα · (ιε) γιέρμου · κιέρσου (sic).

(ιου) κου (ι) ηφέν, θεγγιόσου · κιόσσα · κιόσσ- | κου.

(οι) θζοί τηγε, νού θζόη, η θζή · ασσί· πα- | τζόι · αθιζόι.

(ιου) κου (ι) ηφέν ιού σουν'του κιούπελε; γγιούμ · | γγιούρα.

(ωα) ώαμεν'ο · ώασε, νού ώασε · ώαα, νού ώαα, | η δαα · αφώαα.
ν' χωάρα · τώααα · | λωάρα.

(γκ) κα λατηνεάσκα (g) γγιουδασέσκου, νού | κιουδασέσκου · γκούσαα · γκαλαγκούστα ·

8 (ζσσ) κα μαθζσαρεάσκα (z's) ζσάρρου, νού || ζάρου · στράζσαα · ζσάγγκιηγα · ζσαλέσκου · | ζσούκα · ζσούζσηη ·

(λλ') θάολε λάβθε κου δασήα στρα νασε, άδου | θεφερέντζη θε σύνα, σσ θε θάολε λλ: κα | μαθζσαρεάσκα (Ly) λλ'υ λλ'ύνου, νού λή- | νου.
E καν'θο έστε φααα (υ) τρου νασκαν'τε | ζμπώααα ο θζοίτζεμ · χήλ- λ'λου · χήλλ'ιου · | χήλλ' · χήλλ'ε.

(μπ) κα λατηνεάσκα (b) μπούνου, νού πού- | νου · μπόδου · μπασεάρηγα · μπάσσα, νού πάσσα · μπάλα ·

(μ') άρε φάραα θε, ν' κα μαθζσα (sic) (Ny) μ'υ | μ'ύκουζου, νού νήκουζ · μ'υλουήτου σσ αλάν'τα | (ν') κήνθο αρε δασήα ολόμ τρα (ν'υ) αν'ύα · | σσ, ν'έρκουρη · μ' ο μη'νθουέσκου · καμθζαρεάσ- | κα (sic): θ: σσ.

(ντ ή θ) κα λατηνεάσκα (d) θόμνου, νού τόμνου · | θάο · θάθα ·

9 || (θζ) ο φάτζεμδου (dz) θζούα, νού τζούα, θζά- | σε · θζάτζε · θζέθζε- τδου · καθζού · θζεά- | μενδου ·

(θζσ) ο φάτζεμδου (dzs) θζσουθηκατόρδου, νού, | τζουτηκατόρδου · θζσόνε, νού θζόνε · ή τζό- | νε · θζσόη · θζσουμηγάτε.

(ρρ) κα σαρμπεάσκα (ρ) ρραθατζήγα, νού | ρατατζήγα · ρραμάνδου · ρρούγκδου · ρρόσσου | ρρόδου.

(σσ) κα μαθζσαρεα (s) σσάρπε, νού σάρπε · | σσόλε, νού σόλε · σσ'ν- θάνδου · σσάθε, σσου- | μυρρόμ'δου. (sic).

(τζ) καμαθζσαρεασ (tz) τζέρρου, νού θζέρρου, | η ζέρρου · τζεά- πα, νού τζσάπα · τζάπδου · | τζήνα · τζάνε.

(τζσ) καμαθζσαρεα (tse) τζσατζόρδου, (sic), νού | τζάτζόρδου · τζσουθήε , νού θζουθήε · τζσα- | μέρρου · κουτζσσίε.

10 || (π) αήστα αρραμάνε τρα καθαρησήτα π · πη- | κουράρδου · κα αλάν'τα (π) ο φάτζεμ, μπ · | (b) μπασεάρηγα · πούν'τε, νου μπούν'τε · σούμ- | πλου, νού σούμπλου, κου, b.

(τ) καθαρησήτα θέ, ντ: κήντάη, νού κήνθάη: | τάτα, νού θάθα · τούτε νού θούθε.

εα [=eá]: feațe, nu féațe, i fețe; easte, feată, creastăidű, creapă; earbă, veară; (ε) [=ie]: vérmu, kerșu [cetește: h'erșu].

(ε) [=io] cu (υ) ifèn, deg'ósű: koșă, koșcu.

(οι) [=i]: đî tine, nu đoi i đi; așí', pătí', avđí'.

(ου) [=iu] cu (υ) ifèn: iu suntu kúpele? g'um, g'urca.

(ωα) [=oa]: oámeñi; oase, nu óase; oáă, nu óaa (= óαα) i óaa (óαα); afoáră, n-hoară; toárră; loară.

(γκ) [=g] ca lătineasca g: g'uvăsescu, nu kuvăsescu; gușă, gălăgustă.

(ζσο) [=j] ca măgăreasca (z's): jărru, nu || zăru; strajă; jág'ină; 8
jălescu; jucă, juji.

(λλ') [=l'] daole lavde cu đasia stră năse aű deferenție de ună ș-de daole λλ: ca măgăreasca (Ly): λλ'v[=l'i]: l'inű, nu linű. E cândo este fără (v) tru născănte zboarră o đîtem: h'il'lu (=χ'λλ'λου), hi'l'u, h'il', h'il'e.

(μπ) [=b], ca lătineasca b: bunű, nu punu; boű; băseárică; bașă, nu pașă: bală.

(ν') [=n] are farcă de ν [=n], ca mağă[reasca] (Ny): ní, nícuźű nu nicuz; níluítű. ș-alantă (ν') [=ni] cândo are đasia o lom tră (ν'u=ni): ania. ș-níercur; n-o minduescu; că m[ă]ğăreasca: d: ș. [sic].

(ντ i θ) [=d], ca latineasca (d): domnu, nu tomnu; dao; dada.

|| (θζ) o fațemű (dz) θζουα = đua, nu τζουα = ția, θζασε=đáse; 9
θζατξε = đate; θζέθζετű = đedetű; καθζού = căđű; θζεάμενδű = đeamenű.

(θζσ) [=ğ] o fațemű (dzs)=[ğ]: ġudicătóru, nu ținicătóru; ġone, nu đone i țone; ġoi; ġumitate.

(ρρ) [=rr] ca sárbeasca (r): rrăđățină, nu rătățină; rrămănű rrugű, rroșu, rrăű.

(σσ) [=ș] ca măgărea[sca] (s): șarpe, nu sarpe; șole, nu sole; șándănű; șade; șumirrónű.

(τζ) [=ț] ca măgăreas[ca] (tz): țerru, nu đerru, i zerru; țeapă, nu čapă, țapű; țina, țăne.

(τζσ) [=č] ca măgărea[sca] (tse): čățóru (sic) [cetește: čăčóru], nu țățóru; čudie, nu đudie; čămerru; cučie.

|| (π) [=p] aistă arrămăne tră căθărisită p: picurărű; că alantă 10
(π) o fațem μπ (b): băseárică; punte, nu bunte; umplu, nu umblu cu b.

(τ) [=t] căθărisită de ντ[=d]: căntăi, nu cándái; tată, nu dadă; tute, nu dude.

Δοτική πουτζάνα θεφερέν'τζηε άρε θέ, Γε- | νική.

Υπερθετικά, σο συγκριτικά νώαβεμ χόρ- | για θε βαρτόσου τιμώτερος
κάμα τημ'υσή- | τδου · τιμωτατος βαρτόσου [τ]ημ'υσήτδου ·

11 † Α Β Γ Δ Ε Ζ | Η Θ Ι Κ Λ Μ | Ν Ξ Ο Π Ρ Σ | Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

† α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ | ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω. |

† ω ψ χ φ υ τ σ ρ π ο ξ ν μ | λ κ ι θ η ζ ε δ γ β α. |

ρ ι α σ κ β γ λ τ υ μ δ φ ν | ε χ ξ ζ η ο ψ π θ ω. |

κ ψ φ β ν ω γ θ ε π χ λ δ | σο μ η α ρ τ ξ υ ι ζ.

Κου μπώατζε σσάπτε.

α ε η ι ο υ ω.

12

Σύμφονε · καθαρησήτε σσάπτησπραθζατζε · |

β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, | σ, τ, φ, χ, ψ.

·Ν θζημηνάτε ούσπραθζατζε ·

γκ, ζσο, λλ', μπ, θ, θζ, θζσ, ρρ, σσ, | τζ, τζσ.

Κου θάο μπότζη όπτου ·

α, εα, ια, ιε, ιο, οι, ου, ωα.

Κου τρέη μπότζη ούνα, ιου ·

Συλλαβήη θε ούνα σήμφονα, σο θε ούνα κου | μπωάτζε ·

Βα βε βη βο. Γα γε γη γο.

Δα δε δη δο. Ζα ζε ζη ζο.

Θα θε θη θο. Κα κε κη κο.

Λα λε λη λο. Μα με μη μο.

Να νε νη νο. Ξα ξε ξη ξο.

Πα πε πη πο. Ρα ρε ρη ρο.

Σα σε ση σο. Τα τε τη το.

Φα φε φη φο. Χα χε χη χο.

Ψα ψε ψη ψο

μ'α μ'ε μ'υ μ'ο

13

Σηλλαβήη θε σήμφονε ν' θζημηνάτε ·

Γκα γκε γκη γκο. Ζσσα ζσσε ζσση ζσσο

Λλ'α λλ'ε λλ'υ λλ'ο. Μπα μπε μπη μπο.

Ντα θε δη δο. Ντζα θζε θζη θζο.

Ντζσα θζσε θζση θζσο. Ρρα ρρε ρρη ρρο.

Δοτικὴ puḡănă deferenție are de Γενικὴ.

Ἵπερθετικὰ [=superlative] ἢ συγκριτικὰ [=comparative] no-avém hor'va de: vârtôsû, τιμώτερος = *cama tiúisitü*; τιμώτατος = vârtôsû tiúisitü.

[Cuprinsul de pe pagina 11 să se vază în textul alăturat. In 11 josul paginei, după reproducerea alfabetului grecesc, urmează rândul]:

Cu boațe șapte :

α ε η ι ο υ ω.

Símfone : cătharisite șăptisprădate:

21

ς γ δ ζ θ ε ι λ μ ν ξ π ρ σ τ φ η ψ

Nđiminate úsprădate:

g, j, l', b, d, đ, ġ, rr, ș, ț, č.

Cu dao boți optu:

ă, ea (=ea), ia, ie, io, í, u, oa (=oa).

Cu trei boți ună: iou

Silavîi de ună símfonă, ș- de ună cu boațe:

Va	ve	vi	vo.	Γα	vé	ví	γο.
Δα	δε	δι	δο.	Za	ze	zi	zo.
Θα	θε	θι	θο.	Ca	ke	ki	co.
La	le		lo.	Ma	me	mi	mo.
Na	ne	ni	no.	Xa	xe	xi	xo.
Pa	pe	pi	po.	Ra	re	ri	ro.
Sa	se	si	so.	Ta	te	ti	to.
Fa	fe	fi	fo.	Ha	h'e	h'i	ho.
		Psa	pse	psi	psa	psa	psa
		na	ne	ni	no.	no.	no.

Silavîi de símfone nđiminate.

13

Ga	g'e	g'i	go.	Ja	je	ji	jo.
L'a	l'e	l'i	l'o.	Ba	be	bi	bo.
Da	de		do.	Đa	đe	đi	đo.
Ĝa	ġe	ġi	ġo.	Rra	rre	rri	rro.

Σ'σα σσε σση σοο. Τζα τζε τζη τζο.
 Τζσα τζσε τζση τζσω.

Σηλλαβήη θε ούνα, σήμφωνα σο θε ούνα κου θάο | μποτζή.

Βα	βεα	βια	βιε	βιο	βοι	βου	βωα.
Γα	γεα	για	γιε	γιο	γοι	γου	γωα.
Δα	δεα	δια	διε	διο	δοι	δου	δωα.
Ζα	ζεα	ζια	ζιε	ζιο	ζοι	ζου	ζωα.
Θα	θεα	θια	θιε	θιο	θοι	θου	θωα.
Κα	κεα	κια	κιε	κιο	κοι	κου	κωα.
Λα	λεα	λια	λιε	λιο	λοι	λου	λωα.
Μα	μεα	μια	μιε	μιο	λοι (sic) μου		μωα.
Να	νεα	νια	νιε	νιο	νοι	νου	νωα.
Ξα	ξεα	ξια	ξιε	ξιο	ξοι	ξου	ξωα.
14 Πα	πεα	πια	πιε	πιο	ποι	που	πωα.
Ρα	ρεα	ρια	ριε	ριο	ροι	ρου	ρωα.
Σα	σεα	σια	σιε	σιο	σοι	σου	σωα.
Τα	τεα	τια	τιε	τιο	τοι	του	τωα.
Φα	φεα	φια	φιε	φιο	φοι	φου	φωα.
Χα	χεα	χια	χιε	χιο	χοι	χου	χωα.
Ψα	ψεα	ψια	ψιε	ψιο	ψοι	ψου	ψωα.

Σηλλαβήη θε θάο, σο θε τρέη σήμφονε | ν' θζημηγάτε, σο θε ούνα
 κου θάο μποτζή.

Γκα	γκεα	γκια	γκιε	γκιο	γκοι	γκου	γκωα.
Μπα	μπεα	μπια	μπιε	μπιο	μποι	μπου	μπωα.
Ντα	δεα	δια	διε	διο	δοι	δου	δωα.
Ντζα	τζεα	τζια	τζιε	τζιο	τζοι	τζου	τζωα.
Ρρα	ρρεα	ρρια	ρριε	ρριο	ρροι	ρρου	ρρωα.
Τζα	τζεα	τζια	τζιε	τζιο	τζοι	τζου	τζωα.

(Γκ) άρε θεφερέντζη θε (Γγ).γκούστου γκαζθου | γκωαλα'γκουδόςθου.

15 (Γγ) γγιέλα, γγιουθασέσκου, άνγγιέλλ'ω, | γγιούσσανδου.

Ν' κλλ'υνάρεα α φητζσόρλορδου.

Ατζέλου τζη ηστηφεάστε κα αγια τρηά. | δα έστε ούνα θουμνη-
 θζόιλλ'ε κου τρεη πρόσοπε.

Ασοί σεσο φακα κρούτζεα. Σ'σοι σε θζοίκα.

Sa   še   ši   šo.   Ța   țe   ți   Țo.
           Ča   če   či   čo.

Silavii de ună simfonă ș-de ună cu dao boți.

Vă	vea	vía	vĕe	vĭo	vî	vu	voa.
Ță	vá	vá	vé	vo	ȓí	ȓu	ȓoa.
Đă	đea	đía	đĕe	đĭo	đî	đu	đoa.
Ză	zea	zía	zĕe	zĭo	zî	zu	zoa.
Ťă	ťea	ťía	ťĕe	ťĭo	ťî	ťu	ťoa.
Că	ka	ka	ke	ko	cî	cu	coa.
Lă	lea	lía	lĕe	lĭo	lî	lu	loa.
Mă	mea	mía	mĕe	mĭo	lí (sic)	mu	moa.
Nă	nea	nía	nĕe	nĭo	nî	nu	noa.
Xă	xea	xía	xĕe	xĭo	xî	xu	xoa.
Pă	pea	pía	pĕe	pĭo	pî	pu	poa.
Ră	rea	ría	rĕe	rĭo	rî	ru	roa.
Să	sea	sía	sĕe	sĭo	sî	su	soa.
Tă	tea	tía	tĕe	tĭo	tî	tu	toa.
Fă	fea	fía	fĕe	fĭo	fî	fu	foa.
Hă	h'a	h'a	h'e	h'o	hî	hu	hoa.
Psă	psea	psía	psĕe	psĭo	psî	psu	psoa.

14

Silavii de dao, ș-de trei simfone nđimate, ș-de ună cu dao boți.

Gă	g'a	g'a	g'e	g'o	gî	gu	goa.
Bă	bea	bĭa	bĕe	bĭo	bî	bu	boa.
Dă	dea	dĭa	dĕe	dĭo	dî	du	doa.
Đă	đea	đĭa	đĕe	đĭo	đî	đu	đoa.
Rră	rrea	rrĭa	rrĕe	rrĭo	rrî	rru	rroa.
Ță	țea	țĭa	țĕe	țĭo	țî	țu	țoa.

(Țx) [= G] are deferenție de (Țȓ) [= g']: gustu, gazdu, goală, guvozdu.

(Țȓ) [= g']: g'elă, g'uvăsescu, áng'el'o [cetește: *ang'élü*], g'u-șanü.

15

Nel'inarea a fičorlorü.

Ațelü ți pistipseaște că avă triadă este ună dumničil'e cu trei prósope:

Ași' se-ș facă cruțea: Și se đică:

(1) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς.

Πρε νού μα α τά τα λου ἦ, σοσι α χ'ήλλε- | λου ἦ,
σοσι α ἄ γῆ λου ἦ θού χδου· α μήν.

Τὸ ἅγιος ὁ Θεός.

Α γη ση τε θου μνη θζα λε, α γη ση τε | βαρ τωα σε,
α γη ση τε φα ρα μωαρ τε, | μ'υ λου εα'να νο ἦ.

Δό ξα α τά τα λου ἦ, σοσι α χ'ήλλε' λου ἦ, σοσι | α ἄ γῆ-
λου ἦ θού χδου. σοσι τό ρα, σοσι καν τζη- | θὸ, σοσι τρου ἐ τε λε
α ἐ τε λο ρδου. α μήν.

16 Πα να γῆ α τρη ἄ δα, μ'υ λου εα'να. θωά μνε, | μ'υ λου-
εα τε πρε α μαρ τή ἦ λε α νωά στρε. || θωά μνε, λλ'εάρ τα να
πα ρα νο μήλλε' λε α νωά-στρε. ἄ γκ ε (sic) ἄ ἦ τζοι κα σστή γκα,
σοσι γη- | τρη φεά να λαν γκόρρα α νωά στρε, τρα νού-|μα α τά. θωά μνε
μ'υ λου εα, θωά μνε μ'υ- | λου εα, θωά μνε μ'υ λου εα.

Δόξα α τάταλουή, σο τόρα σοσι.

17 Τά τα α νό στρου τζη ἔσσ τη τρου τζέ ρου ρῆ· | λα σε σεα-
γη σεά σκα νού μα α τά. λα σε γῆ- | να α μη ρα ρῆ λλ'εα α τά.
λα σε σῆ φά κα θέ | λη μα α τά, θε κα κουμ ν' τζέ ρδου, α-
σοσι τζε | σοσι πρε λό κδου. πά νεα α νωά στρα α τζεα θε
κά θε θζούα θά να ο ἄ στα θζδι· σοσι λλ'εάρ | τα να στεά-
ψη λε α νωά στρε, θε κα κουμ | σοσί νο ἦ λλ'υρ τά μδου α τζε-
λό ρδου τζη να στη ψέ- || σκου. σοσι σε νού να α θου τζη
πρε πη ρα ζμό. | μα σκά πα να θε ἐχ του ρρου· αμήν.

Κα α τά εστε α μη ρα ρῆλλ'εα, σοσι βαρ τού- | τεα, σοσι δό ξα,
α τά τα λου ἦ, σοσι α χ'ήλλε- | λουῆ, σοσι α ἄ γη λου ἦ θού χδου,
τό ρα, σοσι καν- | τζη θὸ, σοσι τρου ἐ τε λε α ἐ τε λο ρδου. α μήν.

Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου.

Μπούνε θουμνηθζάλε, να σκουλάμ θε τρου | σόμνου, σο καθέμ θε-
νά'ν'τεα ατά, σοσι στρηγ- | κάμ ατζάεα βαρτωάσε ψουλησήρηα α άν'γ- |
γελλ'λόρδου· άγιδου, άγιδου, άγιδου, ἔσστη θουμ- | νηθζάλε· κου παλακαρήα
α θουμνηθζά φακα- | τωάραλλ'υ μ'υλουεάνα νόῆ.

Δόξα α τάταλουή.

18 Ντωάμνε, με σκουλάσοι θε πρε πάτδου σσ | θε τρου σόμνου, αγία
τρηάδα λουμ'νεαθζα | μ'υ μήν'τεα αμέα, σοσι ἴνημα αμέα, σσ θη- ||
σφάμ'υ μπουθζαλε, σε τεαλάβδου· άγιδου, | άγιδου, άγιδου ἔσστη θουμνη-

(1) In textul original se află aci o gravură, reprezentând o mână cu de-

(1) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς.

Pre numa a tătăluī, și a h'il'luī, și a áviluī duhū; amín.

Τὸ «ἅγιος ὁ Θεός».

A'vísite Dumniḡdale, a'vísite vărtoase, a'vísite fără moarte nílueá-nă noi.

Δoxă a tătăluī, și a h'il'luī, și a áviluī duhū, și tora, și cǎnṡido, și tru étele a ételorū. Amín.

Pana'via triadă, nílueá-nă. Doamne, nílueá-te pre amărṡiile anoastre. || Doamne, l'artă-nă paranomil'le anoastre. A'vie, ai-ṡi 16
cǎștiga, și vítripseá-nă lǎngorră anoastre, tră numa atá. Doamne nílueá, doamne nílueá, doamne nílueá.

Δoxă a tătăluī, ș-tora și.

Tată anostru ṡi ești tru ṡerurī; la[s] se se-a'visească numa atá. La[s] se vīnă amirărī'lea atá. La[s] se si facă ṡélīma atá, de cǎcúm n-ṡerū, așīṡe și pre locū. Pīnea anoastră aṡeá de caṡe quă dă-nă-o ástăḡi. Și l'eartă-nă steápsile anoastre, de cǎcúm și noi l'ir-tǎmū aṡelórū ṡi nă stipse- || scu. Și se nu nă aduṡi pre pirazmó, 17
ma scápă-nă de éhturru; amín.

Că atá este amirărī'lea, și vǎrtutea, și ḡoxa, a tătăluī, și a h'il'luī, și a áviluī duhū, tora. și cǎnṡido, și tru étele a ételorū. Amín

Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου

Bune Dumniḡdale, nă sculǎm de tru somnu, ș-cădém denăntea atá, și strigǎm aṡeá vărtoase psulisirea a áng'el'lórū: avū, avū, avū ești Dumniḡdale. Cu pǎlăcǎria a dumniḡfăcǎtoár'lī nílueá-nă noi.

Δoxă a tătăluī.

Doamne, me sculași de pre patū ș-de tru somnu, avá triadă luṡīneaḡă-nī mintea ameá, și ínīma ameá ș-di- || sfǎ-nī búḡale, se te-alavdu: avū ești Dumniḡdale. Cu pǎlăcǎria a dumniḡfăcǎtoár'lī nílueá-nă noi. 18

θζάλε· κου παλα- | καρρία α θουμνηθζαφακατωάραλλ'υ μ'υλουεά- | να
'νοή.

Σσ τόρα σσ καν τζηθό.

Νεα πανθαξήτα βου σεα θζσούν'γκα θζσουθη- | κατόρρου, σσ λούκαρρα
ακουητζηθό βου σεσέ θη- | σβαλεάσκα· μα κου φρήκα σε στρηγκαμ τρου |
θζσουμητάθενωσπτε· άγιυ, αγιυ, άγιου | έσσ τη θουμνηθζάλε· κου
παλακαρρία α θουμ- | νηθζαφακατωάραλλ'υ μ'υλουεάνα 'νοή.

Ντωάμνε μ'υλουεά. 12. έκ τοϋ Ήπνου.

19 'Αγια τρηάδα, με σκόδου θε τρου σόμνου, | τζο εφχαρηστη-
σέσκου, τρα μπουνεάτζα ατά | ατζεα μούλτα σσ τρα αρραβθάρεα ατά,
κα | νού τεναρραήσσοι πρε μήνε λενεδόςλου σσ α- || μαρτηόσλου σσ
νήτζε με αφανησή σοσι θεσ θου- | νού κου παρανομήλλ'λε αμεάλε· μά
τε μ'υλουήσσοι κου σηνήθηα ατά, σσ με σκουλάσοι μή- | νε καθζούτλου
πρε απελπησήρε, σε τουχηνη- | ψέσκου, σσ σε δοξολογησέσκου βαρτούτεα
ατά· σοσι τόρα λουμ'υνεάθζαμ'υ όκλλ'υ α | μήν'τελλ'υ, θησφάμ'υ
γκούρα σε γγιουεάσέσκου | γκρε: ερρα ατάλε, σοσι σε κηκασέσκου θη-
μαν- | θατζ'σούν'λεατάλε, σοσι σε φάκδου θέλημα | ατά, σοσι σε τζοί
ψουλησέσκου και ψουλησή- | ρεα α ήνημηλλ'υ, σοσι σε αλάβθου νούμα
ατά | ατζεά βαρτόσσυ αγησήτα, α τάταλουή, σσ | α χήλλ'λουή σσ α
αγήλουή θούχδου, τόρα, σοσι | καντζηθό, σοσι τρου έτελε α έτελορδου.
αμήν.

Δόξασοι Βασιλεϋ.

20 Αμηρά, θουμνηθζάλε τζη ουρσέσστη τωσ τε | δόξατζοι, κα κου κασσ-
τήγκα σσ κου μ'ύλα || ατά ατζεά θουμνηθζάσκα μεαζηουσήσσοι μήνε |
αμαρτηόσλου σσ ανάξήουλου σέ με σκόδου θε | τρου σόμνου, σοσι σε
με αξηουσέσκου σε ήν'τρου | τρου κάσα ατά ατζεά αγησήτα· θωσ μνε, |
ασστεαπτα σσ μπωσ τζεα α παλακαρήελλ'υ | αμ'υέη, θε κακουμ ασσ-
τέπτζοι παλακαρρία α | άγήλορδου, σσ α άν'γγελλ'λοροϋ αταόρδου, σσ |
λα σε σχήμπα αρησήτα, τζη, κου ήνημα | κουράτα, σσ κου σούφλετλου
πληκ'ατό, σε σ' | γήνα ψουλησήρεα θε μπούθζαλε αμεάλε α- | τζεάλε
μ' πουτζοίτελε, τρα σέ με φάκδου σσ μήνε σόσλου α εθήργηρελορδου
ατζελόρδου φρό- | νημελορδου και λουμμπάρδα ατζεά λουμ'υνωσ- | σα α
σούφλετλουή αμ'εούή· σοσι σε δουξουσέσκου | τήνε θουμνηθζά γκρεάη'
λου τζη τε δουξουσέσσ- | τη και τάταλδου, σοσι και άγήλου θούχδου. αμήν.

21

Τά έρθρα τής πίστewσ.

α. Πηστηψέσκου πρε ούνδου θουμνηθζά τάτα- | λδου τζη ουρσεά σστε

Ș-tora ș-cântido.

Neapândăxită vu se-ağungă ġudicǎtorru, ș-lúcǎrrǎ a cǔfido vu se se disvǎleascǎ; ma cu fricǎ se strigǎm tru ġumita[t] de noapte : avǔ, avǔ, avǔ ești Dumniđale. Cu pǎlǎcǎria a dumniđǎfacǎtoǎrǎli nǐlueǎ-nǎ noi.

Doamne nǐlueǎ. 12. ἐκ τοῦ Ἰππου.

Avǎ triadǎ, me scolǔ de tru somnu, ț-o efhǎristisescu, trǎ buneața atǎ ațeǎ multa ș-trǎ arrǎvdarea atǎ, cǎ nu te nǎrrǎiși pre mine lenevoslu ș-a- || mǎrtioslu ș-nițe me afǎnisiși dea- 19
dǔnǔ cu paranomil'le ameale; ma te nǐluisi cu sinǐbia atǎ, ș-me sculași mine cǎđutlu pre apelpisire, se tuh'inipsescu, ș-se doxolovisescu vǎrtutea atǎ. Și tora luńineađǎ-ni ocl'i a mǐntel'i, disfǎ-ni gura se g'uvǎsescu greǎerrǎ atale, și se kicǎsescu dimǎndǎcunle atale, și se facǔ θélima atǎ, și se ți psulisescu cu psulisirea a inimil'i, și se alavdu numa atǎ ațeǎ vǎrtósǔ avísita, a tǎtǎlui, ș-a h'il'lui, ș-a ávilui duhǔ, tora și cǎntido, și tru étele a ételorǔ. Amin.

Δόξα σοι Βασιλεῦ.

Amirǎ, Dumniđale ți ursești toate doxa-ți, cǎ cu cǎștiga ș-cu nǐla || atǎ ațeǎ dumniđasca me-axiusiși mine amǎrtioslu ș-anǎxiulu 20
se me scolǔ de tru somnu, și se me axiusescu se intru tru casa atǎ ațeǎ avísita. Doamne, așteaptǎ ș-boațea a pǎlǎcǎriel'i a-niél, de cǎcǔm așteptǎ pǎlǎcǎria a ávilorǔ, ș-a áng'el'lorǔ atǎorǔ, ș la[s]se s-h'ibǎ arisitǎ, ți, cu ínima curatǎ, ș-cu sǔfletlu plicǎtǔ, se s-vínǎ psulisirea de búđǎle ameale ațeale mpuțítele, tra se me facǔ ș-mine soslu a vírvirelorǔ ațelorǔ frónimelór'ǔ cu lumbárđa ațeǎ luńinoasa a sǔfletlui ańeúi. Și se đuxusești cu tǎtǎlǔ, și cu ávilu duhǔ. Amin.

Τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως.

21

α. Pistipsescu pre unǔ Dumniđǎ tǎtǎlǔ ți ursește toate, făcǎ-

τωάτε, φακατόρρου | α τζέρρουη σο αλόκλουη, σοο (sic) α τζελορόν
τζη | σε θεθδύ σο ατζελορόν τζη νού σε θεθδύ.

ε. Σσοι πρε ούνδου θόμνου ηησοῦ χρηστολόλου, | χήλλ'λου ατζέλδου
σὴν'γκουρρου αλ θουμνη- | θζά, φάπτου θε τάταλδου 'νάν'τεα α έ- | τε-
λορδου. λουμ'ύνα θε λουμ'ύνα, θουμνη- | θζά αληθηνόσου, θε θουμ-
νηθζά αληθηνόσου, φάπτου, νού αθαράτδου, ούνα ουσίε | κου τάταλδου,
τζη κου νάσου σε φεάτζερα | τωάτε.

22 γ. Ατζέλδου τζη τρα 'νοή ωμεν'λλ'υ, σοσι | τρα σκαπάρεα ανωάστρα
σε δηπούσε θε | τρου τζέρουρη, σοσι σε ν' τρουπουσοσι θε α- || γήλδου
θούχϋ, σο θε κουράτα σταμαραε, (sic) σοσι σε φεάτζε όμδου.

δ. Σ'σοι σε σταβρουσή τρα 'νοή τρου ζαμάνεα | αλ πόν'θου πηλάτδου,
σοσι πατζόι, σοσι | σε ν' γκρουπά.

ε. Σ'σοι ναστασοι α τρέα θζούα θε κακουι ερά | σκρηετούρρα.

στ. Σ'σοι σε αληνά τρου τζέρουρη, σοσι σσάθε | θε να ν' θρεάπτα
α τάταλουή.

ζ. Σ'σοι ναπόή βου σε γήνα κου δόξα σε θζού- | θηκα γήηλλ'υ,
σοσι μόρτζοιλλ'υ· αμηραρήλλ'εα ατζελοούη βου σε χήμπα φαρα | σκό-
λουζμα.

23 η. Σ'σοι πρε άγήλδου θούχδου, θόμνουδου, θα- | τόρρου α μπάνηλλ'υ,
ατζέλδου τζη έασε θε | τάταλου, τζη σε ν' κλλ'ύνα, σοσι σε δου- | ξου-
σεάσσε θεαθούνδου κου τάταλδου, σοσι || κου χήλλ'λου, ατζέλδου τζη
ζμπουρροί κου | προφήσλλ'υ.

θ. Πρε ούνα μπασέαρηκα αγησήτα καθολη- | κ'ηε στερεουσήτα θε
άπόστολλ'υ.

ι. Σπούνού ούνα πατηθζούνε, τρα λλ'υρτάρεα | αμαρτήήλορδου.

ια. Αστοπέπτου ναστασήρεα α μόρτζοιλορδου.

ιβ. Σ'σ μπάνα α έτηλλ'υ ατζηλλ'έη τζη βου σε | χήμπα φαρα σκόλου-
ζμα. αμήν.

Χριστέ τὸ φῶς.

Χρηστε λουμ'ύνα ατζεά αληθινώσα, τζη | λουμ'υνέθζοι σοσι τζη
αγησέσση κάθε όμδου | τζη γήνε τρου κόζμου· λά σε λουμμπρησέα- |
σκα πρε νόη λουμ'ύνα α πρόσπαλλ'υ αταέη, | τρα σε δηθέμιε κου
νάσα λουμ'ύνα ατζεά ιεα- | προκεάτα· σοσι ν' θηρεάθζεο ημνάρεα
24 ανωά- | στρα τρα λουκάρεα α θημανθατζεσούν'λορδου || αταόρδου, κου
παλακα'ρηήλε α θάθηλλ'υ α- | ταέη ατζηλλ'έη θαρτόσου κουράτηλλ'υ,
σο ατα- | τουλόρδου (sic) άγήλορδου αταόρου. αμήν.

"Αξιον έστιν ώς αληθώς·

Ουν'ζεά σστε κου θε θεαλήχεαλουή, σεαλαβ- | θάμ τήνε θουμνηθζα-

torru a țerruî ș-a locluî, și ațelóru ți se vedü ș-ațelóru ți nu se vedü.

β. Și pre unü domnu Iisú Hriștollu, h'il'lu ațelü singurru al Dumniță, faptu de tatălü năntea a ételorü. Luîná de luîná, Dumniță aliθinósü, de Dumniță aliθinósü, faptu, nu adărátü, uná usie cu tatălü, ți cu năsü se feăteră toate.

γ. Ațelü ți tră noi oámenli, și tră scăparea anoastră se dipuse de tru țerurî, și se ntrupuşí de á- || vîlú duhü, ș-de curata stă- 22
mărie, și se feăte omü.

δ. Și se stăvrusí tră noi tru zămanea al Póndiu Pilátü, și pătí', și se ngrupă.

ε. Și năstăsí a trea duă de căcüm erá [în] scrieturră.

ςτ. Și se aliná tru țerurî, și șade de n- andreapta a tátáluî.

ζ. Și năpói vu se vîná cu doxă se gúdică vîll'i și morțil'i; amir'il'a ațelüî vu se h'ibă fără scóluzmă.

η. Și pre ávilü duhü, domnulü, dătorru a báníli, ațelü ți ease de tatălü, ți se nclîná, și se duxuseaște deadúnü cu tátälü, și || 23
cu h'il'lu, ațelü ți zburrí' cu profisli.

θ. Pre ună băseárică ávísítă caθolíkíe stereusítă de apostol'i.

ι. Spunü ună pátiğune, tră l'irtarea amártilóru.

κ. Așteptu năstásirea a mórtilóru.

λ. Ș-bana a étíli ațil'ei ți vu se h'ibă fără scóluzmă. Amin.

Χριστέ τὸ φῶς.

Hriște luîna ațeá aliθinoasa, ți luînedî și ți ávisești caθe omü ți vîne tru cozmu. La[s] se lumbrisească pre noi luîna a próso-páli atáei, tra se vidémü cu năsă luîna ațeá neaprokata. Și ndireáde-o imnarea anoastră tră lucrarea a dimándăcunlorü || atáóru, 24
cu pálcăril'e a dádili atáei ațil'ei vartósü curátilli, ș-atutulóru ávilóru atáóru. Amin.

Ἄξιον ἐστὶν ὡς ἀληθῶς.

Unzeaște cu de dealih'aluî, se-alăvdăm tine dumnițăfăcătorea,

φακατωάρεα, τήνε αλαβ- | θάτα θε καντζηθò, σο βαρτός καθαρησήτα, |
 σο θάθα α θουμνηθζάλλουή ανοστρουή· κάμα | τημ'υσήτα θε χερου-
 δήμ, σο κάμα δουξουσήτα, | βαρτός μούλτου θε σεραφήμ, τζη κου
 δηργη- | ρέατζα, φητζέσσοι γκρεαήλου θουμνηθζά. | ðντως θουμνηθζα-
 φακατωάρεα τήνε τε δου- | ξουσήμ.

Θεοτόκε παρθένε.

25 Μαρήε δήργηρα θουμνηθζαφακατωάρα, μ' | πλήνα θε χάρη, χαρησεάτε,
 θόμνουλδου έστε | κου τήνε. αλαβθάτα έσστη τήνε νάμεσα θε || μουλ-
 λ'έρρα τωάτε, σοσι καρπόλλου α πάντη- | καλλ'υ αταέή έστε αλαβθάτòυ,
 κα φητζέ- | σòι σκαπατόρρου α σούφλετελορδου ανοστρό- | ρδου. αμήν.

Ν' κλλ'υνάρεα α φητζσόρλορδου, θουπα τζήνα. δι έυχών.

Κου παλακαρήήλε α άγήλορδου α πατέρλορδου | ανοστρόρδου, θωάμνε
 ηησού χρηστέ θουμνη- | θζάλλδου ανόστρου, μ'υλουεάνα νόη. αμήν.

Δόξατζοί θουμνηθζάλλδου ανόστρου, δόξατζοί.

Βασιλεϋ ούράμιε.

Αμηρά θε ν' τζέρδου, σαμνατωάρε θου- | χλου α ν' θρηπτατελλ'υ,
 τήνε τζη έσστη | θε'ναν'τε ιουτζηθò, σοσι λε ούμπλη τωάτε, | χαζνάλλου
 α μπουνελορδου, σοσι χαρζη- | τόρρου α μπάναλλ'υ, γήνο σο κουνθησεά |
 τρου 'νοή, σο καθαρησεάνα θε ήτζηθò κό- | θρα· τήνε μπουνε, ασου-
 σεά σοσι σούφλε | τελε ανωάστρε.

26 || Αγιου θουμνηθζά, 3. Δόξα α τάταλουή. | Παναγήα τρηάδα, Τάτα
 ανόστρου. θωά- | με μ'υλουεά, 12.

Δεϋτε προσκυνήσωμεν.

Βηνήτζοί σε να ν' κλλ'υνάμ, σοσι σελλ'υ κα- | θέμ αλ αμηρά α
 θουμνηθζάλλουή ανοστρουή.

Βηνήτζοί σε να ν' κλλ'υνάμ, σοσι σελλ'υ κα- | θέμ αλ αμηρά α
 χρησστόλλουή α θου- | μνηθζάλλουή ανοστρουή.

Βηνήτζοί σε να ν' κλλ'υνάμ, σοσι σελλ'υ κα- | θέμ α χρησστόλλουή
 αηστούή αλ αμηρά | σοσι α θουμνηθζάλλουή ανοστρουή.

Έλέησόν με ó Θεός· Ψαλ. 50.

Ν'υλουεάμε θουμνηθζάλε θε κακουμ έστε μά- | ρε μ'ύλα ατά, σοσι
 θε κακουμ έστε μουλ- | τεάτζα α μ'υλουήρ λορδου α ταρόρδου ασσ- |
 τεάρθτζεο παρανομήλλ'α αμεά.

tine alăvdata de cântido, ș-vărtós căthărisita, ș-dada a Dumniđălluī anostrūī. Cama tińisita de H'eruvím, ș-cama đuxusita, vărtós multu de Serafím, ți cu virvireată, fițeși greăilu Dumniđă. ὡτως dumniđăfăcătoarea tine te đuxusím.

Θεοτόκε Παρθέρε.

Marie virviră dumniđăfăcătoară, mplină de hări, hărséa-te, domnulū este cu tine. Alăvdata ești tine nămesa de || mul'erră toate, 25
șî carpollu a pânticăl'i atăcī este alăvdătū, că fițeși scăpătorru a sūfletelorū anostrōrū. Amin.

Nel'inarea a fičorlorū, după țină.

δι' εὐχῶν.

Cu pălăcăriile a ávilorū a paterlorū anostrōrū, doamne Iisú Hriște Dumniđăllu anostru, nilueá-nă noi. Amin.

Δοξα-ți Dumniđăllu anostru, δοξα-ți.

Βασιλεῦ οὐράνιε.

Amiră de n-terū, sāmănătoare, duhlu a ndriptătél'i, tine ți ești denănte iúțido, șî le umpli toate, hăznăllu a búnelorū, șî hărzi-torru a bánăl'i, vīno ș-cundiseá tru noi, ș-căthărăseá-nă de ițido cohră. Tine bune, asuseá șî sūfletele anoastre.

|| A vŭ Dumniđă. 3. Δοξά a tátăluī. Panańia triadă. Tată anostru. 26
Doamne nilueá, 12.

Λεῦτε προσκυνήσωμεν.

Viniți se nă nel'inăm, șî se-l'ī cădém al amiră a Dumniđălluī anostrūī.

Viniți se nă nel'inăm, șî se-l'ī cădém al amiră a Hriștolluī a Dumniđălluī anostrūī.

Viniți se nă nel'inăm, și se-l'ī cădém a Hriștolluī aistūī al amiră șî a Dumniđălluī anostrūī.

Ἐλέησόν με ὁ Θεός. Ψαλ. 50.

Nilueá-me, Dumniđale, de căcúm este mare nila atá, șî de căcúm este multeața a niluirorū atăórū așteărde-o paranomil'a ameá.

27 || Λάμε βαρτόσου θε παρανομήλλ'α αμεά, | σοσι καθαρησεάμε θε αμαρτήα αμεά.

Κα μήνε μ'ο κουνόσκου παρανομήλλ'α αμεά, | σοσι αμαρτήα αμεά μ'εάστε θενάν'τε θε | ούνα ουνα.

Ατζάεα αουνούη θουμνηθζα αμαρτηψήη, σοσι | ρρόουλου λ' φέτζσου θενάν'τεα ατά· | τρα σε τε σπουνή ν' θρέπτου πρε γκρεά- | ερρα ατάλε, σσ τρα σε ανηκησέστη | τρου ζαμιάνα τζη θου σε θζσουθνητζή.

Κα εα ιου με ακατζάη τρου παρανομήλλ'ου, | σοσι θά θα αμεά με φεάτζε αληκήητου θε αμαρτήη.

Κα εχ ιου θρούσσοι ν' θρηπτάτε· κα ατζεάλε | νε φανερουσήτηλε, σσ ασκουμίτελε α σσ- | τήρελλ'ου αταέηλε φανερουσήσσοι λα μήνε.

28 Βου σέ με πρρασκουτέστη κου ήσοπ, σσ θου || σέ με καθαρη- σέσκου· θου σέ με λάη, | σσ θου σε αγγιέσκου καμα ν' σούσου | θε νεάο.

Βου σέ με φάτζη σε άδθου χαράο, σσ μα- | ληνάρε, σσ θου σεσέ χαρησεάσκα ωάσε- | λε ατζεάλε ταπηνουσήτελε.

Νου μουτρα πρε αμαρτήηλε αμεάλε, μα | σσουτζατζοι πρόσοπα ν' κουλεχ σοσι α | σεσάρθζεμ'ου τωάτε παρανομήλλ'ε α- | μεάλε.

Ντουμνηθζάλε, αθάρα τρου μήνε ουνα ήνημα | κουράτα σοιζνουεχ τρου μάτζαλε αμεά- | λε ούνου δούχου ν' θηρέπτου.

Σε νού με αρρούτζη θε θενάν'τεα α πρόσο- | παλλ'ου αταέη, σσ αγήλου θούχου α- | τάου σε νούλου σκόλη θε πρε μήνε.

29 Χαρζεχ'μ'ου χαράο α σακπάρελλ'ου αταέη, || σοσι στερεουσεάμε κου θούχλου ατζέλου ουρ- | σητόρρου.

Βου σλλ'ου ν' βέτζου παράνομλλ'ου κήλλ'ουρα α- | τάλε, σοσι άηησστζοι- λλ'ου θου σε σσου- | τζα κα τρα τήνε.

Ντουμνηθζάλε, σκάπαμε θε σάν'θζελε τζη | βερσάη, θουμνηθζάλλου α σακπάρελλ'ου αμ'ουεή· θου σεσέ χαρησεάσκα λήμμπα | αμεά τρα ν' θρηπτάτεα ατά.

Ντωάμνε θου σεμ'ου θησφάτζη μπουθζάλε, | σσ γκούρα αμεχ θου σε ασπούνα αλαθθα- | τζσούνεα ατά.

Κα σεάρα βρεάη κουριμπάνε, μήνε βρεα σε | ζθάου, μα κουριμπάνη άρσε βου σε νου λε | αρησέστη.

30 Κουριμπάνεα αλ θουμνηθζα έστε σούφλετλου | ατζέλου ν' βερνάτλου, ήνημα ατζεχ ν' || βερνάτα, σσ ταπηνουσήτα, θουμνηθζα | θου σε νου σκαταφρρησεάσκα.

Ντωέμνε, κου αρησήρεα ατά ν' μπουνεάθζαο | πόλεα σήν, σσ λα σε σεαθάρα μούρουρ- | λε α ηερουσόλημηλλ'ου.

Ατούμτζεα θου σέ αρησέστη κουριμπάνε ν' θρεα- | πα δοξολογήε, σσ κουριμπάν η χουνηψήτε.

Ατούμτζεα θου σε αιθούκα γητζάλλ'η τρου αλτάρεα ατά.

|| Lă-me vârtósü de paranomil'a amea, și căthariseá-me de 27
amărtia amea.

Că mine ú-o cunoscü paranomil'a amea, și amărtia amea ú-easte
denănte deunăună.

Ațăea a unúi Dumniđă amărtipsü, și rrăulü l-fečü denăntea atá,
tra se te spunü ndreptu pre greáerrá atale, ș-tra se anikisești
tru zămanea ți vu se ġudiți.

Că ea íu me acățái tru paranomil'ı, și dada amea me feațe
alikítü de amărtii.

Că ea íu vruși ndriptate; că ațeale nefănerusítile, ș-ascúmtele
a ștírel'i atáeı le fănerusiși la mine.

Vu se me prrăscutești cu isop, ș-vu || se me cătharisescu; vu 28
se me lai, ș-vu se alg'escu cama nsusü de neáo.

Vu se me fați se avdu harao, ș-mălinare, ș-vu se se hărisească
oásele ațeale tăpinusítele.

Nu mutreá pre amărtiile ameale, ma şuțá-ți prósopa nculeá și
aștearde-ni toate paranomil'le ameale.

Dumniđale, adará tru mine uná inimă curată și znueá tru má-
țele ameale unü duhü ndireptu.

Se nu me arúți de denăntea a prósopá'l'i atáeı, ș-avilü duhü
atáu se nu-lü scolı de pre mine.

Hărzea-ni harao a scăpárel'i atáeı || și stereuseá-me cu duhlu 29
ațelü ursitorru.

Vu s-l'i nveți paránoml'i căl'u[r]ră atale, și ápiștıl'i vu se şuțá
cătră tine.

Dumniđale, scapá-me de sândele ți versái, Dumniđállu a scă-
párel'i aniéı; vu se se hărisească limba amea tră ndriptatea atá.

Doamne vu se-ni disfáti búđale, ș-gura amea vu se aspună
alăvdăčunea atá.

Că s-eara vreaı curbane, mine vrea se z-daü, ma curbăni arse
vu se nu le arisești.

Curbanea al Dumniđă este súfletlu ațelü nvernátlu, inima ațea
n- || vernata, ș-tăpinusita, Dumniđă vu se nu s-cătăfronisească. 30

Doamne, cu arisirea atá nbuneađă-o polea Sión, ș-la[s] se se-adará
múrurle a Ierusalimil'i.

Atumțea vu se arisești curbane ndreaptă, đoxolovie, ș-curbăni
hunipsite.

Atumțea vu se aducă víțál'i tru altarea atá.

Ἡ δοξολογία.

Δόξα ατζάεα τζη σπουσέσση λουμ'ύνα.

Δόξα αλ θουμνηθζά θε ν' τζέρου, σοι | πρε λόκδου ηρήνε. σο τρου
ωάμεμ'ύ βρεά- | ρε μπουόνα.

Τε ψουλησήμ, τε αλαβθάμ, τε ν' κλλυνάμ, | τε δοξολογησήμ, τζο
εφχαρηστή σημητρα | δόξα ατά ατζεά μάρεα.

- 31 || Ντωάμενε αμηρά, θουμνηθζάλε θε ν' τζέρου, | τάτα τζη ουρσέσση
τωάτε, θωάμενε χή- | λλ'δου σήν'γκουρδου, ηησοῦ χρηστέ, σοι | αγιδου
θούχδου.

Ντωάμενε θουμνηθζάλε, μ'έλλου αλ θουμνη- | θζά, χήλλ'λου α τάτα-
λουή, τήνε τζη | σκόλη αμαρτήα α κόζμουλουή (sic) μ'υλουεά- | να νόη,
τήνε τζη σκόλη αμαρτήήλε α κόζμουλουή.

Ασσεάπταο παλακαρηά ανωάστρα, τήνε | τζη σσάθζοι θε να ν'
θρεάπτα α τά- | ταλουή, σο μ'υλουεάνα νόη.

Κα τήνε ήν'σουτζοι έσστη άγιδου, τήνε ήν'σουτζοι έσστη θόμνου, ηησοῦ
χρηστέ, | τρα δόξα αλ θουμνηθζά α τάταλουή. | αμήν.

- 32 Ντε κάθε σεάρα δουστε αλάβθου, σο θου σε || ψουλησέσκου νούμα
ατά τρου ετα τωά- | τα, σο τρου έτα α έτηλλ'υ.

Ντωάμενε να τε φητζέσση απάν'γγε φαρα | θουπα φάρα μήνε θζόδι-
σοῦ· θωάμενε μ'υ- | λουεάμε, θήν'θηκαμ'ύ σούφλετλου αμ'έου, | κα τζοι
αμαρτηψήή.

Ντωάμενε, λα τήνε μεα κουμητηνάη, ν' θεά- | τζαμε σε φάκδου θέλημα
ατά, κα τή- | νε μ'έσση θουμνηθζάλλδου αμ'έδου.

Κα λα τήνε έστε ήσβουρρου α μπάνηλλ'υ· | κου λουμ'ύνα ατά θου
σέ δηθέμ λουμ'ύνα.

Βεάρρσαο μ'ύλα ατά πρεατζέλλ'ύ τζη | τε κουνόσκου.

Ντωάμενε, άζηουσεάνα τρου νωάπτεα αή- | στα, σέ να δηγκλλ'έμ νε
αμαρτηψήτζοι.

- 33 Αλαβθιάτδου έσση θωάμενε, θουμνηθζάλλδου | α ταταμ'ύλορου, ανοσ-
τρώρου, σοι αλαβ- || θιάτα σοι δουξουσήτα εστε νούμα ατά τρου |
έτε. αμήν.

Ντωάμενε, λα σέ γήνα μ'ύλα ατά πρε 'νοή, | θε κακουμδου θαρρασήμ
πρε τήνε.

Αλαβθιάτδου έσση θωάμενε, ν' θεάτζαμ ν' | θρηπτασλε ατάλε.

Αλαβθιάτδου [έσση] θωάμενε, φαμε, σε κη- | κασέσκου ν' θρηπτασλε
ατάλε.

Αλαβθιάτδου έσση άγχε, λουμ'υνεάθζαμε | κου ν' θρηπτάσλε ατάλε.

Ντωάμενε, μ'ύλα ατά εστε τρου έτα. σε νού | λε κατα φρονησέσση
λούκαρρα α μάνη- | λορδου αταόρδου.

ἡ Δοξολογία.

Doxă ațăea ți spuseși luîna.

Δoxă al Dumniđă de n-țerŭ, și pre locŭ irine, ș-tru oameñŭ vreau bună.

Te psulisím, te alăvdăm, te nelinăm, de doxolovísím, ȝ-o ef-hăristisím tră doxa ată ațea marea.

Doamne amiră, Dumniđale de n-țerŭ, tată ți ursești toate, 31
doamne h'il'ŭ singurŭ, lisú Hriște, și avŭ duhŭ.

Doamne Dumniđale, nellu al Dumniđă, h'il'lu a tătăluŭ, tine ți scolŭ amărtia a cózmului; nilueá-nă noi, tine ți scolŭ amărtiile a cózmului.

Așteaptă-o pălăcăria anoastră, tine ți șăđŭ de n-andreapta a tătăluŭ, ș-nilueá-nă noi.

Că tine insu-ȝi ești avŭ, tine insu-ȝi ești domnu, lisú Hriște, tră doxa al Dumniđă, a tătăluŭ. Amín.

De caŭe seară vu se te-alavdu, ș-vu se || psulisescu numa ată 32
tru eta toată, ș-tru eta a étŭli.

Doamne nă te fițeși apang'e fară după fară; mine đŭșŭ: doamne nilueá-me, vindică-nŭ súfletlu anéŭ, că ȝi amărtipsŭi.

Doamne, la tine me-acumtinăŭ, nveață-me se facŭ óelima ată că tine n-ęști Dumniđăllu anéŭ.

Că la tine este isvurru a bání'ŭ; cu luîna ată vu se vidém luîna.

Vearsă-o nila ată pre-ațel'ŭ ȝi te cunoscŭ.

Doamne, axiuseá-nă tru noaptea aistă, se nă vigl'ém neamărtipsiȝi.

Alăvdătŭ ești doamne, Dumniđăllu a tătăñilorŭ anostrórŭ, și alăv- || dată și đuxusită este numa ată tru ete. Amín. 33

Doamne, la[s] se vŭnă nila ată pre noi, de căcŭmŭ ȝărrăsím pre tine.

Alăvdătŭ ești, doamne, nveață-m[e] ndriptăse atale.

Alăvdătŭ [ești], doamne, fă-me, se kicăsescu ndriptăse atale.

Alăvdătŭ ești, ávie, luîneađă-me cu ndriptăse atale.

Doamne, nila ată este tru etă, se nu le cătăfrunisești lŭcărřă a măñilorŭ atăórŭ.

Α άεα σ' πρηψεάσστε αλαδθατζσούνεα,

Ατζάεα σ' πρηψεάσστε ψουλησήρεα,

34 Ατζάεα σ' πρηψεάσστε δόξα, α τάταλουή, | σσ α χήλλ'λουή, σσ α
αγήλουή θούχου, || τόρα, σσ καντζηθό, σσ τρου [έτελε α | έτελορδου.
αμήν.

Ο έν παντί καιρώ, και πάση.

θωά μνε μ'υλουεζ, 40.

Χρηστέ θουμνηθζάλε, τήνε τζη τρου κάθε | ζαμίανε σσ τρου κάθε
σαάτε [τε ν' κλλ'ύνα, | σσ τε δουξουέσκου ν' τζέρδου [σσ π]ρε λόκδου
αρ- | ραδθατωάρε, θαρτόσου μ'υλουήτε θαρτόσου | αθηλλ'ώσσε. τήνε τζη
ν' θρέπτζοιλλ'υ λλ' | βρέθ, σσ αιμαρτηόσσλλ'υ λλ' μ'υλουέσσση· τή- | νε
τζη τότζοί λλ'υ κλλ'εμ'υ κχ τρα σκαπάρε, | κου τζζήρεα α μπουνελορδου
τζη θου σε χήμ- | πα ν' τζέρδου. Τήνε θωάμνε αττεάπταλε | σσ πα-
λακκρήηλε ανώστρε τρου σαάτεα αή- | στα, σσοι ν' θρεάθζεο μπάνα
ανώστρεα κχ | τρα θημανθατζσούνηλε ατάλε. σούφλετελε | ανώστρε
35 αγησεάλε, τρούπουρρα σκαστρεάλε || μνηθουήρλε ν' θρεάθζελε,
μήντζοί λε κχ- | θαρησεάλε, σσοι σκάπνα θε κάθε θη- | ρήνδου σσ
θε θόρδου, σσ θε βράλε. Ν' | γκαρθεάθζανα και άγγήλλ'υ αν'γγελλ'υ
ατάη, σε να απαράμ σσοι σε να τρεάθζεμ | και ώσσεα αλόρδου, τρα
σε αθζσύν'θζεμ τρου | μηττηκίρεα α πήσσηλλ'υ, σσ τρου κουνώσση- |
ρεα α δόξαλλ'υ ατκήη ατζελλ'έη νε απροκεί- | ταλλ'υ, και έσση αλαδ-
θάτδου τρου έτελε α | έτελορδου. αμήν.

Υπερένδοξε.

Ντουμνηθζαρχκατωάρε, αλαδθατά, δήρ- | γηρα, θαρτοσδου δουξουσήτα,
παλακκρήα α- | νώστρεα απρωάκεο θε χήλλ'λου ατάδου, σσ | θε θουμνη-
θζάλλδου ανόστρου, σσ κίφταο και | παλακκρήα ατά, τρα σε να ασου-
σεάσκα σού- | φλετελε ανώστρε..

36

|| Η^c έλπίζ μου.

Θάρρου αι'έου εστε τάταλδου, απάν'γγεα α- | μεζ εστε χήλλ'λου, αιμδα-
λήρεα αιμεζ εστε α- | γήλδου θούχου, αγια τρηάδα, δόξατζοί.

Τήν πάσαν έλπίδα μου.

Τότδου θάρρου αι'έου πρέ τήνε λωαρρούκδου, | μουμα αλ θουμνηθζά,
θεάγγλλ'υμε πρε σουμ | αιμδαλήρεα ατά. Κου παλακκρήηλε α πα- | τέρορ.
Σκόλουζμα α ν' κλλ'υνάρελλ'υ.

Ν' κλλυνάρεα ατζεζ τζη ληψεάσστε τρα | πρράν'θζου.

Τρα πρράνθζου θζοί. Τάτα ανόστρου τζη έστ- | τη ν' τζέρδου. Λόξα α

Ațăea s-pripseaste alăvdăcunea.

Ațăea s-pripseaste psulisirea.

Ațăea s-pripseaste doxa, a tătăluț, ș-a h'il'luț, ș-a áviluț duhú || 34
 tora, ș-cântido, ș-tru étele a ételorú. Amín.

Ὁ ἐν παντὶ κυριῶ, καὶ πάση.

Doamne nilueá, 40.

Hrișté Dumniđale, tine ți tru cahe zămane ș-tru cahe săate
 [t]e ncl'ină, ș-te duxusescu n-țerú [ș-p]re locú arrăvdătoare, văr-
 tósú niluite, vartósú adil'oase, tine ți ndrėpțil'i l'-vrei, ș-amártioșl'i
 l'-niluești; tine ți toțî l'i cl'eui cătră scăpare, cu tăxirea a bú-
 nelorú ți vu se h'ibă n-țerú. Tine, doamne, așteaptă-le ș-pălăcă-
 riile anoastre tru săatea aistă, și ndreađe-o bana anoastră cătră
 dimăndăcúnile atale. Súfletele anoastre áviseá-le, trúpurră spă-
 streá-le || minduirle ndreađe-le, mințile căθăriseá-le și scapă-ne de 35
 cahe virinú ș-de dorú, ș-de rrale. Ngărdeađă-nă cu ávil'i áng'el'i
 atăi, se nă apărăm și se nă trrađem cu oastea alórú, tra se ađun-
 đem tru misticarea a pístil'i, ș-tru cunoáștirea a dóxál'i atăei
 ațel'ei neaprokátal'i, că ești alăvdátú tru étele a ételorú. Amín.

ὑπερένδοξε.

Dumniđăfăcătoară, alăvdată, vírvirá, vartósú duxusitá, pălăcăria
 anoastră aproake-o de h'il'lu atăi, ș-de Dumniđállu anostru, ș-caf-
 tă-o cu pălăcăria atá, tra se nă asusească súfletele anoastre.

Ἡ ἐλπίς μου.

36

θarru ańeu este tatălú, apang'a amea este h'il'lu, amvălirea
 amea este ávilú duhú, áva triadă, doxa-ți.

Τὴν πᾶσιν ἐλπίδα μου.

Totú θarru ańeu pre tine lo-arrúcú, mumă al Dumniđă, vea-
 gl'i-me pre sum amvălirea atá. Cu pălăcăriile a paterlor. Scóluzma
 a nel'inárel'i.

Ncl'inarea ațea ți lipseaste tră prrăndu.

Tră prrăndu đi: Tată anostru ți ești n-țerú. Δoxă a tătăluț. Și

τάταλουή. Σ'σοι τό- | ρα σοσι καν'τζη. θωάμνε μ'υλουεά, θωάμνε | μ'υλουεά, θωάμνε μ'υλουεά.

Χρηστέ θουμνηθζάλε βλουησεά.

37 Κου παλακάρηηλε α άγηλορού α πατέρη- || λορού ανουστρόρου, θωάμνε ηησου χρηστέ θου- | μνηθζάλε μ'υλουεάνα νόη. αμην.

Ε σε φούρε κα εστε βαρου πρέφτου 'νην'γκα | στάλα, θζοί, θωάμνε μ'υλουεά · 3. θωα- | μνε αγησήτε βλουησεά.

Ντε καρα σέ τε σκόλη θε νήν'γκα αστάλα, | Εφχαρηστησεά αλ θουμνηθζά, σσ θζοί.

Χρηστέ θουμνηθζάλλου ανόστρου, τζο εφχα- | ρηστησήμ, κα να ναφατήσση θε μπουνελε α- | τάλε θε πρε λόκου· μα σοσι θε αμηραρή- | λλέα ατά απζεά θε ν' τζέρου σε νού να ουρ- | φανέσστη, μα θε κακουμ θηγήσοι νάμσεα θε | μαθητάζλλ'υ ατάη θε λα θηθέσοι ήρήνε, | γήνο σκαπατωόρε σσ θεαθούνυ κου νόη, | σοσι ασουσεάνα.

38 || Δόξα α τάταλουή. Σ'σοι τόρα σοσι καν. | θωάμνε μ'υλουεά, θε, 3: όρη.

Χρηστέ θουμνηθζάλε, βλουησεά αρραμασα- | τούρρα θε πάνε, σοσι αθαβθζελε τρου κάσα | αήστα, σσ τρου ετα τωάτα · κα έσστη α- | γιδυ θε ούνα ουνα, τόρα, σοσι καντζηθδ, σσ | τρου έτελε α έτελορου · αμην·

Ντόμνουδου θουμνηθζά σε να θεάγκλλ'ιε τό- | τζοί νοή, αμην.

Τρα τζήνα θζοί αήστα,

Βου σέ μάκα ώρφαμ'λλ'υ σσ βου σεσε ναφα- | τεάσκα. σσ απζέλλ'υ τζη λ' κλλ'εάμα θόμνου- | λου βου σελδου αλάβθ, σσ βουσελα μπανεά- | θζα ήνημηλε αλόρου τρου έτα α έτηλλ'υ.

Δόξα α τάταλουή, σσ αλάν'τε τζη θζοίτζεμ τρα | πρράν'νθζου.

39 || Ντε καρα σετε σκόλη θε 'νην'γκα αστάλα εφ- | χαρηστησεά αλ θουμνηθζά σσ θζοί.

Ντωάμνε, να χαρησήσοι κου αθαραμήν'τη- | λε ατάλε σσ να χαρησήμ κου λούκαρρα α μά- | νήλορου αταόρου, θωάμνε, λουμ'ύνα πρε | 'νοή λουμ'ύνα α πρόσπαλλ'υ αταέη. θηθέσοι | χαράο τρου ήνημα ανωάστρα· να ναφατήμ θε | καρπόλλου α γήπτουλουή σσ θεα ουμ- | τουλέμνου. | λουή, θεα γήν'λουή· τρατζεά βου σε να μπαγ- | κάμ σσ βου σε θουρμ'ύμ κου ήρήνε, κα τήνε | θωάμνε χόργεα να κουν'θησήσοι πρε θάρρου τζη αβούμ.

Δόξα α τάταλουή, σσ τωάτε τζη θζοίτζη | τρου εφχαρηστησήρεα α πρράθζουλουή. (sic).

tora și cânti. Doamne nîlueá, doamne nîlueá, doamne nîlueá.

Hriște Dumniđale vluseá.

Cu pălácăriile a ávilorú a patéri- || lorú anostrórú, doamne Iisú 37
Hriște Dumniđale, nîlueá-nă noi. Amin.

E se fure că este vărú preftu ningă stală, đî: doamne nîlueá:
3. doamne ávísite vluseá.

De cara se te scolí de ningă astală, efhăristiseá al Dumniđă, ș-đî:

Hriște, Dumniđallu anostru, ț-o efhăristisim că nă năfătíși de bú-
nele atale de pre locú. Ma și de amirăríl'a atá ațeá de n-țerú
se nu nă urfănești, ma de căcúm viniși námesa de mađitazlí
atáđi de lă dideși irine, víno, scăpătoare, ș-deadúnú cu noi și asu-
seá-nă.

|| Δoxă a tátáluí. Și tora și cân[țido], doamne nîlueá, de 3 orí. 38

Hriște Dumniđale, vluseá arrămăsăturră de pine, și adavde-le
tru casa aistă, ș-tru eta toată. Că ești avú deunăună, tora, și
cănțido, ș-tru étele a ételorú. Amin.

Domnulú Dumniđă se nă veagl'e toți noi, amin.

Tră țină đí aistă.

Vu se măcă oárfánlí ș vu se se năfătească. Ș-ațel'í ți-l' cl'amă
dómnulú vu se-lú alavdá, ș-vu se lă băneadă inimile alórú tru
eta a étíl'í.

|| Δoxă a tátáluí, ș-alante țí đîțem tră prrândzu.

39

De cara se te scolí de ningă astală efhăristiseá al Dumniđă ș-đî.

Doamne, nă hărisiși cu adărămíntile atale ș-nă hărisim cu lú-
cărřă a mănilorú atáorú, doamne, luúină pre noi luúina a pró-
sopál'í atáeí. Dideși harao tru ínima anoastră; nă năfatim de car-
pollu a víptuluí ș-de-a umtulénnuluí, de-a vínluí; tr-ațea vu se
nă băgăm ș-vu se durím cu irine, că tine doamne hor'vá nă
cundisiși pre țarru țí avúm.

Doxă a tátáluí ș-toate țí đîți tru efhăristisirea a prră[n]đuluí.

Αἱ δέκα ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ.

Ντζάτζελε θυμαν'θατζσούνῃ αλ' θυομνηθζά.

40 α. Μήνε τζοί έσκου θόμνουλου θυομνητζάλλου (sic) || ατάδου, τζη
τε σκόσσου θε τρου λόκλου α | μισηρηέλλ'υ, θε τρου κάσα α σκλαβή-
ελλ'υ· θου σενοῦ σ' χημπα άλτζοι θυομνη- | θζάθζοί, χόργεα θε μήνε.

β. Σε νού φατζή ήδολου α βέτεήλλ'υ αταέή, | σσ νητζε σούν ουμ'ύζε.
θε κατε σούν'του θη- | σούπρα ν' τζέρδου, σσ θε κατε σούν'του θεγ-
κίόσδου πρε λόκδου. σσ θε κατε σούν'του τρου | άπε πρε σουμ λόκδου
σε νού λε ν' κλλ'ύνῃ, | σοι σε νού λε τημ'υσέσστη κα τρα θυομνη-
θζάθζοί.

γ. Σε νού αλλ'εαή νούμα α θόμνουλουή α θυο- | μνηθζάλλουή ατα-
ούῃ τρα ν' κόττου κα θό- | μνουλδου θουσε νούλ' κθαρησεάσκα ατζέ-
λδου τζη οσπρηθζσούρα νούμα αλούῃ τρα ν' | κόττου.

41 δ. Α'θυοτζοί αμῆν'τε, θζούα α σαριμπατόρ- || λορδου σε ο αγη-
σέσστη. σε λουκρέθζοί | σσάσε θζοίλε, σοι σε σ' φάτζῃ τούτε | λού-
καρρα ατάλε. Ε α σσάπτεα θζούα | εστε ρρουπάσλου α θόμνουλουή α
θυομνη- | θζάλλουή αταούῃ· τρου ατζεα θζούα σε | νού φατζῃ νήτζε
συνδου λουκρου, τῆνε σσ | χήλλ'λου ατάδου, σσ χήλλ'εα ατά, ιουζμη- |
κεάρρου ατάδου, σοι ιουζμηκεάρα ατά. | μπόδου λου ατάδου, σσ σουμ-
θζσουγκατόρρου, | σσ τωατε άλαν'τε.

ε. Τημ'υσεα τάταλδου ατάδου, σσ μούμα α- | τὰ,ζτρα σε προυκουφέσστη
σοι τρα σε | μπανέθζοί μούλτου πρε λόκλου ατζέλδου | μπουόν'λου· τζη
σλου θά ατζάεα, θόμνου- | λδου θυομνηθζάλλου ατάδου.

στ. Σε νού φατζῃ φουνηκό.

ζ. Σε νού κουρβαρησέσστη.

42 || η. Σε νού φουρη.

θ. Σε νού θαῃ μαρτηρήε μῆν'τζσουνωάσα πρε | βητζῆν' λου ατάδου.

ι. Σε νού ορηξέσστη μουλλ'εαρεα α βητζῆν' - | λουῃ αταούῃ, Σε νού
ορηξέσστη κάσα α | βητζῆν'λουῃ αταούῃ, νήτζε άγκουρρου α- | λούῃ,
νητζε ιουζμηκεάρρου αλούῃ, νητζε | ιουζμηκεάρα αλούῃ, νητζε μπόδουλου
αλούῃ, | νητζε σουμθζσουγκατόρρου αλούῃ, νήτζε | σούν πράβθα θεα
λουῃ, νητζε θε κά- | τε σουν'του αβητζῆν'λουῃ αταούῃ.

Τὰ τυπικά. Ψαλμός, 102.

Αλαβθα σουφλετλου αμ'εδου θομνουλου,

Αλαβθατδου εσστη θωαμνε,

1. Αλαβθα σουφλετλου αμ'εδου θομνουλου, σοι | τωατε θε τρου μῆνε
αλαβθατζοί νουμα | ατζεα αγησητα αλούῃ.

43 || 2. Αλαβθα σουφλετλου αμ'εδου θομνουλου, | σοι νου λε αγκαρσσεα
τωατε πλατρηα | αλούῃ.

Αἱ δέκα ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ.

Dăţele dimândăcūni al Dumniḡă.

α. Mine ṡi escu domnulū Dumniḡăllu || atăū, ṡi te scoşū de 40
tru loclu a Misirieli, de tru casa a sclăvieli; vu se nu s-h'ibă alṡi
Dumniḡăḡi, hor'va de mine.

β. Se nu faṡi iḡolū a véteili atăei, ş-niṡe ună uūize. De câte
suntu disupră n-ferū ş-de câte suntu deg'osū pre locū, ş-de câte
suntu tru ape pre sum locū, se nu le ncl'ini, şi se nu le tiūiseṡti
ca tră Dumniḡăḡi.

γ. Se nu o l'ai numa a dōmnului a Dumniḡăllu atăūi tră n-cotū;
că domnulū vu se nu-l căḡărisească aṡelū ṡi o spriḡură numa
alūi tră n-cotū.

δ. Adu-ṡi aminte ḡua a sărbător- || lorū se o aṡiseṡti. Se lucreḡi 41
şase ḡile, şi se s-faṡi tute lūcără atale. E a şaptea ḡuă este rru-
paslu a dōmnului a Dumniḡăllu atăūi; tru aṡea ḡuă se nu faṡi
niṡe unū lucru, tine ş-h'il'lu atăū, ş-h'il'a ată, iuzmikarru atăū,
şi iuzmikara ată, boūlu atăū, ş-sumḡugătorru, ş-toate alante.

ε. Tiūiseă tatălū atăū ş-muma ată, tra se prucupeṡti şi tra se
bănēḡi multu pre loclu aṡelū bunlu, ṡi s-lu da aṡea, domnulū
Dumniḡăllu atăū.

ζ. Se nu faṡi funicō.

ξ. Se nu curvāriseṡti.

|| η. Se nu furī.

42

θ. Se nu dai mărtirie minēunoasă pre viṡinlu atăū.

ι. Se nu orixeṡti mul'area a viṡinlu atăūi. Se nu orixeṡti casa
a viṡinlu atăūi, niṡe āgurrū alūi, niṡe iuzmikarrū alūi, niṡe iuz-
mikara alūi, niṡe boūlu alūi, niṡe sumḡugătorru alūi, niṡe ună
pravḡă de-alūi, niṡe de câte suntu a viṡinlu a tāūi.

Τὰ τυπικὰ. Ψαλμός 102.

Alavḡă sūfletlu anēū dōmnulu.

Alāvḡatū eṡti, doamne.

1. Alavḡă sūfletlu anēū dōmnulu, şi toate de tru mine alāv-
ḡaṡi numa aṡea aṡivita alūi.

|| 2. Alavḡă sūfletlu anēū domnulū, şi nu le agārşă toate plā- 43
tir[r]ă alūi.

3. Ατζελδύ τζη σλε λλ'αρχτα τωατε α | μαρτηήλε αταλε, ατζελδύ τζη σγη- | τρηψεασστε τουτε λαν'γκορρα αταλε.

4. Ατζελδού (sic) τζη σκαπα θε ασπαρθζερε | μπανα ατα, ατζελδύ τζη τε ν' κουρου- | να κου μ'υλα σοσι κου αθελλ'εαρε.

5. Ατζελδύ (sic) τζη τζο ναφατεασσε (sic) ορηξα | ατα θε μπουνε βουσε ζνουεασκα τηνηρεα- | τζα ατα κα α σκηπωαμ'υελλ'υ.

6. Ντομουλδύ τζη φατζε ελεημοσηνή σοσι | θζσουθέτζδύ πρε τοτζή, ατζελλ'υ τζη σε | αδηκηφεσκου.

7. Λε φανερουσε (sic) καλλ'ουορρα αλουή αλ μοη- | ση, α χηλλ'λορδύ αλ ησραηλ θελημηλε | αλουή.

44 || 8. Αθελλ'υσοδύ σοσι μ'υλουητδύ εστε θομνου- | λδύ, κου μουλτα αρραβθαρε, σοσι κου | μουλτα μ'υλα νητζε παν τρου.

Σκολουζμα νου σε ναρραεασστε, σσ νη- | τζε θημολου δου σε νωαρ-ραμανα τρα | ετα τωατα.

9. Ντε κακουμ να ερα στεψηλε ανωάστρε | νου φετζε λα νόη, σσ νητζε να πλατη | πρε αμαρτηήλε ανωαστρε.

10. Ντε κατδύ εστε αναλτου τζερρου θε λο- | κδύ, αχατδύ ο ν' βαρρτουσα θομνουλδύ | μ'υλα αλουή πρε ατζελλ'υ τζη λα εστε | φρηκα θε νασδύ.

11. Ντε κατδύ εστε θε παρτε θε ιου εαρε | σωαρρα παν ιου σκα-πητα, αχατδύ θε- | παρτα θε νοή αμαρτηήλε ανωαστρε.

45 || 12. Ντε κακουμ ταταλδύ μ'υλουεασστε χηλλ'ε- | λλ'υ, α σοσι μ'υ-λουη θομνουλδύ ατζελλ'υ | τζηλα εστε φρηκα θε νασδύ κα ελδύ ο | κουνουσκου πλαζμα ανωαστρα σσο μην'θουη | κα χημ λοκδύ.

13. Ομλου εστε κα εαριπα, θζοιλλε αλουη, | κα ληλη τζσα θε τρου αγκρρυ, α σοσι | βού σε ν' δησστηθζασκα.

14. Κα σουφλετλου τρεκου τρου νασδύ, μα | βου σε νου χημπα, σσ βου σε νου κου- | νωασκα μαν σουσου λοκλου αλουή.

Ε μ'υλα α θομνουλουή εστε θε τρου αρχηζ- | μα, σσ παν τρου σκολουζμα α ετλλ'υ (sic) | πρε ατζελλ'υ τζη αδύ φρηκα αλουή.

Σσοσι ν' θρηπτάτεα αλουή εστε πρε χήλλ'ε- | λλ'υ α χηλλ'λορδύ τζη δεαγκλλ'υε δγεα- | τα αλουή, σσ τζη σσην'θουεσκου θη- | μανθατζσου-νήλε αλουή, σε λε φακα. |

46 || Ντομουλδύ ν' τζερδύ ετημαση σκαμνουλδύ | αλουή, σοσι αμηρα-ρηλλ'υα αλουή λε ουρ- | σεασστε τωατε.

Αλαβθατζοί θομνουλδύ βοή τοτζοι αν'γγελλ'ε- | λλ'υ αλουή, βαρτοσσοί τρου βαρτουτε τζη | φατζετζοι γκρεαηλου αλουή, σε ασκουλ- | τα μπωατζεα α γκρεαηλορδύ αλουή.

Αλαβθατζοί θομνουλδύ βοή τωατε βαρτου- | σλε αλουή, ιουζμηκαερ-λλ'υ αλουή βοή τζη | φατζετζοι θελημα αλουή.

3. Ațelū ți s-le l'artă toate amărțiile atale, ațelū ți s-vitripseaște tute lăngorră atale.

4. Ațelū ți scapă de aspărđere bara atá, ațelū ți te neurună cu nílă și cu adil'are.

5. Ațelū ți t-o năfateaște órixea atá de bune, vu se znuească tinireața atá ca a șkipoánel'i.

6. Domnulū ți fațe eleimosiní și ġudétū pre toți ațel'i ți se ađikipsescu.

7. Le fănerusí cá'l'urră aluí al Moisi, a h'il'lorū al Israil θélimate aluí.

|| 8. Adil'ósū și níluitū este domnulū cu multă arrăvdare, și 44
cu multă nílă; nițe păn tru scóluzmă nu se nărrăeaște, ș-nițe θimolu vu se no arrămână tră eta toată.

9. De căcúm nă erá stépsile anoastre nu fețe la noi, ș-nițe nă plătí pre amărțiile anoastre.

10. De cătū este analtu țerru de locū, ahătū o nvărrtușă domnulū úila aluí pre ațel'i ți lă este frică de năsū.

11. De cătū este departe de íu ease soarră păn íu scápită, ahătū depártă de noi amărțiile anoastre.

|| 12. De căcúm tatálū nílueaște h'il'li, așí nílui domnulū ațel'i 45
ți lă este frică de năsū, că elū o cunuscú plazma anoastră ș-o minduí că h'im locū.

13. Omlu este ca earba, đí'l[e]le aluí, ca liliča de tru agru, așí' vu se nviștiđască.

14. Că súfletlu trecú tru năsū, ma vu se nu h'ibă, ș-vu se nu cunoască ma nsusū loclu aluí.

E nıla a dómnuluí este de tru ár'hízmă, ș-păn tru scóluzma a ét[i]l'i pre ațel'i ți aū frica aluí.

Și ndriptatea aluí este pre h'il'li a h'il'lorū ți veagl'e óvata aluí, ș-ți ș-minduescu dimändăcúnile aluí, se le facă.

|| Domnulū n-țerū etimási scamnulū aluí, și amirăril'a aluí le 46
urseaște toate.

Alăvdați domnulū voi toți áng'el'li aluí, vărtoși tru văr-tute ți fáțeți greailu aluí, se ascultă boața a greáirlorū aluí.

Alăvdați domnulū vozi toate vărtausle aluí, íuzmikar'li aluí voi ți fáțeți θélimate aluí.

Αλαβθατζοί θομνουλδου τωατε λουκαρρα α- | λουή, τρου ητζηθο λο-
κδου α θομνηηελλ'υ | αλουή, αλαβθα σουφλετλου αμ'υεδου θο- | μνουλου.

Τημ'υε α ταταλουή, σοσι α χηλλ'λουή σοσι | α αγήλουή θουχου.

47 || Σ'ο τορα, σοσι καν τζηθο. σοσι τρου ετελε | α ετελορδου.

Αλαβθα σουφλετλου αμ'υεδου θομνουλου, σοσι | τωατε θε τρου μηνε,
νουμα ατζεα α- | γησητα αλουή, αλαβθατου εσστη θπαμνε. (sic).

Τημ'υε α ταταλουή, σοσι α χηλλ'λουή, (sic) σοσι

α αγήλουή θουχου.

Ψαλμδς, 145.

1. Αλαβθα σουφλετλου αμ'υεδου θομνουλου, | θου σε αλαβθου θομ-
νουλδου τρου μπανα α- | μεα, θου σε λλ'υ ψουλησεσκου α θουμνη- |
θζαλλουή αμ'υεδουή παν σε χη[ου].

2. Νου θαρρασητζοί π[ρε αβουτζοι σσ πρε] | χηλλ'λλ'υ α ωαμ[ηνη-
λόρου κα τρου ε-] | λλ'υ νου εστε σκ[απαρε].

48 || 3. Βου σε εασα σουφλετλου αλουή, σοσι θου | σεσε τωαρρα τρου
λοκλου αλουή.

4. Τρου ατζεα θζουα θου σε κεαρα τωατε | μην'θουηλε αλουή.

Καλοτχη, (sic) θε ατζελδου (sic), τζη λλ'υεστε ατζεσου- | τορ'ου θουμ-
νηθζαλλδου αλ ηακοβ, θαρ- | ρου αλουή εστε πρε θομνουλδου θουμνηθ-
ζαλ- | λδου αλουή.

Ατζελδου τζη φεατζε τζερρου, σοσι λοκλου, | αμαρεα, σοσι τωατε
θε τρου νασε.

Ατζελδου (sic) τζη θεαγγλλ'υε (sic) ν' θρηπτατεα τρου | ετα τωατα, τζη
φατζε θζεσουθετζδου | [λα ατι]ζελλ'υ τζη σε αδηκηψεσκου, τζη | [τα μακαρε
α φου]μετοσλορδου.

[Ντόμνουλδου θησλεαγκ]α ληγκασλλ'υ, θομνου- | [λδου θα λουμ'υνα α
49 ο]ργγηλορδου, θομνου- | λδου σκααλα σ|ουρπασλλ'υ. θομνου- || λδου θα
ν' θρεπτζοιλλ'υ, θομνουλδου θεα- | γκλλ'υε τουρασλλ'υ τρου πηστε.

Ωαρφανλου, σσ θεθουα θου σε αημπα τρου | κασστηγκα, Ε καλεα
αμαρτησσολορδου θου | σε ο αφανησεαακα.

Βου σε αμηραρηφεαακα θομνουλδου τρου ετα | τωατα, θουμνηθζαλλδου
αταου Σιδν φαρα θουπα φαρα.

Σ'οσοι τορα, σοσι καν τζηθο, σοσι τρου ετελε | α ετελορδου. αμην.

Ο μονογενής υιός και λόγος.

Τηνε χηλλ'λου ατζελδου σην'γκουρρου σοσι γκρεαθ- | λου αλ θουμ-
νηθζα τζη εσστη φαρα μωαρτε, | τρα σκαπαρεα ανωαστρα σθηξηησοι,
στε ν' | τρουπουσσαθζοί θε σταμαρηα ατζεα αγησητα | δηρηγηρα θε
ουνα, σσ θουμνηθζαφακατωαρεα, | τε φητζεσσοι ομδου νε αλαζητηθ θουμ'

Alăvdați domnulū toate lūcără alūi, tru îfido locū a dumi-
niel[i] alūi, alavdă sūfletlu ańeū domnulū.

Tińie a tátăluī și a h'il'luī și a ávily dughū.

|| Ș-tora, și cāńtido și tru étele a ételorū.

47

Alavdă, sūfletlu ańeū, dómnnulu, și toate de tru mine, numa ațea
ávisita alūi, alăvdátū ești doamne.

Tińie a tátăluī, și a h'il'luī, și a ávily dughū.

Ψαλμός, 145.

1. Alavdă sūfletlu ańeū domnulū, vu se alavdu domnulū tru
bana ameá, vu se l'i psulisescu a Dumniđălluī ańeūi pān se h'íu].

2. Nu θarrăsiți p[re avuți ș-pre] h'il'li a oám[ińilorū că tru e]]i
nu este sc[ăpare].

|| 3. Vu se easă sūfletlu alūi, și vu se se toarră tru loclu alūi.

48

4. Tru ațea đua vu se kară toate minduirle alūi.

Calot[i]h, de ațelū ti l'i este ađutórū Dumniđăllu al Iacóv, θarru
alūi este domnulū Dumniđăllu alūi.

Ațelū ti feate țerru, și loclu, amarea, și toate de tru năse.

Ațelū ti veagl'e ndriptatea tru eta toată, ti fațe đudétū [la ațel'i]
ti se ađikipsescu, ti [da măcare a fu]metoșlorū.

[Domnulū disleag]ă ligasl'i, domnu[lū da luńina a órg'ilorū,
domnu[lū scoală s]urpasli. Domnu- || lū va ndreptil'i, domnulū
veagl'e tur[r]asl'i tru piste.

49

Oárfānlu ș-védua vu se aibă tru căștigă. E calea amărtioșlorū
vu se o-afānisească.

Vu se amirāripească domnulū tru eta toată, Dumniđăllu atāū,
Sion, fară dupā fară.

Și tora, și cāńtido, și tru étele a ételorū. Amín.

Ο' μονογενής υἱος και λόγος

Tine h'il'lu ațelū síngurru și greállu al Dumniđă ti ești fără
moarte, tră scāparea anoastră strixiși, s-te ntrupușăđi de Stāmăria
ațea ávisita vírvira deună, ș- dumniđăfăcătoarea, te fițeși omū
nealăxită dumniđi- || l'a, ș-te stāvrusiși ca omū Hriște Dumniđale,

50

50 νηθξοι- || λλ'α, σσ τε σταδρουσησοι κα ομδου χρησστε | θουμνηθξαλε, μωαρτεα ο καλκασσοι κου μωαρ- | τε, τηνε εσστη ουν θε αγια τρηαδα, τζη τε | δουξουσεσστη θεαθουν κου ταταλδου, σσοι κου α- | γηλδου θου- χδου, ασουσεανα νοη.

Τὸν πολὺν ἔλεον. Ψαλμὸς 134.

Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου.

οὐσμηκιάρλη αθουμουλουϊ.

1. Α'λαυθατζ Νούμα ἄ Ντόμουλουϊ, αλαυν- | τάτζ (sic) οὐσμηκιάρλλη ἄ Ντόμουλουϊ. Αλ- | ληλουία.

2. Βοη τζη σσιάντέτζ τρου κάσα (sic) ἄ Ντόμου- | λουϊ τρου ουμπό- ραλε ἀκασίλε (sic) ἄ θουμου- | λουϊ ἄνοστρούϊ. Αλλη.

3. Α'λαυθατζ Ντόμουλ, κά θόμουλ ἔστε | μπουν, ψουλησίτζλη, ανούμηλη, ἀλούει κά | ἔστε γγήνε. Αλληλ.

51 || 4. Κα Ντομουλ σία αλέφε Ιάκοβλου σσία | 'Ισραήλ τρά γνησιουλου . αλουϊ. Αλλ.

5. Κα κουνούσκοϋϊ κά μάρε ἔστε θουμουλ, σία θόμ- | νου ανδστρου, θε πρεστε θουμνετζιάτζλη τοτζ.

6. Τούτε θεκατέ βρου θουμουλ λέ φέτζε, ντζε- | ρου σία πρέ λόκου, τρου αμαρε σσια τρου | τουτε λοκουρη.

7. Ατζελ τζη σκοάσε ναορηλη ντέ τρου μάρ- | τζηνά ἀλόκλουϊ, σια φέτζε σκαπηραρα | τρα πλόε.

Ατζελ τζη σκοασε ἐηνητουρλε ντε τρου | χασνάτζλη ἀλουϊ.

9. Ατζελ τζη βαταμά ποτραβιτζλλη α | Εγίπτουλουϊ, θε λά ὀμ πανλα. πραβτζα. ἀλληλουία.

10 Σ σια πητρικου σεμνε σία τζουντήι, να- | μεσα θε Εγίπτου πρε φαρρα, σσια πρε | τότζ οὐσμηκιάρλη αλουή.

52 || 11. Ατζελ τζη μπατου φάρ μούλτε, σσια βα- | ταμα αμιρά ρατζ βάρτοσσ.

12. Σιον αμηράλλου ἀμορηλλδρ σσια ὀγγ α- | μηραλλου θε θασαν σσια τούτε ἀμιραρηλλε | θε χαναάν.

13. Σία θεθε λοκλου ἀλδρ τρα κληρονομίλλε, | κληρονομίε αγγήν- τηλα ἀλουή Ισραήλ . | ἀλλη λλουϊ.

14. Ντομνε τρα ἔτα τούτα εστε νούμα ατα, | σσια ἀντου τζηρε αμήντε ἀτά τρά φαρα | θου πκ φαρα.

15. Κάθασελτζούτικα θουμουλ ομηνηλη ἀλουϊ, σσια | θασσι υιλουγασκα (sic) πρέ οσμηκιάρλη αλουή.

moartea o călcași cu moarte, tine ești un de a va triadă, și te
 ăuxusești deadún cu tatălú, și cu avílú duhú, asuseá-nă noi.

Τὸν πολὺ ἔλεον. Ψαλμὸς 134.

Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου.

usmik'arl'i a dónmuluí.

1. Alăvdát Numa a dónmuluí, alăvdát usmikarl'i a Dónmuluí.
 Allilúia.

2. Voi și șadèt tru casa a dónmuluí tru ubó[a]răle a cási'l'i
 a dónmuluí anostrú. Allilúia].

3. Alăvdát domnul, că domnul este bun, psulisiț-l'i a númi'l'i
 alúí că este g'ine. Allilúia].

|| 4. Că domnul și alepse Iácovlu șă Israíl tră ȳnisiulu alúí.
 Allilúia].

5. Că cunuscúí că mare este domnul, șă domnu anostu, de
 preste Dumneđat'l'i toț.

6. Tute de căte vru domnul le fețe, n-țerú șă pre locú, tru
 amare șă tru tute lócurlí.

7. Ațél și scoase năor'l'i de tru marțina [cetește: mărđinea] a
 locluí, șă fețe scăpirar[e]a tra [cetește: tră] plo[a]e.

8.¹⁾ Ațél și scoase vinturle de tru hăsnáț'l'i alúí.

9. Ațél și vătămă potraviț'l'i a Evíptului, de la om păn la
 právdă Allilúia.

10. Șă pitricú semne șă čudí námesa de Evíptu pre Fărăó, șă
 pre toț usmikarl'i alúí.

|| 11. Ațél și bătú far[í] multe, șă vătămă amirărăț vartós. 52

12. Sión amirállu [a] Amoréil'lor șă Og amirállu de Vasán șă tute
 amirări'l'le de Hanaán.

13 Șă dede loclu alór tră clironomi'l'e, clironomie a g'intil'i alúí
 Israíl. Allilúia].

14. Do[a]mné tră eta tută este numa atá, șă adúțire aminte atá
 tră fară după fară.

15. Că va se-l' gúdică domnul o[á]miń'l'i alúí, șă va-și nilu-
 ească pre usmikarl'i alúí.

1) No. 8 nu corespunde numerotației din psalmul 34, unde face parte din
 No. 7; din această cauză numerele următoare 9, 10, ete, corespund cu 8,
 9, etc., în psalmul 134.

16. Ἰδολλη, ἀπαγγαγνλορ σούντου ἀσίμε σσια | ἀμάλουμ λουκρε θε
μανλε α ομηγλορ.

17. Γκουρα ἀού σσια νού σμπουρα σκου . οκλη ἀού | σσια νου βέθου.
ἀλληλου.

53 || 18. Ουρέκλε ἀού σσια ν'ου ἀυθού, κᾶ νητζε [θου]- | χου νου ἔστε
τροῦ γγουρα ἀλόρ.

19. Τὰ ομιον λασισ φάκα ατζηλορ τζηλ[λ'ὺ] | ἀθαρα σσια ατουτουλόρ
τζή θαρασεσκου πρε | νᾶ σσια.

20. Κασα αλ Ἰσραήλ ευλογησιτζ θομνουλου, | κασα ἄλ Αφρόν ευλο-
γησιτζ θομνουλου, κασα | αλ' λεθη ευλογησιτζ θομνουλου ἀλλ'ήλουια.

21. Τοτζ τζή ἀβετζ φρηκα αθομνουλουή, θόμ- | νουλου ευλογισετ
θόμνουλ αλ' Σιον ατζελου | τζη σσιαντε Ιερουσαλίμ. ἀλληλουια.

Ψαλμὸς 135. Εἵξομολογι.

1. Ευχαριστησιτζβα αθομνουλουή κα εστε μπου- | νου ἀλλ'ηλοια κα
τρου ετα τοτα νηλα αλουή. | ἀλληλουια.

2. Ευχαριστησιτζβα ἄ θουμνετζ αλουή πριστε | θουμνετζατζλλη
τότζ ἀλληλουια, κατροῦ | ετα τοτα νηλα αλουή. ἀλληλουια.

54 || [3. Ε]υχαριστησιτζβα αθομνουλουι πριστε θομνιλ | [τ]οτζ ἀλληλουια,
κατρου ετα τοτα νηλα | αλουή ἀλληλουια.

[4]. Ατζελου τζη φετζε θαύματε μάρ σήγγκου- | ρου ἀλληλουια κα
τρου ετα τοτα νηλλα α- | λουή ἀλληλουια.

5. Ατζελου τζη φετζε τζέρου κού στίρε μαρε.
καί τὰ ἐξῆς.

6. Ατζέλουτζη νθάρτουσσια λόκλου πρε απα.
καί τὰ ἐξῆς.

7. Ατζελου τζη φετζε σηνγούρου λουνίηνα μάρε.
καί τὰ ἐξῆς.

8. Ατζελου τζη φετζε σόρα τρα ουρσιρα ἄ | τζούαλιη. ἀλληλουια.

9. Ατζελου τζη φετζε λουνα κου στέλλε τρα | ουσερα ἀνόπηλλη.
ἀλληλουια, κᾶ τρα | ἔτα τότα νηλλα αλουή.

55 || 10. Ατζελου τζη μπατου Εγγηπουλ θε αν- | τουν κου πο τραλιτζλλη
αλουή. ἀλληλουια.

καί τὰ ἐξῆς.

11. Ατζελου τζη σκοάσε Ισραήλ θε ναμισα | θισσλη. καί τὰ ἐξῆς.

12. Ατζελου τζη κού μανα θαρτοασα, σσιακου | μπρατζου αναλτου.
ἀλληλουια. καί τὰ ἐξῆς.

13. Ατζέλου τζη μπαριτζα αμαρα ατζα ρό- | σια πρέ θάο παρτζα.
ἀλληλουια.

14. Ατζελου τζη τρηκού Ισραήλ πρετ νάμισα | θισα. καί τὰ ἐξῆς.

16. Iđol'i a pãngãnilor suntu asime șã amãlum[ă] lucre de mãnle a ó[á]miñlor.

17. Gurã aũ șã nu sburãscu, ocl'i aũ șã nu vedũ. Allilu[ia].

|| 18. Urec'l'e aũ șã nu avdu, cã nițe [du]hũ nu este tru gura alór. 53

19. Tã ομιον la[s] si s-facã ațilór ți-l' adarã șã a tutulór ți θar-rãsescu pre nãșã.

20. Casã al Israil evlovísit̃ domnulũ, casã al Aarón evlovísit̃ domnulũ, casã al Levi evlovísit̃ domnulũ; alliluia.

21. Toț ți avet̃ frica a dómnułui, dómnułũ evlovísit̃, domnul al Sión ațelũ ți șade Ierusalím. Alliluia.

Ψαλμός 135. Ἐξομολογί.

1. Efhãristisit̃-vã a dómnułui, cã este bunũ, alliluia, ca tru eta to[a]tã ñila alũ; alliluia.

2. Efhãristisit̃-vã a Dumneđãl[l]uĩ priste Dumneđãt̃'i toț, alliluia, ca tru eta to[a]tã ñila alũ. Alliluia.

|| [3. E]fhãristisit̃-vã a dómnułui priste domni' [t]oț, alliluia, cã 54
tru eta to[a]tã ñila alũ. Allilũia.

[4]. Ațelũ ți fețe θãvmate mar[ı] sînguru alliluia, cã tru eta to[a]tã ñila alũ, alliluia.

5. Ațelũ ți fețe țer[r]u cu știre mare. και τã êξ̃ης.

6. Ațelũ ți nvãrtușã loclu pre apă. και τã êξ̃ης.

7. Ațelũ ți fețe sînguru luñina mare. και τã êξ̃ης.

8. Ațelũ ți fețe so[ar]rã trã ursir[e]a a dũãl'i. Alliluia.

9. Ațelũ ți fețe luna cu stelle trã ursirea a no[á]ptil'i, alliluia cã trã eta toatã ñila alũ.

|| 10. Ațelũ ți bãtũ Evıptul deadũn cu potralit̃'i (sic) alũ. Alliluia. 55
και τã êξ̃ης.

11. Ațelũ ți scoase Israil de námisa diș'l'i. και τã êξ̃ης.

12. Ațelũ ți cu mãnã vãrtoasã, șã cu brațũ analtu. Alliluia.
και τã êξ̃ης.

13. Ațelũ ți mpãrțã amar[e]a aț[e]ã roșã pre dao pãrțã. Alliluia.

14. Ațelũ ți tricũ Israil pret námisa disã. και τã êξ̃ης.

15. Ατζελου τζή νικα φαραδ, κού βαρτούτα α- | λουή τροῦ άμαρα
ροσσια. αλλήλουια. και τ. έξ.
16. Ατζελου τζή τρηκου γγκοντα (sic) αλουή πρετ | έρνηγε. αλληλουια.
17. Ατζελου τζή μπατου άμηραρατζ μάρη αλλ.
18. Ατζέλου τζή βαταμα άμουραρατζ βαρ- | τοσσα (sic).
- 56 || 19. Σιδν άμιράλλου άμορέηλορ. Αλλαλουια κα | τρα ετα. και τά
έξής.
20. Σσια Όγγ αμιράλλου ντε βασαν.
21. Σσια θέντε λόκλου άλόρ τρα κλήρονομίλλε.
22. Κληρονομηλλε άλ Ισραήλ ούσημηκιαρλλη | αλουή.
23. Κα τροῦ ταπινοσα άνδστρα να θούσε αμηντε | θομουλου.
24. Σσια νά σκαπα νοί θε εχτζράλλ άνδστρη.
25. Ατζελ τζή θα χράνα λα κάθε τροῦπου.
26. Ευχαριστησίτζ βα ά θουμνετζάλλουτ ντε | ντζέρου αλλ'ηλουί
κα τρα ετα τοτα εστε νηγλα αλουή. αλλ'ηλουια.

Δόξα ήχος πδ.

Τέ ψουλησίμ, τέ άλαυθαμ τέ δοξαλωγησίμ | τζά ευχαριστησίμ θόμνε,
τέ νκληνάμ Αγίσήτα | Τριάδα λά τινε θάμ τινίη νήλουιανα νόει.
Τέλος ό και σκόλοῦσμα.

15. Ațelü țî nică Faraó cu vǎrtut[e]a alúı tru amar[e]a roșă.
Allilulia. και τ[ά] ἐξῆς.
16. Ațelü țî tricú g'ınta alúı pret erıie. Allilulia.
17. Ațelü țî bătú amirărát marı. All[ilulia].
18. Ațelü țî vătămă amirărát vǎrtoșı.
- || 19. Sión amirǎllu [a] Amoreıilor. Allıluia, ca trǎ eta. και τὰ ἐξῆς. 56
20. Șă Og amirǎllu de Vasán.
21. Șă dede loclu alór tra clironomi'e.
22. Clironomi'e al Israil usmikarl' alúı.
23. Ca tru tapino[a]sa ano[a]strǎ n-aduse aminte domnulü.
24. Șă nǎ scǎpǎ noı de ehțrǎl'ı anostri.
25. Ațel țî da hrană la cahe trupü.
26. Efhăristisıț-vă a Dumneđalluı de n-țerü, allilui[a], că trǎ eta to[a]tǎ este nıla alúı. Allilulia.

Δόξα ἡχος. πδ.

Te psulisım, te alǎvdǎm, te doxolovısım, țǎ efhăristisım do[a]mne,
te nel'inǎm Avisitǎ Triadǎ, la tine dǎm tiınie nılueá-nǎ noı.

Τέλος ὁ και σκόλουσμα.

DANIL MURCOVLEANU

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

DANIL MOSCOPOLEANU

INVĂȚĂTURĂ INTRODUCĂTOARE

DE

DANIIL MOSCOPOLEANUL

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

DE

DANIIL MOSCOPOLEANUL

CUPRINSUL DIN ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ Α ΛΥΙ ΔΑΝΙΙΛ

După titlu, urmează, pag. II (alb), versurile lui Mihail Schina, prin cari-și exprimă dorința să fie cunoscător al celor patru limbi, spre a-și arăta gratitudinea către Mitropolitul Nectarie al Pelagoniei. Apoi un *tetrastih*, în care se mulțumește lui Daniil, autorul, și Arhiereului Pelagoniei, susțitorul cheltuelilor de tipar. (Sunt scrise în limba vorbitoare grecească, *romaică*).

Pag. III—IV cuprind dedicația lui Daniil către Mitropolitul Pelagoniei. Limba este greceasca veche. Iscălește: ὁ ὑποκλινέστατος καὶ πιστὸς αὐτῆς δοῦλος Οἰκονόμος καὶ Ἱεροκῆρυξ Δανιὴλ Μιχάλη Ἀδάμη Χατζῆ ὁ Μοσχοπολίτης (=Cel mai supus și credincios servitor, econom și predicator Daniil Mihali Adami Haği, Moscopleanul).

Pag. V—VI cuprind «versuri» simple [= scrise în limba romaică] în ordine alfabetică.

Pag. VII: Versuri la adresa Mitropolitului Pelagoniei, în limbă pedantă grecească.

Pag. VIII: Insemnare, în care se arată însemnătatea lexiconului.

Textul *Εἰσαγωγική* e cuprins între pag. 1—36.

Pag. 37—39 cuprind cuvânt adresat către copiii creștinilor, iubitori de carte și binecuvântați; în acest cuvânt din nou se accentuează însemnătatea și foloasele ce decurg din studiul în limba maternă.

Urmează part. I, care cuprinde pag. 39—53: διδασκαλία χριστιανική, εἰς τὴν ὅποιαν ὁ διδάσκαλος ἐρωτᾷ, καὶ ὁ μαθητὴς ἀποκρίνεται (Invă-

țătura creștinească în care dascălul întreabă și școlarul răspunde); *Διὰ τὸ ὄνομα, καὶ σημάδι τοῦ χριστιανοῦ· διὰ τὸ τέλος, καὶ πράγματα ὅπου ἔχει χρεῖαν ὁ χριστιανὸς* (Pentru numele și semnul creștinului; pentru pâinea și lucrurile de cari are necesitate creștinul) și altele de felul acesta.

Partea II cuprinde pag. 54—59. Conținutul lor este despre primele elemente ale fizicei: *περὶ στοιχειωδῶν ἀρχῶν τῆς φυσικῆς*; se vorbește despre pământ, apă, aer, foc, lume, cer, curcubeu, cutremur, despre cele cinci simțuri, despre sufletul animalelor iraționale și despre sufletul rațional al omului.

Pag. 60—71 cuprind: concepte de scrisori, către Patriarhul ecumenic, către un Mitropolit, Arhiepiscop, călugăr, preot, etc., concepte de înscrisuri, testamente, foaie de zestre și altele.

La pag. 61 se află și concept de scrisoare *εἰς Αὐθέντην Οὐγγροβλαχίας* (ἢ *Μολδοβλαχίας*).

Partea III, pag. 72—83, se vorbește despre cele patru operațiuni ale aritmeticei.

Pag. 83 cuprinde precepte adresate școlarilor.

Pag. 84 ne arată, cari sunt Sf. sărbători, pe cari meseriașii și toți creștinii trebuie să le ție; pag. 86 arată cum se găsește anul nou și vechiu, anul despre ciclul soarelui și al lunii, etc., etc.

Cfr. Miklosich, *Rum. Unters.*, I, 2, pag. 43—44; Bianu-Hodoș, *Bibl. rom. veche*.

Părțile ce prezintă interes pentru noi sunt reproduse mai jos.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ
ΛΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Περιέχουσα Λεξικὸν Τετράγλωσσον τῶν τεσσάρων κοι- | νῶν Διαλέκτων,
ἤτοι τῆς ἀπλῆς ῥωμαϊκῆς, τῆς | ἐν Μοισίᾳ Βλαχικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς, |
καὶ τῆς Ἀλβανικῆς.

Συντεθεῖσα μὲν ἐν ἀρχῇ χάριν εὐμαθείας τῶν φιλολόγων ἀλ- | λογώσ-
των νέων παρὰ τοῦ Αἰδεσιμωτάτου, καὶ Λογιωτάτου Δι- | δασκάλου, Οἰκο-
νόμου, καὶ Ἱεροκλήρου Κυρίου Δανιὴλ τοῦ ἐκ | Μοσχοπόλεως. Καλλυν-
θεῖσα δὲ καὶ ἐπαυξηθεῖσα τῇ προ- | σθήκῃ τινῶν χειρωδῶν καὶ περιεργείας
ἀξίων, καὶ εὐλα- | βῶς ἀφιερωθεῖσα τῷ Πανιερωτάτῳ, καὶ Λογιωτάτῳ | Μη-
τροπολίτῃ Πελαγονείας, Ὑπερίμῳ, καὶ Ἐ | ξάρχῳ πάσης Βουλγαρικῆς Μα-
κεδονίας Κυρίῳ | Κυρίῳ Νεκταρίῳ

τῷ ἐκ Μουντανίων,

Ὁς καὶ τοῖς ἀναλώμασι τύποις ἐκδέδεται δι' ὠφέλειαν
τῶν Ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ εὐλαβῶν Χριστιανῶν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αὐθ' 1802· 8^ο.

[Traducerea sună]:

INVĂȚĂTURĂ INTRODUCĂTOARE

Cuprinde vocabular în patru limbi al celor patru obișnuite dia-
lecte, adecă al limbii Romaice simple, al Românei din Mesia, al
Bulgarei și al Albanezei.

Intocmită la început de prea respectatul și prea învățatul
dascăl, econom și predicator chir Daniil Moscopoleanul, spre a
servi de ușor învățământ tinerilor cărturari de alte limbi. Îmbu-
nătățită și adăugită prin introducerea [adaosul] unor lucruri
folositoare și demne de curiozitate și închinată respectuos prea
sfântului și prea învățatului Mitropolit al Pelagoniei, prea cinsti-
tului și Exarhului a toatei Macedoniei bulgărești, chir chir Nec-
tarie din Montania, cu a cărui cheltueală s'a și tipărit, spre
folosul cuvioșilor creștini, eparhioți ai săi.

În anul mântuirii 1802.

(Fără arătarea locului unde s'a tipărit) (1).

(1) D-l Erbiceanu, *Bibl. Gr.*, pag. 167, nu știm pe ce bazat, dă ca loc de
tipărit al acestei lucrări Viena. Observăm că tot aci, titlul cărții este
oarecum greșit reprodus: εισαγωγή; în loc de εισαγωγική; ἀλλογώσων(!)
etc.

Στίχοι Μιχαήλ Σχοινά ὡς ἐκ τῆς [Βίβλου!].

Ἦθελον νὰ ἔχω γλῶσσαν τὸ τετράγλωσσον ἐγώ,
 Γιὰ νὰ ἤμπορῶ κ' ἂν μόνος χάριτας νὰ ἴμολογῶ.
 Τὸ ὅποιον καθὼς λέγει ἕνας ἀπ' τοὺς παλαιούς,
 Εἶν' εὐγνωμοσύνης δεῖγμα κ' εἰς μεγάλους, κ' εἰς μικρούς.
 Διὰ τοῦτο καθὼς εἶπον ἐπεθύμουν νὰ λαλῶ,
 Γιὰ νὰ ἀποδώσω χάριν τῷ Δεσπότη τῷ καλῷ.
 Νεκταρίῳ τῷ Δεσπότη καὶ ποιμένι τοῦ λαοῦ,
 Πόλεως Πελαγονείας τοῦ θεόθεν ἐκλεκτοῦ.
 Πλὴν δὲν ἔχω τί νὰ κάμω; σὰς παρακαλῶ λοιπόν,
 Ἄναγνώσται, παῖδες, ἄνδρες, δεηθῆτε πρὸς Θεόν,
 Ὑπὲρ τοῦ Δεσπότη τοῦτου, ὁποῦ θέλει τὸ καλόν,
 Ὅς φιλογενῆς ὑπάρχων, τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν.

[Traducerea V:] *Versuri de Mihail Schinǎ ca din... [?]....*

Ας fi dorit sǎ am ca limbǎ cele patru limbi,
 Ca sǎ pot îndrugǎ numai gratitudini.
 Care, cum spune unul din cei vechi,
 Este semn de recunoştinǎ şi la mari şi la mici.
 De aceea, dupǎ cum am spus, aς fi dorit sǎ vorbesc,
 Ca sǎ-mi exprim mulţumire bunului stǎpǎn (1).
 Stǎpǎnului Nectarie, pǎstor al poporului,
 Cel ales de Dumnezeu sǎ fie al oraşului Pelagonia.
 Decât n'am ce face. Vǎ rog deci,
 Cetitori, copii, bărbaţi, rugaţi-vǎ la Dumnezeu,
 Pentru stǎpǎnul acesta, care doreşte binele,
 Ca iubitor de neam fiind al celor de un neam cu voi.

(1) Prin δεσπότης aci se poate înţelege şi metropolit.

Ἔτερον τετράστιχον.

[Δανιήλ] συνέγραφέ με τοῦ θεοῦ ὁ Ἱερεὺς,
 [Ἀλλ' ὁ τῆς] Πελαγονείας τύπωσέ μ' Ἀρχιερεὺς
 [Καὶ τοὺς δύο] ἔχω χάριν, καὶ τοὺς δύο εὐχαριστῶ,
 [Ὁ Θεός να] τοὺς δοξάσῃ ὡς ἐγὼ ἐπιποθῶ.

All letrastih.

[Daniil] preotul lui Dumnezeu mă compuse,
 [Dar] Arhiereul Pelagoniei mă tipări,
 [Amândorora] le sunt recunoscător și le mulțumesc,
 [Dumnezeu] să-i proslăvească, după cum doresc eu.

ΤΩ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΩ, ΔΟΓΙΩΤΑΤΩΤΕ, ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΩ ΜΟΙ
 ΔΕΣΠΟΤΗ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΑΓΙΩ ΠΕΛΑΓΩΝΙΑΣ
 ΚΥΡΙΩ ΚΥΡΙΩ ΝΕΚΤΑΡΙΩ.

Τὴν δουλικὴν μεθ' ὅσης αἰδοῦς προσκύνῃσιν.

Σφαδάζειν δ' ἄρα πέφυκεν, μήδ' ἐφηρμεῖν ὄλως ἔπεισιν, οὐδ' ἂν
 ἔιτι καὶ γένοιτο (Σεβασμιώτατε μοι Δέσποτα) ὅσοις ἔρωσ ἐντέτηκε, δι-
 ἀρετῆς περιουσίαν, καὶ τελειότητος ὑπερβολὴν, ἐς φῶς ἀγαγεῖν ἐν τι τῶν
 πονημάτων, καὶ ἐν τῷ κοινῷ τιθέναι οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἔνεστιν αὐτὸ,
 τοῖς τῆς ποιότητος χρώμασι μᾶλλον, ἢ τῇ τῆς ποσότητος δυνάμει, κατα-
 γλαΐζειν καὶ φαιδρύνειν πάντα κάλων κινουσίην, ἐν' ὧς ἐπεσκεμμένως
 (κατὰ τὸν εἰπόντα οὐ τὸ μέγα εὖ, τὸ δ' εὖ μέγα) τὸ μικρὸν πῶς μέγα
 τοῖς εὖ φρονούσι γένοιτο, καὶ τὸ ἐτέρως ἔχον, πολλοῦ ἄξιον κρίνοιτο.
 ἐμοὶ γοῦν τουτὶ τὸ φιλοπρόνημα, τοῖς τελείοις καίτοι μηδὲν ἀτεχνῶς
 ἐπαγγελλόμενον τὸ ὄφελος, ὡς ἀκροαμάτων ἀπόπειραν λαβοῦσι μειζόνων,
 ἀλλὰ γε τοῖς ἀπλοῖς καὶ πρωτοπειροῖς, οἰονεὶ οὐδ' ἄκρω δακτύλῳ (ὅ
 φασι) τῆς παιδείας γευσαμένας, οὐ τὴν τυχοῦσαν παρεχόμενον πρόδοον,
 καὶ ὅσα γάλα θρέψησι δεικνύμενον. οὐδενὶ ἐτέρῳ προσκομίσας τε, καὶ
 ἀναθεῖναι ἔδοξαν, εἰμὴ σοὶ τῷ Πανιερολογιωτάτῳ, καὶ Σεβασμιωτάτῳ

μοι Δεσπότη, ὡς φιλέλληνι, φιλαρέτῳ τε, καὶ γαληνῷ λιμένι τῶν ναυαγόντων καὶ μάλα εἰκότως. Ποῦ γάρ ἄν τις ἔχοι εἶπεῖν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς ἀναθορήσαντα τῶν εὐροούντων τοῖς πράγμασιν ἕτερον; ὅς παντὸς μὴν ἄλλου τὸν τῆς ἀρετῆς πλοῦτον ὑπερηγάσατο, τὸ δὲ περὶ τὴν παιδείαν αὐτὴν, καὶ ἐκκλησιαστικὴν εὐχοσμίαν Φιλότιμον, οὐχ ὡς τισιν εἴθισται ἀκροθιγῶς, ἀλλὰ μέσως πως καὶ τελείως ἀσπασάμενος οὐ τοὺς τῆς Πελαγονείας γνησίους παιδας μόνον, μουσῶν τροφίμους ἅπαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐτέρων γλωσσῶν ὄντας, τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἄλλων τεχνῶν ἐπιδόλους οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέδειξε· δέξαιο τοίνυν εὐμενῶς, Πανιερώτατε Δέσποτα, καὶ τὸν νῦν σοι προσφερόμενον· εἰ δὲ καὶ τῆς ἀξίας πῶρρω σου ἀφέστηκε, μήδ' ὅτι γνησίον κῆμα πέφηκε, μὴ ἀπορρίψῃς αὐτὸ τῆς ἱεράς σου καὶ φωταυγοῦς περιωπῆς δέομαι, ἵνα μὴ πάθῃ δὴ πάντως αὐτὸ τὸ τῶν Ἄετῶν παρὰ πάσιν ἄδόμενον. Εἴθε δὲ τὸ Θεῖον ἀξιώσει τὴν Ἑλλογιμωτάτην αὐτῆς Πανιερότητα ἐξ οὐρίας πλέουσαν, καὶ τὰ τῆς εὐδαιμονίας ἄκρα πατοῦσαν, ἐς λυκάθαντας ζῆν.

Ὁ ὑποκλινέστατος καὶ πιστὸς αὐτῆς δούλος:

Οἰκονόμος καὶ Ἱεροκήρυξ

Δανιὴλ Μιγάλη Ἀδάμη χατζῆ ὁ Μοσχοπολίτης.

Insemnare. Am reproducus bucata de mai sus, pentru a da o probă de felul cum se învăță pe atunci limba veche greacă în Moscopole și de pedantismul scriitorilor de pe acele vremuri.

Στίχοι ἀπλοὶ κατὰ ἀλφάβητον ἀνεπίγραφοι.

Ἄλβανοι, Βλάχοι, Βούλγαροι, Ἀλλόγλωσσοι, χαρήτε,
 Κ' ἑτοιμασθήτε ὄλοι σας, Ῥωμαῖοι νὰ γενήτε,
 Βαρβαρικήν ἀφήνοντας γλῶσσαν, φωνήν, καὶ ἤθη,
 Ὅπου στοὺς Ἀπογόνους σας νὰ φαίνωνται σὰν μῦθοι.
 Γένη σας νὰ τιμήσετε, ὁμοῦ καὶ τὰς Πατρίδας,
 Τὰς Ἀλβανοβουλγαρικὰς κάμνοντες Ἑλληνίδας.
 Δὲν εἶναι πλέον δύσκολον, νὰ μάθετε Ῥωμαῖκα,
 Καὶ νὰ μὴ βαρβαρίζετε μὲ λέξεις πέντε δέκα.
 Ἐχετε εἰς τὰ χέρια σας, συχνά καὶ μελετάτε,
 Τὸ νεοτύπωτον αὐτὸ βιβλίον ἔπου πάτε.
 Ζητήματα νὰ εὑρετε ὅσα ἐπιθυμεῖτε,
 Τὴν γλῶσσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν καλὰ νὰ γυμνασθήτε.
 Ἦτον ἀναγκαιότατον νὰ ἐκδοθῆ εἰς τύπον,
 Τὰ γένη σας νὰ τιμηθοῦν μὲ τοῦτο καθὼς εἶπον.
 Θερμῶς λοιπὸν προσέχετε εἰς τὴν ἀνάγνωσίν του,
 Μὴ ἀκριβολογούμενοι γιὰ τὴν ἀπόκτησίν του.
 Ἰδέας ν' ἀποκτήσετε πραγμάτων διαφόρων
 Τὸν νοῦν σας καταστήνοντες γόνιμον καρποφόρον.
 Κλέος νὰ προξενήσετε ὄλοι στὸν ἑαυτὸν σας,
 Ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν ἔθνων, καὶ τῶν ὁμογενῶν σας.
 Ἄσοι οἱ πρὶν ἀλλόγλωσσοι, ἀλλ' εὐσεβεῖς τὰ θεῖα,
 Ῥωμαίων ν' ἀποκτήσετε γλῶσσαν καὶ ὁμιλίαν.
 Μεγάλως ὠφελοῦμενοι εἰς τὸ ἐπαγγελμά σας,
 Κ' εἰς ὅλα τὰ ἐμπορικὰ ἐπιχειρήματά σας.
 Νέοι Βουλγάρων χαίρετε, Ἀλβάνιτων, καὶ Βλάχων,
 Διάκονοι, Πρεσβύτεροι μεθ' Ἱερομονάχων.
 Εὐπνίσατε ἀπ' τὸν βαθὺν ὕπνον τῆς ἀμαθείας.
 Ῥωμαϊκὰ γλῶσσα μάθετε, Μητέρα τῆς σοφίας.
 Ὁ μοισιόδαξ Δανιὴλ ἔντιμος Οἰκονόμος,
 Τὴν βίβλον ἐξεπὸνῆσεν, ὧν Ἱερεὺς ἐννόμιμος.
 Πελαγωνείας, δ' ὁ καλὸς ποιμὴν καὶ Ἱεράρχης,
 Τύποις αὐτὴν ἐξέδωκεν, ὡς θεὸς ποιμενάρχης.
 Ῥωμαϊκὰ γλῶσσα θέλωντας τοὺς πάντας νὰ διδάξῃ,
 Καὶ τὰ Βουλγαραλβάνικα ἤθη νὰ μεταλλάξῃ.
 Στολίζωντας τοὺς τόπους σας, καὶ συνιστῶν Σχολεῖα,
 Καὶ μὲ Ῥωμαῖκα γράμματα γυμνάζων τὰ παιδία.
 Τοῦτον λοιπὸν τὸν Ζηλωτὴν καλὸν Ἀρχιερέα,
 Νεκτάριον τὸν Βυθυνὸν μ' εὐγνωμοσύνης χρέα,

Ἕμεῖς π' ἀπολαμβάνετε διηλεκτῶς τὰ δῶρα,
 Πρέπει ναὺχαριστήσετε προθύμως πάσῃ ᾧρα.
 Φυλάττοντες ὑποταγὴν εἰς τὰ προστάγματα τοῦ,
 Καὶ σέβας, καὶ εὐλάβειαν εἰς τὰ ἐντάλματά τοῦ.
 Χάριτας νὰ γνωρίζετε εἰς τὴν ποιμαντορίαν,
 Ποῦ σὰς ἠξίωσ' ὁ Θεός, τὴν ὄντως σεβασμίαν.
 Ψυχῶν τὴν σωτηρίαν σας, θεόθεν ἐξαιτοῦντες,
 Καὶ τὰ εὐάρεστα αὐτοῦ τῷ νεύματι ποιοῦντες.
 Ὁφέλειαν βιωτικὴν νὰ εὕρητε μεγάλην,
 Καὶ ἀγαθὰ, αἰώνια εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἄλλην.

Versuri simple în ordine alfabetică.

Albanezi, Români, Bulgari, de altă limbă, bucurați-vă
 și pregătiți-vă toți, să deveniți Romei.
 Lăsând limba barbară, vocea și obiceiurile,
 ca să pară strănepoților voștri ca fabule.
 Veți onora neamul și patriile voastre
 prefăcându-le elenești din albanobulgărești.
 Căci nu mai este greu romaicește să învățați
 și să nu vă mai barbarizați cu vreo cinci-zece cuvinte.
 Aveți în mâinile voastre, și des să studiați,
 ori unde vă duceți, cartea aceasta de curând tipărită.
 Chestiuni să găsiți oricâte doriți,
 și 'n limba romaică bine să vă deprindeți.
 Eră necesar la tipar să se editeze
 pentru ca neamurile voastre să se cinstească cu ea, precum
 [am zis.
 Călduros deci fiți cu luare aminte la cetirea ei.
 Și nu fiți scumpi la vorbă pentru câștigul ei.
 Ca să vă însușiți idei despre lucruri diferite
 și mintea-vă să o prefăceți producătoare, roditoare.
 Strălucire să vă pricinuiți vouă înșivă, în mijlocul neamurilor
 [celorlalte și
 în mijlocul consângenilor voștri.
 Popoare, înainte de altă limbă, dar respectoase de cele divine,
 însușiți-vă limba și vorbirea Romeilor.
 Mult folosindu-vă în ramura voastră,
 și în toate întreprinderile voastre negustorești.

Bucurați vă, tineri ai Bulgarilor, Albanezilor și Românilor,
 Diaconi, Presbiteri și Ieromonahi.
 Deșteptați-vă din adâncul somn al neștiinței.
 Învățați limba romaică, mama înțelepciunii.
 Mesiodacul Daniil, (1) cinstitul econom,
 fiind preot legalmente, a elaborat cartea.
 Iar bunul păstor și ierarh al Pelagoniei
 a dat-o la tipar, ca un divin arhipăstor.
 Dorind să învețe pe toți limba romaică,
 și să preschimbe obiceiurile Bulgaro-albaneze.
 Impodobind tipurile voastre, și făcând școale,
 și cu carte romaică deprinzând pe copii.
 Acestui zelos și bun arhiereu așa dară,
 lui Nectarie din Bitinia,
 Dela care voi daruri fără întrerupere primiți,
 se cade [călduros] binevoitor în orice minut să-i mulțumiți
 [cu recunoștință.
 Păstrând supunere la poruncile sale,
 și respect și cuvioșie la ordinele sale.
 Și să priviți ca mulțumire păstoria sa respectabilă,
 cu care v'a învrednicit Dumnezeu,
 Mântuirea sufletelor voastre, de la Dumnezeu cerând,
 și făcând la semnul lui tot ce este bine.
 Ca să găsiți folos de viață dătător
 și bunuri eterne în cealaltă viață.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΠΕΛΑΓΩΝΕΙΑΣ

Κόριον Κόριον Νεκτάριον.

Φεγγοβολει την κτίσιν φως το ήλιακόν,
 Πλήν σβένει εις την δύσιν κατά το φυσικόν.
 Το έδικόν σου έμωσ το Ίεραρχικόν,
 Νεκτάριε αστράπτει διαφορετικόν.

(1) Supt mesiodaci înțelege Daniil pe Aromâni, spre deosebire de Daco-Români, numiți de scriitorii greci de pe atunci și Daci. Cfr. Leake, *Researches in Greece*, pag. 89, unde observă la viața lui Iosif Mesiodacul că, *Μοισιοδάξ* este denumirea dată de către istoricii greci Românilor, cari sunt așezați în mici colonii în deosebite regiuni ale țerii din sudul Dunării. «*Μοισιοδάξ* is the appellation given by the politer Greeks to the Vallachians, settled in small colonies, in various parts of the centry South of the Danube. Those of Greece are called *Κουζόβλαχοι* or *Βλάχοι*.»

Ἦαντοῦ τὸ φέγγος χύνει τὸ τελεταρχικόν.

Δὲν δύνει μήτε σβένει καθῶς τὸ ὕλικόν..

Εἶν' ἔλον ὑπὲρ φύσιν εἶν' ἄυλος πυρσός,

Δὲν πάσχει ποτὲ δύσιν, μήτ' ἐκλειψιν ποσῶς.

Τὰ σκότη τῆς ἀγνοίας τὰ πλεόν θολερά,

Μὲ τὰς φωτοβολίας λαμπρύνει καθαρά.

Δεχθῆτε λοιπὸν γένη μὲ σέβας περισσόν.

Τὸ φῶς ἑποῦ εὐγαίνει ἀπ' τοῦτον τὸν πυρσόν.

Αὐτὸ θὰ σᾶς φωτίσει μὲ τρόπον θαυμαστόν.

Καὶ θὰ σᾶς ὁδηγήσει στὸν λόγον τὸν πιστόν.

Către prea sfințitul sfânt Kir Kir Nectarie al Pelagoniei.

Lumina soarelui luminează lumea,

dar, cum e firesc, se stinge la apus.

A ta [lumină] însă, cea ierarhicească,

Nectarie, scânteiază deosebit.

Pretutindeni varsă lumină inițiatoare.

Nu apune, nici se stinge ca cea materială.

Este deasupra firei, este faclă fără de materie,

niciodată nu apune și nici nu se eclipsează.

Intunecimile cele mai adânci ale neștiinței

limpede le strălucește cu raze strălucitoare.

Primiți deci, neamuri, cu respect de întrecut,

lumina care iese din această faclă.

Ea vă va lumina minunat

și vă va îndreptă spre cuvântul de credință.

Σημεῖωσαι, ὅτι τὸ παρὸν τετράγλωσσον Λεξικὸν συνετέθη μόνον καὶ μόνον διὰ τὰ συνηθίσουν οἱ τῶν Μοισιοδάκων παῖδες τὴν Ῥωμαίτικὴν γλῶσσαν, ἀφ' οὗ γυμναστοῦν δι' αὐτοῦ διακεκριμένως τὴν κάθε λέξιν. Ἔθεν ἂν ἐμπεριέχεται ἐν αὐτῷ ἡ ἔννοια ποταπή, ἡ λέξις χαμερπής, ἃς μὴ ταράττεται ὁ φιλόκαλος Ἀναγνώστης, καθ' ὃ, τι ὁ σκοπὸς τοῦ Συγγραφέως ἦτον τὰ δώση μόνον εἰς τοὺς ἀπειρογλῶσσους νέους μίαν ἀπλὴν ἰδέαν τῆς σημασίας τῶν λέξεων, καὶ ὄχι τὰ κάμη διδασκαλίαν τῶν πρακτέων. Ἦμποροῦσαν δὲ τὰ διορθωθῆσθαι καὶ τὰ ἐμβουν εἰς ὀρθωτέραν τάξιν τὰ ἐν αὐτῷ νοήματα, ἂν εἴμεθα εἰδήμονες καὶ τῶν ἐν αὐτῷ λοιπῶν Διαλέκτων.

Iea aminte, că vocabularul de față în patru limbi a fost întocmit numai și numai, ca copiii Mesiodacilor să se deprindă cu limba romaică, după ce se vor indeletnici în mod ales, prin ajutorul lui, cu fiecare cuvânt; să nu se tulbure bunul cetitor, dacă vocabularul conține înțelesuri josnice, sau cuvânte comune, căci scopul scriitorului a fost numai și numai să deă tinerilor de altă limbă o idee simplă despre înțelesul cuvintelor, iar nu să facă învățatură. *Iar înțelesurile dintr'insul puteau fi îndreptate și introduse în ordine mai dreaptă, numai dacă suntem cunoscători și ai celorlalte dialecte dintr'insul.*

Ἄρχὴ τοῦ τετραγλώσσου Λεξικοῦ

Ἰ	Ῥωμαϊκά	Βλάχικὰ	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
	Οἱ Θεοὶ ἔκαμε	Τοιμιντέζου φέτζε	Dumničdǔ fețe	Γόσποτ στόρη	Gospod stori	Περγάντια μπάρη	Perendia beri
	τὸν οὐρανὸν	τῆξέβου	țerru	νέποτω	néboto	κίελετ	k'ielet
	τὴν γῆν	λόκλου	loclu	ζέμιττα	zéméata	δέννα	dens
	τὸν ἥλιον	σόςρλε	soarle	σαντζέτω	sǎnteto	τιέλινα	dielne
	τὸ φεγγάρι	λοῦννα	luna	μισετζίνατα	meseținata	χάιντζεα	henzea [==henzense]
	τὰ ἄσπρα.	σιτάλλε.	stealle.	σδέσσητε.	zvésdite.	ζωρόγιστ.	újet[ε].
	Καὶ ὕστερα	Σοή ταπόα	Și dapoea	Ἡ σέτνε	I setne	Εἰδέ παστάη	Eidé pastáj
	ἐπρόσταξε	οῦρσῆ	ursi	πόελλια	póelea.	οῦρδαρόη	urđeróη
	τὴν θάλασσαν	ἀμάρια	amarea	μόρετω	móreto	τέτνα	detns
	ταῖς λίμναις	πάλτζηλῆς	bǎlțile	ἐξέρατα	ezérata	γκιόληρατ	g'óľirat[ε]
	τὰ ποτάμια	ράουρῆ	rǎurre	ρέκνιτε	rék'ite	λζουμαρικ	l'úmerat[ε]
	καὶ εὐγάλιον	σῆ σκαόσπια	și scaosirǎ	ἡ ἰζόάτωα	i izvátóa	εἰδε ντζούαρη	edé ndzuarē
	τὰ ὄψαρια	πέσκηλλι	péșčil'i	ρίηπητες	ribite	πέσκιτ	péșk'it[ε]
	τὰ χέλαα	οἰχέλληλῆς.	uh'éľle.	ισηκόβλητες.	isagúľite.	γκιάλιττα.	g'ál'ats.
	Πάλιν εἶπε	Νάποη πῆῆσε	Nǎpoi dișe	Πάκ βέτζε	Pac rețe	Περγάρη θά	Perseri ța
	καὶ εὐγγέλιον	σῆ ἰσοῆρε	și isire [isirǎ]	ἡ ἰζέκωα	i izlégoa	εἰδε τούαλλα	edé duale
	ἀπάνω εἰς τὴν	τεσοῦπια. πρέ	desupra pre	γκωρε να ζέ-	gore na zé-	σῆπαρ μπηῆ δέτ	siper mbe det
	γῆν	λόκου	locu	μῆατα	meata		
	ἐλα καὶ δένδρα.	τούπῆη ἄρπουρ- λλῆ.	tuți árbur'li.	σφῆτες νεέρσοα.	sfité dǎrva.	γκιόα τροῦ ράτ	g'ús druret')

Καὶ εἶναι ἡγή	Στή ἔσα λό- χλου	Și ești [=es- te] loclu	Η' γιέτ ζεμι- ατα	I iet zémeata	εδέ ἔσα δέου	edé eštie deú
γμάτη	μπλήνου	mplinu	πώλνα	polna	πλῶτ	pl'ot
ἀπὸ ξόλα	τέ λιόμνε	de leamne	δε τάρδα	ot dārva	πέ τρού	pe[r'] ¹ , dru
δρόνα.	τέ κουπάτζου.	de cupáču.	δε μπόνα.	ot buka.	πέ τούσκου.	pe[r'], dušk[u].
ἀπὸ ὄξειάν	Γέ φάκου	De fagu	ὄτ ντάκωη	Ot dáboi	Πέ χάου	Pe[r'] hau[n]
ἀπὸ ἰτέαν	τέ σάλτζε	de salje	δε τάρμπα	ot vārba	πέ σσελκου	pe[r'] se[lgu][n]
ἀπὸ λούκου	τέ πλούπου	de plupu	ιτ τπόλινα	ot topólica	πέ πλέπη.	pe[r'] p[lep][n]
ἀπὸ κουαρίσαι	τέ κπηγρίτζου	de k'ipāriču	ιάσηκα	ešica	πέ σελόηε	pe[r'] selvie
ἀπὸ πέουκου.	τέ κ'ήνι.	de k'ini.	δε σέλδετα	ot sélvia	πέ μπορίκα.	pe[r'] borika
Καὶ ἄλλα	Στή ἄλτε	Și alte	ὄτ κώρ.	ot bor.	Ἐδέ τρέτζερα	edé te[š]era
ἐβρίσκονται	σε αφε [afli]	se afe [afli]	σε νάιτουατ.	I druđi	κέντεννα	g'éndene
εἰς τὸν λόγγον.	τρού πατοόρε.	tru patoore.	ὄω ὄρμανοτ.	se náiduat	νετ πωύλ.	nde pül.
"Ἄλλα εἶναι	"Ἄλτε σόντου	"Alte suntu	Τρούτζη σέ	Druđi se	Τατσεραγιάννα	Te[š]era jans
εἰς τὰ δουνά	τρού μούντζη	tru munji	νά πλανήγγετω	na planineto	νετ μάλετ	nde mal'et
εἰς τὸν κάμπον	τρού πάτε	tru pade	νά πώλετω	na póloto	νετ φούσα	nde fuše
καὶ εἰς ἄλλους	σγή τρού ἄλτε	și tru alte ló- cui.	ἡ νά τρούτζη	i na druđi	εδέ νετ τρέτζερα	edé nde te[š]e- ra
τόπου.	λόκουρῆ.	curi.	μέστα.	mesta	ὄησα.	ra vise.
Πάλλιν	ναπόη	Nāpoi	Πάα	Pac	Πατράπα	Pe[r]papa
ἐφύτρωσαν	νισκουρε	nisoure nās- cură]	ἰζνήκωα	iznicnaa	μπήγγα	bine
τὰ λουλούδια	λιλότζηλε	lilicile	σφέτιατ	sfeata	λιούλετα	l'ul'ete
τὰ χόρτα	ἔριλιε	érg'ile	τρέδατα	trévata	μπάρηρατ	báre[ra]t[s]
τὰ λάχανα	ὄσατζίηλιε	vearđile	ζέλιετα	zél'eta	λάκουρατ	lakrat[s]
τὰ τζουκνήδια.	ουρτζήπαε.	urđislo.	κόρηρα.	copriv.	χίρωατ.	h'ifrat[s']

(1) Per este forma cea mai obișnuită. In Leake, op. cit., stă mereu pre.

Ῥωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ῥηλαϊνίτικα	Alb.
Καὶ ὅλα ἐτί- νηκαν διὰ τὸν ἀνθρω- πὸν.	σὴ τὸςτε σε φέτσερα τραάμινλου.	Și toate se feteră tră omłu.	Ῥ σφῆτε σε- σάρα ζά τζόεκοτ.	I sfitte se stó- ria za óocot.	Ῥδέ γκίθα ομπά πρά νλεσρήκοτ.	Ede g'it̃e u bé pre ¹⁾ iheritua ²⁾ .
Μετὰ ταῦτα ἐτίγηκαν τὰ ζῶα	Τούτᾳ αἰστά σε φέτσερα πρεσούτζιλε	După aistă se feteră prevdile [pră- vdile] ayriule.	Πῶ δῶης σέ σάρα ἡμάννετω	Po óvie se stória imáneto	Πάς κρεῶ ομπάνη μπακακίτα	Pas ketó u bene bagstite
τὰ θηρία. Καὶ ἀπὸ ἐτούτα μερικὰ τρώ- γονται	ἀτίρνιλε. Σὴ τὲ αἰστέ νασκάντε σε μακά	Și de aiste născănte se măcă	τήσῆτε. Ῥ ὅτ δῶης ἐτνη σείάτατ	divite. I ot óvie edni se eadat	ἔκρασῆρατ. Ῥδέ γκᾶ κρεῶ τζά χάενηα	egresirat ³⁾ . Ede nga ketó tsa háhene
καὶ μερικὰ δοσέδου διὰ τὴν χρεῖαν μας.	σὴ νασκάντε λουκρεῖτζά πράχτιτζά ἀνοασρά.	și născănte lucreadă tră ihtizaea anoastră.	ἡ ἐτνη ράπω- τατ ζα νάσοσε ἔχι- ζα	i edni rábo- tat za nașet ih- tiza.	ἔδε τζά που- νόνη πρέ ἰχτιζά τένᾳ.	edé ¹⁾ tsa pu- nojne pre ¹⁾ ihtizá tens.
Τὸ λεοντάρι ὁ λύκος ἡ ἀρκούδα ὁ θράκων ἡ ἀλωποῦ	Ῥ σλάνλου λουπλου οἄρσολου λάμνια δούλτια κάντου ἔσοο	Aslanlu luplu úrsulu lamnia vulpea cându esu	Ῥ Ἀρσλανοτ δάλκοτ μέτζκατα λάμνιατα λησητζεσατα κῶκα ἰζλέζατ	Arslanot volcot mécçata lámiata lisitata coga izlezat	Α σλανη οἄκου ἀρῆου σπρήχα δέλπαρα κοῦρ τάλγηνα	Aslani ujku ariu spriha ðel'para kur dallins
ἀπὸ τὴν ψω- λέων	τὲ σποῦ κοῦίποο	de tru cúibu	ὅτ σιντέλωτο	ot sadeloto	γκηχά στροφ- κα ψωλέτ	ngaha štrof- ka fol'ët

ἔχουν θυμόν	έου ναράρης	au nărăire	ήματ λούτουννε	ímaat lútine	κάνα ξεμαρόμη
εις τόν άνθρω- πον	πρέ θμου	pre omu	νά τζέκοτ	(sau: lútine) na óocot	rím [1] mbə nérít
καί γυρεύουν καιρόν	σση καύτə ζαμάνε	și caftă zămăne	ή μπάρατ θρέμε	i barat vreme	εδέ κεκοϊννα κόχα
διά τόν χα- λάσσον	σέ λου άσπαρ- κα	se lu aspargă	ζά τά κό βί- σήπασατ	za da go ra- sipaat	k'ə te prišine
όμη ό θεός	μά τουμνητ- ζάου	ma dumni- dău	τόκω γάσοτ	toeu gospod	po perendia
τόν φυλάγει.	λου όλακα.	lu vleg'e.	κω τζιουόσα.	γο έuvat.	e ruan.
Τά κριάτια	Περπέσλλαη	Berbesli	Όδώνητε	Όvnite	Dešte
τά πρόσοατα	ζζλλαε	óile	όψτζητε	óffite	ðente
τά γήδια	κάπαρα	căpără [că- pără]	κώζητε	cózite	ðite
τά άρνία	ννέλλαη	nel'i	ιαη αντζατα	eagnéřata	šk'érats
τά κατέγητα	ζζλλαη	ezi'	ιαρτήσασα	earřisata	k'étsste 2)
είναι καλά	σούντου γκήνε	suntu g'ine	σέ χάρνη	se (h)arni	jane mite
δταν δίδουν	κά τə	că dă [azi: dă]	δου τάσοτ	oti davat	se ápens
γάλα και μα- λλά.	λάτπε σση λά- να.	lapte și lăná	μλέκω ή θαλ- να.	mlecoi válna.	k'umesš[ε] edè l'es.
Κατάπό έτσουα	Σση πέ αίσση	Și de aistă	Η ότ όδηε	I ot óvie	Eðè nga kstó
γίνετα	σέ φάτσε	se fațe	σε τζίνητ	se činit	béhets
δούτορο και	όδμπου σση	umptu și	μάς ή σόρηνε	mas i sirine	g'alpe edé
τυρί	κάσοου	cașu			djaθ[ε]

(1) *ibidem*, pag. 120: zemerimi. (2) Leake, *op. cit. kətššrit*; Meyer, *Alb. Wtb.*, pag. 185, kets; Christof., *λες.*, pag. 146, kats.

Ῥωμαϊκά	Βιάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
μειζήθρα καὶ ξινόγαλο. Ὀμῶς	οὔρα σσύ δάλλα. Mā	urdā sī dalā. Ma	οὔρα ἡ μάσργιντζα. Toku	urda i māsīnīta. Tocu	γκίτζα ἐδέ δάλλ. Pō	g'ize edē dal[e]. Po
καλλίτερα νὰ φτιάγης προσφάγτον ἀπὸ ἀγελάδων καὶ ἀπὸ σου- βάλαν	κάμα γκῆνε σέ ἀτάρη προσφάγτου τέ δάκκ σσύ τέ μου- βαλίτζα	cama g'ine se adari prosfavu de vacā sī de buvālijā	τῶ οχάρνω τὰ νάπραγος πλάκοτα ἰτ κράβα ἡ ἰτ πιτουλι- τζα	po harno da nápraes blāgota i ot crava i ot biulija	μᾶ μῆρα τὰ νάπτόνος μπρόμ'έτ πέ λιόπα ἐδε πέ μουσα- λίτζα	me mire ndertónis) bul'mét pre(j) l'ope edē per bua- litsē
ὄτι εἶναι εὔμορφα. Τὰ ἄλογα αἰ φοράδες τὰ γαϊδοῦρια τὰ μουλάρια Χρησιμεῖονον	κά εἶστε μουσατά. κᾶλλη ἰάπιλλε γουμεράλλη μουλόρλε φελίσσκου	cā este muṣatā. Cal'i eāpile γumarli mulārle felisescu	ὄτι γιέτ οὔπαθο. Κόννιες κωμικήγρε μαγαρήγυατα μάσκητε φέλαατ	oti iet ūbavo, Cōnīte cobilite magarinata mask'ite fēlaat	σέ γεστᾶ ἡμπουόκορ. Κουόλλεζ) πέλ'ατε γκωμάρατζα μουσάκατα ὄγιένντζα	se ještē [ešte] i bukur. Kua]l'ez) pēl'ate gomárete múskate vjene [de si- gur: vjejnē 3) fort.
δυνατά. Ὅτι φέρον ἀπὸ μακροῦ γέννημα σιτάρι δρίζων ῤαποσίτι.	βαρτόσα. Κᾶ ἐπούκου τέ εσαῖρε γῆππου κράννου σικάρα μίσουρου.	vārtōs. Cā aducu de departe vīptu grānu sicarā mīsuru.	μόνα. Ὅτι τώνεσατ ἰτ τάλεκου ζῆτω πιτζενίτζα ἔρσα πιτζένικα.	moṣne. Oti dōnesat ot dālecu jito pēniṣta ierṣ pēncea.	φόρτ. Σέ μπήνεγ πέ σα λιάρκου γρεβῆ κροόρτζα βέκαρ μίσαρ	Se biens pe se l'argu drife grurs beker miser

1) azi; ndertó]js. 2) azi; kuajite. 3) efr. Meyer, *op. cit.*, vjejnā, ῤi Cristof., *op. cit.*, pag. 18, veltēj.

Καὶ κουδολοῦν πέτρας πλάκας χώμα ἀσδέστην	Σὴ πόρτζα κασζήρι πλωτζη λόκκο ἀσδέστε	Și poartă k'êțiri ploți locu azveste	ÿ nosaat κἀμινινε πλωτζη ζέμιτζ δάρ	i nosaat cămîine ploți zemea var	ἰδέ μπάρτζα γκούρ πλωτζα δέ καλ'κ'ερε [și kel'k'ers] hekur perona. Eðe pa ksto
αἰδηρον καρφιά. Καὶ χωρίς ἀπό εσούτα δέν ζῶμεν. Ἦ ὄρνιθες ὀπότεν γεν- νοῦν ἀθά καὶ πολειά μάς χαροποι- οῦν.	Χεῖρόν πέρονη. Σὴ φάρζα τέ ἀύστε νοῦ μπάνεμο. Γκαλλίνε κάντου φούτζα όάω σση πούλλη νῆ χαρισέσκου	h'erru perune Și fără de a- iste nu bănămu. Găll'ne cându feată oăo și puil'i nă hărisescu.	ζελεζω πρόκκη. Ἦ μπέτ ὄρη νέ ζῆ ὄρη Κωκόκητε κώκα νέσαατ ρώσταατ εἰτζα ῆ πλιγγιατα νῆ βάρταατ.	jolezo pruk'i. I bes óvie ne jivime. Cocoșk'ite coga nesaat, rústaat eaița i plineata ni ratvaat.	νοῦκα ρέβμα. Πούλλιτζα κούρ πλιεργ δέ ἰδέ ζώκκ. νῆ γκαζώγγα εἰδέ κα ν τέζη κούρ θάρέτ
Καὶ ὁ πετεινός ὀόταν ψω- νάξη τά μεσάνοκτα ουκόνε: τοὺς ἀνδρας	Σὴ κοουότλ ο κάντου στρίκα τροῦ πζουμπα- τε νούπτε σκαλά μαρμπάσλη	Și cucotlu cându strigă tru gúmetăt de noapte scoală bărbas'l'i	Ἦ πέτελωτ κώκα δέκατ νῆ πώλ νόσσ (sic) σκώριδατ κρέ- νητ μάζήγτε	I pëtelot coga vicat na pol nok'ï zgorivat cre- nit măjite	εἰδέ καν τέζη κούρ θάρέτ νῆ μέε τανά- τσα γκρέ μπουρατζα

1) ῆ: zók'te, vezi Cristof., Aes., pag. 122.

Ῥωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Bουλγάρικα	Bulg.	Ῥηλατινά	Alb.
καὶ ταῖς γυναικας	σὴ μουλλέρλε	și mul'erle	ἢ ζένητε	i jénite	ἔδὲ γρρακ	edé grats
διὰ τὰ πτανοῦν	τρα σέ ἀκάρτε	tră se acate [acată]	ζὰ τὰ σεψάσταα	za da se faștaat	κ'ἢ τὰ ζ'ἡνεγκ	k'e ts zihens
ἄπὸ δουλιάν.	τέ λούκρου.	de lucru.	ὄτ βάκωτα.	ot rábota.	γιά πῶννε.	nga puns.
Ἄδσά ὅπου ἔχου	Ἀτελι τῆ αὐ	Ate'li tsi au	Τὸς στῶ ἤμαα	Tie što imaat	Ἀτὰ κ'ἢ κάναγκ	Atá k'e kans
νοῦν καὶ γνῶσιν	μῆνετ σὴ κ'ικασμῶ	minte și k'icasmô	ὄμ ἢ πῶζ'να-αννε	um i pónna-ane	μέντ ἐδὲ ταν-νίχτου (sic)	ment edé ts- nohtu (!))
δὲν κάθονται ἄρσοι.	νοῦ σέντου	nu šedu	νέ σέταα	ne sedaat	νοῦκα β'ἡνεγκ	nukes rins
Ἀμ'ἡ πέρνου	φάρα λούκρου.	fără lucru.	μῆπ βάκωτα.	bes rábota.	πᾶ πῶννε	pa puns.
τὰ δάδα καὶ πηγαίνου	Ἄμου λλιὰ	Amu l'a	Τόκου ζέμαα	Toou zemaat	Πῶ μ'ἄρνεγκ	PO marns
διὰ τὰ ὄργωνον	βοῦ'ι	boŭ'i	ὄλώκωητε ἢ χόταα	vóloite i hodaat	κίετᾶ	[márine] k'ete
καὶ τὰ σπέρου.	σὴ νέρκου	și nergu [poa- tefi și nergu]	ζὰ τὰ ὄραα	za da oraat	ἔδὲ β'έννε	edé vers
Τὰ ἀηθόνια τὰ χελιδόνια	τρα σέ ἄρρά	tra se ară	ἢ τὰ σέαα.	i da seaet.	κ'ἢ τὰ λέρρόνεγκ	k'e ts l'efons
τὸ καλοκαίρι τραγυδοῦ	σὴ ασιάμιν- νά.	și seacámină.	Μπιτ'ἡητε λαστοιτζ'ητε	Bibil'ite lastoiŭite	ἔδὲ τὰ μπιέλνε.	edé ts mbiel- ne [mbjólins].
	βεάρα κ'ἄνεγκ	Nibal'ili lândurră	λέτωτε πέαα	létote péaat	Μπιτ'ἡηατ ντωλοντροῦ- σατ	Bil'bil'at delendrušet
		veara cântă			ντᾶ β'ἔρρά κ'ἄνετῶνεγκ	nde vers k'endojns

(1) Probabil: *te hóhure*, cum e la Leake, *op. cit.*; Cristof., Δεσ., pag. 287, Participiul: *nóhure*.

Ρωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
Ὁ ἀετός ἀπετάει	αντιπώνια ἀσπώαρ	Șk'ipoaña as-boare [=az-boară]	О'релослетъ	Orelot letat	Σκηπώνια φλιτωρῶν	Șk'ipoaña fliturón [fl'uturón]
ὀψήλα και κρατεῖ τὰ προροῦγνα	ἀνάλτου ασή τζάγε ἀράπητιλ	analtu și țane arăpitile [=arăpitile]	δόςωκω ἢ πάρζητ κρόλλετο	visoco i dărijit eril'eto	λιόρτα ἐδὲ μπάν πέντατ. κράχατ	l'arts [=l'art] edê bən pëndat; kra-het
ἀπλωμένα. Τὴ λελέκτα	τσάσ. Οὐλιουλέσλη	Ul'ulesl'i	σπρόστρενι. Στάρκώητε	spróstreni. Ștărcóite	στρίρα ληλέκατ	ștrine. L'oleket [=leleket]
τὴν ἀνοιξιν	πριμαδέρου	primăveara	νά πρόλστα	na prólet[ia]	ντὰ παρντὰ-δέρτα	nde pernds-ve[re] [pren-d(ë)verë]
ἔρχονται. Καὶ σάν γροκόν γοιμῶνα	ἴγνο. Σοή κάρα κί-κασσασου ἱάρα	vinu. Și cara k'icăsescu [mai bine: carra=carna]	ἴταστ. Η' κόκα ράζζ-πήρατ ζήμα	idaat. I coga răzbi-rat. zima	δίννα. Ἐδὲ σιτὰ ἀπι-κάσινά ττιμαρ	vijne. Edê si te api-kásine dimeř[ë] [dimerin, dinne]
φεύγουν	φοόκω	fugu	μπέκατ	beगात	ἱαρινά	ikene [=ikimene]
εἰς τὴν ἀνατολήν.	τρού ἀνατολιέ.	tru anatolie.	νά ἀνατολ.	na anadol.	ντὰ ἀνατολιά.	nde anadolib[ë].
Ἡ χήνας ἢ πάτατς ἢ πάτατς	Πάτιλε βόσατλε	Pătile roșile [=rôșile]	Γοόκρητε πάτκητε	Găsk'ite păt'k'ite	Πάτατ βόσατ	Pătat rosat

είναι θυραΐταις	σούντου κρη- άλλε	suntu greale	σέ τέσκη	se tesk'i	ζώνη αφάνα	jane te randa
καί ταῖς περισ- σότεραις	σση μαμυλλ- τελε	și ma multele	ἤ πῶ μόνκητε	i pomnóg'ite	ἐδέ μά τα σούμ- μα	edé me te šume [=šu- men]
φοραῖς στέκονται εἰς τὸ νερό.	ῥῥήη σέτου τρούπα.	ori ședu tru apă.	πάτη στώισα δῶ δῶ- τατα.	pati stolaet vo nó- data.	ῥῥήα ρίννα νά ούτ.	here řine nde ujt.
Τὰ σπουδήματα εἶναι μικρά	Χαραμπετήλλι σούντου ννίτζη	Harabéll'i suntu níti	Βραμπεύνατα σέ μάλεσκη	Vrapčínata se málečk'i	Βραμπεύνα γιάννα τα δῶ- καλίτα	Vrapetsat jane te vógel'a
καί εὐκολα πίδνονται.	σση κόλαη σέ ἀνάττε.	și colai se acate [= acafă]	ἤ κόλαη σέ φάσταατ.	i colăi se faštaat.	ἐδέ κολάη ζιεννα.	edé kolăj zihens
Οἱ κόρακας εἶναι μαύρος	Κόρπουλογ ἔστε λάτου	Córbulu este lău	Γάβρανος γίετ τζάρνω	Gávranoť iēt țárn[o]	Σῶῥρα ἔστα ἔτέτα	Sořa ešts e zeta [correct.: e zeze]
καί δὲν τρέφει τὰ πουλιά του.	σση νοῦ χαρ- νέσπε ποδύλλη ἀλούη.	și nu hăr- nește puł'i alui.	ἤ νῆ βάνητ νέκωητε πῆ- λιστα.	i ne ranit négoite pli- șta [pilita].	ἐδέ νόκα ούσ- κέτυ ζώητα ἔσσις.	edé nuke uš- k'én zogat e sais [bine : e- saj].
Αἰμὴ ὁ κάμ- θαρος καί τὸ φαλάγ- γιον	Μά τζουντζου- νάρο σση μεριμάγκα	Ma țunțu- nar[ɽ]u și mirimanga [și : miri- maga]	Τόκου μπῆ- τφόστ ἤ πάϊακωτ	Toču bręga- lot i páigot	Πῶσπουμπούλ- λη ἐδέ μεριμάγκα	Po brúmbuť edé merimaga

Ῥωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
καὶ ἡ μετῆα	σση̄ ποουου- λίκα	și bubulica	ἡ μούατα	i mûata	εδέ μίζα	edë miza
ὅπου ἐμβάι- νονυ	ἰουτῆητω̄ ἔντρα	iũtũdo intrã	κάτε δλέζαατ	cade vlezat	κουτώ χουδύννα	kudõ hujns
ζημίαν κάμου	ζνίε φάκου.	Znie facu.	τῆσαράρ τζήναα	zarar çinat.	τῆσαράρ μπάρηνα	zarar bejns.
Ὁς μόρμητας	Φουρνικά	Furnica	Μράβιαα	Mrãvata	Παρδέσαα	Perðesa
πολλά κοπιάζει	μολύτου κου-	multu cupu-	μύλογου τζίνητ	mnogu çinit	σοούμα πών	šumsbenzah-
καὶ μαζώνει	πουοιάατς	seaste	ζαμίετ (sic)	zhamët	ζαμίετ	mët [zãmët]
ψυχία	σση̄ ἀτόννα	și adunã ser-	ἡ μπέρητρωσ-	i berit trõsk'i	εδέ μπλεθ βε-	edë mblesh be-
διὰ νὰ τρέψη-	σέρμς	me [=sãrme]	κη	[trõck'i]	ρῆμς	rime
ται	τρά σέ χαρ-	tra se [s] hãr-	ζά τὰ σεράνητ	za da se ranit	κη̄ τὰ οδσκέετ	k'e te usk'ët
ὅταν ἦναι κρυ-	νέσκα	neascã	κώκα γιέτσουδ-	coga iet stũ-	κουρ̄ ἔσατ	kur ešte foot
δα	κάντου ἔτε	cãndu este-	τενω	deno	φτώστ	[fõt]
καὶ ψύχρα.	βουόαρς	rooare	ἡ σοουτεν	i studen.	εδέ φτωχατῆρ	edë ftohetir
	σση̄ ἀράτῆμς.	și arãtime.			(sic)	[=ftõ-
			Μόλεςζοτ	Mõletot	Μολότζα	(he)te],
Η̄ κουτζιπίδα	Μουλιτζα	Mulița	ιάτρη	eadit	χα	Molitsa
τρώγει	μάκα	mãcã	σφιτρητς	sfitite	τζόχαρατ	ha
τὰ βουχα	δρατῆλε	vësitle [=vës	ἡ χαλισταα.	i halistata.	εδέ ρώπατα.	džõherat
		tile]				[= džoket,
καὶ τὰ φορέ-	σση̄ στράννιλ-	și strãnilo.	Βῶ νετέλιαα	vo nedeleata	εδέ ρώπατα.	džokerat]
ματα.	λέ.		προύεκατ	prilegat		edë rõbats.
Τῆ χωριακῆ	Τουμῆνικα	Duminica			τὰ τῆλ	Te diel[is]
πρόπει:	πριπιόατς	pripseaste			γκιάν	g'an

νά προσυχηθήσ.	σεπερικλίννη	se te nclīni.	τά σεμολλήσα	da se molīs.	τά φάλλασσ	te falēs.
Τῆ δευτέρα	λούννια	Lunea	δῶ πωνστέλνικωτ	Vo ponedelnicot	τά χάρνιανα	Te hénene
νά κινήσῃς διά σφάταν και τῆ τρίτῃ	σέ γινέσση τραά κάλλε σση μάρεττα	se nk'isešti trā cale și Marta	τά κίνησασ ζαά πάτ ἤ δῶ θρώρνικωτ	da k'inisăș za pat i vo sfornicot	τά νίσασσ πρέ οῦδα ἐδέ τά μάρεττα	te niseș pre[—per]uōs edē te mārtns [te mārtns]
και τῆ τετράδι	σσηγγέκουρτια	și Nércurea	ἤ δῶ σφέτατα	i vo sfredata	ἐδέ τάρμαρκοῦνα	edē te merkune [te merkūns]
νά ράψῃς διαά νά ἦσαι ἐνθωμένος και τῆ πέμπτῃ	σέ κόσση τραά σέχῃ νεικοῦτου. Σση τῶτα	se coși tra se hii nvisoutu. Și Ţoea	τά σσιεσσ ζαά τάρμαρκοῦ δμπελστέν ἤ δῶ τῆτροτοκ	da șies za da bidis ôblečen i vo cētfortoc	τά κέρησσ κῆ τῆ γίεσσ ἡγέσορ. Ἐδέ τάρένετα	te k'epsș k'e te jeș i nvēsur [e] edē te éntene
και τῆ παρασκευῆ και τῶ σαββάτου	σση θῆνιρα σση σέμπάτα σέ ἀποδννη	și Vinira [= Vinirea] și Sămbăta se aduni	ἤ δῶ πέτοκοτ ἤ δῶ σαπτατά	i vo pētoct i vo sabôtate	ἐδέ τῆ πρέμ. τενῶ ἐδέ τῆ σαρτοῦνα	edē te prém-tens edē te șetune
ζαχαραῖν διαά ἄλον τὸν μηνα.	ζαερεε τραά τούτου μέσλου. Σση ἀσσηῆε σση	zaerece trā tutu meslu. Și așite ești	ζάερε ζαά σφήτο μεσετς. Ηῶ τάκα σῶ	zāere za sfot meseț. I taca si	ζαῆρεσσ πρέ γκίθα μούοῦατ.	te bleș [m-bleș zairé pre [per] gr'is muajt
πάντοτε πλούσιος	οῦννά μπουκάτου	u nă - un ă mbugatu	σφέκω μπόγτζ	sfeco [=sfecoga] bogat	κωορτῶ ἡπωγῆτ	kurdói bogát

Ῥωμαϊτικὰ	Βλάχικα	Arom.	Βουλγαρικά	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
καὶ παντοῦ τι- μημένος καὶ ὄχι εντρο- πισσαμένοις. Οἴπταν ἕορ πάλης εἶναι καλά νὰ νοστεύης	σὴ ἰουζήτω πονιζήτω σὴ γοῦ βου- σσονάτου. Κάντου γουρ- τουσέτη ἔστε γνήνε σὲ ἀτζόβνη	și iuțido țini- situ și nu rușu- natu. Când u ʋur- tușești este g'ine se așuni	οὐ σέκατε τζέ- στεν ἤ νέ σεράμενν Κώκα σλοῦ- ζήσα τζέτ χάρνω τά πόσσησα	i sé-cade des- ten i ne stramen. Coga slujiš iēt arno da postiš	εδὲ κουντώ ἰ- σέρτζημ. εδὲ τζῶ ἵτσουρ- παρόδάρ. κορρ λιούτσας φέστενν ἔστα μήσρά τὰ ἀγκιρόνας	edē kudó i ndertšim edē i turpe- ruar kur l'uteš festen ešte mirs te ag'erónš[= ag'eróš] nis jave
μίαν ἑδομάδα	οὐννα σεπτε- μάνα. Σσὴ σὲ τάη λά ἄρκεη	ună septă- mână. Și se dai la org'i	ἔτνα νέτσλλα. Η" τὰ τάσας νὰ σλέπητε	edna nédela. I da davaš na slépite	ννί τιάόα. Ἐδέ τὰ ἄσας ντὰ τσέρεμπα- ρατ μπόνα εἰδέ γκέλλα. Ἐδέ τὰ ντῆ- χῆσα	Edé te apš nde te v'ér- beret buk edé g'ele.
Καὶ νὰ δώσης εἰς τοὺς τυ- φλοὺς ψωμί καὶ φαγί. Καὶ νὰ δοηθῆς τοὺς πτωχοὺς	σὴ σὲ ἀτζού- τζή ἀρραβανλλη κοῦ ἀτζέζ τζή πώετζη.	páne și g'eľá Și se așuți oárțăli cu ațeá ți poți.	λέπ ἤ μάντζα. Η" τὰ πόμο- ζήσα να σήρωμα- σῆτε σῶ τόα σ-ῶ μούζησα.	I da pómojš na siromasite so toa șto mojš	Ἐδέ τὰ ντῆ- χῆσα τὰ ἄρραβρη μὲ ατὰ κῆ μόνυτσας.	Edé te ndihš te v'arferet me atá k'e [te] mun- deš [k'e munt]
Καὶ ὀπόταν δάλης τὸ τραπέζι	Σσὴ κάντου πάετζη σούφρα	Și cându bađi sufra	Η" κώκα κλά- τῆσα τραπέζατα	I coga cladiš trapézata	Ἐδέ κορό τὰ λέσας σῶ φράνα	Edé kur te veš sófrsna

νά καλέσῃς	σε κλέννι	so clevii	τά κάλεσσα	da călesăş	τά θηρέσσο	te thirés [θe]- réts̃]
τοὺς ἀγγίλλεις σου	κουσουρένιλλη ἀτέη	cusuriñli atei [=atã]	ῥωτηνήγιστα τφθῆ	rod ninata tfoi	κου σουρήντε- του	kúšřint te tu
τοὺς γείτονάς σου	διετρήνιλλη ἀ- τέη	vithñli atei 1) [=atã]	κουμωσάγτε τφθῆ	comşite tfoi	φκόντεα του.	fk'ınt te tú
καὶ νὰ στελεῖς ἑσπερὸ φραγί	σατή σέ πητρε- τέη	şl se pitreşi	ἡ τὰ πούσπησσα	i da puştiş	ἐδὲ τανταρ- κόνσσο	edé te dsrgóniş [dsrgóniş]
εἰς τοὺς ἀγρόσσο- τοὺς	κάτα γκέλλα	caldã gela	τόπλα μάντζα	topla mangã	τά γκρόχρετ (?) κέλλα	te ngrohst[ε] g'elε
διὰ νὰ σοὺ συγ- χωροῦν	λά λέντέετῆ	la lãndişi	νά μπώνηγτε	na bólnite	μπα τασαμό- ρετ	mbs te semu- ret
τοὺς γονεῖς σου	τρά σεαλέστρα	tra se s-lartã	ζά τὰ τὸ πρό- σταατ	za da ti pró- staat	κῆ τὰ ταντι- σννα	k'ε te ndiėjne
Πέροσ καλψέτω	παρήντεζιλλη ἀτέη.	pãrĩnteli atei [=tã]	ῥωτηνήγιστα τφθῆ.	rod ninata tfoi	παρήντεα του	perintet [te] tu.
τὰ πωρικὰ ἐγγίνηκαν παντοῦ	Ἄνον σή ἔσαννον	Anu şteştanu	Δάννη ἡ κω- τινάα	Lani, i godi- naa	Byjet, ἐδε ση- θγιέτ	Vjjet, edé si- vjét
εἰς ἕλα τὰ μέ- ρη.	πωμίλλε σεφέτέερα ἔουετῆτῶ	poãmilo se şeferã	γῆμῆσσητε σεστώρια	lemişite se stória	πέματ οὐμπάννα κουτῶ	pemat[pemat] ubens kudó
Ὁ μωσ	τρουτοῦτεπάρ- τέηλλε.	tru tute pãr- file.	νά σῆτε στράν- να.	secade na site strana [probabil : strani]	μπατ τὰ γκιθ- θῆσσετ	mbs te g'ithe vi- set.
	Μὰ	Ma	Τόκοο	Toco	Πῶ	Po

(1) Nui sigur dacã trebuie cetit *atã* sau *atei*.

Ῥωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ῥωμαντικά	Alb
ἀκρίβεια με- γάλη	σκουμπέτε μά- ρε	s o u m b e t e [sau: soum- pete] mare	σκάπτα κώλ- μα	scăpia gô- lema	στροντάτ'ηρ ἐμάδε	štrentsúr e- made[štren- tesite]
ἐσταθῆκε	στατοῦ	stătu	στώη	stôj	ντένν	ndeh[i]
εἰς τὸ γέννημα	τροῦ γίτρου.	tru vîptu.	βῶ ζήτωτο.	vo jitoto.	μπὰ πρήθετ	mbe drifet.
6 Καὶ κλαίουον	Σοῖ πλάγκου	Și plāngu	Η" πλάτσαετ	I plăcăet	Ἐδέ κ'αἶνε	Ede k'ajne
μικροί καὶ με- γάλοι.	γαίτση σοῖ	nișji și mari	μάλλη ἤ κώ- λαμη.	mali i golemi	τεθούκ' ἐταμα- βένν.	te veg'e[et] e t e msedh.
τι πενυοῦν	Καὶ λάεστε	că lă este	Ἄουτ' σέ κλάτνη	oti se gladni	Σέ ἄνα οὔρατ	Se jans[ets] urset
καὶ δέν ἔχουν	φοῖμε	foame	ἤ νάμαατ	i némaat	ἐδέ σκάννα	edé skānna
μὲ τι νὰ ἀγο- ράσουν.	σοῖ νοῦ σου	ou fi se cūm- pără	σω στω τὰ κούπασατ.	so șto da cū- paat.	με σέ τὰ πλέννα	mesatsablens.
Καὶ τὰ μικρὰ	Σοῖ νιάλλη	și nișli fișori	Ἡ μάληγε	I mălite deșta	Ἐδέ δεῖματὰ τὰ δέκηλατ	Ede djemts te veg'e[et]
παιδιά	φαιτόρη	strigă	δηκασατ	vicaat	θαρέσινα	tharésina
φωναίον	στρίγγα	pănu n-șeru.	τοῦρη ντό γέ- πωτ.	duri do nebot	ἴκρη μ'πῶ κί- ελατ.	g'er mbe k'ietl.
ἕως εἰς τὸν	πάνου ντζέροῦ	strigă	Ἄουτ' σάκασατ	oti săcaat	Σέ κερκόονα	Se kerkojone
Ἄουτ' γυρέσουν	Καὶ κατὰ	Că caftă	ράνεννις	răneŋe	τοσκαοῦερ	ts ūšk'ŋer
τροφήν	χραγγά	hrană	ἤ νεμου τάδατ	i ne mu da- va	Ἐδέ νοῦ κοῦτέκ	edé nuku i ep
καὶ δέν τοῦς	σοῖ νοῦ λατὰ	și nu lă da	νίκουη.	nicōj.	ἄς νερή.	as ŋeri.
δίδει	τσηνιά.	șinivă	Ἡ μίμμε	îmame	Καίμη	Kaimē
οὐδεκ'ἀνένας.	Ἄτ'εμου	avemu	τὰ λάδζια	dva lozea	ντοῦ δρέστα	dŋ vřesta
Ἐχόμεν	τάω ἴννη	dao vîni	ἤ σέ κώλνα	i se polna	Ἐδέ ἴάννα	edé jans plōt
δύο ἀμπέλια	σοῖ σοόντου	și suntu m- pline	μπίγγε		πλίστ	
καὶ εἶναι ἴε- μάτα						

ἀπό σταφύλια.	τέ ἀούα.	de aua.	ὄτ κρόσηε.	πε ρούα.
Μόνον ἀκόμα δὲν ἔψ- θασαν καὶ θέλ νά καρ- τερώ καμπόσον και- ρόν ἕως νά φθά- σουν καλά. Καὶ τότε σάν γλοχαν. θουν θέλ νά μουσ- κεῖω τήν καρούταν καὶ τὰ θαέ- νια διά νά τὰ γε. μίσω ἕως ἀπάνω. καὶ ἀψ' ὅθ' ἄρα- σουν	Μα νίκα νου ἀτ- ζιούμιρα Στή θά σέ ἀστέπτο πουτζένα ζα- μνας πᾶν σέ ἀτζού- για Γκ' ἡνε. Στή ἀτούμιτζα κάρα σενουλι- τζάσκα θά σέ μόλλιου σεσέγκα σση μπουσαε	Ma nicanuagum' siră și va se aș- teptu puțână ză- mane pân se a- gungă g'ine. și atumțea cară se ndul- țescă va se molu sășanga și busle tra se le um- plu pân desupra și cară se h'arbă χ'άρβα	Τόκοο οὔτε νέ φτά- σαατ. Η' καὶ ττέκαμ τροδὰ ζάμαν τούρη τὰ φιά- σαατ χάρνω. Η' τώγασ κώκα τὰ σσου- μπλάτζαστ κὲ μάκαμ νά κ'ησναμ σέκωτ ἤ μπόσφιτε	Πώ ἔδέ νουκ οὔα- ρίννα. ἔδέ τῶ τᾶ πρσο τζά ζαμάν γχιέταρι: χεννα μ'ήρη. Ἐδέ ἀτζέργα σὴ ταμπασό- χεννα τῶ τᾶ ννιόμ καροῦταν ἔδέ δόζεν κ'η ταμπόσο γχιηρ αίπαρ. Ἐδέ ατζάζη- εννα
			ζὰ τὰ ἤ πώλ- ναμ τούρη κώρρε ἤ σένε κώκα ταδάρρατ	καρίτενε εἰδέ βοζεν κε τε μβυς γ'ερ σίπερ Ε. ἔ σι τε zi- ejne

(1) *Pe rus* pare a fi un Aromânism în Albaneza,

Ρωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
σαράνα ἡμέ- ραις	παπροουζιτζή τετζήλς	patrudă[sau: = patru- qefi] de zile va se arucu proflu vînu	теситресеτ γνγῆ	četirdeset dni	ντουζέτ ντῆτ	düzét dit
ἡέλ νά βίξω τὸ πρῶτον κρασά ις ἔνα θαένι.	ἑά σὲ ἀρούκου πρῶτου γήνου	tru ună bute.	κα: φάρλατμ πάρδατω δήνω	k'e fărleam părvtoto vîno	τῶ [τ]αχέθ παπάρενα βερα	do[t]s heb te pãrens vers
Εὐγῆκα εἰς τὴν ἀγοράν καὶ ἰδα πολὸ πλῆθος	τροδ οὔννα μπούτε. Ἰσοτή λά πα- ζάρς σὴ θετόση μοδλτα κίντα	Ișii la pãzare și viđui multă g'iniã	νά ἔνα μπό- τζφα. Ἰζλεκωφ νά πάζαροτ ἡ δέτωχ μνόγω σφέτ	na edna boč- fa. Izlegof na pá- zarot i vidoh mnogu sfet	ντᾶ ννῆ δόζς. Ντωλα ντᾶ πα- ζάρ ἔδὲ πάσσα σοφμα μελε- κέτ	nde ñe voze. Dola nds pa- zâr edê paše šumemelek'ët
ἀπὸ ἀνθρώπουος	τέ δάμννη	de oãmîni	δτ λοδῆγγ	ot lug'i	πέ ννέραζ	pe ñerez [= ñerezsš]
καὶ ἐσαύστησα	σὴ τζῆτσιόη Τῶρα ἑέλ νά ἀγοράσω μίαν ἀρμάθαν	și cãhtisii. ¹⁾ Tora va se cumpãru unu báeru	ἡ σεσάστησα. Σέκκ καὶ κοδ- παι ἔνα νήζα	i șesãstisa. Sega k'e cu- pam edna niza	ἔδὲ οδασατῆς. Τασσά τῶ τᾶ- μπαλέ ννῆ δάρς	edê usaštis. Tašsã tῶ τᾶ- blej ñs vãre
ἀπὸ πόνα νωπά	τέ χδρῆς τάζέη	de h'ițe tazei	δτ σμῶκφ πρέσνη. Ζά τᾶ ἡ γῶ- σαμ	ot smocfi presni	πέ φόκκ τάζς. Κῆ κοσπίς	pe fik' tazé [=fik's tazé] k's t u špie
Διὰ νά τᾶ πη- γαίνω	Τράσελ-τούκου	Traseleducu		zada i nosam		

(1) Azi, șishtisii.

είς τὴν φαρμί- λίαν μου	λια φαρμίλια αμεζά	να ѳεέλιατα μούη	načeladamoj	νὰ φαρμί- τέμε	nde femijet t ime [co- rect: femi- jes t ime] te hanē.
καὶ φασούλι γερό	σε λέ μάκα. Σὴν σέ λιάσο οντουλέμνου σσημάστνε λόντε σσητζέθ- τζερε	τὰ ἡ ἱάσατ H ³ τὰ ζέμαμ μάσλω ἡ μάσ- λνγκι λέσσα ἡ σλάν- τωχ	ta i cadaet. I da zemam maslo i mas- link'i lešta i slan- [t]oc i grah zdravo	τηχαννῆ. Ἐδέ τσμάρ όάη έδέ ούλ- λήνν κρούσσ έδέ κί- κερα	groš eóe k'i- k'era ede fasul' e šendoš
διὰ νὰ ἔχω διὰ ταῖς σαρα- κουσαῖς.	τρά σέ λέφμου τρά παρέτνι.	ζά τὰ ἡμαμ ζά πόστντε.	za da imám za póstite.	κῆ t i kem pre [=per] kresmet.	te mos pjime šume vera me mik'et mi- k'et [= me mik't].
Καὶ εἰς ταῖς ἐορταῖς	Σὴν τροῦ σαρ- πάτόρη	H ³ ὁω πραζέ- νήτζερε	I vo prázni- šte	Ἐδέ νιά τῆ- κρέμετ	te mos pjime šume vera me mik'et mi- k'et [= me mik't].
νὰ μὴ πίνωμεν πολύ κρασί μὲ τοὺς φίλους.	σέ νοῦ πέμου μούλτου γήνω κού δάσπιλλη- (sic)	τὰ νέ πίμε μνόγου θήνω σῶ πρατέλ- λήτε.	da ne pieme mnogu vino so priateľite.	τὰ μός πίεμη στούμα όερα μὲ μίκτη μίκτη	te mos pjime šume vera me mik'et mi- k'et [= me mik't].
Ὁ ἄρρωστος ἀν ἀγαπᾷ νὰ ἱατρευθῆ	Λέντζετ λου σέ θρορή σέ σγίτριψι- άσκα	Πῶλνιοτ άκου σάκατ τὰ σελέκφατ	Bóhriot aco sacat da se leofat	Ησμοόρη νὰ τάσκα τὰ σάροσετ	I samuri nde daštē te ššrohēt[ε]
νὰ μὴ τρώγη καρόδια καὶ λευτοκάφια	σέ νοῦ μάκα νοῦζή σση ἄλιούνε.	τὰ νέ ἱτντ ώρεη ἡ λέσνντζι.	da ne eadit órei i lesniți.	τὰ μός χάη χάόρη έδέ λέζήθῆ.	te mos haj[ε] hařa eóe l'aiđi.

Ρωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανικά	Alb.
Ἀ μὴ νὰ φάγη	Μὰ σὲ μάνα	Ma se măcă	Токω τὰ ἴγγητ	Toču da ea- dit	Χὼ φαχάη	Po tɛ haj[ɛs]
ἀμὴθάλα ἀπόδια καὶ μῆλα καὶ νὰ φοραχ- θῆ	μὴθάλας κόρτες σὴ μέρες σὴ σεύλακας τέ γιάστάνης	miçale gorfe [-]ă] și meare și se vleag'e de găstăne [sau: căs- stăne] de căstrăveți de pépeni de h'umuniți. Că tute aiste facu rău Teapile prași moale gărgălanlu și nealdeseu	μπάτεμη. κρούσ ἡ ἴζ- πολκή ἡ τὰ σεύλατητ τῆθόατ ὅτ κόστενη	bădemi cruși] i eă- bolk'i i da se vardit, čuvat ot cösteni	μπαιζίμε νάρδα εἰς μόλλα εἰς ἐπαρούχετ	bajame darða eðe molš eðe tɛ ruhet
ἀπὸ κάστανα	τέ καστράδε- τῆτῆ τέ πέπενι	de găstăne [sau: căs- stăne] de căstrăveți de pépeni	ὅτ κρασταρητί. ὅτ τόννι. πέ- πωνι ὅτ λὸμπενιτῆ. "Ὅτι σῆτε ὄρηε τῆγνασε λάσσα.	ot crastăiti ot diini, pé- poni ot libeniți. Oti site övite činaet lošo.	πέ γκαστένι- ασσ πέ κρασταδέτζ πέ πρίεπαράτ	pe [= prej] gšteňas pe krasta- vets[ve] pe pjéperat
ἀπὸ ἀγγούρια	τέ χιουμανιτῆ Κὲ τὸυτε αἰστε φάκου βόου.	de h'umuniți. Că tute aiste facu rău	Κρόμμωτε πράοντε ἰμέκναετ γκάβλωτ ἡ τόπλιόατ	ot crastăiti ot diini, pé- poni ot libeniți. Oti site övite činaet lošo.	πέ καρπούτζια Σὲ γκίβ κατῶ μπάτηνα κέκκη	pe karpuzš. Se g'ibɛ kɛtío bajne kek'.
ἀπὸ κρομόδια τὰ πράσσα ἀπολόνον τὸν λάφονγα καὶ ζισταίνου	τῆτάπιλας πράσλη μοάλλε καρκαλάνλου σὴ γκαλῆσε- κου	Teapile prași moale gărgălanlu și nealdeseu	σνάκατα Σὼ τένοατα βάκα	Crómite prásite oménaet gál]lot i tóplivat	Κεπά(ε)α πρέσατα σπότινα γκρομόζινα εἰς ἐκρόενηα	K'épsɛtɛ prɛštɛ zbutine grumazne eðe, ngróhine
τὸ κορμί. Μὲ τὸ δεξιό χέρι	τρούπλου, Κοὺ νρεαπατα μάννα	truplu. Cu ndreapta mână	σνάκατα Σὼ τένοατα βάκα	snăgata. So dɛsnata raca	τρούπνα. Μὲ τὸρα τὰτι- άβρα	trupne. Me dorts tɛ diabte

νά πιάσῃς τό θεῖόν τι	σε ἀκαταξίη ἀκλου	se acatǎ acelu	τά φάτησσι ἱγίματα	da fatiș iglată	τά ζέσσι κελήπεράνα	te zeș g'elperene [= g'ilperene]
καί τήν ψαλι- λίθον.	σῆ φράφικα.	și foarfica.	ἡ νοζήτζατα.	i nojitața.	ἰδέ γκαρσά- ράνα	eðé geršétsne
Καί μέ τό ζερρό	Σοῆ καὶ στέ- γικα	Și eu stânga	Ἡ σὼ λέδοτα	I so levata	ἰδέ μέ τά μέ- γκηρ	eðé me te
νά κρατῆς· τό ποτήρι	σέ τέβνην σάψα	se țâini scalfa	τά τέρζησσι τζάσασατα	da țârjiș cǎșata	τά μπάσσι κοβήνανα	mang'eru te mbaș
διὰ νά κρατάῃς κρασί καὶ ἴνα- κῆν.	τρά σέ τόρη γῆνον σῆ ἴνα- κός.	tra se tor[ri] vînu și răk'ic	ζά τὰ πλοῦδ'ησσι δῆνω ἡ ῥάκικα.	za da slujîș vino i rǎk'ia	κῆ τρεῖσσι βέρα ἰδέ ῥακκί.	k'e te štieš vers eðé rak'i.
Εἰ δὲ ἀγαπᾷς	Μά σέ ἐροῦρη	Ma se vruri	Ἡ ἄνω (sic) λοῦπησσι	I aco lubiș	Ἐδέ ντακίόφτι σέτῶ	Eðé nde k'oft sedó
νά στρωθῆς εἰς τήν τέχ- νήν σου.	σέ τεσσάτηρη τρού ζινάτις ἀτά.	se te-așter[ri] tru zǎnatea a- tǎ	τά σποσάσλησσι νά φτόρητο ζά- νατ.	da se pòsteliș na flóito za- naat	τά στρώχασσι μπά ζανάτ τέντς.	te štroheș mbe zanatat [zanatet] tende.
12 νά μή περι- πατῆς	σέ νοῦ ἴμνη	se nu imni	τά νὲ χότς	da ne hodiș	τά μός ἔτζανασσι	te mos e[ts]nș
εἰς τοὺς ἴα- μούς	λά νοῦμτζη	la numți	νά σφάπτητε πράκωητε	na sǎtbite brǎcoite	μπά εφμπάρατ	[etsejș]
εἰς τοὺς χο- ροὺς	λά κόρουρη	la còruri	νά χόρωητε	na hòroite	μπά δάλετ	mbe dǎsmе- rat
εἰς τὰ συμπό- σια	λά ζιαφέτση	la ziafóti	δῶ ζιαφέτσητε	vo ziafétite	ντά πράκωσσι- ρατ	nde per gos- tirat
εἰς τὰ τραγοῦ- δια.	λα κόντιτέ.	la cǎntite.	πῶ πέσμητς.	vo pèsmite.	ντά κόντι- γκαρρατ.	nde kǎnge- ra[ti].

Ῥωμαϊτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ῥηλανδικα	Alb.
ῬΑμὴ νὰ σκόψῃς τὸ κεφάλι σου κάτω καὶ νὰ τελεσιώγῃς ταῖς δουλιαῖς σου μοναχός σου. Εἰς τὸν αἰγυλάον	Μὰ σεσα-πόνη (sic) κάπλου ἀτέου γκίόσου σή σε σκουλουσέστη λούκαρλε ἀτάλε σίγκουρου τύνε. Πιρέ πούτζα	Ma se fi-a-puni caplu ateu [atau] ng'osu și se sculu-sești lúcarle-atala singuru tine. Pre buđa	Тόκου τὰ πώ-δετησ κλάδατα τφούα τόλλω ἤ τὰ τελέω-σασα τφόντε ράπω-τη σάμ τὸ. Νὰ κρῶιτο	Toču da pò-vetiš glávata ffoca dolo i da teliosas. tfoite ráboti sam ti. Na crairot	Πὸ τε οὐνέσ κρουέτ τάντε πώσασ ἐδέ τῆμα-ρόνσῃς πόνναραε τεσὸ	Po te unéš kruet tent [tsndé] poš edé te mba-ró[h]š púnarat te tula vetem ti. Mbs buzet
τῆς θαλάσσης ἡ ἄρα ἓνα κάρδι τῶ κισμένο καὶ φοδῆθηκα νὰ ξίρω τὸ δίκτυο διὰ νὰ κωνή-γῆσω μετ'ἀλάουψάρα. Ὁμοῖος θέλ νὰ ἐμπαίνω εἰς ἓνα καίκα	τέ ἀμάρε ἀφλάη οὐνω κάρτεγιο φρέμτου σή με φρικιάη σέ ἀρούκου βλάκλου τρά σέ ἀόγγου μάρη πέστη. Μὰ σέ ἔντρου τρὸυ οὐνω κάρκα	de amare aflai unu ca-tregu frámту și me fricai se arucu vla-clu tra seavinu mari pești. Ma se intru lru ună căică	ὅτ μόρετω νάρετωχ ἔτεν γκεμία σκάρσασνα ἤ σε ζάστρα-σχη τὰ φάριλαμ βλάκωτ ζὰ τὰ λῶϊαμ κόλεμη ρίμπη. Τόκου καὶ ἐλέ-ζαμ νὰ ἔτεν τζούωνν	ot mórefo naidoh edna g'émia scársina i se zastrásh da fárlcam vlačot za da locam gólemi ribi. Toču k'e vlezam na eden čun	ντῆ πέτητ γκέστα νηή γκίε-μῆ τῆ θὸδερ ἐδέ οὐφρικα-σούσασ τὰ χιέδ δλάζ μρέζα κῆ τῆ γκίθουαν τεμαδεύέννπετα. Πὸ τε τῆζούωνν νδσ ἢε καίκα	te detit g'eta hie g'emi te búter edé ufrika-suas te hed vlag[u], mreza k'e g'tuan te mēdēn pišk' Po do te hūn nds hie kaik[e]

διὰ τὰ ἀπε- ρῶσα	τρά σέ τρέουο	tra se treou	ζὰ τὰ πώρημα.	za da pōimi-	κ'ε τε škōh
ἀπό τῆν ἀρααν	τέ προμάρ- τῆνε	de pre mair- dine	ὄτ κρῶιτε	ot eraiot	[škoi] . nga ¹) anese
ἔως ὁποῦ νὰ φάσω	πάν σέ ἀξέτοιό- γκου	pān se a- ḡungu	τούρηνα φθά- σαμ	duri da flia-	g'er te arin
τοῦς συντρό- φους μου.	σόςλη ἄννήη.	sosli añei.	τρουζήνατα μόη.	druđinata mol.	šoket te mu. [=šokete mi]
Διὰ νὰ πλέω- μεν	Τρά σέ ἀδου- ζιμου	Tra se avu- zimu	ζὰ τὰ πλήθωμε	Zadaplivame	bašike
μαζὺ	νεασούου	deadunu	ζάερω	záedno	οῦε τε špeton- ms [= te špetojme]
καὶ νὰ γλωτώ- σωμεν	σῆ σέ ακα- πῶμου	ši se scăpămu	ἡ τὰ δακίναμε	i da otk'iname	pe ²) tatázeras [prej talá- zeve]
ἀπὸ τὰ κώματα	τέ ταλάζα	de talază	ὄτ μπρανόητε	ot branóite	εἰδὲ πὲ ἱέρασ.
καὶ ἀπὸ τοῦς ἀνέμους.	σῆ τε δίντου- ρη.	ši de vinturi.	ἡ ὄτ δέτροητε.	i ot vétroite.	I urti
Ὁ φρόνιμος	Φρόνιμλου	Frónimlu	Μάτροηοτ	Mádroiōt	ašti ben
13 ἔτῃ κάμνει	ἀσῆτες ψάξε	ašite faše	τάκα τζένητ	taca činit	εἰδὲ špetón
καὶ γλωτῶναι	σῆ σκάπά	ši scapă	ἡ ὄκεινατ	i ótk'inat	nga te g'iba.
ἀπὸ ὄλα.	τέ τούτε.	de tute.	ὄτ σφέτε.	ot sfitē.	Kam nde kof-
ἔχω εἰς τὸν κῆπον μου	Ἄμ τρού καρ- τῶννα ἀμεῶ	Am tru găr- dina améa	ἡ μαμ νὰ πάχ- τζα μῶη	Imam na bah- ča mol	še te em

¹) nga este aci de prisos², construcția este în albanezești un aromânism. Corect: nga tatázet eḍe nga érat sau prej tatázeve eḍe prej ératē.

Ῥωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγαρικά	Bulg.	Ἀλβανικά	Alb.
μίαν σακῆν	οἶνον χίκοσ	unu h'ieu	ἔτνα σιμέδα	edna smocva	ννή φόκκ	ñe fik [=fik'] [=kam nde kopstin t im]
μίαν καρυδιάν μίαν ἀπυδιάν μίαν μηλέαν μίαν κεραιάν.	οἶνον νοόκου οἶνον κόρτζου οἶνον μέρου οἶνον τζιρέσ- σιου.	unu nucu unu gortu unu meru unu čirešu.	ἔταν ὄρεφ ἔτνα κροβόσα ἔτνα ἱζπολιχα ἔτνα τζέρεβνα.	eden oref edna cruša edna eibolkva edna čerešna.	ννή, ἄρρά ννή τάρδα ννή μόλλιφ ννή κερσοή.	ñe aře ñe darðe ñe mole ñe k'eršij.
Ἐχω καὶ μελίσινα πολλά καὶ κάμνω πολύ μέλι καὶ ἄγιοκαίρι.	Ἄμ σῆ στούκκη μοβλιτζη σῆ φάκου μοόλιτα νιέβε σῆ τζιόρα τε τζιόρα Σῆ βίντου τρού ἄννου κάτε οὐνα πάφ- τε σῆ βλέκιου	Am și stuk'i mulți [mulți] și facu mulă ĩnere și țeara de țeară Și vindu tru anu câte ună parte și vleg'u și trăvetea a- mei.	Ἰμαμ ῆ ὄλιστα μνό- κου ῆ τζιναμ μνόκου μετ ῆ βόσωκ. ῆ πρόταμ νά κῆπινα πῶ ἔτνα σφρά- να ῆ τζούαμ βάρ- ταμ ῆ ζά μένε.	Imam i uliřta mno- gu i činam nmogu med i vosoc i pródaam na gódina po edna stra- na i čuam, var- dam i za inene.	Κάμ ἐδέ μπλέτ σοομμά ἐδέ μπάνν σοομμά μιζάτ ἐδέ ντιόλ. ἐδέ σιέσσ ντά μόντ τζαννή ἄννε ἐδέ βόβανν ἐδέ πρέ θέτε.	Kam edë blet šume edë ban šumemiati[s] edë dül[s]
καὶ διὰ λόγου- μου. Τώρα εἶδα δύο μαστόρους διὰ νὰ ἀκάψουν	σῆ τρά δέτεσα αμῆ. Τώρα μπακιάη τόη μάστορη τρά σέ ἀρέμα.	și trăvetea a- mei. Tora băgai doi măstori tra se arămă	ἔτνα κλάωχ δεδέ μάστορη ζά τὰ κῆπινατ	Sega cladoh dve măstori za da cópaat	ἐδέ πρέ θέτε. Τασσῆ βουβόρα τιός μιέσταρ κῆ τῆρεμίβιννά	edë pre [per] vete. Tasi vuřa dũ mjeřter k' te remijnš

δόο ἀυλάκια διὰ νὰ ἐρχήται:	τότη τράπουρη τρά σέ γήννα	δὸά χήνεκα ζὰ τὰ ἴτη	dva. hórdeca za da idit	τιού χεντεκ κὴ τὰ δγλέν	dü hendek[e] k ɛ te vjen t) [k ɛ te vɪnɛ]
πολὸ νερό καὶ νὰ ποτί- ζηται: ὁ κήπος.	μούλατ ἀπα σὴ ασατάπα καρβόννα.	μόνον ὄσα ἦ τὰ σεόατη	mnogu voda i da se vadit	σοῦμα οῦῆ ἐδὲ πα σεατηετ	šume uje eðɛ te vaditet
Μέ ποιεῖ τὸ μέτωπον ὅτι μὲ ἐδάρσα μία τερόντα μετὴν τροβιάν 14 καὶ μὸς ἐτρεῖς πολὸ αἶμα	Μέ τω'ρε φρέ- μιτα κᾶ μὲ ἀκουτῆ ὄδννα μὸσσα κου σοῦπλου σὴ ννί κουρᾶ μούλωτου σᾶν- τρεῖς τὲ νάρβε.	Με πόλιτ τρέ- λωτ δαι μὲ οῦρη ἔτνα σάρα σὸ τουπανήτσα ἦ με τρέτς μόνοκου κάρφ ὄτ νόσοτ.	Me bolit ó- loj[o] oti me udri edna stara so tupániŝta i me tebe mnogu cǎrf [= cǎrv] ot nosot.	Μά δέμ μπάλα σὲ μά κοτίτη ννή πλιόκα μὲ γροῦατη ἐδὲ μὰ βῶῆ σοῦμα γκίεκα πέ γοῦνεστ.	koŝta [=kop- ŝti]. Me, ðem[p]. bala sɛ mɛ goditi ŝe plakɛ mɛ gruŝtit eðɛ mɛ roβ šume g'ak pe hundet. [geg. prej hundɛt. tosɛ. prej hundes].
Πῆρα τὸν ἱα- τρὸν καὶ μὸς στα- μάτησε	Λοάη γιάτου- ρω σὴ ννιὰ κουμ- τανᾶ	Ζέτωλ χέκι- μωτ ἦ μὲ ζάπρα	Zedoh hek'i- mot i me zabra	Μώρα χέκιμω ἐδὲ μὸς ποῦα- σὸη πέ γοῦνεστ.	Móra he- k'imne eðɛ mɔ [mɛ] puŝoi

Ῥωμαίτικα	Βιάχτικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
τὸ αἶμα.	σάντζελε.	sânjdele.	κάρφοτ.	cârfot.	γκιάκνα.	g'akne.
Τώρα μὲ τωάρε	Τώρα μὲ τωάρε	Tora me doare	Σέκκα μὲ πόλγη	Sega me bolit	Τανὸ μωδέμπ	Tani me damp
μία δοντοῦρα καὶ ἓνα δόντι	οὐνά μασιώ σση ὀδνον τόν- τε	ună măseoa și unu dinte	ἔτσεν κάρτητ ἢ ἔτσεν ζάπ	eden cătnit i eden zăb	ννή δομπάλια ἔδέ ννή δάμπ	ἡε δεμπале εδέ ἡε δεμπ
καὶ θέλ νά τὸ εργάλω	σση βασίλ- σκότου	și va se le scotu	ἢ καὶ ἡ ἔξθα- ταμ	i k'e i izva- dam	ἔδέ τωτηντζέρ	εδέ do te ndzi- er
ὅτι δὲν ἤμπο- ρῶ	κά. νοῦ πότου	că nu potu	ὅτι νέ μόζαμ.	oti ne mojam	σέ νοῦκα	se nukë munt
νά ὀκοφέρω	τέ [sic] ἀραῶ- του	se aravdu	τὰ τέρσαμ.	da târpam	μούννε	te durón
ἀπὸ τὸν πόνον.	τέ τέρρου.	de doru.	ὅτ μπόλια.	ot bólia.	τὰ ντορρόνν	ngahá te dëm- burit
καὶ εἶμαι εἰς τὸ στρώμα	Σση ἔσκουτρου στρωτόου	Și escu tru știrutu	Ἡ σοῦμ νά ποστέλιατα	I sum na po- stélata	γκαχά τὰ δέ- μπορρητ	εδέ jam nde te štruarit
πλαγιασμένος δυνατὰ ἀχαμ- νῶ.	μπαράτου βαρτός οὐρό- του.	băgatu vartós urutu.	λέκνατ μυόκου λώσσο.	legnat mnogu lošo.	ταστροδάρετ ἰρέννα	i rëne.
Μὲ τὴν καλά- μην	Κοῦ πάλιμα	Cu palma	Σὼ σέπτα πέτα	So seba, peda	σοῦμὰ ἱλλίκ.	šumë i Tik. [= šums Tiks].
νά μεστράς καὶ μὲ τὰ δάκ- τωλα	σέ μισορρη σση κοῦ τζέ- τζετίλε	se misuri și cu deqitile	τὰ μέρησα ἢ σὼ πάραττε	da meriš i so pârstite	μέ σσιουπλιά- κα	Me šuplake
νά διαρῆς τὸν ἀλλόν	σέ ἀκουτέστη ψλουῦαρα	se agudești flueara	τὰ μπέσσα σιουπέκιατα	da bieš šupécata	τὰ μέσσα ἔδέ με γκίστα- ρατ	te mats edë me g'ists- rit
					τὰ πέσσα ψοῦσλητ	t i bieš fuefit

καί μέ τόν ά- γκώνα νά σπρώξῃς	σση κοῦ κότλου σέ πίνεζῃ	și cu cotlu se pînđi	ή σῶ λάκος τά τούρικας	εδέ μέ μπά- ρωλτ τά στόνσος	eđemeberjút [=brül] te štüñš [=štüš] te kek'ite. Kur te đem- bens [đem- bine] sütte goja g'ókesi [g'ok- si] ker'biža éšterat g'unat [=g'unítse] pulpat šembera huđer te mos haš eđe aštü šendošes.
ποὺς καρούς. "Όταν σέ πο- νοῦν	ρόλλι. Κάνου τέ τό- ρῶου	se pînđi rǎlli. Cându te doru	λόσσητε. Κώνα τέ πό- λιαστ	τακακίτα. Κούρ τά δέ- μπάννε	
τά ὀμμάτια τὸ στόμα τὸ στήθος	ὄαλλη κούβρα κέπτουλου	ochi[F] gura k'éptulu	δρεζητε ὄδστατα κράτητε	σιούρα γκώζα γκιόχχοι:	
ὁ ἑμφαλός τά κάκαλα τά γόνατα	μπουρίκλου ὄβσταλλε τένονόκταλλε	buriclu oásile đinúctile	πάπωκοτ κίσκητε κωλέντζητε	καρβίζα ἔσταρατ γκιόύννατ	
15 ἡ ἀντζαίς ἡ πέτρινα σκόρδο καί μὴ γῆς καί ἔτζη δρμαίνεις.	πούληπλε καλαγκύλλου ἄλλισο σέ νοῦ μάτῃ σση ἀσσηζε τέσανατσουσε- τζη.	pulpile călcănu al'u se nu măți și așițe te sǎnățuseđi.	μπάλταρη πέτιτζατα λοῦκ τά νέ ιάτησσ ἡ τάκα ἔστρα θησσ.	πούλπατ θέμπάρα χοῦδάρ τά μὸς χάσσ εἰδέ ἄστου σάντσοσσ.	
"Όποιος ἀγαπή νά σπρώξῃ εἰς τὴν Ἑκ- κλησίαν πρέπει νά ἔχη	Καρετζητῶ ὄῳ σέ ὀβρετινά λα μπαστιόρικα	Carețidó va se úrdinǎ la bǎsearicǎ	Κώη λοῦμπητ νά τέζαρκατα	Κούσσ τῶ [lipsǎ] μπά κόσσ	Kušđó [te rađine] mbse k'is[se] g'an ti ket[se]
	πρωιάστε σε ἄμπα	pripeaste se aibǎ	πρίλεκατ τά ίματ	γκιάν τὰ κέτ	

Ρωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Βουλγαρικά	Bulg.	Ἀλβανικά	Alb.
τὸν φόδον τοῦ θεοῦ	φρίκα ἀλ τοομ- νιτζου	frica al Dum- niđau	σφράχορ νά γόσπορ	strahot na gospod	φρίκανα πε- ργνιτζά	frikens peren- dis
καὶ νά μη πη- γαίνῃ	σση σέ νου σσοδικά	și se nu se ducă	ἤ τὰ νέ χόρτε	i da ne hodit	εδέ τά μὸς θέη vej[s]	edé te mos vej[s]
ἄδειος	κόλλου	golu	πράζινυ	praznen	μπαράζης	[z]brazet
ἀμὴ νά πάρη	μά σέ λλιέ	masel'a țeară	τόκου τά ζέ- μητ σφέστα	tocu da zemit	πὼ τά μάρ κσρί	po te mar[s] k'iri
καὶ νά τὸ ἀ- νάψη	τζίάρα	și se o a- prinđă	ἤ τὰ γὼ ζά- παλ'ιτ	i da go zăpalit	εδέ τά ντέζνε	edé tandeznë
ὁμώροστα τὸ ἀγίου	σση σέ ὁ α- πρίντζ	denănțea a ăvlui	πρέτ σφέστα- ζοοτ	pred sfătetot	παραράμ σσέν- τρη	perparašnitit
καὶ νά φέρῃ	τενέντις ἂ ἄ- γλορη (sic)	și se aducă la afendulu	ἤ τὰ τώνσρη νά πόπορ	i da dónesit na popot	εδέ τά σιελ	edé te siel[s]
εἰς τὸν παπῶν	σση σέ ἀτοδκα λα ἀφέντολλου	la afendulu	πρόσκορη	na popot próscouri	νά πρήφτη μέσπρα	nde prifti mësra
προσφοραῖς	πισκοῦρου	tra se pälă- crăsească	ζα τὰ μάλ'ιτ	za da molit	καὶ τά λιούρετ	k'ë te l'utet
διὰ νά παρα- καλῇ	τρά σέ παλα- κρησιάσκα	la Dumniđau	νά κώσπορ	na gospod	νά παραράμητ	nde persandit'i)
εἰς τὸν θεόν	λά τοομνη- ζήου	tră steapsile alui	ζά νέκωρητς κρέχωνη	za négoŭte grehoi	πρά γκουονά- χ'ετ ατῇ	për g'uinahet [e] atı
διὰ ταῖς ἀμαρ- τίαις	τρά σιαψήλη- λε αλορη	și se l'a năfura	ἤ τὰ ζέμητ νάφωρα	i da zemit năfura	εδέ τά μάρ ναφούρ	edé te mar[s] năfôr[s]
καὶ νά πάρη	σση σέ λλιέ	și pănăvie [=ipsomă].	ἤ ὁψωμια.	i ipsoma.	εδέ ὁψώμ.	edé ipsom[s].
ἀντιδώρον	νάφωρα					
καὶ ὁψωμια.	σση πανάριε.					

*) Corect; k' s t-i l'utet persandiss,

Τὸ σήμανθρον	Τὸ αὐκωτό	Κλεπάλοτο	Τόαα	Τόαα	Τὸ αὐκωτό	Κλεπάλοτο	Τόαα	Τὸ αὐκωτό
νὰ τὸ κροπῆς	τὰ κὼ μπῆσο	da go bieş	σε ο ἀγυδεῖτι	τὰ κὼ μπῆσο	da go bieş	da go bieş	τὰ μπῆσο	τὰ μπῆσο
μὲ σφυρία	σὼ τζενκάνητε	co ăncănite	cu ăocuri	σὼ τζενκάνητε	co ăncănite	co ăncănite	μὲ τζενκότερη	μὲ τζενκότερη
καινοδρῆια	νόδη	novi	nao	νόδη	novi	novi	τὰρ ρήνν	τὰρ ρήνν
διὰ τὰ μαζωχ- θόνν	ζὰ τὰ σεμπέ- ραστ	za da se be- raet	tra se-adună	ζὰ τὰ σεμπέ- ραστ	za da se be- raet	za da se be- raet	κὴ τὰ πλι-	κὴ τὰ πλι-
16 ἄλο: εἰς τὴν στέγην	σφῆτε δὼ στρέ- χατα.	sifte vo stré- hata.	toji tru stre- ahă.	σφῆτε δὼ στρέ- χατα.	sifte vo stré- hata.	sifte vo stré- hata.	δενε	δενε
καὶ ὕστερα	ἢH σέντε	I setne	Şi dapoca	ἢH σέντε	I setne	I setne	γ'ίψ mbs štre-	γ'ίψ mbs štre-
ἄς ἐμβάινονν	νέκα εὐλώζαετ	nega vlezact	la se intră	νέκα εὐλώζαετ	nega vlezact	nega vlezact	εδέ pasandáj	εδέ pasandáj
εἰς τὰ στασή- δια	δὼ στέλωητε	vo stóloite	tru scamne	δὼ στέλωητε	vo stóloite	vo stóloite	τε τς hüine	τε τς hüine
διὰ τὰ προ- πυοχηθόνν.	ζὰ τὰ σεμλί- αετ.	za da se mō- leat	tra se se nefină.	ζὰ τὰ σεμλί- αετ.	za da se mō- leat	za da se mō- leat	κ'ε τς fafen[s].	κ'ε τς fafen[s].
Ὅμως πρώτα	Τόκον νάπρετ	Tocu napret	Ma manăinte	Τόκον νάπρετ	Tocu napret	Tocu napret	Πὼ παρπάρα	Πὼ παρπάρα
νὰ δάλλης	τὰ κλάσα	da claaş	se bađi	τὰ κλάσα	da claaş	da claaş	τε vesş	τε vesş
κάνενα δούλον	νέκοι χουζμι- κζαρ	necoî huzm- k'ar	veru [=văru]	νέκοι χουζμι- κζαρ	necoî huzm- k'ar	necoî huzm- k'ar	νδονῆ χουζμι-	νδονῆ χουζμι-
διὰ τὰ ψουκα- λίση	ζὰ τὰ μέτηε	za da melit sifte	tra se arnea- scă	ζὰ τὰ μέτηε	za da melit sifte	za da melit sifte	κ'άρ	κ'άρ
δίκαις ταῖς γω- νίας.	σφῆτε κῶσση- γνιτα	k'ôşina	tute k'ôşile	σφῆτε κῶσση- γνιτα	k'ôşina	k'ôşina	κ'ε τς řişine	κ'ε τς řişine
Καὶ τὰ παρά- θορα	ἢ πεντζέρητε	i pengõrite	şi pingerră	ἢ πεντζέρητε	i pengõrite	i pengõrite	γ'κῆβ κ'ῶσετ	γ'κῆβ κ'ῶσετ
							εδέ πεντζέρετ	εδέ πεντζέρετ

Ἑρωτάματα	Βλάχικα	Αρομ.	Βουλγάρικα	Βουλγ.	ἸΑλοβανίτικα	Alb.
νὰ τὰ κολλή- σῃς	σὲ λὲ ἀλλη- κίστη	se le alik'e- ști.	τὰ ἡ λέπησα	da i lepiș	τῆ γκεῖς	t i ng'itș
μὲ ζουμί	κοὺ πζάμα	cu damă	σὼ σῶκ	so soc	μὲ λέγκ	me lenk
ἀπὸ πίτουρα	τὲ τέρτζε	de târfe	ὅτ τρέτζε	ot trifite	πέ κρούντοσ	pe krundeș
διὰ νὰ [μὴ] ἐσ- κολληθοῦν.	τρά σενοὺ σ- τεσλικιάσκα	tra se nu se deslek'aseă.	ζὰ τὰ νὲ ὀ- λεπατ.	za da ne [se] ôt lepat.	κῆτὰ μὸς σκο- λίτσγ	k'e te mos skofiten.
Νὰ μὴ λυπη- θῃς	σὲ νοὺ τενοδι- ρίνη	Se nu te nvi- rini	Τὰ νὲ σεουζαλ- θῆσ	Da ne se u- jalviș	Τὰ μὸς χελμι- σοσ	T_e mos hel- móehș
διαπλὲν ἐκέρ- δησας	καταξῆ νου	că,tă ți nu a- mintăși	ζάστω νὲ κα- ζάντισα	zașto ne ca- zândisa	ψὲ νόουκα φη- τόδε	pse nukse fi- tove
ἀδότην τὴν σρά- ταν.	ἀϊστε κάλλε.	aiste [=aistă] cale.	ὄδοη πάτ.	ovaï pat.	κατὰ ὀδῶα.	kseté uđe.
Ὅτι τὸ κέρ- δος	Κὰ ἀμιντάτε- κλου	Că amintăte- clu	Ὅτι καζαντι- σένετο	Oti cazandi- séneto	Σὲ φοτίμη	Se futimi [L, fitimi]
καὶ ἡ ζημία	σῆ ζνία	și zniia	ἡ ζάραροτ	i zărarot	ἐδὲ ζαράρη	edê zarari
περιπατοῦν	ἤμνῆσατοδ- νου.	innă dea- dunu.	χόστατ ζάστνω.	hodat zăedno	ἔτῆγνῆ μπάσ- κῆ.	étșine baș- ka [-e].
Ἀμὴ νὰ χαί- ρησαι	Μὰ σεσεχαρι- σέστη	Ma se te hă- risești	Τόκου τασ- ράτῆς	Toču da se radviș	Πὼ τὰ κῆζο- χσο	Po te gazohes
διαπλ.	κατράτῆ	că tră ți	ζάστω	zașto	ψὲ	pse
ἤρῃς τὸ σῆ- τὶ σου	ἀφλάσση κάσα ἀτῶ	aflašî casa a- tă	νῆγῃτε τφοῖατα κούκῆα	naide tfoeata cuk'a	γκῆτε σπαπῆνα τέντε	g'ete ștepine tende
ἀκέραιο.	νετρίκα.	ntreagă.	τῆῆα.	țela.	τῆ-ἔρῆ.	tetșe.
Καὶ ἐγλύτω- σαν	Σὲ ἡ σκαπῆρῶ	și scăpară	Ἡ ὀκῆνῆα	I ôtk'inan	ἐδὲ σπατῶνῆνα	Edê șpatuane

τά παιδιά σου ἀπό τὴν ἀστρά- ξαν	φιντζάρλλη ἀ- τέη	τέζατα τσόη	δηλίμα τσό	djemt e tii [= djemt e tu] nga fruđi [= {ruđi}] nga lia.
ἀπὸ τὴν ἀστρά- ξαν	τὲ προουχογι- τζα	ὄτ καζάμακοτ	γκά φροδθη	
ἀπὸ τὴν εὐλο- γιάν.	τὲ μαλτζιτζιτζε.	ὄτ σήπανιτζα.	γκα λία.	
Ἡ γυναικας καὶ ἡ νόμισαις καὶ ἡ κορίτ- ζια	Μουλλέρλε σση νβέσπιλλε σση φέτιλε	Ζένιτς ἡ νβέστιτς ἡ τζόπγιτς	Γκράτζ ἐδέ νοουστ ἐδέ τζόπατ	Grals edé nuset edé tšupat
ὡς γνέθου	λά σὲ τσάρκα	νένα πρέτατ	λέ τζιτσίρνα	le te tierns [=tiérins] me furks[n] me boštít [me boštín]. Edé mendafši edé fitili
μὲ τὴν βόκαν μὲ τὸ ἀδράκτι.	κοδ φούρκα κοδ φούλοου.	σῶ φούρκατα σῶ βρετένωτα. (sic)	μὲ φούρκα μὲ μπόστγη.	
Καὶ τὸ μετάξι καὶ τὸ σαμάκι	Σση σύρμα σση πουμπάκ- λου	Ἡ κοπρίνωτα ἡ τάρμπουκοτ	ἐδέ μαντζόσση ἐδέ φοτλιγ	
ὡς τὸ δφαίνου	λά σὲ λουτζά- σα.	νένα κῶ τιά- ζατ.	λέ τὰ μπάγνα νιέ δέκατγ (sic)	le te béins nde vékait. [=vegl'a]. Haramite vjéđins ná- tšne. Edé kursátsis
Οἱ κλέπται κλέπτου τὴν νόκτα.	Φορλλοι φούρανοζάττα.	Χαραμίγες κράτατ νό- κιατα.	χαραμίτζ βριτέδνα νάτζ- να.	
Καὶ οἱ λησάι	Σση χάραμίσο- λλη	Ἡ χαραμίγες	Εἰδὲ κουρσά- ράτς	
fióor'li atái	de prucuvîřá	δέτατα τσόη	détata tfoi	
de mălțea- de[-ă].	Mulerle și nvestile și fétile	ὄτ καζάμακοτ	ot cazámecot [=cazámecot tot] ot sipánita.	
la se toarcă	cu furca cu fuslu.	Ζένιτς ἡ νβέστιτς ἡ τζόπγιτς	Jénite i nevóstitie i óupite	
și sirma și bumbaclu	Și sirma și bumbaclu	νένα πρέτατ	nega predaet	
la se lu țasă.	Și sirma și bumbaclu	σῶ φούρκατα σῶ βρετένωτα. (sic)	so fúrcata so vreténoto.	
Φορλλοι φούρανοζάττα.	Φορλλοι φούρανοζάττα.	Ἡ κοπρίνωτα ἡ τάρμπουκοτ	I coprinata i pámbucot	
Σση χάραμίσο- λλη	Σση χάραμίσο- λλη	νένα κῶ τιά- ζατ.	nega go tea- eat.	
Οἱ κλέπται κλέπτου τὴν νόκτα.	Οἱ κλέπται κλέπτου τὴν νόκτα.	Χαραμίγες κράτατ νό- κιατα.	Haramiite crádaet nó- k'ata.	
Καὶ οἱ λησάι	Καὶ οἱ λησάι	Ἡ χαραμίγες	I haramiite	

Τωμαίτικα	Βλάχικα	Αρομ.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
ἐγγένοιον τήν ἡμέραν καί παροῦν τά καρβάνια. Ἄμ' ἡ οἱ κρη- ται καὶ οἱ παπάδες	ἔσου τζρούα σοῦ κάκκα καρβέλλια. " Ἀμ' κατὰ ἀλλή σοῦ πασαλάβ- λλη τσιποσάλε τσιρνιζία. σοῦ ἀρχον- ζιλλ.	esu dua și calcă cărvanle. Am cătasil și pășalarli dispoale dunaea. Și århondil cu bună ză- nate bea sândile a oarfânlor.	изъѣзаст тѣννια ἢ κάζαστ καρβάνητσ. Тѣκου соурнѣ- тѣте ἢ пасаληс одголдаат сѣтор. " Ἡ ἀρχόντѣс сѡ χάρсν ζά- нат пѣат къррор нѣ сѣромасн- тс.	izlëzaet deña i gázaet carvânite. Toku sudni- tite i pásalite ugólvaat stetot. I arhóndite so haren za- nat piat cãrfot nasiromasite	ντάλληνα τή- ανά εδέ σκέλληνα καρβάνια. Πὼ κατηλάρατ εδέ πασαλάρατ οδέσσινα τζετάνα εδέ κορζαπάσ- σιτα μέ τσμίρη ζα- νάτ πίνα γμάκνα εδάραραστ.	dáline ditens edé shkëline karvânat. Po kafilarët [=kadijtë] edé pašalarët svëšins jëténs edé kodžabá- šets me ts mir[e] zanat píns g'akne e vãrferët [e ts vãrfer- vet]. Pandáj zsmërôhete perëndia edé në muonëtwn dón messmëndëra me murtajs me l'eng'im
Διὰ ἐσοῦ θυμώμεται ὁ θεός καὶ μᾶς παι- θεῖται μὲ ἀβένυσταις μὲ πανοῦκλαν μὲ λοιμικτῆν	Τρᾶ ἀιστᾶ σεναρᾶζατε τουμητζᾶου σοῦ νάτιδιψζ- ατε κοῦ λαγκόρη κοῦ ποσάλε κοῦ νιτζετς [= natã]	Tră aistă se nãrãeaste dumniđau și nã piđip- seaste cu lãngori cu puște cu nãte	Тѣ τῶα σελιούρη γῶσποτ ἢ νέ μάτζητ сѡ μπῶσση сѡ τζῶμα сѡ μπωτᾶτза	Za toa se luit gospod i ne mačit so bólesti so čuma so bóitja	Πανράς ζαμάρῶετα περᾶντία εδέ νέ μουοντῶν μὲ σαμουόταρα μὲ μουρτάτς μὲ λιτζικτῆμ	Pandáj zsmërôhete perëndia edé në muonëtwn dón messmëndëra me murtajs me l'eng'im

μέ αιφνίδιον	κού ξαφνιά	сὼ νέζναεννω	so neznáeno	μέ πρηνιέρα	me preñere
θάνατον.	μοάριε.	ομίριανε.	umiráne.	μόριε.	[perñe here]
"Οταν άνατείλη	Κάντου λου- τζάστε	Κώκα ούγιρεητ	Coga úgreit	Κούρ ντέλλ	mort.
18 ό ήλιος	σαάριε	οάντζετο	sán̄teto [= sán̄teto]	τιέλλη	Kur del
νά άνοίξει	σέ τσοατζή	τά δωρορησα	vrátite tfoi	τά χάπενσα	dieli
ταίς ύβρασις σου	οδσαλε άτάλ- λε	εράτρητε τζόη	so clápatá; za- várnița	ντούερι έρούα	ts hapenš [=te hapenš, hapš]
μέ τον άφρητην	κεύ κατάλάχ- τουλου	τά δρωρησα	i taca	μέ λόστ	me lost [me los]
καί έτεζη	σση άσοητζε	εράτρητε τζόη	ne patiš ništo.	εδέ άστουδ	edé astú
δεν παθαίνεις	νου πάτζη	σώ κλάπατα	Coga imas	νούκα πασών	nuke pesón
τίποτε.	τζεά.	ζάβάρντζα	zárna na rá- moto	γκράφο.	g'ekáfs.
"Οταν έρχης	Κάντου άη	ή τάκα	da náprais	κούρ κέ	Kur ke
σπαρία εις τον	καρίτζα πρό	νέ πάτρησα νί- στω.	mehlem	κόκκιε μπζ	kok'ke mbe
όμιαν	νούμερε	Κώκα ύμασα	i da se mač- caș	κράχατ	krahæt
νά φτείνης	σέ άνάρη	ζάρνα νά βά- μωτο	so mozoc	τά νταρντόσα	te ndert[ó]n[š]
άλειψην	μεγλέμε	τζά νάπραησα	za da ti pó- begnat	μεγλέμε	megl'em [= mel'em]
καί νά άλει- ψησαι.	σση τέ οδντζή	ή τά σεμάσ- κασα	za da ti pó- begnat	εδέ τά λιού- εννα	edé te lüenš
μέ μελέον	κού μαγτούα	σὼ μόζοκ	me tru	μέ τριουδ	[=]lüeš]
διά νά σου	τρά σε σφούα	ζά τά τυπό- πειννατ	me tru	κ'ή τά κείφενν	me tru
τύγη				κ[ε]ήs	k[ε]ñs

Ῥωμαϊκά	Βλάχικα	Αρομί.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ῥωμαντικά	Alb.
ἐνεῖνη ἢ ἑρόμα.	ἀτζέξ μπουτοῦρε.	αφέα μπουτοαρε	τάιζ ομάρτα.	taea smārda.	ajó keľbesire.	
Καὶ ἡ ψώρα διώχεται	Σοὴ βάνια σέ ἀγιορίζετε	σι ράνια se aguneaste	Ἡ κράσατα σέ τέρατ	I crásata se terat	Eðé zg'óbea ðbóhete	
μὲ τὴν σάκκην	κοὺ ζυνούσαζ	cu çinuşă	σὼ πέτελετα.	so pépelta	me hi	
μόνον	μά	ma	τόκου	toeu	po	
ἔσαν νά βασίλευσῃ	κάντου σσακάπιτά	cându se scăpită	κόουα τάζα ἕτητ	coga da za idit	kur te persen-dón [=kur te persendojse] dieli.	
ὁ ἥλιος.	σοάριε.	soarle.	σάντζετο.	sânteto [són-feto].		
Τὸ κλωνάρι τοῦ τριανταφυλλοῦ	Τρέμμα ἀτραναφυλλοῦ	Drăma a trandafillui	Βέτατα δὲ τραντάφυλοτ	Vétcata of triandâfilot	Dega i trandafilles	
ἔχει ἀγκάθια μόνον ἐπιτάξι: ἐμφορῶν καρπὸν	ἄριε σκίννη μὰ σοζέτε μουσαάτου πόμου	are sk'ini ma soate muşatu pu	ἕματ τάρωνις τόκου ἕζαατ χάρεν ῥώτ	imat târnie toeu izvaat haren rod	ka g'emba po ndzier [te] bukur pems	
καὶ μορίζει καλά.	σοὴ ἀνουρίζασε κήνε.	şi ahurzeaste g'ine.	ἡ μόρισατ. Χάρνω.	i mirisat har-no.	eðé bie eřs mirs.	
Ἀπὸ τὸ λινάρι καὶ ἀπὸ τὸ κανάβι:	Τέ λινου σοὴ τὲ κάνηκ	De linu şi de cânipă	Ἵοτ λένοτ ἡ δὲ κόνοποτ	Ot fenot i ot cónopot	Pe filpe liri] eðé pe kserpit	
ἐθαίνοντου πιά	ἔσου ζζούκη	esu çuk'i	ἱζλέκσαατ κάλιζήστα	izlégraat cálijista	dâlins- ştupa	

ἀμψή ἀπομένει	μά φάρα [μ]άννε	ma arámāne	τόκοο δστανητ	τοου όstanit	πό μπέτ	po mbet [= mbéet
τό άλλο κα- βαρό	άλλάντε σα- σρίτά.	alante spās- tritā.	τρούκατα τζί- στα.	drúgatačista.	τζιτζάραφ έκ- ροδιαρ	tjájatera e ki- ruar.
19 Ἐπέτη είναι μερικοί ἀπό κακήν γέ- νάν	Ἄσσητζε σούν- του νάκακάντζη τέ ράω φάρα (sic)	Ašite suntu de rao farā	τάκα σέ ένη	Taca se edni	Ἄστιου ίζνα τζά	Aštú jane tsa
καί αὐτοί εὖ- γαίνουσι προκομένοι.	σση άπέζιλλη έσσου προκοψίτζη.	ši ačeli esu procopsiti.	δτ λώσσα φάρα	ot loša fara	πέ σακάέκε φάρα	pe se kek'e fare[-e]
Διά έσδοτο νά μή κοιτά- ζης	Τρά άίστε σέ νοῦ πρέστη	Trā aiste se nu brešti	ή τς έζλέκ- σασε	i ticizlegvaet	έδ έ άτα τάλ- λήφ	edé atádalline
τό γένος ἀμψή νά στο- χασθής	φάρα μά σεσεμην- τουέστη	fara ma se te min- tuešti	προκόψαννοι.	procopsani.	τά προκόψου- ρά.	te prokópsure.
νά δάλης γνωστοκόν έν- θρωπον	σέ μπάτζη μιντιμέν άμμου	se bađi mintimén omu	Ζά τώα τά νέ κλέασσ	Za toa da ne gleas	Πράν τάη τά μός δου- στρώνας	Prandáj te mos veš- tróuš [veš- tróš]
εις τὸ σπήτι σοῦ.	τροῦ κάσσα ά- τά.	tru casa atā.	φάρατα τόκου τά σεού- μης	fárata toou da se umiš	φάρανα τῶ τρέμιντό- νέσσ	fárene po te mendo- nóš [= te mendohéš]
Η' ἀρίδια τροπάει τά σανήδια.	Σφφρετινίλς σπριτουέντε σάφντουρλε.	Sfrédinle spritunde scāndurle.	τά κλάσσ οῦμέν τζέεκ	da klaas umen čoec	τά θέσσ τρέμέντζημ ννερη	te veš te mendžim [= ment- sim] neri
			νά φρέστα κόυ- κία.	na flóeta cuk'a.	μπά σπάτη τέντε.	mbé štepi t snde.
			Σφφρετέλωτο τοδπητ σπτζίτε.	Sfárdeloto dupit štište.	Τροβέλλε σπών τάράσατ.	Trúeli špon d(ε)rasat[s]

Ῥωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
Καὶ τὸ κορσο- σοῦμι: λαδώνε: τὸ κορμί.	Σοῖή φαντέλου πλικουίζατε τρούπλου.	Și fândeclu pligueaște truplu.	Ἦ κοόρσοου- μοε κὼ βάνιααε τρούποτ. ανά- γατα.	I cûrșumot go rânisat trupot. snâ- gata.	Ἐδέ κορσο- σοῦμι πλικωίωσ τρούπονα.	edë kurșumi plagôs trupane.
Καὶ ὁ λόγος ὁ ἀχαμνός λιπαίνει τὸν ἀνθρωπον. Ἄμῃ ἐσὺ διὰ νὰ μὴ πά- θῃς	Σοῖή κριάηλου οἰροῦτο, νθιρένά ἄμλου. Μὰ τὸνε τρά σέ νοῖ πάτζει	Și greaîlu urutu nvirină omlu. Ma tine tra se nu pați	Ἦ σπόρος λῶσαιτ οἰζαλιθιτ τζέκοτ τόκου τὸ ζά τὰ νὲ πά- της	I zborot loșot ûjalvit cöecot. Tocu ti za da ne pațiș	Ἐδέ φιλία ελέγκα χελμῶν ννισπινά. Πῶ τῷ κῆ τὰ μὸσ πα- σάνσα	Ede fjala e fige helmôn nerine. Po ti k'e te mos pe- sônš [pe- sôš]
τίποτε. Καὶ νὰ μὴ βασκανήγς	τζιβά. Σοῖή σενοῦ λέη τσόκλιου	tină. Și se nu îei de oculu	νίστω. Ἦ τὰ νὲ σε- ζέμασοῦτ ὄκ	nișto. I da ne se ze- maș ot oc[și: ot oco]	γκινάσας. Ἐδέ παμὸς μὲ- ρεσα πεατοῦ	g'ikâš[ε] ? edë te mos mařs pe [=pe]r]siu
νὰ κολλήσῃς εἰς τὸ ἀνώψη.	σὲ ἀλικέστη τροῦ πρέγκλου τεσοῦπαφ τεσοῦπαφ	se alik'eșli tru preaglu de supră	τὰ ζάλεπησα νὰ κόρνιοτ πρέζκ ῆ νὰ τάλνιοτ πριάκκ	da zălepiș na gôrniot preag i na dólniot preag	σά (sic) γκίτσο μπα πριάκ τα- σίπαρ μῆ ἰδὲ μπά τα- πραπόσιτ πρέ[ακ]	te ng'itš mbë prijak te sipërme edë mbë te prepošmeti prijak
καὶ εἰς τὸ καὶ τῶψηλ	σοῖή τροῦ πριά- κκ (sic) τε- κίσοου	și tru preaglu de g'osu				

(1) perpoștme. (2) g'ikâš[ε] este forma cea mai întrebuintată. Albanejii din Coreea nu eunosc: g'ikâš[ε].

20	ἀπό ένα κλω- νάρι ἀπό διάφνην καὶ ἀπὸ κέδρον	κατε οὐνα τρέμμα τέ τάφνη σὴ τέ τζου- νάρινε	κάτε uná drá- miá de dafiná ši de žuná- pine [ži- neápine] tra se agi- nešti tute rallje.	πῶ ένα δέεκα ὄτ τάφνη ἢ ὄτ σμέεκα	peedna vefca ot dafina i ot smreca	γιά ννη τέεκα πέ τάφνη ἔδέ πέ σέλλη- ν ye	nga ni [nis] dege pe dafine edé pe delhine
	διὰ νὰ διώξῃς ὄλα τὰ κακά. Ὅταν νὰ φτιά- γῃς φορέματα νὰ προσέχῃς	τρά σέ ἀγου- νέσθη τοῦτε βάλλε. Κάνου σέ ἀ- τάφη σπράννε σέ ἄη καστία	ζά τὰ τέρασα σῆτε λώσση- τε. Κώκα τὰ νά- πράησα βόμπητε. χά- λιστάτα τά ἴμασα δοῦ- με ζά τὰ ἦ τζί- νησα σείρωκη ἦ τὰ νέ μι- ταετ κοῦσση.	κῆ τὰ θβόνῃς [=θβός] γῆτε τε ke- k'iat. Κῆρ τε νδερ- τόνῃ [= ndertós] ροβε τῶμπε τά κίεσα κοῦ- τέσα κῆ τυμπάσσα ταγνέρα ἔδέ τὰ μός ἴανα σκοῦρά	k'e te dbonis [=dboš] g'ite te ke- k'iat. Ker te nder- tonis [= ndertós] robe tompe ta kiesa kou- tesa ke t' tympassa tagnera ede ta mos iana skoura	k'e ti beñis [=beš] te g'era edé te mos jene škurtse [=te škúr- tera]. Se te beñis [=beš] te g'ers robe	
	διὰ νὰ τὰ κά- μῃς φαρέα καὶ νὰ μὴ ἦ- ναι κοντά. Ὅτι νὰ κά- μῃς φαρδὸ φόρεμα	τρά σέ λεφά- τῆ λάρτζη σὴ σέ νου χί- πα σκούρτε.	tra se le fafi larđi ši se nu hibá scurte.	ζά τὰ ἦ τζί- νησα σείρωκη ἦ τὰ νέ μι- ταετ κοῦσση.	za da i cinis širok i i da ne bidaet cusi.	κῆ τῶμπάσσα ταγνέρα ἔδέ τὰ μός ἴανα σκοῦρά	k'e ti beñis [=beš] te g'era edé te mos jene škurtse [=te škúr- tera]. Se te beñis [=beš] te g'ers robe
	κατε οὐνα τρέμμα τέ τάφνη σὴ τέ τζου- νάρινε	κάτε uná drá- miá de dafiná ši de žuná- pine [ži- neápine] tra se agi- nešti tute rallje.	ζά τὰ τέρασα σῆτε λώσση- τε. Κώκα τὰ νά- πράησα βόμπητε. χά- λιστάτα τά ἴμασα δοῦ- με ζά τὰ ἦ τζί- νησα σείρωκη ἦ τὰ νέ μι- ταετ κοῦσση.	πῶ ένα δέεκα ὄτ τάφνη ἢ ὄτ σμέεκα	peedna vefca ot dafina i ot smreca	γιά ννη τέεκα πέ τάφνη ἔδέ πέ σέλλη- ν ye	nga ni [nis] dege pe dafine edé pe delhine
	κατε οὐνα τρέμμα τέ τάφνη σὴ τέ τζου- νάρινε	κάτε uná drá- miá de dafiná ši de žuná- pine [ži- neápine] tra se agi- nešti tute rallje.	ζά τὰ τέρασα σῆτε λώσση- τε. Κώκα τὰ νά- πράησα βόμπητε. χά- λιστάτα τά ἴμασα δοῦ- με ζά τὰ ἦ τζί- νησα σείρωκη ἦ τὰ νέ μι- ταετ κοῦσση.	πῶ ένα δέεκα ὄτ τάφνη ἢ ὄτ σμέεκα	peedna vefca ot dafina i ot smreca	γιά ννη τέεκα πέ τάφνη ἔδέ πέ σέλλη- ν ye	nga ni [nis] dege pe dafine edé pe delhine

Ῥωμαίαια	Βιάχτικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	'Αλβανίτικα	Alb.
δαστάει πολὺν καρπὸν. Καὶ νὰ ράψῃς	ἀραρότα μοῦλτε ζαμίανε σὴν σὲ κόσση	aravdã mul- tã zãmãne și se ooși	τράντε μνόκου ζάμιαν. H τὰ česco	trait mnogu zaman. I da șies	רון σοῦμιμά ζαμίαν Ἐδέ τε κ'εψήš	ron šume za- mãn. Eđe te k'epsēš
στενὸ καθάδι	σπρίμπτου κἀ- πλαμῆ κουροῦντου σε- αροῦπε.	strintu cã- plãmã curundu se-	τέονα σάτα πάργω σεά- κινόγη Ἡ τάλκα κόσ- σοῦλια τετζίνγη τὰ σεσώπηγασ.	tesna saea bãrgo se is- k'invit. I dalga cõsula	ἐγκούστα κα- πλαμῆ κὰ τὰ τζάσα γκρίσε ἐδέ ἐγκέρα κἀ- μίσα ταμπάνν τὰ πεγκόσεš.	te nguște ka- plame k'e te ngrise [t] tșas [==tsas] t] ede e g'era ke- miša te ben te pengosēš.
ὀγιλίγωρα σχί- ζεσαι. Καὶ τὸ μακρὸ ὀποκάμισο σὲ κάμνει νὰ περδοκλιώ- νησαι. Μόνον νὰ πασ- χίσης	Μὰ σετλί:χτι- σέστη τρά σὲ τεנדέ- σση κοδ θέστε τον- νιάτσε	Ma se čilinti- sești [azi: čilitisești] trase te nve- ști cu vește ti- nișite	Τόκου τὰ πέτ- ζαλησ ζά τὰ σέοπλαστ- ζησ σὼ σφίτα τζε- σνα	Tocu da pé- čaliș za da se õble- điș so sfița česna	Πὼ τετζέλλη- σῆσ κῆ τὰ νόιασ μὲ τζόχαρα ἰντέρομπε	Po te tșali- stisēš k'e te nvișēš me džõkera i ndërume [nderme ; nders(ũ)me]. grisne g'ekunđi
διὰ νὰ ἐνδοθῆς μὲ ῥοῦχα τι- μημένα	σση σὲ ἀροῦ- ψηρε ιουά	și se arupsire	ἡ ἄκω σὲ ἰο- κίνοστ νέγτε.	Iaco se isk'i- naet negre	ἐδέ ντα οῦγ- κρίσνῶ γκιακούντ	ede nde u- grisne g'ekunđi

νά τά μπαλώ- νης μέ βάρματα Υερά. Τὸ Χαλάξι ή πάχνη 21 ὅπου νά πέση	σε λευκέτιζη κοῦ χίφης σά- νατοῦσε Κράντινινα μπροῦμιμα ἰσπετήνω σέ κατα ἀπαράτεις φράν- τζιλλε σῆ πόμλου. Μά βάρωα	σε le upétiži cu hire să- nătoase. Grândinea bruma îuțido se cadă	τά ἡ πρόκαρ- πησα σῶ κόντζη σπάδη. Κράτ σλάνα κάτε: τὰ πάτηγητ	da i précarpiš so conți zdravi. Grad siana cade da pad- nit răsipat li- seala i rodot. Tocu rosa	τή ἀρανόσ μέ πέννια τῆ- σῆνδός[ε]. Βρόσери bruma tek te bjer[ε priš flēte [= flētete] eḡe pemne. Pò vesa	t i arsenóš [t i arnóš] me peña te šēndóš[ε]. Bróšeri bruma tek te bjer[ε
δίδει δόναμιν καί ἐμβοαίνει εἰς τὴν βίβλαν διὰ νά μή ξη- ρανθῆ. Ἄν βέλγης νά ἀνάψης τὸν φῶρον νά βίξῃς μέσα στεργά ξύλα. Ὅτι τὰ χλωρά	τά θάρτουτε σῆ ἔντρα προῖ βρατατζίνα τρα σέ νοῦ σε- ουσοκά. Σέ θροούρη σέ ἀπριντζη τζεράπλοο σέ ἀροῦτζη ναόντροο ούσκάτε λέμνε. Κά βέρτζιλλε	da vartute și intră tru rădăfină tra se nu se usuă. Se vruri se aprinđi ôi- raplu [=ôi- reaplu] se aruți na- untru uscate lemne. Că verđile	τά βάρουκῆ εἰς χίνν ντά βάννec κῆ τῆ μός βά- ετα. Ντά τάσο τά ντέζησα φούρανα τά στίσσα μπρέντα ταβάτα ντροῦ. Σέ τερνιώματ	ep fuk' i eḡe hin [hün nde reñet ke te mos bāhets. Nde daš [= datš] te ndezis fū- rens te štieš bren- da [ši: bren- da] te šata dru. Se te ōmat	τή ἀρανόσ μέ πέννια τῆ- σῆνδός[ε]. Βρόσери bruma tek te bjer[ε priš flēte [= flētete] eḡe pemne. Pò vesa	t i arsenóš [t i arnóš] me peña te šēndóš[ε]. Bróšeri bruma tek te bjer[ε

Ῥωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
καπνίζουιν.	ψάκου φοόκου. (sic)	facu fumu.	τζάκασε.	čataet	τιουρόνινγκ.	düimójne [= tümójne].
Καὶ τὸ σπῆτι σου	σὴ κάσα ἀτά	Si casa atá	Ἡ φιοόκιατα τψόιζ	I cúk'ata	Ἐδέ σταπήγκ (sic) ἴπτε	Eðé štepia jote
ἄν στάξῃ νὰ τὸ σκεπά- ζῃς.	σὲ κικάρη σὲ ἀμφά- λέστη.	se k'icari se o amvá- lešti.	Ἄνω κάπηρε τὰ κὼ πόκρι- στα.	aco capit dago póories.	ντὰ πικόνν τὰ μπουλιόνσος	ndé pikón te[=t a]mbu- lótis [=
Δίστι ἢ στα- λαματαῖς κρημνίζουιν τὸν τοίχον.	Κὰ κίκουτολε ράζουεσου μούρροου.	Cá k'icutile rázuescu murru.	Ἄνω καπαί- τζητε οδρηόατ τζήσσοτ. στί- σστ.	Oti capaiŕite úrivat čistot; stisot.	Σέ πίκιατ κρημιάσηνγκ μούρρα.	mbulótš]. Se pikat gremisens mura.
Τὸ τρεποῦρι σχίζετὰ ξόλια.	Τοποόρα τσιόικα λάμ- νιλλε	Topoara disicá leám- nile	Σεκίριατα τζέπτητ τάρδα- τα	Sek'irata čepit dárvala	Σοπάτα τζάνν τρούτα	Sopata dizen druts
Καὶ τὸ σκε- πάρη λιανίξει	σὴ νόκουσα τιννίκα	și nócupa diinicá	ἢ σκέπαροτ τρώμπτη	i sk'éparot drobit	ἔδέ σκεπάραγκ κρίνν. ἰκαρόνν	eðé sk'épari grin; iske- rón
τὸ δαδί κομμάτια κομ- μάτια	τζάτα πουατζή που- κάρτζη	đada bucáŕi bucáŕi	μπωρίνατα κόμματα κόμ- ματα.	boinata cómati cò- mati.	πήσσανγκ τζέπαρα τζό- πάρα	pišene tsópera tsó- pera
καὶ τὸ πριόνι πριονίζει, τὸ δοκάρη.	Σὴ σάιάρα σαιρουίτσες πότανα.	și șara șiru- caște pótana	Ἡ πιλιατα σέ- τζητ κρεστα.	I pilata sečit greda.	Ἐδέ σάιάρα σαιρόνν τράναγκ.	Eðé šara ša- rón trane

Καί τὸ σπαθὶ κόπτει τὸν ἀγθρωπον. 22 καὶ τὸ μικρὸ μαχαίρει	σὴ κούρα τάλλε ὄμιλο. σὴ νύκλου κουζούσου	Ἦ σάπια σέ- ζητ τζέσοτ. ἢ μάλιε νόσα	I sǎbia seǎit òocot i mal'ot noj [malcot]	Ἐδέ κόρδα πρέτ ἠερίνα. εἰδέ τε νόζελα ἦικε [εἰδέ e νόζελα] πρέτ θοῖτε.
κόπτει τὰ νό- χια. Ἵσαν νὰ πλό- νῃς τὸ στρωῖμμα σου καὶ τὸ πάλω- μά σου νὰ τὰ βίξῃς εἰς τὴν νερο- τριβάν.	τάλλε οὔγκλι- λε. Κάγτου σέ λάγ στειρούλου ἀ- τέου σὴ ἰοργάν- λου ἀτεου σέ λεαροθζή τρούτρισταζλά.	σέτζητ νόκη- τε. Κώκα τὰ ἰ- μισσα πώστελιε τφώ- ἔστα ἢ ὄργανωτ τφθῆ τὰ ἢ φάρλησα νὰ δαλάηζα.	seǎit nó'gite. Coga da is- mies postelea tfo- eata i órganot tfoi da i fárlis na valáfta.	Κοῦρ τε ἰανῆ- [=ἰάσ] τεστρουαρίτεν- de εἰδέ ἰοργάνα τέντ τὰ στέσα. μπά τρεσζήλ. [=dérštil. Εἰδέ ἀστύ ἰάηενα εἰδέ κόυκα (sic) ῖτέτ ἀς ννὶ μπάλτ.
Καὶ ἔτζη πλό- νονται καὶ δὲν ἀπο- μῆσκει κάμμία λαίφα.	Σὴ ἀσσητέε σελά σὴ νὸ ἀρά- μάννε νέτζε ὄδνα κό- θρα.	Ἦ τάκα σε- μίστε ἢ νέ δστανηε νίκουα κάλτ.	I taca se [s]miaet i ne óstanit nicoua calt.	Εἰδέ ἀστύ ἰάηενα εἰδέ κόυκα (sic) ῖτέτ ἀς ννὶ μπάλτ.
Τὰ σκολορή- κα νὰ τὰ κρεσμά- σωμεν	Μεγκιούβλλη σέ λλι σπιν- ράμου τζουρέμου τέ ὠρέκλιε	Ὀῦμπέκρητε τὰ ἢ ὀμπέση- μς ὀτ ὀύσαρητε	Ubétk'ite da i obésime ot úšite	Βέθρα τη ἰυδάρνημα [=f i mvá- rim] πε βέσσαρη
ἀπὸ τὰ αὐτιά	de urecle			

Ρωμαίικα	Βλάχικα	Arom.	Bουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίικα	Alb.
τῶν γονατικῶν. Καὶ τὰ κομμ- πιῶ νὰ ἴγαι ἀπὸ λαγάραν	ἀμουλλέρλορ. Σσῆ νάστουρ- λη σὲ Χίμπα τὲ σερμάε	a muferlor și năsturl'i	ὄτ ζένγητε. Ἡ πεκλήτ' ἔγτε	ot jënite. I petlifite	τῆ γράδ'ετ. Ἐδὲ σούμπου.	te gravet. Eðe sùmbulat
Καὶ εἰς τήν μέσην νὰ ἔχωμεν ἀπὸ ἓνα ζω- νάρι	ἀταράτ' ἡ. σσῆ τροβ ννι- ὀτζσοκ σὲ ἀδέμου κάτε ὄνου πράννου	se 'h'ibă de sernae adărași. Și tru nōlguo	Τῶ μπίτατ ὄτ στέπ'ωτ ναπράενη. Ἡ νά στροτε	da bidal]t ot strobot napraeni. I na strēte [streta]	τὰ ζόν'α πέ σερμά τ'αντ'αρθόδ'α. Ἐδὲ νκαμέσσ	te jens pe ser- mál'e te nđertuara. Eðe nde mes
μαλλήσιον. Καὶ καθήμε- ροῦσιον	τὲ λένογ. Σσῆ τὲ κάθ'ε τζόδα	se avemu câte unu bră- nu de lănă. Șide caie duă	τὰ ἴμαμε πῶ ἔτεν πῶζ'εζ	da iname po eden po- caș volnen. I cata den	τὰ κκέμηη γκαννί: πρέζ	te kemi nga ni [ne] brez
νὰ κενύσωμεν τὰ μαλλιά μας	σὲ κιπτινέμου πέρλλη ἄν'οσ- τρη κοῦ κέπτινε στέμ'πτου.	se k'iptinămu perfi anostri	Ἡ κάτα τένν τὰ τζέσπ'λημε κόσ'ατα νάτα	da țeșlime cosata nașă	πέ λέσσ. Ἐδὲ ντ'ετ πρσν- τ'ε τὰ κρέχημ'α λέσσαρατ τάν'α	pe țeșli Eðe dit pre [=per] dit te krêhime țeșrat t ane
μὲ κτένι στενό.	κῶ κέπτινε στέμ'πτου. Τρῶ σὲ νοῦ ἀκάτ'ε	cu k'ëptine strimtu. Tra se nu a cașe	σῶ τζέσσ'ετ τὲ. σεν. ζῶ τὰ νὲ φά- σ'ατ ἔσσ'αη κλάτα νά- σ'α. Ἡ ἄκω σά- κ'ιμε	so țeșel țeșen za da ne faș- tat voșk'i glăvata nașă.	μὲ κράχαρ τῶ- γκούστ'α κῆ τὲ μὸς ζερό'α μὸβ'α κρούετ τάν'α.	me krasher te nguște k'e te mos zeře mořa krueť t ane.
Διὰ νὰ μῆ πέσση φύρ'ατε τὸ κεφάλι μας.	κῶ κέπτινε στέμ'πτου. Τρῶ σὲ νοῦ ἀκάτ'ε	cu k'ëptine strimtu. Tra se nu a cașe	σῶ τζέσσ'ετ τὲ. σεν. ζῶ τὰ νὲ φά- σ'ατ ἔσσ'αη κλάτα νά- σ'α. Ἡ ἄκω σά- κ'ιμε	so țeșel țeșen za da ne faș- tat voșk'i glăvata nașă.	μὲ κράχαρ τῶ- γκούστ'α κῆ τὲ μὸς ζερό'α μὸβ'α κρούετ τάν'α.	me krasher te nguște k'e te mos zeře mořa krueť t ane.
Καὶ ἄν θέλω- μεν	Σσῆ σὲ ἑροῦ- ρεμου	Șise vnrëmu	Ἡ ἄκω σά- κ'ιμε	I aco sácame	Ἐδὲ ντ'α τὰ σ- σ'ιμ'α	Eðe nde dă- șime

νά μη έχωμεν φόλλους	σε νυ avemú púriti	τά νέ ἴμαμε μυπόληγες. μπαλλι τά νόσιμε	da ne ímame bólk'ite, báli [báhi I] da nósime	κή τά μός κκέμ-η πλέστα	k' e te mos ke- mi pl'esta
23 νά βαστοῦμεν ἀψίνθιον, Ἀπόψε εἶδα ἕνα ὄνει- ρον ἀχαμνόν ὡσαν μάτι ἡ- μουν δεμένος με σκηλιά. καί με λουριά.	σε πуртému púriti se purtámu piloúu. Astánoapte vidi u i u u vísu urutu candá eramu ligatu cu fuúti și cu cureli. Și me trădeá de denăpoi și de denănte	πέληγντ. Τοδέεζαρα δίτοχ ἔσεν σόν λώσω κάκω τά μπέχ δέρεν σὼ φόρ- τωμ-η ἦ σὼ βέμμεν- να. Ἦ με τάρακα ὄτ ζάτη ἦ ὄτ ὄσπετη	pelin. To věčara vidoh eden son lošo caco da beh verzen so íor- tomi i so rémeña. I me tǎrgaa ot ózati [= názati] i ot óspreti [= nápred]	πέληγν Σόντες πάσσα ννί ἔν- τάρ ταλίχ σι κόρ ισίνα [ισα] λίδουρα μέ λι- τάρ εἰδέ μέ ζίπατα. Ἐδέ μέ χίνα πὲ σαπράπα εἰδέ γκά πρα- πάρα	te benme [= bejms] pillin. Sonte paše iú ender te fig[ε si kur isína [isa] Fidurs me li- tar[e]. Ede me hik'ens [- hik'nins] pe ss prapi edé nga pra- para [=edé k'e pspara] dú arap[ε]. K' e te me štienε mbe iú hen- dísk.
νά μη ἔχωμεν δύο ἀράπηδες. Διὰ νά μέ βίξουν εἰς ἕνα λάκκον.	doi araki, tra se me arucá tru unu trapu	δδὲ ἀραπη. Λά τά μέ φάρ- λιατ δὼ ἔσεν χέν- τεκ.	dve árapí za da me fǎr- leat vo eden hen- dec.	ντοδ ἀράπ Κῆ τά μά στί- εννα μπά ννί χέν- τέκ.	edé nga pra- para [=edé k'e pspara] dú arap[ε]. K' e te me štienε mbe iú hen- dísk.

Ῥωμαϊτικὰ	Βλαχτικὰ	Αρομ.	Βουλγαρικὰ	Alb.
Καὶ ἐγὼ μετὰ θιάς ἐ- γλότῳσα.	Σὴ ἐοῦ μεζίτε σκαπάη.	Și eu mezițe scăpai.	Ῥ ἴεα ὀτά ὀκναχαχ.	Edé unë mizi [=mezi] șpetova.
Ὅπως τῶρα ὅπου ἐουκώ- θηγα	Μὰ τῶρα τῷ μεσκουλάη	Ma tora ți me sculai	Τόκου σέκα στώ σάναχ	Po tani k's ungrit's [= ungrita]
ἀπό τὸν βπον ἀνατριγιάζει:	τὲ σόμνο πέβρη ασκαό- λα	de somnu perri sescoa- lă	ὄτ σπάνετο βλάκνα μοι- σάνα.	pe g'umit les[i] me ngri- ens [=me ngriete]
τὸ κορμί μου	πρὲ τροῦπλο ἀννέο	pre truplu a- îneu	νά τροῦτο μόη	nde trupî im
καὶ μὲ πῆρε ἡ θερμασία.	σὴ μὲ λῶ χιάβρα.	și me lo h'avra.	ἡ μὲ ζένας τρέσκατα.	edé me muar ébea [ébele].
Τὰ χουλιάρια τὰ πινάκια	Λίγκουρα κατζάνιλε	Lingura câțânille	Δαλιτζήγτε πανητζήγτε	L'ugst misurst
νὰ τὰ κρατῆς πλομένη καλά.	σὲ λέ τζάνη λάτε γκῆνε.	se le țâni late g'ine.	τὰ ἡ πάρζησ ἰζμίενη χάρνω.	t i mbaș te fara mirs
Καὶ τὰ ἀγίτεια σου	Σὴ θάσαιλε ἀτάλε	Și vâsile atale	Ῥ σατώγτε τρόη	edé enet te tua
νὰ τὰ ἐχγῆς εἰς τὸν τόπον των	σὲ λέ ἄη τροῦ λόκλου ἀλόρο	se le ai tru loclu a- loru	τὰ ἡ ἴμασ νὰ νεκώγτε μέστια	t i keș mbs vend te ture
διὰ νὰ τὰ γο- ρεῖγς	τρά σὲ λε καδ- τῷ	tra se le caŧi	ζὰ τὰ ἡ μπά- ρασ	k's te kerkoñs [= kerkoš]

241 και να τὰ εὐ- ρῆς. Καὶ ἴταν νὰ εὐράσῃς εἰς τὸ πρῶτον ἀλ- καλῆς ἀγ' ἐγ- τῆρην κἀμένα φαγί νὰ ἴσται κοντά καὶ νὰ τὸ ἔ- χῃς εἰς ἔργοναιον	σση σὲ λέ εὐ- φλῆ. Σση κἀνον σεγῆρηκῆ τροὺ ἑλάκ σση τροὺ τεν- τῆρε ἄρακ γκέλακ σὲ χῆν ἀπροβ- πε σση σὲ ὀάη τροὺ κασάκω	σι se le affli. ῖι cāndu se h'erg'i tru oalā ῖi tru tengere vārā g'elā se h'i aproa- pe ῖi se o ai tru cāṣtigā	ῖi τὰ ῖi νά- τησσ. ῖi κώκα τὰ ἄρησσ ἄω κἀρνεο ῖi ἄω τῆρῆς- ροτ νῆκα μἀντζα τὰ μῆτησσ μῆλῆζου ῖi τὰ κώ τῆμασσ νὰ μῶδκωτ	i da i nāidiṣ. I ooga da va- riṣ vo cārneto i vo tēngērot nīcoa manḡa da bidīṣ blizu i da go imāṣ na mūcaet	εδὲ τε γ'εῖνῖς [=g'ēs. Eḏē kur te zi- enṣ [=zjēṣ] nde potṣe ede nde tend- žere ndo ni g'elṣ te ῖeṣ afēr ede te keṣ nde kujdēs [=me kuj- dēs] k'e te hēnetṣ iṣiṣim. Po tāterst ede ḡikāt ede tsimbi- lats te jaṣṣ [=jene] te spastra [=pastra] pṣpara, tēje. Vjeri	εδὲ τῖι κῆνωσσ. ῖEḏē κῶρ τα- ζῆνωσσ ντὰ πότῆ εδὲ ντὰ τεγν- ζῆρε ντωννι γκῆλάκ τὰ ῖζῆσσ ἄφαρ εδὲ τὰ κῆσσ ντὰ κῶιδῆσσ κῖι τῆρῆνῆντῆ ἰσάσσῆμ. Πῶ τῆλῆρηκ εδὲ ḡεκῆτ εδὲ εῖς ἐμῆλῆζ- τα τὰ ῖζῆνα τῶ- πῆτῆρα παρῆρα τῆε παρῆρα, tēje. Bijēρη	ζὰ τὰ σεσῆρηκ ολάκω. ῖAmῖi σαλῆ- ρητε ῖi νόζῆτε ῖi ḡῆλατα va- μῶδῶνατα τὰ μῆτῆσσ τῆσσῖi πῆτ τῆτε. Σφῆκῶρ. κῆσσ	tra se [s] fačā nóstimā. Ma tapirā ῖi cuṭutile ῖi ḡimbḡile se h'ibā spā- strile de pāntea a- tā. Sócurre	τῆα εὲ ψάκα νόσσῆμα. Μῆ σαπνῆρα σση κῶρζῶδ- τῆε σση τῆμῆδῆε σὲ χῆμῆσσῆκ- σῆρακ τενῆντῆκ ἄκτ. Σῶκῶροσ	διὰ νὰ γένη νόσσῆμο. ῖAmῖi τὰ ἀπ- λάδια. καὶ τὰ μῶχαι- ρια καὶ τὰ πηροδ- νῆα νὰ ἴνῆαι πα- σῆρακ ῖμῆρροσσά σου. ῖO πῆυθῆρῶς
---	---	---	---	---	--	--	--	---	---	---

Ρωμαίικα	λάχικα	Αρόμ.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλδανίικα	Alb.
καὶ ἡ πενήρα	σση̄ σαάρα	și soacra	ἡ σφεκάρβα τέσταα	i sfecarva, té- stata	εδέ εθγίερα	edé e vjera
καλλίερα ἀ- γαπῶν	κάμα κῆνε βᾶ	camag'ine va	σοάρνω (sic) λοῦμπασετ	po arno lu- baet	μά μίρα τοῦ- αννε	me mirs duane
τὸν γαμθῶν παρὰ τὸν διόν.	τζήνγρηα τέπρεκα χιλ- λιου.	dinirrà deprecă h'illa.	ζέτωτο ἡ ὅτ εἶνος.	zétoto i ot sinot.	δάνεαρην σέ μπίρα.	đanderin se bira [= se birin].
Ἀμὴ ὁ συμ- πένθερος	Μά κοῦσκου- ρου	Ma cúscurre	τόκου σφαροτ	Toču statot	Πῶ κρούσκου	Po kruška
καὶ ἡ συμπεν- θερᾶ	σση̄ κοῦσκρα	și cusora	ἡ σφάρκιικα	i sifjâk'ata	εδέ κρούσκα	edé kruška
περισσότερον	κάμα μούλκου βᾶ	cama multu va	πῶ μόννε λοῦ- μπασετ	po mošne lu- baet	μά φόρε κρού- αννε	me fort duane
τὴν θυγατέρα	χίλλια ἀλόρου	h'illa aloru	κέρικα νήχνα	k'ércata nih- na	ταμπιέννα ἰ- τοῦρε	te biens e túre
παρὰ τὴν νόμ- φην.	τέπρεκα νόιά- στα.	deprecănvea- sta.	ἡ ὅτ σνάατα.	i ot snáata.	σέ νόῦσεννα.	se núsens.
Ὁμοῦς διὰ τὰ μαλώνου	Μά τρά σέ γκάτζε	Ma tra se ngáče	τόκου τὰ κά- ραετ.	Toču da cá- raet	Πῶ τὰ κερτῶ- έννα	Po te k'er- tójne
οἱ μεγαλύτεροι	κάμα μάρλλη	cama marli	πῶ κολέμης	po golémité	μάτα μάρένν- τα	me temedeite
τοὺς μικροτέ- ρους	κάμα ντίσλη	cama dísli	πωμάλης	po málite	μάτα βέγληλιτ	me te vég'selit
καὶ τοὺς μα- θαίνου	σση̄ σέ λλί νβιατζε	și se li nveațe	ἡ τὰ ἰούτζεαετ	i da l-úcaet	εδέ τημουσῶ- έννα	edé te me- sójne
εἰς τὸ καλόν	λά γκῆνε	la g'ine	νὰ χάρνωτο	na hárnoto.	μάτὰ τὰ μίρατ	mbs te mirat

24* τούτο είναι ά- ρεστόν	άίστα έστε ά- ριάιτζ	αιστή este ari- sită	όσα γιέτ άρέ- σανο	ονα řet aré- sano	καϊώ έσα έ- πλεικυόρα	k'ε έστε e-plé- k'úres]
εις όλους. Και όσοι ά- κούουν	λά τόςζη. Σση κάτζη αδ- του	la tofi. Și căți avdu	νά αφητε. H κόλκω σλούσαετ	na sfițe. I colcu slu- șaet	μπά τγγίθια. Έδ έ σά ντά- γχιονά	mbe ts g'úts. Eđé sa ds- g'ojine
τους ήροντο- τέρους	κάμα άούολη	cama aușli	πώ σάφης	po stărite	μά πλέκκα	plék'te
δέν έντροπιά- ζονται	νόδς άρουσ- σουντζά	nu se arușu- neadă	νέ αστράμαετ	ne se stră- maet	νόδα τούρπα- ρόενα	nuke turpetó- hene
και έχρον καλόν τέλος.	σση άου μπάβνα σκό- λουμα.	și au bună scó- luzmă.	ή ήμαετ χάρενν σάσα- νε.	i imaet harenșosane	εδέ κάνα ταμίρα σάσου- ρά.	eđé kane ts mires [te]
Ανέθρηκα εις ένα άμάξι	Μέ άληνάη πρέ σδννα κέρ- ρά	Me alinaí pe ună k'erră	Σεκάτζη νά ένα κώλα	Secăi[h] na edna cola	Χίτα	Hipa
και πάλιν κα- τέθρηκα.	σση νάπση με- τεπούσου	și năpoi me depușu.	ή πάκ σλέκοη.	i pac slegoh.	εδέ πάραραή σπίτα	eđé perseri zbríta
Ότοι οί τρο- χοί	κά βόκουτικε	Că rócutile	Ότοι κόλτζατα	Oți colțata	σε βίτατ (sic)	se rotat
του άμαξίου ήταν τζακισ- μένο.	ά κέρβιαη έβρά φρέμπα.	a k'erălei eră frămpță. [=frămte].	νά κόλλατα μπέα σκάροσι- νη.	na colata béa scărșina.	τηκέρβια ήσσινά απόθού- έβρά.	ts k'érese išine te úřera.
Και φοδήθηκα	Σση νηφοδ φρίκα	Și ní fu frică	H σεούπλα- σχη	I se uplașih	Έδς άδφικα- σάσασ	Eđé ufrike- suas
νά μη γλυ- στώσω	σε νού άράκισ- σου	senuarăk'isu	τά νέ σεσλισ- ναμ	da ne se slis- nam	τά μός σιζέσ	ts mos škas
άπάνω εις τόν πάγον.	τεσούπρά πρέ κλέτζου.	desupră pre g'letu.	κώρε νά μρά- ζωτ.	gore na mra- zot.	σίπαρ μπά ά- κούλ.	siper mbe akul

Ῥωμαϊκὰ	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ῥηλανδίκα	Alb.
Τώρα εἶλατε νὰ φέρωμεν ἄχυρα καὶ χορᾶρι. εἰς τὰ δόδια διὰνάτρον. Καὶ σὺν χορ- τάσων ἄς τὰ ἀπολὸ- κωμεν	Τώρα εἰνίτζη σὲ ἀπούτσημον πάλλε σὴ ἴσρα λὰ μπόν τρά σὲ μάκ. Σσῆ κάρα σε- ναφτάσκα ἀσελλισαλά- γκιμο	Tora viniți se aduțemu pale și earbă la boi tra se măcă. Și cara se nă- fătească a se li sălă- g'imu	Σέκα ἴτρες τὰ τωνέσιμ σλάμα ἣ τρέθα σένω νὰ βωλώητε ζὰ τὰ ἴσραστ. Ἡ κάρα τὰ σε- νάτσατ νέκα ἣ ποδ- σιμ	Sega idite da donésime slamo i treva sono na volóite za da eadaet. I ooga da se naeádaet neca i púšti- me	Τασσῆ ἰάκωνη τασίελαμ κá- σά. εἰδέ μπάρ ντά κίετ κῆ ταχάννε. Ἐδέ σιταρνά- πεννά λέ τλλιτσάσων- μά τὰ κουλόσσιν- νά τέκκ τιπτικέν τὰ μάμ-ατά. τα γάβια μπά- σά. Κούσσ κá μπάρβ εἰδέ μπάγια λετῆ μπλίω μπά κόγασ. μπε κολήτ.	Tashi jakeni te siel[]me kašte edé bar nde k'et ke te hane. Ede si te ngó- pens Ieti lishoms [= t i l'e- shojme] te kulósine tek t i p'likén [t u pe]k'eje] te majmete te g'ife bashka. Kush ka bir [sing.] edé bija Ie te mblon [=v'ojne] mbe kohet,
νὰ δόσκουν ἔπον νὰ τοὺς ἀρέση διὰ νὰ παχθ- νον ἔλα ἀντάμα. Ὅποιος ἔχει δίους καὶ θηγατέρες ἄς τοὺς ἀρέα- βωνισση εἰς τὸν καιρόν.	σὲ πάσκα ιουτζητώ σε λλιαρισάσ- κά τρά σὲ γκρά- σιάτς τοῦτε τσεσού- νου. Καρετζητώ ἄ- ρε χίλλη σὴ χίλλε λὰ σελί ἱου- σουτάσκα τρού ζιμάννε	se pască iútdo se lliarisească tra se ngră- șade [-ă] tute deadunu Carețidó are h'ili și h'ile la se li İusu- sească tru zámame	τὰ πάσαστ κάρτ τὰ ἀρέσαστ τὰ σὲ κώετ σφῆτς ζάσενω. Κώη ἔματ σίνωη ἣ κέρκη. νέκα ἣσφάρσ- σητ νὰ θρέμετο.	da pasaeť cade da aresaat da se goíet sifte za edno. Coř imat sini i k'enk'i neca i sfársit na vrémeto.	τὰ κουλόσσιν- νά τέκκ τιπτικέν τὰ μάμ-ατά. τα γάβια μπά- σά. Κούσσ κá μπάρβ εἰδέ μπάγια λετῆ μπλίω μπά κόγασ. μπε κολήτ.	

Ὅτι σάν τρα- νέουον ἤμποροῦν	κά κάρα σέ κρί:άχα πότου	Ὅτι σέρνε κώ- ἴα ταράσσεται μύ- ζαστ	Oti setne coga	σέ σι σι ρίφνε
νά πέσουν εἰς πορνείαν.	σέ κάτα πρέ κουροάριλλε.	τά ἰσπάνεται νά κουρόα- λακ.	da راستاet, mojaet	μούντηνά
Καὶ ἐκείνοι ὀπου πανόρεῦ- ονται	Ἰι αἰτελι Ἰι se nsoane [= nsoará]	Ἡ τίς σῶ σζένεαστ	da ispadnaet na cúrna- lák.	τε βιένε νδε kurveri.
εἰς τὴν ἡλι- κίαν	τρού ἡλικίε	νά ὀρέμεσο (sic)	I tie	Εἰδὲ ἀτά κ'ε martóhens
δέν κοιτάζουον	νυ nutrescu	νέ ἴλέταατ	što se jenaet	νδε kohet
ξέναις γινάι- κας.	εάσενι mu- Ieri.	τζούσση ζέννη.	na vrémeto	νυκε νυštro- ne [= veš- trojne]
Ὁ μωός	Ma	Τόκου	ne gledaat	τε húa][a]gra.
Ὁ ἀβράσω- νι[α]σμένος	isusitu	σφάρσένειοτ	čúšti [čujdi] jeni.	Πο
καὶ ἡ ἀρά- θωνισμένη	Ἰι isusita	ἡ σφαρσένεατα	Toou	ἰ-mluári[=i- vlúari]
ἀς ἔχουον	la se aibă	νέκα ἦματ	stárseniot	εδὲ e mblú- ara [= e- vlúara]
ἐντροπήν καὶ ἀς φυλά- γουον	Ἰsine Ἰi lasevleag'e	σπράμοτα νέκα ὀάραατ	i stársénata	Ἰe te kane [= Ie te kene]
			neca imat [= imaat]	turp
			strámota	Ἰe te ruájne
			neca vártaaet	Ἰέ τάρουόαίνα

Ῥωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
τοῦ λόγου τους καθαροῦς, Βροντά	δέετα ἀλόρ σπαστρετζή. Πομπουντα- τζά	vetea alor spăstriți. Bumbunea- dă	σέμπρεσε τζήσση. Γκάρμνιτ*	sebe se čisti. Gărmit	δέετες έτουρος τακίρουρά. Γκάρμόν	véten e ture te k'iruaré. G'emón
ὁ ὄδρανός καὶ ἀσφράπτει ὅτι θέλει ὀρέξῃ	τζέβρου σση σκάπριά κᾶ ὀά σερᾶ πλοῆς	țeru și scăpără că va se da ploae	νέποτο ἢ σακάτζη ὅτι καὶ ὀάρνιτ	néboto i sacăci oti k'e vărnit	κίελλη εδέ σκρέπ σέ τωπαρτζέρμ σση	k'iteli ede škrep se dote djets si
καὶ εἰς τὸ ἀ- λῶνι	σση τροῦ ἄριε	și tru arve	ἢ νᾶ γοῦμνωτο	i na gúmnoto	εδέ μπᾶ λέμμμᾶ	edë mbe l'eme
νᾶ μὴ ὀάλης τὰ δέματα ἀπὸ στάχνας	σέ νοῦ μπάτζη μαγνοκλιε τέ σκίκορη	se nu bați mănuțile de skicuri	τά νῆ κλάσας σνόπηστο ὅτ κλάσση	da ne claaș snópieto ot clasoì	τά μός ὀέσσ νοῦῶκητ πέ καλλίνω	te mos veș duk'it [dua]l pe kalinš [ka- li]š
ὅτι σήπουναι ἀμὴ νᾶ ἀψή- σῃς	κᾶ πουρι- τζέσκου μᾶ σέ λάσση	căputriđasou ma se lași	ὅτι σγήῶατ	oti sg'iveat	σῆ κάμπενᾶ	se kălbene
διὰ ἄλληλιν φο- ρᾶν	τρα ἄλτα ὀάρᾶ	tră altă oară	τόκου τὰ ὀσ- τασσο	tocu da ὀs- taaș	πῶ τᾶ λῆσσο	po te l'ëš
26 νᾶ ἀλωνίσῃς καὶ σὺν τελει- ώσῃς	σέ τρίτρορη σση κᾶρα σσ- κουλουσέσση	se triviri și cara se scu- lusești	ζᾶ τροῦγη πᾶτ	za drug'i pat.	πῶρᾶ τχίτζετ χέρᾶ	pre [= per] tjater here te šis
νᾶ σουκωθῃς τό ταχῶ	σσεσκόλλη τε- κουτμιντζέτᾶ	se te scoli de cu dim- neată	τᾶ ὀέσσῃς ἢ κῶκα τᾶ σσ- σῶναςησ	da vărșis i coga da se sónasiș	εδέ σιτᾶμπκ. ρῶννε	edë si te mba- rónš [= mba- rónš] te ngries [ne] mang'et'es

καὶ μὲ τὸ φρω- ἀρι	σση καθ λου- πάτα	σι εὐ lupata	σῶ λοιπάτα	so lopátata	me lopatát
νὰ ἀνεμίσης	σέ σβινουρού- τση	σε svintuređi	τὰ δέησα	da veiš	te hođeš
τὸ γέννημα	γίπτουλου	νίπτulu	ζήρωτο	jitoto	dišat [=dri- šat]
ὅταν φυσᾷ ὁ ἀνεμος	κάντου σοφάλα δίντουλου	cându suflă vintulu	κόκα δέητ δέ- ρωτο	coga veit vé- troto.	kur frün era
τότε διαλέγε- ται	ἀποδομίζια σεα- λιάτση	atumfeja se aleađe	τόγα σεύταε- ρητ	toga[i] se ól- berit	ašahers sg'i- šet
τὸ σπουρ μο- ναχό	γαφρίσλου σί- γκουρου	gărrislu sin- guru	ζάρουτο σάμου	zărnoto samo	kok'ea vetem
καὶ ὅταν πέση	σση κήντου κάτε	și cându cade	ἤ κόκα πάτηη	i coga padne	ođe kur te bjer
τὸ ἀστεροπε- λέκι	καφρίσλου τεν- τσήρου	gărrislu de n-țeru	βουφέα	rofeā	rufeā
νὰ μὴ σκιασ- θῆς.	σέ νου τεασ- πάρη.	se nu te as- pari.	τὰ νέας πλά- σσης.	da ne se pla- șis.	te mos frike- soheš,
ἐσένιος ὁποῦ πηγαίνει	ἀτζέλου τσή σεσούτση	Afeļu fi se dufe	τόγη στῶ χό- ρητ	Toi što hodit	Aú k'i vete
εἰς τὸν μῶλον διὰ νὰ ἀλέθη	τρά σεμάτσηνα	la moară tra se măfină	νὰ ὠωτένιτζα ζὰ τὰ μέλητ	na vodenița za da melt	nde muli k'e te bl'uan [bl'uañs, bl'uañe]
ἄς ζογιάτση	ἄ σε γουιάσκα νέντε	a se vîseasoă nănte	νέκα τέκνητ νάπρητ	neca tegnit napred	I te hek' per- para
τὸ σπάφι εἰ- μορφα	κράνλου μουσ- σάτου	grănlu mu- șatu	ζήρωτο οἰπάωω	jitoto úbavo	grurs bukur
καὶ ἔτση	σση ἀσοητση	și așite	ἤ τάκα	i tača	eđe aštú

Ῥωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Βουλγαρικά	Bulg.	Ῥολανίτικα	Alb.
ὄς τὸ ἀλέσθ.	λά σέ λουμά- τζινα.	la se lu má- fină.	νέκα γῶ μέλιητ	neca go melit	λέ τὰ μπλιτόβ- ανν.	l'e te bl'uan [-aŋe]
Ὅτι ὁ μολω- νάς	Κά μουράφο	Că murarru	Ὅτι δωρενι- ζαροτ	Oti vodeni- čarot	Σέ μολωνάρη	Se milionari
κρυφὰ τὸ κλέπ- τει	ἀσκουρτὰ λοῦ φούρα	ascumtá lu fură.	σφρίσσων γῶ κράττε	sorisoŋo go cradit	φοφούρα ἐδ- γίεβ	fšehura e vjeb
καὶ βότερα	σὴ ἀπόεζ	Ŗi apoea	ἢ σέντε	i setne	ἐδὲ παστάη	eđe pastáj
κρούεις τὸ κε- φάλι σου	πάτζη κάπλου	baŖi caplu atău	οδρησσι κλά- ατα τρῶη	udniš glaata tfoj[a]	μπίσσο (sic)	bie kókens
καὶ τίπιστε δέν κάμνεις.	σὴ τζιτῶ νοῦ φάτζη.	Ŗi tivá nu faŖi.	ἢ νίστω νέ τζίνησσι.	i ništo ne činiš.	κόκκινά τένη	tent[e]
Ἡ γυναίκα	Μουλιτέρα	Mul'ara [=	Ζένιατα	Jénata	ἐδὲ γικκαῦσσο	eđe g'skafis
ὅπου ἔχει δακ- τωλίδια	τζι ἄρβε νεάλ- λε	mul'area]	σῶ ἴματ πάρο- σεννη	što imat pár- steni	σάφν.	s ben.
δέν πρέπει	νοῦ πριψιάστε	Ŗi are neale	νέ πρίλεκισ	ne prillegat	Γροδάζη	Grúaja
νὰ ζομώνη	σέ φριμίτζ	nu pripseaste	τά μέσση	da mesit.	κῆ κᾶ οὐνάτζ	k'è k'a unazs
νὰ πλόνη	σέ λῆ	se frimittá se la	τά πέρητ	da perit		
εἰς τὸ λογκάδι	νβάλε	n-vale	νὰ πώσταχοτ	na póstahot	νοῦκα γκ.ζίνν	nuke g'an
εἰς τὸ πηγάδι	λά πούτζου	la puŖu	νὰ μπούναρωτ	na búnarot	τά κατούανν	te gatuañ s
εἰς τὴν θρούειν	λά φαντένα	la fântână	νὰ τζέσημα	na česma	τά λαῖ [-= ts	láhe, te Paj[s]
ἀμῆ νὰ κεν- τήση	μά σέ κητη- σιάσκα	ma se k'indi- sească	τόκοι τὰ δέ- ζητ	toeu da vezit		nde postáf
μανδῆλιτα.	τεστεμέλλι.	testemelli.	ρίτζη.	rizi.	ρίζαρα.	nde pus
Τὰ θρακικῆ	Σμένιλε	Smenle	Κάστητς	Oáštite	Μπρέκαρτ	nde k'rua
σκεπάζουν τὰ κρέατα	ἀμνάλέσκου κάρνιλε	amválescu cárnile	πικρῶδακ μέσατα	pocrivaat mé- sata	μπεουλίονα μίφαρτ	po ts k'endis

καὶ ἡ κοιλία χωρεῖ πολλὰ.	σὴ πάντικλου γκάπε μούλτε.	ἡ μέχου σὸ ζέματ μύγου.	ἰ μεhot po(!)zemat mnogu.	ἐδὲ μπάρκου ντζέ σοῦμα.
Καὶ τὰ ἔντερα εἶναι παχέα.	Σοὴ μάτζηλς σούνου κράσε.	Ἡ τζηρέδιατα σέ πρέτλη κένι.	I tirévata se prédeli; góeni.	Ἐδὲ ζώρατ γιάννα τὰ μά- μα.
Ὅταν τὸ σπ- κόντ ἦναι γρό καὶ ὄχι σά- πιον.	Κῆντου γικά- λου ἔσσε ανατόσου σὴ νοὸ πού- τριου	Κώκα τζέκσροτ ἕε σπαδῶ ἦ νέ γκίλω (?)	Coga gíg'erot ie zdravo i neg'ilo, pen- tru: gñilo	Κουρ μαλτζιτ ἔστε σανώσο ἐδὲ ἕῶ ἡλά- πουρα
τὰ νεφρά	ἀρικίλλς ἀρικίλλε αιου.	πούμπρετζη ἕμαστ λώη. Ἡ σφίνγες	búbreři imaat loi. I sfiinite	bumbrek'it [=bumbré- k'ite]. kans djam[ε]. Ἐδὲ dérats
ἔχουν δξίγγι. Καὶ τὰ γου- ρόνια ἔχουν λόγδαν. Ἡ φλέβες	ἄου σέου. Σοὴ πόρτζηλί ἄου οδάντζε. Βίνιλλς	ἕμαστ σοῦ. Ζήλητες	imaat suc. Jilite	kans djam[ε]. Tende [ten- date] jans te foris.
εἶναι θοναταῖς.	σούνου θαρ- τάσε. Σοὴ κοῦστα κολάη εσφράν- τζε. Σοὴ φάλκα	σὲ γιάκη. Ἡ ρέμπρα κόλλα εσκαάρ- σατ. Ἡ θηλιτζαα	se eaki [= aics]. I rebra colá [i] se scârșit. I vilifata	γιάννα ταφόρ- τα. Ἐδὲ μπρήνιγα κολάη θούετγ. Ἐδὲ νόφουλα
Καὶ ἡ πλευρά ἐδουλα τζακί- ζεται.				
Καὶ τὸ κατα- σάγνονο				

Ρωμαίικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
στέκεται συμ- μῆ	σπᾶ ἀπροάμας	sta aproupe	στότῃ μπλιζόν	stoit blizu	βῆ ἀφασ	ri asfer
εἰς τὸ πηγυδόνι.	νίγκια κρούν- νιου.	ninga gruúu.	δτ πράτατα.	ot [=do] brá- data.	ντᾶ πηγρούνν.	nde pirún. [poate; pi- gún].
Ἦ γάτα δι- ώχνει	Καρούσσια ἀ- γουνιάστε	Cătúsa aγu- neaste	Μάκατα ἴστε- ρατ	Măccata iste- rat	Μάτσεα παρζέ	Mátseα perzé [=zé]
τὰ ποντήκια καὶ νὰ (sio) τρώγστ	σσιουθραλλη σσή λι μάκα	șoarisl'i și li măcă	γλοδρέγρε ἤ ἱνιέγρε	glu[ſ]ite i i eadat	μῆγτᾶ ἐδὲ ἴγγᾶ	mĩts edê i ha
ἐδῆδς ἐποῦ εἰ- γάνουον	μάκατ σεθσοᾶ	ma căt s-easă	τόκου τα ἰσλέ- ζατ	toou da izle- zat	π(!)παρζάσσ κη- τάλνᾶ	nde tsas k's te dalns pe vera.
ἀπό τὴν τρέ- παν.	τέ τρού κοῦδᾶ	de tru guvâ.	δτ τοῦτκατα.	ot dũpeata.	πὲ δέῖρρα.	
28 Ἐρῆτῃ καὶ ὁ ποικτινὸς	Ἀσηζέ σσῆ πικουράγρο	Așite și picu- rarru [-γυ]	Τάκα ὄφρζα- ροτ	Taca ófcarot	Ἀστυῶ ἐδὲ	[vers]
φωλάγστ τὸ νο- πάδι :	βλι:άκμας κουπία	vleag'e cupia	δάρφρε στᾶτω- το	vardit stădo- to	βρούανν τοῦ- φρυνᾶ	Asũ edê tsò- bani
ἀπὸ τοῦδς λύ- κουδς.	τὲ λούνη.	de luk'i.	ἰτ δόλκᾶγρε	ot v ól'tite [vãl'tite].	πὲ ὀδλκρησα.	ruan tũfens pe ułk'i's [= u]k's].
Καὶ εἰς τὸ μανθῆ κἀθῆγται	Σσῆ τρού του- ρέστε	Și tru turăste	Ἦ νὰ μπα- τςῆ λωτο	I na baçiloto	Ἐδὲ ντᾶ στανν	Eedê nds stan
μὲ μάτια ἀνοι- κτᾶ.	κοῦ ὀκλι:τεσ- φάπτῆτῃ.	șade cu ochi des- fapți.	σῶ δτ-ζῆ δτ- φόρβηνῃ.	sedit so oçi offó- reni.	ῥῆ μὲ σσιουῶ χᾶ- πατ.	ri me sũ hapet.
Διὰ νὰ ἐλθῃ	Τρά σὲ τῆνᾶ	Tra se vină	Ζᾶ τᾶ ἴγρε	Za da idit	Κῆ τρῶῖγγ	K's te viũ [= vi]je].

Ῥωμαϊκά	Βλέγματα	Αρομ.	Βουλγαρικά	Βουλ.	Ἀλβανίτικα	Alb.
νὰ στουμπιάσῃς εἰς τὸ τροδὶ καμπόσο μου- κακάρι καὶ νὰ τὸ ἀνα- κατώνῃς μὲ χλιαρὸ νερό	σὲ κιτέζῃ τροδὶ χολόαννε ναχιάμα τε- μοσκοκάρις σὴ κοὺ χάπινα ἀπά. Σὴ τσάρα σοοπέη κοὺ ὀννα ὄθρα λέη σαντάτα ἀτά.	se k'iseđi tru h'avane näh'amà de moşcocale şi se o min- teşti. cu h'abină apă. Şi decara se o bei cu ună oară Ţei sanătatea ată.	τὰ ἰσταλιτζήσῃς ὠὺ χόδανωτ τρούνα μήσα. Ἦ τὰ ἴω μὲ- σῃς σὺ μλάτζικα δῶτα. Ἦ κῶκα τα ἴω πῆσο σὺ ἔτνωσ ζέμησσ τσόακα σράβις ἦ κῶκα τὰ σε- όλαμπησ τὰ ἴτζέτησσ δάρμενω πῆλε ἦ πέτζηνο μὲ- σω. Κῶκα τὰ ὀβμι- ρητ τζέσοτ πρίλεκατ τὰ ἴω κλάσσο	da istälëjš vo h'avanut trua [=troa] misc. I da go mesiš so mlăeca vo- da. I coga da go pieş so ednos zemiş tfoata [tfoeto] zdrăvie. I coga da se ôslabiş da eadiş vâreנו pile i pëcino me- so. Coga da um- brit cöecot prilegatda go claaş	τὰ σπιούψ ντὰ χολόάν πάκαζ μήσα. Ἰδέ τὰ τζρα- ζῶνσ μὲ τσόάκατ ὄψ. Ἰδέ σῃ τὰ πήσσ μὲ ντι χέρα μὲρρ σσαντένα τένε. Ἰδέ κορό τάλι- κασσ ταχάσσ ταζίερ ζῶκα εδέ ταπχέκοορ μήσσ. Σῃ τὰ ὀδέσσ ννερίου ἴαιών τὰ ὀέσσ	te štjps nds haván paksz[s]misk. Eđé tstrazónš [=trazóš] me te vakst ujë. Eđé sit a piš me ni here meř šendétns tende [= tent]. Eđé kur te Ŗigëš te haš te zjer zok eđé te pjekur miš. Si te vdes[s] ńeriu g'an t a veš
Καὶ ὅταν ἀ- χαμινωθῆς νὰ φᾶς δρασκεμένο που- λι καὶ ψημένο κρέας. Ἄφ'ὃ ἀποθά- νη ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ τόν θάλλῃς	Σὴ κήνσο σσε ἀνχι- σέστη σὲ μάτζῃ χέρσο ποδ- λιου σὴ φρίπτα κάρια. Τεκάρα σε- μοάρα ὄμου πριψάσσε σέ λουπάτζῃ	Şi cându se te atîh'iseşti se măţi h'ertu puľu şi friptă car- ne. Decara se moară omlu pripseaşte se lu bađi	ἦ κῶκα τὰ σε- όλαμπησ τὰ ἴτζέτησσ δάρμενω πῆλε ἦ πέτζηνο μὲ- σω. Κῶκα τὰ ὀβμι- ρητ τζέσοτ πρίλεκατ τὰ ἴω κλάσσο	da eadiş vâreנו pile i pëcino me- so. Coga da um- brit cöecot prilegatda go claaş	ταχάσσ ταζίερ ζῶκα εδέ ταπχέκοορ μήσσ. Σῃ τὰ ὀδέσσ ννερίου ἴαιών τὰ ὀέσσ	te haš te zjer zok eđé te pjekur miš. Si te vdes[s] ńeriu g'an t a veš

ἀπάντων εἰς τὴν ψάβαν. Καὶ νὰ σταθῆ εἴκοσι τέσσαρα- ραῖς ὄφρατι. Καὶ ἔτεξέ νὰ τὸν θάψῃς εἰς μνημόρι- καινοῦργιο. Καὶ νὰ μοιρά- σῃς ψωμῆ. Καὶ μικρὰ κο- λοῦρα καὶ νὰ διώσῃς εἰς ταῖς χή- ραῖς. καὶ εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους νὰ ἀνοίξῃς τὸ μνημόριον διὰ νὰ τὸν ἱ- δῇς πῶς εἶναι ἀκέρατος	επιστοῦρα πρὸς βασιλέα. σὴ σεσημασμένη πρόσφατα γίνε- ται τσαράντζη. Στὴ ἀσσητζές σε λουγκρόνη τροπὸ μαρμύνη- του νῆσου. Στὴ σέ μικρό- τῆς πᾶνε. Στὴ νιτζή κουλάτζη σὴ ἀσάη λὰ δέτους. Στὴ τρου τρέη- λη ἄνη σεσεφάτζη μαρμύντολ σέ λου δέτζη κοῦμ. ἔστε ντρέκου	desupră pre război și seșade[-ă] pasprăving'it de săteji[=să-hăți]. Și așije se lu ngrok'i trumărmintu nău. Și se impart'i pâne și niți culați și se dai la vodu. Și tru treili ani se desfați mărmintul se lu veđi cum este ntregu	κόρη νὰ ῥόκοζ. Ἡ τὰ σέτηε δδάσετ ητζέ- τηρη σάατ. Ἡ τάκα τάκω ζάκοπασ βῶ κρόπ νόσω. Ἡ τὰ ῥάστελης λέπ. Ἡ μαλέτζκαη κλάτζη ἣ τὰ τάσασ νὰ δδοῖτζήτε. Ἡ βῶ τρη κότινη τὰ δεφορησσ κρόποτ ζα τὰ κῶ δι- τησσ κάκω ῥιέτ τζέλ	gore na rogoz. I da sedit dváset-i-é-tiri sáati. I taca da go zácopas vo grop nov. I da rázdelis lep i malécai có- lați i da daas na dvojtite. I vo tri gó-dini da ótforis gro- bot za da go vidis caco iet tel	είκαρα μπά ῥο- κόζ. Ἐδέε τῥῥῆ νητζέτ ἐνάτρα σαχάτ. Ἐδέε ἀστυῶ ταιρκοπόνος νεῖ θάῤ τῥῥῆ. Ἐδέε ταντάσασ μπουκ. Ἐδέε ταδῶγα- λινα κουλέτζ ἐδέε τὰ ἄπασ νεῖ ταδῶετ. Ἐδέε μπά τρη θῥιέτ τὰ χάπασσ [lipseste] κῆ τὰ σῶσασ σῆ ἔστα ἣτάῤα	siper mbe ro- góz. Ede te ři[š]e nižet e kairs sahat. Ede aštu t a [n]gropo[ń]is nde var te ři. Ede te ndas buk [=bukš]. Ede te vógela kul'tše ede te apš nde te veat ede mbs tri vjet te hápe[ń]š [vare] k'e te šoš si šte i ters
---	---	--	---	---	--	---

Ρωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Alb.
ἢ λομπένος.	ἢ τσοκίτου.	i tuk'itu.	ἢ στόπεν.	i [= ili] sto- pen.	i i tréturs.
Οἱ γέροντες ὀποῦ ἔχουν μεγαλὴν γυναι- κάδα	ἀοδόλλη τῆς ἄου μάρις πάρα	Ausli ti au mare barbă	Στάριτες στῶ ῖμαστ κώλιμα μπρά- τα	Slárite što gólema brada	Ppek'te k'e kane te maz[e] mjé- kers kur fsins
ὄταν σφονγγί- ζουν	κῆντου ἄστερ- κου	cându aş- tergu	κῶνα ἕζπρα- σαστ	coga izbra- sact	k'irat [= kü- ret] e türe
ταῖς μύξαις	μοδόλλη ἀλό- ρου	musli aloru	νίχτητε	nihite măr- suli [i]	edé pštüme- rat e türe
καὶ τὰ σοάλιά των	σῆ παλίλε ἀλόρου	şi ballea loru	ἢ νίχτητε	i nihite [i] súslivi	te vsštirojine mirs
νὰ κοιτάζουν	σέ μουτριάακα κῆνε	se mutreacă g'ine	τῶ κλέσαστ	da gledaet harno	k'e te mos u hjer[s]
διὰ τὴν μὴ τοδὲς πέσση	τρά σε νου λά κάτα	tra se nu lä cadă	ζά τὰ νὲ πάτ- ναστ	za da ne pad- naet	g'ikáfs [=g'e- káfs] mbe k'imet.
τίποτε εἰς ταῖς τρίχες.	τῆγῶα πρὲ πέρρη.	ti vá pre peri.	νίστω ρῶ (sic) δλάνασα.	ništo vo vlá- nata.	Eðé grate
Καὶ ἡ γοναί- κες	Σογή μωλλέρ- λε	Şi mulierle	Ἡ ζένγητε	I jénite	k'e kans
ὀποῦ ἔχουν πλεξήδια με- τάκα	τῆγῆ ἄου κωσσῆτζε μάρρη	ti au cusite mari	στῶ ῖμαστ κῶση κώλιμη	što imaat cosi gólemi	grēsót [=gr- séta] te medá te mos mate- kójne
νὰ μὴ ὀλασφι- μοῦν στάτα.	σὲ νου πλάστ- μα γκότου.	se nu blás- timă n-cotu,	τὰ νὲ κάλναστ τόκου τάκα	da ne călnaet tocu taca	n kot.

“Ὅτι ἀμαρτάνων. Καὶ ἐκείνοι ὀπὸς ἔχον εἰς τὴν ἀμαρτίαν σφαιραν καὶ εἰς τὸν κόρον φίδι ἀγαμνὰ κάμων. Ὅπότεν νὰ σφάζουν οἱ χασάπιδες κρέας παλὸ νὰ πάρῃς ἀπὸ τὴν οὐράν. Καὶ ὅταν ψιάνῃς ἀγυρῶνα νὰ δάλλῃς στύλους τερπὸς καὶ νὰ βίξῃς ἀμμον.	Κά σταπέτρον. Σοὴ ἀεζέλλη τῆ ἄου σπομοσφῆς τόπᾳ σση νσίνοῦ ναπήρτικα οδρόντου φάκον. Κῆντοσ σέ τάλλε χασάλλη κάβρα κρέσση σέ κλέη τε λά κωάτᾳ. Ση κᾶντο ἀτᾳρή πλάτᾳτῆ σέ μπᾳτῆ στούρορη σᾳναῖσοι σση σέ ἀροῦσῆ ἄρινα.	ὄτι φαίσαε ἡ τῆσ σω ἱμασ πομῆσκατα τόπ νὰ παζοῦατα σμῆ λώσσω τῆ ἡναετ. Κώκα τὰ ζᾳκολιαετ κασάκρη μέσο τέπελο τὰ ζέμησ ὄτ ὀπάσκατα. Ἡ κώκα νὰ προρησ πλέμηνα τὰ κλάρησ τέρετῆ σράβη ἡ τὰ φάρολησ πέτᾳκ.	oti ftesact. I tieshto imaat pod miscata [σπρημῆ?] top na pazitata smia loso činaet. Coga da zācol'aet casapite meso debelo da zemis ot opāscaata. I coga nāprais plemna da clais direči zdravi i da farlis pescoc.	σέ φαϊτόινῳ. Ἐθε ἀτά κῆ κανε nde ne sičtula [sjčtula] topka; prašta nds g'i g'aper [= g'arper] kak'i bejns. Kur te θérine [= kur te θerin] kasapet mis te májme te marš pe bištit. Ede kur nder-tón plevitsc te veš durék-[di-] te sendošc edē te štičš šur.
--	--	---	--	---

Ῥωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
°Οτι 31 ἂν αἰτηται ἡ τῆ δὲν κρημνίζε- ται. Καὶ ὅταν ᾔναι	Kā σέ σε μινάρη λόκλου νόσ σε βάζου- ζήστε. Σσῆ κάγτου ἔστε	Că se se minari loclu nu se răzu- caște. Și cându este	°Οτι άκω αεσρέατ ζέμια νέ αεούρηθα. °Η κώκα ἔτ ζέμραζέν μέ- στω τά χότρησ σῶ τέέλη. °Η άκω μπι- τατ μνόγτου κάλωη τά ύμασ ακόρηη. Κώκα τά κλά- ησ δῶ θρέσασα	Oti aco se streșit zemea ne se úrivit. I coga țet zám razen méstoto da hodiș so șeli. I acó bidat mnogu cáloi [= calni] da imăș scorni. Coga da claiș vo. vréștata jítoto da go vărjiș stísnato so fortómata.	Σέ ντου τούτ δέου νούκα κρέπι- σέτ. °Εδέ κούρ ἔσρα ήγκρήτ δέντη τά ἔζέφασ μέ κρηπούτέ. °Εδέ ντά ζένοα σοούμα μπάλ- τάρα τά κέσ τζίμα. Σῆ τάρέασ ντά θέσσετ νερύθρετ τά λύθησ σρεγκρούαρη μέ λιτάρατ.	Se nde tund[et] deu nuke gremi- set. Eðé kur ësste i ngrit vendi te etses[= etses] me keputs[ε]. Eðé nde jans šume bálltera te keș tšizma. Si te veș nde thest [= base] driřet te řiřes['řiřes] štrenđiare me řitaret.
καημένος ὁ τόπος νά περιπατήσ μέ παπούτζια. Καὶ ἂν εἶναι πολλάς λάσ- παῖς νά ἔχης ὀποδήματα. °Αφ' οὗ βάλῃς εἰς τὰ σακκά τὸ γέννημα νά τὸ δέσῃς σφικτά μέ τὸ σκνή.	γκλιτζάτου λό- κλου σέ ἴμνη κὼδ πάπούτζε. Σσῆ κάρβια σέ χίπα μὸδτε λλέσκη σέ ἄη τζίμα. Τεκάρα σέ πάτζη τρού σάτζη	nglįtatu lo- clu se imni cu păpuțe. Și cara se hībă multe lăskî se ai eizme. Decara se bađi tru sađi vįptulu se lu le-đi strimptu cu funcea.	ζέμραζέν μέ- στω τά χότρησ σῶ τέέλη. °Η άκω μπι- τατ μνόγτου κάλωη τά ύμασ ακόρηη. Κώκα τά κλά- ησ δῶ θρέσασα	ζέμραζέν μέ- στω τά χότρησ σῶ τέέλη. °Η άκω μπι- τατ μνόγτου κάλωη τά ύμασ ακόρηη. Κώκα τά κλά- ησ δῶ θρέσασα	με κρηπούτέ. Εδέ ντά ζένοα σοούμα μπάλ- τάρα τά κέσ τζίμα. Σῆ τάρέασ ντά θέσσετ νερύθρετ τά λύθησ σρεγκρούαρη μέ λιτάρατ.	me keputs[ε]. Eðé nde jans šume bálltera te keș tšizma. Si te veș nde thest [= base] driřet te řiřes['řiřes] štrenđiare me řitaret.

Και όταν νά τὸ λόσῃς νὰ μὴ βιασθῆς.	Σὴ κήντου σε-λουτσιλετέη σέ νουτεαίτου-σέστη κᾶ σεδέβρα μπάτε	Ἐδὲ κούρ τε sg'idiš [-sš] te mos ndzi-toheš se derdete pošte.
ὄτι χύνεται κάτω.	κᾶ σεδέβρα μπάτε	Ἐδὲ κούρ κοῖρ
Καὶ όταν θε-ρίζης τὸ λετόαδι νὰ στεγνώσῃς τὸ χορτάρι καλᾶ.	Σὴ κήντου σι-σάτζιρη λιτόατιε σέ οδουόεζη ζάβρα γκήνε.	Ἰυάθνε te bañš [=baš] bare mire.
Καὶ ἔτζη νὰ τὸ φορώσῃς συμμα εἰς ἐ-τούτα	Σὴ ἀσοῖτε σεογκάρτζη νίγκᾶ αἰατε.	Ἐδὲ ἀστύ τε ngarkónš [=ngarkòš] afer kesòš.
ὄταν ἰδῆς κἀμένα παιδί	κἀντου θέτζη	Κυρ [te] ves-trónš [=vestròš] do-ñi ðjate
ὄτι ἐντρέπεται καὶ κοκκινίξει	βέβροου φειτό-ρου κᾶ λεγροσῆνε σσὴ ἀρουαία-τε	se turperohet edè ngúk'et 1)
Ἰ αco da go izvârjiš da ne se via-saš oti se turit dolo.	Ἦ κῶκα τακω ἰζβάρτζη τᾶ νέ σεδια-σασ ὄτι σε τουρίτ τὸλω.	Ἐδὲ κούρ τᾶ σιγίδησ ταιμῶς ντζιτῶ-σασ σὲ τέρδετα πόστα.
Ἰ coga snieš [=sneeš] livádata da isusiš sénoto arno.	Ἦ κῶκα σνί-σασ λειβάδατα τᾶ ἰσουσῃσ σένωτο ἄρνω.	Ἐδὲ κούρ κῶρρ λιουάδνα τᾶ θάσασ μπάρρα μῆρα.
Ἰ taca da go toariš blizu na óvje.	Ἦ τάκα τᾶ κω τῶαρησ μπλιζου νᾶ ὄβιε.	Ἐδὲ ἀστωῶ ταιγκάρ κῶνα ἄφαρ κᾶσῶσα.
Cǎndu veđi verru [vǎrru] fiðoru cǎ l-o-ršine ši arušašte	κῶκα βίτησ νίκοε τέτε ὄτι σετραζάμυτ ἣ σετζάβράνγη	Κούρ ὄουσ-τρώνα σὲ τουρπαρό-χσετ ἔδὲ γκούκιτ

1) In Corcea: skuk'et.

Ῥωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανικά	Alb.
32 εἰς τὸ μάγουλον βέλει προκόψη.	τροῦ μέρος εσ- φάτσε δά σέ προκου- ψιάσκα. Ἀτσέλου τσί χιάσπε πάρσιηλε λά σέ άίπα μπότσα τροῦ μπριότσε	tru meru de față [-e] va se prucup- sească. Afeluți h'ar- be. bărsiile lase ai bă boța tru breațe [breață] tra se o um- plă de răk'ie și cu oaspisli setepuștești și se g'ofți n- coru tine ți ești h'ariosu. Am cându ai d'ioarle	νὰ ἔμπροστος σάκατ τὰ πρό- κόψατ. Τὴν σὺν θά- ρητ κομίνατα νέκα ἵματ πά- γορωτ νὰ γρέτρε ζά τὰ κὼ πόλ- νητ δὲ ράκ'ια ἢ σὺ πριατέ- λήτρε τὰ σὲ ζαγάρ- νησ ἢ τὰ ἵμασ χόρωτ τὸ σὺν σὺ ράτω- σεν. Τὸκος κὼκα ἵμασ νὸτς'ηρε	na obrazot sacat da pró- copsat. Toŭ što varit cominata necainat pá- gurot na grédite za da go pol- nit ot rák'ia i so priatelite da ze zágar- niš i da igraš ho- rot[o] ti što si radosen Tocu coga i- maš nózite	ντὲ φάσιετ ντὸ ταπροκόψ. Ἀϊὸσ κῆ ζίεσν μπάρσιετ λε τρέμὲτ μπό- τσα μπά κρηχα- ροβαρ κῆ τὰ μπόσασ μὲ ράκ'η. εἰδὲ μὲ μίκαρητ τὰ ποστέσασ εἰδὲ τάλιούσασ θάλλε τὸ κῆ γαζόβαρ. Πὼ κοῦρ κ'ε κάμπατα	nde fak'et do ts prokóp- s[et]. Ajŭ k's zien bersits Ie ts ket bó- tsene mbe kresha- ruar k's t a mbu- š[s] me rak'i Eđé me mik't ts puštoheš eđé ts luas vale ti k' je gzuar. Po kur ke kémbeš
ὁποῦ εἶσαι χα- ρομένος. Ἀμὴ ὅταν ἔ- χῃς τὰ πόδιάρια	εσ'η ἔσση χα- ριώσσο. Ἀμ κῆρσο άη τσίετσορλε					

φουσκωμένα	οἰφιλάττε	umflate	ποτέεζα. να- τουένη	potéeni, na- düeni	τε ένδурит [te endura]
να μαζώνης σαλατάκουσ	σέ άτούννη σιμέλι-τζη	se adüni smelëi [zmel- çi]	τά μπέρουσα πάλζαη	da beris póljai	τε mblebë kremiü [=] kermiün
και άχελώναις και να ταίς	σση κήθε σση σέ λεπτι- σίτζη	si cáthe si se le disiti	ή ζέλικη ή τά ή ράσ- κινησα	i zel'ki i dai rask'iniš	εδέ breska εδέ ti šsaus [šsaus]
είς την μέσση και να ταίς	πρέ νάμισα σση σέ λε- ματέη	pre námisa si se le bađi	νά πολώνηατα ή τά ή κλάησα	na poloinata i da i claiš	nds mes εδέ ti ves
θάλλης άπάνω	τσουδπρα πρέ τζιτζάρες.	desupra pre äcoare.	κώρρε νά νότζητε.	gore na nózite	σίπαρ mbi këmbete.
Τὸ κόκκινο βόυχο	Ρούλιου δέ- σσιου	Roşlu veştu	Τζεφρένετα σφήτα	ševren eta sfiita	Džoha[-ka] e kuk'e
κάμνειδιά τούς νέουs	φάτζε πρέ τήν- νορι	fafe trë tiniri	τζίνηη ζά μλά- τητε	činit za mlá- dite	ben pre [=] per] te rin- ti[s]
και τὸ μεδῆ βόυχο	σση δινητελου δέσσιου	si viniđu veş- tu	ή μάδῆρατα σφήτα	i máviata sfiita	εδέ [e] mavia džohe [džoke]
είναι	έστε	este	ίτζε ζα καλογέρητε	jet za caloierite	έστε pre [per] ka- lóg'eret
διὰ τούς κα- λοήρουs	πρέ καλούγκη- ρη	trë cãlgã- riŝe	ή ζά καλορη- ρίτζητε	i za caloieri- ŝite	εδέ πρέ καλο- ρητζήτε.
και διὰ ταίς καλόηρηαις	σση πρέ καλ- κάρίτεs	si trë cãlgã- riŝe	ή άτζήη μαδῆ ή άτζήη μαδῆ	i aciç mavi	εδέ άτζήη μα- δῆου via
33 και τὸ γαλάζιο	σση θηνητάλο- κλου	si vinit-äli- clu			

Ῥωμαϊκά	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
εἶναι διὰ ταῖς νόμους καὶ τὸ πρόσωπο διὰ τοὺς ἀγαρηνοὺς.	εἶστε τρά νδιόστε σσή θ. / ρηγλε τρά τούρτζη.	esto trã nveaste și veardile trã turfi.	γῆτ ζά νεδέσσης (sic) ἡ ζέλενω ζά τούρτζητε.	Iet za novés-tite i zéleno za túrftite	ἔσσε πρό νοό- στε ἔδε τσάλλι πρά τούρκτη.	është pre nusët edë jesifli pre turk it.
Καὶ τὰ ἄλλα χρώματα ἀρμόζουσι εἰς ἄλλους. Ἀμὴ εἰς τὸ πάσχα	Σσῆ ἀλάντε μπόη οὐμζέσκου λά τστζη. Μά τρά πάστε σὲ πόρτζη ἄλλτε στράνντε σσή σὲ ἀθήννη	Și alante boi umziescu la tofi. Ma trã paste se porfi albe strane și se avini tru rugu	Ἡ τρούγρη μπόη πρίλεγαι νά σφῆτε. Ἀμὴ νά ἑ- λίγδεν τὰ ἀπλετζήσσε μπέλη ρούπι- σση ἡ τὰ λώγασσε δὼ καβίνατα	I drug'ite boi prilega[al] na sfito. Ami na vé- ligden da óblečiš beli rubišti i da lojš vo capinata	Ἐδέ παχτι- ρατ πόρη γκίόηνα μπά τγιάβθα. Πῶ προ πάσχα τὴ νέσσησσε τρεάρδα ρώσσε ἔδέ τρεκίόνα νὰ φέρατ	Edë te tjerat bóira g'ane mbë te g'iths. Po pre paske te nvesh te barda robe edë te g'anš [=g'as] nde ferat
εἰς τὴν βαζονέζ λαζιωνὸς διὰ νὰ τρώγῃσι.	τροὸ ρόουκο λαλιέπουρη τρά σὲ μάτζη.	Iépur tra se mãfi.	ζάιτζη ζά τὰ ζέτρησσε.	zaiŭi za da eadiš.	λιέπουρ τὰ χάσσε.	Iepur te haš.
Ἐνα δὺο τρίτα τέσσαρα	Οἶνω τῶη τρέη πάτρου	Unu doi trei patru	Ἐνω δδὲ τρη τέτρηρη	Edno dve tri čëtiri	Νὺθ τῶθ τρη κάτρη	Ūi dũ tri katre [=ka- ter]

πέπτε ἔξιη ἑπτά ὄκτω ἐννέα δέκα ἑνδεκά δωδεκά	τρίνηξη σαζοσε σαιήπτε ὄπτου νάω τζάρτζε οδσπράτζάρτζε τάω σπράτζάρτζε τρεῖ πρέη σπράτζάρτζε πάσπράτζάρτζε τζισπράτζάρτζε σαιήσπράτζάρτζε σσιτζπτε σπράτζάρτζε ὄπτου σπράτζάρτζε ναωσπράτζάρτζε γίνγπρτζ ὄσπρά γίνγπρτζ τώησπρά γίνγπρτζ πρέησπρά γίνγπρτζ	πῆτ αἰόσα σέτουμ ὄσουμ τέβερ πέσερ ἔ-ενάησερ δδανάσερ τρινάσερ τέέτηρη νάσερ πετρινάσερ σσεσανάσερ σέτουμ νάσερ ὄσουμ νάσερ τέβερ νάσερ δδάσερ δδάσερ ἡ ἔ- νω δδάσερ ἡ δδέ δδάσερ ἡ τρη	pet șes sedum osum devet deset edonâset dvanâset trinâset četrinâset petnâset șesnâset sedumnâset osumnâset devethnâset dvâset dvâset i ed- no dvâset i dve dvâset i tri	πέσσε γ'άστε στάτε τέτε νέντε δjet[ε] νιμβεδjet[ε] δυμβεδjet[ε] τριμβεδjet[ε] κατρεμβεδjet[ε] πεσσεμβεδjet[ε] γ'άστεμβεδjet[ε] στάτεμβεδjet[ε] τέτεμβεδjet[ε] νέντεμβεδjet[ε] νιζέτ νιζέτ e ni νιζέτ e du νιζέτ e τρη
34 δέκα ἑπτά δέκα ὄκτω δέκα ἐννέα εἴκοσι εἴκοσι ἕνα εἴκοσι δύο εἴκοσι τρία	τρίνηξη σαζοσε σαιήπτε ὄπτου νάω τζάρτζε οδσπράτζάρτζε τάω σπράτζάρτζε τρεῖ πρέη σπράτζάρτζε πάσπράτζάρτζε τζισπράτζάρτζε σαιήσπράτζάρτζε σσιτζπτε σπράτζάρτζε ὄπτου σπράτζάρτζε ναωσπράτζάρτζε γίνγπρτζ ὄσπρά γίνγπρτζ τώησπρά γίνγπρτζ πρέησπρά γίνγπρτζ	πῆτ αἰόσα σέτουμ ὄσουμ τέβερ πέσερ ἔ-ενάησερ δδανάσερ τρινάσερ τέέτηρη νάσερ πετρινάσερ σσεσανάσερ σέτουμ νάσερ ὄσουμ νάσερ τέβερ νάσερ δδάσερ δδάσερ ἡ ἔ- νω δδάσερ ἡ δδέ δδάσερ ἡ τρη	pet șes sedum osum devet deset edonâset dvanâset trinâset četrinâset petnâset șesnâset sedumnâset osumnâset devethnâset dvâset dvâset i ed- no dvâset i dve dvâset i tri	πέσσε γ'άστε στάτε τέτε νέντε δjet[ε] νιμβεδjet[ε] δυμβεδjet[ε] τριμβεδjet[ε] κατρεμβεδjet[ε] πεσσεμβεδjet[ε] γ'άστεμβεδjet[ε] στάτεμβεδjet[ε] τέτεμβεδjet[ε] νέντεμβεδjet[ε] νιζέτ νιζέτ e ni νιζέτ e du νιζέτ e τρη

Ῥωμαῖκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
εἴκοσι τέσσαρα	πάσπα γίν- γίτζ	paspräväng'it	δδάσσετ ἤ τέτ- τιρη	dváset i dè- tiri	ννιζέτ ἔ κά- τρη	nizét e katrs
εἴκοσι πέντε	τέτσα γίν- γίτζ	tespräväng'it	δδάσσετ ἤ πέτ	dváset i pet	ννιζέτ ἔ πέσα	nizét e pese
εἴκοσι ἕξη	σαῖσπα γίν- γίτζ	saspräväng'it	δδάσσετ ἤ σάσα	dváset i šes	ννιζέτ ἔ γκιά- σά	nizét e g'aste
εἴκοσι ἑπτὰ	σαῖσπα γίν- γίτζ	šaptesprävín- g'it	δδάσσετ ἤ σέ- τουμ	dváset i se- dum	ννιζέτ ἔ σάρα	nizét e štats
εἴκοσι ὀκτώ	ὀκτωσπα γίν- γίτζ	optusprävín- g'it	δδάσσετ ἤ ὀ- σουμ		ννιζέτ ἔ τέρα	nizét e tets
εἴκοσι ἑννέα	νάσπα γίν- γίτζ	naosprävín- g'it	δδάσσετ ἤ τέ- βετ	dváset i de- vet	ννιζέτ ἔ βέντα	nizét e nents
τριάντα	τρεσηζέτζη	treiditi	τρεσσετ	triset	τριδιζέτ	triðjét[ε]
σαράντα	πατροουτζέτζη	patruditi	τζετιρ/ήσετ	òetrieset	τουζέτ	düzét[ε]
πενήντα	τζετιτζέτζη	finđiti	πέτσετ	pédeset	πεσδηζέτ	pesòjjet[ε]
ἑξήντα	σαῖσετζέτζη	šaediti	σάτσετ	šedeset	γκιάσα δγιζέτ	g'astesðjet[ε]
ἑβδομήντα	σαῖσάττε τζέτζη	šaptediti	σέτουμ τέσετ	sedum-deset	σάρα δγιζέτ	štats ðjet[ε]
ὀγδόντα	ὀκτω τζέτζη	optuditi	ὄσουμ τέσετ	osum-deset	τέρα δγιζέτ	tets ðjet[ε]
ἐννεήντα	νάω τζέτζη	naoditi	τέβετ τέσετ	devet-deset	βέντα δγιζέτ	nents ðjet[ε]
ἑκατόν	σούτα	sutà	σώ	sto	ννοκίτε	ni k'int
διακόσια	τάω σούτε	dao sute	δδέατα	dvesta	τιοβ κίτε	dù k'int
τριακόσια	τρήη σούτε	trei sute	τρίσα	trista	τρέ κίτε	tre k'int
τετρακόσια	πάτροου σούτε	patru sute	τζέτρι σά	ðetri sta	κάρα κίτε	katrs k'int
πεντακόσια	τζέτιτζη σούτε	finđi sute	πέτ σά	pet sta	πέσα κίτε	
ἑξακόσια	σαῖσάττε σούτε	šase sute	σάσα	šes sta	γκιάσα κίτε	g'aste k'int
ἑπτακόσια	σαῖσάττε σούτε	šapte sute	σέτουμ σά	sedum sta	σάρα κίτε	štats k'int
ὀκτακόσια	ὀκτω σούτε	optu sute	ὄσουμ σά	osum sta	τέρα κίτε	tets k'int

ἐνεακλόσια χίλια δύο χιλιάδες καὶ μετρήσ αὐσαν θέλεις ἕως εἰς τὰ μι- λιούνια. Πλήγῃ σὲ ἐ- ρωτῶ ποῦ ἦσασιν ποῦ χάθηται ποῦ κρύφθηκα ποῦ ἀργιάνθη- σαι. Τώρα ἔλατε νὰ κρατῶμεν τὰ κωμπολό- γητα καὶ νὰ γωνά- τισωμεν εἰς τὸν θεόν καὶ νὰ τὸν πά- ρακαλοῦμεν διὰ νὰ πάρω- μεν ἀπὸ αὐτὸν	νάο σῦντε. οὐὰ νύλς τάκ νύλλη σῆ νύμρη κάπο ὄρη πάν λα μιλιού- νια. Μα τέ νρέποῦ ἴου φούσση ἴου κρούσση ἴου τσακουμ- σέσση ἴου τερτημνά- σση. Τώρα θρητέση σετζάνμου ὄρλε σση σενεζιου- κλέφμου (sic) λάτουμνιτζάου σση σελουπά- λαφρασίμου σέ λόμου τέ λά νέσου	nao sute unã nife dao ñili și nûmiri cãtu vrei pãn la miliu- nea. Ma te ntrebu ïu fuși ïu kiruși ïu te-ascum- seși ïu te priim- nași Tora viniși se țãnimu orle și se nđinu- clemu la Dumniđãu și se lu pã- lãcrãsimu se lomu de la nãsu	τέσσετ σῆ χίλιετα δδὲ χίλιετα ἢ πρώησα κόλλου σάκασα τούρη νὰ μι- λιούν. Τάκου τσούπ- ταμ κάτε μπέσσε κάτε ζάγγνα κάτε ασκρό κάτε σασάτα- σσε σέκα τώητες τὰ τέρζημε πρωηνιτζήτε ἦ τὰ σέτιμε νὰ κολέντζη νὰ κώσποτ ἦ τὰ κώ μύ- λημμε ζὰ τὰ ζέμημμε ὄτ τώη	devet sta h'itada dve hitade brojš colou sacaš duri na mi- liun. Tocu te ópit- vam cade beše cade zãg'ina cade se scri cadese setaše Sega dóidite da dãrjime broinište i da sédime na kolendi na gospod i da go mó- lime i da go zémi- me ot toi	νέντα κίντ νὴ μίε [mije] δύ μίε [mije] εδὲ numerón σα τε duaš γ'ir[ge'r]mbe miljun. Po te pües ku k'e ku humbe ku umpšee ku ubarite. Tani jákeni te béjme tespjiite εδὲ te perš'ú- nemi nde perendit edé t a lüte- mi [=t a lutim] te marim [= te marim] nga ai	νέντα κίντ νὴ μίε [mije] δύ μίε [mije] εδὲ numerón σα τε duaš γ'ir[ge'r]mbe miljun. Po te pües ku k'e ku humbe ku umpšee ku ubarite. Tani jákeni te béjme tespjiite εδὲ te perš'ú- nemi nde perendit edé t a lüte- mi [=t a lutim] te marim [= te marim] nga ai
---	---	---	--	---	--	--

Ῥωμαίτικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ῥηλαϊνικά	Alb.
τῆν ἀγγιχόρη- σιν	λιτρτζιτόνια	Iirtăcunea	πρωσταανετο	proštâneto	ts	ts ndierat
των ἀμαρτιών καὶ τὰ ἀποκ- τήσωμεν	ἀ ἀμαρτιόλορ σση σὲ ἀμην- τάμου	și se amintă- mu	ἀτ κρηγόγτε ἦ τὰ στέζιμῆ.	ot gréhoite i da stéime	τηκηγιάχαστ ἐδὲ τὰ φερόη- μιζ	ts g' unáhavet edó ts fitójms
τὸν παράδεισον ἀμην.	παράδεισλοβ ἀσσιτζε σὲ χιτῶ.	parădislu așițe se h'ibă.	παράδεισοτ βράκ τ (sic) τάκα τὰ πέρητ.	parădisot, rai- ot taca da bidit.	παροδείσινα	paradëisn

Ελλογημένα και φιλομαθῆ τέκνα τῶν Χριστιανῶν 1)

Τὸ χρέος ὅπου οἱ γονεῖς, καὶ οἱ διδάσκαλοι πρέπει νὰ ἔχουν διὰ τὴν παιδαγωγίαν, καὶ καλὴν σας ἀνατροφὴν, εἶναι τὸ νὰ σας ὀδηγήσουν χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ εἰς τὴν μάθησιν τῶν ἱερῶν γραμμῶν, καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν ὡσὰν ὅπου μὲ αὐτὰ ἠμπορεῖτε νὰ ὠφεληθῆτε καὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν· δὲν εἶναι κἀνένα ἄλλο ἀρμοδιώτερον μέσον τοῦ νὰ στολίσητε καὶ νὰ λαμπρῶνητε τὸν ἑαυτὸν σας, καὶ διὰ τὸν πρόσκαπον καὶ μάταιον αὐτὸν κόσμον, καὶ διὰ ἐκεῖνον τὸν οὐράνιον καὶ αἰώνιον παρὰ ἢ μάθησις τῶν γραμμῶν καὶ ἀκολουθῶς ἢ ἔρευνα τῶν θείων καὶ ἱερῶν γραφῶν. Καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ὁ πάνσοφος καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων θεὸς ἐνέσπειρεν εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἔφεσιν τῆς μαθήσεως, καὶ τὴν χάριν τοῦ λογικοῦ διὰ νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὰ πρὸς σωτηρίαν.

Αὐτὰ δὲ τὰ φυσικὰ χαρίσματα ἔταν ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων δὲν λάβουν μίαν τακτικὴν εὐμέθοδον γύμνασιν καὶ μετὰ λόγου, εἰς τρόπον ὅπου ἐκ τῶν ἀπλουστέρων καὶ καταληπτῶν νὰ γυμνάζωνται εἰς τὴν γνῶσιν τῶν συνθετωτέρων ἐννοιῶν, καὶ δυσκολωτέρων νοημάτων, τότε σκοτίζεται τὸ λογικόν, ἢ εὐτακτος σειρὰ τῶν ἰδεῶν ταράττεται ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ ἢ ἔμφυτος ἐκείνη ἔφεσις τῆς μαθήσεως βλέπομεν ἐμπράκτως ὅπου καταντᾷ εἰς μῖσος καὶ μεγαλωτάτην ἀπεχθειαν, ὡστε ὅπου νὰ προκρίνουν οἱ παῖδες μᾶστιγας καὶ βραδισμοὺς παρὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ ὠργισμένον Σχολεῖον, μέγα εἰς τὸ ὅποιον ἐσκοτίσθη ὁ νοῦς των χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ καταλάβουν τίποτε, καὶ τὸ χειρότερον ὅπου ἀναγκάζονται νὰ ἐνοήσουν ἐκεῖνο ὅπου καὶ αὐτοὶ οἱ διδάσκοντες δὲν ἔφθασαν νὰ καταλάβουν ποτὲ.

Διὰ νὰ εὐκολύνω λοιπὸν, φίλτατοί μοι παῖδες, τὸν τρόπον τοῦ νὰ προκόψητε εἰς τὰ ἐπωφελῆ μαθήματα, πρέπον ἦτον νὰ προσθέσω κατ' ἄρχάς εἰς αὐτὴν μου τὴν παιδαγωγίαν τὸ ἀπλουστάτον, καὶ εἰς τὰς ἰδέας σας ἀνάλογον αὐτὸ τετράγλωσσον, ὅπου μὲ τὴν χρῆσιν τῶν τετριμμένων σας ὁμιλιῶν εὐκόλως νὰ μάθητε τὰ γράμματα, καὶ νὰ προχωρήσετε κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν γλῶσσαν· καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀποκτᾶτε περισσοτέραν ὠφέλειαν καταλαμβάνοντες ἐκεῖνα ὅπου διαβάχετε, παρὰ ἂν ἐδιαβάχετε πολλοὺς χρόνους Ἑλληνας ὑψηλοτάτους διὰ νὰ μὴν εἰπῶ σκοτεινοτάτους συγγραφεῖς, μὴ καταλαμβάνοντες τὰ ἀναγινωσχόμενα.

Ὁ ἐδικὸς μας σκοπὸς ἀφορᾷ περισσότερον εἰς ἐκεῖνους μόνον τοὺς νέους ὅπου δὲν ἔχουν τὸν τρόπον ἢ ὅπου δὲν ἠμποροῦν νὰ κατεξοδιά-

ζουν πολλούς χρόνους εις μαθήματα, ἀλλὰ θέλουν νὰ μάθουν μερικά γράμματα καὶ ὀλίγους λογαριασμοὺς διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν πραγματείαν, ἢ τὴν τέχνην τῶν γονέων των· ἢ καὶ ἂν ἔχουν τὸν τρόπον εἶναι ὅμως ἄμειροι τῆς Ρωμαϊκῆς γλώσσης εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται καὶ ἤδη, χάριτι θεῆα, τυποῦνται βιβλία κάθε εἶδους μαθήσεως καὶ ἐπιστήμης. Εἰς τρόπον ὅπου οἱ μοισιδάκες, οἱ Βούλγαροι, καὶ οἱ Ἀλβανῖται διὰ τοὺς ὁποίους μάλιστα καὶ συνετέθη τὸ παρὸν, ἠμποροῦν κατ'ἀρχάς νὰ γυμνασθοῦν τὰ Ρωμαϊκά εἰς τὸ βιβλιάριον αὐτὸ, καὶ ἔπειτα ὅταν ἔχουν τὸν τρόπον, νὰ καταγίνουσι καὶ εἰς ἄλλα μαθήματα δεινότερας καὶ ὑψηλοτέρας θεωρίας».

Traducerea :

Binecuvântați și iubitori de învățătură copii ai creștinilor.

Datoria pe care trebuie să o aibă părinții și învățătorii pentru educația și buna voastră creștere, este ca să vă îndrepteze fără întârziere de timp la învățarea sfintelor scrieri și la pietate, pentru ca prin ele să vă puteți folosi și trupește și sufletește. Nimic nu-i mai armonios mijloc, spre a împodobi și face a străluci persoana voastră proprie, atât în lumea aceasta trecătoare și deșartă, cât și în cea cerească și de-apururea, ca învățarea de carte, și prin urmare cercetarea celor divine și sfinte scrieri. Și pentru aceasta, prea înțeleptul și creatorul tuturor, Dumnezeu, a sădit în firea oamenilor dorința arzătoare de învățătură precum și dorul rațiunei, spre a le întrebuiți pentru mântuirea lor.

Iar aceste firești înzestrări, dacă din frageda copilărie nu căpătă o deprindere regulată, metodică și întemeiată, astfel încât să se exerseze din ideile cele mai amănunțite și mai simple pentru cunoașterea sensurilor mai compuse și a gândirilor mai grele, întunecă rațiunea, iar bine dispusa ordine a ideilor se turbură prea mult și atunci vedem că înzestrarea înăscută pentru învățătură de fapt se preface în dispreț și în cel mai mare desgust, așa încât copiii preferă biciu și bătaie decât să se ducă la școala cea urghisită, înlăuntrul căreia li s'a întunecat mintea, fără să poată pricepe nimic, unde, ceea ce este încă și mai rău, sunt siliți să priceapă ce nici instructorii lor n'au ajuns vre-o dată să înțeleagă.

Ca să ușurez deci, iubiiții mei copii, mijlocul de a propăși în folositoarele lecții, se cădea să adaog la început, în această a mea pedagogie, cel mai simplu vocabular în patru limbi și

potrivit cu ideile voastre, ca prin folosința vorbirilor voastre obișnuite (τῶν τετριμένων σας ὁμιλιῶν), ușor să învățați carte, și să înaintați cu încetul și în limba romaică, și sunt îndemnat că voi câștigați mai mare folos, pricepând acelea ce cetiți, decât dacă ați ceti ani mulți pe Elinii cei mai mari, ca să nu zic pe cei mai obscuri scriitori, nepricepând cele cetite.

[Mai jos, după ce arată ce alte considerații l'au mânat, ca să întocmiască acest manual, urmează]:

Scopul nostru are în vedere mai ales numai pe acei tineri cari nu dispun de mijloace sau cari nu pot să piarză ani mulți la învățătură, ci doresc să învețe puțină carte și puțină socoteală, pentru ca apoi să urmeze negoțul sau meșteșugul părinților lor; sau chiar dacă dispun de mijloace, n'au totuși parte de limba romaică, în care, prin grația divină, se află și se tipăresc cărți pentru orice fel de învățătură și știință. Prin acest mijloc Mesiodacii, [= Aromânii], Bulgarii și Albanezii, pentru cari mai cu seamă s'a întocmit lucrarea de față, pot dela început să se deprinză cu limba romaică după cărticica aceasta, iar apoi, când dispun de mijloace, să se îndeletnicească și cu alte învățături mai grele și mai înalte.

La pag. 61—62 se dă și următorul model de scrisoare către Domnul Ungrovlahiei sau al Moldovei:

Εἰς Αὐθέντη Οὐγγροβλαχίας (ἢ Μολδοβλαχίας).

Ἐψηλότατε Σοφώτατε καὶ Θεοσεβέστατε Αὐθέντα Ἐγεμὸν πάσης Οὐγγροβλαχίας (ἢ Μολδοβλαχίας) τὴν Θεοφρούρητον Αὐτῆς Ἐψηλότητα δουλικῶς προσκυνῶ.

† Δεόμενος τοῦ Παμβασιλέως Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἔπως διατηρῆ καὶ διαφυλάττῃ Αὐτὴν μακροημερεύουσαν καὶ πανευδαιμονοῦσαν μὲ καλὴν στερέωσιν καὶ ἀκλόνητον διαμονὴν εἰς τὸ Ἐψηλότατον Αὐτῆς θρόνον εἰς σύστασιν μὲν τοῦ ὑπ' Αὐτῆς λαοῦ καύχημα δὲ παντὸς τοῦ τῶν Ορθοδόξων Χριστιανῶν συστήματος· σκέπην δὲ καὶ βοήθειαν καὶ ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς δούλου τῆς.

(Ἦώρα λέγε τὴν ὑπόθεσιν σου· εἰς δὲ τὸ τέλος)· Ταῦτα. παρ' ἐμοῦ. Παρακαλῶ δὲ θερμῶς νὰ μὲ προστάξῃ καὶ νὰ μὲ ἔχη εἰς τὴν σειρὰν τῶν πιστῶν καὶ εὐγνωμόνων δούλων τῆς, ἧς τὰ ἔτη εἶησαν θεόθεν σωτήρια ἐπιμήχιστον.

Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Ἐψηλότητος

Ταπεινὸς ἐλάχιστος τῶν δούλων.

Observare. Cu mici deosibiri, la fel este formularul din Νέον Ἐπιστολάριον, Leipzig 1774, pag. 47—48, adresat tot către Domnul [din țările române]. Vezi și Erbiceanu, *Bibl. greacă*, pag. 102.

Adresa formularului de mai sus sună:

Ἡ ἐπανωγραφὴ

Τῷ Ὑψηλοτάτῳ Σοφωτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ Αὐθέντῃ Ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας (ἢ Μολδοβλαχίας) Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ (δεῖνα τοῦ δεῖνα) Βοεβόδα προσκυνητῶς.

Apoi una către Doamna (pag. 62):

Εἰς Δόμναν Γυναῖκα τοῦ Αὐθέντου.

Observare. Cfr. de asemenea Νέον Ἐπιστολάριον, Leipzig 1774, pag. 48: εἰς Δόμναν Γυναῖκα τοῦ Αὐθέντος, formular cam identic 1).

1) Cu privire la această carte, iată ce ne spune Erbiceanu, *Bibl. greacă*, pag. 102: «Acest Epistolar este însemnat pentru noi Români, pentru că cuprinde atât titlurile Domnilor și Doamnelor din țările noastre cum și ale Mitropoliților și ale unora dintre boeri în genere. Eră dar o carte pe care o aveau în vedere la scrierea titlurilor din Biserica Ortodoxă, atât la clerici cât și la civili.»

VOCABULAR AROMÂN (1).

A

a prep.: *acasă* pretut.; exprimă genitivul și dativul: *đôymatele a pistilî* dogmele credinței 65/1, *a g'u-vășitorruî* «cetitorului» 65/1; *a* prescurtat din *as*, când următorul cuvânt începe cu *se*: *a se vîsească* las' să cântărească 165/26; vine din ngr. ἄσος, cfr. Mikl., R. U. 2, art. ἄς; *a* prescurtat din *ai* «aide, ai»: *a se lî sălăg'im* ai să-i slobozîm 162/24.

acățu vb. I [lat. *accaptiare] «apuc, prind»: *tra se acățe[-ă]* pentru ca să apuce 122/4, *tra se nu acățe[-ă]* să nu apuce 156/22, *și colai se acățe[-ă]* și ușor se prind 125/6; 135/11; Cav. 769 *acațu* «fasse», 1156 «betaste»; «a zămislî»: *că ea în me acățăî tru paranomile* căci eată unde intru fărădelege m'am zămislit 83/27.

acoló adv. «acolo», Cav. 255. «dort». Azi *acoló*. [Lat. *eccum-illôc*].

acsescu vb. IV Cav. Nr. 976. «vollende». [Bănuesc că este greșit pentru *afsescu* sau *asescu*. *Acsescu* nu se aude nicăeri cu acest sens].

acū sb. «ac» Cav. 119 «Nadel»; art. *qclu* 135/4. [Lat. *acus*, -um].

acumpărū vb. I «cumpăr, Cav. 14 *kaufe*»; *cumpărare* „Kauf“ [lat. *comparāre*].

acumtin vb. I «a contenî, oprî, adăpostî»; *ń-acumtină sândeje* îmi contenî, îmi oprî sângele 139/14;

Doamne, latine me-acumtinăi Doamne, la tine mă adăpostii 85/32. [Probabil, din lat. *cóntineo*, Mikl. R. U. 2, art. *κομτινῶ*].

adapu vb. I «adap»: *se adapă* *gărdina* să adape grădina 138/13, Cav. 810 *adapu* «trânke». [Lat. *adaquāre*].

adaru vb. I «durez, fac»: *adară* zidește, durează 83/28; *căndu adari* când faci 173/30; *se adari* să faci 147/18, 151/20, 120/3, 99/53; *ș-la[s]* *se-adară* și las' să zidească 83/30; Cav. 1086 *adaru* «bereite»; *adărătū* făcut: *faptu, nu adărătū* născut, nu făcut 79/21; *adărați* făcuți 156/22. [Din lat. *dōlo,-are*=*adoaru>*adaru*, cași *dao*, din *doăñă*, *nao* din *noaă*].

adavgu vb. I «adaog»: *și adăv-de-le* și adaoge-le, crește-le, înmulțește-le 89/38. [lat. *adaugere*].

adărămintu sb. «clădire, operă»: *nă hărisiși cu adărămintile atale*, ne ai bucurat cu operele tale 89/39.

adil'are sb. «îndurare» 93/43. [Derivat din *dol'u* duios].

adilósū adj. «duios, îndurător» 93/44; *vărtósū adiloase* prea îndurătorule 87/34; *di-*, din *do-* prin armonie vocalică. [lat. *doleosus, -a, -um].

aducu vb. III «aduc, duc»; *Adu-ți aminte* adu-ți aminte 91/40; *vu se aducă* o să aducă 83/30; *se nu nă adúți* să nu ne duci 75/17; *se aducă* să aducă 142/15; 67/6; 120/4; Cav.

(1) Prescurtările și alte explicații să se vază la sfârșitul acestei lucrări.

1055 *aducu* «bringe»; *se aduțemu* să aducem 162/24. [Lat. *adducere*].

adună vb. I «adun, strâng», Cav. 568 *adunu* «vereinige, versammle»; și *adună* și strânge 126/7; *se aduni* să aduni 177/32; 143/15. [Lat. *adunare*].

aduire sb.: *aduire aminte* spre aducere aminte 97/52.

ădie sb. «voie, permisiune», Cav. 19 «Erlaubniss, Musse», [ngr. *ădie*].

ădik'ipsescu vb. IV «nedreptățesc»: *fi se ădik'ipsescu* cari se nedreptățesc 93/43; ce sunt năpăstuiți, nedreptățiți 95/48 [ngr. *ădie*, aor. *ădie*].

aeri adv. «ieri, Cav. 1123 „gestern». [Lat. *hēri*].

afănisescu vb. IV «nemicesc, prăpădesc» 77/19; 95. [Ngr. aor. *afănisescu*, del. *afănisescu*].

afendu sb. «preot»: *la afendulu* preotului, la preot 142/15. [Din ngr. *afendos*, însă prin turcescul: *afendi*].

aflu vb. I «aflu» 65, Cav. 285; *aflai* 136/12, *aflași* 144/16; și *se le află* și să le află, să le găsești 159/24. [lat. *afflare*].

afoară adv. «afară» 69 și pretut. [Lat. *ad-fōras*].

afurție sb. «pricină» 67/5. [Ngr. *afurție*].

agărșăscu [-șescu] vb. IV «uit, Cav. 43 «vergesse»; *nu le agărșă* nu le uită 91/43; *se agărși limba anoastră* se uită a fost dată uitării limba noastră 65/1. [Sl. *grębiti*].

agru sb. «agru, Cav. 1145 Feld. 93/45; art. *agurru* (ac.); *rr*, pentru *rl*. [Lat. *ager, agrum*].

agudescu vb. IV «lovesc, Cav. 496 schlage»; *se o agudești* să o lovești 143/15; *că me agudi* căci mă lovî 139/13; «a cântă din...»: *se agudești flueara* să cânti din fluer 140/14; Cav. 529: *me-agudescu* «treffē zufällig». [Sl. *goditi*].

agunescu, ațunescu vb. IV, «gonesc, alung, îndepărtez, urmăresc, Cav. 232 verfolge»; *se ațunește* se gonește 148/18; «alungă» 168/27; *tra se agunești* ca să alungi, ca să îndepărtezi 151/20 [Sl. *гонити*]. Forma cu *γ* din pricina influenței lui *αγούα* «curând», *αγυήσescu* «grăbesc». Cfr. de asemenea formele: *azgunescu, zgunescu, znescu, aznescu*].

ațungu vb. III «ajung, Cav. 1059 komme auf»; *tra se ațungem* ca să ajungem 87/35; *pân se ațungu* până să ajung 137/12; *vu se ațungă* va să ajungă, o să ajungă 77/58; „a se coace“: *nica nu ațumsiră* „incă n'au ajuns a se coace, încă nu s'au copt“ 131/9; *pân se ațungă* până să se coacă 131.

ațună adj. „flămând“. [Lat. * *ajunus, -a, -um*].

ațună vb. I „ajunez, postesc“: *este g'ine se ațuni* este bine să ajunezi, să postești 128/8; Cav. 657 „faste“, ngr. *αγυήω* [lat. * *ajunāre*].

ațutoru sb. «ajutor» 95/48. [Lat. *adjutorium*].

ațuțu vb. I «ajut, Cav. 128 helpe»; și *se ațuți* și să ajuți 128/8. [Lat. *adjutare*].

ațonisire sb. «agonisire, Cav. 18 Kampf». [Din *ayonisescu* prescurtat *ayunsescu*, din aor. ngr. *ayōnisca* (= *ayōnizō*)].

ațoridă sb. Cav. 15 «unreife Traube»; *azi ațuridă, aguridă, aguridă*. [Ngr. *ayōpōida*].

ațove sb. «chirie, Cav. 17 și 660 *ayōve a căselei* «Miethpreis, Miethe des Hauses». [Ngr. *ayōvη*].

ațrime sb. «fiară, bestie»: *ațriile* fiarele, bestiile, 118/2; [ngr. *ayōpiti*].

ațru adj. (Meyer, Cav. 16, greșit transcrie: *agru*, cu g) «sälbatec», [Din ngr. *ayōpoc*].

ațunescu, vezi agunescu.

ahātu adv. «atâta, așa» 93/44,

Cav. 1007 «so viel»; [lat. *eccum-tantus,-a-um*].

ahči sb. «bucătar», Cav. 563. „Koch“. [Din turc. popular *ahči*].

ahtare pron. «atare, așa fel, Cav. 987 ein solcher»; *născănte ahtări* unele atari, câteva atari 67/5. [Lat. *eccum-talis*].

ah'urh'escu vb. IV «încep»: *fi se ah'urh'escu* cari se încep 67/5 (Din aor. ngr. ἀρχῆνω; stă pentru *ah'ursescu*, care de asemenea se aude, devenit *ah'urșescu* > *ah'ur-h'escu*. Iar *ah'ursescu*, stă pentru *arh'usescu*, care de asemenea există în Aromâna].

ah'urh'ire sb. «început» 65/3. [Vezi cel de mai sus].

aistă pron. «asta, aceasta»: *aistă* [-e!] *cale* de astădată 144/16; *de aistă* [-e] de aceste 119/3; *de aiste* de aceste, din aceste 118/2; *fără de aiste* fără de aceste 121/4; *tră aistă* de asta, pentru aceasta 146/17; *lună aista puțină* 65; *aistă este arisită* asta este plăcută. Vezi:

aist, **aistu** pron. «ăst, acest»: *se l'i cădem a Hriștollu aiștūi să-i cădem* (=să ne rugăm) acestui Hrist. 81/26. [Lat. *istus,-a,-um*].

al art. întreb. pentru formarea genitivului și dativului singular la numele proprii; *al Moisi*, *al Israel* 93; *tru zămanea al Pondiū Pilātū* în vremea lui Pont Pilat 79/22; *tră doxa al Dumniță* pentru gloria lui Dumnezeu 65/3; *frica al Dnmni-țău* frica lui Dumnezeu 142/15. Forma feminină aste *ali*: *Ali Mul'e* Emiliei; *ali Elene* Elenei.

alagă sb. «alergare, fuga». Cav. 766 și 1020: «laufe», *h'o dau de-alagă* «dau fuga». (Meyer greșit transcrie: *h'o*). [Deverbal din vb. *alagu*, cași *ducă*, din *ducu*, *fugă*, din *fug*, *treacă*, din *trec* etc.].

alantu pron. «ălalt, ălalant, ce-alt»: *ș-tute alante* și toate celelalte

91/41; *ună de-alantă* una dela alta 65/4; la pag. 149/18 există neacord cu vb.; *cu alante plăși* cu alte neamuri, cu celelalte neamuri 65/1. [Lat. **illum-alter*].

alavdu vb. I «laud» 77; *se te-alavdu* să te laud 75/18; Cav. 397 *me alavdu* «rühme mich»; *alavdă!* laudă! 91, 95; *alāvdați* laudați 91/42; *alāvdați domnulū* laudați, cântați pe Domnul, binecuvântați pe Domnul 91, 93, 95; *se-alāvdlām* să laudăm 79/24. [Lat. *laudare*].

alāvdatū adj. «lădat» 85; *alāvdata* lădata 81/24.

alāvďăcune sb. «laudă, laudare» 83/29 87/33. [Lat. *laudatiōnem*].

alăxescu vb. IV «schimb, Cav. 44 kleide mich um». [Meyer, Cav. 44, greșit cu doi *l*]; *alăxim* schimbăm 65/4; [Din aor. ngr. ἀλλάσσω: ἄλλαξα].

albu adj. «alb, Cav. 87 weiss^a»; *albe străie* străie, haine albe 178/33 [Din lat. *albus,-a,-um*].

alegu vb. III «aleg, Cav. 222 lese aus, wähle aus»; *se aleađe* se alege 165/26; *și alepse Iăcovlu* își alese pe Iacob 97/51. [Din lat. *allegere*].

alfa sb. «alfa», prima literă din alfabetul grecesc 67/6. [Din ngr. ἄλφα].

alfavitarea sb. «abecedarul» 65/2. [Din ngr. ἀλφαβητάριον].

alg'escu vb. IV «albesc»; *vu se alg'escu* o să albesc 83/28. [Din lat. *albesco*, **-ire*].

alih'a sb., Cav. 42 «Wahrheit; adevăr». [Din ngr. ἀλήθεια].

alik'escu vb. IV «lipesc, Cav. 433 klebe an»: *se le alik'esti* să le lipști 144/16; 150/19; *dada amea me feađe alik'itū de amărtiū* maica mea, m'a născut întru păcate 83/27. [Sl. лѣпяти].

alinu vb. I (me ~) «mă suiu, mă înnalț, mă urc»: *și se alină tru țerurī* și se suie, se înălță la ceruri

179/22; *me-atinai* mă urcai 161. [Probabil, după Weigand, din lat. *allevinare, deminutivul lui *allevare* «a ridica în sus»; altfel Pușcariu, Etym. Wtb. art. *anin*].

alibinósu adj. «adeverat»: *Dumniță alibinósu de Dumniță alibinósu* Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat 79/22. [Din ngr. ἀληθινός].

alliluia sb. «alleluia» 97, 99 și pretut.

alorū pron. «(al, a, ai, ale) lor» 65/1, 158, 172/30 și pretut. [Lat. *illorum*].

altare sb. „altar” 83/30. [Din lat. *altare*].

altu pron. «alt, Cav. 45 ein anderer»: *pre altă limbă pe altă limbă* 65/1; *tră altă oară* pentru altă dată 164; *alți alți* 91; *alte* 117/2. [Din lat. *alter, altra, altrum*].

alui pron. «(al, a, ai, ale) lui» pretut. [Lat. *illui].

alună sb. «alună»: *alune alune* 133/11. [Lat. **abellona, -am*, pentru *abellana*].

aluptu vb. I «lupt, Cav. 717 ringe». [Lat. *lucto, -are*].

al'ū sb. «usturoiu, aiu. Cav. 892 Knoblauch»; 141/15 [Lat. *alium*].

am vb. II «am, Cav. 288 habe»: *am* [eu] 138; *se nu o-ai tră rrșăne* să nu o consideri ca rușine, să nu privești drept rușine 65/3; *are* [el] 123/5; *avemu avem* 130/9; *avem dao u avem* două u 67/6; *au au* [ei] 119/3, 67/5; *se avem lirtăcune* să avem iertare, să ne fie cu iertare 65/3; 156; 157/22; *pre barru țî avim* în nădejdea ce avurăm 89/39; *la se aibă las' să aibă* 163/25; *se aibă să aibă* 141/15; *ai-ți să-ți ai, aibi* 75/16. [Lat. *habere*].

am, amu conj. «ci, însă, dară» 122/5, 176/32. [De asemenea: *ama, ma, m; m tine țe vrei?* dar tu ce vrei? Vine în toate limbile balca-

nică, în ngr., blg., alb., turc. Probabil din contopirea reflexului *a plus m* sau *ma*. În Aromâna *amu* este influențat, poate, și de adv. *amú acú*].

amálumă 99/52, **amálo mă** sb. Cav. 572 «aur». [Azi: *amálamă, málamă*, din ngr. μάλαμα-μάλαμα].

amare sb. «mare, Cav. 306 Meer», 95/48; 116/1; *marea ațed roșu* marea roșie 99/55; *pre buđa de-amare* pe malul mării 136/12. [Lat. *mare*].

amaru adj. «amar, Cav. 772 bitter». [Lat. *amarus, -a, -um*].

amănătoru adj. «amănător, întârziitor, Cav. 70 träge»; vine dela *am' n* vb. I „zögere, verspäte mich”. [Cfr. Pușcariu, Etym. Wtb., art. *am' n*].

amărtie sb. «păcat, Cav. 50 Sünde» 75/16, 83/27. [Ngr. ἀμαρτία].

amărtiós adj. «păcătos» 95/49; 77/19. [Din *amărtie*, plus suf. -os].

amărtipescu vb, IV «greșesc, păcătuiesc». *Ațdea a unú Dumniță amărtipsú* Ție unuia Dumnezeu am greșit 83/27; *că țî amărtipsú* căci țî-am greșit, am păcătuít 85/32. [Din aor. ngr. ἀμαρτανω, ἡμαρτησα prin analogia aor. în ψ].

ameú, amea pron. «al meu, a mea» 75/17, gen. *ahieí* a mele; *tră vetea amea* pentru persoana mea, pentru mine însu-mi 138/13; *ameale* ale mele 77. Vezi și *ahéú*. [lat. *meus, -a, -um*].

amin sb. «amin:» și *tru étele a ételoră. Amin*. Și în vecii vecilor. *Amin* 77/19. pretut. în Ucuta.

amintare sb. «câștig, Cav. 406 Gewinn». [Lat. *augmentare*].

amintatec sb. «câștig»; *amintateclu* 144/16. [Din *amint-* și suf. *-atec*].

aminte loc. adv. «aminte»: *Adu-ți aminte* Adu-ți aminte, amin-tește-ți 91/40.

amintu vb. I «câștig, cresc a-vereaa mea, merit»: *nu amintași* nu câștigași, n'ai câștigat 144/16; *se*

amintămu să merităm, să câștigăm 182. [Din lat. *augmento*, -are].

amiră sb. «împărat, rege, craiu; Cav. 115 König, Kaiser»: *se-l'i cădem al amiră* să-i cădem împăratului, să ne rugăm la împăratul 81/26; *amiră* împărate 77/19, 81/25; articulat *amirăllu* 97/52; pl. *amirărăț* 97/52. [Turc. *amir*, care însă nu explică în destul pe arom. *amiră*].

amirăril'e sb. «împărăție»; *amirăril'a* împărăția 79/22, 75/16; *amirăril'a ată ațea de n-ferū* împărăția ta cea din cer 89; pl. art. *amirăril'le* 67/4. [Din pl. *amirăr*[ați, unde se simte ca rădăcină *amirăr-*, plus suf. -il'e; cfr. *picurăril'e* păstorie].

amirăripescu vb. IV «împărățesc»: *Va se amirăripescă* O să împărățescă 95/49. [Din *amiră*, după analogia verb. din ngr. cu acorisul în ψ: *ακόριςψα* > *scundipsescu*].

amone sb. «nicovală, Cav. 54 Ambos». [Din ngr. *ἀμῶν*].

Amorei sb. „Amoreii” 97, 101.

amurtu vb. I «amurțesc», Cav. 630 bin erstartt». [Din lat. *admurtare = *am-mortire > *amurțire*].

amvălesc vb. IV «invelesc, acopăr» 67/5, 166/27; *se o amvălești*, să o învelești, să o acoperi 154/21; *amvălitu* acoperit, învelit 169/28,

amvălire sb. «învelire, acoperire, Cav. 880 Schleier, ngr. *σκέπη*»; *amvălire* acoperământul 87/36; *pre sum amvălirea ată pesupt acoperământul tău* 87/36. [Din *in* (> *im* înaintea lab. și apoi *am*) + lat. *villesco, -ire, din *villus*].

analtu adj. «innalt, Cav. 1043 hoch» 99/55; «innalt, sus» 93/44; 124/6. [Lat. *in-altus*, -a, -um].

anang'e sb. «ananghe, necesitate, nevoie, Cav. 57 Noth». [Ngr. *ἀνάγκη*]. Meyer îl transcrie greșit *anange*, cu g].

anarȝa adv. «incet, pe incetul, Cav. 2 langsam». [Ngr. *ἀνάργα*].

Anatolie sb. «Asia-mică, Anadol» 124/6. [Ngr. *ἀνατολή* «Oriental Răsăritul». Forma obișnuită mai ales în aromâna *Nădulie* vine prin limba turcească ca și Dr. Anadól].

anăxiu adj. «nevrednic»: *mine anăxiulu* pe mine cel nevrednicul 77/20. [Ngr. *ἀνάξιος*].

andreapta adv. «la dreapta» 79/22. Vezi: *ndreptu*.

ang'elū sb. «inger» 73/15, Cav. 4 *ang'elu* «Engel». [Meyer greșit: *angelu* cu g]; *cu... ang'eli* cu ingerii 87/35; *psulisirea a ángel'lorū* cântarea ingerilor 75/17. [Ngr. *ἄγγελος*].

anik'isescu vb. IV «biruesc, înving»: *tra se anik'isești* ca să biruești 83/27. [Din aor. ngr. *νικῶ*: *ἐνίκησα*].

anostru, anoastră pron. «nóstru, noastră» 156/22 și pretut.; *a Dumniqđallūi anostrūi* D-zeului nostru 81/26, 81/24; pl. *anostrūi* ai noștri 156/22; *anostrorū* 65/1, 81/25; *anoastră* 65/1, 118/2, 67; *fumel'le anoastre* 65/1. [Lat. *noster, nostra, nostrum*. Articolul *a* din *anostru*, ca și din *añeu, amea* etc., făcând parteintreagă azi din pron. posesive în Aromâna, nu l'am mai transcris deosebit].

anū sb. «an», Cav. 1137 *anu* „Jahr”: *tru anu* pe an 138/13; *anu* „anul trecut” 129/8, Cav. 750 *voriges Jahr* = lat. *anno*. [Lat. *annus, um*].

añeū pron. «al mieu»: *añeu* al mieu 158/23; *súfletlu añeū* sufletul mieu 85/32; *a súfletluñ añeūi* sufletului mieu 77/20; pl. *añei: sosli añei* tovarășii miei 137/12. [Lat. *meus, -a, -um*].

añurzescu vb. IV «mirosesc». *Și añurzeaste g'ine* Și miroase bine 148/18. [Din ngr. *μυρίζω* *mirosesc*].

aoă adv. «aci, Cav. 248 hier»

apang'e sb. «scăpare, ajutor, o-

erotitor» 87/36; *nă te fițeși apang'e fară după fară* scăpare te-ai făcut nouă în și în neam 85/32. [Din ngr. ἀπαντοχῆ].

apă sb. «apă, Cav. 652 «Wasser» 99, 125/6, 139/13; *tru ape* în ape 91/40. [Lat. *aqua*, -am].

apăr vb. I «apăr»; *se nă apărăm* să ne apărăm 87/35. [Lat. *apparare*].

apelpisire sb. «desperare, deznădejde» 77/19. [Din aor. ngr. ἀπελπίζω, vine *apelpisescu*, de unde *apelpisire*].

ăpistu adj. «necredincios»: *ăpiștîi* pe cei necredincioși 83/29. [Ngr. ἄπιστος].

apló adj. «simplu, Cav. 68 einfach». [Ngr. ἀπλός].

apoea adv. «apoi» 166/26, 123/5. [Lat. *ad-post*].

apostol sb. «apostol, discipol al lui Hristos;» articulat *apóstollu* 65/2. [Din ngr. ἀπόστολος].

aprinđu vb. III «aprint, încălzesc»: *se o aprindă* să o aprinză 142/15; *se aprinđi ăiraplu* să aprinzi, să încălzești cuptorul 153/21. [Lat. *ap-pre[h]endere*].

aproape adv. «aproape, Cav. 439, 958 nahe» 159/24. [Lat. *ad-prope*].

aprók'ũ vb. I «apropiu»; *pălăcăria noastră aproak'e-o de h'illu atăũ* rugăciunea noastră apropiere de fiul tău 87/35. [Lat. **appropriare*].

apsiõe sb. „absint, Cav. 105 Absinth“. [Din ngr. ἀψιθία].

apũnu vb. III «apun, aplec, plec». *Ma se ăi-* [în text greșit: *se te*, greșală repetată și de Mikl.] *apuni caplu atău* ci să-ți pleci capul tău 136/12. [Lat. *ap-ponere*].

apusu adj. «plecat, umil; jos, Cav. 980 niedrig, gr. ταπεινός 1107 niedrig, gr. χαμηλός» [Part. dela *apunu*].

aru vb. I «ar»: *nergu tra se ară* mierg, se duc să are 122/5. [Lat. *arare*].

arradu vb. II și III «rad, Cav. 680 schabe». [Lat. *radere*].

arađă sb. «rând, Cav. 69 Reihe» [Ngr. ἀράδα].

arăpită sb. «aripă»: *arăpitile* «aripile» 124/6; [Lat. *alapa*, cfr. Meyer-Lübke: Zft. f. r. Phil., 1908].

arák'ũ vb. IV «răpesc, Cav. 79 raube». [Lat. **rapire*, pentru *rapere*] În Arom. există și *aráp sau arák'ũ* cu perf. simplu *arăpũi* sau *arapșu* (rar), cu infinitivul *arăpire* (din *arăpere*), care este lat. *rapere*].

arăpũ sb. «negru, harap». *Doi arak'i* doi negri 157/23. Ngr. ἀράπη, blg. aráp. [În legătură cu *Arabia*, arom. *Arăpie*, pe lângă *Arăvie*].

aravđu vb. I «răbd»: *aravđu multă zămane* răbdă, multă vreme 152/20; *se aravđu* să răbd 140/14. [Din ngr. ῥάβδος > ῥαβδίζω = ciomăgesc ?].

arrăđu vb. III «râd, Cav. 161 lache». [Lat. *ridere*].

arāk'ĩșu vb. I «alunec, Cav. 176: *arrāk'ĩșu* gleite aus»: *se ănu arāk'ĩșu* să nu alunec 161/24. [Meyer, loc. cit. îl aduce în legătură cu alb *řspite*. Cfr. Notițe Etimol. ale mele, pag. 7 art. *arāk'ĩșurare*].

arămu vb. I «răm»: *tra se arămă* ca să rămene, ngr. *διά να κάθου* 138/13. [Lat. *rimare*].

ar[r]ămănu vb. II «ramăiu, Cav. 605 bleibe, 922 halte mich auf» 69/10; *vu se no-arrămănu* nu o să rămăie (Ucuta); *ma arămăne alante[-ă]* spăstrită ci rămăne cealaltă curată 149/18. [Lat. *remanneo*, -ere].

arrămăsătură sb. «rămăsătură, rămășiță» 89/38. Din *arrămănu*.

arățescu vb. IV «răcesc»: *căndu se arățești* când ai răci, când răcești 169/28. [Derivat din *arațe*].

arățime sb. «frig, Cav. 1162 Kälte» 126/7. Din [*rațe* «rece» + suf.-ime]

arrăvdare sb. «răbdare» 77/18; *domnul cu multă arrăvdare* domnul îndelung răbdător 93/44.

arrăvdătorũ adj. «răbdător, su-

feritor, îndurător»: *arrăvdătoare!* răbdătorule! 87/34.

arbore, árbure sb. «arbore, Cav. 213 Baum»: *árbur'í* pl. 116/1 [Lat. *arborem*].

arcoare sb. «răcoare, frig», Cav. 497 *rcoare* «Kälte»; *rcoare*, frig, ngr. *ρροάδα* 126/7. [Se mai aude *răcoare, arucoare*].

arcu sb. «arc, Cav. 238 Bogen». [Lat. *arcus, -um*].

ardu vb. II, III «ard, Cav. 347 verbrenne, zünde an». [Lat. *ardere*].

árhondu adj. «bogătaş, boier, Cav. 84 Vornehmer»: *árhonđil* cei bogătași 146/17. [Din ngr. *ἀρχοντας*].

árh'izmă sv. „început, Cav. 82 Anfang» 65/1, 93/45. [Ngr. *ἀρχι-σμᾶ*].

arեսcu, vezi *arisescu*.

ariol'u, arriclu, vezi *arnicl'u*.

ariču sb. «arceiu, Cav. 391, 887 Stachelschwein». [Din lat. *ericius* cu schimb de suflx. Greșit transcrie Meyer prin *aritsu*, pe *ἀρίτσου*].

arină sb. «nisip, Cav. 53 Sand», 173/30. [Lat. *arena, -am*].

arisescu vb. IV «plac, binevoesc», Cav. 71: *arisescu* «gefalle»: *arisescu* «binévoesc»; *úřido se ři arisească* oriunde le-o plăceă 162/24; *vu se nu le arisești* nu o să le binevoești 83/29; *la [s] se s'h'ibă arisită* las' să-ți fie plăcută 77/20; 161/24. [Din ngr. *ἀρέζω*, aor. *ἀρᾶσα*].

arisire sb. „plăcere, bunăvoire» 83/30. [Vezi *arisescu*].

armă sb. «armă, Cav. 75, Waffen» [lat. *arma, -am*].

arnescu vb. IV «mătur, rănesc, Cav. 861^{*} kehre aus»: *tra se arnească* ca să măture 143/12. [Sl., cfr. Cihac, II, pag. 304—305].

arnicl'u sb. «rinichiu, rănunchiu, Cav. 654: *arricl'u* «Niere»; *aric'ile* (sigur: *arr-*) 167/27. [Lat. **renunc[u]lus, -um*, din *ren*].

arnisescu vb. IV «neg, tăgădu-

iesc, Cav. 77 leugne». [Din ngr. *ἀρροῦμαι*].

aroamigū vb. I «rumeg», Cav. 512 *arroámigu* «kaue»; *Se arumigari g'ela* de ai rumegă, amestecă mâncarea 169/28. [Lat. *rūmīgāre*].

arsu «ars»: *curbăni arse* jertfe arse 83/29, vezi *ardu*.

arrucotescu vb. IV «rostogolesc, Cav. 505 wälze, greșit la Weigand «stosse». [Păreerea lui Mikl. R. U. 2, care admite metateză și trimite la Dr. *rotică* «Rädchen» nu pare adevărată. [Vezi *rócutu*].

arucu vb. I «arunc» 153/21, Cav. 838: *arrucu* «verfe»; *va se arucu* o să arunc 131/10; *Se nu me aruři de denăntea a prósopāl'i atăei* Să nu mă arunci, să nu mă azvărli din naintea feței tale 83/28; *totū řarru aněū pre tine lo-arrucū* toată nădejdea mea în tine o puiu 87/36; *tra se me arucă* ca să mă arunce 157/23. [Lat. *averruncāre*].

arupū vb. III «rup», Cav. 672 *arrupu* «zerreisse»; *se arupe* se rupe 152/20; *și se arúpsiră[-e]* řuvă și dacă s'ar rupe undevă 152/20. [Lat. *rumpo, -ěre*].

arușascu vb. IV «roșesc»: *arușaste roșește* 175/31. [Derivat din *roșū*].

arușine, vezi *rușine*.

arusuneđu vb. I «rușinez, dau de rușine»: *nu se arușuneađă* nu se dau de rușine 161/24. [Derivat din *rușune*].

arvé sb. «arie, Cav. 48 Tenne». 164/25. [Din lat. *area, -am*. Forma arom. cu *ř* se datorește diftongării lui *ea* după *r*. Cfr. și pe Mikl. R. M. 2 art. *ἀρϝε*].

ascultu vb. I «ascult»: *se ascultă* se ascultă 93/46. [Lat. *asculto, -are*].

ascundu vb. III «ascund, Cav. 498 verberge»; *řu te ascumseși?*

unde te ascunseși? 181. [Lat. *ab-scondo*, -*ĕre*].

ascumtă adv. «intr'ascuns, pe ascuns» 166/26.

ascumtu adj. «ascuns»: *ș-ascumptete* și cele ascunse 83/27. [Part. de la *ascundu*, după analogia unor verbe ca *ung: untu, umptu* < *unctu* etc.; Mikl. R. W. 2, art. pag. 62].

aseară adv. «asară, Cav. 138, 289, gestern Abend» [vezi *seară*].

asesou vb. IV «ajung». [Tot aci trebuiește trecut Cav. 976 : *acesecu*, unde bănuiesc că-i greșit *ασ*, pentru *σ*. Aromănescul *asescu* vine din *ἐφθασα* > *afsescu > *asescu*, ci nu din *σώζω*, cfr. *Notițe Etimol.* pag. 7].

asime sb. „argint, Cav. 85 Silber“; 99/52. [Ngr. ἀσίμι].

aslanu sb. «leu, Cav. 537 Löwe»; 118/2. [Din turc. *arslân*. Forma dată de Weigand *arsalan* II 295 este neuzitată; trebuie *arsălân*].

aspărđere sb. «spargere»: *Ațelū și scapă de aspărđere bana ată* Acel ce scapă viața ta de spargere, de stricăciune 93/43.

asparu vb. III «sparg, stric, Cav. 1105 zerstören»; *se lu aspargă* să-l sfășie 119/3; *asparđe* strică 153/21. [Lat. *spargo*, -*ĕre*].

asparu vb. II «speriu, Cav. 884 erschrecken»; *se nu te aspari* să nu te sperii 165/26. [Etimologie nestabilită. Probabil **expav[os]ro*, -*are*, din *pavor*, Körtling³, No. 3443].

aspună vb. III «spun, vestesc»; *ș-gura amea* *vu se aspună alăvdăcunea ată* și gura mea o să vestească lauda ta 83/29. [Lat. *expono*, -*ĕre*].

astahó sb. Cav. 88. «Seeckrebs» din gr. ἄσταχος. Cuvântul este eu totul neîntrebuințat.

astăđi adv. «astăzi» 75/16.

astă noapte adv. «astă noapte» 157/23.

astingu vb. III «sting, Cav. 862

lösche aus». [Lat. *ex-stinguo*, -*ĕre*].

astupu vb. I «astup, Cav. 943, 1079 schliesse ein, verstopfe». [Lat. *ex-stuppo, -*are*, dela *stuppa* «stupătoare»].

asuesou vb. IV «mintuesc»: *asuseă* mântuește! 81/25; *tra se ne asusească* să ne mântuiască 87/35. [Dela ngr. σώζω, aor. ἔσωσα].

ași, ași, așițe așițe adv. „așa, Cav. 279 *ași* «so»; 93, 67/6, 75/16, 67/7, 127/7, 137/13, 141, 147, 149 și passim. [Lat. *a/c/-sic*, *a/c/-sic-ce*].

aștergu vb. III «șterg»: *aștearde-o paronomila amea* șterge-o fărăde-lega mea 81/26; *cându aștergu* când șterg [ei] 179/30. [Lat. *extergo*, -*ĕre*].

așteptu vb. I «aștept, Cav. 381 erwarte, 217 empfangen, nehme an»; *așteptu năstăsirea a morților* aștept reinvierea morților 79/23; *vă se așteptu* o să aștept 131/9; „accept”: *așteaptă-o* acceptă-o, primește-o 65/1; 85; *Doamne, așteaptă ș-boața a pălăcriel'i aniei* Doamne, acceptă, primește și vocea rugămintei mele 77/20. [Lat. *astĕcto, -*are*; cu privire la sensul de «empfangen» = primesc, s'a născut din cel de «*a așteptă*», dezvoltare semantică constatată la fel și în limba ngr. καρτεῖω „aștept; primesc, accept», alb. pres „erwarte, nehme auf», cfr. Papa-hagi, Parallele Redensarten, No. 82].

așternu, așterru vb. III «aștern, Cav. 950: *așterru* «breite aus»: *păn se le așterram tru stambă* până să le așternem la tipar 65/2; *se te așter[r]i* să te așterni, să te așez la... 135/4. [Lat. *asterno*, -*ĕre*].

atău, atău, fem. *ată*, pron. «tău, ta», pretut.; *atău* gen. dat. pretut.; pl. *atăi* și *atăi* 129/8, (unde în text este: *atei*); fem. *atale* 136; gen. dat. *atăorū* 77/20; gen. dat. fem. sing. *atălă* și *a vélel'i atăcē* 91/40; 79/23; *a ștیرهl'i atăcē* ale înțelepciunii tale

83/27; *a dimândăcunloră atăoră* 79/24: *ăviloră atăoră* 79 [Din *tous, /u/ă, cfr. Pușcariu, Etyim. Wtb. Nr. 1719].

atih'isesou vh. IV «mi-e rău, nu mi-e bine»: *căndu se atih'isești* când fi-a fi rău 170/29. [Din ngr. *ατόχησα, din *ἄτοχος*].

atihū adj. «nenorocos; periculos, rău, Cav. 103 *atihū* greșit tradus de Meyer prin «schwach»; trebuiește tradus prin «rău, periculos», ngr. *ἄχαμνός*; Cav. 543 «mager», de asemenea greșit tradus. *Atihu* nu in-seamnă niciodată «schwach», «mager» la Aromâni. Probabil Cavalioti traduce rău pe alb. *i Tig* și pe arom. *atihū*, prin *ληγνός* «mager», cu sensul de «rău» al aromănescului «slab» = *ληγνός* și *ἄχαμνός* și *κακός*.

atumțea adv. «atunci, Cav. 1008 damals», 83, 131/9, 165/26 și pretut. [Din lat. *ad-tuncce, din *ad-tunc*, Densușianu, H. I. r., pag. 171].

ățalu adj. Cav. 91 «schmutzig», ngr. *ἄσαλος*, alb. i ndiurs. [Mikl., R. U. în derivă din *ἄτσάλι* «Stahl»; Meyer din veneț. *azzale*; Ngr. Stud. IV, 14; probabil; tot aci serb. *ățâl*, vegl. (Bartoli Wtb.) *azuol*].

ățél[ū], ațelu pron. «acela, Cav. 100 jener»; 93, 97 *ățel*l' acei 65/3, 122/5, 149; *ățelórū* gen. 79/21; *ățed* „aceia, aceea“ 65, 148 și pretut.; *cu ațed* cu aceea 128/8; *a dădîl' i atăcî* *ățel' i vârtosū curătîl' i* a maicăi tale cele prea curate 79/24. [Lat. *eccum-illum*].

ățla adv. «aci; acolo»: *ș-de-ățla nusū* (se poate traduce): și de aci (mai în sus) mai departe; sau: și de acolo mai departe (mai în sus) 67/4. [Lat. *eccum-hic + illac*]; vezi Pușcariu, Zft. f. r. Phil. 1908, pag. 478-480].

auă sb. «strugure, Cav. 927 Traube», 131/9. [Lat. *uva*, -am].

aumbră sb. «umbră; fantomă,

Cav. 334 Schaten». Aceeasi explicare are și alb. *hie* «umbră», *hijet* «fantomă, Gespenster». [Lat. *umbra*, -am].

aușatec sb. «bătrânețe, Cav. 172 Alter». [Din *aușū* + suf. -atec].

aușu sb. «bătrân», Cav. 168 Greis»; *aușli* «bătrânii» 172/29; *cama aușli* pe cei mai bătrâni 161/24. [Din lat. *a(v)us*, -um + suf. -uș].

avae (vezi: *hăvae*, *hăvă*) sb. «aer, temperatură, Cav. 23 Luft». [Turc. *havâ* «aer»].

avane sb. «piuă, Cav. 184 Mörser» [Turc. *havân*. Cuvintele turcești rostite fără *h* se aud numai în Ochrida, Moscopole și în localitățile, unde s'au refugiat Moscopolenii].

avdu vb. IV «aud, Cav. 32 höre»; *se o avde[-ă]* să o auză, să fie auzită 123/5; *căți avdu* câți ascultă; *nu avdu* nu aud (ei) 99/53; *vu se me fați se avdu hurao*, o să mă faci să auz bucurie 83/28. [Lat. *audio*, -ire].

avlnare sb. «vânare, vânat, Cav. 507 Iagd».

avinū vb. I «vânez»: *tra se avinu* ca să vânez 136/12; *se avini* să vânez 178/33 [Lat. *vēno, -are (=vēnor, -ari)].

avuzesou vb. IV «innot»: *tra se avuzimu* pentru ca să innotăm 137/12; Cav. 784 *schiffe, geschwimme* [Sl. Вozити «rudern»].

ăva-triađă sb. «Sf. Treime» 73/15, 77. [Din ngr. *ἅγια Τριάδα*].

ăvisesou vb. IV «sfințesc» 91/41; *și fi avisești* și care sfințești 79/23; *la/s* se se-ăvisească numa *atd* 75/16; *ăviseă-le* sfințește-le 87/34. [Din forma aor. a ngr. *ἁγιάζω*].

ăvū sb. «sfânt» 67/6; *a ăvîlū* sfântului (gen.) 75/15, *a ăvîlorū* 81/25 (Mikl. R. U. 2, pag. 59 *ăvlui* nu se aude. Noi am transcris: *denăntea a ăvlui* înaintea sfântului 142/15- [Ngr. *ἅγιος*].

avisitū adj. «sfântit»: *avisite Dumniđale!* sflnte Dzeule! 75. [Din *avî-sescu*].

avusescu vb. IV «grăbesc»: *se nu te avusești* să nu te grăbești 175/31. [Din *avú* «în grabă», după felul formării verbelor din forma a-oricistică ngr. Din *ᾠίασα* (Mikl R. U. 2, art. *αἰουάστη*) am fi avut *viiescu*, cum de fapt și există].

áxiu adj. «vrednic, voinic, demn, Cav. 65 fähig». [Ngr. *ἄξιος*].

axiusescu vb. IV «învrednicesc»: *axiusea-nă* învrednicește-nă 85/32; *me axiuseși* mă învredniciși 77/20. [Din ngr. *ἀξιόνομ*, aor. *ἠξίωσα*].

azboru vb. I «zbor, Cav. 756 fliege»; *azboară* (= *asboare*) zboară, 124/6. [Lat. **ex-vōlo, -are*].

azi adv. «azi, Cav. 868 heute».

azmulgu vb. II «smulg, Cav. 566 rupfe». [Din lat. *ex-mulgeo, -*ere*]. Azi se aude forma *zmulgu*].

azveste sb. «var». [Ngr. *ἀσβέστης*].

B.

baeru sb. «colan, șir», ngr *ἀρπάβα* 132/10. [Etimologia propusă de Candrea în Dicț. pag. 18, lat. *bajulus, -um* este sigură].

bagu vb. I «bag., Cav. 109 lege, ngr. *βάω* și *βαζω*, alb. *və*»; *se bađi* să bađi, să pui 138/13; «să bađi, să introduce» 149/19, 128/8; *se lu bađi* să-l așezi, să-l bađi 170/39; *băgai* am băgat, am întocmit 138/13; *nu băgăm* nu punem 67/6; *vu se nă băgăm ș-vu se durîim* ne vom băgă și vom dormi 89/39; *băgatu* 140/14. Etimologie necunoscută. Cași medio-gr. *βάζω* la care se poate adăoga și alb. *və* «lege, setze, stelle» par a avea aceeași origine. Vezi Tiktin, Dicț. art. *băgă*].

bală sb. «bală, Cav. 853 Speichel» 69/8; pl. *balle* (din *bal(i)le*) 172/30. [Et. **baba, -am*].

bălsamu sb. «balsam, Cav. 108 Balsam». [In Arom. vine din turc. *bal-sam*, care-i lat. *balsamum*].

baltă sb. «baltă, Cav. 546, 527 See»; pl. *bălțile* 116/1. [Dupa Meyer, Alb. Wtb. 25, ar fi. sl. *blato* «Sumpf». Cuvântul se află în toate limbile balcanice].

bană sb. «viață», Cav. Alb. Stud. IV, pag. 127; *bană a etil'i* viața veșnică (a veșniciei) 79/23; *dătorru a bânîl'i* dăătorul de viață 79/22. [Etimologie necunoscută].

barbă sb. «barbă, Cav. 164 Bart» 172/30. [Lat. *barba, -am*].

bască sb. «bască, toată lâna tunsă a unei oi, Cav. 797 Flies, alb. *baskë*». [Etimologie necunoscută].

bașu vb. I «sărut»: *bașă* sărută 69/8 [lat. *basio, -are*].

batu vb. II, III «bat, Cav. 216, 444 schlage»: *bați caplu* îți bați capul, îți pare rău 166/16; *bătú* «bătú, învinse» 99/55. [Lat. *batto, -ere*].

băcălă sb. «băcan, Cav. 273 Krämer. [Turc. *bakal*].

bănêqú vb. I «trăesc, Cav. 298 lebe»; *tra se băneđi multu* pentru ca să trăești mult 91/41; *ș-vu să lă băneađă inimile alórrú tru eta a etil'i* și li se vor înveseli inimile lor pentru vecii vecilor 89/38; *bănăm* trăim 67/4; *și fără de aiste nu bănămu* și fără de acestea nu trăim 121/4 (greșită citația la Mikl. 44, în loc de 4). [Din *bană* derivat. Mikl. R. U. II, pag. 25 îl aduce în legătură cu alb. *beñ* «fac». Acesta, chiar dacă ar explica «*bănêqu*», ar lăsa neexplicat pe *bană*].

băseárică sb. «biserică, Cav. 256 Kirche»; 67/5, 69, 79, 141/15. [Lat. *basilica, -am*].

bărbátú sb. «bărbat», Cav. 58 *bărbatu* «Mann», pl. *bărbas'l'i* 121/4 (cu prefacerea lui -'l' > -sl'). [Lat. *barbatus, -a, -um*].

bărțatu sb. «brățat, cât incape

cineva în cele două brațe, un braț plin; Cav. 695 *Klafter*«. [Lat. *braciatum* «Armvoll»].

bărsie sb. «drojdie, Mikl. R. U. 2, pag. 76 vinacea»; *Ațelu ți h'arbe bărsiile* acela care fierbe drojdia 176/32. [Din lat. *brisa*, -am Wein-trester»; *Körting*³ Nr. 1577 (> span, *brisa*) cași alb. *bersi*. Arom. și serb. *bersa*, *birsa*, *birza* «faex vini, m-cor», vin din alb.; cfr. și Meyer, Alb. Wtb. pag. 35].

beau vb. II «beau, Cav. 773 trinke»; *decara se o bei* după ce o să o bei 170/28; *bea beau* (ei) 146/27; *se nu bemu* 133/10. [Lat. *bibo*, -ere].

belberu sb. «bărbier, Cav. 638 Barbier». [Din turc. *berbér*; *lb* din *rb*, după cum și contrariul se petrece: *birbil'u*, pelângă *bilbil'u* > turc. *bülbül*. Forma mai răspândită este *barbér* (Epir) și *birbér* (Macedonia)].

berbec sb. «berbec»: *berbest'i* „berbecii” 119/3. [Lat. *berbec*, -ecem; -s'i, din -t'i].

besu vb. IV «băs, Cav. 419 farze». [Lat. *vissio*, -ire].

beșică sb. «bășică, Cav. 1076 Blase». [Lat. *vesica*, -am].

bilescu vb. IV «jupoiu, Cav. 157 schäle ab». [Sl. бѣлѣти].

bilbil'u sb. «privighetoare, Cav. 25 Nachtigall»; pl. *bilbil'i* (unde de sigur greșit stă *nibilbil'i*, v. pentru *μ*, 122/5. [Turc. *bülbül*; Arom. se mai aude forma *birbil'u*, cea mai răspândită].

bișină sb. «bășină, Cav. 802 Furz» [Lat. *vissina, -am, din *vissio*].

blastim vb. I «blastem»: *se nu blăstimă* să nu blesteme 172/30. [Lat. *blastemare = *blasphemare*].

blăstimătoru sb. «blăstemător, care blestemă, Cav. 125 Gottesläst-terer». [Din *blastim*, presupune un *blastematorius, -a, -um, ca și *bătătoru*, din *battitorius, etc.].

boațe sb. «voce, glas, Cav. 1096

Stimme», 94/46, 123/5; *ațele cu boațe* «vocalele» 67/5, 71/11; *cu dao boți* (vocale) «cu două glasuri» 71/12, 73; *fără boațe* «consoană» 67/5. [Lat. *vox*, -cem].

boe sb. «boiă, culoare, Cav. 1139 Farbe»; *alante boi* celelalte colori 178/33. [Turc. *boi*, *boed*].

borge sb. «datorie, Cav. 1135. Schuld». [Turc. *borğ*].

boță sb. «sticlă»: *boța* 176/32. [Din ital. veneț. *bozza*; nu-i nevoie ca cuv. arom. să fie împrumutat din alb., date fiind legăturile din trecut ale Arom. cu Venețienii. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 43; Deffner, Archiv. I, 273]

bou sb. «bou, Cav. 127 Ochs». 69, ~ *lu bou* 91/41, *la boi* boiler, *la boi* 162/24; 122/5. [Lat. *bovus, -um, atestat *bobus* = *bos*, *bovem*].

brațu sb. «braț, Cav. 141, 644 Arm.»; (Cav. 10 *brață*, stă pentru *m-brață* «în brațe», gr. *σπῆ ἀγκυλιᾶ*); și cu *brațu analtu* și cu *braț innalt* 99/55; *tru breate/-ă* în brațe 176/32. [Lat. *brachium*; *breafu*, stă pentru *brațu*, a după grupul *pr*, *br* > -ea; cfr. *preag*, pentru *prag*, *greas*, pentru *gras* etc.].

brescu vb. IV «privesc, mă uit»: *se nu brești* să nu privești 149/19. [Din *mutrescu* > *mtrescu* > *m*)*brescu*; vezi ale mele *Basme Aromâne*, pag. 552. De sigur în nici un caz din Dr. *privesc*, cum se întreabă Mikl., R. U. 2., pag. 78].

broască sb. «broască, Cav. 107 Frosch». În Aromâna *broască* înseamnă broască țestoasă «Schildkröte», *broatec* este «Frosch». [Lat. *broasca, -am = *bruscus* „rubeta, ranae genus»].

brănu sb. «brău» 156/22. [Cuvântul se aduce în legătură cu alb. *bres*, *brezi*. Socotese că el nu se poate despărți de sl. «*brŭvino*» = *supercilium*, trabs. Desvoltarea se-

masiologică din *grindă*, în *brâu*, se datorește numirei de *brîne* ce se dă grinzilor, cari formează un fel de brâu la zidul caselor. Aceste *brîne* se aşază din distanţă în distanţă de doi metri cel mult, dealungul zidului şi sunt *bârne*, bune pentru soliditatea construcţiunilor].

brumă sb. «brumă, Cav. 740 Reif»; 153/20. [Lat. *brūma*, -am].

bubulica sb. „musca, ngr. *ή μείρα*“ 126/6. De sigur scăpare din vedere la Daniil, întru cât *bubulic*, *bubulică* înseamnă „cărăbuş“. [Deminutiv din *bubă* «insectă»].

bucată sb. «bucată»: *bucăți bucăți* în bucățele 154/21. [Lat. *bucata, -am].

buđă sb. „buză, Cav. 1115 Lippe“; pl. articulat *búđăle* 75/18, 77/20, 83/29; *pre buđa de amare* pe marginea, pe malul mării 136/12. [Etimologie nesigură. Vezi Puşcariu, Ety. Wtb., art. *buză*].

bugatu adj. «bogat» (Mikl. R. U. 2, pag. 72. Trebuieşte cetit însă *mbugatu*) 127/7. Cav. *mbugăți'e* „avutie“. [Vezi *mbugatu*].

buisescu vb. IV «colorez, Cav. 117 farbe». [Din turc. *boiamâ*, după felul verbelor imprumutate din ngr.].

bunu, fem. **bună** adj. «bun 69/8, bună, Cav. 353 *bunu* «gut»; *Bune Dumniđale* Bunule D-zeu 75; *cu bună zănate* cu bun meşteşug 146/17; *şi au bună scóluzmă* şi au bun sfârşit 161/24; «bunătare» 93/43; *hănenăllu a büneloră* vistierul, tezaurul bunătaţilor 81/25. [Lat. *bonus*, -a, -um].

buneată sb. «bunătare» 77/18. [Derivat din *bun*].

bumbaciu sb. «bumbac» 145/17. [Sigur din ngr. *βαμβάκι, μπαμπάκι* (rosteşte: *bambak'i*)].

bumbunédű vb. I «a tună»: *bumbuneađă* „tună“ 164/5. (Cuvânt onomatopeic).

bumbuniđare sb. «tunare, tunet, Cav. 144 Donner». [Cuvânt onomatopeic].

burete sb. «burete, ciupercă, Cav. 577 Pilz». [Lat. *bolētus*, -um].

burioŭ sb. «buric»: *buriclu* «buricul» 141/14. [Lat. *umbilicus*, -um].

bute sb. «bute, butoiu, Cav. 135 Fass» 132/10; pl. articulat *bustle* 131/9. [Lat. *buttis*, -em].

buvăliță sb. «bivolită» 120/3. [Din *búval* < ngr. *μυροβάλλι*, suf. -*ιță*].

C.

ca conj. «ca, caşi»: *ca ş-noi caşi* noi 65/4; 67/4; *ca se fați* ca să faci (Daniil), pretut. [Lat. *quam*].

cacu vb. I «cac, Cav. 1114 scheisese». [Lat. *caco*, -are].

cadű vb. II „cad“, Cav. 760 *cadű* „falle“; *cade* 165/27; *zűpido se cadű* oriunde ar cădea 153/21; 172/30; *căđű* căzű 69/9; „a se dedă“: *potu se cadű pre curvările* pot să se dedea la curvăsărie 163/25; „a se rugă de“: *şi se-lű cădem al amirű a Dumniđăllu* anostrű şi să-l cădem (să ne rugăm) împăratulu D-zeului nostru 81; *cădem denăntea ată* cădem înaintea ta, ne rugăm la tine 75/17. [Lat. *cado*, -ere].

căđűtű adj. „căzut“: *căđűtű* cel căzut 77/19. [Partic. lui *cadű*].

căețiđo pron. „oricine, oricare“ 67/4. [Din *ca(r)e*+*ți*+alb. do (=oare, va)].

caftu vb. I caut, cer, Cav. 170, „koste“ (greşit; trebuie: *verlange*, *suche*, *beabsichtige*) 193, 1102 *suche*“; *că caftă* căci cer [ei] 130/9, 119/3; *tra se le cafti* pentru ca să le cauți (pentru ca căutându-le) 158/23; *caftă-o cu pălăcăría ată* şi caută o cu rugăminta ta 87/35. [Lat. *cauto*, -are din *cautum*. Vezi mai de aproape Candrea, Romania XXXI, pag. 305].

cale sb. „cale, drum 127/7, Cav.

948 Weg": *calea a mărtioşloră* „calea, drumul păcătoşilor 95/49; pl. *călurră* (pentru: *călurle*: rl > rr) „cănie“ 93, *călur(r)ă atale* căile tale 83/29; „dată“: *aistă cale* de astă dată, (în drumul aceasta, în călătoria aceasta“, expresie luată din viaţa cărvănarilor şi a negustorilor, cari colindă oraşele şi oraşelele, în scop de afaceri. Se zice la fel în ngr. *αὐτὴν τὴν οὐράταν*, alb. *këtë ude*, bulg. *ovaī pat*). Asemenea desvoltare semasiologică arată şi alte limbi. Cfr. Germanul „Gang“, care înseamnă şi „mal“ = dată). [Lat. *callis*, *callem*].

calou vb. I „calc, Cav. 476 plündere, 738 trette“, Alb. Stud. IV, pag. 127 *călcându* călcând; *o călcaşi* o călcaşi 97/50; *şi calcă* şi calcă, *prădează* 146/17. [Lat. *calco*, -are].

caldū adj. <cald>: *caldă g'elă* măn-care caldă 129/8. [Lat. *caldus*, -a, -um].

calótlh adj. „fericit, norocos“ 95/48. [Greşit în text *καλότλη*, pentru *καλότληχ*; vine din ngr. *καλότοχος*].

calu sb. <cal, Cav. 46 Pferd>; *cali cai* 120/3 [greşit în text *κάλλη*, greşala-i reproducă şi de Mikl. R. U. 2, art. *κάλ-λη*. Din lat. *caballus*. -um].

calvu adj. „cheleş, Cav. 1048, kahl“. [Cuvântul azi nu se întrebuiţează decât tot în partea Albaniei. Este ital. *calvo*. În celelalte limbi balcanice lipseşte. Dovadă că Aromânii s'au împrumutat direct din Italiană].

cama adv. „mai“ 67/6; *cama auşli* pe cei mai bătrâni 161/24; *cama tihisitu* mai cinstit 71/10; *cama marli* cei mai mari 160; *cama hisli* pe cei mai mici 160; 65/2; 120/3; *cama multu*; *câma g'ine* 160/24. [Lat. *quam magis*].

can adv. „cel puţin“ 65/2. [Din ngr. *καὶ ἅν, καὶν* „nicht einmal“].

canda adv. „parcă, caşi când“ 157/23. [Din *ca+cindū* > *cacindū* > *canda*. Presupunerea lui Mikl., R. U. 2, art. *κάντα*, că ar fi bulg. *kako da*, serb. *kao da* nu poate fi luată în seamă. Vezi *Basme Aromâne*, pag 557].

canonă sb. „canon, Cav. 371 geistliche Busse“. [Ngr. *κανών, κανόνας*].

capelă sb. „pălărie“, Cav. 883; *cappellă* „Hut“. [Ital. *cappella*].

capră sb. „capră“: *căpără* (de sigur stă pentru: *căpărră* = *căpărle*: *păr*, din *pră*, iar *rr*, din *rl*) „caprele“ 119/3. [Lat. *capra*, -am].

capu sb. „cap, Cav. 410 Kopf“; *n-capū* în cap 67/5; *caplu atău* capul tău 136/12; 156/22, 163/26; *cap* „capitol“ 65 [Lat. *caput*].

cara conj. „dacă, de ar“: *de cara se te scoli* dacă te vei sculă (după ce te vei sculă, după ce te ai sculă) 89/37, 89/39; *cara se ndulfească* dacă s'ar înduleci 131/9; *şi cara se h'arbă* şi de are să fiarbă (şi de-ar fierbe 131/9; 124/6, 162/24, 164/26; *că cara se crească* că de-ar creşte (că dacă au să crească) 163/25; *şi cara se h'ibă* şi de ar fi 174/31. [Greşit transcrie Mikl. R. U. 2, art. *καρρα*, prin *cărra*. În toate celelalte locuri la Daniil este *cara* cu acelaş senz şi la pag. 174/31 este curată greşală de tipar. Vine *cara*, din *că-are*, după cum rezultă din citaţiile de mai sus, şi după cum probăm într'o lucrare despre origina lui „aş, ai, ar“ (din verbul *avere*). Trebuieşte exclusă etimologia propusă de mine în *Basmelē Aromâne*, pag. 558].

căreţidō pron. „oricare, care; cine, oricine“ 141/15; 162/24; *a cūţidō* a oricui, a oricărui, a fiecărui 77/18. [Din *care* (= *qualis*, -em) + *ţi* (= *quid*) + alb. *do*; arată aceeaşi formaţie caşi Dr. *oricare*].

carne sb. „carne, 170/29; Cav. 489 Fleisch“; *carră greasă* „carne grasă“

(din carne : rr, din rn, cfr. *torru* < tor-
nu etc.) 173/30; *cărnile* „cărnurile“
166/27.

carpó sb. „fruct“ 65/2; *carpollu*
fructul 81/25. [Ngr. καρπός].

carte sb. „carte, hărtie, Cav. 1111
Papier“. (Poate însemnă și „Spiel-
karten“, cași ngr. χαρτί, cași alb.
karte, după cum traduc Thunmann
și Mikl., precum și altele, cfr. Basme
Aromâne, art. *carte*). [Vine din lat.
charta, -am].

carși adv. „față în față, vizavi,
Cav. 13 gegenüber“. [Turc. *carşı*.
Greșit la Weigand *cărsi*].

casă sb. „casă. Cav. 915 Haus“
67/5, 91, 144/16, 149; *a căsili* „casei“
(genetiv) 97/50; *casa ată ațea avî-
sita casa ta cea sfântă* 77/20; *casă
al Israil, al Aaron, al Levi* 99. [Lat.
casa, -am].

cascu vb. I «casc, 1112 gähne»
[Lat. *cascare* < χάσκω Candrea, Ro-
mania, XXXI, 304]. In Körting 3 lip-
sește].

castravețu sb. «castravete, Cav.
11 Gurke» (vezi: *căstrăvețu*).

cașu sb. «brânză, caș, Cav. 1029
Käse, 119/3, 169/28. [Lat. *caseus*,
-um].

catî sv. «cadiu, judecător ture»: pl.
articulat *cătast'i* 146/17. [Greșit în
Mikl. R. U. 2, art. κατάλλη, tran-
scris *cădăst'i*. Este ture, *cadî*, îm-
prumutat prin ngr. *κατῆς*].

catové sb. «celar, pimiță, Cav.
394 Keller». [Ngr. κατώγι].

cătregu sb. «corabie, navă, Cav.
377 Schiff 136/12. [Serb. *katruga* < gr.
κάτεργον «die Auftakelung eines
Schiffes». Dacă, cum susțin Mikl.
R. U. 2, pag. 66, Meyer, *loc. cit.*, ar veni
direct din ngr., ar fi trebuit în A-
româna să fi fost: *cătergu* sau *că-
tărgu*. Cuvântul nu-i răspândit prin-
tre ceilalți români].

cabe pron. «fiecare : de *cabe*
quă în fiecare zi 156/22, «din toate

zilele» 75/16. Cav. 342 «täglich»;
cabe om», tot omul» 179/23. [Ngr.
κάθε = fiecare].

cabeunu pron. «fiecare, Cav. 341»
jeder; [ngr. *κάθε* + *unu*].

caholik'ie adj. «catolicească»
79/23. [Ngr. καθολικός, -ή, -όν, allge-
mein; katholisch. In citatul nostru
este întrebuită sensul dintâiu].

cavúru sb. „rac, Cav. 338 Krebs“.
[Ngr. κάβουρας. Azi se aude numa
cávru; cfr. tarent. *cauru*, sard. *ca-
vuru*].

că conj. «căci» 119, 120 și pretu-
tindeni; *cătrăți?* «pentru ce? de ce?»
65/2 [lat. *quod*].

căcatu sb. «căcat, Cav. 878 Koth»
[Lat. *cacatum*].

căcúm adv. «cum, cașicum, pre-
cum», pretut.; *de ~* «de precum»
65, 75/16. [Din *ca* + *cum*].

căfașe sb. «colibie» 123/5. Cav.
423 *căfasă* «Käfig». [Este ture. *kafás*.
Mikl. R. U. 2, pag. 46, V, *dă κα-
φάσση*; la noi s'a cules greșit *καφασσα*.
De asemenea ture. *kafás*, greșit la
Mikl., pag. 67: *cafés*].

căică sb. «luntre, barcă» 136/12.
[Turc. *caic*. Din ngr. ar fi fost :
căik'e, cum și de fapt se aude prin
regiunea Epirului].

călabă sb. «coș, Cav. 350, 484.
Korb». [Ngr. Καλάβη].

călămaru sb. «călimări, Cav. 351
Schreibzeug, ngr. *καλαμάρι*.

călcănu sb. «călcăiu, Cav. 1084
Ferse»; *călcănu* 141/15. [Lat. *cal-
caneum*].

căldare sb. «căldare, Cav. 348
Kessel». [Lat. *caldaria*, -am].

căldură sb. «căldură, Cav. 293,
Hitze». [Lat. *caldura, -am, din *cal-
dus*].

călgăriță sb. «călugăriță» 177/32.
[Din *căl(u)găr* + suf. -iță. Vezi: *că-
lugăru*].

călivă sb. «colibă, Cav. 355 Hüt-
te». [Ngr. *καλύβα*].

călugăru sb. «călugăr»; *tră călugări* pentru călugări 177/32. [Din gr. *καλόγηρος*. Cuvântul pare a fi intrat mai de mult în Aromâna, după cum constatăm din trecerea lui $\gamma > g$ și din trecerea lui $\acute{o}$ în $\acute{u}$ (cfr. Dr. drum= $\delta\rho\rho\mu\sigma\varsigma$, pentru fenomenul din urmă). Intrat de curând ar fi fost în Aromâna *călōgru sau *calōvir* (acesta se aude ca nume propriu)].

călupe sb. «calup, Cav. 354 Leisten». [Turc. *calub*; *b* în turcește la sfârșit se aude ca -p. În Arom. vine din ngr. *καλοῦπι*, vgr. *καλόπους*].

cămacu sb. Cav. 357, Fischgabel⁴. [Ngr. *καμάκι*. În Arom. probabil vine prin Bulg. sau Alb. Cuvântul nu este răspândit].

cămară sb. «cameră, Cav. 358 Zimmer». [Ngr. *καμάρα*? Cfr. totuși Körtling³, Nr. 1775 lat. *cămăra*, -am].

cămălafk'e sb. «potcap, Cav. 359 Kaputze». [Ngr. *καμηλαῦκε*. G. Meyer, *loc. cit.* îl transcrie kămălafke, cu *k*. nu cu *k'*, cum ar trebui. Asemenea scăpări de vedere sunt mai multe la Meyer].

cămbană sb. „clopot, Cav. 362 Glocke», ngr. *καμπάνα*, alb. *kumbone*.

cămeașă sb. «cămașă, Cav. 796, (-șe, în loc de -șă) Hemd». [Lat. *cāmīsia*, -am. De sigur că-i greșală de tipar la Daniil, pag. 152/20. *κμάσση*. Trebuie cetit *cămeașă*].

cănată sb. «cănată, Cav. 367 Krug», ngr. *κανάτα*, alb. *kənatə*. [Cfr. it. *cannata*, Tiktin, Dicț. 273 Romanische Ableitung v. deutsch. *Kanne*].

căndilă sb. «candelă, Cav. 372 Lampe». [Ngr. *καντήλα*=lat. *candēla*. Greșit la Weigand *candilă*, neexact tradus prin «Oellicht, Nachlicht» și «Lampe». La Aromâni înseamnă numai: «Lampa cu untdelemn, care

arde la icoane sau la capul mormintelor)].

cându adv. «când, Cav. 808, wann»; 118/3, 121/4 și pretut: *cându* 69. [Lat. *quando*. În text la pag. 118, trebuie scris *καντο*].

câne sb. «câne, Cav. 902 Hund [Lat. *canis*, -em].

cănepă sb. „cănepă, Cav. 366, 367 Hanf⁴; *cănipă* 148/18. [Lat. *cănepa, -am (=clas. *cannabis*)].

cănisu sb. «dar de nuntă, Cav. 369 Geschenk», ngr. *κανίσκι*.

căniștră sb. «coș cu bordurile late, Cav. 370 Korb». [Korb. Ngr. *κανίστρα*. Azi în Aromâna pe cât mi-este cunoscut, se aude: *căneștră* > ngr. *κανέστρα*, Epir-Tesalia].

cănipă, vezi: *cănepă*.

cântec (Cav. 1012 „Lied“) și **cântic** sb. „cântec“; *Cântițe* 135/12. [Lat. *canticum*].

cântu vb. I „cânt“: *cântai* cântai 69/10; *cântă* cântă(ei) 122/5. [Lat. *canto*, -are].

cânți adv. „apururea, întotdeauna“ 89/36. [Din *cându*+*ți* (=ce)]; Cfr. *Cințis* „oricând“, formă, care se aude în Epir, și-i prescurtată din *cându* *ți-s* [*hibă*] „oricând=oricând să fie, oricând o fi“].

căntido adv. „oricând; întotdeauna“ 75/15, 81/24 și pretut. [Din *cânți*+alb. *do* „ori, va“].

căpestru sb. „căpăstru, Cav. 374 Hallter“. [Lat. *capistrum*].

căpitiu sb. „perină, Cav. 583 Kopfkissen“; 169/28. [Lat. *capitaneum*].

căplămă sb. „Manta, haină turcească, eșită azi cu totul din uz; Cav. 336 Mantel“, 152/20. [Turc. *caplamā*].

căponu sb. „clapon, Cav. 376 Kapaun“. [Ngr. *καπόν*, alb. *kapón* < lat. *capōnem*. În Arom. este intrat direct din ngr., sau din alb].

cărbune sb. „cărbune. Cav. 378 Kohle“. [Lat. *carbōnem*].

căroare sb. „căldură mare, Cav. 398 Hitze“. [Lat. *calor*, - *ōrem*].

cărtel'u sb. „balamă, inel de fier, Cav. greșit *kartel'u* 408 Ring“; Weigand dă *cărtel* „Ring zum Aufhängen“; *cărtel'ă* fig. mai înseamnă la Vlacho-Clisura „anus“. In loc de *cărtel'ă* în Epir se zice *cărk'el'ă* [Din ngr. *κερκέλι* (= lat. *circellus*) > arom. *cărk'el'ă*, iar *cărtel'ă*, din alb. *k'erbél'*, cfr. și pe Meyer, Alb. Wtb. 220, Ngr. Stud. III 30. Forma *cărtel* dată de Weigand este de bănuț].

cărtescu vb. IV „cărtesc, mă ating, întărit, Cav. 743 reize, Weigand «necke mit den Händen, tanle». [Etimologia necunoscută. Cea propusă de Weigand din alb. *k'ertóh*, nu înțeleg cum ar fi dar *cărtescu* și nu *k'irtescu* sau *firtescu*. Afară de asta sensul nu se potrivește. Probabil e slav. după cum arată forma. Vezi Densușianu, H. I. r., 258, Cihac, II, 44].

cărvane sb. „caravană“: pl. art. *cărvâne* 146/17. [Turc. *kervân*].

căsenu adj. „străin“: „*limbă căseană*“ «limbă străină“ 68/2; *căseni muleri* străine muieri 163/25. [Din ngr. *ξένος*. Particularitatea de a redă pe *x* prin *căse-* există și azi la Aromânii din Albania].

căsiďă sb. „lepră, Cav. 385 Kopfgrind“. [Ngr. *κυσίδα*].

căstăne, vezi *găstăne*.

căstrăvețu sb. „castravete“ 134/11. [Slavonesc. La locul citat, în text, s'a strecurat greșala *τσττη*, în loc de *τστη*, cum trebuie să fie].

căștigă sb. „seamă, pace etc“; *se ai căștigă* să bagi de seamă, să cauți 151/20; *se o ai tru căștigă* să o ai în grije, în băgare de seamă 159/24; *cu căștiga ș-cu n'ila ată* cu grija (interesul cald) și cu îndurarea ta 77/19; *A'vie, ai-ți căștiga* Sfinte, ai grija 75/16; *Oárfănl'u* ș-

védua vu se aibă tru căștigă Pre sáracul și pe văduva va primi 95/49. [Din verbul *căștigu* < lat. *castigo*, -are, s'a format postverbalul *căștigă*].

cătălăhtulu sb. „zăvorul“ 147/18. [In exemplarul dela Academia Română stă *καταλάχτουλο*, ci nu *καταλάχτουλο* ca la Mikl. După formă pare că-i ngr.].

cătăcnie sb. „ceață, Cav. 388 Nebel“. [Ngr. *καταχνία*, Azi se zice în Epir: *cătăhnie* și *cătăhnie*]

cătăfroniescu vb. IV „umilesc înjosesc“: *să nu le ~ ești lúccarră a mânăloră atăóură* să nu treci cu vedere (să nu umilești) lucrurile (=operile) mânilor tale; *Dumniďă vu se nu s-cătăfroniescú* 83/30. [Ngr. *καταφρονώ*, din aor. (ς) *καταφρόνησα*].

căte pron. „câte“ pretut.: *căte ună parte* câte o parte 138/19; *căte unu* câte un 156/22. [Lat. *cata*].

cătră adv. „către, spre“; *de cătră* în din cetro 67/5. [Lat. *contra*].

cătrăți „pentru ce, de ce“ 65/2; *că tră ți ațlasi casa ată ntreagă*, pentru că ai aflat casa ta (familia ta) întreagă 144/16. [Compus din *că+tră* (=intru, pentru) + *ți* (=ce; Mikl. greșit crede că este *cătră* (=lat. *contra*) + *ți*, R. U. 2, pag. 66].

cătű, cātu, fem. **cătă** adv. „cât Cav. 805 wie viel“, 191 și pretut.; *De cătű* precum, după cum 93/44; *căți* „câți“ 161/24; *ma căt s-easă* îndată ce es, îndată cum or eși 168/27 [Lat. *quantus*, -a, -um].

cătușe sb. „pisică, Cav. 155 Katze“, 168/27. [Lat. *catta*, -am + suf. -*ușă*].

cățanu sb. „farfurie, blid, Cav. 900 Schüssel“; *cățănile* „farfuriile“ [Lat. *catinus*, -um].

căoă sb. „broască țestoasă, Cav. 1120 Schildkröte“; *căbe* broaște țestoase 177/32. In Aromâna vine din Albaneza. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 182].

Căbărăsescu, căbărisescu vb. IV „curăţ:“ *căbărăsea-nă curăte-ne* 81/25; *căbărisea-me de amărtia amă curăteşte-mă de păcatul meu* 83/27; *vărtós căbărisita* prea curată 81/24; *căbărisită* curată 69/10, 71/12- [Ngr. καθαρίζω, aor. ἐκαθάρισα].

clironomil'e sb. „moştenire“ 97/52, 101/56. [Ngr. κληρονομία+suf. arom. -i'le].

cloăă sb. „cloşcă. Cav. Bruthenne“ (greşit transcris de Meyer, loc. cit., klotsă=cloţă). [Etimologia cuv. este neclară. Puşcariu, Etym. Wtb., Nr.724 greşit derivă pe gloţă (după Weigand, Olympo-Wal. 33) din *gluţire* <lat. *glocire*; ar fi fost arom. *gluţire* sau *gl'itire*. Mai sigură este părerea lui Körting³, Nr. 2265, când spune că vine dintr'o onomatopeică rădăcină *cloc*].

clópotu sb. «clopot, Cav. 461, Glocke». [Sl. влопотъ].

cloţă sb. «lovitură din picior; Cav. 422 «Fusstritt». (Mikl. transerie greşit: *cloăă*, iar Meyer stă la îndoială, dacă trebuie cetit *cloţă* sau *cloăă*. Ngr. Κλοτσζιά (κλοτσζιά, κλοτσζω) alb. *klotşis*, Alb. Wtb. 192. In Aromâna se mai zice, *cluţată, scuţată, scloaţă*. După Meyer ar fi cuvânt împrumutat de ngr. din italianescul *calcio* Fusstritt; vezi despre origina acestuia în Körting³, No. 1771).

cl'ae sb. „cheie, Cav. 429 Schlüssel“ Lat. [*clavis*, -em].

cl'em vb. I «chiam, invit, numesc»: *se cl'eui* să chiami 129/8; *se cl'amă* se chiamă, se numeşte 67/5, Cav. 356 rufe, lade ein». [Lat. *clamo*, -are].

coadă sb. «coadă» 173/30. [Lat. *cōda*, -am].

coapsă sb. «coapsă, Cav. 606 Hüfte». [Lat. *cōxa*, -am].

coardă sb. «sabie cu forma îndoită, cum se obişnuia pe vremuri, Cav. 908 «Schwert»; 155/21. Sl. kornda, Meyer, Alb. Wtb. 199. Gre-

şit aduce Weigand forma *korďă* !, **coastă** sb. «coastă, Cav. 786 Rippe», 167/27. [Lat. *cōsta*, -am].

cocu vb. III «coc, Cav. 1157 Koche, [Lat. *coquo*, -ere].

cók'ilu sb. «copil de flori, Cav. 445, 639 Bastard» (greşit la Meyer: *kók'ilu*, cu *k*, în loc de *k'*). [După Meyer, Alb. Wtb. 198 din lat. *copilis (din *copa*, -am). In Arom. din sl. *kopilъ* «Bastard»].

colai adv. «uşor, Cav. 284 leicht», 125/6, 167/27. [Turc. *colái*].

col'ũ sb, «coiu, Cav. 83, 704 Hode». Lat. *cōleus*, -um].

condaru sb. «Cav. 440 Wurfspeer», ngr. τὸ κοντάρι.

condil'u sb. «condeiu, Cav. 441 Schreibfeder». [Ngr. κονδύλιον].

copelă sb. «copilă, fecioară, Cav. 445 Mädchen, Magd». [Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 198, ngr. Stud. III, 67].

copie sb. «turmă, mulţime, Cav. 443 Herde», Ngr. κοπάδι, κοπή (în Epir, Pio 49, Cipru, Sak. II 603). [Originia cuvântului neclară; cfr. *Notiţe Etim.* ale mele, pag. 15].

cóposu sb. «osteneală, Cav. 446 Arbeit» [Ngr. κόπος].

coprăe sb. «gunoşi, Cav. 447 Mist, Dünger». [Ngr. κοπριά. Azi se zice *cuprie*].

corbu sb. «corb, Cav. 449 Rabe»; 125/6 [Lat. *corvus*, -um].

cordeáo sb. «cordea, Cav. 450 Saite» [Deminutiv din *coardă*, cfr. Körting³, Nr. 2146].

cornu sb. «corn, Cav. 405 Horn», [Lat. *cōrnu*].

coru sb. «horă, Cav. 1134 Tanz»; *n-coru* în horă 176/32; *la córuri* la hore, la petreceri 135/12. [Lat. *chorus*, -um].

Corin'lián sb. «Corintien»: pl. *Corin'liáni* 65/2.

cosu sb. III «cos, Cav. 833 nähe; 67/6; *se coşi* să coşi 127/7, 152/20. [Lat. *có(n)suo*, -ere)].

cotu sb. «cot, Cav. 12 Ellbogen, 768 Elle»; *cu cotlu* «cu cotul» 141/14; *n-cotu* «în deșert» 172/30, Cav. 991 *n-cotu grescu* «schwatzø»; *se nu o l'ai numa. . . trã n-cotũ* se nu iei numele. . . în deșert 91/40. [Lat. *cũbitum*. Greșește G. Meyer. susținând, Alb. Wtb. 202, că expresie aromână «*n-cotu*» vine din alb. Expresia există și în Dr. «Din cot» (Sămănătorul II, 406) «în deșert, în van». Poate contariul este adevărat. Cfr. ale mele Parallele Redensarten, pag. 126, No. 76].

cobrã sb. «spurcăciune, murdărie», 84/25, 155/22. [Din alb. *koberë*, *koberë*].

cozmu sb. «lume, univers» 79/23, 85/31. [Ngr. *κόσμος*].

creăștidũ sb. «creștet 69/7, Cav. 454: *creăștidu* «Gipfel». Nu trebuiește îndreptat în *kriăștitu* (*creăștitu*), după cum crede Meyer. Forma *creăștidũ* există alături de *creăștit*, după cum pe lângă *linđit*, există și forma *linđid* (Crușova). Din *creșcu*?

crep vb. I «crep, pleznesc, Cav. 876 platze»: *creapã crapã* 69/7.

creșcu vb. III «cresc, Cav. 97 wachse»; *cã cara să crească* că dacă au să crească, că de ar crește 163/25. [Lat. *creșco*, *creșcere*].

criștinũ sb. «creștin», *criștinlu* creștinul 65/2 [Lat. *Christianus*, -a, -um].

cruce sb. «cruce, Cav. 925 Kreuz» 73. [Lat. *cruç*, -cem].

cu prep. «cu» pretut. [Lat. *cum*].

cubee sb. «cupola, Cav. 323 Kupel». [Turc. *cubé*].

oucotu sb. «cocoș, Cav. 755 Hahn» 121/4. [Sl. *kokotъ*; cuvântul face parte din vorbele onomatopoeice. Cfr. Körtling³, Nr. 2280. Forma mai întrebuintată în Epir este *cócuto*; altã formã: *cãcõf*].

oucu sb. «cuc Cav. 463 Kukuk»: *cuclu* cucul 1123/5. [Lat. *cuccus*, -um].

oucũl'ũ sb. „vãrful glugei, cucuiu, etc.; Cav. 465 *cucule*, trebuiește cecit: *cucule* «Kaputze». [Lat. *cuculleus*, -um = *cucullus* «Haube»].

oucũtã sb. «cucutã, Cav. 352 Rohr, Schierling». [Lat. *cucuta, -am = *cicuta*].

oucuveae sb: «cucuvea, Cav. 464 Eule». [Alte forme aromânești: *cucuvaie*, *cucuveãũ*. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 211; cuvânt onomatopoeic].

cućie sb. «cocie» 69/9. [Probabil element adus din Ungaria supt această formã. Azi în Epir se aude *cućie*, în Macedonia *cucie*; Turc. *cući*].

cũbu sb. „cuib, Cav. 1095 Nest,“ 118/3. [Lat. *cubium, din *cubo*].

culacu sb. «colac, cuvrig, Cav. 467 rundes Backwerk»; *culaci* colaci, covrigi 171/29; [Sl. Vezi Meyer Alb. Wtb., pag. 212].

culucancu sb. „cãrnat, Cav. 551, Wurst“. [Deși lat. *lucanicum*, în Aromãna s'a introdus prin turceasca popularã sau prin alb.; cuvântul a pãtruns pãnã și în limba arabã. Cf. Meyer, Alb. Stud. IV, pag. 79. Proteticul *cu* din Aromãna nu-i datorit amestecului alb. *kolé*, cum crede Meyer, loc. cit., ci-i acelaș fenomen ce-l constatãm și în *gulgustã* (= lãcustã) etc].

cum [u] adv. „cum“ pretut. În Ucuta vine mai mult împreunã cu *cã*: *cãcum*: 171/29; Cav. 828 „wie“. [Lat. *quomodo*].

cumbure sb. „pistol“, tolbã de săgeți, Cav. 469 Kõcher (greșit transcris *cubure*). [Este turc. *cumbũr*].

cumerk'e sb. „vamã“, Cav. 468, „Zoll“. Ngr. *κομέρκι* = lat. commercium. Azi se întrebuinteazã turcescul *ũmbruk'e*, *g'ũmbruk'e* (= commercium).

cumpãrare sb. „cumpãrare, Cav. 14, 1160 (Ein)kauf“. [Lat. *comparare*].

cumpãru vb. I „cumpãr“: *va se cumpãru* o sã cumpãr 132/10; *cu ři*

se cumpără cu ce să cumpere 130/9. [Lat. *comparo*, -are].

cundisesou vb. IV „sălășluesc, Cav. 438 kehre ein“; *nă cundisiși* ne ai sălășluit 89/39; *și te cundiseă* și te sălășluște 81/25. [Din turc. *con-mâc*, după felul vorbelor din ngr., adecă cu aor. sigmatic, dar tot din aor. verbului turcesc, din *con-dim*; cfr. d. e. *bitisescu*, din turc. *bitmâc*, din aor. turc. *bitim*].

cunoăștere sb. «cunoăștere» 87/35. (Vezi mai jos).

cunoscu vb. III „cunosc, Cav. 181 kenne“; *pre-ațel'i ți te cunoscu* pe cei cari te [re]cunosc 85/32; *cunuscû* cunoscû 93; *suntu cunuscute* sunt cunoscute 67/4. [Lat.*connoscere (= *cognoscere*)].

cupăcû sb. „copac“ 117/1.

cupă sb. „pahar, Cav. Becher“ ngr. *κόπα*, alb. *kupë*. [Lat. *cuppa*, -am].

cuple sb. „turmă, mulțime“; *cupia* „turma“ 168/28. [Vezi *copie*].

cupusescu vb. IV „a se căzni, a se obosi“; *cupuseaste* se trudește 126/7; ngr. *κόλλω κοπίδας*; *cupusim* ne-am trudit 65/2, 67/6. [Din ngr. *κοπίδω*].

cuscără sb. «cuscără»: *cuscra* 160/24. [Lat. *consocra, din *consocer*].

cuseru sb. „cuseru“: *cúscur[r]u* „cuserul“, (-rr=rl) 160/24. [Lat. *consocer*].

cusită sb. «cosiță, coadă» [In text pag. 172/30 stă scris *κοσοτήτσε*. Rostirea lui azi pretutindeni la Aromâni este: *cusită*]; *cusite mari* sau *cușite mari* «coade mari» 172/30. [Serb. *kositsa*].

cusurinū sb. «văr»: *cusuriŃi a-tăi* verii tăi 129/8. [Lat. *consobrinus*, -um].

curū vb. I «curg». *și Ńi cură* și imi curse 139/14. [Lat. *colo*, *colare*].

currao sb. «cureă, Cav. 554 Rie-

men». [Lat. *corēlla, -am, din *corium*].

curatu adj. «curat»: *ș-de curata Stămărie* și de curata Sf.-Mărie 179/22; *cu inima curată* 77/20, 83/28. [Din lat. *curatus*, din *curo*, -are].

cureao sb. «cureluță»: *cu cureli* (sau *cu curel'i*?) cu cureluțe 157/23.

Nu se poate preciza dacă trebuie cetit *cureli* sau *curel'i*.

curbane sb. «sacrificiu, jertfă» Cav. Opfer»: *că s-eara vrcai curbane* că de ai fi voit jertfă 83/29; *curbănî hunipsite* jertfe arse de tot, arderile de tot 83/30. [Turc. *curbân*].

curcubetă sb. «cucurbetă, dovleac, Cav 434 Kürbiss». [Lat. *cucurbita*, -am. In Arom. nu-i clară forma *curcubetă*, în loc de *curcubeată* cum ne-am fi așteptat].

curđuvane sb. «Cav. 474 Kordanleder», alb. *kurđuvân*; din it. *cordovano*, Diez, Dicț. romanic, I 139.

curmu vb. I «obosec, Cav. 473 ermüde». Meyer îl pune în legătură cu ngr. *κορμός*, alb. *kurm* „Stumpf“, de unde apoi „Körper“. Nesigur.

curte sb. «curte, Cav. Hof». [Lat. *co(h)ortem*; vezi Candrea-Densușianu, Dicț. Etimol. art. *curte*].

curu sb. «cur, Cav. 509 Hintern». [Lat. *culus*, -um].

curundu adv. «curând, repede, Cav. 683: *currundu* schnell», 152/20 [Derivat poate fi din verbul *cur*, cași din *currere*].

curună sb. «cunună, Cav. 935, Kranz». [Lat. *corōna*, -am].

curvărisescu vb. IV «curvășă-resc»; *se nu curvărisești* să nu curvășărești 91/41. [Derivat din *curvaru*, cu aor. sigmatic ngr].

curvările sb. «curvărie, curvășărie» 163/25. [Derivat din *curvaru* + suf. -il'e].

curvaru sb. „curvar. Cav. 623 E-hebrecher, 803 Hurer“ [Sl. *коурьва* + suf. -aru].

cutrúburu adj. «turbure, Cav. 322 trübe». [Lat. *conturbulus, -a, -um=*turbulus*].

cúțuru sb. «buștean, Cav. 481 Stumpf», ngr. *κοτίζορον*.

cuțutu sb. «cuțit, Cav. 598 Messer» 155/22; *cuțutile* cuțitele 159/41. [Lat.]

C

čarcu sb. «cursă, Cav. 709 Falle». [Turc. *čarc*].

čăčórü, vezi *čičórü*.

čăhtisescu vb. IV „a bate pe cinevã, a-l scuturã bine, a-l ameți». [In Cav. 674, dupã cum foarte bine observã Meyer, stã greșit *čăhtisescu* «erschrecken», dar forma propusã de Meyer *tšahtisesku* = *čăštisescu* nu existã. Trebuiește cetit *șištisescu*, alb. *šaštis*, din turc. *šašmãc*, cu sensul de «speriu», formate cu aor. sigmatic ngr. Vezi mai jos *čihtisescu*].

čămerru sb. «otravã, fig. mân-care» 69/9. [Sl. *чeмepъ* = venenum].

čãnușã, vezi *činușã*.

čereășã sb. «cereașe, Cav. 404 Kirsche». [Greșit transcris de Meyer *tseriașã* cu *ts* (=t), în loc de *tš* (=č) și de Pușcariu, Etym. Wtb. No. 338. Vine din lat. *ceresia*, -am].

čičórü, **čăčórü** sb. «picior 69, Cav. 795 Fuss», pl. *čičoare* 176/32 [Lat. *peciolus, -um, Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1305].

čilihtisescu vb. IV «a se sili, a-și da osteneala, a se căsni la treabã»: *Ma se čilihtisești* Ci să te silești, să te căznești 152/20. [In Macedonia și Epir se zice *čulistisescu* cu sensurile de mai sus, anume din aor. turc. *čalištîm* al vb. turc. *čališmãc*].

čihtisescu vb. IV «amețesc»: *čihtisii* ameții, îmi eșii din fire 132/10. [Turc. *čicmãc*].

čirapu sb. «cuptor, Cav. 1074 *čireapu* (Meyer și Mikl. greșit *tsi-*

riapu, *tsirãp-lu*, cu *ts=ț*) Backofen»: *čiraplu* cuptorul 153/21. [Sl. *чрпъ*. Azi în Aromãna se aude forma din Cav. *čireãp*].

čireșu sb. «cireș» 138/13. [Lat. *ceresius, -um].

činușã sb. «cenușe, Cav. 921 *čãnușã* (Meyer greșit: *tsãnușã*=*țãnușã*, cași Mikl., R. U. 2. pag. 82 *ținușã*, ca și Weigand, Pușcariu, op. cit. Nr. 322) Asche»; 148/18. [Lat. *cinusia, -am, din *cinus*].

čizmã sb. «cizmã»: *se ai cizme sã ai cizme* 174/31. [In Arom. din Serb.].

čoarã sb. «cioarã, Cav. 478 Krãhe», unde-i greșit transcris cu *ts=ț*. Alb. sorã, Meyer, Alb. Wtb. 390.

čocu sb. «ciocan, Cav. 974 Hammer», unde-i greșit redat *tsoku*. (=țocu); *cu čocuri* cu ciocane 143/15.

čudie sb. «minune» 69/9; *čudü* minuni 97/57, Cav. 310 «Wunder». [Sl. *чyдо*+suf.-*ie*; altfel am fi avut *čudã*, cași în Dr.].

čuplesc vb. IV «turtesc prin lovituri, stãlcesc, cioplesc, Cav. 744 behaue». [Sl. *чyплъ*].

čupa sb. «cãlți»: *es čuk'i* ies cãlți 148/18. Cav. 944 «Werg». [Și la Cav. trebuiește cetit *čupu*, ci nu *tsupu*, cum transerie Meyer. Și *čuplu* servește de «Werg». *Țupu* nu se aude nicãeri, pe cât știu].

čurunidã sb. «cãramidã». Cav. 403 Ziegel. [Din gr. *κεραμιδα*. Cuvântul este mai de demult intrat în limbã, dupã cum aratã sunetul *ču*].

D.

Dada sb. «maica, mama» 69; *dada a Dumničãllü* maica Domnului 81/24; *a dadil'i atãei* (genetiv) a mamei tale 72/24. [Cuvânt din limbajul copilãresc. Cfr. Körtling*, art. *dada].

dafinã sb. «dafin» 150/20, Cav

205 Lorber». [Cuvântul este în toate limbile balcanice. Pentru diferitele numiri în Arom. vezi ale mele *Basme Arom.* și Weigand, *Arom. II*. În Arom. a intrat din ngr.].

dao «două», vezi *doi*.

daosprădațe num „douăsprezece“ 179/33.

dapoea adv. «apoi» 116/1. Din *de+apoi+a*].

dau vb. I «dau, Cav. 225 *gebe*“, 766 *ú-o dau de alagă*, «laufe»; și *nu lă da finivă* și nu li dă nimeni 130/9; *dă* pers. III sing. 153/21; *că dă căci dau* (ei) 119/3; *se dai* să dai 171/29, 128/8; *se-Vi da* să-i dea 65/3; *vrea se z-dau* ți-aș fi dat 83/29; *că va să da ploae* că o să plouă 164/5; *dă-nă-o* dă-ne o! 75/16; *lă dideși* le dedeși, le ai dat 89/37, 89/39; *dede loclu alór* le dede, le dăruí lor pământul 97/52. [Lat. *dare*].

dătorū sb. «dător»: *dătorru a bânii* dătorul de viață 76/22. [Derivat din *dau* sau este chiar *datoru* = lat. *debitorius -a, -um, care însă influențat fiind de vb. *dau*, a ajuns să însemneze *dătător*].

de prep. «de, din, dela, după» 117/1, și pretut; *demultu* de demult 65/1; *nă mprămutăm de altă limbă* ne împrumutarăm din altă limbă 65/3; *de mama aluî* din mama lui 65/2; *de nare* din nară 139/14; *năstăsi de morți* a înviat din morți Cav. Alb. Stud. IV, pag. 127; *luhină de luhină* lu. mină din lumină 79/21; *Amirăllu de Vasán* împăratul din Vasan; *de cap* dela capitolul 65/2; *că de căcúm* căci după cum 65/4; «cu»: *ți se ah'ur-h'escu de sinfone* cari încep cu consoane 67/5; *de tru cuibu* din cuib 118/3, 75; *de pre că* decât 160/24 (vezi: *deprecă*); *de pre* 65/2; *decara* (vezi *decara*); *de cu dimneață* dis de dimineață 164/26; *desupră* (vezi *desupră*). [Lat. *dē*].

deadúnū, deadunu adv. «împreună, dimpreună Cav. 567 *zusammen*» 77/19 89, 97, 162, 137/12.

[Din *dē+ad+unun*].

dealih'alui adv. «adevărat»: *cu de dealih'alui* cu adevărat 79/24.

Din prep. *de + alih'a* (ἀλήθεια) + suf. adv. arom. -alul/.

deapoea adv. «apoi, Cav. 1041 *später*». [Lat. *de+ad+post*].

decara adv. «după ce»: *decara se o bei* bând-o, după ce o vei bea 170/29; *de cara se moară omlu* după ce ar muri omul 170/29; *cara se bađi tru sađi* după ce vei băgă în saci 174/31. [Din prep. *de + cara*].

deferențe sb. «deferență, deosebire» 67/6, 69, 71|10, 73. [Este unicul neologism latin introdus de Ucuta/

deg'osū adv. «de desupt» 67/7,

„jos, în jos“ 91/40 [Din *de +g'osū*].

deplade adv. «de a curmezișul, Cav. 778 *schief*» (unde-i greșit transcris *deblate*). [Derivat din prep. *de + prep. în + plaiu* și încrucișat cu *pade*. Azi se zice *de-am pladea*].

denănte adv. «înainte, Cav. 691 *vorn*» 157|23; *denăntea* înaintea 75|17 142|15. [Din *de+nănte*].

denăpoi adv. *denapoi, dindărăt*, Cav. 694 *hinten*“ 157|23.

departe adv. «departe» 93|44, 120|4. [Din *de + parte*; la fel ngr. *παράμερα*, din prep. *πέρα + μέρος*; iar *παράμερος* îndepărtat].

departeđu vb. I «îndepărtez»: *ahătū depărță de noi amărțiile* noastre pe atăta a îndepărtat dela noi păcatele noastre 93|44. [Din *departe*; identic ngr. *παράμεριζω*].

depreoă adv. «decât»: *deprecă h'i-lu* decât pe fiu; *deprecă nveasta* decât pe nevastă 160 [Din *de+pre+ca*].

deponu vb. III «cobor», Cav. 389 *me depunu* «steige herab»; *me depușu* mă coborii 161|24; *se depuse de-tru ferurē* s'a pogorît din ceruri 79|21 [Lat. *dēpono, -ere*].

des,-dez,- vezi *dis-, diz-, desfác,* vezi *disfác* etc.).

deslek'escu vb. IV «deslepesc»: *tra se nu deslek'ască* pentru ca să nu se deslipească 144/16. [Din pref. *des* + sl. *лѣпнѣти*].

destemeale și **destemele** sb. «năframă, batistă, Cav. 580 Tuch». [Turc. *destemél*. Arom. se zice și *tés-temele* (vezi acest cuvânt), *distimele* și *tistimeao*, după analogia cuvintelor în *-eaiă* (—*eao*), pl. *-eale*].

desupra adv. «deasupra, peste» 116/1, 161/24; *păn desupra* până deasupra 131/9; *desupră* deasupra, peste 171/29; *disupră n-țerū* sus în cer 91/40. [Din *de* + *supră*].

dezînrădător sb. «desmierdător, măgulitor, Cav. 432 Schmeichler» (vezi *dizîrdu*).

deună adv. «de apururea»: *vir'vira deună* deapururea fecioară 95/49. [Din *de* + *ună*].

deunăună adv. «deapururea, Cav. 964 häufig», 89/38, 83/27. [Din *de* + *ună* + *ună*].

dimăndăcune sb. «poruncă» 91, 93/45; *dimăndăcunile* poruncile 87/34. *dimăndăcunile* 77/19. [Lat. *demandatio*, -*ōnem*].

dimăndu vb. I «ordon, poruncesc comand, Cav. 615 befehle», (greșit tradus la Weigand «verlange»). [Lat. *demando*, -*are*].

dim(i)neață sb. «dimineață, Cav. 92 Morgen»; *se te scoli de cu dimneață* 164/26. [Vezi Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1083 din *demanē; *demanitia*, din *manē*; Meyer, Alb. Stud IV, Nr. 92].

dinte sb. «dinte, Cav. 236, 684 Zahn». 140/14; *dinți* dinți 169/28 [Lat. *dens*, *dēntem*].

diniou vb. I «dumic, sdrobesc sfărâm»: *diniică qada* zdrobește *zada* 154/21 [din *mica* > *dē-micare].

direptu adj. adv. «derept, drept Cav. 226 gerecht, 333 gerade, 698

aufrecht» [Lat. *directus*, -*a*, -*um*].

disū pron. «dânsul»: *scoase Israil de nămisa dișl'i* scoase pe Israil din mijlocul dâșilor 99/55; *pret nămisa dișă* prin mijlocul ei 99/55 [Din lat. *dē* + *īssus* (= *īsus*), vezi Pușcariu op. cit., Nr. 870].

disfăou vb. III «desfac, deschid» 75/18; *disfă-nīgura* deschide-mi gura 77/19; *vu se-ñi disfăți būdăle* o să-mi deschizi buzele 83/29; *se desfăti măr-mintul* să desfaci (= să deschizi, descoperi) mormântul 171/29, 147/81; *cu ocl'i desfăți* cu ochi deschiși 168/28. [Lat. *dis-facere*].

disicu vb. I «despic, Cav. 885 *desicu* spalte»; *se le disiți* să le despici 177/32; *disică* despică 154/21 [Lat. *dēsēco*, -*are*, sau din *dissicare*].

dislég vb. I. «desleg»: *disleagă* desleagă 95/48; *se lu disteți* să-l deslegi 175/31. [Din lat. *dis-ligo*, -*are* Nu-i sigur dacă trebuiește cetit *dislég*, cu *s*, și nu care cumva cu *z*, cum transcrie Mikl. R. U. 2].

dispól'ū vb. I «despoiu, prad»: *dispoat'e* despoaie [ei] 146/17; *dispol'atu* Cav. 191 ausgekleidet». [Lat. *dīspolio*, -*are*].

disupră adv. «pe deasupra, sus»: *disupră n-țerū* sus în cer 91/40 (vezi *desupră*).

disvălesc vb. IV «desvelesc, descoper»: *vu se se disvălescă* se vor descoperi, vor ieși la lumină 77/18 [Din *dis* + *vălesc*, vezi *amvălire*].

dizîrdu vb. I «desmierd, Cav. 1099 schmeichle». [Din lat. *dismērdo, -*are*].

dizvescu vb. IV. «desbrac, Cav. 158 ziehe aus». [Din *dis-vestire].

doi, fem. **dao** (doăuă, doao) num. «doi, două, Cav. 243 zwei»; 178/33 și pretut.; *doisprăving'iț* douăzeci și doi 179/34; *dao* două 67; *daole lavde* cele două l 69/8; *daosprăqate* douăsprezece 179/33; *dao sute* două sute 180; nepotri-

vire între num. și sb. este la pag. 139/13: *doi trápuri*, pentru *dao trápuri*. [Din lat. *doi (=duos), *doae (=duae); vezi Candrea — Densușianu, Dicț.; Körting³, No. 3136].

domnu sb. „Domnul Dumnezeu, stăpân“ 65 și pretut. *Doamne!* (vocativul) 75, 89; *domnu stăpân* 85/3, Cav. 94 Herr“. [Lat. *dom(i)nus*, -um].

dormu vb. IV „dorm, Cav. 427 schlafe“: *vu se durím* vom dormi 89/39; *și se duríiri* și de ai dormi 169/28.

dorù vb. II «doresc» 87/35; *me doare* mă doare 139/13; 140/14; *Cându te doru* Când te dor 141/14. [Lat. *dōleo*, -ēre].

doru sb. „dor, durere, Cav. 800 Schmerz“, 65/1; *nu pot se aravdu de doru* nu pot să rabd, să sufer de dor, de durere 140/14. [Lat. *dōlus*, -um].

dracu sb. „drac, Cav. 198, 220 Teufel“. [Lat. *draco*].

drâmă sb. «ramură, Cav. 417 Zweig“; *drâma* [în textul original *drema*] 148/18, 151/80. [Probabilă este etimologia propusă din *de-ramare, Meyer, loc. cit.].

drîsteală sb. «văltoare, dărstă» 155/22. [Slav. *drāsto*, vezi alte explicații și numiri în Mikl, R. U. 2 pag. 84, unde-i greșit transeris: *tristeală*; Meyer, Alb. Wtb., pag. 65].

ducu (me-) vb. III „duc, mă duc“ Cav. 762; *me ducu* „gehe“; *Tra se le ducu* Ca să le ducu 132/10; *se nu se ducă* să nu se ducă 142/15; *se dușese duc* 165/27. [Lat. *dūco*, -ēre].

dudă sb. „fructul dudului“: pl. *dude* 69/10. [Turc. *dud*].

duhù sb. „duh, spirit“ 75, 83. [Sl. *Духъ*].

dulțe adj. „dulce“ 16/28, 175; [Lat. *dūlcis*, -e].

Duminică sb. „Duminecă“ 126/7. [Lat. *Domīnica*, subînțeles: *dies*].

Dumniță[u] sb. «Dumneșu, Cav.

316 Gott“: *Dumniță* 65, *Dumnițău* 116/1, 119/3; (articulat) *Dumnițăllu* 67, 83 și pretut.; (vocativ) *Dumnițăle* 75, 83; *dada a Dumnițăllu* maica Domnului 81/24; *preste Dumnițăll'i* toș pe Dumneșii toși 97/51; *D-đađi* 99/40. [Lat. *Dom(i)ne -deus*].

Dumnițăfăcătoare sb. „născătoare de Dumneșu, Maica Domnului“ 81/24; 87; *Dumnițăfăcătoare* 81/24; *se-alăvdăm tine -ca* 79/24; *a dumnițăfăcătoarell'i* a născătoarei de D-șeu 75/17. [Formația este după grecescul *θεοτόκος*].

dumnițăscu adj. „dumnezeesc“; *cu nîla ată ațedă dumnițăscu* cu îndurarea ta cea dumnezească 77/20. [Derivat din *Dumnițău*].

Dumnițăll'e sb. „zeitate, dumnezeire“ 73, 95/49. [Derivat din *Dumnițău* + suf. -*ll'e*].

dumnil'e sb. „domnie, stăpânire“: *tru ișido locu a dumnil'e* l'i alii în orice loc al stăpânirii lui 95/47. [Derivat din *domnu*].

duñae și **duñauă** sb. „lume, Cav. Welt“; *duñaea* lumea 146/17, 123/6. [Turc. *duñá*, *dunîá*].

după prep. adv. „după“ 67/4, 118/2 și pretut. [Lat. *dē-post*].

dupănăsătoru adj. „următor, Cav. 29 nachfolgend“, ngr. *ἀκόλουθος*, alb. *ndjekes*, din *ndjek* „verfolge“. [Derivat din *după* + *năsu* (=dănsul) + suf. -*toru*. Cuvântul este format de Cavalioti, cași *mărmințatoru* (=cel din mormânt), Cav., Alb. Stud. IV, pag. 127, din *murmintu* + suf. -*toru*. Presupunerea lui Meyer, Alb. Stud. IV, No. 29, că ar fi o greșală de tipar pentru *păsătoru*, în loc de *năsătoru*, trebuiește înlăturată. Sensul cuvântului ar trebui să fie „Begleiter, Gehülfe“, sensuri intrunite și de corespunzătoarele ngr. *ἀκόλουθος*, alb. *ndjekes*].

duplu adj. „duplu, Cav. 226 dopelt“. [Lat. *duplus*, -a, -um].

D

đacu vb. II „zac, Cav. 400 liege“, unde-i greșit transcris *džaku* (=đga-cu). [Lat. *jaceo*, -*ĕref*].

đadă sb. „zadă 154/21, Cav. 197 Fichte, Kien, Kienfakel“, Weigand „Tanne“. [Lat. *daeda*, -*am*=*taeda*].

đamă sb. „zeamă, Cav. 295 Brûhe“: 144/16. [Azi de asemenea se zice la Aromâni *đamă*. [Din lat. *zema*, -*am*, Densușianu, H. I. r., pag. 202; că nu poate fi nou în Româna vorbește și particularitatea că în Aromâna se aude *đamă*, cu *đ* (= *dz*) și nu cu *z*. Nu știu dacă există un singur cuvânt în Aromâna cu *dz*, care să nu fie moștenit direct din latina].

đate num. „zece, Cav. 209 zehn“, 69/9, 179/33; *đăfele*=cele zece. Apoi în compuneri ca: *usprăđate*, *dao-sprăđate* etc. 179/33. În Daniil vine forma cu totul neuzitată de *điți*: *optuđiți*, *patruđiți*, etc.; probabil pentru *điți*, și acesta pentru *đăți*, pl. lui *đate*. [Lat. *dĕcem*].

đăngărră sb. „Cav. 557 Lyra“. [Cuvânt onomatopeic format după sunet, cfr. Meyer, *loc. cit.* Azi se aude *đăngărră*, și cred că tot așa trebuie transcris și *νελάνγκυροα* a lui Cav.].

đoămenu adj. „gemen“: *đeamenî* gemeni 69/9. [Lat. *gĕmĭnus*, -*a*, -*um*].

đeđetŭ și **đeđitu** sb. „deget“ 69/9; și cu *đeđitile* și cu degetele 140/14. [Lat. *dĕgĭtus*, -*um*, de unde *deađetu*, și din acesta apoi *đeđetŭ*].

đenucl'u sb. „genuchiu, Cav. 183 Knie“; *đinicl'ile* genuchii 141/14. [Lat. *genuc(u)lum*].

đinere sb. „ginere, Cav. 152 Schwiegersonn“; *soacra cama g'ine va điniră deprecă h'i'u* soacra mai bine (= mai mult) iubește pe

ginerele decât și pe fiul 160/24. [Lat. *gĕner*, -*um*].

đinucl'u, vezi *đenucl'u*.

đicu vb. III „zic“: *că đife* căci zice 65/1; *đise* zise 116/1. Este indoială dacă trebuie să cetim *đise*, cu *đi* la Daniil, sau dacă nu trebuie cetit simplu *đise*; Cav. 531 *đicu* „sage“. În Ucuta există i sau *ă*, după ș, ț, đ; *đise* zise 69/9; *đi!* zi! 69/7, 89. [Lat. *đico*, -*ĕre*].

đuă sb. „zi, Cav. 302 Tag.“ 342; *de cabre đuă* „tăglich = de toate zilele“, 69/9, 75/16, 146/17; *a trea đuă* a treia zi 79/22; *đile* 91, 132/10. [Lat. *đies*, -*em*].

Δ

Δală sb. „lapte acru, ngr. ξυρόγαλο“ 120/3. [Alb. *đalë*].

đăscalu sb. „învățător, Cav. 204 Lehrer“. [Ngr. *δάσκαλος*].

đasia sb. „spirit aspru“ 69/8. [Ngr. *δασεία*].

Δaviđ sb. „David“ 65/1.

đelfinu sb. „delfin, Cav. 211 Delphin“. [Ngr. *δελφίνι*].

điamandă sb. „diamant, Cav. 223 Diamant“. [Ngr. *διαμάντι*].

điată sb. „testament, Cav. 221, unde Meyer transcrie *điată* (=deată). [Ngr. *διάτα*].

điđaxescu vb. IV „învăț, instruiesc, Cav. 224 lehre“. [Ngr. aor. *ἐδίδαξα*, din *εἰδάσκω*].

điscu sb. „disc, Cav. 230 metalener Teller“. [Ngr. *δισκος*].

đok'imie sb. „încercare, Cav. 234 Probe“. [Ngr. *δοκιμή*].

đolu sb. „șiretenie, Cav. 235 *đolu* (Meyer greșit: *dolu*) List“. [Ngr. *δόλος*].

đoγmă sb. „dogmă“: *đoγmătele*=dogmele 65.

đoxă sb. „glorie, mărire“ 65 și pretut; *đoxa-ți!* slavă ție, mărire

ție 77/19, 87/33; Cav. 237. [Ngr. δόξα].

doxolovîescu vb. IV „prea măresc“: *te doxolovîsim te prea mărim* 101/56; 85/30. [Ngr. δοξολογῶ].

doxolovîe sb. „prinos“ 83/30. [Ngr. δοξολογία].

duxusescu vb. IV „prea măresc, slăvesc, glorific“: *și se ~ ești și să prea mărești* 77/20; *se ducuseaste deadîună cu tatălū se slăvește dimpreună cu tatăl* 79/22; *ș-cama ducusita vârtos multu de Serafim și prea mai mărita fără de asemănare decât Serafim* 81/24. [Din aor. ngr. ἐδόξατα].

dvata sb. „testamentul, așeză-mântul“ 93/45. [Din ngr. δίατα, popular δγιάτα].

E.

E conj. copul. adverb. „și, iar“: *E a-lantă și alaltă* 67/6. *E când este fără* (o) și când, este fără o 69/8; *E se fure că este* Iar de ar fi că este (= iar de ar fi) 89/37, 91/41. [Lat. et].

ea pron. „ea“; pl. *ele, eale* „ele“ pretut.; *o ngl'îți o inghiți* 169/28; *se o aprindă s'o aprinză* 142/15; *a-șteaptă-o* 65/1; *î-o ephăristisescu îți* (o) mulțumesc 77 și pretut. [Nicio-dată u, cum se aude mai mult azi]; *tra se le umplu* pențru ca să le umplu 131/9; *ți s-le Iartă* ce ți le ieartă 93/43; 65. [Lat. illa, -am, în poziție intonată și neintonată. Cfr. Pușcariu, Zft. f. r. Phil. XXXII 1908, pag. 478—480]. Vezi *el*.

ea interj. „eată, eacă“ 83/27.

capă sb. „iapă, Cav. 1070 Stute“; *eăpile iepele* 120/3. [Lat. equa, -am].

earbă sb. „iarbă, Cav. 131, 1133 Gras“; *érg'ile ierburile* 117/2; *omlu easte ca earba* omul este ca iarba 93/45, 67/7, 162, 175/31. [Lat. herba, -am].

earră (azi eamnă) sb. „iarnă, Cav.

1116 Winter“; *eara* (cetește: *earra*) 124/6; [Lat. hibernum (tempus)].

ed sb. „ied“: *ez'î ieziū* 119/3. [Lat. haedus, -um. *s* în loc de *q*, la *ez'î*, din pricina lui *l* următor, cași *sl*, în loc de *tl, jl*, în loc de *sl* etc.].

efhăristisescu vb. IV „mulțumesc“ 77/18; 89; *Efhăristisiț-vă a dōmnulū Celebrați pe Domnul* 99/53. [Ngr. aor. ἐχαρίστησα, din ἐχαριστῶ].

efhăristisirea sb. „mulțumirea“ 89/39.

éftinu adj. „ieftin, Cav. 286 bilig“: [ἐθῆγνός].

efcolil'e sb. „ușurință“ 62/1. [Ngr. ἐκολία + suf. -il'e].

ehțurū sb. „dușman, inimic“: *ma scăpă-nă de ehțurru* ci ne scapă, ne mântuiește de cel rău 75/17; *de eh-țrāl de dușmani*; Cav. 287 *ehțru* „Feind“. [Ngr. ἐχθρός. Indreptarea propusă de Meyer este de prisos, căci cuvintele ngr. nu sunt introduse în Aromăna numai prin atingere cu poporul neogrec, ci și prin cultură. În Epir se zice mai mult *ehțru*, nu *ehțru*].

ehțrevsescu vb. IV «dușmănesc, Cav. 620 hasse». [Ngr. derivat din cel de mai sus; neuzitat].

el[ū] pron. «el» 67/6; *elū* 93; *se-l'î da știre* să-i dea știre, pricepere 65/3 și pretut.; *se lu spargă* să-l sfășie 119/3; *ascumtă lu fură* intrascuns la fură 166/26; 171/29; 145; pl. face *el'î* «ei» pretut.; *lă* (dativul plural pentru masculin-femenin) 65/4, 93, 130/9 și pretut.; (acusativul) *l'î* (masculin), *le* (femenin) pretut. [Lat. illum; vezi *ea*].

eléf(eru) adj. «liber, Cav. 260, frei». [Ngr. ἐλευθέρως].

eleimosine sb. «pomană»; *Domnulū ți fațe eleimosinī* Domnul ce face milostenie 93/43. [Ngr, ἐλεημοσύνη].

Elin sb. «Elin»: *grămele a Eliū-*

loră literele Elinilor 65/3. [Ngr; Έλληνη].

epitiđiu adj. «indemnatic, Cav, 270 geschickt» [Ngr. ἐπιτιθέστος].

ermu adj. «pustiū, Cav. 274 ein-sam». [Ngr. ἔρημος].

ernie sb. «pustietate» 101/55. [Derivat din *ermu*].

es(u) vb. IV «ies, Cav. 282 gehe heraus»; *esu* ies [ei] 146/17, 118/3; *vu se easă* o să iasă 95/48; *ișii* ieșii 132/10; *și ișire (-ră)* și ieșiră 116/1; *ațelă ți ease de tatălă* acel care purcede dela tatăl 79/22; *de ȳ ease soarră* de unde răsare soarele 93/44; *ațel'i esu* acei devin 149/19; *ma căt s-easă* îndată ce ar ieși 168/27 (greșit desparte Mikl. ασα). [Lat. *exeo*, -ire].

escu vb. «sunt», vezi «*h'iu*».

éstanu adv. «ăstan» 129/8. [Lat. *istum* + *annum*].

etă sb. «veac, secol, lume, Cav. 27, 457 Welt, Jahrhundert, Ewigkeit»: *tru étele a ételorū* în vecii vecilor 75/15; *etă* lume 65/4; *bana a etil'i*, viața veșniciei 79/23, 85/32. [Cuvântul vine din lat. *aetas*, prin alb. *jetë*. Totuș e neexplicabil de ce nu sună *vetă* în acest caz. N'o fi direct din nom. latin *aetas*? Forma *etă*, în loc de *eată* s'ar explica ca și *curcubetă*, în loc de *curcubeată*, din pl., care-i cel mai întrebunțat].

étimu adj. „gata, Cav. 280 fertig, bereit». [Ngr. έτοιμος].

etimăsescu vb. IV «pregătesc-așez» 93/46. [Din ngr. έτοιμάζω, din aor. έτοιμάσα].

eu pron. «eu Cav. 247 ich»; 158/23 și *vindică-nă sufletu ańeú* și vindecă-mi sufletul meu 85/32; *n-acum-tină* îmi conțeni, îmi opri 139/14; *n'i cură* îmi curse 139/14; *súfletu-nă se ncl'ină* sufletul mi se închină 65/2, 161; *me doare* mă doare 139/13; *me sculai* mă sculai 158/23. [Lat. *eo (= *ego*)].

evlovisescu, vb. IV, «binecuvân-tez» 99. [Din aor. ngr. εὐλόγησα].

Éviptu sb. «Egipt»: *a Éviptulū* (genetiv) 97/51. [Ngr. Έγυπτος].

exafnu adj. «subit, neașteptat»: *cu exafnă moarte* cu moarte neașteptată 147/17. [Ngr. ἔξαφνα].

facu vb. II, III, «fac, Cav. 361 mache, 173 werde»; *fafe* face, e bună, convine 177/32; *se fafe* se face 119/3; *tra se le fafi* pentru ca să le faci 151/20; *tra se(s)facă nóstimă* pentru ca să se facă gustoasă 159/24; *nu o fațem tră vlasfimie* nu o facem pentru blasfemie 65/3, 69/9; *facu* fac(ei) 126/7; *facu fumu* produc fum 154/21, 138/13; *fi cu năsū se fețeră toate* ce cu dânsul s'au făcut toate 79/21; *rrăulu l-fečū denăntea ată răul* înaintea ta l'am făcut 81/27; *fițeși făcuși* 81/24; *me feațe* mă născu 83/27, 65/2; *nu fețe* nu făcu 93/44, 116/1; *feațe* făcu 69/7; *pođ-mile se fețeră* poamele se făcură, se coapseră 129/81; *se fețeră* se făcură 118/2; *fă-me fă-mă* 85/35. [Lat. *facio*, -cēre].

fagu sb. „fag” 117/1 [Lat. *fagus*, -um].

falcă sb. „falcă, Cav. 848 Kinnbacken”, 167/27. [Lat. *falca, -am = *falx*].

fao sb. „fasole, Cav. 462 Bohne”. [Lat. *faba*, -am].

faptu adj. „născut, făcut”: *faptu de tatălū* născut din tatăl 79/21; *faptu, nu adărătū* născut, nu făcut 79/21. [Vezi: *facu*].

Faraó și Fărăó sb. „Faraon” 101/55, 97/51.

fară sb. „neam, rasă, trib, Cav. 163 Geschlecht”: *fară după fară* neam după neam, din generație în generație; în neam și în neam 85/32, 95/49, 97/82; 65/1, 149/19; pl. *farī multe* 97/82 (unde constatăm un vechiu plural aromănesc despărut azi: *farī*, azi *fări*; tot așa *mari*,

pe când azi *mări*. Vezi acest cuvânt). *Fără*, în Daniil 149/19, este de sigur greșală de tipar. [Despre origina probabilă a cuvântului vezi, Meyer Alb. Wtb. 100, Ngr. Stud. IV, 94].

faroă sf. „deosebire”: *are farcă de...* se deosebește de... 69/8. [Turc. fark].

față sb. „față, obraz”: *meru de față* „umărul feței—obrazul” 175/32. [Lat. *facia, -am*].

favru sb. „faur, Cav. 1105 Sch-mied”. [Lat. *faber, -brum*].

făcătorru adj. „făcătorul” 77/21. [Vezi de asemenea: *đumnidăfă-cătoare*] [Derivat din vb. *facu*].

fândeacu sb. „glonte”: *fândeacu* 156/19. [Turc.].

fănerusescu vb. IV, „arăt, apar”: *Le fănerusi* Le-a făcut cunoscute, le-a arătat 93/43; *le fănerusiși la mine* le ai arătat mie 83/27. [Ngr. φανερώσω, aor. ἐφανέρωσα].

fântână sb. „fântână” 166/27. [Lat. *fontana, -am*. Greșit transcris de Mikl., R. U. 2, pag. 84, prin *fântenă*, deși în textul original stă φαντένα, căci Daniil nu-i consequent; cfr. *atău*, dat: *ateu* și *atău* de Daniil].

fără prep. «fără» 95/49, 121/4 și pretut. [Lat. *fōras*, în poziție neintonată].

Fărăó, vezi *Faraó*.

fărină sb. «făină, Cav. 41 Mehl». [Lat. *farīna, -am*].

fărmacu sb. «otravă, Cav. 1052 Gift». [Ngr. φαρμάκι].

făsúl'ũ sb. «fasole» 133/10 [Ngr. φασούλι, pl. φασούλια (= *fasúla*)].

feată sb. «fată, Cav. 451 Mädchen» 69/7; *fetile* fetele 145/17.

felisescu vb. IV «folosesc, Cav. 1170 nütze», 126/4. [Ngr. ὠφελῶ, din forma aor].

fenere sb. «felinar, Cav. 1050 Laterne». [Turc. *fenér*].

fetu vb. I «făt, Cav. 165 gebore»: *Cându feată oáo și puil'i când face*

(= fată) ouă și pui 121/4; *feată multe ori* nasc (porumbeii) de multe ori 223/5. [Lat. *fēto, -are*].

fiçoru sb. «copil, băiat, fecior, Cav. 715 Kind: *fiçor'i* copiii 65/2. 145/16; *úisl'i fiçori* micii copii 130/9; *verru* (= *vărru*) *fiçoru* vreun băiat 175/31; *a fiçórlorũ* a copiilor 73/15. [Lat. * *fētiolus, -um*, din *fetus*].

flisire sb. «folosire, folos» 61/1.

flu sb. «elefant, Cav. 261». [Turc. *fil*].

flámură sb. «flamură, steag, Cav. 1063 Fahne». [Lat. *flammũla, -am*].

fleacă, sb. «flacăra, Cav. 1066 Flamme» (Meyer numai: *fl'acă*) [Lat. **flacca, -am*=*facia*; *flea-*, pentru *fla-*, acelaș caz e cași *greas*, pentru *gras*].

flueară sb. «fluer» 140/14.

fise sb. «natura, Cav. 1092 Natur». [Ngr. φύσις].

fițil'u, fițil'e sb. «fetil, Cav. 1088 Docht», Ngr. φτίλι, alb. *fițil* [=ture, *fițil*].

foame sb. «foame» 130/9. [Lat. *fames, -em*].

foămită sb. «foamete, Cav. 742 Hunger». [Lat. *fames, *item*].

foărflcă sb. «foarfece, Cav. 1150 Scheere» 135/11. [Lat. *fōrfece, -icem*].

focu sb. «foc, Cav. 1098 Feuer». [Lat. *focus, -um*].

fonicó sb. «omor, crimă, Cav. 1069 Mord». [Ngr. φονικόν].

fornigă sb. «furnică, Cav. 607 Ameise». [Lat. *formīca, -am*]. Azi *furnigă, furnică*.

fortună sb. „furtună, Cav. 1072 Sturm” [Lat. *fortuna -am*].

fótise sb. „lumină”: *se nă da fótise* să ne lumineze. 65/3 [Ngr. φώτισις].

frate sb. „frate, Cav. 21 Bruder” [Lat. *frater, fratrem*].

frândă sb. „frunză” 67/4; *frândile* frunzele 153/21, Cav. 1091 Blatt” [Greșit φρά- în loc de φρά-, cum se află în original. Lat. *frōndia, -am*].

frăngu vb. III „frâng, rup, Cav. 990 zerbreche“ : *se frânđe se frânge se rupe* 167/27; *eră frământă (-e)* erau frante 161/24 [Lat. *frango, -gĕre*].

frănu sb. „frău, Cav. 854, 110f Zügel“. [Lat. *frenum*].

frământea sb. „fruntea“ 139 13. [Lat. *frons, frontem*].

frămtu adj. „frânt, rupt“ 136/12; *frământă(-e)* rupte 161/24.

frică sb. „frică, Cav. 1067 Furcht“; 161/24, 93/44, 77/18, 142 15. [Cuvântul este vechiu în Română].

friou (*me-*) vb. I „mă înfricușez“; și *me fricai* și *mă înfricușai* 136/12. [Derivat din *frică*. Azi *mi nfric, mi nfricușcău*].

frigu vb. III „frig“ : *friptă* friptă 170/29. [Lat. *frigo, -gĕre*].

frimitu vb. I „frământ, Cav. 229 knete“ : *se frimită* să frământe 162 22. [Din *frimintu* (existent)=lat. *fermento, -are*].

frónimu adj. „blând, Cav. 1079 verständig“ : *frónimlu* blândul, al blând 137/12; *frónimă* blândă 77 20 [Ngr. *φρόνιμος*].

fruttu sb. „frupt, Cav. 380 Frucht“ [Din. ngr. *φρούτρον*, sau direct din italianește, date fiind în trecut relațiunile Aromânilor cu Italiei și în special cu Veneției].

fugu vb. IV „fug, mă duc, Cav. 1056 fliege“ : *fugu* fug (ei) 124 6; *tra se s-fugă* (greșit Mikl. *sfugă*, *s* este pron. *îi, îi*, devenit *s* înainte de *f*) pentru ca să-ți fugă, să se îndepărteze dela tine 147/18. [Lat. *fūgeo, -ire*].

fumel'e, fumeal'e sb. „familie, copii, Cav. 1049 Familie“ : *la fumel'a amea* la familia mea 133/10; *tră filisirea a fumel'loră anostroră* pentru folosul copiilor noștri, familiilor noastre 65/1; *fumel'le anoastre* familiile noastre 65/1. [Lat. *famīlia, -am*].

fu]metósu adj. „flămând“ : *a fu*

metosloră (dativ) flămânzilor 95/48 [Derivat din *foamete*].

fumu sb. „fum, Cav. 375 Rauch“ 154/21 (unde greșit stă în text *φούχο*) neindreptat de Mikl. în transcriere, rea sa). [Lat. *fumus, -um*].

fundosescu sb. IV „cufund, Cav. 136 tauche unter“ [Din ngr. *φουγ-τάγω*].

funda sb. „fund, Cav. 106, 737 Grund, Boden“ . [Lat. *fundus, -um*].

funie sb. „funie, frânghie, Cav. 888 Seil“ : *funea funia* 174/31; *legatu cu funi* legat cu funii 157/23. [Lat. *funis, -em*].

faniec sb. „omor, crimă“ : *se nu fați funic să nu ucizi 91/41. [Ngr. *φονικόν*]. Vezi *fonic*.*

fur vb. I „fur, Cav. 421 stehle“ : *Se nu fură* Să nu furi 91/41; *fură noaptea* 145/17; *lu fură* îl fură (ei) 166/26. [Lat. *furo, -are*].

fur(u) sb. „fur, hoț“ : *fur'i* hoții 145/17. [Lat. *fur, -em*].

furcă sb. „furcă, Cav. 843 Spinnrocken“; *furca* 145/17. [Lat. *furca, -am*].

furnică sb. „furnică“ 126/7. [Lat. *formica, -am*. Vezi mai sus: Cav. *fornică* (cfr. *fortună* Cav., p. *furtună*; simplă redare etimologică)].

fusu sb. „fus, Cav. 22 Spinnrocken“ (!); *cu fuslu* cu fusul 145/17- [Lat. *fusus, -um*].

fută sb. «poală, șorț, Cav. 1077 Schürze“ . [Turc. *futâ*].

gazdu sb. 73/14. În Aromâna se aude numai ca nume propriu. În Vlacho-Clisura există familia *Gazdal Pinca*.

gădilicu vb. I „gădil, Cav. 153 kitzle“ [Cuvânt onomatopeic din sunetul *gădă, gădă*, cu care obișnuesc copiii să însoțiască acțiunea gădilăturii. Vezi P. Papahagi, *Din Lit. popor. Arom.*, pag. 19].

gălină sb. „găină, Cav. 701

Henne“: *gâl inle* găinele 121/4. [Lat. *gallina*, -am].

gălăgustă sb. „locustă“ 69/7. vezi: *guluğustă*.

gămilă sb. „cămilă, Cav. 360 Kamel“. Ngr. *καμήλα*, Bulg. și Serb. *камила*. Alb. *gamile*, serb. și *gamila*, cfr. Meyer, Alb. Wtb., pag. 118.

gărdină sb. „grădină, Cav. 414 Garten“, 137. [Sl. *градина*].

gărgălanu sb. „gătlej, Cav. 526 Schlund“; *gărgălanlu* gătlejul 134/11 [Bulg. *грглан*, serb. *грглан*].

Găr(r)itu sub. „grăunte; bubă, Cav. 914 Sammenkorn“; *gărrislu* grăuntele, boaba 165/26; *gărislu de n-feru* trăznetul, ngr. *τὸ ἀστροπελέκι* 165/26; *gărritiă* bube 147/18. [Găr(r)itu stă pentru: *gărnițu* < *grănuțu*; *gărrislu* < *gărnițlu* < *gărnuțlu*; din lat. *granuceum, deminutiv din *granum*].

găstăne sb. „castană, Cav. 386 Kastanie“, pl. 134/11. [Lat. *castanea*, -am. Azi se zice *căstăne*, *cistăne*].

gl'emu sb. „ghiem, Cav. 460 Knauel“ [Lat. *glōmus*, -um > *gl'om*, Vlachoclisura; iar *glem* din *glemus, -um].

gl'ețu sb. „ghiață, Cav. 499, 710 Eis“, 161. [Lat. *glaciūm, Pușcariu, Ety. Wtb. Nr. 709].

gong'isescu vb. IV „gângăvesc, Cav. 182 murmle“. [Ngr. *γογγόζω*].

gol adj. „gol, Cav. 20, 283, 483 leer“; *se nu se ducă golu* să nu se ducă gol (=cu mânilor goale) 142/15; *goală* 73/14. [Sl. *голь*].

gorțu sb. „păr, pară 138/13; Cav. 67 Birne“; *gorță (-e)* 134/11. Din sl. *ropa* „munte“ + suf. (*i*)țu, adică [păr] de munte, pere care se coc târziu, spre deosebire de perele celelalte, mai bune, și cari sunt numite *per*, *peare*, *peare spirlungoase* etc.].

graiū, vezi *greăū*.

gramă sb. „slovă, literă“ 65/2, 65/3; *gramă* 65/4. [Ngr. *γράμμα*].

grasū, **greasū** adj. „gras“: *carră*

greasă carne grasă 173/30; *grase* 167/27. [Lat. *grassus*, -a, -um. Arom. *greas*, din pricina lui *r*, cfr. *preagu*, pentru *pragu*, după cum și contrariul se petrece, cfr. *rao*, din *reauă*].

grăndine sb. „grindine, piatră. Cav. 1101 Hagel“ *grăndinea* (articulat) 153/20. [Lat. *grando*, -inem. Azi Arom. se zice mai mult *grindine* (-ă)].

grănu sb. „grâu, Cav. 872 Weizen“ 120/4; *grănu* grăul 165/26. [Lat. *granum*].

grăsime sb. „grăsime, Cav. 739 *γκρεσίμω* „Fett“. [Derivat din *gras* + suf. -ime].

greăū, **griaiu**, **grai(ū)** „graiu. cuvânt, rost; Cav. 549 Rede, Wort“; 81/24; *greăū* cuvântul 150/19, 93/46; pl. *greiere* 66/4, *grederi* 67/4, *greăerră atale* cuvintele tale 77/19, 83/27; *a greăerlor* a cuvintelor (genetiv) 65/2. [Sl. *рпаū*. -erră = -erle].

greasū, vezi *grasū*.

greată sb. „greață, Cav. 113 Eckel“, mai bine „Uebelkeit“. [Lat. *grevitia, -am, din *grevis = *gravis*].

grelu sb. „undiță, Cav. 6 Angelhacken“. [Din alb. *grelp* < lat. *grap-pus, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 129].

grescu vb. IV „vorbesc, grăesc“, Cav. 991 n-cotu grescu „schwatzte“. [Derivat din *graiū* > *grăescu > *grescu*].

grețescu adj. „grecesc“, *de pre Grețasca* (subînțeles: *limbă*) din grecește, din greceasca (limbă) 65/2. [Derivat din *Grecu*].

greu adj. „greu“: *suntu greale* sunt grele 125/6. [Lat. *grevis, -em = *gravis*].

groapă sb. „groapă, Cav. 522 Graben“, alb. *gropz*, Meyer, Alb. Wtb. 131.

grosu adj. „gros, Cav. 1129 dick“. [Lat. *grossus*, -a, -um].

grumađu sb. „grumaz, Cav. 521 Schlund“ [Lat., vezi Pușcariu, Ety. Wtb.]

Wtb. Nr. 743, Papahagi, *Notițe Etimol.*, pag. 24].

gruñu sb. „bărbie, Cav. 763 Kinn 168/27. [Lat., vezi, *Notițe Etimol.* ale mele, pag. 25, pentru desvoltarea semasiologică. Dejà Mikl, R. U., 2: pag. 68 arată raportul dintre „dealușor „și „bărbie“.

gulugustă sb. locustă, Cav. 35 Heuschreke“. [Lat. *lacusta, -am. Forma mai veche în Arom. este de sigur *lăcustă* (existentă), din care s'a născut (*gă*)*lăgustă*, și din aceasta (*gu*)*lugustă*, prin asimilarea lui *ă* cu *u* din silaba următoare. Antepusa silabă *gă*, probabil stă pentru *că*- prin încrușarea cu cuvântul *cal* sau *carcaleț*. Cfr. Meyer, Cav. 30].

gunosu sb. „scărbă, Cav. 963 *ñ-o gunosu* „habe Widerwillen; bulg. гнуся се „Eckel empfinden“.

gură sb. „gura, Cav. 940 Mund“ 89/29, 99, 141/14 [Lat. *gula*, -am].

gustu sb. „gust“ 73/14. [Lat. *gustus*, -um].

gușă sb. «gușe, gât, Cav. 521 Hals» 69/7 [Lat. *geusiac*, cfr. Pușcariu, Etym, Wtb. Nr. 747].

gutuñe sb. «gutuie, Cav. 504 Quitte [Lat. *colonea*, -am = *cydonea*, Den-sușianu, H. I. r., pag. 91, 112].

guvă sb. «gaură, Cav. 1026 Loch» 168/28, ngr. γοβία, ital. cova, covo.

guvozdu sb. «cuiu de bătut pot-coava» 73/14. [Sl. ГВОЗДУ = clavus].

G'

g'elă sb. «măncare, bucate, Cav. 1044 Speise», 73/15, 128/8, 129/8, 159/24, 169/28. [Din serb. direct, sau prin alb. *g'elë*].

g'emie sb. «corabie, navă, turc. *g'emí*.

g'indă, vezi *g'intă*.

g'incală sb. «greer, Cav. 996 Grille», alb. g'inkalë, Alb. Wtb pag. 140.

g'ine adv. «bine» 97/59, 119/3, 123/5; se *fi nveață la g'ine* să-i in-vețe la bine 160. [Lat. *bene*].

g'intă sb. «ginte, neam, popor, norod, Cav. 249 Volk, 525 *g'indă* (unde probabil este greșală la Cav.)»; 97/52, 101/55, 132/10. [Este alb, *g'int*, -di < lat. *gentem*, Meyer, Alb. Wzb. pag. 141].

g'osu adv. «jos»: *pre g'osu* de desupt 169/28; *de g'osu* de jos, din jos, de desupt 150/19; *ng'osu* în jos 136/12. [Lat. *deosum* = *deorsum*. În Aromâna este neexplicat *g'*, în loc de *ğ*, cum ar fi trebuit. Probabil din pricina nasalului *n*, cu care se întrebuițează mai ales].

g'um sb. «vas de aramă, de pus apă» 69/7. [Turc. *g'um*].

G'urca 69/7 nume propriu, deminutiv dela *G'urea* (Gheorghe), de unde și *G'uri*. Acest din urnă se aude în Vlacho-Clisura.

g'ușanū 73/15. Derivat din *Ster-g'ușū*, deminutiv din *Sterie*, sau din *G'urg'ușu* (= Gheorghită), de unde se mai aude și *G'ușu*.

g'uvășescu vb. IV «cetese», Cav 219 δ'υ'ο'β'α'σ'ε'σ'υ, «lese»; 65/3, 73/15. [Din forma aor. a ngr. διαβάλω = δ'γ'α'β'ά'λ'ω: γ'α'β'ά'λ'ω aor. ἐδ'γ'α'β'ά'σ'α].

g'uvășitorū sb. «cetitor»: *a g'u-vășitorruū* a cetitorului 65/1 [-rr, pentru-rl-].

G

ğ'ilăt sb. «gealat, găde, Cav. 218. greșit transcris *dzel'atu*». [Din turc-ğelat].

ğocu vb. I «joc, Cav. 716 tanze»: *se ğoți n-coru* să joci în horă 176/32; *că de căcūm ğucām de locū* căci după cum ne mișcăm din loc 65/4 (alb. tot așa). [Lat. *joco*, -are].

ğone sb. «june, voinic, Cav. 721 tapferer Bursch», 69/9. [Lat. *juvenis*, *juvenem*. Particularitatea cuv. arom.

gone, in loc de *gune*, este explicată de Weigand, Jahresbericht d. Inst. f. r. Sprache, XII, pag. 107].

gōi sb. «joi» 69/9; *gōea* 127/7 [Lat. *Jovis(dies)*].

gūdētū sb. «judecată» 93/43, 95/48. [Lat. *judicium*].

gūdicu vb. I «judec, Cav. 494 richte»: *se gūdică* să judece 79/22; *tru zămanca ți vu se gūdiți* în vremea când vei judeca 83/27; *că va se-l gūdică domnul căci o să-i judece domnul* 97/52. [Lat. *judico*. -are].

gūdicătorū sb. «judecător» 69/9; *gūdicătorru* judecătorul 77/18: cu-rr- =-rl-[Dirivat din *gūdicu*].

gūmetate, gūmitate sb. «jumătate» 69; *pre nūmitate* pe jumătate, înjumătățit 67/6; *gūmetăt de noapte* 121/4; *gūmită[t] de noapte* 77/18 miezul nopții. [Din alb., Mikl. R. U. 2, pag. 83, Densusianu, H. I. r., pag. 295; totuși pare că cuvântul n'are a face cu alb. *g'uməs* de loc. Pentru explicarea lui *g'u*, din care a rezultat *gū* - o paralelă ne oferă Arom. *g'osu, ng'osu*. Să nu fie oare și aci influența nasalului *n*, care a făcut ca cuvântul să se rotească *ng'umetate*, de unde ar. (n)gūmitate? E probabil atunci că vine din lat. *dīmī(die)tatem*].

gūnápine (greșit transcris de Meyer, Cav. 399 *gūnápine*) sb. «jenea-pân» 151/20. [Lat. *juniperus, um*].

gūngunar(r)u sb. «greerele» 125/6. [Onomatopeic].

gūratu sb. «jurământ, Cav. 700 Eid.» (Derivat din vb. *gūru*).

T

tnisiu adj. «adevărat»: *că domnul și alepse Iacovlu șă Israil tră tnisiulu alūi* Căci domnul își alese pe Iacob și pe Israil spre moștenire lui 97/51. [Ngr. τνήσιος].

ramă, vezi *gramă*.

rumărū sb. «măgar»: *rumar'ti* măgarii 120/4; Cav. 149 *rumarru* «Esel». [Ngr. ρομάρι].

H

hăbinu adj. «căldicel»: *cu hăbină apă* cu apă căldicică 170/28.

Havaân sb. «Havaan», 97/52.

hapse sb. «închisoare, Cav. 1113 Gefängnis». [Turc. *habs*].

harabeūla sb. «vrabie»: *harabeil'i* vrăbiorii 125/6. [Din sl. rpačūn].

harao sb. «bucurie» 83. [Ngr. χαρὰ].

hare sb. «grație, dar»: *hări* grații, daruri 81/24. [Ngr. χάρι].

hăliță sb. «piatră, Cav. 1103 Kieselstein». [Din ngr. χαλίς, din pl. *hălițe*. Azi sing. în Epir sună *hălik'e*, pl. *hăliți* = locuri pietroase, *Hălik'i* se numește și un sat arom. în regiunea Aspropotamului (Tesalia)].

hărače sb. «tribut, Cav. 1109 Tribut» (Meyer greșit *haratse*, cu ț). [Din turc. *harâç*].

hărămītū sb. „haiduc”: pl. articolat *hărâmist'i* 145/17. [Turc. *harâmî*. Cuvântul nu-i întrebuințat în Aromâna].

hărk'escu vb. IV «horcăesc, Cav. 845 schnarce». [Slov. kroat. *hrkati*, rum. *hărcăesc*, alb. *g:rhás*, Meyer. Alb. Wtb. 123].

hărisescu (me-) vb. IV „mă bucur, Cav. 1100 frene mich”: *hărisea-te* bucură-te 81/24; *se te hărisești* să te bucuri 144/16; *vu se se hărisească* se vor bucura 83/28; *nă hărisescu* ne bucură 121/4. [Din Ngr. χαρὰ bucurie + term. aor. sigmatic ngr. Atât Mikl. cât și Meyer greșesc, când spun că-i format din χαρίζω > ἑχαρίσα, cu schimbarea înțelesului].

- hăriosu** adj. „bucuros“ 176/32. [Derivat din *harao*].
- hărnescu** vb. IV „nutrește, hrănesc, Cav. 324, 1019 ernähre“ 125/6, 126/7. [Sl. хранити].
- hășăpu** sb. „măcelar“: *hășak'Vi* măcelarii 173/30. [Turc. *kaşab*].
- hăvane** sb. piură 170/28. [Turc. *havân*].
- hărzitorru** sb. «dăruitorul, dă-tătorul: ~ a *bână'ei* dă-tătorul de viață 81/25. [Din *hărzescu*].
- hărzescu** vb. IV «dăruiește, Cav. 1110 schenke». *Hărzeá-nî* dăruiește-mi 83/28. [Ngr. χαρίζω].
- hăznă** sb. «vistiier, Cav. 321 Schatz»; articulat *hăznăllu* 81/25; *de tru hăzna'li alú* din vistiierle sale 97/51; *hăznăllu a búnelorú* vistiierul bunătăților 81/25. [Turc. *cazná, hazná*].
- hoară** sb. «sat, Cav. 1144 Dorf». 69/7. [Ngr. χωρά].
- hunie** sb. «pâlnie, Cav. 1142 Tri-chter». (Ngr. χωνί).
- horva** adv. «deosebit» 71/10, 89/39, Cav. 1146 «abgesondert»; *hor-va de mine* în afară de mine 91/40. (Ngr. χωρ'α, din χωρ'α).
- honoată** sb. «miros urât, Cav. 1126 Gestank», ngr. χυότος, cfr. *căseni*].
- hrană** sb. «hrană» 101/56, 130/9. (Bulg. serb. nsl. храна).
- hrisozmă** sb. «lucruri, fire aurite Cav. 1138 Gold (!), Weigand traduce bine prin „Goldfaden“. (Ngr.).
- Hristós** sb. «Hristos» (Meyer, Alb. Stud. IV, pag. 427). [Ngr. χριστός].
- Hriștó** sb. «Hrist»: *Hrișté Du-mi'dale!* Hristoaste D-zeule! 87/34, 79/23; articulat *Hriștollu* 79/21, 67/5.
- hunipsescu** vb. IV «mistuiește»: *curbăni hunipsite* jertfe arse de tot, mistuite cu totul de foc 83/30. (Ngr. aor. χώνυσσα, din χώνυσι).
- hurmae** sb. Cav. 1068 Dattel, ture. hurmâ. Azi se aude *curmale* (pl.) = fructele produse de curmal.

H'

- h'are** sb. «fiere, Cav. 1128 Galle» (Lat. *fele = *fel, fellis*).
- h'avrá** sb. «friguri, Cav. 318 Fieber»: *mi lo h'avra* mă apucară frigurile 158/23. [Lat. *fēra].
- h'erbu** vb. III «fierb, Cav. 139, siede»: *h'arbe* fierbe 176/32; *cându se h'erg'i* când să fierbi, când ai fierbe 159/24; *h'erșu* fiersei, am fiert 69/7; *h'ertu* fiert 170/29. [Lat. *fērbo, -ēre*].
- h'ertură** sb. «fiertură, Cav. 705 Gemüse» (!).
- h'eru** sb. «fier, Cav. 869 Eisen»; *herru* 121/4, stă pentru *h'eru*. (Lat. *fērum*).
- H'eruvim** sb. «Heruvim» 81/24.
- h'icatu** sb. «ficat, Cav. 956 Leber»; *h'icatlu* ficatul 167/27. [Lat. *ficātum*. In Ar. nu înseamnă și «Herz», după cum greșit dă Weigand].
- h'ică** sb. «smochină, Cav. Feige»; *de h'îțe* de smochine 132/10. [Lat. *fica, -am*].
- h'icu** sb. „smochin“ 138/13. [Lat. *ficus, -um*].
- h'igu** vb. III «infig, Cav. 642, 1143 stecke hinein»; *h'îțe* înfige (Lat. *figo, -figēre*).
- h'il'ū, h'il'e** sb. fiu, fiică, Cav. 1036 Sohn, 326 Tochter; 91/41, 160; *h'il-lu* fiul 69; *h'il'e* fiică 69; *pre h'il'Vi a h'il'lorú* pre fiii fiilor 93/44; *a h'il-lu'* a fiului 75/15. [Lat. *filius, -um filia, -am*].
- h'iru** sb. „fir, ață“: *cu h'ire să-nătoase*, cu ațe trainice, tari 153/20. [Lat. *filum*].
- h'iū** vb. IV „sunt“ și **escu** Cav. 252 ich bin; 91/40, 140/14; *tra se h'ii* pentru ca să fii 127/7; *se h'ii aproape* să fii aproape 159/24; *ești ești că este* căci este 120/3; *nimalo este* destul este 65/2 și pretut; (la pag.

117/1 stă estă, greșit pentru este); *că l-o-rșine* căci îi este rușine 175/31; *așite se h'ibă* așa să să fie 182; *se nu h'ibă* să nu fie 151/20, 159; *cara se h'ibă multe lăsk'i* dacă ar fi noroaie multe 174/31; *fi vu se h'ibă* ce vor fi 87/34; *h'im* suntem 93/45; *fi suntu* cari sunt 66/4; *Alte suntu* 117/2, 119/3 și pretut.; *eram* eram (eu) 157/23; *eră* era (el) 65/1; *er(r)ă* erau 161; *Că se-eara vreci curbane* că de ai fi voit jertflă 83/29; *ni fu frică* îmi fu frică 161; *nu fuși* unde ai fost 181; *Se fure că me ncl'ină* De ar fi că mă închin 65/2; *se fure că afli* de ar fi că afli, de ai află 65/3. [Lat. fieri].

h'umănicu sb. „pepene verde“; *h'umăniți* pl. 134/11 [greșit în transcrierea mea *h'umuniți*]. [Ngr. χερμονικόν Wassermelone].

I.*

I conj. „sau, ori“ 65/3, 67, 172/29 și pretut.; *i de neștire, i de ne-uidisire* fie de neștire, fie de nepotrivire 65/3. [Ngr. ή].

Iacov sb. „Iacob“ 95/48, articulat *Iácovlu* 97.

icoană sb. „icoană, Cav. 250 Bild“ [Ngr. εικόνα].

idolū sb. „idol“ 91/40; *idol'i* idolii 99/52. [Ngr. εἰδωλον].

Ierusalim sb. „Ierusalem“: *ațelū fi șade Ierusalim* acela care șade la Ierusalem 99/53; *mărurle a Ierusalimil'i* zidurile Ierusalemului 83/30.

ifén sb. „semnul ̣ pus de desupt vocalelor pentru însemnarea diftongului“ 67/6, 69/7. [Ngr. ὀφέν].

iğumenu sb. „egumen, stareț, Cav. 1 Abt“ [Ngr. ἡγούμενος].

ihtizaea sb. „trebuința, nevoia“ 118/2. [Turc. ihtizâ].

Iisú sb. «Iisus» 79/21.

ilik'ie sb. „vârstă“ *tru ilik'ie*: la vârsta potrivită, la vremea lor (de însurătoare) 163/25. [Ngr. ηλικία].

ile sb. „șale, Cav. 513 Weichen“ [Lat. ūlia. Observ că în Aromâna se întrebuințează mai mult la plural: *Mi dor il'ile, nu ș-ține il'ile* etc.].

imeru adj. „blând, Cav. 303 zahm“ [Ngr. ἡμεροε].

imnu vb. I „umblu“: *se imni* să umbli, să mergi 174/31; *se nu imni* să nu umbli 135/12; *imnă deadunu* umblă dimpreună, merg alături 144/16. [Lat. amb[ū]lo, -are].

imnarea sb. „umbletul“ 79/23.

impetigă sb. „petece, Cav. 134 Flechte“ [Lat. impetigo? Cuvântul azi, după cât știu, nu se aude].

inimă sb. „inemă, Cav. 379 inemă Herz“, 75/17; *inima curată* 83/28; *a inimil'i* inemei 77/19. [Lat. inema, -am].

insu-ți pron. „insu-ți“: *Că tine insu-ți ești viu* Că tu insu-ți ești viu 85/31; *că tine insu-ți ești domnu* că tu insu-ți ești domn 85/31. [Lat. in+ipsus, -a, -um; cfr. de asemenea Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 870 și Körting³ Nr. 5146].

intru vb. I „intru, Cav. 636 gehe hinein“, 126/6. *Ma se intru* Dacă aș intră 136/12; *se intru* să intru 77/20; *și intră* și intră 153/21. [Lat. intro, -are].

ipodiastolī sb. „virgulă, ngr. ὀποδιαστολή (termin gramatical) 67/5.

ipsu sb. «ips, Cav. 195 Gips“.

irine sb. „pace, Cav. 253 Frieden“, 85/30, 89/39. [Ngr. ἐρήνη].

isóp sb. „isop“ 83/27. [Ngr. ἰσσοπον].

isózmată sb. „logodire, Cav. 80 Verlobung“. Din ngr.

Israil sb. „Israil“ 93, 97.

istorie sb. „istorie, Cav. 235 Geschichte“, Ngr. ιστορία.

isusitu, isusită adj. „logodit, -ă“

163/25. [Din aor. lui $\iota\alpha\acute{\zeta}\omega$, arom. *isusescu*, participiul *isusitu*].

isvurū sb. „izvor“: *că la tine este isvurru a băni'i* căci la tine este izvorul vieții 85/32. [Sl. *изворъ*].

ițido pron. „orice“ 65/2. [Din *i* (=fie) + *ți* (=ce) + *do* (=ori, va); *iți*, *ițe* „fiere“].

iu adv. „unde, Cav. 811 wo“; 87/27, 181 și pretut. [Lat. *ubi*].

iurganu sb. «paplomă, Cav. 729 Bettdecke“, 155/22. [Turc. *ürgân*].

iurnecă sb. „exemplu, Cav. 677 Beispiel“; *î-*, cum transerie Meyer, nu există în Aromâna. Cuvântul turc. *ürnek* nu-î de loc cunoscut în popor.

iuzmik'arru, iusmik'aru, și fem. **iuzmik'ara** sb. «servitoral, servitoarea, Cav. 1039 (greșit *iusemek'aru* cu *ü* și greșit tradus prin „Dienst“). 91/41, 143/16. [Turc. *hüsmek'âr*].

iusescu vb. IV „logodesc“: *la se Pi iususească* las' să-i logodească 162/25. [Ngr. $\iota\alpha\acute{\zeta}\omega$; *iu-* pentru *i-*, este particularitate moscopoleană].

iūțido adv. „oriunde, pretutindeni“ 81/25, 126, 128, 153, 162 și pretut. [Din *iu* (=unde) + *ți* (=ce) + *do* (=ori)].

iuvă adv. „undeva“ 152/20. [Din *iu* (unde) și *va*].

J

jăg'ină sb. se numesc murdăriile de culoare verde ce se depun în apele stătătoare; mormoloci 68/8. [Bulg. *жабина* ouă de broască].

jălescu vb. IV „jelesc“ 69/8. [Sl. *жалити*].

jărru sb. „jarul jaratecul“ 69/7. [Sl. *жаръ*].

jucă sb. 69/8. Imi este cu totul necunoscut în Aromâna, iar în Ucuta stă cu totul izolat, pentru a putea face ceva apropiieri. După formă pare că-i slav. Probabil bulg. *жука*

„buză“ sau alb. *žug*. În Aromâna nu se aude.

juji sb. grece de culoare verde. Cfr. Alb. *žušink*: 69/8.

K

k'ale sb. „piele, Cav. 215, 757, 1005 Haut, Fell“. [Lat. *pellis*, -em].

k'aptinū vb. I „piepten“: *se k'iptināmu* se pieptenăm 156/22, [Lat. *pēctino*, -are].

k'aptine sb. „pieptine, Cav. 500 Kamm“; *k'ēptine* pieptine 156/22. [Lat. *pēcten*, -inem].

k'atră sb. „piatră, Cav. 554, 758 Stein“, (transcris de Meyer *kiatră*). *k'ēfiri* pietre. [Lat. *pētra*, -am].

k'efalu sb. „Cav. 411 Barbe“ transcris *kefalu*, ngr. $\kappa\acute{\epsilon}\varphi\alpha\lambda\omicron\varsigma$.

k'elk'e sb. „pahar“, Cav. 190, Glas“, este alb. *k'elk'e*, din lat. *calicem*.

k'eptu sb. „piept, Cav. 936 Brust“; *k'ēptulu* pieptul 141/14. [Lat. *pēctus*].

k'erră sb. „car, Cav. 49 *k'eră* Wagen“: *rōcutile a k'ēră'lei* roatele carului 161/24. [Din alb. *k'ēr̥s*].

k'erestee sb. „cheresteă, Cav. 1037 Bauholz“. [Turc. *k'erestē*].

k'eru vb. II, IV «pier, pierd, Cav. 1108 verliere, gehe zu Grunde“; *vu se k'ară* vor pieri, o să peară 95/48; *iu k'iruși* unde ai perit, unde ai ră-tăcit 181. [Lat. *pēreo*, -ire].

k'icazmó sb. „pricepere“ 12/25. [Ngr. $\acute{\alpha}\pi\epsilon\iota\kappa\alpha\sigma\mu\acute{\omicron}\varsigma$].

k'icăsescu vb. IV, „pricep, Cav. 189 hören, verstehen“ 65/1; *lă si k'icăsescu* li se pricep 65/4; 124/4; *se k'icăsescu* să înțeleg 85/33 [Ngr. $\acute{\alpha}\pi\epsilon\iota\kappa\acute{\alpha}\zeta\omega$, aor. $\acute{\alpha}\pi\epsilon\iota\kappa\alpha\sigma\alpha$].

k'icu vb. I, „pic, Cav. 920 tropfe“. *Casa ată se k'icari* De ar pică (de ar curge prin) casa ta 154/21. [Cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1304; Körting³ Nr. 7131].

k'indisescu vb. IV „brodez, Cav. 402, 790 sticke»; *ma se k'indisescă* ci să brodeze 166/27. [Ngr. din aor. ἐκέντησα, din κεντώ].

k'icută sb. „picătură»; *k'icutile* picăturile 154/21. [Derivat din vb. *k'icu*].

k'inó adj. „comun, Cav. 428 gemeinsam“. Ngr. κοινός.

k'inu sb. „pin, Cav. 759 Kiefer»; *de k'ihide* pini 117/2. [Lat. *pīnus*, -um]

k'ipăriču sb. chiparis 117/2. Așa cred că trebuie cetit *κωπηρίζου*. Tot aci aparține Cav. 508 *k'ipăriču* (*κωπηρίντζου*) „Cypresse“ și mai mult ca sigur că trebuie cetit *k'ipăriču*. Azi se aude *k'ipăriș(ă)*. [Ngr. κωπηρίσι].

k'iperu sb. «pișe, Cav. 995 zwicke». [Azi *k'ipură*, *k'ipin*, din *pīpilo*, -are, vezi Jahresbericht d. Inst. f. r. Sprache, XII, pag. 102].

k'iseđu vb. I «pisez»: *se k'iseđu* să pisezi 170/28; Cav. 942. [Lat. *pī(n)so*, -are].

k'isū vb. I „piș, Cav. *me k'isū* pisse». [Cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1324].

k'ivernisescu vb. IV «administrez, Cav. 503 verwalte» [Ngr. κωβερνώ].

k'ivure sb. «siciu, groapă, Cav. 413 Grab». Atât neogrecescul κιβούρι, cât și alb. *k'ivūr*, după sens, vin toate din turc. *k'ivūr*].

k'oșă sb. «colț, ungher» 69/7; Cav, 196; *tute k'oșile* toate colțurile 143/16. [Turc. *k'oșe*].

k'oșcu sb. «chioșc» 69/7. [Turc. *k'oșe*].

k'upă sb. «chiup, oală mare de pământ, Cav. 771 prin «Fass», este greșit tradus. [Turc. *k'ub*].

L.

La prep. «la, în» 65, 85/32, 97; *la păzare* în târg 132/10; *la lăn-*

điți la bolnavi 129/8; *la g'ine* la bine 160/24; *la toți* 161/24 și pretut. [Lat. *illac*+ *ad*].

lăcrămă sb. «lacremă, Cav. 199 Thräne». [Lat. *lacrima*, -am].

lăiū adj. «negru, Cav. 597 schwarz» 125/6. [Din alb. *Faj*, căruia îi sta la bază lat. *flavus*, cfr. Papahagi, Iahresbericht d. Inst. f. r. Sprache, XII, pag. 103].

lală sb. «unchiu, 313 Oheim». [Despre origina cuvântului am vorbit în *Notițe Etimologice*, pag. 28; cuvântul este născut din refrenul de leagăn *la-la* < lat. *lalla*, sau *lallus*, -um «Singen der Ammen». Cuvântul este onomatopeic deci; tot de aci se trage ngr. *λαλά(ς)*; *λάλος* «Onkel» (Epir) este Aromănescul *latu*; *latu-ănu*, *latu-tu* etc.). Altfel Meyer, Alb. Wtb. pag. 236, Alb. Stud. IV, Nr. 597].

lamăe sb. «balaur» 118/2. [In arom. din ngr. *λάμια* = *λάμια*, lat. *lămăia*. Cuvântul se aude și la bulg. și la alb.].

lapte sb. «lapte, Cav. 150 Milch»; 119/2; *lăptile* 169/28. [Lat. *lac*, *lac-tem*, Körtling³ Nr. 5363].

largu adj. «larg, Cav. 782 breit»; *largă straîne* haină largă 151/20; pl. (*straîne*) *larđi* straie, haine largi 151/20 (pe când astăzi se aude *straîne lărđi*); [Lat. *largus*, -a, -um].

laspe sb. «noroiu, glod, Cav. 527 Schlamm»; *multe lăsk'i* mult noroiu 174/31; ngr. *λάσπη*.

lasu vb. I «las, Cav. 101 lasse», *se lași* să lași 164/25, *lășăm* lășăm 67/6; *la[s]* las', lasă! 65, 162; *la se intră* las' să intre 143/16; *la se toarcă* las' să toarcă 145/17 și pretut. [Lat. *laxo*, -are].

lațu sb. «laț, Cav. 145, 319 Schlinge». [Lat. *laceus, -um = *laqueus*].

lăbusu sb. «greșala, Cav. 519, Irrtum». [Ngr. *λάβος*].

lau vb. I «spăl, Cav. 550, 658 wasche»; *cându se lai* când să speli

155/22; *așițe se la așa se spală* 155/22; *eu se me lai spăla-mă-vei* 83/28; *se la să spele* 166/27. (Mikl. transcrie greșit: *se lă*); *lă-me vârtosă de paranomil'a amea* spală-mă mai vârtos de fără de legea mea 83/27; *late spalate* 158/23. [Lat. *lavo, are*].

lavdă sb. «litera grecească λ» 69/8. [Ngr. *λάμδα*].

lăptucă sb. «lăptucă, Cav. 858 Lattich». [Probabil greșală de tipar la Cavaloti, κ în loc de π , litere de tipar cam asemănătoare; de sigur *lăptucă* cum se și aude azi. Lat. *lactuca, -am*].

lăgăme sb. «subterană, Cav. 516 Mine». [Turc. *lagım*. Azi mai mult *lăgume, lugume* în Arom.].

lăhtare sb. «spaimă». [Greșit tradus de G. Meyer, Cav. 523 prin «heftiges Verlangen», în loc de Schrecke=spaimă»; cu acelaș sens se întrebuințează și în ngr. în Epir. *λαχάρα*. Din ngr.].

lână sb. «lână, Cav. Wolle, Har(!)», 119/3, 156/22. [Lat. *lana, -am*].

1. **lăndură** sb. «rândunică, Cav. 1119 Schwalbe»; *lăndurră* rândunelele 122/5. [Lat. **haründula, -am*, din *harūndo*].

2. **lăndură** sb. «barcă, Cav. 112 Kahn». [Turc. *hindura*].

lănțetu adj. «bolnav»; *lănțetlu* lăncedul, bolnavul 133/10; *la lănciț*; *la bolnavi* 129/8. [Lat. *languidus, -a, -um*].

lăngoare sb. «boală»: *lăngorră* (pentru *lăngorle*) neputințele, boalele 75/16, 93/43; *cu lăngori* cu boale 146/17. [Lat. *languor, -orem*].

lărđime sb. «lărgime, Cav. 1051 Breite». [Derivat din *largu* + suf. *-ime*].

lătinescu adj. «latinesc»: *ca lătineasca* ca latineasca 69/7; *cu lătineștile* cu latineștele 67/5.

lăvinu sb. vas de aramă, Cav. 514 Krug». [Ngr. *λαγήνη*].

lăvie sb. «oglinďă, Cav. 344 Spiegel». [Din *vilie* > *lăvie*, prin metatezare; este ngr. *γαλί* (nu *βάλι*, Meyer, Cav. 344)].

leagănu sb. «leagănu, Cav. 470 Wiege». [Derivat din *legu*, vezi Pușcariu, Etym. Wtb, Nr. 957].

leane sb. «lene, Cav. 685 *leane* (nu cum redă Meyer: *leane*) bin träge». [Sl. *лѣнь*].

leene sb. «lighean, Cav. 536 greșit prin Schüssel» mai bine prin «Becken». [Arom. este împrumutat din turc. *leēn*; cfr. Meyer, Alb. Wtb. 234].

legu vb. I „leg, Cav. 212 binde; *se lu leđi* să-l legi 174/31; *ligatu* legat 157/23; *ligasfi* pe cei legați, ferecați în obezi 95/48. [Lat. *ligo, -are*].

lehoană sb. «lehuză, Cav. 541 Wöchnerin». [Ngr. *λεχώννα*].

lemnu sb. «lemn, Cav. 678 Holz»: *uscate lemne* uscate lemne 153/21; *disică leamnile* despică lemnele 154/21 (greșit în acest loc transcrie Mikl. *l'anne*). [Lat. *ignum*].

lenevosu adj. «leneș»: *lenevoslu* leneșul 77/18. [Din sl. *лѣньливъ*].

lepră sb. «lepră, Cav. 539 Ausatz». [Ngr. *λέπρα*].

levendu adj. «voinic, Cav. 530 tapferer Mann». [Turc. *levend* < ngr. *λεβέντης*].

Levi sb. «Levi» 99.

lilice, lilică sb. «floare, Cav. 552 Blume», (unde-i greșit redată prin *lilitsă*=*liliță*, de asemenea Nr. 312 *lilidză*, Mikl. *lilidză*); *lilica* floarea 93/45; *lilicile* florile 117/2. [Probabil din alb., vezi Meyer, Alb. Wtb. 250].

limă sb. «pilă, Cav. 545 Feile». [Din ngr. *λίμα* = lat. *lima*].

limbă sb. «limbă, Cav. 178 Zunge»; 65, 83/29. [Lat. *lingua, -am*].

lingu vb. III «ling, Cav. 174 le-cke». [Lat. *lingo*, -gère].

lingură sb. «lingură, Cav. 479 Löffel» 158. [Lat. *lingula*, -am].

linte sb. «linte, Cav. 1046 Linse» 133/10. [Lat. *lens*, -tem].

lipsescu vb. «trebuie, Cav. 532 gehe aus, mangle»: *lipseste* trebuie, se cade 65/2; Cav. 335 *lipsitu* «mangelhaft». [Ngr. aor. ελειψε, din λείπω].

lipsire sb. «trebuință, Cav. 1134 Bedürfnis». [Din *lipsescu*].

liturvîsescu vb. IV «slujesc în biserică, Cav. 533 halte Messe». [Ngr. aor. ελειτοργησα, din λειτοργῶ].

livade sb. «livadă»: (articulat) *livadea* 175/31; Cav. 542 Wiese». Sl. *livada*, ngr. λιβάδι; cfr. Meyer, Alb. Wtb. 251, Cihac, II pag. 174].

locu sb. «loc, pământ, țară, Cav. 171, 1141 Erde, 1006 Ort»; 75/16; *locu* locul 117/1, 116/1; *locu* țărăină, pământ, humă 121/4; *ș-o mindui că n'îm locu* adusu-și-a aminte că suntem țărăină 93/45; *n-locu* în locul 67/5; *se le ai tru locu aloru* să le ai la locul lor, în ordine 158/23; *gucăm de locu* ne mișcăm din loc 65/4 (alb. la fel); *locuri* pl. 117/2.

lucrarea sb. «lucrare, îndeplinire; *tră lucrarea a dimândăcuntorū atăorū* pentru împlinirea poruncilor tale 79/23.

lucrédū vb. I «lucrez, Cav. 239 arbeite»; *se lucredū* să lucrezi 91/41; *lucreadū* lucrează (ei) 118/2. [Lat. *lucro*, -are].

lucru sb. «lucru, Cav. 272 Arbeit» 67/5, 91, 41, 122/5; *ș-lucărră* și lucrurile 77/18; *și nvițarū lūcărră alorū* și învățară lucrurile, obiceele lor 65/1 (-ră = -rle); *lūcărle atale* lucrurile tale 136/12; *lūcărle*, pentru *lucrile*. [Lat. *lucrum*].

lumbară sb. «facla, lumânarea» 77/20. [Ngr. λαμπάδα, cu intercalarea unui r, datorit amestecului lui *lumbrîsescu*].

lumbrîsescu vb. IV «luminez, strălucesc, Cav. 524 «glänze»: *la[s] se lumbrîsească* pre noi *lūmîna a prósopāl'i atăei* las' să lumineze pe noi lumina feței tale 79/23; *lumbrîsită* strălucită 67/5. [Ngr. λαμπροω].

lună sb. «luna, Cav. 1053 Mond», 99/54, 116/1. [Lat. *luna*, -am].

Luni sb. «Luni»: *Lunea* 127/8. [Lat. *lunae* (dies)].

lundîme sb. «lungime, Cav. 571 Länge». [Derivat din *lungu* + suf. -ime].

lungu, fem. **lungă** adj. «lung»: *lunga cămeasă* lungă cămașe 152/20 (Lat. *longus*, -a, -um).

lūmînă sb. «lumină, Cav. 1097 Licht»; 65/1, 79, 85; *lūmînă de lūmînă* lumină din lumină 79/21; *da lūmîna a örg'ilorū* luminează, înțelepțește pe orbi 95/48; *lūmîna mare*, lumina mare (pe luminatorii cei mari 99/54; *lūmîna afeă alivînoasa* lumina cea adevărată 79/23, (Lat. *lumîna, -am, din *lumen*).

lūmîneđu vb. I «luminez, Cav. 1054 erleuchte»; *ți lūmîneđu* care luminezi 79/23; *afeđu ți toși noi nă lūmîneđu* acela care pe toți noi ne luminează 67/5; *lūmîneđu-me luminează-mă 85/33; *lūmîneđu-îi* luminează-mi 77/19; 75/17; *lūmînă pre noi* luminează pe noi 89/39, probabil stă pentru *lūmînă-nă pre noi*. (Derivat din *lūmînă*).

lūmînosū adj. «luminos»; *cu lumbară afeă lūmînoasă* cu facla cea luminoasă, strălucitoare 77/20.

lupată sb. «lopată, Cav. 1087. Schaufel, 472 Ruder» 165/7. [Sl. лопота, bulg. лопата].

lupu sb. «lup, Cav. 555 Wolf», *luplu* lupul 118/2; *de luk'i* de lupi 168/28. (Lat. *lupus*, -um).

lutu sb. «lut, pământ moale, Cav. 765 Schlamm». (Lat. *lutum*).

luțescu vb. IV. «lucesc»: *cându*

lucește soarele când răsare soarele 147/17; (că)tră în *lucește soarră* din cotro lucește (răsare) soarele 67/5. (Lat. *lucēscō, -ire*).

L'

I'abricu sb. «Cav. Seewolf», ngr. *λαβράκι*, alb. I'abrik. In Arom., după formă, vine din alb].

I'astră sb. «oală în care se pun flori; Cav. 538 Schale.» Fără îndoială este ngr. *γλαστρά*, devenit *glastră > I'astră. Nu pot explica căderea lui g, cași pe a lui c, pe care o întâmpinăm în *lostru, lostur* (= clostrum)].

I'au vb. I «ieau, Cav. 753 nehme»: *se I'au* să ieau 133/10; *I'ei* iei, reei 170/29; *se nu I'ei de ocl'u* ca să nu te deochi, ca să nu-ți fie de deochiu 150/19. Bulg. I da ne se zemaș ot oco, alb. ežē tē mos mařēs pe (per) siu (cfr. ale mele *Paralle Redensarten*, pag. 121, Nr. 34 alte exemple); *se I'a* să iea 152/15; *I'a* ieau (ei) 122/5; *se Iomu* să luăm 181; *loai* luai, am chemat 139/14; *me lo h'ava* mă apucară frigurile 158/23; *lom* luarăm 65/3; *loarà* luară 69/7. (Lat. *lēvo, -are*).

I'epure sb. «epure, Cav. 517 Hase»: *I'epuri* iepuri 178/33. (Lat. *lēpus, -rem.*).

I'ertu vb. I „iert”: *ți s-le I'artă* ce ți le iartă 93/43; *tra se s-I'artă pârintil'i atăi* ca să-ți ierte pe pârintii tăi 129/8 (greșit transcrie Mikl. R. U. 2, pag. 80 pe *κληζάρτα*, prin *z'I'artă*, s este din ț înaintea lui I' și-i pronumele *îți*); *I'ertămū* iertăm 75/16; *I'artă-nă* iartă-ne 75/16. [Lat. *liberto, -are*].

I'inu sb. „în, Cav. 547. Lein“ 69/8; 148/18. [Lat. *linum*].

I'irtăcune sb. „iertăciune, iertare”: *se avēm I'irtăcune* să ne fie

cu iertare 65/3, 182. [Lat. **libertatio, -ōnem*].

I'irtare sb. „iertare”: *tră I'irtarea amărtăilorū* pentru iertarea păcatelor 79/23. Vezi *Iertu*.

I'uftă sb. „luptă, Cav. 798 Krieg“. [Din alb. *I'uftē*=lat. *luctā*].

M.

Ma conj. „dară, însă, ci“ 65/1, 65/2, și pretut. în Ucuta; 119/3, 120/3, 125, 129/8, 148, 149; Cav. 52 „aber“. Din *magis*? Există în bulg. serb., alb., ital., ngr., turc. dr., croata. Cfr. Meyr. Alb. Wtb. 346, Alb. Stud. IV, Nr. 52].

ma adv. 1° „mai“: *ma nusū* mai sus 65/31; *ma mūtle* ori de cele mai multe ori 125/6; *ma cu se nu h'ibă* nu o să mai fie (mai mult o să nu fie) 93/45; *macăt s-easă* îndată ce or ieși 168/27; 2° „numai“: *ș-nu ma limba* și nu numai limba 65/1; *ma trei meși* are boațe numai trei luni are voce 123/5; *ș-ma câte un tonū* au și numai câte un accent au 67/5. [Lat. *magis*. Azi în Aromăna, pe cât îmi este cunoscut, se aude *mași* „numai“, spre deosebire de *ma, cama* „mai, mai mult“].

macru adj. «macru, slab; Cav. 1153 mageres Fleisch». [Lat. *macer, macra, macrum*].

madene sb. „mină, Cav. 610 Bergwerk. [Turc. *madēn*; azi în Aromăna se zice *mademe*].

mădăre sb. mazere, Cav. 520 Erbse“, alb. *mōzule*. [Etimologia neclară; vezi mai de aproape Meyer Alb. Wtb. pag. 284; Densușianu, H. I. r., pag. 23, 24, 29].

mal'u sb. „mai, Cav. 511 Stampfe“. [Lat. *malleus, -um*].

manăinte adv. mai întâi, mai nainte“ 143/16 [Din *ma* (=mai) și *năinte* (=innainte)].

māndalu sb. „zăvor, Cav. 578 Riegel“. [Ngr. *μάνταλος*].

mandu sb. „prezicător, vrăjitor, Cav. 581 Wahrsager“. [Ngr. μάντης].

mărdine sb. «mărgine, mal, Cav. 33 Ende» 97/51, 137/12. [Lat. margo, -gīnem].

mare adj. «mare, Cav. 599, 1033 gross»; *mare este Domnul* mare este Domnul 97; *scumbete (scumpete)* mare scumpete mare 130/8; *mare barbă* 172/30; *mari pești* mari pești 136/12; *amirărăț mari* împărați mari 101/55; *hăvmale mar(i)* minuni mari 99/54; *cusite mari* cusite mari 162/30; *cama marli* cei mai mari 160/24. Azi pl. dela mare este *mări*. Cfr. și *fară*, pl. *fari*, azi *fări*; *largu*, pl. *larđi*, azi *lărđi*. [Lat. *mas, maren*, cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. art. *mare*].

Marie sb. «Marie»; *Marie virviră dumniđăfăcătoare* Marie virgină născătoare de D-zeu 87/24.

mărmore sb. «marmoră, Cav. 587 Marmor». [Ngr. μάρμαρον].

mărtiru sb. «martur, Cav. 589 Zeuge»; Ngr. μάρτυρας.

Mărți sb. «Mărți», (articulat) *Mărta* 127/7. [Lat. *Martis (dies)*].

măscuru sb. «masculin, bărbătesc, Cav. 81 männlich». [Lat. *masculus, -a, -um*].

măsină sb. «măslină»; *mășine* mășline 133/10. [Sl. *маслина*].

măstoru sb. «meșter, Cav. 594 Baumeister»; *doi măstori* doi meșteri 138/13. Supt forma aceasta din ngr. μάστορας (cfr. Notițe Etimol., pag. 33).

mățenu vb. I, «macin, Cav. 38 mahle»; *la se lu mățină* las' să-l macine 166/26; *tra se mățină* ca să macine. [Lat. **măchino, -are*=*machinari*].

mațu sb. «maț, Cav. 62 Eigenweide»; *mățale* 83/28; *mățile* mațele 167/27. [Lat. pl. *matia*, cfr. Meyer, Cav. 62; Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1048].

mațiti sb. «ucenic, discipol»; *mațitazi* (pentru *mațitazi*) ucenicii 89/37.

marvolu sb. «panglicar, înșelător, Cav. 586 Betrüger». Nrg. μαργυόλος, cu acelaș sens.

măcu vb. I «mănânc, Cav. 1027 esse»: *se nu măți* să nu mănânci 141/15; *se măți* să mănânci 170/29; 178/33; *măcă* mănâncă 162/7; *se măcă* se mănâncă 118/2; *tra se măcă* ca să mănânce 162; *se le măcă* să le mănânce 133/10; 134; *vu se măcă oărțănl'i* o să mănânce săracii 89/38; [*măcare*] *mancare* 95/48. [Lat. *man-duco, -are*].

măduă sb. «măduvă, Cav. 644 greșit «Gehirn», pentru «Mark»; 147/18. [Lat. *medulla, -am*].

măgăză sb. «magazie, Cav. 561 (greșit redat prin *măkăză*=*măcăză*) «Vorratshaus». [In Arom. din ture. *magazá*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 253].

măgărescu adj. «maghiarese, ungurese»; *ca măgăreasca* ca (limba) maghiară 69/7.

Mağărú sb. «Maghiar, Ungur»; *ca Măğar'i* ca Maghiarii 67/5.

măimunu sb. «măimută, Cav. 570 Affe», ture. *măimün*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 254.

mălinare sb. «bucurie, veselie»: *Vu se me fați se avdu harao, ș-mălinare, ș-vu se se hărisească oăsele ațeale țăpinusitele*. O să mă faci să aud bucurie și veselie și bucura-se-vor oasele cele smerite 83/28. In gr. lui *mălinare* îi corespunde εὐφροσύνη. [Origina-i mi-e necunoscută].

mălțeađă (-e) sb. «vărsat»; greșit Mikl. *mălțeafe* 145. [Din lat. *ma(i)tia*+suf. *eață*, disimilat-*eađă*?].

mână sb. «mână, Cav. 1117 Hand» 67/6, 134; *cu mână vărtoasă* cu mână tare 99/55; *lucără a mânăloră atăoră* lucrurile (= operele) mânălor tale 85/33. [Lat. *manus, -um*].

măndată sb. «știre trimisă prin cineva; comision etc. Cav. 579 Nachricht». [Lat. *mandatum*].

măndu sb. «mânz, Cav. 813 Füllen». [Lat. dintr'un *mandius, -um din *mandere*, Pușcariu, Lat. țî u. kî, pag. 49—50].

mâne adv. «mâne, Cav. 98 Morgen». [Lat. *mane*].

măng'uşu sb. «cercei, Cav. 889 Ohrring», turc. *meng'uş*, *mang'uş*.

mănică sb. «mâneacă, Cav. 576 Aermel». [Lat. *manica*, -am].

mănucl'u sb. «mânuchi»: *mănucl'ile* mânuchii, snopii 164/25. [Lat. *manūc(u)lus*, -um = *manupulus*].

măral'u sb. «mărar, Cav. 584 *mărâl'iu* «Fenchel», (cred că traducerea prin *Fenchel* este greșită; *măral'u*, cași ngr. *μάραθρον*, înseamnă «Dill» = anethum graveolens». [Vezi Meyer, Alb. Wtb. pag. 259].

mărgăritare sb. «mărgăritar, Cav. 585 Perle», ngr. *μαργαριτάρι*.

măritu vb. I «mărit, Cav. 726 verheirate» (greșit la Weigand, că s'ar întrebuiță și despre bărbați terminul *măritu*). [Lat. *marito*, -āre].

mărmintu sb. «mormânt, Cav. 621 Grab», 171/29. [Lat. *molimentum*].

mărmintătoru sb. «cel din mormânt; Cav. Alb. Stud. IV, pag. 127; ș-a mărmințătorloru hărzi bană și celor din mormânturi viață dărui. [Cuvânt format de Cav. din *mărmintu*, cași *dupănăsătoru*].

mărrulă sb. Cav. 466 «Piniennuss», turc. *marula*. Sensul arom. *mărrulă* nu corespunde cu cel din turc., căruia corespunde arom. *mărrul'e* (= salată).

mărtirie sb. «mărturie» 91/41. [Ngr. *μαρτυρία*].

măscăără sb. «măscăriciu, Cav. 591 Possenreisser». [Turc. *mascarâ*].

măseăo sb. «măsea» 140/14. [Lat. *maxilla* -am].

măstih'e sb. «mastică, sacăz, Cav.

593 Mastix»; ngr. *μαστιχί*. [In arom se zice azi *măstică*].

măstrăpă sb. «pahar, Cav. 595. Becher». Turc. *masrapâ*.

măvistru sb. «vrăjitor, Cav. 564 Zauberer» (greșit la Weigand: *măvistră*, cu *ma*). Din ngr. popular *μαγιστρο* (Epir).

mberōsescu vb. IV «incure, Cav. 641 verwickle». [Azi *mberōpsescu*, *mberōpsescu*, din aor. ngr. *ἐμπερδουα* = *μπερδουω*].

mbetare sb. «imbătare, Cav. 600 Trunkenheit». [Lat. *imbibito, -are].

mbugatu adj. «bogat» 127/7; cred. că așa trebuie transcris cuvântul, ci nu cu Mikl. *bugatu*. [Sl. *богатъ*].

mbugățile (azi *mbugățile*) sb. «bogație, avuție, Cav. 791 Reichthum». Din *mbugatu* + suf. -*ile*].

mbutoarea sb. «putoare, Cav. 146 Gestank». Meyer, și Mkl., R. U. 2, pag. 72 transcriu greșit *butoare*. Trebuie transcris: *mbutoare* sau *mputoare* (din *în* + *putoare*) [Lat. *putōrem*].

meăsticu vb. I «amestec, Cav. 905 mische», 65/1, 65/4. [Lat. *mēstico*, -are].

meyleme sb. «alifie», 148/18. [Turc. *mehlēm*].

melane sb. «cerneală, Cav. 602 Tinte (greșit: *Dinte*)», ngr. *μελαν*.

meļu sb. «meiu, Cav. 412 Hirse». [Lat. *milium*].

menduescu vb. IV «gândesc, Cav. 180, 945 denke». Din alb. *mendōh*. (Vezi *mintuescu*).

merimagă sb. «păenjen, Cav. 1047 Spinne». [In Arom. din alb. *merimagă*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 274].

merinde adv. sb. «timpul de după amiază; merinde, Cav. 206 Nachmittag, Vesperbrod». [Lat. *merēnda*, -am].

meru sb. «măr»; Cav. 565 *meru de față* «Wange» = buca, umărul obrăjilor; 176/32. Cfr. alb. *molë fâk'esë*; cfr. și Pușcariu, Etym. Wtb.

Nr. 1023; pl. *meare* 134/11; Cav. 613 *meru* «Apfel», 138/13. [Lat. *mēlum*].

mesu sb. «lună, Cav. 614 *Monat*»; *meslu* luna 127/7; *meși* luni 123/5. [Lat. *mēnsis*, -em].

meșu sb. «plug, Cav. 40 (greșit *meșiu*) Pflug». Cuvântul este și azi cunoscut. În oarecare legătură pare că este cu lat. *messis*; raportul semasiologic între *meșu*, plug «și *messis* „seceriș” este totuși greu de stabilit. Neclar.

metru sb. «metru, măsură, Cav. 612 *Mass*», ngr. μέτρον.

mezie adv. «abia» 158/23. [Alb. *mezi* «Cristof. Aes. 234].

mîȳdală sb. «migdală, Cav. 56 *Mandel*», pl. *mîȳdale* 134/11. [Ngr. *μίγδαλον*].

miliunea sb. «milionul» 181.

minĉunós[ũ] adj. «mincinos» 91/42. [Derivat din *minĉună*].

minĉune sb. «minciună, Cav. 1152 *Lüge*». [Lat. *mentio*, -ōnem].

mine pron. (acusativ) «mine»; *pre mine* pe mine 77; *tru mine* în mine 83/28. Atât în Ucuta cât și în Damiil nu vine niciodată *mine* în nominativ ca subiect, cum se aude azi mai mult în Macedonia (nu și în Epir).

ming'ușu sb. «cercel»: *ming'ușli* cercelii 155/22. Turc. *meng'üş*. Vezi *măng'ușu*.

minte sb. «minte, Cav. 665 *minte*, 180 *minde* (= μίνυς) «Verstand», 65/2, 75, 122/5; *a minteli* a minții 77/19; *mințile căbăriseă-le* curăță mintea 87/35. [Lat. *mēns*, *mēntem].

mintescu vb. IV «amestec»: *se o mintești* să o amesteci 170/28. [Sl. *metā*].

mintimenu adj. «înțelept, cu-minte» 149/19. [Din *minte*+suf. ngr. -μίνος].

mintuescu, minduescu (Cav. 945, 180 *menduescu*), vb. IV «gândesc»: *ma se te mintuești* ci să te

gândești 149/19; *ș-o mindui* gândi, adusu-și-a aminte 93/45; *minduescu* gândesc 69/8. [Din alb. *mēndōu* cu înlocuirea cuvântului *mintē*].

minduire sb. «gândire» 87/35, 95/48.

minũ vb. I «mișc, Cav. 863 *schüttele*»: *se se minari* de se-ar mișcă 174/31. [Lat. *mīno*, -are].

mirimangă sb. «păianjen» 125/6. [Alb., vezi *merimagă*].

misale sb. «față de masă, care servește de pus bucatele, când se servește la prânz și la cină, dar fără a se servi de desupt de masă; Cav. 1014 traduce greșit prin „Tisch”, mai bine traduce Weigand prin *Tisch-tuch*. Sensul adevărat este cel arătat de noi. [Din lat. *mensālis*; cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 276; Căderea lui *n* arată origine română, păstrarea lui *-l-* însă, nu].

Misirie sb. «Egipt, Faraon», *de tru loclu a Misiriel* i din pământul lui Faraon 91/40. [Turc.].

misurie sb. «mistrie, Cav. 649 *Schöpfkelle*», ngr. μυστήριον.

misuru vb. I «număr»: *se misuri* să numeri 140/14. [Lat. *mensũro*, -are].

misuru sb. «porumb, ngr. *καροσιτι*» 120/4. [Cuvântul lipsește din vocabularul alcătuit de Mikl. R. U. 2, pag. 71; stă în legătură cu *Misirie* (Egipt) și, cași acesta, vine din turc. *măsăr*: *măsăr bugdaié* «Mais» cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 280].

moale adj. «moale, Cav. 66 *zart*». [Lat. *mollis*, -e].

moară sb. «moară, Cav. 646 *Mühle*», 162/26. [Lat. *mola*, -am].

moarte sb. «moarte, Cav. 308 *Tod*» Alb. Stud. IV, pag. 127, *mo(a)рте mo(a)ртеa* cu moarte pe moarte (călcând); 75/15, 97/50, 147/17. [Lat. *mors*, *mortem*].

moașe sb. «bătrână, Cav. 186 *alte Frau*» 139/13. (În textul ori-

ginal stă scris $\mu\acute{o}\alpha\sigma\omicron\upsilon\omicron\varsigma$; la noi, locul citat, greșit cules $\mu\acute{o}\alpha\sigma\tau\tau\epsilon$ cum de altfel ar trebui). [Ca origine a cuvântului se dă în genere din alb. *moșe* (=moče), *moșe*. După cum cred că am dovedit în *Notițe Etimol.*, pag. 38, cuvântul este format din (ma)mă + suf.-oș; în contra părerii că ar veni din alb. mai vorbește și faptul că în româna se aude numai *moș*, *moașe*, ci nu *moș moață* sau *moč*, *moače* cum ar fi trebuit, dacă ar fi de origine alb., forma veche alb. fiind *mošej*.

Moisi sb. «Moise» 93.

moliță sb. «molie, Cav. 458 Motte» Azi *moliță*, *moltă* (vezi *mul'ită*). [Sl. Meyer, Alb. Wtb., pag. 285].

molive sb. glonte, Cav. 624 Blei», din ngr. $\tau\acute{o}$ $\mu\omicron\lambda\acute{\iota}\beta\acute{\iota}$. [Azi se aude *mulidej*].

mol'u vb. I «inmoui, Cav. 627 tauche ein»: *va se mol'u* o să inmoui 131/9; *moal'e* inmoae 134/11. [Lat. *mollio,-are, din *mollis*].

moneâ sb. „monedă, Cav. 626 Münze», ngr. $\mu\omicron\nu\acute{\epsilon}\delta\alpha$.

monohu adj. «castrat, scopit, Cav. 633 Verschnittener», ngr. $\mu\omicron\nu\nu\omicron\delta\chi\omicron\varsigma$.

mortu sb. «mort; Cav. Alb. Stud., IV, pag. 127 *de morți năstăsi* din morți a înviat»; *morfil'î* pe cei morți 79/22. [Lat. *mortuus*,-a,-um].

moru vb. IV «mor»: *Decara se moară omu* După ce-o muri omul 710/29. [Lat. *morio,-ire = *morior*].

moșcocare sb. «nucă mușcătaie (=nux muscata) 170/28, ngr. $\mu\omicron\sigma\tau\omicron\kappa\omicron\lambda\acute{\alpha}\rho\iota$.

mpartu vb. IV «împart, despart; Cav. 601 theile, 1147 trenne»: *se mparți* să împarți 171/29; *se mpartă silavia* se împarte silaba 67/5; *se mpartu tute silaviile* se împart toate silabele 67/6; *Ațel'î țî mparță* Acel ce împarți 99/55. [Lat. *impartio*,-ire].

mpetică vb. I «împetec»; *se le*

mpetiți să le împeteci, să le cărpești 153/20; Cav. 637 *mpeticu* flicke, zu rum. *pată* «Fleck».

mpletescu vb. IV «împletesc, Cav. 783 flechte, *stricke*. [Sl. $\mu\lambda\epsilon\tau\acute{\alpha}$].

mplinu adj. «plin» 117/1: *mplină de hări* plină de grații, de daruri cerești 81/24; *suntu mpline* sunt pline 130/9. [Lat. *plenus*,-a,-um].

mprămutu, mprămuteđu, (și *mprumuteđu, mprumută*) vb. I «împrumut, Cav. 203 «leite», greșit, pentru «leihe»; *se mprămuteađa* se împrumută 65/4; *nă mprămutămă* ne împrumutăm 65/3; *se mprămutară* se împrumută 65/4. [Lat. *impromūtu*,-are].

mputoare sb. «putoare», miros rău 148/18. [Vezi *mbutoare*].

mpuțitu adj. «împuțit, necurat: *de buđăle ameaale ațeaale mpuți tele* de buzele mele cele împuțite 77/20. [Derivat dela vb. *mpuț*].

mucă sb. «muc, Cav. 647 Schleim». [Singular format din pl. *muți*, după analogia lui *nuți*, sing. *nucă*; vezi *mucu*; se aude și ca poreclă].

mucu sb. «muc»; *muș'î* mucii 172/30 (*sl*, din *fl*). [Lat. *mucus*,-um].

mulare sb. catâr, Cav. Maulthier: *mulărle* catării 120/4. [Ngr. $\mu\omicron\lambda\acute{\iota}\lambda\acute{\alpha}\rho\iota$].

mulgu vb. III «mulg»: *se le mulgă* să le mulgă 169/28. [Lat. *mūlgeo*,-ere].

multeață sb. mulțime, Cav. 788 Menge», 86/26. [Derivat din *multu*].

multu adj. «mult, Cav. 799 viel», 126/7 și pretut; *multu mușatua* foarte frumos 123/5; *multe ori* 123/5; *ma multele ori* de cele mai multe ori 125/6; *mulți mulți* 138/13; *de multu* de demult 65/1; *ș-cu multă zahmete* și cu multă greutate 65/1. [Lat. *multus*,-a,-um].

mul'are sb. «muiere, femeie, Cav. 192, Frau»; *mul'ara* (stă pentru *mul'area*) femeia 166/26; *mul'erle* muierile, femeile 145/16,

172/30, 122/4; *nămesa de mul'erră* toate în mijlocul uierilor toate 81/25 (-ră = -rle); *căseni mul'eri* femei străine 163/25; *de urecl'e a mul'ertor* de urechile femeilor 156/22. [Lat. *mulier, -erem*].

mumă sb. «mamă, maică, Cav. 575 Mutter», 65/2, 91/4, 87/36.

munte sb. «munte, Cav. 134 Berg»: *tru munți* în munți 11/27. [Lat. *mons, montem*].

mungărisescu vb. IV «mugese, Cav. 629 brülle». [Din ngr. aor. ἐμούρησιςα].

muraru sb. «morarul» 166/26. [Lat. *molaris, -um*].

muru sb. «zid, Cav. 983 Mauer»: *murru* (= *murlu*) zidul 154/21; *mūrurle* zidurile 83/30. [Lat. *murus, -um*].

muscă sb. «muscă, Cav. 645, Fliege». [Lat. *musca, -am*].

mustață sb. «mustață, Cav. 634 Schnurrbart». [Vezi Körtling³ Nr. 6412 **müstaciūs, -a, -um*].

mustu sb. «must, Cav. 635 Most». [Lat. *mustum*].

mușatu adj. «frumos» 123/5, 148; *mușată* frumoasă 120/3. [Prescurtat din *(*in*frum)mușat, cfr. *Frumușanu* etc.].

mutrescu vb. IV «privesc, Cav. 429 betrachte»: *și mutreaste* care privește 67/5; *se mutrească* să bage de seamă 172/30; *nu mutrescu căseni mul'eri* nu se uită (ei) la femei străine 163/25; *Nu mutreă* Nu privi 83/28. [Sl. *Мутрити*].

mutu adj. «mut, Cav. 432 Stumm». [Lat. *mutus, -a, -um*].

mvălesc vb. IV «invelesc», este greșit în Mikl. R. U. 2, pag. 52 XXIX, în loc de ἀμβλέσσει cum stă în Daniil. [Vezi *amvălesc*].

N.

n prep., prescurtată din *in*: *n-loclu* în locul 67; *n-feră* în țer 67; *n-casă*

în casă; *n-vale* în vale 166/27; *n-sinu* în sân 173 și pretut. Ucuta îl serie deosebit și în compunerea lui cu verbele: *n-vețū*, pentru *nvețū*; Noi am transcries: *nvețū*, *nbnunéqū* etc.

na interj. «na, iată, eacă» 67/4, 67/5.

nafoară adv. «înafară, afară, Cav. 268, draussen». [Lat. *in-ad-foras*].

năfură sb. «anaforă» 142/15 [Ngr. ἀναφορά].

name sb. «renume, Cav. 1058 Ruhm», ture. *nam*.

nămesa «printre, între, în mijlocul» 83/37, 81/24; *pre nămisa* pe la mijlocul 177/32. [Ngr. ἀνάμεσα].

nao num. «nouă, Cav. 264 neun» 178/33; *naosprădate* nouăsprezece 179/34; Cav. 265 *naoqăți* «neunzig», *naoqīți* nouăzeci 180/34; *naosprăvingiț* douăzeci și nouă 180. [Lat. *novem* = Ar. *noaiū*, din care s'a născut forma *naiū* > *nao*, prin absorbirea lui *o* din diftongul *oa* și prin prefacerea lui *ū* în *o*. Acelaș caz s'a petrecut și cu fem. lui *nou*].

nao, fem. lui *noū*; vezi *noū*.

nare sb. «nas, nară, Cav. 650 Nase» 139/14. [Lat. *naris, -em*].

nascu vb. III «nase»: *niscure* (care stă pentru *născură*) *născură*, *răsăriră* 117/2 (greșit la Mikl. R. U. pag. 73 *niscuri*). [Lat. **nasco, -ere* = *nascor*].

năsturu sb. «nastur, Cav. 439 Knopf»: *năsturl'i* nasturii 156. [Lat. *nastulum*, din *nassa*, după Pușcariu, Etym. Wtb., Nr. 1156. Nesigur].

nauntru adv. «înlăuntru» 153/21. [Din *in* (lat. *in*) + *a* (lat. *ad*) + *intru* (=lat. *intra*)].

navlu sb. «chiria pentru mersul cu vaporul, fractul, Cav. Schiffsmiethe». *vaōloz*].

năfătescu vb. IV «mă îndop, mă satur de-abinelea, Cav. 1132 săt-tige»: *că nă năfățiși* că ne-ai săturat, că ne-ai îndestulat 89/37; *năfăteaste* satură, îndestulează 93;

vu se se năfătească se vor îndestula 89/38; *nă năfătim* ne am săturat 89/39. [Cuvântul este de origine turcească, din *nafakâ* proviziune].

năh'amă adv. «puțin, nițică» 65/3, 170/28. [Etimologie necunoscută. Cea propusă de Weigand, *Olympo-Walachien*, pag. 38, este inadmisibilă, întru cât nu se constată întreb. lui *βίαμα* în limba greacă; mai probabil din *infimus*, a, um > *nfeamă* > *n'iamă*, cf. *feamir*, *beamin*].

nănte adv. «înainte»: *că nănte nănte* căci cu mult înainte 65/1; *de năntea ată* înaintea ta 159 (Vezi: *denăntea*); 165/26. [Din lat. *in-ante*].

năóru sb. «nor»: *năor'i* norii 97/51. [Lat. *nubilum*].

năpărtică «sb. napărcă, șarpe, Cav. 707 Schlange», 173/30.

năpoi adv. «iarăși, Cav. 722 wiederum», 79, 117/2, 116/1, 161/24. [Din *n*(=in) și *apoi*].

nărrăire «supărare dușmănie, iritare, Cav. 328, 696 Zorn» 119/3.

nărrăescu (*me-*) «vb. IV «mă supăr, mă înrăesc, mă mâniu»: *că nu te nărrăiși* că nu te ai supărat 77/18; *se nărrăește* se supără, se mânie 146/17. [Etimologia probabilă este cea propusă de Mikl. R. U, II, 27, din *in-reus* > *inrăescu* = *nărăescu*].

născântu pron. «unul, câtva»: *născânti* unii 149/19; *născânte zborră* câteva vorbe, unele vorbe 67/5; 67/4; 118/2. [Din *ne-scio-quantus*].

năstăsescu vb. IV «reinviez»: și *năstăsi'* reinvie 79/22; *Hristós de morți năstăsi* Hristos din morți a înviat, Cav., Alb. Stud. IV, pag. 127. [Ngr. *ἀνασταίνω* sau *ἀναστίνω*, după forma aor. a vb. din ngr.].

năstăsirea sb. «învierea, reinvierea» 79/23. [Ngr. *ἀνάστασις*].

năsu, **năsă** pron. «dânsul» 67, 79, 93, 181. [Lat. *in-issu* (=ipsus),

după *cum disu* (=dânsul), din *de-issu*. (Vezi și Pușcariu, Etym. Wtb., Nr. 87).]

nău adj. «nou, Cav. 345 neu», unde Meyer pe nedrept observă «die Schreibung bei Kav. ist ungenau», căci se întrebuintează și forma *nău*, pe lângă *nou*. Vezi *nou*.

năuntru adv. «innăuntru, Cav. 609 innen». [Din *in+ad+întra*; vezi *nauntru*].

nbunedű vb. I «îmbunez, împac»: *nbuneadă-o polea Sion* împacă pe orașul Sion, fă bine Sionului 83/30. [Din *in-bun*; azi: *îmbun, -are*].

nceău vb. I «cert, mustru, Cav. 574 greșit (ca și la Mikl. R. U. II, 27 și 64) *nkatsu* = *nceău*; *tra se ngeăce* (sau poate mai bine: *tra se nceăce*) ca să dojenească 160/24. [Bulg. *kavja zangen*, după Meyer, dar nesigură].

ncalaru, trebuiește privit ca adverbial, ci nu ca sb. Cav. 337 și deci tradus prin «călare», și nu prin «Reiter» = călăreț, deși corespunzătorul ngr. este *καβαλάροης*, în loc de *καβάλα*, cum ar fi trebuit și cum îi corespunde alb. *kal'uar*, cfr. Cristof. λεξ. pag. 139, unde *kal'uar(ε)* înseamnă numai *călare*. [Din *incabalarus*].

ncapu vb. II, III, «încap; Cav. 1148 fasse»; *ncape* (sau *ngape*) *incape* 167/27. [Din *incapio, -ere *ere*].

ncarcu vb. I «încare, Cav. 1073 belade»: *se o ncarfi* să o încarci 175/31. [Lat. *incarrico, -are*].

ncăldescu vb. IV «încălzesc»: *ncăldescu* încălzesc(ei) 134/4. [Lat. **incaldesco, -ire* (=incalresco + *caldus*), cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 808; Poate fi însă și un derivat din *caldu*].

ncărșil'atu adj. «creț, Cav. 390 kraus». [Din verbul *ncărșil'edű, ncărșel'u* încărliontez, încrețesc». Acesta din *cărșel'ű* = firele incurcate în formă de cereulețe la războiu; scripeții de la războiu, iarăși în

formă rotundă de cerculeț. *Cârșel* ă sigur din *câr(u)șel* ă (carucior), deminutiv din *cârș* (cârșor). Dacă se are în vedere formele de cerculețe ale părului creț, cred că nu va fi greu de prins raportul dintre *ncârșil'atu* (creț) și *cârșel* ă. Cfr. fr. *carrusel* «Ringelrennen», *Körting* 3 Nr. 1973. Să fie și *creț* un deminutiv în legătură cu *carrus* sau *currus*=*c(ă)r+eț* ?]

nc'l'egu vb. I «închieg»: *se lu nc'l'agă* (sau *ngl'agă*) să-l închiege 169/28. [Lat. **in-clago,-are*].

nc'l'idu vb. III «închid, Cav. 968 *verschliesse*». [Lat. *includo,-ere*].

nc'l'inare sb. «înclinare, închinăciune, rugăciune» 73/15, 81/25, 87.

nc'l'inu vb. I «închin» 65; *se nc'l'ină domnul* ă *alui* să închine pe Domnul său, să se roage la Domnul său 65/2; *tra se nc'l'ină* pentru ca să se închine, să se roage 143/16; *și se nc'l'ină și se ducuseaște deadăin* ă *cu tatăl* care este închinat și slăvit dimpreună cu tatăl 79/22; *te nc'l'inăm* te închinăm, te rugăm (ne rugăm la tine) 85/30, 101/56, 81/26; *se fure că me nc'l'ină* dacă m'as închină 65/2. [Lat. *inclino,-are*].

ncoa adv. «încoace» 65/4. [Cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 14].

nculeă adv. «încoace»: *ma suță-ți prósopa nculeă* ci înțoarce-ți fața încoace 83/28. [Vezi Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 14; Zft. f. r. Phil. XXXII, pag. 478—480].

ncurună vb. I «încunun»: *ațel* ă *și te ncurună* cu *nulă* acela care cu îndurare te încununează 93/43. [Lat. *in+corono,-are*].

ncusurratu adj. «încocoșat, Cav. 365 *bucklig*». [Cuvântul se derivă din *cusor* (= *cosor*) și n'are a face cu ture. *cusur* (= *cusur*, rest, lipsă), după cum crede Meyer, loc. cit.].

ndereptu, vezi *ndireptu*.

ndiregu vb. III «dirigez, îndrep-

tez»: *și ndireade-o innarea anoastră* și dirige, îndreptează umbletul nostru 79/23. [Lat. *dirigere*].

ndireptu, vezi *ndreptu*.

ndoápărru vb. I «mă sprijin. Cav. 31 *stütze, lehne mich*», unde greșit *me ndo apărru*. [Etimologia este din *děpalo,-are* «bepfählen, ampfählen», vezi Papahagi, *Notițe Etimol.*, pag. 4. Cu cuvântul bulg. *dopirati* «toucher, atteindre, confiner ă», cum mi s'a obiectat, n'are nimic a face. Atât sensul cât și forma se opune; ca formă ar fi sunat *dupirescu*, niciodată *ndoápăru*].

ndregu vb. III «dreg»: *ndreade-o bana anoastră* îndreptează-o viața noastră 87/34; *ndreade-le drege-le*, îndreptează-le 87/35. [Vezi *ndiregu*].

ndreptu, fem. **ndreaptă** adj. «drept, dreaptă»; *cu ndreapta* (Mikl. R. U. 2, pag. 74 *dreapta*) *mână* cu dreapta mână 134/11; *dreptu* drept 67/5; *tră cama ndreptu zbor* pentru mai drept, mai îndreptățit cuvânt 67/6; *tra se te spun* *ndreptu* ca să te îndreptezi 83/27; *ndreptil'i* pe cei drepti 95/49; *tine și ndreptil'i l'verei* tu care iubești pe cei drepti 87/34; *andreapta* la dreapta 79/22; Cav. 214 *ndereaptă*; *ndireptu* drept 83/28. [Lat. *directus,-a,-um*].

ndriptate sb. «dreptate, adevăr» 81/25, 83/29, 95/48; *sămănătoare, duhlu a ndriptătel'i* mângâitorule, spiritul adevărului, al dreptății 81/25; *soarră a ndriptătel'i* soarele adevărului, al dreptății 67/5; *ndriptăse*, (pentru *ndriptășle*) *atale* dreptățile adevărilor tale 85/33. [Din *directitas, sau derivat din *dreptu*].

ndriptare sb. «îndreptare» 85/33. [Din *ndreptădu*].

ndulțescu vb. IV și I. «îndulcesc»: *cara se ndulțească* și după ce s'ar înduleci 131/9. [Lat. *indulcio,-ire*].

ndșeamini vb. I «combin, împrechez, îngeminez»: *ndșeminăm* com-

binăm 67/4; *nđiminate* ingeminate, combinate, imperechete 67/5, 71, 73. [Lat. *in-gēmēno,-are*].

nđinucl'u vb. I «ingenuchez»: *se nđinucl'emu la Dumniđău* să ingenuchiam (să ne rugăm în genuchi) lui Dumnezeu 581. [Lat. *in-genu-c(u)lo,-are*].

nealăxitu adj. «neschimbat»: *nealăxită dumniđil'e* dumnezeire neschimbată 95/49. [Din *alăxescu*]. ngr. ἀλλὰζα, din ἀλλ'άζω.

neamărtipsitū adj. «nepăcătuit»: *neamărtipsiți* fără de păcat 85/32. [Din *ne* + *amărtipsescu*, ngr. ἀμαρτάνω].

neao sb. «nea, zăpadă, Cav. 1024 Schnee», 83/28. [Lat. *nivem*].

neapăndixitu adj. «neașteptat, subit»: *neapăndixită* neașteptată, subită 77/18. [Din *apăndixescu* ngr. ἀπαντέχω].

neaprok'atū adj. «neapropiat»: *a dōxāt'i atăēi ațel'ei neaprok'atū'i* a slavei tale neapropiate, nesperate 87/25; *luțina țea neaprok'atū* lumina cea nesperată 79/23. [Din *aprok'ū* =apropiu].

necu vb. I «innece, Cav. 794 er-tränke»: *Ațelū și nică Faraō Acel* care innecă, prăpădi pe Faraon 101/55. [Lat. *neco,-are*].

nefănerusitū adj. «nearătat»: *că ațeale nefănerusitele* că cele nearătate 83/27. [Din *fănerusescu* (arăt), ngr. φανερώω].

nelū sb. «innel, Cav. 200 *nelu* Ring»: *neale* inele 166/26. [Din *anēllus,-um*].

nemalo, vezi *nimalo*.

neșteșcu adj. «neșteșcu»: *ca nemțeasca* 67/6. [Din sl. *nemets*].

nepoțu sb. «nepot, Cav. 60 Neffe». [Lat. **nepotus,-um*, cfr. *Densușianu*, H. I. r., pag. 135 *nepōta,-am*].

neștire sb. «neștire, nepricepere» 65/3. [Din *ne* + *știre*].

neuidisire sb. «nepotrivre» 65/3.

[Cu prefixul *ne* din vb. *uidisescu*, din aor. ture. *uidi'm* «potrivii» + form. aor. ngr. în s].

ngl'egu, vezi *nel'egu*.

ngl'inescu vb. IV «glumesc, Cav. 1130 greșit *me nel'inescu*, pentru *me ngl'inescu* scherze». [Din *gl'imă* (=glumă)].

ngl'iți vb. I «inghit»: *o ngl'iți o* inghiți 169/28. [Lat. (in)-*glūtio,-ire*].

ngl'ițatu adj. «inghietat» 174/21. [Partic. vb. *ngl'ețū*].

ngărdedū vb. I «ingărdesc, împrejmuesc»: *Ngărdeață-nă cu a-vil'i ațgel'i* împrejmuește-ne cu sfinții ingeri 87/35. [Derivat din *gardu*].

ngărnescu vb. IV «mărăiu, Cav. 156 (greșit *gărnescu* «belle»). Traducerea este deasemenea greșită la Cav. prin *latru*. [Cuvânt onomatopeic, după toată probabilitatea dela «ngăr măr» cuvinte cu cari necăjim câinii și cari se aud ieșind din gura cânilor. Cu грѣмѣти «donnern» (Meyer, *loc. cit.*) n'are de loc a face].

ngrașu și **ngrășădu** vb. I «ingraș»: *ai se te ngrași* ai să te ingrași, te vei ingrășa 169/28; *tra se ngrășădu (-e)* pentru ca să se ingrașe 162/24. [Din **in-grassio,-are*, din *grassus*].

ngropu vb. I «ingrop, Cav. 311 begrabe»: *se lu ngrok'i* să-l îngropi 14/29; *și se ngrupă* și a fost îngrupat 79/22. (Cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 131).

ngūru vb. I «injur, Cav. 1033 beschimpfe». [Lat. **injurio,-are* = *injuriōr*].

ng'osu adv. în jos, jos, Cav. 393 unten». [Din lat. *deosum* (= *deorsum*); *g'* în loc de *g* în Aromăna din pricina nasalului (*i*)n. Și tot așa se explică și *nec*, în loc de *neec*, *nel*, în loc de *niel*, și poate tot așa vechiul Dr. *g'umătate*, în loc de *gumătate*].

nilbilil'u sb. «privighetoare,» 122/55 stă pentru *bilbil'u*, mai mult ea sigur din eroare de tipar la Daniil, atât la prima ediție (vezi Leake) cât și la a doua din 1802.

nica adv. «încă, Cav. 30 *nica* noch»; 131/9. Derivat din *nincă*.

niercuri, vezi *niercuri*.

nik'isire sb. «îvingere, Cav. 659 Sieg». [Din *nik'isescu*, iar acesta din ngr. aor *ἐνίκησα*].

nimalo adv. «destul, Cav. 73: *ne-malo* genügend», 65/2; din sl. *ne malo* nu puțin.

ningă prep. «lângă, pe lângă» 89/37, 175/31, 168/27. [Prin asimilație din *lingă*].

niph'u sb. «copil, Cav. 655». [Ngr. *νῆπιον*. Cuvântul este neuzitat în Aromâna].

nisie sb. «insulă, Cav. 656 Insel». Ngr. *νησί*.

nițe pron. «nici» 77/19, 91/40 și pretut.; *nițe ună* nici una 155/22.

nk'adicu vb. I «împiedice, Cav. 891 *me nk'adicu* strauchle»; *se te nk'adifi* ca să te împiedici 152/20. [Lat. *impédico*, -are].

nk'isescu vb. IV «pornesc, Cav. 619 *nkisescu* «reise ab», mai bine prin «breche auf»; *se nk'isești* să pornești 127/7. Ngr. aor. *ἐκί(η)σα* cu prefixul (*i*n); nu se opune nimic în contra acestei etimologii, pentru ca să se îndoiască Meyer, *loc. cit.*].

noapte sb. «noapte 85/32; Cav. 666 *noaptea* Nacht»; 145/17; *astă noapte* 157/23; *tru șumetăt de noapte* la miezul nopții 121/4; *a noaptili* 99/54. [Lat. *nox*, *noctem*].

nócupă sb. «bărdiță, Cav. 881 *nócopă* Handbell» 154/21; [Sl.].

noi pron. «noi» 65/4; *năluca-nă noi* miluește-ne pre noi 77/18; *pre noi* pe noi 85/33; *nă mprămutămă* ne împrumutarăm 65/3; *nă hărisescu* ne bucură 121/4; și pretut. [Lat. *nos*].

nomu sb. «lege, Cav. 661 Ge setz». [Ngr. *νόμος*].

nóstimu adj. «gustos, nostim, Cav. 663 *schmackhaft*», 159/24. [Ngr. *νόστιμος*].

nótalui (a-) adv. *nă-o dau a nótalui* înnot, Cav. 436 *schwimme*. [Derivat din *not*, *notare*].

notie sb. «umezeală, Cav. 664 *Feuchtigkeit*. Ngr. *νοτία*.

notiosu adj. «umed, Cav. 1035 *feucht*». [Din *notie* derivat].

noū adj. «nou»; *nău* nou 171/29; Cav. 345 *neu*», unde greșit crede Meyer că forma *nău* la Cav. ar fi neexactă; fem. *nao*: *nao vacă* «junge Kuh» Cav. 201; pl. dela fem. este *nao* (azi *nale*, prin analogie cu *steaună*, dar și *noaună*, la Aromâni unde singularul fem. este *noaună*): *cu cōcūri nao* cu nouă clopote 143/15. [Lat. *novus*, -a, -um, a dat *noū* (fem. *noaună*); din *noū* în poziție) neintonată s'a născut *nău*, iar *nao* din *noaună*, prin prefacerea diftongului *oa* în *a* și *ăă* în *o*].

nsarătură sb. «însăratură, Cav. 76 *Salzlacke*». [Derivat din vb. (*a*)*n-săr* sau dintr'un lat. **insalitura*, -am].

nsoru (me ~) vb. «mă insor»: *fi se nsoară (e)* ce se însoară 163/25. [Lat. **uxōro*, -are, din *uxoror*. Atât în Aromâna cât și în Megleno-rom. nu se întrebuintează decât numaidespre bărbați. Greșit stă la Weigand, Aron. II, pag. 321 că s'ar întrebuintă și despre femei].

nsusū adv. «în sus»: *ma nsusū* mai sus 65/3; *cama nsusū de neao* mai vartos decât zăpada 83/28; *cama nsusū* mai ales 65/2; *ma nsus* încă mai 93; *ș-de-ația nsus* și de acolo mai departe 67/4. [Din în-+lat. *sum*=*sursum*].

ntrebu vb. I «întreb, Cav. 277 *frage*» 181. [Din lat. *interrogo*, -are; vezi Pușcariu, *op. cit.*, Nr. 891].

ntregu, fem. **ntreagă** adj. «întreg, întreagă. Cav. 28 greșit *ndregu*, 687 «ganz, vollständig»; 171/29; *ună ntreagă* «u», un «u» întreg 67/6; *casa ată ntreagă* casa ta întreagă, fără lipsă 144/16. [Lat. *integrum, -an*].

ntrupușădu vb. I «intrupez»: *și se ntrupuși de avilă duhă* și se intrupă de sfântul duh 79/21; *s-te ntrupușădi* să te intrupezi 95/49. [Derivat din *trupos*, cași *nvărtușădu*, din *vărtós*].

nu adv. «nu, Cav. 708 nein» 65/3, 121/4, 172/3 și pretut. [Lat. *nōn*].

nucă sb. «nucă, Cav. 382 Nuss»: *nuți* nuci 133/11. [Lat. *nux, nucem*, cfr. Pușcariu, *op. cit.*, 1197].

nucu sb. «nuc» 138/13. Vezi *nucă*

numă sb. «nume» 75/15, 77, 91/40, Cav. 693; *tră numa ată* în numele tău 75/16. [Lat. *nōmen*, cfr. Tiktin-Rum. Elem. pag. 26].

nūmeru sb. «umăr, Cav. 1168 Schuler»: *pre nūmere* pe umăr (singularul) 147/18. [Lat. *humerus, -um*, cu prefixul *n*, rezultat din construcțiuni ca: *l'au din a-n-umer(ea* (iau pe umăr) > *numere(a)* > *numer(e)*].

numerus sb. «număr, Cav. 72 Zahl». [Lat. *nūmērus, -um*].

nūmeru vb. I «număr»: *și nūmeri* și numeri 181. [Lat. *nūmēro, -are*].

numtă sb. «nuntă, Cav. 151 Hochzeit»: *la numți* (sau *numți*) la nunți 135/12. [Din lat. *nūptiae*. probabil prin amestecul lui *nuntiare*, Densușianu, H. I. r. 127].

nvărtescu vb. IV «învărtesc; înfășur; întore; Cav. 1028 wickle ein», [Sl. *врътити*].

nvărtușădu vb. I «întăresc»: *Ațelă și nvărtușă loclu pre apă* Acel (=acelua) ce întări pământul peste ape 99/54. *ahătă o nvărtușă atăta*, într'atăta a întărit-o 93/44. [Din *în + vārtós*].

nveastă sb. «nevastă, mireasă,

Cav. 667 Frau» 160; *nveaste* nevaste 178/33; *nvēstīle* 145/17. [Sl. *невеста*, de asemenea neclar].

nvernare sb. «măhnire, întristare. Cav. 556 Trauer». [Lat. *invenenare*].

nvernatu adj. «măhnit, intristat». *Curbanea al Dumniță este sufletu ațelū nvernattu, înima ațeānvirnata* Jertfa lui D-zeu este sufletul cel intristat, cel umilit, inima cea înfrântă 83/29. [Din vb. *nverinu, nverinare*].

nvescu vb. III «îmbrac»: *tra se te nvesti* să te îmbraci 152/20. [Lat. *investio, *ēre=īre*].

nvețu vb. I «învăț, Cav. 569 lerne»; *Vu s-li nvețū parānomli* O să-i învăț pe cei fără-de-lege 83/29; *se li nveață (-e) la g'ine* să-i învețe la bine 160/24; *și nvițară și învățară* 65/1; *nveață-me se facū ōclima ată* învață-mă să fac voia ta 85/32. [Lat. (**in*) -*vitio, -are*, din *vitium*].

nvirinu vb. «întristez»: *nvirină* întristează 150/19; *se nu te nvirini* să nu te întristezi, să nu te amărești 144/16. [Lat. **in-venēno, -are*, din *venenum*].

nviscutu adj. «îmbrăcat» 127/7. [Din vb. *nvescu*, după perf. *nviscui* > *partic. nviscutu*].

nvistidăscu vb. IV «veștejesc»: *ași vu se nvistidăscă* așa o să veștejască 93/45. [Din *veāstidu* (=vested)].

N'

niare sb. «miere, Cav. 603 Honig»; *iere* miere 138/13. [Lat. *mēl, *mēlum*].

națā sb. «tifos, boală molipsitoare, care te face să zaci îndelung în pat» 146/17, ngr. *τὸ λοιμικόν*, bulg. *boița*, alb. *l'eng'im*. [Etimologia *nēx, nēcem*, propusă de mult de Cipariu, pare cea mai probabilă. Cfr. Körting³ Nr. 6524].

nielu sb. «miel, Cav. 78 Lamm»; *niellu al Dumniță* mielușul lui D-zeu

85/31; *nél'i* mieii 119/3. [Lat. *agnellus*, -um].

N'ércuri sb. «Miercuri»: *N'ercurea* = Miercurea 427/7; 68/8. [Lat. (Dies) *Mercurii*].

nergu vb. III «merg, mă duc»: *nergu* se duc, merg (poate fi și *nergu*) 122/5.

nișoru adj. «ușor, Cav. 259 leicht» [Din *Vișor*].

nicu adj. «mic, Cav. 617 klein»: *nicu* *cuțutu* micul *cuțit* 155/22; *niți* mici, cei mici 130/9, 125/6; *cama niși* (din *niși*) pe cei mai mici 160/24; *a nișiloră* (în text: *nișiloră*) acefior mici 67/5.

nicuză adj. «mititel» 69/8. [Derivat din *nicu* + suf. alb. -ză. -ză].

nilă sb. «milă, îndurare» 81/26; *cu multă nilă* mult îndurător, milostiv 93/44. [Sl. *Милл*].

niluescu vb. IV «miluesc mă îndur de cineva»: *niluește* miluește 93; *șă va-și niluească pre usmek'ar'i alăi* și spre slugile sale se va umili 97/52; *ma te niluiși* ci te ai îndurat 77/19; *nilueă-te pre amărtiile a-noastre* îndură-te de păcatele noastre 75/16; *niluea-nă noi* miluește-ne pe noi 75/15, 75/16; *niluea-te* îndură-te 75/16. [Derivat din *nilă*].

niluire sb. «miluire, îndurare» 81/26; *mulțeața niluiriloră atăoră* mulțimea îndurărilor tale 81/26.

niluită adj. «milostiv, îndurător» 169/8, 93/44; *vărtosă niluite* prea milostivule, prea îndurătorule 87/34. [Din *niluescu*].

nil'e sb. «mie»: *ună nil'e* o mie 181, pl. *dao nil'i* două mii 181.

nołguc adv. «mijloc» 156/22. [Din *medium locum* > *neđloc*, și prin metatezare *nołguc*, cu *u* din *o*, când nu-i accentuat în Arom.].

O

Oae sb. «oea, Cav. 821 Schaf»; *oile cile* 119/3, 169/28. [Lat. *ovis*, *ovem*].

oală sb. «oală, Cav. 998 Topf» 159/24. [Lat. *olla*, -am].

oară sb. «oara, dată»: *tră altă oară* pentru altă dată 164/25; *cu ună oară* dintr'odată 170/29; *ma mültele ori* de cele mai multe ori 125/6; pl. *orle* «mătânii», ngr. τὰ κομπολόγια 181. [Lat. *hōra*, am].

oarfănu adj., sb. «orfan, sărac», Cav. 703 verwaist, 824 arm», 95/49; *oarfăul'i* săracii 89/38, 128/8, *a oarfănlor* (gen.) 146/17. [Lat. *orfānus -a, -um = gr. ὀρφανός].

oaspe sb. «oaspete, musafir, Cav. 1062, Freund»: *cu oăspil'i* (-sl', din -tl') cu oaspeții 133/10, 176/32. [Lat. *hōspes*, *hospitem*].

oaste sb. «oaste, Cav. 1075 Heer». [Lat. *hōstis*, -em].

obdăți num. «opt zeci, Cav. 682 achtzig». Vezi *optu*.

oboru sb. «curte, Cav. 96 Hof». [Sl. *оборъ*].

oclu sb. «ochiu, Cav. 596 Auge»; *ocli* ochi 99/52, 77, 141/14; *se nu lei de occlu* să nu-ți fie de deochiu, alb. t_z mos mareș pe (=per) siu, bulg. da ne zemaș of oco 150/19. Cfr. mai sus vb. *lau*.

Og sb. «Og» 97.

ohtică sb. «oftică, Cav. 501», din ngr. ὀχτικα.

oh'e'l'e sb. «șipar, Cav. 1118 Aal», din ngr. τὸ χίλ.

omu sb. «om, Cav. 61 Mensch» 95/49, 69/7, 149; *tră omłu* pentru omul 118/2; *mulță gintă de oamii* mult norod de oameni 132/10; *tră noi oămeil'i* pentru noi oamenii 79/21; 97/52. [De sigur eroare de tipar atât în prima, cât și în a doua ediție la Daniil, pag. 118/2 ομλω, cu v; cfr. pag. 155/21 și 170/29

ὄμιλος. [Din lat. *homo*, pl. *homines*].

ómiu adj. «la fel, Cav. 690 gleich»; cfr. τα ὀμιον *asemenea* 99/53. Ngr. ὀμοιος.

optu num. «opt, Cav. 686 acht» 71/12, 178/33; *optudîfi* optzeci 180/34 și *obdâfi* Cav. 682, (formă care se aude și azi la Aromâni); *optusprădăte* optsprezece 179; *optusprăving'it* douazeci și opt 180, *optusute* opt sute 180. [Lat. *octo*].

optusprădăte num. «optsprezece» 179/34.

orbu adj. sb. «orb; cerșetor, Cav. 1030 blind»; *a órg'ilorū* la cei orbi 95/48; *la org'i* la orbi 128 8. [Lat. *orbis*, -a, -um].

orđu sb. «orz, Cav. 493 Gerste». [Lat. *hordeum*].

orđinie sb. «ordin, Cav. 697 Befehl, Erlass», ngr. ἔρδινία.

órixea sb. «dorirea, pofta» 93/43, ngr. ὄρεξις.

orixescu vb. IV «poftesc, Cav. 698 *orexescu* verlanget»; *se nu orixești* să nu poftesti 91/42. [Derivat din *órixex*].

orizu sb. «orez, Cav. 837 Reis». [Din ngr., vezi Meyer, Alb. Wtb., pag. 216. Azi se zice: *ariz*, *uriz*].

osu sb. «os, Cav. 430 Knochen»: *oasé* 69; *oásele* 83/28, *oásile* 141/14. [Lat. *ossium*].

ou sb. «ou, Cav. 973 *ou tiqnisit* «Eierkuchen», 93 *ou* «Ei»; *oăă* ouă 69; *oáo* ouă 121/4. [Lat. *ovum*].

P.

Pade sb. «loc, șes, poiană, Cav. 364, Feld, Ebene»: *m-pade* în șes 117/1. [Din gr. πᾶδιον > *pade* cum crede Meyer, este greu. Cuvântul este de origine sl. și este în legătură cu *pădină* (cfr. bulg. *падина*, din *падати*)].

palmă sb. «palmă, Cav. 719, 770

flache Hand, Spanne», 140/14. [Lat. *palma*, -am].

pal'u sb. «paiu, Cav. 104 Stroh»: *pal'e* paie 162/24. [Lat. pl. *patea*].

panavía triadă sb. «prea sf. Treime» 81/16, 75 etc. [Ngr. *παναρία τριάδα*].

papu sb. «moș, bunic; Cav. 730 Grossvater». [Lat. *pappus*, -um].

parădisu sb. «paradis, Cav. 732 Paradies», 182. [Ngr. *παράδεισος*].

paranomil'e sb. «fără de lege» 83; *paranomil'le* fără delegile 75/16, 77/19. [Ngr. *παράνομία* + *suſ-il'e*].

paranomū adj. «cel fără de lege». *paranoml'i* pe cei fără de lege. [Ngr. *παράνομος*].

parmacu sb. «zăbrele, Cav. 339 Gitter, turc. *parmác*.

parte sb. «parte, Cav. 608 Theil»: *pre dao părți* în două părți 99/55; *tru tute părțile* în toate părțile 129/8 *câte ună parte* câte o parte 138/13. [Lat. *pars*, *partem*].

paru sb. «par, Cav. 723 Pfahl». [Lat. *palus*, -um].

pascu vb. III «pase»: *se pască* să pască 162. [Lat. *pasco*, -ere].

pasprădăte num. «patrusprezece» 179/33. [Din *pa(tru)* + *spre* (=supra) + *dăte*].

pasprăvinviți, pasprăving'it num. douăzeci și patru» 67/4, 171/29. Format ca și numărarea dela 11—19: unimea, plus prepoziția *spre* (supra), plus *vinviți, ving'it*.

Paște sb. «Paști» 178/33. [Lat. *Paschae*].

pată sb. «gâscă, Cav. 1121 Ganz, dar greșit Weigand «Ente»; *pătile* găștile 124/6. [Cfr. Körting² Nr. 6917; Mayer, Alb. Wtb. 324].

patérū sb. «tată, sf. părinte»: *cu pălăcăriile* a *patelor* cu rugăciunile sf. părinți 87/30; 89/36; 81/25. [Ngr. (Vocat.) *πάτερ*, ci nu din Nöm. *πατέρα*].

patridă sb. «patrie» 65.

patru num. «patru, Cav. 988 vier» 178/33. [Lat. *quatuor*].

patruđăți num. «patruzecei, Cav. 859 vierzig», în Daniil *patruđiți* 132/10, 180/34 [Din *patru* + pl. lui *đațe: đăți*. Forma *điți*, probabil stă pentru *điți* (= *đăți*). Această formă este cu totul neobișnuită].

patruđiți, vezi *patruđăți*.

patu sb. IV «pățesc, sufer, trag, Cav. 713 leide»: *nu pați* nu pățești, nu ți se întâmplă nimic 147/18; 150/19; *și păți* și suferi 79/27. [Lat. *patis, -ire*].

patu sb. «pat, Cav. 490 Bett». Ngr. *πάτος*

Pavlu sb. «Pavel, Paul»: *apóstollu Pavlu* sf. Paul, apostolul Paul 65/2.

pădure sb. «pădure, Cav. 548 Wald». [Lat. *padulem*, pentru *paludem*. Cfr. pentru trecerea sensului dela «mlaștină» la cel de «pădure», cuvântul *baltă*, care la Giurgiu are și sensul de *pădure*: Mă duc la «baltă» să car lemne = mă duc la pădure să car lemne].

păfsescu sb. IV «încetez» 123/5. [Din ngr. aor. *ἔπαυσα*, R. U. 2 pag. 76 greșit *παύσατε*].

pălate sb. «palast, Cav. 720 Palast». Ngr. *παλάτι*.

pălăcrăsescu și **pălăcărseescu** vb. IV «rog»: *tra se pălăcrăsească la Dumniđău* pentru ca să se roage la Dumnezeu 142/15; *se pălăcărsească* 65/3; *lu pălăcărșim domnulă* îl rugăm pe Domnul 65/8. [Ngr. aor. *ἐπαράλῃσα*, din *παράκαλῶ*].

pălăcările sb. «rugăminte; rugăciune» 75/17, 77/20, 87/35. [Din Ngr. *παράκαλία*, prin metatezarea reciprocă lui r-l=l-r].

pălăcărseescu, vezi *pălăcrăsescu*.

pălmună sb. «plămân, Cav. 793, 1065 Lunge». [Lat. *pŭlmo, -onem*].

păn, pănu, pănă prep. «până»; *păn* 65/2 și pretut (Ucuta); *păn* 131;

pănu n-feru până în cer 130/9; [Lat. *poene*].

pânăvie sb. «prescură adusă spre a fi sfințită la biserică» 142/15. [Ngr. *παναγία*, cu sensul din Arom. nu-l găsesec în ngr.].

pândă sb. «pânză, Cav. 724 Leinwand». [Lat. **pandia, -am*, cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1323].

pâne sb. «pâne, Cav. 1166 Brot» 67/6, 75, 89/38, 171/29, 128/8. [Lat. *panis, -em*].

pângănescu vb. IV «pângărese, spure, Cav. 562 besudle». [Din *pângănu*].

pângănu sb. «păgân»: *a pângănu-lor* a celor păgâne (neamuri) 99/52. [Lat. *paganus, -a, -um*, prin nazalizarea lui *a* din *pa-*, datorită lui *n* următor].

pânăviru sb. «bâlcu, Cav. 724 Kirchweih», [Ngr. *πανηγύρι*].

pânticu și **pântecu** sb. «pântec, Cav. 326 Bauch»: *pânticlu* pântecel 167/27; *carpollu a pânticăl'i atăei* rodul, fructul pântecelui tău 81/24. [Lat. *pantex, -icem*].

păpuță sb. «ghiată, Cav. 731 Schuh; cu *păpuțe* în ghetă 174/31. [Turc. *papúc*].

păreseni sb. pl. «păresemi, post» 133/10. [Lat. *quadragesima*].

părinte sb. «părinte»: *părintil'i atăi* pe părinții tăi 129/8. [Lat. *parens, parēntem*].

părumbu sb. «porumbel, Cav. Taube»; *părúng'il'i* porumbei 123/5. [Lat. *palumbus, -um*].

păstosescu vb. IV «pus în sare, Cav. 735 salze ein», ngr. *πατώνω*.

pășă sb. «pașe»: *pășălar'l'i* pașalele 146/17. [Turc. *paşá*; pl. *pășălar'l'i*, din pl. turc. *paşalar*].

pătiğune sb. «botez, botejune» 79/23. [Lat. **baptizîonem*, din *baptizo*].

păunu sb. «păun, Cav. 711 Pfau». [Lat. *pavo, -onem*].

păzare sb. «târg, Cav. 712 Markt» 132|10. [Turc. *paşâr*].

pâteđu vb. I «botez, Cav. 110 taufe». [Lat. *baptizo*, -are].

peană sb. «pană, Cav. 1085 Feder». [Lat. *penna* -am].

peápene sb. «pene galben, Cav. 748 *peápine* Melone»; *de pépeňi* de pepeni galbeni 134|11. [Din lat. *pēpo*, *inēm, probabil prin încrucișarea cu gr. *πέπων*].

pecuraru, vezi *picuraru*.

pedestru sb. «pedestru, Cav. 741 Fussgänger». [Lat. *pedester*].

peducl'u sb. «păduchiu, Cav. 1154 Laus»; pl. *peducl'i* 156|22. [Lat. *pedūc(ū)lus*, -um].

pedimó sb. «caznă, Cav. 114 Falter». [Din ngr. *παίδεμό*].

pedevsescu, vezi *pidipsescu*.

pétală sb. «potcoavă, Cav. 754 Hufeisen». [Ngr. *πέταλον*].

peturic'le sb. «potârnichie, Cav. 749 Rebhuhn» 123|5. [Stă pentru *peturric'le*, din *peturnic'le* <lat. **cutîrnic(u)la*, -am=*cotîrnic*].

pericul sb. «pericol, Cav. 383 Gefahr». [Din ital. *pericolo*].

péronă sb. cuiu, Cav. 383 Nagel». [După Meyer, *péronă* ar fi greșit accentuat la Cav., în loc de *perónă*. Cuvântul se aude *pérună* și mai mult *pénură*, despre care vezi *Notițe Etimol.* ale mele, pag. 41. Bănuesc că *péronă* la Cav., cu *ro* este simplă scriere ortografică, luându-se greșit după ngr. *περόνη*, cum face și în alte cazuri, atât cu cuvintele românești cât și cu cele albanezești. De altfel Daniil scrie *pérună* 121|4].

peru sb. «păr, Cav. 1023 Haar»; *perri* (pentru: *per'i*) *se scoală* perrii se scoală (= părul mi se face măciucă, mă îngrozesc) 158|23; *per'i* perii 156|22; *tra se nu lă cadă țivă pre perri* (în text greșit: *perri*) ca să nu le cadă ceva pe păr 172|30. [Lat. *pilus*, -um].

pérună sb. «cuiu»: pl. *péru-ne* 121|4 [Lat. *pinnūla*, -am; vezi *péronă*].

pescu sb. «pește, Cav. 452 Fisch»: *mari pești* mari pești 136|12; *péștil'i* 116|1. (În acest din urmă citat nu-i exclusă puțința de a fi o greșală la Daniil z, în loc de τ, adică *péștil'i*. Azi se zice însă și *péșc'il'i*, *esc'i* în loc de *est'i* la Bitolia, Crușova, etc.). [Din lat. *piscis*, *piscem*. Arom. *pescu* (se aude și *peaște* Sămărina) din pl. *pești*, după analogia substantivelor și adj. în -escu].

peșk'eșă sb. «dar, peșches, Cav. 244 Geschenk, greșit prin *ke* în loc de *k'e*. [Turc. *peşk'eş*].

piconosu adv. «des, Cav. 825dicht», ngr. *πικρός*. [Neuzitat].

picuraru sb. «păstor, cioban, Cav. 130 *pecuraru* Hirt», 69|10; *picurarru* (în text: *picuraru*, unde poate fi un *r* cu totul gutural, care se aude ca ngr. γ) păstorul 168|28.

pidipsescu vb. IV «pedepsesc, Cav. 714 *pedevsescu* bestrafe»; și *nă pidipseaște* și ne pedepsește 146|17. [Ngr. aor. *ἐπαίδευσα*].

Pilátu sb. «Pilat 79|22.

piloňu sb. «absint» 157|23 (greșit la Mikl. R. U. 2, pag. 76 *πικρόνυου*].

pingu vb. III «împing, Cav. 919 dränge, stosse»; *se pinđi* să împingi 141|14. [Lat. *impingo*, *impingere*].

pinğere sb. «fereastră»: *pinğerră* ferestrele (-rr=-rl) 143|16. [Turc. *penğér*].

piperu sb. «piper, Cav. 774 Pfeffer». [Lat. *piper*, ngr. *πίπερ*, cuvânt de ordine culturală].

pirazmó sb. «ispită»: *se nu nă aduși pre pirazmó* să nu ne duci în ispită 75|17. [Ngr. *πειρασμός*].

pisă sb. «păcură, Cav. 775 Pech», ngr. *πίσσα*.

piscuru sb. «prescură», 142|15. [Bulg. *prescur*, mac. bulg. *proscurî*].

piste sb. «credință, Cav. 776.

Trueu» 77/21; *a pistil'i* a credinței 68/5, 65/2. [Ngr. πίστις].

pistipsescu vb. IV «cred» 65/1; *pistipseaște* crede 73/15. [Ngr. aor. ἐπίστανσα].

pitrecu vb. III «trimit, petrec pe cineva, însoțesc pe cineva; Cav. 932 schicke»; *și se pitreți* și să trimeti 129/8; *pitrică* trimise 97/51. [Din lat. *përtricio, -*ëre*].

pită sb. «plăcintă, Cav. 777 Art Kuchen», ngr. πίττα; cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 340.

ph'eșcă sb. «persică. Cav. 840 Pfirsich». [Din alb. pješk=pe(r)si-cum].

plantă sb. «plantă, Cav. 1094 Pflanze». [Probabil greșală la Cav. pentru *plântă* < lat. *planta*, -am. Neologizm nu-i admisibil în cazul acesta la Cav].

planu sb. «plan, Cav. 780 Irrtum», ngr. πλάνη.

plase sb. «creațiune; lume, popor»: *tute plăsile* toate neamurile 65/4. [Ngr. πλάσις].

plază sb. «zidire, creațiune» 93/45. Ngr. πλάσμα.

plângu vb. III «plang, Cav. 418 weine»; *și plângu* și plâng [ei] 130/9 [Lat. *plango*, -*ëre*].

plăscănire sb. «pleznire»; (greșit tradus la Cav. 502 Geräusch. [Cuvânt onomatopeic din *plasc*! cfr. *dinginescu*, din *facu ding*! *zdupunescu*, din *zdup*! *cărțanescu*, din *cărț*! etc.].

plăseđu vb. I «turtesc». Acesta-i azi sensul propriu al lui *plăseđu*; în Cav. 781 πλασσέντζου «bilde, schaffe». cu doi σ este simplă scriere ortografică, după ngr. πλασσω, de unde se derivă. Nu trebuie deci transcris *plăseđu*, cu ș, cum face Meyer].

plătescu vb. IV «plătesc; Cav. 785 bezahle»; *ș-nițe nă plăți* și nici nu ne răsplăți 93/44. [Sl. платити].

plătire sb. «plată, plătire»: *plă-*

tiră(pentru *plătire*)=plătirile 91/43.

plătunu sub. «cerb, Cav. 258 Hirsch». [Sl. плотоунь]. Neuzitat.

plecu vb. I «plec, Cav. 903 meplecu bücke mich». [Lat. *plico*, -are].

plicatu adj. «plecat, umilit»: *cu sîfletu plicătū* cu sufletul smerit 77/20.

pliguescu vb. IV «rănesc»: *pliguesțe* rănește 150/19. [Derivat din *plagă* > plăguire > pliguire].

pliăre sb. «țiglă, Cav. 789 Ziegel», ngr. πλιάρη.

ploače sb. «placă»; *ploci* plăci 121/4. [Sl. плоча].

ploae sb. «ploae» 97; *că va se da ploae* că o să plouă 164/25. [Lat. *ploja, pentru *pluvia*].

plucosescu vb. IV «cad peste, Cav. 779 überfalle». [Ngr. aor. ἐπλάζωσα].

plupu sb. «plop» 117/1. [Din lat. *pōp(ū)lus*, prin metatezare].

pl'andă sb. «șopron» 173/30. [Sl. плѣвница. Azi se zice *pl'ám(i)ță*].

pnevma sb. «spirit», ca termen gramatical 67/5. Ngr. πνεμα.

poarcă sb. «scroafă, Cav. 897 Sau». [Lat. *porca*, -am].

poartă sb. «poartă, Cav. 804 *poarte* (!) Thur». [Lat. *porta*, -am].

pomu sb. «pom, Cav. 827 Obst.» 148/18; *pomlu* pomul 153/21; *poamile* poamele 129/8. [Lat. *pomum*].

Póndiu sb. «Pont (Pilat)» 79/22.

ponță sau **ponďă** sb. (azi *bonďă*) Cav. 154 Blumentopf. În Arom. azi înseamnă și tîpsie de pământ în care se coace pâne de mălaiu sau plăcintă de mălaiu numită *baďară* [Sl. поница, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 347.

porcu sb. «porc, Cav. 185, 1127 Schwein»; *porțil'i* porcii 167/27. [Lat. *porcus*, -um].

portu vb. I «port, Cav. 459 trage fort, 116, 1071 trage»; *se porți* să porți, să îmbraci 178/33; *poartă*,

poartă (ei) 121/4; *se purtăm* să purtăm 157/23. [Lat. *porto*, -*are*].

pótană vb. «grindă din pod care susține acoperișul casei, Cav. 233 Balken», 154/21. Azi se zice *pótane* (Cfr. Din lit. *popor Arom.* pag. 33) și de sigur este bulg. *потошь* «plafond». Greșiți Mikl. și Mayer, *loc. cit.*

poté adv. «nici odată nici când: greșit la Cav. 807 prin «einmal». Ngr. *ποτέ*.

potire sb. «pahar, Cav. 809 Becker». Ngr. *ποτήρι*.

potraricū, vezi *protaricū*.

potralicū, vezi *protaricū*.

potu vb. I «pot, Cav. 304 kann»; *că nu potu* căci nu pot 140/14; *cu ațed ți poți* cu acea ce poți 128/8; *nu poate* nu poate 65/4; *putém* 67/5; *potu pot* (ei) 163; *putim* puturăm 65/2. [Lat. *pōteo, *tēre].

poximađă sb. «pesmet, Cav. 727 Zwieback». Ngr. *πασμαδί*.

pragu și **preagu** sb. «prag, Cav. 395 *preagu* Schwelle»; *tru preaglu de supără și tru preaglu de g'osu* în prag de sus și în pragul de jos 150/19. [Din sl. *пpагъ*. Este greșit Meyer, Cav. 395, că *preagu* trebuie îndreptat în *pragu*. Alături există ambele forme și azi, cași *greasu*, lângă *grasu*].

prașu sb. «pras, Cav. 817 Fleischzwiebel»; *praș'i* prașii 134/11. [Ngr. *πράσον*; greșit Mikl. R. U. 2, pag. 77: *praș'i*. Forma Arom. *prașu*, din pl. *prași*. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 357].

pravđă sb. «vită mare» 91/42; *prăvdă* 97/51; *prévdile* (= *prăvdile*) dobitoacele, animalele 118/2. [Cuvântul vine din *pravda* «cea dreaptă» etc. după cum am probat în «Graiu-bun». An. I, pag. 88, vitele fiind considerate ca nevinovate, drepte].

prărăndu sb. «prânz» 87/36, 89/39. [Lat. *prandium*].

prăscutescu, **prărăscutescu** vb. IV «stropesc, Cav. 834 besprenge»;

vu se me prărăscutești cu isop stropi-mă-vei cu isop 83/27. [Derivat din *proscot* (=strop). Azi mai mult *prărăscuk'escu*, prin prefacerea lui *t* în *k'*, după cum și contrariul se petrece: *năfătescu*, din turc. *nafaca* (proviziune), pentru *năfăk'escu*].

pre prep. «pe» 136/12 și pretut.; *pre locu* pe loc, pe pământ 116/1; 65/1; *căđutlu pre apelpisire* cel căzut în deznădejde 77/19; *pre numa* în numele 75/15; *pre avilū duhū* pe sf. duh 79/22; *și pre un domnu Iisū Hriștollu* și într'unul domn Iisus Hristos 79/21; *pre grăderă atale* întru cuvintele tale 83/27; *au nărăire pre omu* au mânia, necaz asupra omului 119/3; *se nu dai mărătirie minčunoasă pre vișinlu atăū* să nu mărturisești pe nedrept în contra vecinului tău 91/42. [Lat. *per*].

preftu sb. «preot, Cav. 728 Prie-ster», 89/37. [Lat. *prēbiter*, -*t(e)rum*].

preimnare sb. «plimbare, Cav. 870 Spatziergang». [Lat. *perambulāre*].

prepsescu vb. IV «prinde, stă bine, Cav. 818 es schickt sich», ngr. *πρίπει*, aor. *ἐπρέψα*.

preste prep. «peste» 97/51; *priste* peste, pe 99. [Din *pre+stră*].

pret prep. «prin» 99/55, 105/55. [Din *pre+t(r)u* > *pret(ă)*].

primnu vb. I «plimb»: *iu te primnași?* unde mi te-ai plimbat? 181. [Lat. *per-ambūlo*, -*are*].

primăveara sb. «primăvara», 124/6. [Lat. *prīma-vera*].

pripsescu vb. IV «trebuie, se cuvine, se cade»: *Atăea s-pripseaște alăvdăcūnea Ție ți se cuvine lauda* 87/33; *pripseaște se cuvine* 141/15, 126/7, 170/29. [Ngr. *πρίπει*, din aor].

priste, vezi *peste*.

prīție sb. «zestre, Cav. 822 Mit-gift», ngr. *πρωτίον*. [Azi se zice *pirție*].

proaște sb. «praștie, Cav. 969 Schleuder». [Sl. пращра].

procopsitu adj. «pricopsit»: *procopsiți* pricopsiți, trebnici 149/19. Vezi *prucupsescu*.

profitu sb. «profet»: *cu profisli* (pentru *profisli*) cu profesli 79/23. [Ngr. προφήτης].

prosfăvu sb. «fel de păpară» 120/3, ngr. προσφάρι.

prósopă sb. «față» 83/28; *luțina a prósopăti atăci* lumina feței tale 79/23; *cu trei prósopē* cu trei chipuri 73/15. [Ngr. πρόσωπον].

protariou adj. «prim născut; care naște pentru prima dată». In Ucuta vin formele următoare, cari, după părerea mea, se reduc la *protariou*: *cu potraliști* cu cei întâi născuți 99 (prefăcut din *protalic*, cu *r-l* din *r-r*); *potraviști* pe cei întâi născuți 97/51. (Probabil *potravică*, pentru *potrariou*). [Din *protu* (întâi) + suf. *-aric*, cfr. *vișărică*, *ngrinarică*, din **vești* (=vișiu), *ngrine*. Azi *protarică* (*cătauă*, *oae*) înseamnă cătea, *oae* care fată pentru întâia dată; iar *cătelă* *protariou* = cățel născut din cătea «protarică», despre cari se crede că, dacă nu-l omori, devine căne turbat. Nici un păstor nu ține căței «*protarici*». *Potraviști* 97/51 poate fi greșală pentru *potrariști*].

protu num. «primul, întâiul, Cav. 823 erster»: *prollu vinu* primul vin 132/10. [Ngr. πρώτος].

prucuvită sb. «pojar», ngr. ά-τρύνα 145/16. [Azi *prucuvită*; *purkuvită*; greșit la Daniil cu *h*: din *porcu* + suf. (*ŷ*)*ită* boală porcească, fr. rougeole de cochon, germ. Klauen-seuche der Schweine].

prucupsescu «devin de treabă, mă fac trebnic»: *tra se prucupsesți* pentru ca să prosperi 91/41; *va se prucupsescă* se va face de treabă, se va pricopsi 176/32. [Ngr. προκόπτω, aor. πρόκοψα].

prună sb. «prună, Cav. 202 Pflume» [Lat. *pruna*, -am].

psili sb. «spirit lin» 67/5. [Ngr. ψιλή].

psulisirea sb. «cântarea la biserică» 75/17.

psulisescu vb. IV «cânt» 97; Cav. 1151 greșit *psulisescu* cu *l*; și aci Cav. scrie cu doi *l*, din simplu sistem ortografie, după cum scrie și *péronă*, pentru *pérună*, *alăxescu* etc.; *voi se psulisescu* vreau să cânt 65/2; *vu se psulisescu* numai ată o să cuvânteze numele tău 85/32. [Ngr. aor. ψάλλησα].

psusescu vb. IV «mor (despre animale usitat), Cav. 1161 krepiere». [Ngr. aor. ψύω(η)σα, din ψωφω].

puil'ă, pul'ă sb. «pasere, Cav. 815 Vogel»; *nu hărnească puil'ă alăi* nu nutrește pe puii săi 125/6, 121/4; *h'ertu puil'u* puu fierț 170/29. [Lat. **pulleus*, -um, din *pullus*].

pulă sb. «pulă, Cav. 1165 männliches Glied».

pulpă sb. «pulpă, Cav. 63 Wade». *pulpile* pulpele 141/15. [Lat. *pulpa*, -am].

pulbere sb. «praf, pulbere, Cav. 453, 890 Staub. [Lat. *pulvis*, -erem].

pulanu sb. «băț, Cav. 210, 829 Scheit, Holz». [Sl. польнь].

pungă sb. «pungă, Cav. 812 Beutel», ngr. πογγί. [Etim. necunoscută].

punte sb. «punte» 69/10, 159. [Lat. *pons*, *pontem*].

puriou, purițe sb. «purece, Cav. 1162 Floh»; *puriți* pureci 157/22. [Lat. *pulex*, *pulicem*].

puscă sb. «oțet, Cav. 676 Essig». [Lat. *pusca*, -am, span. *posca*].

puștuescu vb. IV «îmbrățișez: *se te puștuești* să te îmbrățișezi 176/32. [Din alb. *puštó*].

pușcl'e sb. «ciumă» 146/17 (în text desigur greșală πούτλας). [Din lat. *pūst(ū)la*, -am].

pútridu adj. «putred» 167/27. [Lat. *putridus*, -a, -um].

putriđăscu vb. IV «putrezesc, Cav. 857 verfaule»; *că putriđăscu* căci putrezesc 164/25. [Derivat din *pútridu*].

puțanu adj. «puțin, Cav. 688 *puținu* wenig»; *puțăna* puțina 65/1; *puțână zămane* nițică vreme 131/9. [Lat. *putinus -a, -um, din *putus*].

puțu sb. «puț, Cav. 761 Brunnen», 166/26. [Lat. *puteus*, -um]

R.

radă sb. «rază, Cav. 36 Strahl». [Lat. *radia*, -am, din *radium*].

rrană sb. rană, Cav. 787 Wund». [Sl. рана=plaga].

rao sb. «rouă, Cav. 241 Thau», 153/21. [Lat. *rōs*. Acelaș caz de absorbibiune a lui *oa* în *a*, cași în *dao*, *nao*, *adaru* etc.].

(r)rădățină sb. «rădăcină, Cav. 836 Wurzel» 69/9, 153/21. [Lat. *radicina*, -am, din *radix*].

răgóz(ũ) sb. «rogozină», Cav. 1149 *răgoju* (Meyer, greșit: *răgoziu*) Strohdecke»; *răgóz* 171/29. [Sl. рогозъ].

răgăescu vb. IV «răgăiu, Cav. 273 rülpse». [Sl. рыгати].

răk'ie sb. «rachieu, Cav. 831 Brantwein», 135/11, 176/32. [Turc. *rakî*].

rrămănescu adj. «romănesc»: *rrămăneasca* (limba) românească 67/4; *zboarră rrămănești* vorbe romănești 67/5. [Derivat din *rrămănu* = *Romanus*].

rrămănũ sb. «Romănũ» 69/9. Nu poate fi confuzie cu «rămăiu», pe care Ucuta îl transcrie prin *arră-mănnũ*. [Lat. *romanus*, -a, -um].

rrăne sb. «răie, Cav. 1167 Krätze 148/18. [Lat. *aranea*, -am].

(r)rău sb. «rău, Cav. 806 Fluss»;

rrăurre (-ă), pentru *răurle*), răurile 116/1.

(r)rău adj. «rău, Cav. schlecht»; *facu rău* fac rău 134/11; *rrău* 83/27, 69/9; *de rao fără* de neam prost, de proastă familie 149/19; *tute ralle* toate relele 151/20; *ș-de rrale* și de rele, de răutăți 87/35; *rrăil'i* pe cei răi 141/14. [Lat. *reus*, -a, -um].

răzuescu vb. IV. «dărâm»: *nu se răzuește* nu se dărâmă 174/31; *răzuescu* dărâmă (ei) 154/21. [Din alb. *řezóǰ*].

rooare, vezi *arcoare*.

reză sb. «țițină, Cav. 949 Thürangel». [Turc. *rezá*, *rezé*].

rócutu sb. «roată»: *rócutile* roatele 161. [Probabil din *rocca, +suf. -ot, devenit -ut fiind neintonat, ca în *cócut*; pentru accepiunea aceea vorbește și faptul, că prin *rocutu* se înțalege la Aromăni mai mult «prăpastia», unde se rostogolește orice. De aci mai multe numiri de localități în Pind: *Arócutlu din Tiște*, *Arócutlu ali Moașe* etc. Cfr. Körtling³, Nr. 8121].

róidă sb. «rodie, Cav. 841 Granatapfel». Ngr. *ρόϊδα*.

rosa (sau *roșa*?) «rață»: *róșile* (= *rósile*?) rațele 124/6; alb. *rosz*. [Etim. nesigură].

(r)roșu adj. «roș, Cav. 431 roth»; *amarea ațea roșa* marea roșie 99/55, 101; *rroșu* 69/9; *roșlu veștu* postalul roșu 177/32. [Lat. *rōseus*, -a, -um].

(r)rozu sb. «nod, Cav. 842 Knoten im Baum», ngr. *ρόζος*.

(r)rșine, vezi *rușine*.

(r)rugă sb. «simbrie, plata de tocmeală, Cav. 839 Lohn». Din sl. *ruga* < medio lat. *roga*. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 367; Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1472, Papahagi, Notițe Etimol., pag. 6. Din *rrugă* > *arug'eđu* (me-) «mă întocmesc, mă bag în serviciu la cinevã».

(**r**)**rugu** sb. «rug»: *tru rugu* lat. in fruticeto 178|33; *rrugă* 69|9. [Lat. *răbus*, -um «mur», cu prefacerea intervocalei -b- în -g-, cași în alte cuvinte românești. Desvoltarea semasiologică este clară, murul fiind un stufiș de măracini].

rrupaslu sb. «repausul, odihna» 91|41. [Din vb. *rrupăseđu*, *rrupăs*].

rusu adj. «rus, blond, Cav. 669 blond». [Lat. *ruseus*, -a, -um].

rușine sb. «rușine»; *rșine* rușine 163|25; *că l'-o-rșine* că-i este rușine 175|3. [Lat. *rosinus, -a, -um, din *rosa*].

rușunatu adj. «rușinat, făcut de rușine» 128|8. Din *rușunedă*.

S.

sacu sb. «sac, Cav. 850 Sack»; *safi* saci 174|31. [Lat. *saccus*, -um].

salțe sb. «salcie 117|1. [Lat. *sal(i)cem*, din *salx*].

sapu vb. I «sap, Cav. 879 grabe». [Lat. *sappo, -are, din *sappa*].

sardelă sb. «sardelă, Cav. 860. Sardelle». Ngr. *σαρδέλλα*.

sare sb. «sare, Cav. 37 Salz», [Lat. *sal*, *salem*].

saru vb. IV, „sar, Cav. 764 springe». [Lat. *salio*, -ire].

săate sb. «ceasornic, ceas, Cav. 1169 Uhr» 87|34; pl. *săeți* (= *săăți*) ore, ceasuri 171|29. [Turc. *saât*].

săburră sb. «Cav. 847 Schiffsballast». Ngr. *σαβούρρα*, ci nu lat. *saburra* cum crede Meyer, loc. cit.; cfr. Alb. Wtb. pag. 420.

sălată sb. «salată, Cav. 851 Salat», ngr. *σαλάτα*, alb. *salats*; cuvânt introdus din apus, din franceza și în legătură cu lat. *sal*, *salem*.

sălăg'escu vb. IV «dau drumul»: *a se fi sălăg'imu* ai să le dăm drumul 162|24. [Cași diferitele sale variante (vezi *Basme Aromâne*, pag. 691), vine din gr. *σαλαγιώ*, un cu-

vânt pastoral din cea mai adâncă vechime în Pind. Cuvântul ngr. *σαλαγιώ* are aceleași înțelesuri în Epîr-Tesalia cași arom. *sălăg'escu*, *sărg'escu*, etc.].

sămănătoru adj. sb. «mângâitor»: *Amiră de nferu, sămănătoare, duhlu a ndriptătel'i, tine ți ești iufido* Impărate ceresc, mângâitorule, duhul adevărului, carele pretutindea ești 81|25. [Origina cuvântului necunoscută. Pasagiul grecesc corespunzător sună: Βασιλεῦ Ὁρθάνειε, Παράκλητε, etc.].

Sămbătă sb. «Sămbătă» 127|7. [Lat. *sabbatum*, cfr. G. Meyer, Indogerm. Forschungen, VI, pag. 326; Körting³ 8236].

sămtu adj. sb. «sfânt, Cav. 8 heilig». [Lat. *sanctus*, -a, -um].

sănătate sb. «sănătate, Cav. 1034 Gesundheit», 170|29. [Lat. *sanitas*, -atem].

sănătos(u) adj. «sănătos, Cav. 169 gesund, stark», 167|27; 133|10; 167|27; *sănătoase* trainice, sănătoase 153|20. [Lat. *sanitosus, -a, -um].

sănătușeđu vb. I «însănătoșesc»: *te nsănătușeđu* te însănătoșești 141|15. [Derivat din *sănătosu*].

sănđe sb. «sânge 139|14, Cav. 26 Blut»: *de sănđe* și *versă* de sângele ce vărsai, de sânșiuri 83|29; 140|151; *sănđile* 146|17. [Lat. *sanguis*, -em].

săpune sb. «săpun, Cav. 858 Seife». [Lat. *sapo*, -ōnem].

sărbătoare sb. «sărbătoare»: *și tru sărbători* și la sărbători 133|10. *qua a sărbătorloru* ziua sărbătorlor 91|40. [Derivat din vb. *serbare*].

sărbescu adj. «sărbesc»: *sărbeasca* (limba) sărbească 69|9. [Derivat din Sărb.].

sărmă sb. «fărămă, fărămitură Cav. 1159 sărmmă Krume»; *serme* (cetește: *sărme*) fărămituri 126|7. [Alb. *serime*, Meyer, Alb. Wtb. pag. 90]

săsângă (sau *seseğă*?) sb. «fel de puțină? Ngr. *σαρούτα*. [Cuvântul imi este cu totul necunoscut. Mikl. R. U. 2, pag. 79 îl derivă din slav. *sašerъ*].

şburăscu, vezi *zburăscu*.

scafă sb. «pahar, Cav. 396 Bacher; 135/4. [Ngr. *σκύφα* Trog, Wanne].

scamnu sb. «scaun, Cav. 325, 875 Stuhl, Thron»; *scamnulă* tronul, scaunul (domniei) 93/46; *tru scamne* în scaunele (stalurile)bisericeii 143, 16. [Lat. *scamnum*].

scăperu vb. I «scăpăr, Cav. 89 blitze»: *şi scăpiră* şi scăpără, străfulgeră 164/25. [Din lat. *excrepulo, -are, din *crepare* > *screăpuru*, din *scrăpărare*, iar din acesta: scăpărare, prin căderea lui *r* din grupul *scră-*, atât din pricina greutateii de rostire, cât şi din pricina celor doi *r* următori; sensul nu-i greu de prins. Cfr. expresia fig.: *creapă-l-u cu măncărlu* «crapă din amnar», adică «scăpără din amnar». În Aromâna (*a*)*scăpăru* se zice: când ciocnim cu amnarul pe cremene, ca să aprindem iasca şi când fulgeră. Cfr. Körting³, Nr. 3380. Forma albaneză *škrepətōj* se reduce tot la un derivat din *crepare*. Altfel Meyer. Alb. Wtb. 409].

scăpitu vb. I «scăpat, apun»: *de în ease soarră până în scăpita* de unde răsare soarele până unde apune 93/44; *cându se scăpita soarele* când să apue soarele 148/18. [Lat. *excapito, -are].

scapu vb. I «scap, Cav. 177 entkomme»; *şi scapă* şi scapă 137/13; *scăpai* am scăpat 158/23; *şi scăpară* fiilor*li* atăi şi scăpară copiii tăi 144/16; *se scăpămu* să scăpăm 137/12; *scapă-me de sânđele ți versai* scapă-mă de sângele ce vărsai (=de sânguire) 83/29; *ma scăpă-nă de ăhturru* ci scăpă-ne de cel rău (=de

đuşman) 75/17. [Lat. *ex-cappo.-are, din *cappa*, vezi Körting³ Nr. 3339], **scară** sb. «scară, Cav. 874 Treppe». [Lat. *scala*, -am].

scărk'inu vb. I «scarpin, Cav. 681 kratz». [Lat. *scarpino*.-are].

scăndură sb. «scândură, Cav. 856 Brett»; *scăndurile* scândurile 149/19. [Lat. *scandula*, -am].

scăpare sb. «scăpare, mântuire», 87, 83/28, 79/21. [Vezi *scapu*].

scăpătoru adj. sb. «salvator, mântuitor»: *vino, scăpătoare* vino, mântuitorule 89/37; *că fişeşi scăpătoru a sūfletelorū anostrorū* căci ai născut pe mântuitorul sufletelor noastre 81/25. [Derivat din *scapu* + suf. *-toru*].

scăpirare sb. «scăpărare, fulgerare»: *şa feşe scăpirarea tră ploae* şi făcū fulgerul spre ploae 97/51.. [Din *scăperu*].

solavu sb. «rob, Cav. 886 Slave», Ngr. *σκλάβος*.

scăvie sb. «robie»: *de tru casa a scăviei* din casa robiei 91/40. Ngr. *σκλάβία*.

scăliro adj. «crud, Cav. 887 hart», Ngr. *σκληρός*.

scălifură sb. «sulfure, pucioasă, Cav. 312 Schwefel». [Lat. *scäfur, -em = *slufur* = *sulfur*].

scolie sb. «şcoală, Cav. 975 Schule, din ngr. *σκολειον*.

scolu vb. I «scol; Cav. 957 hebe»; *me scolă de tru somnu* mă scol din somn 77/18; *se nu-lă scoli de pre mine* să nu-l ridici, să nu-l iei dela mine 83/28; *se te scoli* să te scoli, să te ridici 164/26; *scolă* şcoală (el) 121/4; *perru se scolă* părul se face măciucă 158/23; *me sculai* mă ridicai 158/23; *me sculai* mă sculai 75; *nă sculăm de tru somnu* ne sculăm din somn 75/17. [Etimologie nesigură, cfr. Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1559; după Weigand din *ex-collare, din *collum*].

scóluzmă sb. «sfârșit, Cav. 984 Ende»; 93|43; *bună scóluzmă* = bun sfârșit 161|24; *amirăril'a lui vu se h'ibă fără scóluzmă* împărăția lui va fi fără sfârșit 79|22. [Ngr. σκόλασμα = σχόλασμα].

scorpionă sb. «scopion, Cav. 893 Skorpion [Neologism introdus de Cav. probabil; Arom., popular, se zice: *șcracă*].

scorpisescu vb. IV, risipesc Cav. 894 zerstreue». [Ngr. aor. ἐσκόρπισα, din σκορπίζω].

scotiđe sb. «întunec, Cav. 895 Finsterniss». [Ngr. τὸ σκοτίδι].

scotu vb. II și III «scot, Cav. 281 ziehe heraus»: *va se le scotu* o să le scot 140|14; *Ațelă ți scoase nă-or'i de tru mărđinea a loclui* Acel care a ridicat norii dela marginea pământului 97|51; *ma scoate mușatu pomu* dară scoate (=produce) frumos pom 148|18; *ți te scoșu* care te-am scos 91|41; *și scoasiră* și scoaseră 116|1. [Despre etimologia acestui cuvânt, vezi Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1562].

scrietură sb. «scriptură»: *de că-cum eră scrietură* după cum eră în scripturi (după cum era scris) 79|22. [Derivat din *scriu*].

scriu vb. I și III «scriu, Cav. 187 schreibe»; *că scrie* căci serie 65|2; *le veđi scriate* le vezi scrise 674. [Lat. *scribo*, -ere > scrieare. Din scriare prin analogie cu verbele de conj. I s'a făcut aor. *scriai*, partic. *scriat*, pe lângă vechea forma *scrișu*; *scripu* există, pe cât știu eu, numai ca nume de localitate: *Fagu-scriptu*, nume de localitate în Aminciu (Mețova)].

scuk'ŭ vb. I «scuip, Cav. 1089 spucke». [Despre probabila etimologie cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1566].

sculusescu vb. IV «sfârșesc»: *și se sculusești* și să sfârșești 136|12;

164|25; *ți se sculusescu* cari se sfârșesc 67|6. [Ngr. aor. ἐσκόλασα = ἐσχόλασα, din σκολάζω = σχολάζω].

scumbrie sb. «scumbrie, Cav. 898 Makrele, ngr. σκομπρι.

scumpete (sau *scumbete*) sb. «scumpete» 130|9. [Der. din *scumpu*].

scumpu adj. «scump, Cav. 34 theuer». [Sl. *скупъ*].

scurtu adj. «scurt»: *și se nu h'ibă scurte* și să nu fie scurte 151|20. [Lat. *curtus*, -a, -um, prin influența lui scurtez].

scuturu vb. I «scutur, Cav. 1003 schüttle». [Lat. *excūtulo*, -are].

se conj. «să»: *se h'icăseasă* să priceapă 65|1; *se o veđi* să o vezi 65; 75, 77, 81, 117, 119, 122 și pretut.; [Lat. *se* = *si*].

se pron. reflexiv. «se»: *se misticară* se amestecară 65|1; *se feațe* se născu 65|2 și pretut.; *și alepse* își alese 97|51; *se-ș facă* să-și facă 73|15 și pretutindeni. [Lat. *se*].

seăminu vb. I «samă, Cav. 912 săe»; *și se seămină* și să semene (ei) 122|5. [Lat. *sēmīno*, -are].

seară sb. «sară, Cav. 138 Abend». [Din lat. *sēra*, -am].

seate sb. «sete, Cav. 231 Durst». [Lat. *sitis*, -em].

seățere sb. «seceră, Cav. 240 Sichel». [Lat. *sicilis*, -em].

seățiru vb. I «secer»; *căndu seățiri* când seceri 175|31. [Din lat. *sicilo, -are, din *sicilis*].

seliană sb. „selină, Cav. 864 Ep-pich», gr. *σέλινον*. [Forma aromână *seliană* sau mai bine *seleană* nu-i uzitată; azi se zice: *selin*].

semnu sb. «semn, Cav. 867 Zeichen»: *seămnele* semnele 65|2; *pitricu semne* și *čudii* trimise semne și minuni 97|51; *suntu semnate* sunt însemnate 67|5. [Lat. *signum*].

septămână sb. «septămână, Cav. 245 Woche», 128|8. [Lat. *septimana*, -am].

Serafim sb. «Serafim» 81/24.
sermae sb. «filigran»: *násturli se h'ibă de sermae* nasturii să fie de filigran». [Derivat din *sermă*].
seu sb. «său, Cav. 64 Fett», 167. [Lat. *sēbum*].
sfalmă sb. «greșală» 65/3. [Ngr. *σφάλμα*].
sfenduk'e sb. «ladă, Cav. 384, 866 Kiste». [Turc. *sendik*. Azi arom. *sinduk'e*].
sfină sb. «pană, cuiu de lemn, Cav. 970 Keil». [Din ngr. *σφήνα*].
sfrédine sb. «sfredel: *sfrédinele* sfredelul 149. [Din bulg. *сфредель*. Tre-cerea lui -l- în -n- în silabă atonă; contrariul întâmpinăm în cuvinte de origine latină: *atúmŕeal(e)a*, pen-tru *atúmŕinea*].
sfungu sb. «burete, Cav. 972, Schwamm». [Din gr. *σφόγγος*].
sicară sb. «săcară» 120/4. [Lat. *secāle*].
silavie sb. «silabă» 67; pl. *silavii* silabe 71. [Ngr. *σλλαβή*].
simfonă sb. «consoană» 71/11, 67. [Ngr. *σύμφωνον*].
sinape sb. «muștar, Cav. 959 Senf», ngr. *σινάπι*.
singuru adj. «singur, unic, Cav. 625 allein»; 99/54, 165/26; *singuru tine* însu-ți tu 136/12; «unic» 85/31; 95/49; *h'illu aŕelū singurru al Dum-niŕă* fiul cel unic al lui Dumnezeu 79/21. [Lat. *singulus*, -a, -um].
sinh'isescu vb. IV «turbur, supăr, Cav. 981 verwirre». [Ngr. *συχώνω*].
sinŕia sb. «obiceiu» 77. [Ngr. *συνήθεια*].
sinu sb. «sân, Cav. 455 Busen»; *n-sinu* la sân 173/30. [Lat. *sinus*, -um].
Sion sb. «Sion» 95, 99.
sirmă sb. «mătase, Cav. 611 Seide» 147/17; ngr. *σύρμα* «Metallfaden».
sisame sb. «susam, Cav. 84 Sesam», ngr. *σιτάμι*.
sŕterare sb. «secerare, Cav. 240,

317 Ernte, Sommer». [Infinitivul lui *sedŕiru*].

sk'ele sb. «șold, Cav. 882 Schenkel», gr. *σκέλη*. [Necunoscut în Arom.].

sk'iecu sb. «spic, Cav. 928 Aehre»: *mănuclile de sk'icuri* mănunchii, snopii de spice 164/45. [Lat. *spicum*].

sk'inăratu sb. «șira spinării, Cav. Rückgrat». [Din *sk'inare* sau di-tr'un *spinalatum, cfr. *brățatu*].

sk'inu sb. «spin, Cav. 9 Dorn»; *are sk'ii* are spini 148/18. [Lat. *spinus*, -um].

sk'ipoaŕe sb. «vultur, Cav. 24 Adler»; *sk'ipoaŕa* vulturul 124/6. [Am transcris *sk'ipoaŕa* și nu *sk'ipoaŕa*, fiindcă așa se aude pretutin-deni. Altfel Mikl. Vine de sigur din alb. în Aromăna. Denumirea generică la Aromâni este *vultur*].

sl'opu, vezi *șcl'opu*.

smeană, vezi *zmeană*.

smelĕu, vezi *zmelĕu*.

soacră sb. «soacră», 160/24. [Lat. *socra*, -am].

soare sb. «soare, Cav. 301 Sonne»; *soarle* soarele 147, 1116/1; *soar-ră* (= *soarle*) 67/5. [Lat. *sōl*, -*sōlem*].

soe sb. «neam, rudenie»: *cu alte soĕ* cu alte neamuri 65/4.

socru sb. socru, Cav. 746 Schwieger-vater»; *sócurru* (pentru: *sócurlu*) socrul 159/24. [Lat. *socrus, -um, = *socer*].

somnu sb. «somm, Cav. 1040 Schlaf»; 75/17, 77, 158/23. [Lat. *sōmnus*, -um].

sorbu vb. II, III, IV «sorb, Cav. 844 schlürfe» *sörbeo*, -*ere*].

soțu sb. «soț, tovarăș»: *soslu* (= *soțlu*) soțul tovarășul 77/20; *sosl'i* (= *soț'i*) soții tovarășii 137/12. [Lat. *socius*, -um].

spărgănu sb. «scutec, Cav. 910 Windel»; ngr. *σπάργανον*

spastră sb. «curățenie, Cav. 734 911 Reinlichkeit».

spănaeu sb. spanac, Cav. 909

Spinat». [Ngr. *σπανάκι*; vezi Meyer, Alb. Wtb., pag. 390].

spăstrescu vb. IV «curăți»: *spăstred-le* curățește-le 87/34. Cav. 340 *spăstritu* «rein»; *spăstrită* curată, curățită 149/18; *spăstrită* (pentru *spăstrite*) curățite 159/24; *la se vleg'e vetea alor spăstriți* păziască-și persoana lor (fiind) curăți 164/25, 123/5. [Ngr. *παστρέσω*, vezi mai de aproape Meyer, Alb. Wtb., pag. 323].

spelu vb. «spăl, Cav. 792 wasche» [Lat. **expellavo*, -are, cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1613; Körtling³ Nr. 3447].

spilee sb. «peștere, Cav. 913 Hölle ngr. *σπήλαιον*. Azi se zice în Epir *spil'ă*. Forma *spilee* este curată traducere de către Cavaloti după ngr. *σπήλαιον*.

spinduru vb. I «spânzur, atâr. Cav. 492 hänge auf; *se l'i spindurânu* să-i atârnam 155/22. [Lat. **expëndulo*, -are. Face parte din trisilabicele cuvinte cu accentul pe antepenultima, din care pricina vocala scurtă *ë* nu mai înăurește consoana premergătoare, deși aci avem un verb, care se poate dezvoltă și din forma infinitivală; cfr. *tënërus* > *tânăr*, ar. *tinir*, nu *ținăr*, *ținir*, etc.].

splină sb. «splină, Cav. 917 Milz». [Lat. *splen*, -*ënem*].

spră prep. «spre» (în compoziții numai): «*usprădațe*, *doisprădațe*, etc., *usprăving'iți*, *doisprăving'iți* etc. unsprezece, doisprezece, douăzeci și unul, douăzeci și două etc. 179. [Lat. *süper*].

spriguru vb. I «jur»: *ți o sprigurâ numa alii tră n-cotu* care rostește jurând numele lui în deșert 91/40. [Din *spre* + *guru* = *super* (= *supra*) *jurare*].

spritundu vb. III «pătrund cu otul»: *spritunde* pătrunde. [Stă

pentru **spirtundu*, iar acesta vine din lat. (**ex*)-*pertundo*, -*ëre*].

spudie sb. «învățătură, Cav. 918 Eile»? trebuie tradus prin «Wissenschaft», după cum arată și cuvântul alb. ibidem; Ngr. *σπουδή*.

spumă sb. «spumă, Cav. 102 Schaum». [Lat. *spuma*, -*am*].

spunere sb. «spunere, arătare», 67/4.

spunu vb. III «spun; arăt, mărturisesc, Cav. 208 zeige»; *tra se spună* ca să le spuie 65/3; *ți spuseseși luhină* ce ai arătat lumină 55/30; *spunū ună pătiğune* mărturisesc într'un botez 79/23. [Lat. *expōno*, -*ëre*].

stală sb. scaun de șezut la biserică, stal» 89/37. [Italianescul *stallo*]

stolidă sb. «podoabă, Cav. 939 Schmuck»; ngr. *στολίδα*.

stambă sb. «tipar» 65/2; Cav. 924 Presse», ngr. *στάμπα*.

stamnă sb. «urcior mare de pământ, Cav. 923 Krug», ngr. *στάμνα*.

stau vb. I «stau, Cav. 931 stehe»; *sta stă* (pers. III sing.) 168/27; *stătū* a stat, a fost 130/8. [Lat. **stao* = *sto*, -*are*].

stăfidă sb. «stafidă, Cav. 926 Rosine», ngr. *σταφίδα*.

Stămărie sb. «Sf. Marie, Maica-Domnului» 79/22, 95/49. [Din *stă* prescurtat din *sămtă*, + *Marie*].

stângu adj. «stâng, Cav. *stângă* linke Hand»; *ca stânga* ca cea stângă 135/11.

stăvrusescu vb. IV «răstignesc» *te stăvrusiși* te ai răstignit pe cruce 95/49; *Și se stăvrusi* și a fost pus pe cruce, și s'a răstignit 79/22. [Ngr. *σταβρώσω*, aor. *ἐσταβρώσα*].

steao sb. «stea, Cav. 90 Stern», *luna cu stelle* luna cu stelele 99/54; *stealle* stelele 116/1. [Lat. *stella*, -*am*].

stepsu sb. «păcat, greșală»: *stépsile* fără de legile, păcatele 93/44; *steápsele* greșelile 75/16; *tră steápsele alii* pentru păcatele lui 142/15

[Din ngr. *παίω*, aor. *ἔπαιξα*, de unde arom. *ptipsescu > *stipsescu*, iar din acesta s'a făcut postverbalul sb. *stepsu*].

stereuescu vb. IV «întăresc, întemeiez»; *stereuseă-me întăreștemă* 83/29; *Preună băseărică avăsită cabolikhie stereusită de apóstoli* (cred) într'o sfântă biserică catolică cească întemeiată de apostoli 79/2; Cav. 118, 934 *stereosihu* «fest». [Cavalioti iarăși scrie cu -o-, luându-se după gr. στερεώνω, din ἐστερέωσα de unde și se derivă arom.].

sterpu adj. «sterp, neproductiv, Cav. 930 unfruchtbar». [Lat. *extirpus, -a, -um, din *stirpis*].

stih'imă sb. «prinoare, Cav. 937 Wette.» Ngr. στήχημα.

stihu sb. „stih, vers, Cav. 938 Vers. Ngr. στήχος.

stipse sb. «piatră acră, Cav. 952 Alaun». Ngr. στόψι.

stipsescu vb. IV «greșesc, Cav. 966, 1081, fehle»; *ațeloră ți nă stipsescu celora cari ne greșesc, greșiților noștri* 75/16; *că stipsescu căci păcătuiesc* (pers. III pl.) 173/32. [Din ngr. *παίω*, aor. *ἔπαιξα* > arom. *ptipsescu, de unde, prin metatezarea reciprocă între *s* și *p*, a rezultat *stipsescu*. Atât etimologia lui Mikl. R. U. II, pag. 37 din στίβω, cât și a lui Meyer, Cav. 966 din στίφω, atât ca formă cât și ca sens, nu se pot susține].

stogu sb. «gramadă, Cav. 977 Haufen». [Sl. стогъ].

stomahu sb. «stomahu, Cav. 941 Magen». [Ngr. στομάχι].

strixescu vb. IV «consimt»: *strixiși ai consimțit* 95/49. [Ngr. aor. ἔστρεξα, din στέργω «a consimți»].

strajă sb. «strajă» 69/8. [Sl. стража. Cuvântul nu se aude azi la Aromâni].

strănu și **strañe** sb. «straiu, hai-

nă»; *largă strañe* haină largă 151/20; pl. *strañe* haine 151/20; *albe strañe* haine albe 178/33; *străñile* hainele 126/7. [Probabil în legătură cu *strā-m(î)neus*, -a, -um sau, cu M.-Lübke, din *stranium = *sternium*, prin înrăurirea lui *stratum*. Zft. f. r. Phil. XV, pag. 246].

stră prep. «peste, deasupra»; 69, 67/6. [Din lat. *exter, extra, extrum* «ausser befindlich, Meyer-Lübke Zft. f. ö. G., 1891, pag. 769].

strămbu adj. «strămb, Cav. 946 schief». [Lat. *strambus*, -a, -um].

străngu vb. III «strâng, Cav. 971 drücke zusammen». [Lat. *stringo, -ere*].

strehă sb. «streașină» 143/16. [Sl. ерѣха].

stremptu, vezi *strimtu*.

stricoru vb. I «strecor, Cav. 947 drücke aus». [Lat. **extra-colo, -are*].

strigu vb. I «strig, Cav. 485 rufe»; *cându strigă când cântă (coșul)* [grecism] 121/4; *strigăm ațăea strigăm ție* 75/17; *se strigăm să strigăm* 77/18; *strigă strigă, se vaită (ei)* 130/9.

strimtu și **strimptu** adj. «strânt strâns, tare, îngust, Cav. 933 eng.»; *k'êptine strimtu* pieptene des 156/22. 152/20; *strimptu* strâns, tare. ngr. σφιγκτά 174/31. [Lat. *strinctus, -a, -um = *strictus*].

stupu sb. «stup», Cav. 604; *stuki* stupi 138/13. Din **stup-*, G. Meyer].

sturu sb. «stâlp, Cav. 435, 951, Säule»; *stūruri* stâlpi 174/30. [Lat. *stulus, -um = *stylus*].

sturrutețu vb. I «stărnutez, Cav. 108/2 niese». [Lat. *sternūto-are*. Azi: *stărnătu*; *rr* = *rn*, cași în *torru* = *tornu*, *carră* = *carne* etc./.

sudoare sb. «sudoare, Cav. 332 Schweiss». [Lat. *sudor, -ōrem*].

sufurescu vb. IV «zbărcece, încrețesc, Cav. 291 runzle». [Ngr. σουφρώσω].

sudeată sb. săgeată, Cav. 849 Pfeil. [Lat. *sagitta*, -am; *su-*, din *să-* în poziție neintonată, cași *u* din *sturruteđu*, din *ă* din *stărruteđu* (=lat. *sternuto*) tot în poziție neintonată].

súfletu sb. «suflet»; Cav. 1163 Seele» 65/2, 83, 91/42 etc. [Derivat din *sufflitus, -um, din vb. *sufflo*, -are].

sufiu vb, I «sufiu, Cav. 1093 blase»; cându *sustă vintulu* când bate vântul 165/26. [Lat. *sufflo*, -are].

sufără sb. «masă» 128/8. [Turc. *sufără*. Azi se aude mai mult *sufără* și *sufără*].

sufărâțeo sb. «sprinceană, Cav. 1080 Augenbraue». [Lat. *subfronticella, -am].

suglițare sb. «sughîț, sughitare, Cav. 553 Schlucken». [Lat. *sübgliättio*, -are, cfr. Densușianu, H. I. r., pag. 170].

sulă sb. «sulă, frigare, Cav. 906 Ahle». [Lat. *sub(u)la*, -am].

sum prep. «supt» 67, 91/40. [Lat. *sub*+*m*, desprins din cuvintele începătoare cu *m*, în construcțiuni sintactice: *su mână* = *sum mână*; cfr. *su nare* = *sun nare* etc.].

sumaru sb. «samar, Cav. 855 Saumsattel». Ngr. *σαμάρι*.

sumgătoru sb. «bou de supt jug; săgnar, vită de povară; grecește sună locul acesta: τὸ ὄποζό-γρον. *Se nu orixești casa a vișinlui atău, nițe águrru alú, nițe ízmik'arru alú, nițe ízmik'ara alú, nițe boálu alú, nițe sumgătorrru alú, nițe ună pravdă de-alú. Să nu rânvești casa vecinului tău, nici ogorul lui, nici pe servitorul lui, nici pe servitoarea lui, nici boul lui, nici săgnarul=vita lui de povară, nici o vită din ale lui 91/42; tru ațea quă se nu fați nițe un lucru, tine ș-h'il'u atău...., boálu*

*atău, ș-sumgătorru, ș-toate alante în acea zi să nu faci nici o treabă, tu și fiul tău . . . . , boul tău și săgnarul tău=vita ta de povară] 91/41. [Din *sum* (=supt)+ *gătoru* (=cel care trage la jug, derivat acesta din *gugu*+suf. *loru*].*

sumsoară sb. subsoară. Cav. 51, 591 Achsel»; *sumsoare* (-ă) 173/30. [Lat. din *sum* (=sub)+ *soară* (=lat. *subala*, -am)].

suptire adj. «suptire, Cav. 540, 1083, 1158 dünn»; 169/28. [Lat. *subtilis*, -e].

surafe sb. «briciu, Cav. 679 Rasiermesser». [Ngr. *ξοράφ*: = *ξοράφ*. Forma *surăfescu* dată de Weigand nu există și-i formată de dânsul, greșit, după *sucafeá*. Iar *sucafeá* există și mai puțin. Weigand confundă la pag. 192, No. 106, substantivul *surafea* (=sucafeá=ngr. *ξοράφ*) «das Rasiermesser» și-l face verb la imperativ, schimbându-i arbitrar și accentul: *Anağa, fâte, sucafeá*, trebuie tradus «Langsam, Bruder, mit dem Rasiermesser». Asemenea greșeli mișună, din nenorocire, în Arom. II. Aromânește se zice *sursescu* sau *ursescu* «rasiere» din aoristul neogrecescului popular *ξορίζω: ξορίζω*].

surdu sb. adj. «surd, Cav. 482 taub». [Lat. *surdus*, -a, -um].

surpatu adj. «căzut, umilit»; *domnul/ă scoală s/urpas/i* domnul ridică pe cei căzuți, pe cei umiliți 95/481 [Derivat din vb. *surpu*].

surpu vb. I «usurp, prăvălesc, Cav. 491 stürze, Weigand: werfe ab». [Lat. *sur-rupo, -are, din *rupes*].

sută num. «sută, Cav. 254 Hundert», 180/34; *dao sute, trei sute* etc. 180. [Sl. *сѣто*, a cărei origine de asemena-i necunoscută].

svinturu, svintuređu vb. I «svânt»: *se svintuređi* să svânti 165/26. [Lat. *ex+*ventūlo*, -are].

Ş

şaeđiți (azi *şaeđăți*) num. «şai-zeci; Cav. 267 *şaeđăți* sechzig»; 180/34. [Din şa(s)e + pl. lui *đate*; după cum s'a mai zis, în Daniil stă *điți* foarte probabil pentru *điți*, și acesta pentru *đăți*; vezi *đate*].

şao sb. «şea, Cav. 865 Sattel». [Lat. *sella, -am*].

şapte num. «şapte, Cav. 271 sieben»; 178/33, 71/11; *a şaptea* *đuă* a şaptea zi 91/41. [Lat. *sēptem*].

şaptesprăđate num. «şaptesprezece». [Din *şapte* + prep. *spră* (=supra) + *đate*].

şaptesprăving'it num. «douăzeci și şapte». [Din *şapte* + prep. *spră* + *ving'it* (=viginti). În text scris: *σσεπτεσποραγγινετς*. Numai la Sămărina se zice *v'ivin'fi*. E posibil însă să fi existat și forma *ving'inț* la Daniil].

şapteđiți, Cav. 246 **şapteđăți** num. şaptezeci 180/34.

şarră sb. «ferestrău, Cav. 819 Säge», 154/21. [Lat. *serra, -am*].

şarpe sb. «şarpe, Cav. 1061 Schlange» 69/9. [Lat. *serpis, -em*].

şase num. «şase, Cav. 266 sechs» 91, 178/33. [Lat. **sesse=sex*].

şasprăđate num. «şaisprezece» 173/33. [Din *şase* + prep. *spră* + *đate*].

şasprăving'it num. «douăzeci și şase» 180. [Din *şase* + prep. *spră* + *ving'it*].

şă, vezi *și*.

şădu, **şedu** vb. II «şed, Cav. 343 sitze»; *tine fi şăđi* tu care şezi 85/31; *şade* şede 69, 79/22, 168/28, 123/5; *nu şedu* nu şed (ei) 122/5. [Lat. *sēdeo, -ere*].

şăndanu sb. «sfeşnic, Cav. 559 Leuchter», 69/9. [Turc. *şândân*].

şcărcicu vb. I «scrişnesc din dinți amenințator; Cav. 1022 (greșit *škărtsiku=şcărcicu*, cu *ț*) «knirs-

che». [În legătură cu sl. *крьчити* «a se convulsiona», de unde și *scărču* sau *sgărču*, cfr. Cihac II, pag. 41].

şol'opu adj. «schiop, Cav. 480 (transcriere priu *sl'opu* pe *σλλιόπου*, unde cu siguranță greșit stă primul *λ* pentru *ν*) lahm». [Din **ex-cloppus, -a, -um=cloppus*].

şcurtu adj. «scurt, Cav. 442 kurz» [Lat. *cūrtus, -a, -um*, cfr. Densușianu H. I. r., pag. 169; *ș-* în Aromăna se datorește influenței albaneze].

şcúrtiză sb. «prepelită, Cav. 702 Wachtel». [Alb. *škurtzë*, Meyer, Alb. Wtb., pag. 216].

Şi, și, şă, ș- conj. «și», 65, 67, 97, 116/1 și pretut. [Lat. *sic*].

şiruesou vb. IV «taiu cu ferăstrăul»: *şara şirueaște* ferăstrăul taie 154/21. [Derivat din *şară* > **şăruescu* > devenit *şiruescu*, din infinitivul *şiruire*, prin armonie vocalică. Ar putea fi și împrumut direct din alb. *šaróĵ*, care de asemenea este nou derivat din *šarš* după cum arată păstrarea lui *a*, neevenit *ε*, în poziție neintonată].

şk'ipoaňe sb. aceră, aquilă», 124/6; *ca a şk'ipoiňeli* ca pe ale vulturului 93/43. [Vezi *şk'ipoaňe*].

şoărecu sb. «şoarece, Cav. 801 Maus»; pl. *şoărist'i* pe şoareci 168/27. [Lat. **sōricum=sorex, -icem*].

şole sb. «îpengea» 69/3. [Din ital. *suola* direct sau prin alb. *šolz*. Din Ital. mai sunt în Arom. și alți termeni referitori la cizmărie: *vudelă stivaletă, curdelă, lustrine* etc.].

şpiunu sb. «spion, Cav. 916 Spi-on». Din alb *spiun* sau din ngr. *σπιονος*.

ştergu vb. III «şterg»: *aştearde-ńt toate paranomil'le ameale* şterge-mi toate fără de legile mele 83/28. [Lat. *extrērgo, -ere*].

ştire sb. «ştire, pricepere, știință, înțelepciune»; *cu ştire mare* cu înțelepciune mare 99/54; 65/3;

ascumtele a ştîrel'i cele ascunse ale înţelepciunei 83/27. [Vezi ştiu].

ştirut sb. «aşternut»: *tru ştirut* în aşternut, la pat, (=bolnav) 140/14; *ştirutlu atău* aşternutul tău 155/22. [Derivat din vb. *şterru* (=şternu; rr din *rn*, caşi în *torru* = *tornu*, *carră* = *carne* etc.), perf. *şterrui* (pe lângă *şterrai*), partic. *şterrutu* (pe lângă *şterratu* = (*a*)-*şternatu*), lat. *sterno*, -*ere*].

ştiu vb. IV «ştiu, Cav. 305 weiss»; *se ştibă* să ştie 65/3; *el'i fi nu ştiū* ei cari nu ştiu 65/3; *se ştibă* să ştie 65/2. [Lat. *scio*, *scire*].

ştiutu adj. «înţelept, Cav. 907 weise». [Derivat din *ştiu*].

şubu sb. «pumn, Cav. 188 Faustschlag» (unde pe nedrept crede că nu-i bine tradus prin *pugnis* de Mikl., şi unde se întreabă, dacă nu trebuie cetit *şumpu*. Este *şubu* şi-i, probabil, metatezat din *buşu* pumn, lovitură din pumn); cu *şublu* cu pumnul 139/13. Greşit este transcris de Mikl. R. U. 2, pag. 81 *şuplu*].

şueru vb. I «fluer, Cav. 961 pfeife». [Lat. *sibilo*, -*are*. Forma arom. regulat desvoltată este păstrată la Gopeşi *şiur*].

şumirónū sb. «cărţiţă, moşoroiu» 69/9. [Metatezat din *măşurónū* sau din mai uzitatul *muşurónū*. Să fie din *massula* (kleine Masse, Klümpchen) + suf. *ónū* > + *măsurónū* > *măşurónū*? Altfel Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1098].

şupleacă sb. «palmă, Cav. 640 (greşit redat *şupiacă*, cu *l*) Ohrfeige». [Sl. *шопля*, cfr. Meyer, Alb. Wtb., pag. 419]

şuţu vb. IV «sucece, învârtese, întorc, Cav. 167, 424 neige, drehe, wende»; *le şuţim* le întorcem 67/4; *ma şuţă-ţi prósopa* nuceleá ci întoarce-ţi faţa încoace 83/28; *vu se şuţă cătră tine* o să întorcă spre tine 83/29. [Bulg. *чуца*].

T

Tacu vb. II, III «tac, Cav. 632 *tacu* schweige, 873 *tătere* Schweigen». [Lat. *taceo*, -*ere*].

talază sb. «undă, talaz» 137/12. [In arom. din turc. *taláz*].

tal'u vb. I «taiu, Cav. 448 schneide», 965 *schlachte*; *se tal'e* să taie 173/30; *coarda tal'e* sabia taie 155/21; *tal'e úngl'ile* taie unghile 155/22.

tañiră sb. «farfurie»: *tañiră* (pentru *tañiră* = *tañirle*) farfuriile 159/24. [Serb. *tanjir*].

tapinósu adj. «zmerit»: *tru tapinoasa* în zmerita (=în zmerenie) 101/56 (Probabil stă pentru *tapinosia*. Vezi *tăpinusitu*).

tată sb. «tată, Cav. 736 Vater»; 67/6, *tătălu* 67, 85 şi pretut.; *Dumniqăllu a tătănilorū a noştrorū* Dumnezeuul părinţilor noştri 85/32.

taxiđe sb. «călătorie, Cav. 979 Reise», ngr. *ταξίδ*; azi arom. *tăxiđe*.

tazee adj. «proaspăt: Cav. 662 *tazeu* frisch»; 132/10; turc. *tazé*.

tă prep. «pentru» 144/16. [Derivat din *tră*].

tăpinusit(u) adj. «zmerit» 89; *oăsele aţeale tăpinusitele* oasele acele smerite 83/28. Partic. dela vb. *tăpinusescu*, din ngr. *ταπεινω*].

tăpoară, vezi *topoarră*.

tărţe sb. pl. «tăriţe» 144/16. [Serb. *trice*].

tăunu sb. «ţanţar, Cav. 510 Mücke» (unde-i greşit transcris *tănuu*, greşala existentă la Cav., care scrie *ταβάνιος*). [Lat. *tabanus*, -*um*].

tăvísesou vb. IV «dau porţiunea de mâncare la vite, nutresc, Cav. 978 füttere». [Ngr. *ταγίζω*].

tăxescu vb. IV «promit, Cav. 982 verspreche». Ngr. aor. *ἔταξα*, din *τάζω*.

tăxire sb. «promitere»: *cu tăxirea a bünelorū* cu promiterea bunătaţilor 87/34.

te pron. pers., vezi *tine*.

teacă sb. «teacă, Cav. 1057 Scheide». [Lat. *thēca*, -am].

tendă sb. cort, paplomă mare de lână; Cav. 985 Zelt». [Din. ngr. *τέντα* cort; cfr. Meyer, Alb. Wtb. 429].

tengere «tingir» 159. 24. [Turc. *tenđeré*].

testemele sb. «batistă» 166 27. Turc. *destemel*, *testemel*, vezi *distimele*.

tesu adj. «întins»: *areăpitile tease* aripele întinse 124 6. [Lat. *tensus*].

tiγane sb. «tigaie, Cav. 1000 Pfanne». [Ngr. *τιγάνα*].

tiγnisescu vb. IV «frig la tigaie, Cav. 973 *ouă tiγnisisu* Eierkuchen». [Din aor. ngr. *τιγνάω*, din *τιγανίζω*].

tih'e sb. «noroc, soarte, Cav. 522, 1031 Schicksal» (redat *tihe*, cu *h*). [Ngr. *τύχη*].

timone sb. cârmă, Cav. 1001 Steuerruder», ngr. *τιμόνα*.

tine pron. pers. «tu, Cav. 278 du»; *tine ți ești denănte iūfido* tu care ești de față pretutindeni, ngr. *ὁ πανταχοῦ παρὸν* 81|25, 69|7, 176|32; *tine* pe *tine* 79|24, 136|12, 150|19; Dativ: *Afăca s-prîpseaște ție ți se* cuvine 87|33 (*s-*, pentru *ți*, din pricina următoarei labiale *p-*); *ț-o efhăristisescu* îți mulțumesc 77; *ți=îți* 85|32; *ți eră doru* îți eră dor 65|1; *se s-h'ibă* să-ți fie (*s-*, pentru *ț*, din pricina lui *h'* următor) 77|20; *se s-vină* (pentru *se-ți vină*) să-ți vie 77|20; *se s-fați* (pentru *se-ți fați*) să-ți faci (cu *s-*, în loc de *ți*, înainte de *ș, f*) 91|41; *ți s-lu da* (*s-lu*, pentru *ți-lu*) ce ți-l da 93|34; *ți s-le lartă* (cu *s-le*, pentru *ți-le*) ce ți le iartă 93|43; *vrea se z-dau* (pentru *vrea se s-dau*, iar aceasta pentru *vrea se-ți dau*) ți-aș fi dat 83|29. (Acusativ): *se te alavdu* să te laud 75|18; *se te ncl'ihî* să te închini, să te rogi 127|7 și pretut.; *la tine me-acumtindă* la

tine m'am adăpostit (către *tine* am scăpat) 85|32. [Lat. Formele cazului oblic de la pron. *tu*, care a dispărut, făcând loc lui *tine*].

tinireată sb. «tinerete» 93 43. [Derivat din *tinir*].

tiniru sb. adj. «tânăr»: *tiniri* tineri 177 32. [Lat. *tēnērus, -a, -um-tener. Face parte din sb. trisilabice cu două accente, la cari vocala scurtă *ē* nu înrăurește premergătoarea consoană].

tiñie sb. «cinste, Cav. 1002 Ehre» ngr. *τιμή*.

tiñisescu vb. IV «cinstesc»: *tiñiseă* cinstește, onorează 91 41; *se nu le tiñisești* să nu le cinstești 91 40; *tiñisitu* onorat, respectat 128 7, 152 20; *cama tiñisita* prea cinstita 81 24, 71 10, 128 7. [Din ngr. *τιμίζω*, din *τιμή*].

tisagă sb. «desagi, Cav. 229 Quersack», ngr. *δισάκι*. [Cuvânt de ordine culturală; în Arom. nu-i clar dacă este introdus din ngr. sau prin altă mijlocire].

toacă sb. «toacă» 143 15. Cuvânt onomatopeic, din *toc toc!* de unde și vb. *toc, tocare*, cfr. Körtling* Nr. 9569: **tocco, are*].

tonu sb. «ton, accent» 67 5. Ngr. *τόνος*.

topă sb. minge, ghiulea, Cav. 967 Kugel»; *și ațel'i ți au sumsoară topă și n-sinu năpărtică urutu fac* și acei cari au supt supțioară ghiulea și la sân șarpe, rău fac 173|30. Turc. *top*.

topoară sb. «secură, Cav. 992 *topoarră* Axt»; *topoară* secură 154 21. [Face parte din cuv. sl., cari, cași *sulă*, sunt de origine obscură].

tora adv. «acum, Cav. 1032 jetzt» 75, 77, 132|10, 138|13 și pretut. [Ngr. *τόρα*].

torou vb. II, III «tore»: *la se toarcă las'* să toarcă 145 17. [Lat. *torqueo*, -ēre].

torru (pentru *tornu*; *rr*, din *rn*) vb. I «torn, întore; Cav. 409 schenke ein»; se *tor(r)i* să torni 135|11; *toarră* toarnă 69|7; *vu se se toarră* se va întoarce 95|48; *domnulă veaghe tur(r)asli tru piste* Domnul păzește pe cei întorși de la credință (pe cei nemernici) 95|49. [Lat. *torno, -are*].

totu adj. «tot, Cav. 689 *totu ganz*»; *tofi noi* pe toți noi 89|38; *la tofi* la toți, tuturora 161|24; 143|16 și pretut.; *toate toate* 93, 95, 77, 118 și pretut. [Lat. *totus, -a, -um*].

tragu vb. II, III «trag, Cav. 962 ziehe»: *Ngârdeață-nă cu avil'i angel'i atăi, se nă apărăm și se nă tragem cu oastea aloră*. Imprejmuește-ne cu sfinții ingeri ai tăi, ca să ne apărăm și să ne retragem (ocrotiți) de oastea lor 87|35; *me trădeă* mă trăgea 157|23. [Lat. *trahere = *trahere*].

trandafiu sb. «trandafir»: *Drăma a trandafillui* Ramura trandafirului 148|18. [Ngr. *τρανδάφιλλο*].

trapu «șanț; pârâu; Cav. 95 Graben», 157|23; *doi* (sic) *trăpuri* două șanțuri 139|13. [Sl. *трапъ*].

tră, **tra** prep. «pentru» 65|1, 65|3, 127|7, 118|2, 164|25; *tră* (în text *tra*) 422|4; *tra se ară* ca să are, pentru ca să are 122|5; *tr-ateă* de aceea 65|2 și pretutindeni; *că trăți* pentru ce, de ce? 65|2, 144|16; *tă* (din *tră*) 144|16, (după cum începe să se generalizeze pe la Aromânii din Macedonia: Bitolia, Crușova etc.). [Din lat. *trans* > *tră* > *tă*. Azi se aud formele *tră*, *tra*, *tri*, *ti*, *tă*, *ta*, *ti*, *ti*].

treămuru vb. I «tremur, Cav. 1018 zittere». [Lat. *tremulo, -are*].

trecu vb. III «trec, Cav. 752 gehe vorbei»; *tra se trecu* pentru ca să trec 137|12; *Că sufletu trecu tru năsă*. Căci sufletul (în Psalm, locul

acesta sună: vântul) trecu printr'in sul 93|45. [Lat. *traicio, -ere*].

trei, **trei** num. «trei, Cav. 1016 drei»; 71|12, 123|5, 178|33; a *trea* (cetește: a *tră-a*) *quă* a treia zi 79|22; *tru treil'i ani* la trei ani, după trei ani 179|29. [Lat. *trēs*].

treițăți, **treițiți** (la Daniil numai), num. «trei zeci, Cav. 1021 dreissig; 180|34. [Din *trei*+pl. lui *țafe*].

treisprădate num. «treisprezece». [Din *trei*+prep. *spră* (supre)+*țafe*].

treisprăving'iț num. «douăzeci și trei» 180. [Din *trei*+prep. *spră*+*ving'iț* (= douăzeci)].

triała sb. «treime» 73. [Ngr. *τριάλα*].

triviru vb. I «treeri»; se *triviri* să treeri 164|26. [Lat. *tribulo, -are*].

tru prep. «întru, la» 121|4; *tru anu* pe an 123|5; *vindu tru anu* vând pe an 138|13; *tru pădure* în (tru) pădure, în pădure 117|2; *tru uboărele a căsil'i* în curțile casei 97; *tru fară anoastră* în neamul nostru 65|1; *de tru somnu* din somn 75 și pretut. [Din lat. *intro*; Azi se aud în Arom. *tru, tu*. *Trăși*, respectiv *tăși* n'are a face cu *tru* (cum crede H. Moser, *Iahresb. d. Inst. f. rum. Spr.* X, pag. 436), ci-i lat. *trans-* sic].

trubu vb. I «turbez, Cav. 558 bin vuthend». [Lat. *turbo, -are*].

trupu sb. «trup, corp, Cav. 452 Körper», 101|56; *truplu* trupul, corpul 150, 134|11; *trúpură* (pentru *trúpurle*) *spăstreă-le* curăță corpurile 87|34. [Sl. *тропу*].

tubaou sb. «tăbac, Cav. 179 Gerber». [Turc. *tubâc*].

tuk'esou vb. IV «topesc»: *tuk'itu* topit, destrus 172|29. [Cuvântul vine din sl. *топнѣ*. Greșit îl redă Mikl. R. U. 2, pag. 83 prin

dukitu și mai greșită alăturarea lui de alb. *dukem* erscheine].

tufek'e sb. «pușcă, Cav. 1010 Gewehr». [Turc. *tüféc*].

tuh'inipsescu vb. IV: «mânece»; *se tuh'inipsescu ș-se doxolovisescu vârtutea ată* ca să mânece și să mărească puterea ta 77|19. [Din *ta'n'ina* (dimineață)+aor. ngr. în *ps*; *tu-*, în loc de *tă-* în poziție neintonată, cași *vu*, în loc de *vă*, *va*, particularitate moscopoleană mai mult].

tundu vb. II, III «tund. Cav. 475 schere». [Lat. *tondeo,-ere*].

tur(r)ăște sb. stână, târlă, Cav. 582 Sennhütte» (greșit Weigand *turistă*, loc. cit., trebuie *turiste*, cum se pronunță la Perivole), 168|28. [Sl. cfr. Milk. R. U. II, pag. 40, Meyer, Alb. Wtb. pag. 452].

turcu sb. «ture»: *turfi* turci 178|33.

turrólu (= *turnu*) sb. «turn»; Cav. 826 *turrolu* Thurn». [Din ital. *torre* > arom. *turó*; cu lat. **turrolus*, cum crede Meyer, loc. cit. n'are nimic a face].

túrtură sb. «turturea, Cav. 1025 Turteltaube. [Lat. **turtura,-am* = *turtur,-em*].

tuse sb. tuse, Cav. 121 Husten, 960 Schnupfen». [Lat. *tussis,-em*].

tutipută sb. «avere în vite, a-vuție consistând din vite; Cav. 123 Vermögen, Reichtum». [Din ngr. *τὸ τίποτα* cu sensul de «ceva», adecă «nu mare lucru de avere», și arată aceeași desvoltare semasiologică ca și alb. *g'e-ri*, care pe lângă sensul de «ceva», mai înseamnă și «avere»].

tutu adj. «tot»; *tră tutu meshu* pentru toată luna, pentru întreaga lună 137|13; *tufi árbol'i* toți arborii 116|11; *tute limbile* toate limbile 65|3; *tute plásile* toate neamurile 65|4; *tute deadunu* (neacord, trebuia: *tufi deadunu*) 162|24; *de tute* de toate

137|13 și pretut. [Se întrebuintează ambele forme *tut* și *tot* fără deosebire. *Tutu* din lat. *totus,-a,-um*, în poziție neintonată].

tuvlă sb. «țigla, Cav. 1009 Ziegel». [Din ngr. *τοῦλον* < lat. *tubulum* > alb. *tuls*].

Ț

țalpă sb. «urdoare, Cav. 994 Augenbutter». [Despre probabila etimologie din alb. cfr. Meyer, Alb. Wtb., pag. 125. Se mai aude *salpe* pl.]

țapu sb. țap, Cav. 1011 Boek», *țapă* 69|9. [Alb. *tsap*, cfr. Meyer, Alb. Wtb., pag. 387].

țasu vb. III «țes, Cav. 1042 *webe*» *ja se lu țasă* las' să-l țasă 145|17. [Meyer îndreaptă greșit pe Cav. transcriind *țasu*, cași Weigand *țas* se zice *țas*. Din lat. *texo,-ere*].

țănu vb. II, III «țin, Cav. 488 halte», (greșit Weigand *țin*, dar bine *țin*); *se le țăni* să le ții 158|23, (unde nu-i sigur, dacă trebuie cedit *țăni* sau *țăni*); *se țăni* să ții 135|11; *țăne ține* 124|6; *se țănimu*; să ținem 181. [Lat. *teneo,-ere*].

țeapă sb. «ceapă, Cav. 495 Zwiebel»; 69|9: *țeăpile* cepele 134|4, [Lat. *caepa,-am*].

țeară sb. «ceară, Cav. 407 Kerze»; 142|15; *țeară de țeară* lumânare (de ceară), ngr. *ἀγοκαίρ*: 138|13. [Lat. *cera,-am*].

țeățire sb. «năut, Cav. 835 Erbse»; 133|10. [Lat. *cicërem*].

țelie sb. chelie, Cav. 401 Zelle, ngr. *κελλί* (= Lat. *cella*). După cum arată sunetul *ț*, cuvântul este vechiu în Arom., ca și *pirție* (*prifție*).

țerk'u sb. «cerce, Cav. 993 Kreis Ring.» [Ngr. *τσέρκι* = ital. *cerchio* cfr. Meyer, loc. cit.].

țerită sb. «dudă, Cav. 954 Maulbeere». [Meyer îl derivă greșit

din lat. *cerrus* + suf. sl. *-iță*. *Țerită* stă pentru *țerită* = *țerită* și acesta pentru *černičă*, -șă, fructul pomului *čirnișu*. -ču, numit altfel și *muru*. Iar *černiču*, -șu, este bulgărescul черница «mûrier».

țeru sb. «cer, Cav. 706 Himmel» 67/5, 130/9; *țerru* (pentru *țerlu*) cerul 164/25, 116/1; *făcătorru a țerru* făcătorul cerului 79/21; *ți ești tru țerruri* care ești în ceruri 75/10. [Lat. *caelum*].

ți pron. «ce, care» 65/1, 79 și pretut.; *cu limba ațea ți se feate* cu limba aceea cu care se nascu 65/2; *ațelă ți g'undaseaste* acel care cetește 65/3; *ș-nu el'i ți nu știă* și nu ei cari nu știu 65/3; *Ațel'i ți au minte* Acei cari au minte 122/5; *ca tru amirăril'le ți bănăm* ca în împărățiile unde, în cari trăim 67/4; *cătrăți* de ce 65/2. [Lat. *quid*].

țicoară sb. «Cav. 830 greșit (*țicoră*) Cichorie, Dr. cicoare, lat. *cichorëum*].

țimbiă sb. «furculiță, Cav. 767 *țimbide* Gabel»; *țimbidele* furculițele 159/24. [Ngr. *τσιμπίδα*].

țină sb. «cină, Cav. 207 *Abendessen*»; *tră țină* la cină 89/38, 81/25, 69/9. [Lat. *cēna*, -am].

ținđiți Cav. 745 *ținđăți* fünfzig» num. «cincizeci» 180/34. Vezi *date*].

ținđifă sb. Cav. 997 *Brustbeere*»; ngr. *τσίντζιφον*.

ținevă pron. «cinevă, nimeni; Cav. 368 *Keiner*»; *ținivă* nimeni 65/4, 130/9. [Derivat din *ține* (=cine) + *va*].

țingu vb. III «încing, Cav. 300 *umgürte*». [Lat. *cingo*, -ere].

ținți num. «cinci, Cav. 747 *fünf*»; 179/33. [Lat. *quinque*].

țiru sb. «ciur, Cav. 456 *Sieb*» [Lat. *cibrum* = *cribrum*].

țisprădate num. «cincisprezece» 179/33. [Din *ți(nți)* + prep. *spră* (= *supra*) + *date*].

țisprăving'iț num. «douăzeci și cinci» 180. [Din *ți(nți)* + prep. *spră* + *ving'iț* (= douăzeci)].

țitate sb. cetate, Cav. 387 *Stadt*, befestigter Ort.» [Lat. *civilitatem*].

țivă pron. «cevă; nimic; Cav. 1004 *nichts*»; 65/3, 147/18. [Din *țe* (= *ce*) + vb. *va* (= *va*, -voește)].

țiță sb. «țiță, Cav. 147 *weibliche Brust*». [Lat. *titia*, -am. Azi se aude *țiță*, iar în limbajul copilăresc *țiți* = hrană, nutriment].

Θ

țarru sb. «speranța, 87/36; Cav. 309 *Hoffnung*». [Cavaloti il serie cu doi *rr* din simplă considerație ortografică, după ngr. *θάρρος*, cași în alte cazuri. Nu trebuie privit deci ca art. pentru *țarru*, cum este la pag. 87/36].

țavmă sb. «minune»: *țavmate* minuni 99/54. Ngr. *θαύμα*.

țărășescu vb. IV «*sper*, Cav. 262 *hoffe*»; *de căciim țărășim* precum sperăm 85/33; *Nu țărășiți pre avuți*. Nu vă nădăjduiți spre avuți, boieri 95/47. [Ngr. aor. *ἐθάρρησα* din *θάρρω*].

țeămenu adj. «femeesc, Cav. 320 *weiblich*». Formă dezvoltată din *feămenu* (de asemenea existent în A-rom.). [Lat. *fēmīnus, -a, -um].

țelimă sb. «voință, voe» 75/16, 93/43. [Ngr. *θελίμα*].

țemel'u sb. «temeiu, Cav. 315 *Grundlage*», ngr. *θεμέλιον*.

țimeamă (azi *țimăamă*) «tămâie Cav. 327 *Weichrauch*», ngr. *βομιαμα*.

țimó sb. «mănie»: *țimolu* mânia 93/44. Ngr. *θυμός*.

U

ubórú sb. «curte»: *tru ubó(a)-răle a căsil'i* în curțile casei 97/50. [Serb. *obór*].

udu vb. I «ud, stropesc, Cav. 143 benetze». [Lat. *udo, -are*].

uh'el'e sb. «țipar»: *uh'el'ile* țiparii 116/1. [Ngr. (ο)χέλι].

uidisescu vb. IV «potrivesc, orânduiesc, Cav. 986 ordne». [Turc. aor. *uidim* + aor. ngr. in -s].

ul'ulecu sb. «barză»; *ul'ules'i* berzele 124/6. [In Epir, Avela se zice *l'elic*; *ul'ulecu* vine din forma alb. *l'el'ek*, vezi Mikl. R. U. 2. pag. 74].

umflu vb. I «umflu, Cav. 820 blase auf»; *umflate* 177/32. [Lat. *inflo, -are*].

umplu vb. II «umplu Cav. 162 fülle»: 69/10; *tra se le umplu* pentru ca să le umplu 131/9; *și le umpli toate* și pe toate le pline, ti 81 25; *tra se o umplă* pentru ca să o umplă 176/32; *se umplem* să umplem să împlinim 67/4. [Lat. *impleo, -ere*].

umptu, umtu sb. «unt, Cav. 137 Butter», 119/3. [Lat. *unctum*].

umtulemnu, untulemnu sb. «unt-de-lemn», 89/39, 133/10. [Derivat din cel de mai sus].

umziescu, vezi *unzescu*.

ună, vezi *unu*.

undă sb. «undă, Cav. 506 Welle». [Lat. *unda, -am*].

ungl'e sb. «unghie, Cav. 668 Nagel»; *tal'e ungl'ile* taie unghile 155/22. [Lat. *ung(u)la, -am*].

ungu vb. III «ung, Cav. 1136 salbe, 39 bestreiche»; *și (s)-te ungi* și să te ungi 147/18. [Lat. *ungo, -ere*].

unu, fem. **ună** num. «un, una, Cav. 263, 616 einer, eine»; *unu* 67, 132/10, 138, 178/33 și pretut. *ună săptămână* o săptămână 128/8 136/12, 138 și pretut, *ună de alantă* una de la alta 65/4; *ună-ună* într-una 127/7. [Lat. *unus, -a, -um*].

unzescu, umziescu vb. IV «se cuvine»; *unzește ca de dealih'alui* se cuvine cu adevărat 79/24; *unziescu* stă bine (pers. III pl) 178/33. [Din ngr. ὀμοιάζω].

unidă sb. «omidă, Cav. 363 Raupe». [Din ὀ μίδαζ].

unize sb. «chip» 91/40. [Derivat din *unzescu* cu sensul de «asamăn»].

urdă sb. «urdă» 120/3.

urđinu vb. I «frequentez, merg»: *va se urđinā la bāseāricā* vrea, do-rește să frecventeze la biserică 141/15. [Lat. *ordĭno, -are*].

urđicā sb. urzică, Cav. 999 Brennsel»; *urđisle* (pentru *urđiŭle*) urzicele 117/2. [Lat. **urdica, -am* = *urtica*].

ureacl'e, urecl'e sb. «ureche, Cav. 99 Ohr»: *urecl'e au* urechi au 99/53, 155/22. [Lat. *orĭcla, -am*].

urfānescu vb. IV «rămân orfan»: *se nu nă urfānești* să nu ne lași orfani, să nu ne privezi 89 37

urnā sb. «găleată, ciutură. Cav. 953 Eimer». [Lat. *urna, -am*. Cuvântul mi-e cu totul necunoscut în Aromâna].

ursescu vb. IV «pomenesec, ordon, stăpănesc» 67/5; «stăpănesc» 77/19; *tată ți ursești toate* părinte atotțiiitorul 85/31; *ți urseaste toate* carele pe toate stăpânește 77/21; *ursi* porunci 116/1. [Din aor. ngr. ὀρῖσα, din ὀρῖζω].

ursire sb. «poruncire, stăpânire»; *tră ursirea* pentru stăpânirea 99. Vezi *ursescu*.

ursitorŭ adj. «poruncitor, stăpânitor»: *cu duhlu aŭelŭ ursitorru* cu duhul cel stăpânitor 83/29. [Derivat din *ursescu*].

ursu sb. «urs. Cav. 74 Bär»; *ursulu* ursul 118/1. [Lat. *ursus, -um*].

urutu adj. adv. «urât, prost, rău»; *vărtós urutu* foarte rău 140/14; *visu urutu* vis urât 157/23; *greăilu urutu* cuvântul urât, prost 150/19; *urutu facu* fac prost 173/30. [Derivat din *urăscu*].

usănđe sb. «osinză; slănină; 167/27. [Lat. **oxungia, -am* = *axungia*].

uscatu adj. «uscăt, Cav. 675, 929 trocken»; *uscate lemne* lemne uscate 153/21. [Derivat din *usucu*].

usie sb. «fire, ființă»: *ună usie cu tatălă* de o ființă cu tatăl 79/21. [Ngr. *οβία*].

usmik'ărū sb. «servitor» 97; vezi *iŭsmik'ărū*.

usprădate num. «unsprezece» 71/12, 179/32. [Din *u(n)* + prep. *spră* (=spre) + *date*].

usprăving'it num. «douăzeci și unul» 180. [Din *u(n)* + prep. *spră* + *ving'it*].

usucu vb. «usuc»; *se usuși să usuci* 175/31 : *tra se nu se usucă* pentru ca să nu se usuce 153/21. [Lat. *exsuco,-are*].

ușă sb. «ușe. Cav. 329 Thür»; *ușile atale* ușele tale 147/18. [Lat. *ustia,-am = ustium*].

V

vacă sb. «vacă, Cav. 7 Kuh», 120/3; Cav. 201 *nao vacă* «junge Kuh». [Lat. *vacca,-ae*].

vale sb. «vale, Cav. 515 Thal»; *n-vale* la vale, la râu 166/27. [Lat. *vallis,-em*].

vărvaru sb. «barbar, Cav. 111 Barbar, ngr. *βάρβαρος*».

vasu sb. «vas, Cav. 5 Gefäss»; *vășile* vasele 158/23. [Lat. *vasum*].

vătămu vb. I «omor, acid, Cav. 896 töte»; *vătămă* bătū 97/51; *vătămă* ucise 101/35; *șă vătămă amirărăt* vătōș și ucise împărați tari, puternici 97/52. [Lat. *vicīmo,-are*].

vără pron. «vre-o» 159/24. Vezi *vărru*.

vărăguțu sb. «cere, Cav. 194 Kreis». [Deminutiv din *veărigă*].

vărtos(u) adj. «tare, puternic; foarte, prea»; 120/4; *mână vărtoasă* mână tare 99/55; *vărtoși* cei tari puternici 93/46, 97/52; *ăvisite*

vărtoase sfinte tare 75/15; *vărtoase* puternicile 75/17; *suntu vărtoase* sunt puternice, tari 167/27; *vărtōșū* *ăvisita* prea sfințit (nume) 77/19; *ăfeă vărtoșū lumbrisita* cea prea strălucită 67/5; *vărtōș urutu* tare rău, foarte rău 140/14; *vărtōș dulce* foarte dulce 169/28. [Lat. *virtuosus,-a,-um*].

vărtute sb. «putere, virtute; Cav. 242 Kraft»; *toate vărtoșle alūi* toate puterile lui 93/46; 77/19, 75/17, 153/21. [Lat. *virtus,-utem*].

vărū, vărru pron. «vreunul»; *vărru* (sau *verru*) vreunul 175/31; *vărū* (sau *veru* și stă pentru *verru*) 143/16; *vărū* vreun 89/37; *vără* vre-o 159/24. [Vărū și vărru stau pentru *vărnu* > lat. **veli-unus, um*, iar *vără* stă pentru *vără* (= *vărū*) < lat. **veli-una,-am*].

vătălahu sb. «burduf de pus vin sau untdelemn și care se mai numește la Aromâni *utre*», Cav. 86 Schlauch». [Meyer, loc. cit., îl derivă din rus. *nompora*. Este derivat însă din ngr. *βοτῆλα*, deminutiv al lui *βοτῆς*; sufixul *-ahu* stă, foarte probabil pentru ngr. *-aki*; *βοτῆλακι* > *vătălahu*. Cuvântul se aude numai la Moscopoleni și Fărșeroți].

veara sb. «vara» 69/7, 122/5. [Din *vēra,-am*].

vearde adj. verde, Cav. 816, 1125 grūnn»; *veărdile* ăl verde 178/33; *veărdile* cele verzi 153. [Lat. *viridis,-e = virides*].

veargă sb. «vargă, Cav. 120 Gerte, Rute». [Lat. *virga,-am*].

vecl'u adj. «vechiu, bătrân, Cav. 718 alt». [Lat. *vēclus,-a,-um = vēt(ū)lus*].

vedu vb. II «văd, Cav. 126 sehe 1045 *me vedu* scheine, 307 *nu vedu vărtoșu* blende»; 65/4, *le veđi* le vezi 67/4, 65/1, 171, 175; *ți se vedu* ce se văd (pers. III pl.) 79/21; *viđui* văzui 132/10, 157/23. [Lat. *video,-ere*].

vêduă sb. «văduvă, Cav. 1122 Witwe», 95/49; *la vedue* la văduve văduvelor 171/29. [Lat. *vīdua*, -am].

veg'l'u, vleg'u vb. I «păzesc, Cav. 1090 bewache»; *veg'l'u* păzesc 87/36; *și veag'l'e* ce păzesc 93/45; *se nă vig'l'ēm* să ne păstrăm, să ne păzim 85/32; *și vleg'u* și păzesc 138/13; *lu vleg'e* îl păzește 119/3, 168/28; *se vleg'e* să se păziască 134/11; *la se vleg'e vetea alór spăstriși* las' să-și păziască persoana lor (fiind) curați 163/25. [Lat. *vīg(ī)lo*, -are > *vīg'are* și prin metatezarea lui *l* a rezultat forma *vleg'u*, care se aude și azi la Aromanii moscopoleni, precum și la cei din Veles (= *Veliscu* în graiul Aromânilor stabiliți acolo) și cari își trag origina tot din Moscopole].

verđu sb. «varză, Cav. 486 Kohl, 528 Grünzeug»; *veárđile* pl. lui *verđu* 117/2. [Din *vīr(ī)dia*, cfr. Pușcariu, Etym., Wtb. Nr. 1863, Meyer, Cav. 486].

versu vb. I «vârs, Cav. 1140 giesse aus»; *vearsă-o nīla ată* varșă-ți mila ta 85/32; *că se vearsă* căci se varșă 175/31; *versăi* vârsai 83/59. [Lat. *vērso*, -are].

verșă sb. «viers, verset» 65/2, 65/3. Probabil din ital. sau din alb. *vjers* < lat. *vērsum*, -um].

veru, veru, vezi *vărū, vărru*.

veștu sb. «haină, Cav. 846 veștiu Kleid»; *veștu* postav 177/32; *cu vește tiūisite* cu veșminte cinstite 152/20; *veștile* veșmintile 126/7. [Lat. **vestum* = *vestis*].

vete sb. «persoană, insu»; *vetea alór* persoana lor, ngr. τὸ ἰδὸν τοῦ 164/25; *tră vetea amecă* pentru persoana mea, pentru mine insu-mi 138/13; *se nu fați idolū a vete(ī)l'i atăcēi* să nu faci idolu persoanei tale 91/40. [Alb. *vete* = insu].

vină sb. «vână, Cav. 1064 Ader,

656 Sehne»; *vinile* vinele 167/27. [Lat. *vēna*, -am].

vindicu vb. I «vindec»: *vindică-nī sūfletu anēū* vindecă-mi sufletul meu 85/32. [Lat. *vīndico*, -are.

vinđu vb. III «vând, Cav. 814 verkaufe»; *vinđu* vând(ei) 138/13. [Lat. *vendo*, -ere].

Viniri sb. «Vineri», articulat *Vinira* (de sigur pentru *Vinirea*) 127/7. [Lat. *Vēnēris* (dies)].

vinit-aliolu adj. «de culoare vânăta care bate în spre roșu deschis». [Din *vinitu* + *alicu* (= turc. *alic* = roșu deschis)].

vinitu adj. «vânăt»: *vinittu veștu* postavul vânăt 177/32. [Lat. *vēnētus*, -a, -um].

vințu sb. «vânt, Cav. 59 Wind»; *vințulu* vântul 165/26; *vințurile* vânturile 97/51; *de vințuri* de vânturi 137/12. [Lat. *vīntus*, -um].

viriu sb. «crivăț, Cav. 129 Nordwind. [Din alb. *verī*].

virinū sb. «venin, păs, intristare, supărare» 87/35. [Lat. *venēnum*.]

virvīră sb. «vergură, fecioară, Cav. 733 *vīrg'iru* (probabil greșală la Cav.) Iungfrau»; 87/35; 81/24; *soslu a vīrvīrelorū*. Tovarășul fecioarelor 77/20. [Alb. *virg'ir* < lat. *vīrgīnem*].

virvīreată sb. «virginătate, feciorie» 81/24. [Derivat din *virvīră*].

vițin(u) sb. adj. «vecin. Cav. 160 Nachbar»; *viținūl'i* vecinii 129/8; *mul'area a viținlūi* pe femeia vecinului 91/42; *pre viținlu* 91/42. [Lat. *vicīnus*, -a, -um].

vlacu sb. «undită, Cav. 227 Netz» *vlaclu* undița 136/12. Ibidem bulg. *vlacot*.

vlasfīmie sb. «blasfemie» 65/3. [Ngr. βλασφημία].

vleg'u, vezi veg'l'u.

vluiscu vb. IV «binecuvân-tez»: *vluiscă* binecuvân-tează! 89/36, 89/37. [Ngr. εὐλόγησα, din εὐλογία]

voi pron. pers. II pl. «voi»: *voi* *ți șadeți* voi cari ședeți 97/50 și pretut.. [Lat. *vōs*].

voi vb. II «vreau, iubesc; Cav. 3 ich biebe, 314 will»; *voi* vreau, doresc 65/2. *Și va* Și iubește, ngr. *ἀγαπᾷ* 123/5, 160/24; *vrūși ndripta-tea* ai iubit dreptatea; *va se așteptu* o să aștept 131/9; *va se urdină* do-rește să meargă, să frecventeze 141/15; *vu se me prrūscutești cu isop ș-vu se me căbărisescu* o să mă stropești cu isop și mă voi pu-rifică 83/27, 83/28; *vu se așungă* o să ajungă 77/18; *vu se se disvă-lească* se vor descoperi 77/13, 77/22; *mine vrea se z-dau* eu ți-aș fi dat 83/29; *că se-ara vreai* curbane că de ai fi vroit jertfă 83/29, [trebuie despărțit: *se-ara* ?]: *Se vruri* De ai vrea 153/21; *se vruri* de ar vrea, dacă ar dori 133/10; *se vruremu* de am vrea 156/22. [Lat. *volo*, *volere*. Caracteristică este formarea viitorului cu *vu* < din *vo (= Dr. o) < din *va*, care nu-l găsim nicăiri, fie în scrierile aromâne de până acuma, fie în limba aromână vorbită. Celelalte forme sunt cunoscute și există și azi în deosebitele părți locuite de Aromâni].

vômeră sb. «cornul plugului, Cav. 1038 Pflugsterz, ngr. *ὄνυλ*, alb. *vjeje* [Lat. *vômer*, *em*].

vomu vb. II, III «borăsc, vom; Cav. 671 speie». [Lat. *vōmo*, *-ēre*].

vrăhănescu vb. IV «răgușese. Cav. 142 bin heiser». [Eu cunosc numai forma (a) *vrăhănescu*. Din ngr. aor. *ἐράχ(ν)ιασα*, din *ἐραχιάζω*].

vreare sb. «vrere, Cav. 276 Lie-be»; *tru oamenî vreare bună la oa-meni* voie buuă 85/30. [Lat. **v(o)-lêre*].

vulă sb. «pecete, Cav. 133 Sie-gel»; ngr. *βόβλα*.

vulpe sb. «vulpe, Cav. 47 Fuchs»; 118/2. [Lat. *vŭlpes*, *em*].

V

vancu sb. «Iancu» 67/7.

vasu «salutare! ngr. *για τὸ!* sănătate-ți), 67/6.

vatru sb. «doctor, medic, Cav. 331 Artzt». *Loai văturru* chemai pe doctorul 139/14; *văturru* stă pentru *văturlu*, iar acesta-i format din ngr. *γιατρός* > ar. *vatru*, art. *vătrulu* și *văturlu*, prin metatezarea lui *r* din silaba *tru*, când urmează *l*; cfr. de asemenea *măsturlu*, din *măstrulu*, *căpărle* din *căprăle*, *căpărleață* din *căprăleață* și acesta din *căpră-reață*(*ță*), etc.].

văzmă sb. «aiazmă» 67/7. Ngr. *ἀγιάσμα*.

verăk'ină sb. «lebdă; uliu, Cav. 166 Habicht». [Derivat din ngr. *χεράκι*; *verăk'ină* este adj. «cel ca uliu»].

vermu sb. «vierme, Cav. 904 Wurm»; 69/7.

vie sb. «la Cav. 122 prin «Gewalt» este greșit tradus, în loc de «Eile», grabă, ngr. *βία*.

ving'iț num. «douăzeci, Cav. 251»; *usprăving'iț*, *doisprăving'iț* etc. douăzeci și unul, douăzeci și două etc. 179/34. [Lat. *viginti* > *vinginți* (în loc de *vidinți*, anume cu *g*, în loc de *đ*, din pricina nazalului următor *n*, sau din pricina unei asimilații a lui *đ* cu *v*). În Sămărina, Epir, se aude numai forma *vi'inț*, iar numerotația se face: *vi'inț unu*, *vi'inț doi* etc.].

vinu vb. IV «vin. Cav. 275 kom-me, 257 *vino* komm! mit der angehängten vokativischen Interjektion *o*; *vino* vino! 81/25; *vinifi* veniți 162/24, 181, 81/26; *la(s) se vină* las' să vie 75/16, 85/33, 139/13; *nă-poi* *vu se vină* iarăși o să vie 79/22; *ațea ți vine* acea care urmează 67/5; *vină* (pers. III pl.) *vin* 124/6. [Lat. *vēnio*, *-ire*].

vīnu sb. «vin, Cav. 487 Wein»; 89|39, 132|10, 133|10. [Lat. *vīnum*].

vīne sb. vie, Cav. 55 Weinberg, 130|9. [Lat. *vīnea, -am*].

vīptu sb. «vipt, cereale, grâu», 89, 120, 130; *vīptulu* viptul 174|31, 165|26. [Lat. *victus, -um*].

vīsescu vb. IV «cântăresc»; *a se vīsească* ai să cântăriaască 165|26. [Din ngr. aor. ἐξόγισσα, din ζογιάζω. Se aude și forma completă *vīvīsescu*, *vīvīsescu*].

vīsu sb. «vis, Cav. 692 Traum»; 157|23. [Lat. *vīsum*].

vītripescu vb. IV «vindec»; *ațelū ți s-vītripescaste* acela care-ți vindecă 93|43; *se se vītripescă* să se vindece 133|10; *vītripescă-nă lăngorră anoastre* vindecă-ne boalele noastre 75|16. Ngr. aor. γιάτρεισα = *ιάτρεισα*, din γιατρέω = *ιατρέω*],

vīțalu sb. «vițel, Cav. 628 Kalb»; *vīțāl' i vīței* 83|30. [Lat. *vītēllus, -um*].

vīu adj. «vii»: *se gūdică vīi' i* să judece pe cei vii 79|22. [Lat. *vīvus, -a, -um*].

vīzmu vb. I «culeg viile, Cav. 1024 halte Weinlese». [Lat. **vīndemo, -are* = *vīndēmio, -are*].

vīortie sb. «sărbătoare, Cav. 269 veortie Fest», ngr. ἑορτή (rostit: γιορτή).

vīota sb. «jot» 67|6. Ngr. γiota.

vīrtusecu vb. IV «serbez»; (în transcrierea mea, greșit *vīrtușești*, cu șe) serbezi 128|8. [Din ngr. aor. ἐώρτασα, din ἐώρταζω. Rostirea cu *v* este și în ngr].

X

xenu adj. «străin, Cav. 670 fremd», ngr. ξένος. Vezi *cāsenu*.

xivīsea sb. «tălmăcirea» 65|2. [Ngr. ἐξήγησις].

Z

zaeree sb. «zaerea, proviziune» 127|7. [Turc. *zaherē*].

zāhare sb. «zahar, Cav. 290 Zucker», ngr. ζάχαρι.

zahmete sb. «greutate» 65|1. [Turc. *zahmēt*].

zāmane sb. vreme, timp, Cav. 346 Zeit», 65|1, 79|22, 83|27, 119|3, 131|9, 152|20; *tru zāmane* la vremea lor, la timpul lor potrivit 162|25. [Turc. *zamān*].

zānate sb. meșteșug, Cav. 989 Handwerk»; 135|11, 146|17. [Turc. *zanāt*].

zārare sb. «pagubă, Cav. 294 Schaden». [Turc. *zarār*].

zboru, zborru sb. «vorbă, cuvânt»; *zborru* vorba 67|6; *zboară* vorbe 67|5, *cu zboară* cu vorbe 65|4; *zboărăle* vorbele 65|4. [Sl. *suborū* = *conventum* = cuvânt, cu aceeași desvoltare semasiologică cași *cuvânt* din *conventum*].

zburāscu vb. IV «vorbesc, Cav. 618 spreche»; *ațelū ți zburri' cu profiș' i* acela care cu profeții a grăit 79|23; *șă nu sburāscu* și nu vorbesc 99|52. [Sl. *zboriti*].

zefcă sb. «chef, petrecere, Cav. 673 facu zefcă unterhalte mich, schmause». [Turc. *zefk*].

zgurrie sb. «zgoră, Cav. 899 Schlacke», din lat. *scōria* > «scură, *zgoră*, cfr. Körting³ Nr. 8511. Pentru trecerea lui *sc-* în *zg-*, cfr. *zgarriu*, *zgaibă*. Pentru trecerea lui *ō* în *u*, cfr. *curte*, *nume*, *cuget*, *drum*, etc.].

ziāfete sb. «petrecere»: *la ziāfete* la petreceri 135|12. [Turc. *ziāfēt*].

ziğă sb. «cântar, Cav. 297 Wage», ngr. τὸ ζόγι.

zil'u sb. «invidie, Cav. 1060 Neid», ngr. φόνος. [Ngr. ζήλεια].

zmeană sb. «izmene, Cav. 140

Hose»; *smenle* izmenele 166|27, [serb. измена, sl. мѣна].

zmelču sb. «melc, Cav. 852 Schnecke», unde greșit îl redă Meyer prin: *zmeltsu* cu *ts = t*); *smelči* (cetește *zmelči*) melci 177|32. Blg. мелче.

znuescu vb. IV «reinnoiesc»; *znueă tru mățale amele unū duhū ndireptu* innoește intru mațele mele (intru cele din lăuntru ale mele) un duh drept 83|28; *vu se znuească* va înnoi 93|43. [Derivat din *nou* cu prefixul *s-*, după analogia vorbelor începătoare cu *s-* și devenit *z-* din pricina următoarei consoane *n*].

znie sb. «pagubă» 126|7, 144|16. [Ngr. ζημία].

znisescu vb. IV «păgubesc, Cav. 124 schade». Din ngr. aor. ἐζημιώσα, din ζημιώνω].

zurru (pentru *zurlu*) adj. «nebun, Cav. 296, 560; 1017 «zur(r)u «nărrisch, einfältig», ngr. ζορρός. [De origine obscură, după Meyer. Cav. 296; vine din turcescul *zorlû* = forțat, iute, pripit, rău. etc.].

zvercă sb. «ceafă, Cav. 1015 *svercă* și *zvercă*, (ambele forme sunt cu puțință) «Hals» (greșit tradus, trebuie «Nacken» = ceafă, cerbice). [Origine necunoscută. Foarte probabil în legătură cu sl. *svêrc*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 488].

zvintuređu, zvinturu (v. *svintuređu*) vb. I «zvânt, ventilez»; *svintuređi* ventilezi 165|26. [Lat. [*ex-] vântulo, -are].

zvolărū sb. «bulgăre de pământ, Cav. 148 Scholle. [Din ngr. βόλαρος + σβόλος. Azi mai mult *zvolū* se aude].

VOCABULAR ALBANEZ

În acest vocabular se cuprind toate cuvintele aflătoare în *Învățătura Introducătoare* a lui Daniil. Prescurtarea M. trimite la Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*; Cr. la *Cristoforidès* (Χριστοφορίδου, Λεξικὸν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης; cifra care urmează arată pagina. Parentesele [ ], după transcrierea mea, arată pronunțarea aceluiași cuvânt obișnuită la Corcea și sunt stabilite cu ajutorul d lui D. Berati, institutor albanez în acest oraș, căruia i se aduc aci toate mulțumirile. Prin *text* se înțelege textul original al lui Daniil. Cele lalte prescurtări sunt cele obișnuite și la vocabularul aromân. Am păstrat, cum s'a mai spus la pag. 43, sistemul ortografic fonetic al lui G. Meyer. O particularitate caracteristică la Daniil este și întrebuițarea lui *ń*, la vb., unde azi se întrebuițează *j*, sau nici un semn grafic, absorbit fiind și acest *j* (*i*) de vocala precedentă. Leake contimporanul lui Daniil îl întrebuițează mai mult la verbe. Eu l'am păstrat, transcriind alături forma obișnuită azi. De asemenea Daniil redă adeseori prin *ι* sau prin *η* pe alb. *ε* neîntonat, iar uneori și cu accent. Alte observări se fac la deosebitele cuvinte din vocabular.

Țin să accentuez că textul original cu caractere grecești al lui Daniil, am căutat să fie tipărit cât mai exact. Acei cari ar găsi deci vre un neajuns în transcrierea mea, se pot referi la nevoie la textul lui Daniil. Toate greșelile de tipar în transcrierea mea, sunt menționate și îndreptate la cuvintele respective din vocabular, și cele mai principale la *îndreptări*. Cuvintele albaneze din Cr. le-am redat cu ortografia lui G. Meyer.

A

af_εr adv. aproape 168; 159; **af_εr** *ksóš* lângă acestea 115. M. 3; Cr. 12.

ag_ε:róń, **-ój** vb. postesc, ajunez; *ts* **ag_ε:róńš** [= *ag_ε:rós*, în text *ag_ε:rós*]

să ajunezi, să postești 128.8. M. 4; Cr. 2.

ai, **aú**, **ajú** (cetește *aíú*) pron. el; acel; fem. *ajó* ea, aceea; 165, 176, 148; *nga ai* dela el, dela dânsul 181; *e ruan* îl păzește 119.3;

e vjeb il fură 166 ; *t a* [in text *t_s*, greșit] să o (acus.) 154 ; *k'ε ta mbuš* să o umplă 176 ; *si t a piš* dacă o vei b a 170 ; *e kaprešén* [= *kapsradzén*] o înghiți 169 ; *ečé i ha* și-i mănâncă 168 ; *t i mčárnimε* să-i atârnam 155 ; *t i mεsojnε* să-i învețe 160 ; *t i Višóúmε* să-i lăsăm 162 ; *Ve t i* (greșit transcris *t_s*) *mb'lon* [-oúε] las' să-i logodească 162 ; *t i mbaš* să le ții 158 ; *t i keš* să le ai 158 ; *t i arnó(ú)š* să le impeteci 152 ; *k'ε t i* (greșit *t_s*) ca să le 169 ; *t i tšáňš* (*tšáš*) să le despici 177 ; *t i veš* să le pui 177 ; *ečé do t i ndzjer* (in text greșit *dotε*) o să le scot 140 ; *atá* acei 122.5. M. 5 ; Cr. 2.

aku sb. ghiată, 161 ; cfr. Meyer, 7 ; Cr. 3 art. *akulε*.

anε sb. parte, margine, mal ; *šes ndε mot nga nε anε* vând pe an câte o parte 138 ; *k'ε tε škoň nga ánεsε* ca să trec malul 137. Meyer, 11 ; Cr. 6.

apikás vb. pricep, simt, înțeleg ; *si tε apikásinε* dacă simt, dacă pricep 124/6. [Meyer, 13].

ap vb. dau ; *se ápsnε* căci dau (ei) 119/3 ; *ep fuk'i dá putere* 153 ; *nuku i ep* nu le dá (nu li se dá) 130/9 ; *tε apš* să dai 171 ; 128. Meyer, 13 ; Cr. 7.

aráp sb. negru, harap ; *dū arap* [ε] doi negri, doi harapi 157. Meyer, 14.

ar:nón, -ój vb. impetec ; *t i ar:nónš* (= *t i arnóš*) să le impeteci 153. Meyer, 16 ; *arnε* ; Cr. 9 : *arnóú, -ój*

ari sb. urs ; *ariu* ursul 118. Meyer, 15 ; Cr. 8.

ařε sb. nuc ; *nís ařε* un nuc 138. Meyer, 17.

ařń vb. ajung ; *g'εr te ariń* până să ajung 137 ; *nuk uarinε* nu se coapsără 131 (balcanism) ; *g'εr t ari-henε* până să ajungă [să se coacă] 131 ; Meyer, 17 ; Cr. 9 : *ařij*.

as adv. nici ; *nukε jet as nε bal't* nu rămâne nici o murdărie 155 ;

as íeri nimeni 130.9. Meyer, 17 ; Cr. 10.

aslán sb. leu ; *astani* leul 118/2. M. 18. La Cr. rar își găsesc loc elementele turcești din limba albaneză. Ele sunt omise sistematic.

aštú adv. așa, astfel 127/7, 137, 149, 155, 165, 168, 182. M. 19. Cr. 11.

at:herε adv. atunci 165, 131. M. 4 : *aherε* ; Cr. 11.

atšik adj. deschis, de culoare deschisă 177 ; *atšik-mavia* deschis roșu (Arom. vinit-alie) 177. M.20. [Din popularul turcesc *ačíc*].

B

bag'ti sb. animal ; vită de povară ; *u bεnε bag'tiε* se făcură animalele 118/2 M. 22, Cr. 38.

bajame sb. migdală ; *bajame* migdale (acus.) 134. M. 24, Cr. 39.

bale sb. frunte ; *mεde m(p) bala* mă doare fruntea 139. M. 38. Cr. 39 art. *bał-i*.

bal'tε sb. noroiu, mocirlă ; *ndε janε šumε bal'tεra* dacă sunt noroae multe 174. M. 25. Cr. 40 dá pl. *bal'tats*.

banj,bań vb. aduc, port, țiu ; *ečé ban pšndat* și ține aripele 124/6 (greșit în transcriere cu ε) ; *ečé bεjnε* (sau *béinε*) și poartă 214 ; *tε bεjímε* (= *bεjmε*) să purtăm 157 ; *tε bεjmε* să ținem 181, *tε mbaš* (sau *te baš*) să țin 135 ; *t i mbaš* să le ții 158 M. 35 art. 2) *bie* ; Cr. 39 art. *bań*.

bar sb. iarbă, buruiiană etc. *binε bār:rat[ε]* răsăriră ierburile 117/2, 162 *te baúš* (= *baš*) *bars mire* să usuci iarba bine 175 ; M. 26 ; Cr. 40.

bar^l adj. alb ; *tε barda robe* hainele albe (acus) 178. M. 27 ; Cr. 40 dá *barđε*.

bark sb. pânțece ; *barku* pânțele 167. M. 27 ; Cr. 4.

barem vb. mă plimb ; *ku ubarite* unde te plimbași, unde te-ai

plimbat 181. Cfr. Cr. 225 *rubarem*, *barem* φέρωμαι, κοβάλομαι; M. 35 art. 2) *bie*.

baška împreună 162; 144 *bašk* 137; M. 39; Cr. 42 art. *bašk*.

b^{en} vb. fac; *edé b^{en}* și fac (eu) 138; *s-b^{en}* nu faci 166; *b^{en}* face, ie bună 177; 137, 126; *b^{eri}* făcú, a creat 116|1; *b^{ejn}* fac (ei) 126|7; 134; *k^e* *t i b^{en}*ș ca să le faci 151; *se t^e b^{en}ș* [= *b^{en}ș*] dacă ai face 151; *b^e-het^e* se face 119|3; *k^e* *t^e b^{en}et^e* ca să se facă 159; *gⁱb^e ub^e* totul se făcú. *Pas k^etó ub^{en}e bag^elit^e*. După asta se făcură animalele 118|2; *ub^{en}e* se făcură, se produs^eră 129.8. M. 23; Cr. 39, 43.

berjül sb. cot; *me berjül* cu cotul 141|14. M. 49 *brul*, *berül* etc.; Cr. 44 *berül* și *berül*, *bruli*.

bersi sb. drojdie; *bersil^e* (acus.) drojdiile 176. M. 34. Cr. 43.

bij, bie vb. aduc; *se bi^{en}e* căci aduc 120|4. Cfr. M. 35: 2) *bie*. Perfectul *pruva*, *prura* fuhre, bringe: Cr. 45.

bie, bij vb. cad, Perf. *rașe* căzui; *k^e* *t^e mos u bjer[^e]* ca să nu le cază 172; *tek t^e bjer[^e]* oriunde să cază (= ar cădea) 153; *mündin^e t^e bi^{en}e n^{d^e} kurv^eri* pot cădea în curvășarie 163; *se do t^e bjer^e si* căci are să plouă (Arom. că va se da ploae) 164; *edé kur t^e bjer rufea* și când cade trăznetul 165. M. 35:(1) *bie*. Cr. 45.

bie, bij vb. lovește; *t i bieș* să o lovești (Dat.) 143; *bie kóken^e tent[e]* îți bați capul tău [în text: *bieș*, ceea ce presupune, că Daniil a vrut să zică: *do t^e bieș* ai să-ți bați] 166; *t i bieș* să o lovești 143; *bie e^{r^e} mir^e miroase* frumos 148. Arom. *bate úurizmă mușată*=bate miros plăcut, miroase plăcut; *t^e bieș fúelit* să cânti din fluer (vorbă cu vorbă: să bați fluerul) 140. M. 35: (1) *bie*. Cr. 46.

bije, vezi *bir*.

bi(l)bil sb. privighetoare; *Bi(l)-bil'at* privighetoriile 122|5 (în text fără primul *l*, ceea ce nu se aude nicăiri). M. 36.

bin vb. răsar, incolțesc; *bine* răsăriră 117 (cfr. Cr. 46 *bij*. M. 36).

bir sb. fiu; *bir* (acus.) 162 stă pentru *bir^e* (cfr. Cr. 46. art. *bir*); fem. *bij^e* fiică; *se bira* (= *biriu*) decât pe fiul 160; *m^e fort d^{uan}e t^e bi^{en}e e t^{ure}* mai tare iubesc pe fiica lor 160; *bija* fete, fiice 162 (acus.) cfr. M. 37; Cr. 46 art. *bij^e* și *bir*.

bišt^e sb. coadă; *pe bišt^{it}* dela coadă 173. M. 38. Cr. 47.

blej vb. cumpăr; *me sa t^e bl^{en}e* cu ce să cumpere 130|9; *te bl^eș* să cumperi (vezi: *mb^{le}ș*); *do t^e bl^{ej}* o să cumpăr 132. M. 39. Cr. 42 *bl^{ej}*.

bl'et^e sb. albină; *kam edé bl'et* șum^e am și stupi de albine mulți 138 [cfr. pl. *bl'et^e*, Cr. 48] M. 39.

bl'uan sb. macin; *k^e* *t^e bl'uan*, [= *bl'úan^e*, *bl'úaj^e*] ca să macine 165; *ve t^e bl'uan[^e]* las să-l macine 166. M. 40.

borik^e sb. pin; *pe[r]* *borik^e* de pin 117|2. M. 42. Cr. 49 *borig^e* πίνος, ἰλάτη; *borink^e* pag. 16, art. *vg'e-ni*.

bošt sb. fus, M. 42 Spindel, Achse; *me bošt^{it}* (-im) cu fusul 145; Cr. 49.

braz^t, vezi *zbraz^t*.

brek^e sb. izmene; *brek^{erat}* izmenele 166. M. 46. Cr. 50 spune că numai la pl. se uzitează; *brek^{et^e}* τὰ ἐσώθρακα.

brenda, brenda adv. înăuntru 153. M. 47; Cr. 50.

brešk^e sb. broască; *breška* broaște (acus.) 177. M. 47; Cr. 51: pl. *breška-t^e*.

breš^{er} sb. grindine; *breš^{eri}* grindinea. M. 47; Cr. 51.

bres sb. brâu 156, (vezi art. *brân*

în vocabularul aromân.), M. 46. Cr. 51.

briñ sb. coastă; *briña* coasta 167. M. 48; Cr. 51.

brum sb. brumă; *bruma* (articulat) 153, cfr. M. 49; Cr. 52: *brumε-α*, pe când Meyer: *brümε, brimε*.

brumbul-i sb. greerele 125|6. Cr. 52.

bualitε sb. bivoliță; *pεr bualitε* de bivoliță; 120|3; M. 50 art. *bual*, Cr. 53, *bualitεε*.

bul'met sb. pâpară, ngr. *πρωζαγά-γριου*; *tε ndñεrtónš bul'met* să prepari pâpară (din unt, brânză și pâne) 120|3; cfr. Cr. 55.

buk(ε) sb. pâne 728|8; *buk(ε)* (acus.) 171; M. 51, Cr. 54

bukur adj. frumos; *šumε bukur* foarte frumos 123|5, 148, 165; *se ještε* (=εštε) *i bukur* căci este frumos 120|3; cfr. M. 52 *bukurε*, Cr. 55 *bukur*.

bul'ón, vezi *mbul'ón*.

bumbrék sb. rinichiu; *bumbrek'it[ε]* r'nichii 167. M. 50 art. *buburek'e* «Leber», *bubrek'* «Niere».

bur sb. bărbat om; *ngre búrātε* scoală pe bărbați 121|4. M. 55, art. *buř*, *buřε*, Cr. 56.

buz sb. buză; țărniș, mal, margine; *mbε buzε tε delit* pe malul mării 136, cfr. M. 57, Cr. 54.

D

dafin sb. dafin; *pe (prej) dafine* de dafin 151. M. 58. Cr. 93.

dal' vb. ies, răsar, etc.; *kur del' dieli* când răsare soarele 147; *ndε șas k'ε[tε] dal'nε* îndată ce or ieși 168, 146; *kur dāl'inε* când ies 118, 149; *dola ndε pazár* ieșii în târg 132; *dūalε* ieșiră 116|1.

darō sb. păr, pară; *ñε darōε* un păr 138; *darōa* pere (acus. pl.) 134 M. 61. Cr. 92.

dasmε sb. nuntă; *mbε dāsmεrat* la nunți 135, cfr. M. 62; Cr. 92: pl. *dāsmatε*.

degε sb. ramură; *dega* ramura 148; 151. M. 62. Cr. 93.

dél'e sb. oaie; *dentε* oile 169, 119 Cfr. M. 63. Cr. 94; pl. *dentε*, în loc de *dél'etε*.

der^o vb. vărs; *se dērōεtε* căci varsă 175, cfr. M. 64; Cr. 96.

derε sb. poartă, ușe; pl. *dūert e tua* ușile tale (acus.) 147. M. 63; Cr. 96, pl. *dūertε* și *dūrtε*.

deř-i sb. porc; *dérātε* porci 167. [Daniil nu-i consecințe în întrebuințarea lui *r* și *ř*]. M. 64 *deř*; Cr. 97 *deř*.

daš-i sb. berbece; *deštε* berbecii (din *dēšē-tε*, cfr. Cr. 92, art. *daš*; M. 62).

det-i sb. mare; *tε detiř* a mării *detnε* (acus.) marea 116; cfr. M. 64; Cr. 98.

dεg'ój, **dεg'ón** vb. ascult, aud; *sa dεg'ojnε* căți ascultă 161; *eōε do tε dεg'ojnε duńaja* și dorește să fie auzită, ascultată de lume 123|5. M. 66. Cr. 93.

dεrgón-ój vb. trimite; *tε dεrgónš* [= *dεrgós*] să trimiți 129|8. M. 65. Cr. 96.

dεliñε sb. cedru, jneapăn; *eōε pe (prej) dēliñε* și de jneapăn 151; cfr. M. 65 art. *dεlεnεε*, Cr. 99.

dεlεndruε sb. rândunică; în Daniil stă: *dolondrușat* = *dεlεndru-șat* rândunelele 122|5, cfr. Cr. 91 art. *dāldndūšε*, *delandūšε*, M. 59 art. *dalndūšε*.

dεřasε sb. scândură; *dεřasat[ε]* scândurile (acus.) 149. Cr. 97, M. 66: *dεřasε*.

di^o, vezi *dri^o*.

dīel-i sb. soare 148; *dīlnε* soarele (acus.) 116, cfr. Cr. 100; M. 69.

dīel(ε) sb. Duminecă; *tε dīel(ε)* Dumineca 126|7; cfr. M. 69, Cr. 100.

dimεř[ε] sb. iarnă; *si tε apiká-*

sin = *dim*er[ε] = *dim*erîn *dim*erîn,
(unde i greșit cules *din*ε) dacă simt
iarna 124/6. M. 67 art. *dim*en, Cr.
101.

*dit*ε sb. zi; *dita* ziua, *dit pre*
(*per*) *dit* zi cu zi, în fiecare zi 156,
(cfr. Cr. 102: *per dit*ε; M. 68 *dit*ε).
Duzét dit douăzeci de zile 132 [stă
pentru pl. *dit*εtε]; *dit*enε ziua (a-
cus.) 146.

*dja*l[ε] sb. brânză 119/3 (unde în
textul original stă scris *kiab*, cum
nu se aude nicăiri și unde de sigur
este greșală de tipar la Daniil);
*dja*l[ε] 169, cfr. M. 69, Cr. 99.

*djabt*ε adj. drept; *me dor*ε tε *diab*-
tε cu mâna dreaptă 134; M. 69
*djabt*ε, Cr. 99 *djabt*εtε.

djal'ε sb. copil; *edé djemt*ε și co-
pii 130/9; *djemt e tū* (= *djemt e tu*)
copiii tăi 145, cfr. M. 60, art. *dal*';
Cr. 99.

*dolondru*εε, vezi *del*εndruš.

do-ni, vezi *ndo-ni* 175.

*dor*ε sb. mână; *me dor*ε tε *diab*tε
cu mâna dreaptă 134/11. M. 72;
Cr. 103.

*dre*știl(ε), *dre*-tεl(ε), *dε*-rștil(ε)
sb. dârstă, vultoare 155; cfr. M. 65;
Cr. 97 art. *dε*rștil'ε.

*dri*lε,-tε sb. vipt, cereale; *dri*bat
(în textul original greșit *di*bat) vip-
tul (acus.) 165; 120/4 (acus.); *mb*ε
*dri*tεt la vipt 13/08; 174.

dru sb. lemn; tε *šlieš brenda* tε
fata dru să arunci înăuntru lemne
uscate 153; *per dru* de lemn (sin-
gularul, pe când în ngr. ar. bulg.
stă pl.) 117/1; cfr. M. 75; Cr. 109.

duaj-tε, vezi *duk*'ε.

duan, *dua* vb. voi. iubesc etc.;
*nd*ε *dășim*ε dacă am vrea 156; *Nd*ε
daš [= *datš*] de ai vrea 153; *nd*ε
*dašt*ε de ar vrea, dacă vrea (ar. *se*
vruri) 133; *do tε nom* (greșit *do*
te) o să inmoi 131; *do*[t]ε *he*l o
să arunc 132; *do tε blej* o să cum-
păr 132 și pretut.; *do tε pres* o să

aștept 131 (greșit transcris *té*); *edé*
do și vrea, și ține 123/5: *mε mir*ε
*dúan*ε mai bine iubesc (ei) 160;
*mε fort dúan*ε mai mult, mai tare
iubesc 160, cfr. M. 76 art. *duan*,
dua = Cr. 105 art. *dua*.

duk'ε ? sb. snop. În M. și Cr. nu
găsesc o formă *duk*'ε; poate-i gre-
șală *k*, pentru *a*, și trebuie cetit
duaj[ε], din *duaj*-tε pl. = *δ*εμάρια-
στού, Cr. 105; M. 76.

duń sb. lume; *duńaja* lumea
123/6. M. 78, art. *dúń*.

durék (poate *dirék*) sb. stâlp;
tε *veš durék* tε *ššndoš*ε să bagi
stâlpi puternici 173. M. 67 art.
dirék.

durón,-ój vb. rabd, sufer; *nuk*ε
munt tε durón nu pot să rabd, să
sufer 140. Cr. 106; M. 77.

dušk,-u sb. stejar *per dušk(u)*
de capac 117/1. Cr. 106 *dušk* = gr.
*δ*ρῶς, M. 75 art. *dru*

dū num. doi 178; *dūmbεdjet*[ε] doi-
sprezece 179; *duzét* patru zeci 180;
dū vrešta două vii 130/9. M. 78;
Cr. 109.

dūl(ε) sb. ceară 138. M. 78; Cr.
110.

dūmón,-ój vb. fumege, fac fum;
dūmojnε (sau *tūmojnε*) fac fum
154. [Din turc. *dumán*. În Cr. și
M. nu-l găsim].

düzét num. «patruzeci» 132;
180.

dzεn vb. despice; *sopata dzεn*
*dru*tε securea despice lemnele 154.
În M. și Cr. nu-l găsim.

džoka (-ha) sb. postavul, haina,
177; *ha džóherat* (= *džóket*, *džóhε*-
rat) manăncă hainele 126/7; *me*
džókεra [sau *džóhεra*] cu haine 152
cfr. M. 82 *džókε*; Cr. 112.

Δ

đal[ε] sb. lapte acru 120/3. Cr. 85;
M. 83.

đboń, ój vb. alung, îndepărtez, gonesc; *k'ε tε đbońš* (= *đboš*) ca să alungi, să îndepărtezi 151; *đbóhetε* se alungă, se îndepărtează 148, cfr. M. 79 art. *đzboń*, Cr. 93 *đsbóńj*.

đe sb. «pământ»; *sipεr mbi đet* deasupra pe pământ 1161; *đe* (acus.) 1214. *đenε* pământul (acus.) 116/1. *đu* pământul 174; M. 83 art. đđ Cr. 86.

đélpεra sb. vulpea 1182. M. 84 art. *đélpεre*. Cr. 87 *đélpεne*.

đemp vb. mă doare; *kur tε đém-bεnε* (= *đémbinε*) când te dor 141; *Tanı mε đemp* Acuma mă doare 140; *mε đem[p]* mă doare 139. M. 24: *đεmp*, Cr. 87: *đemp, đémbεtε=μé* *rovsi*.

đemp, i sb. dinte; *ndεr đembat* între dinți 169, cfr. Cr. 85; M. 83, *đamp*.

đémburε sb. durere; *ngahá tε đémburit* de durere, de dor 140, cfr. M. 84 *đεmp*.

đεndεr sb. ginere; ac. *đéndεrin* pe ginere 160, cfr. M. 85; Cr. 86-*đánderi*.

đentε pl. oile, vezi *de'e*.

đi sb. capră; *đitε* caprele 1193. M. 85; Cr. 88.

đjam[s] sb. său 167. M. 86 art. *đjamε*; Cr. 88 *điamε*.

đjet[s] num. zece 179, și în com. puneri, *úi mε đjet[s]* etc. unsprezece, *tríđjet[s]* treizeci 179, 180, cfr. M. 86, Cr. 88.

Θ

đań, đaj vb. usuc; *đahem* mă usuc; *k'ε tε mos đahets* ca să nu se usuce 153. [M. 88: *đań*; Cr. 125: *đaj, đahem*]; *tε đańs* (= *đaš*) să usuci 175; *tε đata dru* lemne uscate (acus.) 153.

đeker sb. secară 1204 (acus.). M. 88: *đékεre*, geg. *đéken*; Cr. 126 *đé-kεnε* geg., *đékεre* tosc.

đémbεrε sb. călcăiul; *đémbεra* călcăile 141. M. 89, Cr. 127: *đembrε*.

đer vb. taiu, germ. schlachte, schneide, schneide ab; *kur tε đerinε kasapεt* când să taie măcelarii 173. M. 89, Cr. 128.

đes-i sb. sac; pl. *đasε* sacii; cfr. M. 89: *bes*, Cr. 126, 128; *ndε besεt* (= *base*) în saci 174 (un plural ce nu-l întâlnim nici în M., nici în Cr.).

đεrás vb. chiem pe cineva; *đεrésinε* strigă 1309; *kur đεrét* când cântă 1214 (neintrebuintat; simplă traducere a grec. *φωνάζει*; tot așa aceeași expresie în Aromânași Bulgaria; alb. se zice *kur këndón*); *tε điréš* [= *đérésš*] să chiami, să inviți 1298; M. 90; Cr. 128.

đεrime sb. fărîmătură; *đεrime* fărîmături (ac. pl.) 126/7. M. 90 art. *đεřmón*; Cr. 128: *đεřime*.

đεke sb. cuțit 155; *đikat* cuțitele 159. M. 90; Cr. 129, pl. *đikatε*.

đron sb. scaun; *mε đrontε* în scaune 143. Ngr. *θρόνος*. Cfr. M. 111 *fron*.

đua sb. unghie; articulat: *đu* unghia; *đikε pret đónts* cuțitul taie unghile 155, cfr. M. 92. Cr. art.

đuéń, đúej vb. rup, sparg; *đuhetε* se rupe 167, cfr. M. 92; Cr. 130; *đuej*; *đuér* frânt 136; *đuéra*: *išinε tε đúéra* ierau frântă, rupte, 161; cfr. Cr. 130.

E

e conj. și 1309, M. 93. Cr. 112.

edé conj. «și» 116 și pretut.; la pag 165, rândul 9 stă greșit *odé*, pentru *edé*, iar la pag. 131 *e e*, pentru *edé*, M. 93; Cr. 113.

ebe sb. friguri; *ebea* frigurile 158; M. 93 *ebe* și *đete* «Fieber»; în Cr. 113 vine, ca și în Dr., numai pl. *đetε* friguri.

egrε, egr adj. sălbatec; **egr-sirε** sb. fiară sălbatică; *egr-sira*

fiarele 118/2, cfr. M. 94 ; Cr. 113.

endur = adj. umflat ; *kur kekím-bət* t_z *éndurít* [= t_z *éndura*] când ai picioarele umflate 177.

en = sb. vas ; *enət* t_z *tua* (acus.) vasele tale 158. Cr. 115 ; *en*, *an*, pl. *énət*.

énet = sb. Joi ; t_z *énten* = Joi 127/7, cfr. M. 95, unde pe lângă forma *énet* și altele, se dă și *enten* ; Cr. 115 : art. *én*.

er = sb. vânt ; *kur frún* era când suflă vântul 105. *pe eráš* [corect azi la Corcea se zice : *nga erat* sau *prej érats*] de vânturi 137 : *bie er* = miroase 148, [cfr. Cr. 116 ; *er* : *peškut i bie* era peștele miroase M. 96 ; Cr. 116].

ést,-i sb. os ; *éstérat* oasele 141 ; M. 19 : *ašt*, pl. *éstera*, pe lângă *áštara* ; Cr. 117 ; *ést-i*, 11 : *ašt* = pl. *éstérat*.

ets = sb. *ets* = vb. merg, umblu ; t_z *etsénš* (*etséš*) să umbli 174 ; *étsin* = *baška* mierg dimpreună 144. M. 97, Cr. 117.

embl'e adj. dulce ; *fort embl* = foarte dulce 169. M. 10 : *ámél'*, *ámbél'*, *embl'* ; Cr. 4.

end:r sb. vis ; *pašé ní ender* văzui un vis 157. M. 11 ; Cr. 5, unde, între alte forme, dă și pe *éndér*, *ender*.

F

fal'em vb. mă rog, mă închin, *k'z* t_z *fál'en*[*z*] să se închine 143 ; t_z *fál'eš* să te închini, să te rogi. M. 98 ; Cr. 455.

fak'e sb. față, chip ; *nd* = *fak'et* la față 176. M. 98, Cr. 455.

fare sb. neam 149 ; *fárén* = 149. M. 100 : *fár*, *fare* ; Cr. 456 : *fara*.

fasul' sb. fasole 133. M. 111. *frašú'č*, Cr. 466.

fer = sb. spinet etc. ; *nd* = *ferat* în spinet 178. M. 101 ; Cr. 459 : *feř*.

fest = sb. sărbătoare ; *kur l'uteš*

festen când serbezi 128/8. M. 102 *fest*, Cr. 460 *fešt*.

fəl'ej vb. greșesc, păcătuiesc ; *se fajtojn* = căci păcătuiesc 173. M. 98 : *faj*, Cr. 458 *fəl'ej*.

fəleza sb. potârnicchia 123/5, cfr. Cr. 458 : *fəláz*, 126 : *šlez* ; M. 89.

fəmij = sb. familie, copii ; *nd* = *fəmijet t ime* [= *fəmijes t ime*] la familia mea 133, cfr. Cr. 459 ; M. 703.

fik sb. zmochin, zmochină ; *ú* = *vare pe fik' tazé* [= *fik'š tazé*] un șir de zmochine proaspete 132 ; *ú* = *fik'* un zmochin 138. M. 104 ; Cr. 462.

fitil',-i sb. fitil ; *fitil'i* fetilul 145, cfr. Cr. 463, M. 106 : *fitil*.

fitón,-ój vb. câștig ; t_z *fitojn* = să merităm, să câștigăm 182 ; *pse nuk* = *fitove* pentru ce n'ai câștigat 144. M. 106, Cr. 463.

fjal' = sb. vorbă, cuvânt ; *fjal'a* cuvântul 150. M. 106 ; Cr. 461.

fk'in sb. vecin ; *fk'iút* t_z *tu* pe vecinii tăi 129/8. M. 107 ; Cr. 458 : *fk'iú*.

fl = vb. dorm ; *edé nd* = *fl'e* și dacă ai dormi 169. M. 107 ; Cr. 464.

fl'et = sb. frunză, foaie ; *priš fl'e-té*[t_z] strică foile, frunzele 153. M. 108, Cr. 464.

fl'iturón,-ój vb. zbor ; *fl'iturón* (*fl'iturón*) zboară 124/6. M. 109. Cr. 465.

fol'e sb. cuib ; *ngaha štofka, fol'et* din cuib 118/3. M. 110 ; la Cr. lipsește.

fort adv. «tare, foarte» 120/3 ; *téndat* = *jan* = t_z *fort* = vinele sunt tari 167 ; *m* = *fort* mai mult, mai tare 160 ; M. 110, Cr. 466.

frik = sb. frică ; *frikén* = (acus.) 142. M. 111, Cr. 467.

frik:sohem vb. mă speriu ; t_z *mos frik:soheš* să nu t_z sperii 165 ; *ufrik:suaš* mă speriai, mi-a fost frică, mă înfricoșai 136, 161. M. 111. Cr. 467.

frub sb. pojar ; *nga frudi* 145

(poate stă pentru *frubi*, cum se zice la Corcea, și cum se atestă în Cr. 467).

frün sb. suflu; *kur frün era* când suflă vântul 165; M. 112; Cr. 466: *früj*.

fšéhura adv. într'ascunsele 166. Cr. 468 *fšéhura*, *pšéhura*.

fšín, **fšij** vb. șterg, curăță; *kur fšín* când șterg, când curăță 172; *k'e tē fšíne* să măture 143. M. 277 art. *mēšín*, Cr. 468 *fšij*.

ftoot, (**ftöt**) sb. frig 126/7. M. 113, Cr. 469.

ftoh:tir[ε] sb. frig, ger. 126/7, M. 113 art. *ftoh*; Cr. 469 aduce numai pe *ftoh:sirε*.

fuel-i sb. fluer; *t i biēš fuelit* să cânti din fluer 140. Cr. 469 identic: *fuel-i* unde aceeași expresie de mai sus; M. 108.

fukí sb. putere 153. M. 114, Cr. 470.

furkε sb. furcă 145. M. 114; Cr. 470.

fur̄[ε] sb. cuptor; *tē ndeziš fúrene* să aprinză cuptorul [= să-l încălzești] 153.

fușε sb. șes, câmp; *ndε fușε* la câmp, la șes 117/2. Cr. 471. M. 115.

fütimi, [**fitimi**] sb. câștigul 144; cfr. M. 106; Cr. 463 *fitim*.

G

gatuán,-áj vb. fac, frământ, pregătesc; *nukε g'an tε gatuánε* nu se cuvine să frământe 166; cfr. M. 121 art. *gat*, Cr. 60 art. *gatuaj*.

gεršerε sb. foarfeci; *tε zεš...* *gεršerε* să apuci, să prinzi foarfecii 135. M. 124, Cr. 63: *gεršanε*, *gεršerε tε*, întrebuițat, cași Dr. foarfeci, la plural.

gεšteńε sb. castan, castană; *tε ruhet prej gεšteńáš* să se păzească de castane 134. M. 191: *kεšteńε*, Cr. 64: *gεšteńε*.

gεzón,-ój vb. bucur pe cineva, învelesc pe cineva; *na gεzójnε* ne bucură 121/4; M. 120 art. *gas*: *gεzón*, Cr. 61.

gεzohem vb. mă bucur, mă învelesc; *Po tε gεzohεš* Ci să te bucuri 144. M. 120 *gas*, Cr. 61 *gεzohem*, *gεzohem*.

godis vb. lovesc, nemesesc; *se mε goditi* căci mă lovi 139. M. 126; Cr. : *godit* și *kodis*.

gojs sb. gură; *goja* gura 141. M. 126. Cr. 65.

gomár sb. «măgar»; *gomár:tε* măgarii 120/4. M. 126, Cr. 66.

gostis vb. ospătez; **gosti** sb. ospăț, petrecere; *ndε pεr gostirat* la petreceri, la ospătări 135. M. 127, Cr. 66.

gremis vb. dărâm; *se pikat gremisεne* mura căci picătura dărâmă zidul 154; *nukε gremisεt* nu se dărâmă 174; M. 129, Cr. 71.

grεset (= **gεrset**) sb. costiță 172. M. 124: *gεrset*, Cr. 63.

grín vb. fărâm, dumie; *grín pišenε* fărâmă zădă 154, cfr. M. 130. *grín*, Cr. 72 *grij*.

gropón,-ój vb. îngrop, înmormântez 131; *εdε ašti t a [n]gropo(ń)š* și astfel să-l îngropi 171. M. 131 art.: *gropε*, Cr. 73.

groš sb. linte 133. M. 132. Cr. 73 *grošε*.

grua sb. femeie; *grúaja* femeia 166; *gratε* femeile 172, 145; *tε huaj(a) gra* la femeile străine 163; *ngre ... gratε* școală ... pe femei 122/4; (gen. pl.) *tε gravet* femeilor 156. M. 132. Cr. 73.

grnmás sb. grumaz; *zbitinε* *grumaznε* inmoaie grumazul, gât-lejul 134. Cr. 73, M. 135.

grur sb. grâu, vipt; *grurε* (acus.) grâul 165; 120/4. M. 133, Cr. 73.

grušt-i sb. pumn; *me gruštít* cu pumnul 139. M. 133, Cr. 73.

gur-i sb. piatră; *gur*[ε] piere
121/4. M. 135, Cr. 68.

G'

g'ak sb. sânge 139; *m u pušoi*
g'akn ε mi-l opri sângele 140; *g'akn ε*
(acus.) 146. M. 136; Cr. 75.

g'al' ε sb. țipar; *g'al'at ε* (acus.)
țiparii 116.

g'alp ε sb. unt; *b ε het ε g'alp ε* se
face unt 119/3. M. 137. Cr. 76.

g'añ, g'aj vb. se cuvine; *g'an*
se cade, se cuvine 126/7; 170; *g'an*
t ε ket[ε] se cuvine să-i aibă 141;
nuk ε g'an nu se cuvine 166; *g'an ε*
se cuvîn 178. M. 137; Cr. 74.

g'añ vb. vânez; *t ε g'uan* să vâ-
nez 136; *t ε g'añš* (*g'aš*) să vânezi
178. M. 136; *g'a*. Cr.

g'ap ε r sb. viperă, șarpe, năpărcă
173. [Stă pentru *g'arp ε r* sau există
și o formă *g'ap ε r* ?] M. 137 *g'arp ε r*,
Cr. 76 art. *g'arp ε n ε* .

g'ašt ε num șase 179; *g'ašt ε m-*
b ε đjet(ε) șaisprezece 179; *g'ašt ε -*
đjel[ε] șaizeci 180. M. 138; Cr. 77.

g'el ε sb. mâncare 128/8; 129,
159; *nd ε p ε rtríp g'el ε n ε* de ai ru-
megă mâncarea 169. M. 138; Cr. 78.

g'el'p ε r ε sb. ac; *t ε zeš g'el'p ε -*
r ε n ε [= *g'il'p ε r ε n ε*] să prinzi acui
135; Cav. de asemenea forme *g'il-*
p ε r ε , cu *g'i-*; cfr. M. 143; *g'ülpan ε* ;
Cr. 84.

g'emí sb. corabie 136. M. 138.

g'emón,-ój vb. a bubui; a tună,
arom. *bumbunaqlă*; *g'emón k'ielí* bu-
buie, tună cerul 161. Cr. 79: *g'emój*,
M. 139 art. *g' ε m ε* : *g'emón* «donnert».

g'eñ, g'ej vb. aflu; *g'eta* ús
g' ε mí aflai o corabie 136; *g'énden ε*
se află 117/3; *edé t i g'eñš* [= *g'eš*]
și să le afli 158 (greșit în tran-
scriere *t ε*). M. 140: *g' ε ñ*, *g'eñ*, Cr.
78 *g'ej*.

g'er prep. până 130/9, 131; *g'er*
síp ε r până deasupra 131; 181: *g'ir*
în text dat *g'er*.

g'kaf ε (= **g'ikaf ε**)[ε] nimic 166;
150; *g'ikafš* ceva 172; *nuk ε p ε són*
g ε kafš nu pătești nimic 147, cfr.
M. 139 art. *g' ε -ri*; Cr. 74: *g'ā*.

g' ε cundi adv. undevă 152. M. 139:
g' ε -ri, Cr. 75.

g'emp,-bi sb. ghimpe, spin; *ka*
g'emba are spini 148. M. 140 Cr. 79.

g'er ε adj. larg; *t ε g'er ε rob ε* hai-
ne largi (acus.), 151; *t ε g'ra* largi
(acus.) 151; *e g'era k ε míša* cămașa
largă 152. M. 140, Cr. 76, art.
g'an ε .

g'i-ri sb. sân; *nd ε g'i* în sân, la
sân 173. M. 140; Cr. 80.

g'iv ε adj. tot, întreg; *šp ε tón nga*
t ε g'iva scapă de toate 137; *g'iv ε*
u l ε toate so făcură 118/2; 129/8;
mb ε t ε g'iv ε la toate; *g'iv ε drur ε t*
toți arborii 116/1, (cfr. Cr. 109 di-
ferite alte forme); 178; *g'iv k'ošet*
toate colțurile 143. M. 140; Cr. 81.

g'ikaf ε [ε], vezi *g' ε kaf ε* .

g'il'p ε r ε , vezi *g'el'p ε r ε* .

g'ist-i sb. deget; *edé me giš-*
terit și cu degetele. 140. M. 141;
Cr. 82.

g'iz ε sb. urdă 119/3; M. 141;
Cr. 80.

g'izón,-ój vb. închieg; *k'um ε štít*
t ε g'izin (= *gizh ε*) *djab*[ε] să-l închege
laptele în brânză 169. Atât la M.
cât și la Cr. lipsește acest verb.

g'ók ε sí (sau *g'oksí*) sb. pieptul,
141. M. 141 *g'oks* Brust; la Cr. lip-
sește.

g'ol' ε sb. lac; *g'ol'irat*(ε) (acus.)
lacurile 116/1. În M. și Cr. lipsește
Este ture *g'ol* «lac, baltă».

g'um ε sb. somn; *ungrítš* pe *g'u-*
mit mă sculai din somn 158. M.
142; Cr. 83.

g'u-ri sb. genuchiu; *g'unat* (= *g'uh ε t ε*)
genuchii 141. M. 142; Cr. 83.

g'uná sb. păcat, greșală; *p ε r*
g'unahet pentru păcatele 142; *t ε*
g'unahavet vel a păcatelor 182, cfr.
M. 143; *g'unah*.

H

ha vb. mănânc, *edé i ha* și-i mănâncă 168; 126/7; *tə haš* să mănânci 170, 178; *tə mos haj[ε]* să nu mănânci 141; *tə mos haj[ε]* ci să mănânce 133; *po tə haj[ε]* ci să mănânce 134; *k'ε tə hanε* să mănânce 162; 133; M. 144; Cr. 471.

hahem vb. mă mănânc, sunt mănecat; *tə hāhenε* câteva, unele să mănâncă 118/2. M. 144; Cr. 475.

hap sb. deschid; *me sū hapεt* cu ochii deschiși 168; *tə hapεnš* [*tə hapεšš*, *tə hapš*] să desfaci, să deschizi 147, 171; M. 144; Cr. 473.

harami sb. hoț; *haramitε* hoji 145. M. 145 art. *harām*.

hařε sb. nuc, nucă; *hařa* (acus.) nuci 133. M. 17 ařε, Cr. 474.

hau sb. fag; *pεr hau(n)* de fagu 117/1.

haván sb. piuă 170. M. 149 *haván* Mörser.

he vb. arunc, svânt; werfe, worfle das Getreide; *tə heđεš(-iš)* să svânti (arom. *se svintuređi*) 165; *tə heđ vlag[u]* să arunc mreaja 136; *do tə h'eb* o să pui, așez (= arunc) 132. M. 150. Cr. 475.

hekur sb. fier 121. M. 150. Cr. 475.

hek'im sb. doctor, medic; *mora hek'imnε* luai, chemai pe doctorul 139. M. 151.

hek' vb. trag etc., *l'eđtε hek' pεrpara* las' să cântăriască întâi (= las s'o tragă întâi - la cântar -) 165. M. 150. Cr. 475.

hel'món, -ój vb. amăresc, întristez; *hel'món nεrinε* amărește pe om 150. M. 151; Cr. 475.

hel'mohem vb. mă amăresc; *tə mos hel'mohεš* (greșit tipărit *hel'mochš*) să nu te amărești, să nu te întristezi 144. Cr. 475.

herε sb. oară, dată; *pielnε šumε herε* fată de multe ori 123/5; *mε*

tε šumε[n]herε de cele mai multe ori 125/6; *me ni herε* dintr'odată 170; *pεr (pεr) tjațεr herε* pentru altădată 164; *atε herε* atunci 131. M. 151. Cr. 476.

hendék sb. șant; *dū hendek(e)* două șanturi 139. M. 151.

hεnε sb. lună; *tə hεnεnε* luni, luna 127/7. M. 151. Cr. 473. art. *hanε*; *hεnzea* luna 116/1, cfr. Cr. 473 *hεnεnε, -a*.

hi-ri sb. *me hi* cu cenușe 148. M. 152, Cr. 477.

hió sb. urzică; *h'íbrat[ε]* urzicele 117/2. M. 152.

hip vb. încalec; *suiu*; *hipa* mă suii 161. M. 152, Cr. 478.

holε adj. supțire, mărunț; *šumε tε hol* foarte supțire 169. Cr. 479.

huaj adj. străin; *tε huaj(a) gra* (acus.) femeile străine 163. M. 154; Cr. 480.

húđεr(ε) sb. usturoiu 141 (acus.) M. 154 *húđεrε* etc.; Cr. 480.

humb vb. pierd, rătăcesc; *ku humbe* unde ai rătăcit 181. M. 154. Cr. 480.

hundε sb. nas; *pe hundet* [= *prej hundet*, *prej hundes*] din nas 139. Cr. 481; M., art. *hu-ri*.

hūń, hūj vb. intru; *l'e tε hūinε* [sau *hūjnε*] las' să intre 143; *do tε hūń* o să intru 136; *edé hin* [*hūń*] și intră 153; *kudó hūjne* oriunde intră 126/6; Cr. 482, M. 152 *hiń*.

hūzmik'ár sb. servitor 143. (Turcese).

I

i conj. sau 172, cfr. M. 157.

i art. *i smuri* bolnavul 133 și pretut.

ihtizá sb. folos; *pre ihtizá tεnε* pentru folosul nostru 118/2. [Turc. *ihtizá*].

iks'ń, ikej vb. fug, mă duc; *k'ε tε tε ih[ε]ńε* ca să îți se ducă 147. M.

158; Cr. 132; *ikens* se duc (greșit urmează *ikimerns*, care *mer* aparține cuvântului imediat mai sus) 124/6.

im pron. al mieu; *nde trupî im* pe corpul meu 158; 139. Cr. 132.

ipsóm[s] sb. ipsom, anafora sfințită 142. [Este ngr. ἰψωμα].

ișișim adj. dulce 159.

J

ják:ni=veniți 181, 162.

jam vb. sunt; *edé jam* și sunt 140; *așu je așa ești*, astfel ești 127/7; *ăște ș:ndóš* este sănătos 167; *ăște mirs* este bine 128/8; *ăște đau pl'ot* este cerul plin 117/1; 125/6, 161, 174; *se ješt:* (= *ăște*) căci este 120/3; *jan:* *te majm:* sunt grase 167; *jan:* *te rnda* sunt grele 125/6; *nde jan:* dacă sunt 174, 123 119, 117, 149, 167; *k'e te ješ* ca să fii 127/7, 159; *aštú te jet* așa să fie 182; *te jen:* să fie 156 (cum se obișnuiește în alb., ci nu cum Daniil, care mai totdeauna scrie *te jan:*) 159; *te mos jen:* să nufie 151 (în origin. text: *jan:*); *si kur iša* [= *iša*] cași când eram 157; *išins* ierau 161; *nde k'oft* [*sedó*] de ai vrea, de de ai dori 135; *ku k'e* unde fuși 181, cfr. M. 160 *jam*, Cr. 113.

jastik sb. perină; *me jastik* cu perina 169. M. 161.

jašt: adv. afoară; M. 161; Cr. 133.

jav: sb. săptămână 128/8. M. 162, Cr. 133.

jes vb. rămân; *nuk:* *jet* nu rămâne 155. M. 163; Cr. 133.

ješil' adj. verde; *ješil'i* verdele 178. M. 163; Cr. (lipsește, ca mai toate vorbele de origina turcă).

jet: sb. lume; *svěšins jētens* despoaie lumea 146. M. 163; *ješ* Leben, Jahrhundert, Welt; Cr. 133.

jo adv. nu 128/8 (trebuie tran-

scris după *edé*, rândul trei). M. 163; Cr. 134.

jorgán sb. plapomă; *jorgana* plapoma 155 (acus.) M. 163.

jot pron. al tău; *štepia jote* casa ta 154. Cr. 134.

K

ka sb. bou; *nde k'et* la boi 126; *k'ets* pe boii 125. M. 164; Cr. 135.

kadi sb. cadiu, judecător turec; *kadilarst* (cu pl. turcesc: *kadilar*) cadiii 146 (mai des se zice: *kadijt:*) M. 165.

kafáš sb. colivie; (în Coreea se zice *kafás*) 123/5. M. 165.

kaik(e) sb. barcă 136. [Turcescul *caic*].

kalog'erits: sb. călugăriță; *per kalog'eritsat:* pentru călugărițe 177, cfr. M. 169.

kalog'er sb. călugăr; *ăște* [*per*] *kalog'erst* este pentru călugări 177. M. 169.

kálbur: adj. putrezit; [pag. 167: *lkabur:* este derivat din primul prin metatezare, sau este o greșală la Daniil], 221. cfr. M. Cr. 138; 139 art. *kal'p*.

kál'p vb. putrezesc; cfr. Cr. 139 art. *kal'p* = *καλίω*; *se kal'ben:* căci putrezesc 164. M. 229 art. *k'el'p*.

kal'-i, kal'e sb. cal; *kuajl'e* caii 120, (cfr. *kuajt:*) M. 170. Cr. 138.

kal'i-ni sb. spic; *duk'it pe* (*prěj*) *kal'inš* (-jš) snopii de spicuri 164. cfr. Cr. 137 art. *kaži-ni*; M. 168 *kal*,

kam sb. am; *kam nde kofšt:* am în grădină 137; *k'e t i kem* ca să le am 133; *kur kē* când ai 147, 176; *kā* are 148; *kuš kā bir* cine are fiu (în textele ngr. arom. 69 stă pl.) 162; *kā z:* are voce 123/5; *kemi* avem 130/9; *te kemi* să avem 156; *k'e te mos kemi* ca să nu avem 157; *edé kan:* *te mirs sósurs:*

și au bun sfârșit 161; *k'ε kanε* cari au 172, 173, 119, 122, 167; *s kanε* nu au 130/9; *ʋe tε k'enε* (în text *ʋe tε kanε*) *turp* las' să aibă rușine 163; *tε keš* să ai 151, 174; *tε keš ndε kujdēs* (-š) să ai în grije 159; *ʋe tε ket* las' să aibă 176. M. 171, Cr. 139.

kapεrdzén vb. (în text original *kaprtsén* = *καπρατζέν*) = înghit; *e kapεrdzén* o înghiți 169.

kaplamε sb. manta, 152. [Turc. *caplamá*].

karpús sb. pepene verde; *pe* (*prej*) *karpúzeš* de pepeni verzi 134. M. 179.

karutε sb. puțină; (acus.) *karútεnε* 131.

karván sb. caravană; *sk'el'inε* *karvanat* calcă, pradă caravanele 146. M. 177.

kasáp sb. măcelar; *kasapεt* măcelarii 173. M. 180.

kaštε sb. paie 162 (acus.) M. 181 Cr. 145.

katr [*katrε*] num. patru 178; *katrεmbεdjet(ε)* patrusprezece 179, 14. M. 181; Cr. 146.

kats, vezi *kets*.

kek', kεk' adj. rău; *kek'i bεjnε* fac rău 173, 134; *pe se kεk'ε farε* (-e) de rău neam 149; *tε štühš tε kεk'itε* să împingi pe cei răi 141; *g'ibe tε kεk'ia* toate relele 151; M. 184, Cr. 149.

kel'βεsirε sb. putoare, murdări; 148. M. 221 art. *k'el'p*, Cr. 138.

kεmbε sb. picior; *kur kε kimbεtε* când ai picioarele 176. M. 172, Cr. 139; *kambε*.

kel'k'ere sau **kel'kerε** sb. var (acus.) 121/4. M. 186; Cr. 150.

kεmīše sb. cămașe; *e g'era kεmīša* cămașa largă 152. M. 187, Cr. 151.

kεndεs sb. cocoș; *kεndεzi* cocoșul 121/4. M. 187 art. *kεndón*, Cr. 151.

kεndón,-ój vb. cântă; *kεndón*

cântă (ea) 123; *kεndojnε* cântă 122/5 M. 187, Cr. 151.

kεngε sb. cântec; *ndε kεngεra[t]* la cântece 135. M, 187, Cr. 151.

kεputε sb. gheată; *tε etεnš* (*et-sεš*) *me kaputs(ε)* să mergi, să umbli cu ghetete 174. M. 188; Cr. 152.

kεrβizε sb. buric; *kεrβiza* buricul 141. M. 188; Cr. 153.

kεrpε sb. cânepă; *pe kεrpit* din, cânepă 148. M. 174; *kanep*; Cr. 154, 411.

kεrkón,-ój vb. cer; *se kεrkojnε* (*kεrkoínε*) căci cer 130/9; *edε kεrkojnε* și caută 119/3; *k'ε tε kεrkónš* (= *kεrkós*) ca să le cauți 158; M. 188; 153.

kεts, kats sb. ied; *kētsetε* iezii 119/3; La Leake stă *kētsrit*, cfr. Meyer 185, Cr. 146.

kodžabáš sb. primar; *kodžabáštε* primarii 146. [Turc. *coğabaš*].

kofštε sb. grădină; *kam ndε kofštε* am în grădină 137. (Azi se zice: *ndε kopstin t im*, cum stă la pag. 138, după *ne fik*, în loc a sta înainte); *kofšta* grădina (acus. 139 (sau *kopšti* sb. masculin; ambele forme se aud). M. 198, Cr. 162, 165.

kohε sb. timp; *kεrkojnε kohε* caută momentul (priincios) 119/3; *mbε kohst* la vreme, la vremea sa 162. 163; *koha* vremea 169. M. 194; Cr. 165.

koláj adv. ușor 125/6, 167; M. 195. [Observ odată pentru totdeauna aci că Cr. sistematic înlătură toate elementele străine turcești introduse în albaneza. Rar vei găsi câte un cuvânt turcesc în dicționarul său].

kok'ε sb. boabă, grăunte; *bubá*; *kok'ea* grăuntele 165; *kok'é* bube 147 M. 194 *kok'é*, Cr. 161.

korδε sb. sabie; *korða* sabia 155. M. 199; Cr. 163.

koř, kuař vb. secer; *kur koř*

când seceri 175, cfr. M. 200, Cr. 163.

kot sb. cot; *te mos malz kojne n kot* să nu blesteme în deșert 172. M. 222, Cr. 164.

krahs sb. braț, aripă etc., *krahst* aripele (ac. pl.) 124/6; *mbz krahruar* în brațe 176; *mbz krahst* pe umeri 147; M. 203; Cr. 176 *krahu*.

krastavets sb. castravete 134 [Sl.] Cr. 176.

kreher, -i sb. pieptene 156. M. 20. Cr. 177; *kreher*.

kreh vb. piepten; *te krehins* să pieptenăm 156. M. 204; Cr. 177.

kremin, (= kermín) sb. melc, *te mblešš kremin* să strângi melci 177, cfr. M. 182: *Katšamil* Cr. 176 *kremin*.

kremt sb. sărbătoare; *nds te kremtet* la sărbătorii 133. M. 205. Cr. 176.

krešm sb. post, păresimi; *pre krešmet* pentru post 133. M. 905. Cr. 177.

krua sb. fântână; *nds krua* la fântână 166; cfr. M. 207: *krua*, Cr. 178.

krue sb. cap; *te ušeš kruet ten-* [= *tende*] să pleci capul tău 136; *kruet t an* capul nostru 156; cfr. M. 206 art. *krie*, Cr. 179.

krund sb. tărațe; *pe (prej-)* *krundeš* de tărațe 144. Cr. 179 *krun-* *de*, M. 132 art. *grunde*.

krušk sb. cuseru; *krušku* cuseru 160. M. 207, Cr. 179.

kruške sb. cuseră; *kruška* cusera 160. M. 207; Cr. 179.

kudó adv. oriunde 128/7, 126, 129/8; cfr. Cr. 166; M. 217 art. *kuš*.

kujdés, -i sb. grije, samă; *te keš kujdés* să ai grija 151; *te keš ndz kujdés* (-š?) să ai în grije 159. [In Corcea expresia de mai sus nu se aude. Acolo se zice: *te keš me kujdés*]. M. 210, art. *kuitóu*, Cr. 166.

kuk' sb. cuc; *kuk'ea* cocoșul 123/5 cfr. M. 210 *kuko*, Cr. 191: *kuk'*.

kuk' adj. roșu; *džoka(-ha)* e *kuk'e*, haina roșie, postavul roșu 177. M. 210. *kuk'*, Cr. 168 *kuk'*.

kulós vb. pasc; *te kulósin* ca să pască 162. Cr. 168; M. 212.

kul'átš sb. colac; *ku'etš(e)* colaci (acus.) 171. M. 212, Cr. 169.

kup sb. pahar de băut 135; *te (m)baš kúpen* să ții paharul 135. M. 215; *kup*, Cr. 172.

kur adv. când 118/3, 121, 173, 174, 175, etc., etc., cfr. M. 215, Cr. 172.

kurdó adv. deapururi, oricând, totdeauna 127/7; M. 215: *kur*; Cr. 172.

kursár sb. hoț de codru, hoț de-clarat; *kursáretz* hoții 145. M. 217: *kusár*; Cr. 173.

kuršumi sb. glonte 150. M. 200 *koršúm*.

kurveri sb. curvășărie 163. M. 216: *kurve*. Cr. 172.

kuš pron. care 141, 162; *kuš do* [te *radins*] cine vrea să frecventeze 141. M. 217, Cr. 174.

kušeri sb. văr; *te birés kušerint* te tu să înviți pe verii tăi 129/8. M. 218, Cr. 174.

K'

k'añ, k'aj vb. plâng; *k'ajne* plâng (ei) 130/9; M. 220, Cr. 181.

k'endis vb. brodez; *po te k'endis* dară să brodeze 166. M. 222; Cr. 185.

k'ep vb. cos; *te k'epsš* să coș; 127/7; *nds te k'eps(ń)* de ai coase 152. M. 223, Cr. 186.

k'epz sb. ceapă; *k'epz* cepele 134. M. 223; Cr. 186.

k'erši sb. cireș 138; M. 225, Cr. 187.

k'ertón, -ój vb. cert; *te k'ertojn*

ca să se certe (= de s'ar certă)
160. M. (lipsă); Cr. 187.

k'erón,-ój vb. curăţ; *jan* *te* *k'e-rúare* sunt curaţi 123/5; M. . . ; Cr. 186.

k'eře sb. car; *hipa mb* *ni* *k'eře* mă suii într'un car 161; *se rotať* *te* *k'eřes* căci roatele carului 161. M. 180. Cr. 187.

k'e conj. ca să, pentru ca să; 119/3, 122 şi pretut. M. 217; *huš*; Cr. 183.

k'e pron. care; *k' je gzuar* care este plăcut 176.

k'i pron. care; 165, vezi *k'e*, Meyer, *k'e* (gram. alb. pag. 27.).

k'iel sb. cer; *berésins* *g'er mb* *k'iel* strigă până la cer (= de se aude până la cer) 130/9; *beri k'ielť* făcu cerul 116; 164. M. 225; Cr. 187.

k'ik'er sb. năut, Ar. *feđtere*; *k'i-k'era* 133, cfr. M. 226, *k'ik'ers*, Cr. 188 *k'ik'eře* şi *k'ik'ers*.

k'im sb. păr; *mbe k'imet* pe per 172. M. 226; Cr. 188.

k'int num. sută; *ni k'int* o sută 180; *dü k'int, tre k'int* etc., două sute, trei sute etc., 180, 181. M. 227 Cr. 188.

k'ir sb. muc; *k'irat* [= *kür*et] mucii 172. [Nu-l găsece în M. şi Cr.

k'iri sb. ceară (acus.) 142. M. 228 Cr. 188.

k'irúare adj. curat 164; e *k'irua*] curată 149. [Din *k'irón,-ój*; cfr. Cr. 189: *k'irój*].

k'is sb. biserică; *mb* *k'is[ε]* la biserică 141. M. 228; Cr. 189.

k'ü, k:jo, kstá pron. acest, a-cesta; *se g'ibe kstó* căci toate astea 134; *k:jo* această 161 (greşit redat prin *k'ě*). Cr. 149 *k:jo* «αὐτοῦ»; *pas kstó* după asta; *nga kstó* din acestea 118/2; *af* *er k:sós* lângă acestea 175; *nga kstó* din acestea 119/3; *pa kstó* fără de asta 121/4.

k:te ud: deastădată 144; cfr. Meyer, gramatica alb, pag. 26-27.

k'um *šte* sb. lapte; *k'um:štit te g'izin* [*g'izne*] laptele să-l închiege 169; *k'um:št* (acus.) lapte 119. Cr. 190; M. 229.

L

lopat sb. lopată; *me lopat*at cu lopata 165. M. 248. Cr. 211: *řopats*.

lost sb. zăvor; *me lost* (azi *me los* în Corcea, cu zăvorul) 147. Cr. 193.

L'

L'ai sb. alună; 133 [pl. acus.] M. 234; Cr. 196: *řajbi*.

L'aker, L'akr sb. varză; *řakrat[s]* varza 117. M. 236; Cr. 196.

L'aň, L'aj vb. spăl; *kur te L'aňš* (= *laš*) când să speli (= să lai) 155; *te L'aň* (*te L'aňš, te řajs*) să spele 166; *te L'ara mir* bine spălate 158; *L'ahene* se spală 155; cfr. M. 237; *řaň*, Cr. 195: *řaj*.

L'art[s] adj. larg, departe; *řviturón řart* *te* zboară departe 124/6; Cr. 199; M. 238 *řarts*.

L'arg adj. departe; *pe se řargu* de departe 120/4. M. 238; Cr. 198: *řark*.

L'em sb. arie; *mb* *L'em* la arie 164. M. 243; *řems*, Cr. 197 *řams*; *řems*.

L'enk sb. zamă 144. M. 244: *řenk*, Cr. 204.

L'epur sb. iepure; *řepur* (acus.) iepuri 178. M. 241; Cr. 204.

L'eřón,-ój vb. cultiv, ar; *k'e te řeřone* (sau *řeřóne*?) ca să are 122/5, cfr. Cr. 204: *řeřón*, 199 *řarój* = *ρωροῦ, καλλιερωῦ*. [La M. nu-l găsece cu acest sens].

L'eš sb. păr, lână; (acus.) 119/3; *te křehim* *řešrat t* ane să piepte-năm perii noştrii 156; *řeš[i]* *m* *ngriene* părul mi se ridică (= pă

rul mi se face măciucă) 158 ; *brez pe l'eš[i]* brâu de lână 156. M. 241 l'eš, Cr. 205.

l'ε vb. las, părăsesc ; *po tε l'eš* ci să lași 164 ; *l'e las'* (imperativ) 143 ; *l'e t i l'išo(ń)mε* las' să-i lăsăm 162 ; *l'e tε kenε* (în text : *l'e tε k'anε*) las' să aibă 163 ; *l'e tε ru-ajne* las' să păziască 163 ; *l'e tε hek'* las' să cântărească 165 ; *l'e tε bl'ü-ai[ε]* las' să-l macine 166 ; *l'e tε tiernε* las' să toarcă 145 ; *l'e tε bε-inε ndε vεkait* las' să-l țeasă 145. M. 242 ; Cr. 194 art. *Va : Vε*.

l'εšoń, -ój vb. las ; *l'e t i l'išońmε* = *l'εšojmε*, las' să-i lăsăm 162. Cr. 205 ; M. 244.

l'ng'im sb. tifos ; *me l'ng'im* cu tifos 146. M. 244 art. *Vengoń : l'eng'im* Siechtum ; Cr. 203.

l'i-ri sb. in ; pe *l'i[ri]* din in 148. M. 244 ; Cr. 207.

l'iŃ vb. leg ; *tε l'iŃes* [în text : *tε l'i-Ńiε* stă pentru *tε l'iŃεš*] să legi 174 ; *l'iŃure* legat 157. M. 245 ; Cr. 208.

l'iε sb. vărsat ; *nga l'ia* de vărsat 145. M. 244 ; Cr. 206 : *l'ia*.

l'ik adj. rău ; *Ńjal'a e l'igs* cavan-tui rău 150 ; *šume i l'ik* foarte rău 140 ; *paše Ńi ender tε Vig[ε]* văzui un vis urât 157 ; M. 245 ; Cr. 208.

l'igem vb. mi-e rău ; *kur tε l'ig'eš* când ți-a fi rău 170 ; cfr. Cr. 207 *l'igem* ; M. 245.

l'itar sb. frânghie ; *me l'itarε* cu frânghia, 174, 157 ; M. 247 : *l'itar* ; Cr. 210.

l'káburε adj. putrezit 167 (stă probabil greșit pentru : *i kál'burε*, sau poate prin metatezare a devenit *l'káburε*). M. 221.

l'ol'ekε sb. barză ; *l'ol'eket* (= *l'e-Ńeket*) berzele 124/6. M. 241 ; Cr.

l'opε sb. vacă ; *pre(j) l'ope* de vacă 120/3. M. 248 ; Cr. 211.

l'uań, l'uj vb. joc ; *tε l'uaš valε* să joci în horă 176 ; Cr. 211 : *l'uj* M. 248 : *l'os*.

l'uađε, *kur koř l'uađnε* când se-ceri livedea 175. M. 251.

l'ugε sb. lingură ; *l'ugεt* lingu-rile 158. M. 250 ; Cr. 212.

l'ule sb. floare ; *l'uletε* florile 117/2. M. 250 ; Cr. 212.

l'umε sb. râu ; *l'umerat(ε)* (acus.) râurile 116/1. M. 251 ; Cr. 213.

l'us, l'utem vb. mă rog ; mă in-chin ; *kur l'uteš festen* când serbezi 128/8 ; *k'ε tε l'utet* ca să se roage, să se închine 142 ; *t a l'utemi* (*t a l'ütim*) să-l rugăm 181. M. 251 ; Cr. 214.

l'üeiń, l'üej vb. ung ; *tε l'üeińš* [= *l'üeš*] să ungi 147. M. 251 ; Cr. 214.

M

maš adj. mare ; *štrontetir e mađe* mare scumpete 129/8 ; *tε mađ(e)* *mjekεrε* mare barbă (acus.) 172 ; *k'ε g'uan tε međeń pišk* să vânez peștii cei mari 136 ; *k'ε kanε grεšēt tε međa* căci un cusite mari 172 ; *me tε međeńtε* cei mai mari 160 ; *e tε međeń* și cei mai mari 130/8, cfr. M. 252 ; Cr. 217.

majm adj. gras ; *zorat jans tε majmε* mațele sunt grase 167 ; *miš tε majmε* carne grasă 173 (acus.). M. 259 *mań*, Cr. 218 *maje*.

majmis vb. ingraș ; *tε majmεtε* ca să se ingrașe 162. M. 259 ; Cr. 218.

malεkóń, -ój vb. blestem ; *tε mos malεkojnε* să nu blesteme 172. M. 256 : 2) *mal* ; Cr. 218.

mal', -i sb. munte ; *ndε mal'et* în munți 117/2. M. 256 ; Cr. 219.

martε sb. Marți ; *tε martnε* (*tε mártεnε*) Marți, Marția 127/70. M. 261 ; Cr. 221.

martóń, -ój vb. căsătorec ; *mar-tohem* mă căsătorec ; *atá k'ε mar-tohennε* *ndε kohet* acei cari se căsă-

toresc la vremea lor 163. M. 261 ; Cr. 221.

mař vb. ieau ; *t_ε mař* să ieu 133 ; *meř* *řendetn_ε t_εnde* iei sănătatea ta (= te însănătoșezi) 170 ; *t_ε mařs* să iei, să cumperi 173 ; *eđe t_ε mos mařs* pe (= *per*) *řiu* și ca să nu te deochi, să nu-ți fie deochiu 150 (vezi Vocabularul Arom., art. *Ŭau, ocl'u*) ; *t_ε mař[s]* să iea 142 ; *t_ε marm_ε (t_ε mărin)* = să luăm 181 ; *po marn_ε [= mărins]* ei ieau (ei) 122/5 ; *mora* luai 139 ; *m_ε muar* *đ_εa* mă apucară frigurile 158. Cfr. M. 261 : *mař* ; Cr. 221.

mat, mas vb. măsor ; *t_ε matš* să măsoari 140. M. 262 ; Cr. 222 : *mas*.

matse sb. pisică ; *mătsea* pisica 168. M. 263 ; Cr. 224 : *matse*.

mavi adj. vânăț, albastru ; *e maria* *đžok_ε* haina de colorare vânăț 177. M. 264.

mban, 135 ; vezi *ban*.

mbaróń, ój vb. termin ; *si t_ε mbaróńš* (= *mbaróš*) și dacă termini, și după ce ai să termini 164 ; *t_ε mbaró(ń)š* să termini 136

mb_ε (*mbi*) ; prep. pe ; *mb_ε n_εrit* (au necaz) asupra omului 119/3, 116 (în text *mbi*) *mb_ε* la 160, 161 ; *mbi (mb_ε) k_εmb_εt_ε* la picioare 177 ; 160, 161 ; *mb_ε t_ε smúrat(š)* la cei bolnavi 129/8 ; *mb_ε t_ε g'ib_ε višet* în toate părțile 129/8 ; *mb_ε driřet* la cereale, la vipt 130/8 și pretut. M. 265 ; Cr. 227.

mbes vb. rămâiu ; *mbet* [și *mbetef*] rămâne 149. M. 163 : art. *jes* ; Cr. 228.

mbiel vb. samăn ; *eđe t_ε mbieln_ε* (*mbjelin_ε*) și să semene 122/5. Cr. 229 ; M. 342 *pjel*.

mbi, vezi *mb_ε*.

mb'el'eb vb. adun, strâng ; *t_ε mb'el'ebš* să strângi 177 ; *t_ε b'el'ebš (mb'el'ebš)* să aduni, să strângi 127/7 ; *eđe mb'el'eb* (text *mb'il*) strânge, adună 126/7 ; *k'ε t_ε mb'l'đen_ε* ca să se strângă, să

se adune 143. M. 265 ; Cr. 227 : *mbel'eb*.

mb'esohe vb. mă indulcesc ; *si t_ε mb'eshen_ε* după ce se va indulci 131.

mbloń, oj vb. logodesc ; *Ŭe t'el' mblon* (- *ń_ε*) las' să-i logodească 162. M. 267 art. *mbul'ón* ; *t_ε [= t-a]* *mbul'ó[ń]š* se o acoperi 154 ; *[m]bul'ojn_ε miřrat* invelesc cărnurile 166.

mb'l'uar_ε adj. logodit ; *i mb'l'uari* logoditul 163, 162 ; se aude și *Ŭl'uari* ; *mbul'uar* învelit. M. 267 ; **e mb'l'ú-ara** (= *e Ŭ'úara*) logodita 163. M. 267.

mbuș vb. umplu ; *k'ε t a mbuș[s]* ca să o umplă 176 ; *k'ε t_ε mbuș* ca să (le) umplu 131. M. 267 ; Cr. 233.

me conj. cu ; *me atá* cu cea 128/8, 130, 146 și pretut. M. 268 ; Cr. 233.

merimag_ε sb. păianjen ; art. 125/6 ; M. 274 : *m_εrimag_ε* ; Cr. 240, 246.

mes sb. mijloc ; *nd_ε mes t_ε nătes_ε* la miezul nopții 121/4. M. 270 ; Cr. 240.

meš_ε sb. sfânta liturgie ; prescure *meřra* prescuri (ac. pl.) 142. Cr. 241 : *meš_ε*. M. 270.

m_ε adv. mai ; *po m_ε mir_ε* dar mai bine 120/3 ; *m_ε mir_ε* mai bine 160 ; *m_ε fort* mai tare, mai mult 160 ; *m_ε t_ε medeńt_ε* mai marii, cei mai mari 160 ; *m_ε t_ε v_εg'el'it* cei mai mici 160 ; *m_ε t_ε řum_ε* (= *řum_εn*) *her_ε* de cele mai multe ori 125/6. M. 271 ; Cr. 234.

m'l'tš_i sb. ficatul [în text : *mal'tšit*] = *m'l'tšit* 167. M. 271 ; Cr. 235. [Ar. încă se zice *h'icát albu h'icát lařu*, pentru desemnarea ficatilor și plămânilor ; vezi M. loc. cit.].

m_εndaf_ε sb. mătase ; *m_εndafš_i* mătasea 145. M. 272. Cr. 237.

m_εndóń, ój vb. mă gândesc ;

po te mēndonēs, în text: *tē min-
doñēs*] ci să te gāndești 149. M.
274; Cr. 237.

mēndžim adj. înțelept, cuminte;
tē veš tē mēndžim (= *mēntšim*) ńeri
să pui înțelept bărbat 149. M. 274;
mēnt: *mēndzum*, *mēndzēm* etc.;
Cr. 237: *mēntšim*.

mēntšim adj. blând, înțelept, vezi
mēndžim.

mēngērē adj. stâng; *edē me tē
mēngjern*, (pentru *mēngjirt*, cum stă
în text: și cu cea stângă 135 M.
273.

mēng'ēs adv. dim'ineața 164 (sau
cu prep. *nē ~*); M. 272; Cr. 236.

mērkurē sb. miercuri; *tē mērcunē*
[= *tē mērcūrēnē*] Miercuri 127/7.

mēnt sb. minte; *Atā k'ē kanē
mēnt* acei cari au minte 122/5. M.
274; Cr. 238.

mērđih vb. răcesc; *kur tē mēr-
điñš* (= *mērđiš*) când să răcești (=
când ai răci) 169, cfr. Cr. 239:
mērđih; *mērđās*.

mēsón, -ój vb. învăț; *edē t i mē-
sojñē* și să-i învețe 160 (greșit în
transcriere *tē*, în loc de *t i*); Cr.
241; M. 276.

mī sb. șoarece; *mītē* șoarecii
(acus.), 168. M. 278; Cr. 242.

mial't[ē] sb. miere; *beñ šumē
mial't[ē]* fac multă miere 138. M.
281; *mjal'*; Cr. 243.

mijē (mijē) num. mie; *ńi mijē
(mijē)* o mie 181; *dū mijē* etc. 181
M. 278; Cr. 244.

mik sb. amic; *me mik't (me mi-
k'it)* cu amicii 176; *me mik'ē mi-
k'et* (= *me mik't*) cu prietenii 33.
M. 278; Cr. 244.

mil'iuñ num. milion, 181. Cr-
245.

milonár-i sb. morarul 166. [Din
ngr. *μολωνάρης = μολωνάρς].

mīrē adj., adv. bine; *janē mīrē*
sunt bine 119/3; *me tē mīrē zanát*
cu bun meșteșug 146; *mē mīrē* mai

bine 120, 160; *mē fort dūanē* mai
mult iubesc 160; *t i mēsojñē mē*
tē mirat să-i învețe la bine 160;
kanē tē mīrē sósurē au bun sfârșit
161, 123, 148, 158, 175. M. 279;
Cr. 245.

mīser sb. porumb 120/4 (acus.)
M. 280; Cr. 246 *mīser*.

mīsk sb. mușcătae, ngr. *μοσχοκάρ-*
170; M. 280: *mīsk* Moschus?

mīsurē sb. farfurie; *mīsurēt* far-
furiile 158. M. 280: *mīsur*.

mīš sb. carne; *mīšrat* (acus.) căr.
nurile 166, 170, 173. M. 280; Cr.
246.

mizē sb. muscă, *ńi mēiγa* 126/6.
M. 281 *mizē*; Cr. 244.

mīzi (mezi) adv. abia 158; cfr.
Cr. 234.

mjel' vb. mulg; *k'ē t i mjel'* ca
să le mulgă 169. M. 283.

mjēkērē sb. barbă 172. M. 282:
mjēkrē; Cr. 243 *mjēkērē*.

mješter sb. meșter; *vuřa dū
mješter* băgai, tocmii doi meșteri
138, cfr. M. 284; Cr. 244.

molē sb. măr; *ńē molē* un măr
(acus.) 138, 134/4. M. 285. Cr. 247.

molitsē sb. molie; 126/7; M
285.

mort sb. moarte 147; M. 287;
Cr. 248.

moř sb. păduchiu; *mořa* (ac. pl.)
păduchi 156; M. 287; Cr. 248.

mos adv. nu; *tē mos haš* să nu
mănânci 141; *tē mos haj[ē]* să nu
mănânce 133; *tē mos šk'as* să nu
alunec 161; *tē mos piñmē* să nu
bem 133, 140, 172 și passim. M. 287
Cr. 249.

mot sb. an; *ndē mot* pe an 123/5
Cr. 249; M. 262 art. *mat*.

mreza sb. mreațe 136 (ac.); M.
288 *mrežē*.

mpšeh vb. ascund; *ku umpšee*
unde te ascunseși 181. M. 445;
Cr. 255.

muaj sb. lună; *prē g'ibē muajt*

pentru toată luna 127/7. M. 288 ; Cr. 250.

mulí sb. moară ; *ndε mulí* la moară 165 ; M. 289 ; Cr. 251.

munt vb. pot ; *nukε munt* nu pot 140 ; *k'e (tε) mundeš* ce o să poți, [*k'e tε munt*] ce poți 128/8 ; *mündinε* (= *mündεnε*) pot (ei) 163. M. 291. Cr. 252.

mundón,-ój vb. pedepsese ; *na mundón* ne pedepsește 146. cfr. Cr. 252 : *mundój* ; M. 291 : *munt*.

murtaje sb. ciumă ; *me murtaje* cu ciumă 146. M. 287 : *mort*. Cr. 253.

mušk sb. catâr ; *múškatε* catării 120/4, cfr. Cr. 253 ; M. 293.

mvar sb. atárn ; *tε i mvarnimε* [= *t i mvarim*] să-i atárnăm 155.

N

na pron. noi ; *na* (acus. stă pentru *nε* sau *ne*) ne ; *na gεzójnε* ne bucură 121/4.

nafor[s] sb. anaforă 142. M. 296.

natε sb. noapte ; *ndε mes tε ná-tεsε* la miezul nopții 121/4 ; *vjedínε nátnε* fură noaptea 145. M. 298 ; Cr. 258.

nda j vb. împart ; *tε ndaš* să împarți 171. M. 59 ; Cr. 268.

ndertšim adj. cinstit 127/7. M. 298 : *ndēr* : *ndērtšēm* ehrbar ; Cr. 272.

nderum [= *nderme, nderε(u)me*] adj. cinstit ; *me džókεra i nderume* cu haine cinstite 152.

ndes vb. ard, încălzesc ; *tε ndeziš fūrēnε* să aprinzi cuptorul (să încălzești cuptorul) 153 [balcanism. In Daco-Româna de aseemnea, cfr. Dict. Acad. art. *ard*, 2.] ; *eđé t a ndezné* și să o aprinză 142. cfr. Cr. 272, 87 ; M. 84 *des*.

ndε prep. în 117/2 ; *ndε mal'et* în munți 117/2 ; *ndε fušε* în șes 117/2 etc. ; *ndε mot* pe an 138 ;

ndε mes tε nátnεsε ; *ndε kofštε t em* în grădina mea 137 ; *ndε potše* în oală 159 ; *ndε haván* în piuă 170 ; M. 299.

„**ndε**“ dacă 152 ; *ndε daš* de ai dori 153 ; *ndε pikón* dacă ar picá [greșit transcris *ndε*] 154 ; *ndε per-trip* de ai amestecă 169 ; *ndε fl'e* de ai dormi 169, 174 (în text ; *ndu*, transcris greșit *nde*). M. 299.

ndēr prep. între *ndēr đembat* între dinți 169.

ndertón,-ój vb. fac, durez ; *kur ndertón* când faci 173 ; *kur tε ndertónš* când să faci 151 ; *Po mε mīrε tε ndertónš*. Dar mai bine să pregătești, să faci 120/3 (la acest loc din *greșală* în transcriere *tε s'a omis*) ; 147 ; *tε jεnε pe serma(e) tε ndertúra* să fie făcuți de filegran 156. M. 66 *dertón* ; Cr. 97.

ndih vb. ajut ; *tε ndihiš* (sau mai bine *tε ndiheš*) să ajuti 128/8 ; *k'e tε ndičjnε* pentru ca să ierte 129/8 ; *tε marmε nga ai tε ndierat* să luăm de la el iertăciunea 182. M. 300 ; Cr. 273.

ndonε pron. vreun 143 ; *ndo-ńi* (= *ńε*) pren. vre o 159 : *ndo ńi g'elε* vre o mâncare 159 ; *do-ńi đjal'ε* pe vre un copil 175. Cr. 274 ; M. 299.

ndzε vb. incap ; *barku ndze šumε* pântecul incape mult 167. M. 483 ; Cr. 118 *ze*.

ndzjeř vb. scot ; *do t i ndzjer* o să le scot 140, 148 ; *ndzúar'ε* scoaseră 116. M. 70 *djer*.

ndziton,-ój vb. grăbesc ; *tε mos ndzitoheš* să nu te grăbești 175. M. 302.

nεntε num. nouă 179 ; *nεntεmbεđjetε* nouăsprezece 179 ; *nεntεđjet[ε]* nouăzeci 180. M. 304 ; Cr. 279.

nga prep. din, de, câte ; *nga kεtó* din acestea 120/3, 118 ; *nga ńi (ńε) degε* câte o ramură 151 ; *tε kemi nga ńi (ńε) brez* să avem câte un brâu 156. Cr. art. *ka, kah, nga*.

ngahá prep. din; *ngahá* *štrofka* din cuib 118/3; *ngahá* *tē* *dēmburit* de dor, de durere 140. Cr. art. *ngaha*, *kah*.

ngarkón, -ój vb. încarc; *tē* *ngarkónš* (= *ngarkóš*) să încarci 175. M. 305; Cr. 260.

ngop vb. mă satur, mă îndop; *si tē* *ngóp=ne* dacă s'ar îndopă, s'ar sătura bine 162. M. 306; Cr. 265; *ngop*, *ngos*.

ngre vb. scol; *tē* *ngrieš* să te scoli 164; *Po tani k'e ungritš pe g'umit* Dar acumă ce mă sculai din somn 158; *V'eši mē ngrienē* părul mi se ridică, mi se face părul măciucă, mă îngrozesc 158; *ngre* scoală (pers. III), 121/4; Cr. 266; M. 306.

ngriñ, ngrij vb. inghieț; *kur eštē i ngrit vendi* când pământul este înghețat 174, cfr. M. 306, Cr. 267.

(n)**gris** vb. rup; *k'e tē tšaš* [= *tšašt*] *ngrise[t]* curând se rupe 152; *edē nāz ungrisnē* și dacă s'ar rupe 152, cfr. Cr. 72 *gris* = *ξσχιζω*.

ngroh, ngrof vb. învălesc; *ngroh-t[s]* *g'elē* mâncare caldă 129/8. M. 307; Cr. 267; *edē ngróhenē* (greșit transcris *ngrohine*) și încălzesc 134.

nguk' vb. roșesc; *edē nguk'et* și roșește 175. Cr. 265 *nguk'*; vezi ibidem art. *kuk'*.

nguštē adj. îngust, strâmt; *tē* *nguštē* *kaplamē* strâmtă manta (acus.) 152; *mē k'ršer tē nguštē* cu pieptene îngust 156. M. 307; Cr. 266.

ng'al vb. îngraș; *k'e tē ngaleš* ai să te îngrași 169. M. 308; Cr. 262.

ng'it, ng'is vb. lipesc; *t i ng'itš* să le lipești 144; 150. M. 309; Cr. 264; *ng'is*.

nis vb. pornesc; *tē niseš* să pornești 127/7. M. 310; Cr. 280.

nófulē sb. falca 167. M. 310; Cr. 280.

notón, notój vb. înnot; *k'e tē notój* ca să înnot (în celelalte limbi stă pluralul în acest exemplu) 137. M. 311.

nukē, nuku adv. nu; *nukē rojmē* nu trăim 121/4; *edē nuku i ep* și nu le da 130/9; *nukē ušk'én* nu nutrește 125/6; *edē nuk ūarinē* și nu se coapsă 131; *nukē gremiset* nu se dărâmă 174. M. 304; Cr. 280.

num=ron, -ój vb. număr; *edē numerón* și numeri 181. M. 312; Cr. 281.

nuse sb. noră, navastă; *se nusenē* decât pe nora 150; *nuset* nevetele, miresele 145; *eštē per nuset* este pentru neveste 178. M. 312; Cr. 281.

nveš vb. (mă) îmbrac; *tē nvešiš* să îmbraci 178; *nvešur[s]* = îmbrăcat 127/7. M. 467.

nvišem vb. mă îmbrac; *k'e tē nvišeš* să te îmbraci 152. M. 467.

Ń

ńeri sb. om, bărbat; *korđa pret ńerine* sabia taie pe om 155, 150; *neriu* bărbatul, omul 170; *prē ńeritē* pentru omul 118/2 (*azi per ńerine*): *kanē zem=rim mbē ńerit* au neșaz asupra omului 119/3; *pašē šumē melek'et* pe ńerez (= ńerezēš) văzui mult norod de oameni 132. M. 313; Cr. 285.

ńeri pron. *as ńeri* nimeni 130/9.

ńē, ńi num. «un, una, 128. (La Daniil vine forma *ńi*; *ndē ńē* (ńi) *vo re* într'un ńotiu 132, 138, 161, 155, 157, 178; *ńimbēđjetē* unsprezece 179. M. 313. Cr. 282.

ńizēt num. douăzeci 179; *ńizēt e ńi, ńizēt e dū* etc., douăzeci și unu douăzeci și două etc., 179, 180, 171. Cr. 283. M. 313.

ńohtu, stă, probabil, pentru *tē ńohturē* pricepere cum este la Leake, (acus.) 122/5. [Din *ńoh*=cunoșc].

ńom vb. înmoiu; *do tē ńom o* să înmoiu 131.

ńome adj. verde (înmuțat); *se tē ńomat* căci cele verzi, adică: înmuțete 153. M. 314: *ńom*; Cr. 287: *ńome* = *χλωρός*.

P

pa prep. fără; *pa kstó* fără de astea 121/4; *pa puns* fără de lucru 122/5 și pretut. M. 317; Cr. 296.

pak=ɛz[ɛ] adj. puțin; *pak=ɛz*[ɛ] *misk* puțină muscătae 170. M. 318; Cr. 297.

pandáj conj. pentru aceasta, de asta 146, cfr. M. 222: *pas*.

parađis sb. paradis; *te fitojm= parađisn=* să merităm paradisul 182. M. 322; Cr. 301.

par adj. prim; *te pâr=ne ver=* primul vin 132. Cr. 302; M. 321.

pas adv. după; *pas kstó* după aceasta 118/2. M. 322; Cr. 303.

pasandáj adv. apoi 143. M. 322; Cr. 303.

pastáj adv. apoi 166; 116. Cr. 303.

pašá sb. pașe; *pašalar=* pașii (cu pl. turc. *pašalar*) 146. M. 323.

paške sb. Paști; *pre paške* la Paști 178. M. 324; Cr. 304.

pas=ndáj adv. apoi 123/5; vezi *pasandáj*.

pat= sb. găscă; *pátat* găștile 124/6. Cr. 304; M. 324.

pazár sb. târg; *dola nd= pazár* ieșii în târg 132. [Turc. *pazár*].

pe, p=, p=r prep. «de». La Daniil vine forma *pe* (= *πε*) care constat că trebuie să fie o particulară rostire la el, căci nu se aude la Alba-neji, iar contemporanul Leake ne o redă prin *pre*; 117 132, 120, 168 și pretut.; *pe (prej) biștit* dela coadă, 173.

pel= sb. iapă; *pel'ate* iepetele 120/3. Cr. 306; M. 326.

pem= sb. frupt 148 (acus.), 129; *príš . . . pemn=* strică . . . pomul 153. M. 326; Cr. 307.

pe-ni sb. ață, fir suptire; *me peňa te š=ndóš*[ɛ] cu fire trainice 153; cfr. Cr. 307: *pe-ni* = κλωστή, γάρμα.

pendzere sb. fereastră; *pendzere* (acus.) ferestrele 143. [Turc. *penđer*].

per=ndi sb. Dumnezeu; *frik=ne per=ndis* frica lui Dumnezeu 142; *nd= per=ndit* lui Dumnezeu 142; *nd= per=ndit* la Dumnezeu 181, 116, 119. M. 328; Cr. 313.

per=ndón,-ój vb. apun. scapat; *kur te per=ndón* [pentru *kur te per=ndoje*] *dieli* când să apuie soarele 148. M. 328; Cr. 313.

peron= sb. cuiu; *perona* (acus.) cuiu 121. M. 328.

pes= num. cinci 179; *pes=mb=đ-jet*[ɛ] cincisprezece 179; *pes=đjet*[ɛ] cincizeci 180. M. 329; Cr. 322.

pešk sb. pește; *pešk'it*[ɛ] peștii 116/1; la pag. 136 *pešk'* sau *pišk'*? pești. Cr. 323. M. 329.

pelúmb sb. porumbel; *pelúmbat=* porumbei 123/5. M. 331, Cr. 309.

pl'k'éń, pl'ik'éń,-ěj vb. plac; *tek t i pl'ik'éń'*(= *t u pl'k'éń*) unde le-ar plăcea 162. M. 331; Cr. 307.

pl'k'üer= adj. plăcut 161; (vezi. *pl'ek'üre*).

p=nd= sb. aripă etc.; *p=ndat* (*p=ndak*) aripele (ac. pl.) 124/6, cfr. M. 386 *p=nd=*, Cr. 308 *p=nd=*, *p=nd=*.

pengohe= vb. mă împiedec; *te ben te pengo=*ș te face să te împiedeci 152. Cr. 307: *pengonem, -ohe=*.

p=r (vezi și *pre(j)*) prep. din; (în text: *pe*) 120. M. 332; Cr. 308.

p=rđes= sb. furnică; 126/7. Cr. 312; M. 83: *đ=*.

p=rg'ún,-új vb. ingenuchiez; mă umilesc; *te p=rg'únem* să ingenuchiesc 181, cfr. Cr. 311. *p=rg'ún* ταπεινώ, ταπεινώματ. M. 142: *g'u-ri*.

p=rnd=ver= (*prend(=)ver=*) = primăvara 124/6, cfr. M. 466: *v=re*; *peranz=ver=*.

p=rint sb. părinte, tată; *p=rintet* [tɛ] *tu* pe părinții tăi 129/8, cfr. M. 353: *print*; Cr. 314: *perint*.

p=rrpara adv. înainte; nga *pra*

para de dinainte 157; *p̄rpara* seîntit înaintea sfântului 142; *Po p̄rpara* te veș. Dar mai întâi, mai înainte să bagi 143; 117; *p̄rpara teje* dinaintea ta 159, 165. M. 321; Cr. 318.

p̄rpóš adv. dedesupt 169. Cr. 319 *p̄rpóš*. M. 349: 2) *poštē*.

p̄rsr̄i adv. iarăși, din nou 116/1, 161. Cr. 319.

p̄rtip vb. amestec în gură, rumeg; *nd̄ē p̄rtip* de aș rumegă, amestecă 169. Cr. 320: *p̄rtip*.

p̄rzé vb. gonesc; *p̄rzé* [-zē] gonește, vânează 168. Cr. 313: *p̄rza*, M. 483 *zs*.

p̄són vb. sufer, rabd; *nukē p̄són* nu pățești 147; *k'ē te mos p̄sónš (-óš) g'ikafš[ē]* ca să nu pățești ceva 150. M. 335; Cr. 322.

pij vb. beau *pinē g'aknē* beau (ei) sângele 146; *si t a piš* dacă o vei bea 170. M. 336, Cr. 325.

pielē vb. făt, nasc; *kur pielnē* când fată 121/4, 123, cfr. Cr. 324; M. 342.

pigún sb. bărbie 168 (așa cred că trebuie cetit în loc de *pirún*, cum nu găsesc în alb.). [Ngr. *πικύνη*].

pikē sb. picătură; *se pikat* căci picăturile 154. M. 337. Cr. 325.

pikón, -ój vb. pic, a pică; *nd̄ē pikón* dacă ar pică 154; cfr. M. 337; Cr. 326.

pil'in sb. absint; (acus.) 157. M. 326 *pe'l'in*.

pirún sb. bărbie 168 (stă desigur greșit pentru *pigún*). Vezi acest cuvânt.

pisk, vezi *pešk*.

piše sb. zadă; ac. *pišēnē* 154 M. 340; Cr. 328.

pjekur adj. fript; *te haš . . . te pjekur miš* să mănânci carne friptă 170: cfr. M. *pjek* hacke, brate etc.; Cr. 324.

pjep̄r sb. pepene; *pe pjep̄rat* de

pepeni 134. Cr. 324: *piep̄n*, M. 342 *pjep̄r*.

plevitsē sb. șopron 173 (acus.) M. 348 *pl'evitse*.

pl'agós vb. rănesc; *pl'agós* rănește 150. M. 344: *pl'age*.

pl'ak sb. bătrân, moș; *Pl'ek'itē* moșnegli 172, 161; M. 344; Cr. 329.

pl'akē sb. babă 139. M. 344; Cr. 329.

plotšē placă; *plotša* plăci (acus.) 121/4. M. 343.

pl'ek'urē adj. plăcut; *k'ējo eštē e pl'ek'ūrē* aceasta este plăcută 161.

pl'ep sb. plop; *p̄[r]* *pl'epi* de plop 171/1. M. 345. Cr. 331.

pl'ik'én, (vezi *pe'l'k'én*) vb. plac; *tek t i pl'ik'én (t u p̄l'k'ēje)* unde le-ar plăcea 162.

pl'ešt sb. purece; *pl'eštē* pureci 157. M. 345; Cr. 331.

pl'ot adj. plin 117/1; *janē pl'ot pe ruš* (corect: me ruš) 130/9. M. 345; Cr. 332: *pl'ots*.

po adv. numai; *po tre muaj ka ze* numai trei luni are voce (numai trei luni cântă) 123/5; *po* = dară 123/5, 146, 158, 120 și pretut. M. 346; Cr. 333.

postáf sb. copaie, albie 166 (acus.) cfr. M. 349.

pošt, poštē adv. în jos 136, 175. M. 349; Cr. 335.

poš sb. oală, vas; *nd̄ē poštē* în oală 159. Cr. 335; M. 350.

prandaj = de asta 149. Cr. 340.

prapara, vezi *p̄rpara*.

prapē adv. înapoi, îndărăt; *pe sē prapē, prapi* de îndărăt 157. M. 351; Cr. 340.

pras sb. pras; *preštē* prașii 134, cfr. Cr. 341; M. 351.

praštē sb. ghiulea 173.

pre (= *p̄r*) prep. pentru; *pre krešmet* pentru post 133; *pre ihtizá tēnē* pentru folosul nostru 118/2; *te niseš pre* (= *p̄r*) *udē* să por-

nești la drum 127/7. (Vezi *prej* *per*).

pre[j] prep. din; *prej* (= în text *pe*) *l'ope* de vacă 120/3.

pres vb. taiu; *korða pret* sabia taie 155; *e vógl'a bíkz pret* boíte cuțitul mic taie unghile 155; M. 352: 1) *pres*; Cr. 342.

pres vb. aștept; *do te pres* o să aștept 131. M. 352: 2); Cr. 342.

premtz sb. Vineri; *te přémtenz* Vineri 127/7.

pre (**per**) prep. pentru; ~ *tjatzherz* pentru altădată 164; *pre* *nerítu* pentru omul 118/2 (*azi per* *nerine*).

preñerz (din *pre* + *ñe* + *herz*) adv. neașteptat, subit, dintr'odată; *me preñerz mort* cu moarte neașteptată 147. [Ar. de ună oară].

prepošmet adj. jos, de jos; *edé mbz te prepošmet prjak* și la pragul de jos 150, cfr. M. 349: (2) *pošte*; Cr. 335: *pošte* = *poštem*.

prift sb. preot; *te siel[ε]* *ndz* *prifti* să aducă la preot 142. M. 353; Cr. 344.

priš vb. distrug; *k'z te prišine* să-l destrugă 119/3 (balcanism: ngr. *và tòn χαλάσων*, arom. *se lu as-pargă*, bulg. *za da go rasipaat*); 153 stric; M. 353. Cr. 343.

prjak sb. prag; *mbz prjak* la prag. 150. M. 350 *prak*; Cr. 340.

prokóps vb. a pricopsi, a se face trebnic; *do te prokóps[et]* se va pricopsi, se va face trebnic 176; *dávine te prokópsure* ies (se fac) trebnici, oameni de treabă 149. M. 354.

pse=pentru ce, fiindcă, căci; *pse nukz fitove* pentru ce, de ce n'ai câștigat 144; *pse g'ete* căci găsiși 144. [Din *per-se*].

pul'pe sb. pulpă; *pulpat* pulpele 141. M. 356; Cr. 336.

pul' sb. găină; *pul'ate* găinele 121/4. M. 356; Cr. 336.

punz sb. lucru, treabă; *k'z te zihenē nga punz* să se apuce de lu-

eru 122/4; *nukz rinz pa punz* nu șed fără de lucru 122/4; *te mbaró(ń)š* *púnzrat* să termini lucrurile 136. M. 357; Cr. 336.

punón, punój vb. lucrez, *tsa punojnz* unele lucrează 118/2. M. 357; Cr. 337.

pus sb. puț; *ndz pus* la puț 166. M. 359; Cr. 338.

pušón, -ój vb. încetez; *edé m u pušoi* și mi-l încetă, mi-l opri 139; *pas=ndáj pušón* apoi încetează 123/5. M. 359; Cr. 339.

puštohem vb. mă îmbrățișez; *te puštohēš* să te îmbrățișezi 176. [În legătură cu *puš* sârut?].

pües vb. întreb; *te pües* te întreb 181. M. 360.

pül sb. pădure; *ndz pül* în pădure 117/2. M. 360; Cr. 347.

R

radón -ój vb. frecventez; *kuš do te radinz mbz k'is[ε]* cine vrea să meargă obișnuit la biserică 141. Ngr. [ἀραδιάζω].

rak'i sb. rachieu; *me rak'i* cu rachieu 176, 135. M. 361.

r:emón, rémój vb. răm; sap; *k'z te remijnz* [în textul orig. *k'i te rmiēnz*] să sape 138. M. 365: *r:emón* Cr. 349.

r:andz adj. greu; *janz te r:anda* sunt grele 125/6. M. 365; Cr. 348.

r:enz adj. băgat (căzut); *i r:enz* băgat 140. [Part. de la vb. *bie*].

reñz sb. rădăcină; *hin ndz reñet* intră în rădăcină 153. M. 365.

ri adj. nou, tânăr; *pre (per) te riñt[ε]* pentru cei tineri 177; *te riñ* nouă 143; *ndz var. te ři* în groapă nouă 171; M. 366: *ri*.

ři vb. șed, stau; 123; *ndeñ(i)* stătù 130; *nukz rinz* nu șed 122/5; *ri afer* stă aproape 168; *ri me sù hapz* stă cu ochii deschiși 168; *řinz*

ndē ujt șed în apă; tē řijș să șază 171; cfr. M. 374 *ři*.

rie⁶ vb. curg; *mē ro*l îmi curse 139, cfr. M. 374: *řjel*.

rit vb. cresc; *Se si tē ritēnē* Căci dacă ar crește 163. M. 367: *rit*; Cr. 361: *řis*.

rizē sb. batistă; *tē k'endisē rizerā* să brodeze batistele 166. M. 367 - Cr. 351.

robē sb. haină; *rōbatē* hainele (acus.) 126/7; *rōbē* haine 151. (ac.) *tē g'ērē rōbē* (acus.) haine largi 151. M. 374 *řobē*; Cr. 362.

rogōs sb. rogojină; *mbe rogōz* pe rogojină 171. M. 368.

ron, rōj vb. trăesc; *nukē rojmē* nu trăim 121/4; *ron* rabdă, duc 152; M. 375 *řon*, Cr. 362.

rosē sb. rață; *rosat* rațele 124/6; M. 368; Cr. 352.

rotē sb. roată; *se rotat* căci roatele 161, cfr. M. 375 *řotē*; Cr. 363.

rufē sb. trăznet 165. M. 376; *řufē*; Cr. 365.

ruaň vb. păstrez; *edē ruaň edē pre (pēr) vete* și păstrez și pentru mine însumi 138; *ruaň tūfēnē* păzește turma 168; *Ve tē rúajnē* las' să păzească 163; *pō perendia ē ruaň* dar D-zeu îl păzește, îl are în pază 119/3; (reflexiv) *tē ruhet* să se păzească 134; cfr. M. 369; *ruaň*, Cr. 352: *ruaň, ruhem*.

ruš sb. struguri 131. M. 371; *ruš*; Cr. 365; *řuš*.

S

s- adv. nu; *s-kanē* nu au 130/9; *g'ikafš[ē]* *s-bēn* nimic nu face 166 și pretut., cfr. M. 376; Cr. 365.

sa = ce; cât; *me sa* (în text: *se*) *tē bl'enē* cu ce să cumpere 130/9; *sa* câți 161; *sa* câte: *sā tē duaș* câte poțiști 181. M. 376; Cr. 365.

sahāt sb. ceas, oră; *řizēt ē ka-*

trē sahat douăzeci și patru de ceasuri 171. M.377. În Cr. lipsește, precum mai toate cuvintele turcești

se conj. căci; *se apēnē* căci dau (ei) 119/3, 163, 173, 174, 175 etc.; *se bienē* căci aduc 120/4; *sē jēštē* (= *ēštē*) căci este 120/3; cfr. Cr. 370: *se*.

se conj. de comp., de cât; *mē mirē dūanē dēndērin se bira* (= *birin*) mai bine (= mai mult) iubesc pe ginere decât pe fiu 160; *se nūsenē* decât pe noră 160.

selvī sb. «chipariș»; *p[ēr] selvie* de chipariș 117/2. M. 381. - În Cr. ipsește.

sermae sb. filigran; *tē jēnē pe serma[e]* să fie de filigran 156. [Element turc. Vezi vocabularul aromân].

sē prep.: de; *pe sē l'argu* de parte 120/4; *pe sē prapi(-ē)* pe dindărăt 157. [Nu-l găesc nici în M., nici în Cr. și nici în alte izvoare albaneze].

s:mirē adj. bolnav; *i sēmuri* bolnavul 133; *mbe tē sēmurt* la cei bolnavi 129/8. Cr. 371: *sēmūň*; M. 291: *munt*.

s:mundē sb. boală; *mē sēmūndēra* cu boli 146, cfr. M. 291: *munt*; Cr. 371.

sg'e⁶ vb. aleg; *sg'idet* se alege 165, cfr. M. 265 art. *mb'l'eb*; Cr. 369: *sg'e*⁶ = *εκλέγω*.

sg'i⁶ vb. desleg; *kur tē sg'idis[sē]* când deslegi 175. M. 245: *l'ib*; Cr. 369: *sg'ib*.

si conj. dacă; *edē si tē apikāsine* și dacă pricep 124/6; *si kur* ca și când 157; 162, 163, 164, 170 etc. M. 363: 1) *si*. Cr. 372.

si sb. ochiu; *sūtē* ochii 141; *tē mos mařșē* pe [*pēr*] *siu* ca să nu-țe fie de deochiu 150 [balcanism, vine în Arom. Ngr. Blg.]. M. 383: 3) *si*; Cr. 381: *su-ni*.

siel vb. aduc, port; *tē siel[sē]* să aducă (el) 142; *tē sil[i]mē kaštē* să

aducem paie 162. M. 386 : *sjel*, Cr. 373 : *siel*.

siétul_s (= *sjétul_s* = *sjetul_s*) sb. subțioară; *nd_s* *ne* *siétula* (*sjetula*) supt subțioară 173. M. 403 ; Cr. 374.

sip_r prep. adv. deasupra 116 ; *g'er sip_r* până deasupra 131, 171 ; *sip_r* *mb_s* *akul* deasupra gheței 161. M. 385 ; Cr. 373 : *sip_r*.

sip_{erm} adj. de sus ; *mb_s* *prjak* *te sip_{erm}* la pragul de deasupra, de sus 150. M. 385 *sip_r* ; Cr. 374.

sivjet adv. āstan 129/8. M. art. 1) *si* ; Cr. 377 : *siviét*.

skol'it vb. deslipesesc ; *k'e* *te* *mos skol'iten* ca să nu se deslipesască (ngr. *διὰ τὴν [μὴ] ἐξοκλήσασθαι*) 144.

sk'epār sb. secure mică, târnăcop ; *sk'epari grin* târnăcopul fără-rămă, dumatică 154. M. 388 ; Cr. 375.

sófr_s sb. masă ; *sófr_{en_s}* masa (acus.) 128/8. M. 389 ; Cr. (lipsă).

sonte adv. astă noapte 157. M. 383 art. 1) *si* 376 : *sónst_s*.

sopat_s sb. secure ; *sopata* securea 154. M. 382 : *s_{ep}at_s*, Cr. 372.

soř_s sb. corb ; *sořa* corbul 125/6 ; M. 390 ; *soř_s* «Krähe» ; Cr. 377 traduce de asemenea prin *cioară*, nu prin corb, cum stă la Daniil.

sósur_s sb. sfârșit ; 161 (acus. Derivat din *sos* ; cfr. M. 390 *sos*. Cr. 377.

spastr_s adj. curat ; *te jen_s* *spastre* să fie curate 159. M. 323 : *pastrón*.

sprih_s balaur ; 118/2 ; M. 415 ; Cr. 409 : *šproh_s*.

stan sb. stână ; *nd_s* *stan* la stână 168. M. 391 ; Cr. 379.

súmbule sb. nasture ; *súmbulat* nasturii 156. M. 92 *čump* ; Cr. 377 : *súmbul_s*.

sveš_s vb. despoiu, dezbrac ; *svéš_{in_s}* despoaie 146. M. 467 : 2) *veš* ; Cr. 367 : *sveš*.

S

šar_s sb. ferestruu ; *šara* ferestruul 154. M. 400 : *šar_s* ; Cr. 384.

šarón,-ój vb. taiu cu ferestruul 154 ; *šara šarón* ferestruul taie 154. M. 400 : *šar_s* ; Cr. 384.

šaštis vb. mă uimesc, rămăiu uimit ; *ušastis* mă uimii 132. M. 400.

šel'k sb. salcie ; *p_s[r]* *šel'gu* de salcie 117. M. 401 ; Cr. 386.

šes vb. vind 138 ; M. 402 ; Cr. 389.

šendét sb. sănătate ; *meř* *š_{en}-d_{etn_s}* *t_{ende}* te însănătoșezi 170. M. 404 ; Cr. 387.

šendoš_s adj. sănătos ; *š_u durek' te šendoš_s* stâlpi puternici 173 ; *š_{en}-dóš* sănătos, 167, 133 ; *me peřa te šendoš[s]* cu fire trainice 153 ; M. 404 ; Cr. 387.

šendóš vb. (mă) însănătoșesc ; *edé aštú šendoš_s* și astfel te însănătoșești 141. Cr. 387 ; M. 404.

š_{enit} adj. sfânt ; *p_rpara š_{enitij}* înaintea sfântului 142. M. 404 ; Cr. 388.

š_{erohem} vb. mă însănătoșesc ; (de la *š_{erón}*, -ój însănătoșesc) ; *nd_s* *daš_s* *te š_{erohel}[s]* dacă dorește, dacă ar vrea să se însănătoșască 133. M. 405 ; Cr. 389.

š_{etun_s} sb. Sâmbătă ; *te š_{etun_s}* Sâmbătă 127/7. M. 405 ; Cr. 390.

ši sb. ploae ; *se do te bjer_s* *si* căci o să plouă (=o să dea ploaie) 164. M. 405 ; Cr. 390.

šij vb. trier ; *te šiš* să trieri 164 ; cfr. Cr. 390 *šij*.

škel'v vb. calc ; *edé škel'in_s* și calcă 146. M. 407 : *škel'* ; Cr. 393.

š_{koń}, **š_{kój}** vb. trec ; *k'e te š_{koń}* (*š_{koj}*) să trec 137. M. 408 ; Cr. 397.

š_{kre}p vb. a fulgeră, a scăpără ; (*k'iel*) *š_{kre}p* (cerul) fulgeră 164. M. 409 ; Cr. 400.

š_{kurt} adj. scurt ; *te mos jen_s*

škurtē [pentru : *tē škúrtērē*] 151/20
cfr. M. 216 : *kurtsén*; Cr. 399.

šk'as vb. alunec; *tē mos šk'as* ca
să nu alunec 161. M. 411 : *šk'es*;
Cr. 393 *šk'as*.

šk'erē sb. muc; *šk'eratē* (σκέρτα)
mucii 119/3.

šk'iponē sb. vulturul; 124/6.

šoh vb. văd; *k'ē tē (t a) šoš* să-
vezi 171; *edē pašē* și văzui 132, 157.
M. 411; Cr. 403.

šok sb. soț, tovarăș; *g'er tē arin*
šokēt tē nu (e mi) până să ajung
pe tavarășii mei 137/12. M. 412;
Cr. 401.

špetón, -ój vb. scap; *edē tē špe-*
toimē (- ojmē) pentru ca să scă-
păm 137; *aštú bēn edē špetón* așa
face și scapă 137; *edē špetúanē* și
scăpară 144; *špetova* (text: *špitova*)
scăpai 158. M. 414; Cr. 408.

špie vb. aduc; trimiț; *k'ē t u špie*
ca să le aduc 132. Cr. 408; M. 35:
2) *bie*.

špon vb. pătrund; *trúeli špon*
sfredelul pătrunde 149. M. 414;
Cr. 409.

štatē num. șapte 179; *štatē mbē*
đjet[ē] șaptesprezece 179; *štatē đjet[ē]*
șaptezeci 180. M. 415; Cr. 410.

štēpi sb. casa; *pse g'ete štēpinē*
tēnde tētrē căci găsiși casa ta in-
treagă 144; *štēpia* casa 154; *mbē*
štēpi în casă 149. M. 415; Cr. 411.

štie vb. arunc, torn; *k'ē tē štieš*
să torni 135; *tē štieš* să arunci 153;
tē štieš mbē dreštel să-[le] arunci
în vultoare 155; *edē tē štieš šur*
și să arunci nisip 173; *k'ē tē mē*
štienē pentru ca să mă aruce 157.
M. 416; *štjel*; Cr. 413.

štreh[e] sb. streășină 143. Cr.
380 : *strehē*; M. 394.

štrúarē sb. așternut; *tē štrú-*
arit tēnde așternutul tău (acus.)
155. [Derivat din *štroń*].

štrēngúarē adj. strins tare, ngr.
σφιτά 174. M. 418; Cr. 415.

štrēntētir sb. scumpete; *~ e*
madē mare scumpete 130/8. Azi
cuvântul la Corcea și Berat nu se
aude. Se zice *štrēntēsirē*. In legă-
tură cu *štreitē* scump.

štriń, -štrij vb. întind; *štrivē*
întinse 124/6. M. 418; Cr. 416.

štrofkē sb. cuib; *ngaha štrofka*
din cuib 118/3. M. 418.

štroń, štrój vb. aștern; *štrohem*
mă aștern; *tē štroheš* să te așterni 135
M. 418 : *štriń*; Cr. 416 : *štroń*; *jam*
ndē štrúarit sunt în așternut 140.

štupē sb. călți; *dál'inē štupa*
ies călți 148, cfr. Cr. 414 : *štupē*.

štün vb. împing; *tē štünš (štüš)*
să împingi 141. M. 419; Cr. 414
štüj.

štüp vb. pisez; *tē štüps* să pisezi
170, cfr. Cr. 414 : *štüp* = *κοπιζω,*
καταπλάκωνω; sb. *štüps* pisălog.

šumē adv. mult, foarte, 123, 167;
šumē h'erē de multe ori 123/5; *šumē*
zaman mult timp 152; *šumē tē hoj*
foarte supțire 169. M. 419; Cr.
404.

šuplakē sb. palmă; *me šuplakē*
tē matš cu palma să măsoari 140. M.
419; Cr. 404.

šur sb. nisip 173. M. 420; Cr.
404.

T

talás sb. undă; *pe talázeraš*
(corect *nga talázēt* sau *prej talá-*
zeve) de unde 137. M. 423; Cr.
417.

tál'erē sb. farfurie; *tál'erēt* farfu-
riile 159. M. 423 : *tal'úr*; Cr. 417;
tal'urē.

tani adv. acuma 140, 158, 181.
Cr. 418; M. 309; *ni*.

taší adv. acum 132, 138, 162. Cr.
418 : *taš*.

tazé adj. «proaspăt» 132. M. 425.

tek adv. oriunde 153, 162. M. 425;
te; Cr. 420.

tșup sb. fată; *tșupat* fetele 145. M. 450.

tuf sb. turmă; *tșobani ruan tufen* păstorul păzește turma 168. În M. 451 nu-l găsim cu sensul acesta; are însă pe cel de «mulțime. grămadă», din care s'a născut sensul de «turmă»; în Cr. 428 *tuf* este dat și cu sensul de «turmă».

tunt vb. clatin, zguduiri; *Se ndz tund[et] deu*. Căci de s'ar zgudui pământul 174, M. 452; Cr. 426.

turp sb. țarc, mohametan; *pre turk'it* pentru turci 178. M. 452 Cr. 427.

turp sb. rușine 163; (acus.) M. 453; Cr. 427.

turp-rohem vb. mă rușinez; *nukz turp-rohen* nu se rușinează, nu se dau de rușine 161; *se turp-rohet*, că-i este rușine 175. M. 453; *turp*; Cr. 427.

turp-ruar adj. rușinat 128/8.

tümön, -ój vb. fumez; *tümojn* fumegă, produc fum 153 (vezi *dü-mój*).

U

uð sb. cale, drum; 127; *kətz uðz* de astă dată 144 (vezi: *cale* în vocabularul aromân).

uj sb. apă 139; *řin* *ndz ujt* (= *uit*) șed în apă 125/6. M. 456; Cr. 291.

ujk sb. lup 118.

ul'k' sb. lup; *ruan tufen* pe *ul'k'iš* (= *ul'k'š*) păzește turma de lupi 168. M. 457; Cr. 291, 292.

uli-ni sb. măsline; *ulii* măsline 133. M. 457; Cr. 292.

unaz sb. înnel; 166 (acus.) M. 457; Cr. 292.

un pron. eu; 158; *mz muar ebea* mă apucară frigurile 158; *mz dem[p]* mă doare 134; *mz goditi* mă lovî 139; *mz rob șumz g'ak* îmi

curse mult sânge 139; *edé m u* (= *mz u*) pușoi și mi-l conțeni 139. M. 454; *u*; Cr. 293.

uñ, huñ vb. aplec, umilesc; *Po tș uñeš* (sau *uñiš*) ci să te apleci 136. M. 457; Cr. 293.

urðerón, -ój vb. ordon; *urðerój* a ordonat 116. M. 458; Cr. 294.

ur:t adj. flămând; *se janz [tș]* *ur:t* căci sunt flămânzi; bulg. *oti si gladni* 130/9. Cr. 294.

urt adj. blând, cuminte; *i urti* cel blând, blândul 137; Cr. 295; M. 457; *uñ*.

ušk'éiñ vb. nutresc; *k'e tș ušk'et* ca să nutrească 126/7 (unde-i greșit cules *ušk'et*). M. 459; Cr. 295.

ušk'üer sb. hrană; *se kerkojn* *tș ušk'üer* căci cer hrană 130/9. M. 459; *ušk'éiñ*.

ül sb. stea; *üjet[ș]* stelele (acus) 116. M. 460; Cr. 453.

üt pron. al tău; fem. *jote*; cas. oblice masc. fem. *tənt, tənde*, 135 136, 155, 170, 144, 149; pl. *tș tu* a tăi; *kušeriüt tș tu* pe verii tăi 129/8 *fw'iüt tș tu* pe vecinii tăi 129/8, 144; *düert e tua* ușile tale (acus.) 147; *pun:rat tș tu(a)* lucrurile tale 136; 158.

V

vadis, vadit vb. adap; *tș vadi-tet* să adape 139. M. 461; Cr. 485.

vaj sb. undelemn 133. M. 462; *val', vaj*; Cr.

vak:t[ș] adj. căldicel; *me tș vak:t ujz* cu apă căldică 170. M. 462; *vak*; Cr. 14; *vak*, 33 *vokem*

valz sb. joc, horă, 176; *mbz valet* la coruri 135. M. 462; Cr. 14.

vař sb. groapă, mormânt; *ndz var* în mormânt, în groapă 171; M. 37 art. *birz, vař* și *voř*, ca și Cr. 16, 34.

vare sb. colan; Arom. *baer*; *üz* (= *ñi*) *vare* un colan (acus.) 132; cfr.

M. 457 : *vjer* și Cr. 15: *vark* «Reih» Krauz, Kette», unde o formă sb. *vare* nu se găsește. Forma totuși există.

vârf: adj. orfan ; *g'akn* e *vârf*erst sângele orfanilor 146; *te ndi-hiș te vârf*eret să ajuți pe orfani, 128/8; cfr. M. 463; Cr. 16.

vdes vb. mor; *Si te vdes*[ε] Dacă va muri (după ce va muri) 170. M. 465; Cr. 17.

ve, vej sb. văduvă; *nd* te *veat* la văduve 171. M. 465; Cr. 17.

ve sb. ou ; *ve* (pl. acus.) ouă 121/4. M. 465; Cr. 17.

veb sb. cercel ; *veb*ete (= *veb-kate*) cerceii 155; cfr. Cr. 13 : *vab*; 18 *vel*.

veg's'l'ε, vezi *vogel*'ε.

vegl'a, vezi *vekait*.

vekait (= *vegl'a*) sb. țesere; *l'e te b*éins *nd*ε *vekait* (= *vegl'a*) să țesă 145, cfr. M. 182 : *kats*. In Cr. lipsește. Azi în Corcea se zice *vegl'*ε, cfr. Cr. 18 *veg*'ε : *baj veg*'ε țes.

verbε adj. orfan; *nd*ε *te verb*eret la cei orbi, (la săraci) 128/8. M. 468; Cr. 21.

verε sb. vară ; *nd*ε *ver*ε vara 122/5; M. 466; Cr. 22.

verε sb. vin ; *k'ε te štieš ver*ε să torni vin 135; *te păren*ε *ver*ε primul vin (ac.) 132; *šume vera* = mult vin 133; M. 465 : *ven*ε ; Cr. 22; 20 : *ven*ε.

verε sb. gaură ; *pe vera* [text *verra*] din gaură 168. M. 37 : *bir*ε. Cr. 22 : *ver*ε.

vesε sb. rouă ; *vesa* roua 153. M. 467; Cr. 23.

veš sb. ureche ; *pe (prej) vešit* de ureche 155. M. 467; Cr. 23.

vete vb. merg, mă duc; *ed*ε *ven*ε și merg, se duc 122/5; *Ai k'i vete* Acel care merge 165; *te mos vej*[ε] să nu se ducă 142; M. 468; Cr. 25.

vetε pron. însumi ; *vetem e ture* pe persoana lor 164; *p*εr (*pre*) *vete*

pentru mine însumi, pentru persoana mea 138; *vetem ti* însuși tu 136; *vetem de* la sine, singur 165; cfr. M. 468 : *vet*ε, Cr. 25.

ve vb. bag, tocimesc ; *vu*ra băgai, tocimii 138; *te veš* să bagi 173; *kur te veš sófren*ε când să bagi masa (= când așezi masa), 128/8, 170, 149, 143, 174; *mb*ε *l'em*ε *te mos veš* să nu bagi la arie(să nu începi să treeri) 164; cfr. M. 469 : Cr. 17.

vejε vb. folosesc ; *vjen*ε (de singur: *vjejn*ε) folosesc 120/4; cfr. M. 469; Cr. 18 *vel*'εj.

vent sb. pământ ; *mb*ε *vend* *te ture* la locul lor 158; *vendi* pământul 174; M. 469 : *v*ε ; Cr. 20 : *vent*.

veštrón, -ój (în text : *vuštrón*) vb. privesc; *te mos veštrónš* (= *veštróš*) să nu privești, să nu te uiți 149; *muk*ε *vuštron*ε (= *veštrojn*ε) nu se uită 163; *te vuštrojn*ε [*ve-*] *mir*ε să bage de samă bine (= să privească bine) 172; *kur [tε] veštrónš* (= *veštróš*) în text : *vuštrónš*) când vezi 175. M. 471; Cr. 25.

viñ, vij vb. viu, sosesc ; *k'ε te viñ*ε (în loc de *vjen*) *šum*ε *uje* ca să vie apă multă 139; *k'ε te viñ*[ε] [= *vij*ε] ca să vie 168; *vijn*ε (text *vinns*) vin, sosesc (pers. III pl.), 124/6. M. 473; Cr. 30.

vise sb. loc, parte; *mb*ε *te g'ib*ε *viset* în toate părțile 129/8; *nd*ε *tej*jera *vise* în alte locuri 117/2. M. 473; Cr. 31.

vjeł vb. fur; *fšchura e vjeł* într'ascuns, îl fură 166; *vjeđin*ε fură 145. M. 474; Cr. 28 : *vieł*.

vjeř sb. socru; *vjeri* socrul 159. M. 475; Cr. 29 : *vieheř-i*.

vjeřε sb. soacră ; *vjera* soacra 160; M. 475; Cr. 29 : *vieheř-i*.

vjet sb. an; anul trecut 129/8; *si-vjet* āstan 129/8; *mb*ε *tri vjet* la trei ani 171. M. 475; Cr. 29.

vl'ón, vl'oj vb. logodesc; *l'et i mbl'on* (?) să-i logodească (azi : l'e t i vl'ojns) 162; cfr. M. 267 art. *mbl'ón, mbl'ón*; *vl'úéú* verlobe; Cr. 35: *vu'l'ón, vs'l'ón* φολάττω, σκε-πάζω; ἀραθωνίζω.

vl'uar: adj. logodit; *i vl'uari* logoditul 163. Vezi cel de mai sus.

vógel's, végel's adj. mic, tânăr; *ede tē* (= e) *vógel'a* *hikē pret* *hoúts* și micul cuțit taie unghile 155; *tē ndaš . . . tē vógel'a kul'etše* să împarti . . . mici colaci 171; *vrapetsat janē tē vógel'a* vrăbioarele sunt mici 125/6; *k'ajnē tē veg'el' e tē mēdiú* plâng mari și mici 130/9; *djemtē tē veg'el'(t)* copiii cei mici 130/9; *mē tē végel'it* cei mai mici 160, cfr. M. 477; Cr. 32; 18: *veg'el'i*.

voze sb. butoiu; *ndē úē* (= úi) *voze* într'un butoiu 133; *edē vozen* și butoalele 131; M. 43: *botš*; Cr. 33 *voze* = τὸ βαρέλι.

vrapéts (sau *vrabéts*?) sb. vrăbioară; *vrapetsat* vrăbioarele 394, cfr. M. 394: *strapatš*.

vuštrón, vezi *veštrón*.

Z

zairé sb. proviziune 127/7; cfr. M. 480: *zahír*.

zahnét (și *zāmet*) sb. silință; *šumē bēn zahnét* se silește, se căz- nește mult 126/7, cfr. M. 480.

zamán sb. timp 131, 152. M. 480.

zanát sb. meșteșug; *mūē zanát* (greșit tipărit *zanatat*) în mește- șugul 135, 146. M. 481.

zarár sb. pagubă 126/7, 144. M. 481.

[**z**]brazet adj. gol 142; cfr. M. 266: *mbras*.

zbres vb. descalec, mă dau jos, mă cobor; *zbrita* mă dădui jos, mă coborii 161. M. 482.

zbut vb. innoiu; *zbutinē* in- moaie 134, cfr. M. 57: *butē*; Cr. 368: *sbus* = μαλακόνω.

zē vb. prind, apuc; *tē zeš* să prinzi, să apuci 135; *k'ē tē mōš zeřē mořa* să nu prinzi păduchi 156; *k'ē tē zihenē nga punē* să se apuce de lucru 122/4; *koláj zihenē* ușor se prind 125/6, cfr. M. 483: *zē*; Cr. 118: *za, zē*.

zē sb. voce; 123/5, cfr. M. 483; 483; Cr. 118.

zi, fem. *zezē* adj. negru, nenoro- cit; *sořa sštē e zeta* corbul este negru (prob. e *zezē*) 125/6, cfr. M. 484; Cr. 121.

zemerim sb. supărare, necaz, ură; *kanē zemerim* au necaz 119/3. M. 483 art. *zē*; Cr. 120.

zemerohem (-onem) vb. mă su- păr, mă necăjesc; *zemerohetē pe- rēndia* se supără D-zeu 146; cfr. M. 483: *zē*; Cr. 120.

zg'ebe sb. râie; *zg'ebea* râia 148; M. 484: *zg'ebe*; Cr. 369: *sgebe*.

zjeú, zjej vb. fierb; *edē si tē ziejnē* și după ce vor fierbe 131; *kur tē zienš* (= *zješ*) când să fierbi 159; *aú k'ē zien* acela care fierbe 176.

zjer adj. fiert; *tē haš tē zjer zok* să mănânci puiu fiert 170. M. 485; Cr. 121.

zok sb. puiu; *tē haš tē zjer zok* să mănânci puiu fript 170; *zog'i[tē]* puii 121/4; *nuke ušk'én zogat e saiš* nu nutrește pe puii săi 125/6, M. 486; Cr. 122.

zořē sb. mațe; *zorāt* mațele 167. M. 486: *zořē*; Cr. 122.

VOCABULAR BULGĂRESC

În acest vocabular se cuprind toate cuvintele bulgărești din *Invățătura Introdusătoare* a lui Daniil. Prescurtările sunt cele obișnuite în orice dicționar; verbele sunt date la Indicativ prezinte, persoana întâia; parentesele arată formele obișnuite la Bitolia, dialectul bulgăresc cunoscut de mine și care aproape nu diferă de cel întrebuițat de Daniil; greșelile strecurate în transcrierea mea sunt menționate la cuvintele respective, cum s'a procedat și cu cele aromâne și albaneze; am privit muncă zadarnică a redă cuvintele și în transcrierea grecească; îndoielile să se controleze la nevoie în textul original; țin să accentuez, că textul original s'a redat întocmai, ca și cel aromân și albanez, transcriindu-se cuvintele cum se găsesc în Daniil, fără a se permite nici cea mai mică schimbare.

A

a pron. ea, ac. o; *da a slușuet* ca să o auză (ca să fie auzită) 123.

aco conj. dacă; *aco sacat* dacă vrea 133; *aco l'ubiș* dacă ai vrea 135, 152, 153, 154 și pretut.

ačić adj. deschis; *ačić mavi* deschis vânăt, roșietec, 177 (Turc.).

ami conj. dacă; 159, 178.

Anadól sb. Anadol, Asia mică 124. [Turc.]

arap sb. harap, negru; *dve drapi* doi negri 157. [Turc.]

aresam vb. plac; *cade da aresaet* unde le-or plăceă 162. [Ngr. ἀρεσα, din ἀρέσω].

arésan adj. plăcut; *ova iet arésano* aceasta-i plăcut 161. [Vezi *aresam*].

arhond adj. bogat, boier; *arhondite* bogații, boierii 146. [Ngr. ἀρχοντας].

arno, vez *haren*.

árslan sb. leu; *árslanot* leul 118. [Turc. *arslán*].

B

bačiloto sb. stână; *na bačiloto* la stână 168.

badem sb. migdală; *bádemi* migdale 134. [Turc.]

bahča sb. grădină; 137; *báhčeta* grădina 139. [Turc.]

baltar sb. pulpă; *báltari* pulpe(le) 141.

baram vb. caut; *i barat vreme* și caută momentul 119; *za da i baraș* pentru ca să le cauți (= pentru ca căutându-le) 158.

băli sb. pl. pureci 157.

bărgo adv. repede, iute; 152.

begam vb. mă duc; fug; *begaat* se duc (ei) 124.

bel adj. alb; *beli rûbiști* haine albe 178.

beram vb. strâng; adun; *berit troșk'i (tročk'i)* strânge fărămituri 126; *da beriș* să strângi, să aduni 127; 177; *za da se beract* ca să se strângă 143.

bes prep. fără; *bes óvie* fără de acestea 121; *ne sedaat bes rábota* nu șed fără de lucru 122.

bibil' sb. privighetoare; *bibil'ite* privighetoriile 122. [Turc.]

bieam vb. lovesc; *da bieș șupelcata* să cânti din fluer [ad-lit. să lovești din fluer; balcanism: ngr. arom. - bulg. - alb.]; *clepáloto da go bieș* toaca să o lovești 143.

biulița sb. bivolița; 120.

blag, -a, -o adj. dulce; *blago* 169.

blăgota sb. fel de păpară, ngr. *προσφάρων* 120.

blajam vb. indulcesc; *coga da se ublajaet* dacă s'ar indulci, când s'or indulci 131.

blizu adv. aproape 159, 168; *blizu na óvie* aproape de acestea 175.

boăfa sb. butoiu; 132; *bôcfinite* butoaiile 131.

boea (*bôia*) sb. colorare; *drúg'ite boi* celelalte colori 178. [Turc.]

bogát adj. avut, bogat; *taca si sfecoga* *bogát* așa ești întotdeauna bogat 127.

bôiața sb. tifos, ngr. *λοιμική*, arom. *náfa*, alb. *l'eng'im* 146.

bolca sb. purece; *bôlk'ite* purceii 157.

bolen adj. bolnav; *na bôlnite* la bolnavi, la cei bolnavi 129.

bólest sb. boală; *so bólesti* cu boale 146.

bólia sb. boală; 140.

bolit vb. unipers. doare; *me bolit* mă doare 139, 140.

bolen adj. bolnav.

bólniot sb. bolnavul 133.

bor sb. pin; *ot bor* de pin 117.

borinata sb. zada; 154.

brada sb. barbă; 172.

brádata sb. bărbia; *blizu ot (= do) brádata* aproape de bărbie 168.

brac sb. nuntă; *na brácoite* la nunți 135.

bran sb. undă; *of branóite* de unde 137.

breğalot sb, greerele 125.

broeam (*broiam*) vb. număr; *broiș* numeri 181.

broinițe sb. pl. mătâniile 181

bubrec sb. rinichiu; *búbreți* rinichii 167. [Turc.]

buc sb. fag; *ot buca* de fag 117.

C

caco adv. cum 171; parcă 157; și pretut.

cačam vb. mă suiu; *se cačih* mă suii 161.

cade adv. oriunde 126, 153 și pretut.; unde 162.

cafás sb. colibie; *na cáfasot* în colibie (în text: *cáfesot*) 123. [Turc.]

cal sb. noroiu; *mnogo cáloi* = mult noroiu 174.

cálesam vb. chiem, invit; *da cálesas* să chiami, să inviți 129. [Ngr. aor. *ἐκάλεσα*, din *καλῶ*].

cálijișt (!) sb. călți; *calijișta* călți 148.

calóierot sb. călugărul; *za calóiere* pentru călugări 177. (Ngr.)

caloierița sb. călugăriță; 177; *za caloieritițe* pentru călugărițe. (Ngr.)

calt sb. noroiu; murdărie; 155.

cámîne sb. pietre; 121, (colectiv).

capaița sb. picătură; *capaițițe* picăturile 154. [M-e cunoscut numai: *capca* și *cáp'ita*, *cáp'ita*].

- căpina** sb. rug, spinet; *vo căpînată* în spinet 178. [капина].
- capam** vb. picur; *aco capit* dacă picură, dacă lasă să pice apă 154.
- caram** sb. cert; *da caraat po gólémite* cei mai mari să certe 160.
- carván** sb. caravană; *carvânite* carăvanele 146. [Turc].
- casáp** sb. măcelar; *casápite* măcelarii 173. [Turc].
- căştite** sb. pl. izmenele 166.
- cata** pron. fiecare; *cataden* fiecare zi 156. [Ngr. κάθη-].
- cazámăcot** sb. pojarul; *ot cazámăcot* de pojar, 145. (In Bitolia: *ot cazámătot*).
- cazandisam** vb. câştig; *zasto ne cazándisa* de ce n'ai câştigat 144. [Turc.].
- cazandiséneto** sb. câştigul 144. [Derivat din cel de mai sus].
- călnam** vb. blestem; *da ne călnaet* să nu blesteme (ele) 172.
- cărf** sb. sânge; 139; *cărfot* sângele 140; *piat cărfot* beau (ei) sângele 146.
- cătnit** sb. măsea. 140.
- cladam, claam** vb. bag; puiu; *coga cladiş* când pui 128; *cladoh* am tocmit 138 (balcanism); *da claaş* să bagi 143, 149, 170, 164; *da claiş* să bagi, să pui 173, 174, 177;
- clapa** sb. zăvor; *so clápata* cu zăvorul 147.
- clas** sb. spic; *ot clasoi* de spicuri 164.
- clepálotó** sb. toaca; 143.
- cnócco** adv. subţire 169.
- cóbila** sb. iapă; *cobílete* iepela 120.
- cócoşca** sb. găină; *cocóşk'ite* găinele 121.
- coga** adv. când 118, 119, 121, 123, etc.
- coi** pron. cine 141.
- cola** sb. car; 161; *cólčata na cólata* roatele carului 161.
- colái** adv. ușor; 125, 167. [Turc.].
- colac** sb. colac; *cólați* colaci 171.
- colcu** adv. cât, câți 161, 181.
- colța** sb. roată; *cólčata* roatele 161.
- colenđe** sb. genuchiu; *coléndite* genuchii 141. (In Bitolia: *coléńite*); *na colenđi* în genuchi 181.
- comat** sb. bucată; *cómati-cómati* bucățele-bucățele 154.
- comiñata** sb. drojdia; 176.
- comşia** sb. vecin; *comşite tfoi* pe vecinii tăi 129.
- conop** sb. cânepă; *ot cónopot* de cânepă 148.
- coně** sb. fir, ață; *so conți zdravi* cu ață tare 153; cfr. D.-Rom. *conciu*.
- coñ** sb. cal; *cóńite* caii 120.
- copria** sb. urzică; *cóprie* (în text: *cóprio*!) urzicele 117.
- copam** vb. arăm, sap; *za da cópaat* ca să sape (ei) 138.
- coprina** sb. mătase 145.
- coren** sb. rădăcină; *vo córenot* în rădăcină 153.
- cosa** sb. păr; *cósata naşa* părul nostru 156; *cosi gólemi* peri, cosițe lungi 172.
- cost** sb. os; *cósk'ite* oasele 141 [Poate greșală la Daniil *κόσκητε*, pentru *κόσκητε*, cum ar trebui].
- costen** sb. castană; *ot cósteni* de castane 134.
- cóşula** sb. cămaşa; 152.
- coza** sb. capră; *cózite* caprele 119.
- cradam** vb. fur; *go cradit* îl fură 166; *cradaet* fură (ei) 145.
- crai** sb. margine, fine; *na craiot* pe malul 136; *ot craiot* de pe mal 137.
- crástata** sb. răia 148.
- crastaița** sb. castravete; *ot crastáiti* de castraveți 134.
- crava** sb. vacă; 120.
- crenam** vb. scol; *crenit* scoală 121.
- cril'e** sb. aripă; *cril'elo* aripele 124.

cromit (sau **cromid**) sb. ceapă; *crómite* cepele 134. (Ngr.).

crușa sb. păr 138; *cruși* pere 134.

cucaita sb. cocoș 123.

cuk'a sb. casă; *tfóeata cuk'a* casa ta 144, 149. [Pag. 154, rându-
dul 2, greșit în text *φιοβίατα*, care
de sigur stă pentru *κόβιατα*].

cupam vb. cumpăr; *némaat so
șto da cupaat* n'au cu ce cumpără
130; *k'e cupam* o să cumpăr, voi
cumpără 132.

cūrșumot sb. glonte 150.

cūrvalăc sb. curvăsărie 163.

cus adj. scurt; *cusi* scurte 151.

cuvet sb. putere 153. [Turc.].

Č

čatam vb. fumege, produc fum;
čataet fac, produc fum 154.

čașa sb. pahar; *čașata* paha-
rul 135.

čecam vb. aștept; *k'e čecam* o
să aștept 131.

čela sb. gheață; *so čeli* în ghetă
174.

čéloto sb. fruntea; 139.

čél'ada sb. familia 133.

čencan sb. ciocan; *so čencá-
nite novi* cu ciocănelele nouă 143.

čepam vb. despice; *čepit* des-
pică 154. [În Bitolia *šepam*].

čéreșna sb. cereș 138.

červen adj. roșu; 177.

červenam (țervenam) vb. ro-
șesc; *i se červenit* și roșește 175.

česten și **češen** adj. cinstit;
128; *so sfta cesna* (din *cestna*) cu
haină cinstită 152.

čeșma sb. puț; 166.

čétfortoc sb. Joi; 127.

čétiri num. patru 178.

četirieset num. patruzeci 180.

četirinaeset num. patru-spre-
zece 179.

četirdeset num. patruzeci 132.

činam vb. fac; ne *činiș* nu faci
166; *za da i činiș* ca să le faci
151; *te činit* te face 152, 137, 119;
činit face, este bună 177; *loșo či-
naet* rău fac (ei) 173; *činaat* 126,
134.

čist adj. curat; *se čisti* sunt
curați 123.

čist adj. curat; *čista* curată 149;
se čisti sunt curați 123, 164; cu-
rate 159.

čistot sb. zidul, 154.

čoeoc sb. om 149; *za čóecot* pen-
tru omul 118; *imaat lútiine na čóe-
cot* au ură asupra omului 119, 170,
150, 155.

čuam vb. păstrează 138 (vezi și
čuvam).

čujđ (sau *čušť*) adj. străin; *čusti
jeni* (*čujđi jeni*) femeii străine 163.

čuma sb. ciură; *ne mačit . . .
so čuma* ne pedepsește . . . cu
ciură 146.

čun sb. barcă; *na eden čun* în-
tr'o barcă 136.

čupa sb. fată; *čúpíte* fetele 145.

čuvam vb. păzește; *gospód go
čuvat* D-zeu îl păzește 119; *da se
čuvat* să se păziască 134.

D

da conj. ca, ca să; *za da go
rasipaat* pentru ca să-l distrugă
119; *da nápraes* să faci 120; *za
da oraat* ca să are 122; *da a slu-
șaet* ca să o auză (ca să fie au-
zită) 123; greșit transcris *ta*, în
ioc de *da* pag. 133; *duri da fta-
saat* până să se coacă 131.

daam, vezi *davam*.

dáfina sb. dafin; *ot dáfina* de
dafin 151. [Ngr.].

dálecu adv. departe; *ot dálecu*
de departe 120.

dalg adj. lung; *dalga cóșula* că-
mașe largă 152.

davam, **daam** vb. dau; *da da-*

vaș să dai 128 ; *da daaș* să dai 171 ; *davat* dă 153 ; *i ne mu davat nicoi* și nu le dă nimeni 130 (greșit transcris : *dava*) ; *oti davat* căci dau 119.

dărjam vb. țiū ; *dărjit cril'eto spróstreñi* ține aripele întinse 124 ; *da i dărjiș* să le ții 158, 135 ; *da dărjime* să ținem 181.

dărvo sb. lemn, arbor ; *sfite dărva* toți arborii 116 ; *ot dărva* de lemne 117 ; *sui dărva* lemne uscate 153 ; *dărvata* lemnele 153, 154.

debel adj. gras ; *meso débelo* carne grasă 173.

den sb. zi ; *cata den* în fiecare zi 156 ; *dni* zile 132.

deña adv. ziua, în timpul zilei 146. [денѣ].

desen adj. drept ; *so désnata* *raca* cu mâna dreaptă 134.

dete sb. copil 175 ; *i málite deța* copiii mici 129 ; *děțata tfoi* pe copiii tăi 145.

devet num. zece 179.

devet-deset num. nouăzeci 180.

devet-năset num. nouăsprezece 179.

div adj. sălbatec ; *imáñeto divite* fiarele 118.

diña sb. pepene ; *ot diñi* de pepeni 134 [дѣня].

direc sb. stâlp ; *direți zdravi* stâlpi tari 173 [Turc.].

do prep. la ; *duri do nebot* până la cer 130 și passim.

doïdam vb. viu ; *dóidite* veniți 181.

dolen adj. de jos ; *na dólmiot* *preag* la pragul de jos 150.

dolo adv. jos ; 175, 136.

dónesam vb. aduc ; *oti dónesat* căci aduc (ei) 120 ; *da dónesit* să aducă 142 ; *da donésime* să aducem 162.

drobam vb. fărâș ; *drobit* fă-râmă 154.

drug adj. alt ; *i druđi se năr-*

duat și altele se află 117 ; *druđi se na planineto* alte sunt la munți 117 ; *druđite boi* celelalte colori 178 ; *óstenit druđata* *čișta* rămâne alta curată 149 ; *za druđi pat* pentru altă dată, pentru alte ori 164 ; puțin, alt ; *drua zaman* puțină vreme 131. (Poate stă pentru *troa* = *trăa*).

druđina sb. ceată, tovarășie ; *druđinata* tovarășii (arom. *suțata* corespunde perfect bulg.) 137.

dupca sb. gaură ; *ot dúpca* din gaură 168.

dupam vb. găuresc, pătrund ; *dupit* pătrunde 149.

duri prep. până ; *duri do nebot* până la cer 130 ; *duri da ftsaat* până să se coacă 131 ; *duri gore* până sus 131, 137, 181 și pretut.

dvăeset num. douăzeci 179 ; *dvăeset i edno* etc ; 171, 179, 180.

dvanăeset num. douăsprezece 179.

dve num. doi 138 ; *dva* două 130, 178.

dvóïța sb. văduvă ; *na dvoïfite* la văduve 171.

E

ea. Prin *ea*, ca și în arom., exprimăm diftongul *ia*, (*ia*, *ea*), transcris de unii și prin *ja*.

eábolca sb. măr (pomul) 138 ; *eábolk'i* mere 134.

eadam vb. mănânc ; *da ne eadiș* să nu mănânci 141, 170, 178 ; *i eadăt* îi mănâncă 168 ; *se eadăt* se mănâncă 118 ; *da ne eadit* să nu mănânce 133, 134, 126 ; *za da eas daet* ca să mănânce 162, 133.

eac adj. vărtos, tare ; *jilite se eak'i* vinele sunt tari 167.

eágneța sb. miel ; *eágnețata* miei 119.

eagul sb. țipar ; *eagúlite* țiparii 116.

eáițe sb. ou ; *eáița* ouă 121.

eare sb. ied; *cartișata* iezii 119.

eas pron. eu 158.

easic sb. plop; *ot eásica* de plop 117.

eden num. un; *edna* una; *edno* (neutru); *na eden* *čun* într'o barcă 136; *edna nédela* o săptămână 128; *na edna bočfa* într'un botoiu 132; *edna niza* un colan, arom. *báeru* 132; *edno* un 178; *edni* unii 149; *edni* unele 118; *edni rábotat* unele lucrează 118; *za edno* împreună 162.

edenáeset num. unsprezécé 179.

ednoș adv. *so ednoș* dintr'odată 170.

ézero sb. lac; *ezérata* lacurile 116.

F

fara sb. neam, familie 149; *fí-rata* 149.

faștam vb. apuc, prind; *za da se faștaat* ca să se apuce 122; *colúí se faștaat* ușor se prind 125; *za da ne faștat* ca să nu prinză 156.

fatam, vb. apuc; *da fatișsá* apuci 135.

fárlam și **fárleam** vb. arunc; *da fárleam* să arunc 136; *k'e fárleam* o să arunc 132; *da fárliš nátre* să arunci înlăuntru 153, 155, 157, 173.

felam vb. folosese; *felaat* folosesc 120. (Ngr.).

fórtoma sb. funie, frânghie; *so fórtomi* cu frânghii 157; *so fórtómata* cu frânghia 174. (Ngr. *φόρτομα*).

ftasam vb. ajung; *áste ne ftá-saat* încă n'au ajuns (a se coace), încă nu s'au copt 131; *duri da ftasaat* până să se coacă 131; *duri da ftasam* până să ajung 137. [Ngr. *ἔφτασα*].

ftesam vb. păcătuiesc; *oti ftesaet* căci păcătuiesc 173. [Ngr. *φταίω*, aor. *ἔφταιξα*].

ftoi pron. al tău; *na ftóito za-naat* în meșteșugul tău 135. *Vezi tfoi*.

ftórnicot sb. Marți; *vo ftórnicot* Marți 127.

furea sb. furcă; *so fúrcata* cu furca 145. (Arom. *furcă*).

furna sb. cuptor; *fúrnata* cup-torul 153. (Arom. *furnu*).

G

gáltam vb. inghit; *i gáltaș* și *inghiți* 169.

gávranot sb. corbul 125.

gazam vb. prădez; *gazaet* calcă, pradă (ei) 146.

gărlo sb. gătlej; *oméčnaet gá[r]-lot* înmoaie gătlejul 134.

gărmit vb. unipers. tună 164.

gărne sb. oală; *vo gárneto* în oală 159. [La locul citat greșit cu-les cu *căr-*].

gásca sb. găscă; *gásk'ite* [în text: *gusk'ite*, poate bine; azi la Bitolia se aude forma dată de mine] găștile 124.

gladen adj. flământ; *oti se gladni* căci sunt flămânzi 130.

glas sb. glas, voce 123.

glaa, vezi *glava*.

glava sb. cap; *glávata nașa* capul nostru 156, 136; *glavata* capul 166. [La Daniil vin ambele forme cu -v- și fără; de asemenea *daaș* și *davaș*].

gledam vb. văd; *ne gledaat* nu se uită 163; *da gledaet* să bage de seamă 172. [De asemenea vine și forma cu căderea lu *á* intervocalic]; *da ne gleaș* [cetește două silabe: *gléaș*] să nu te uiți 149.

glu(f)ca sb. șoarece; *glú(f)ite* pe șoarecii (în text fără *f*, cum se și aude azi în Bitolia) 168.

gnilo adj. putred; foarte probabil, așa trebuie redat în loc de *g'ilo*, cum este în text 167.

go pron. acus. îl 150; *da go zápalit* să o aprinză 142; *da go*

râsipat să-l destrugă 119 ; *go*
čvat îl păzește 119.

gódina sb. an ; *na gódina* pe an
123, 138; *godinaa* anul acesta, ástan
129; *vo tri gódini* la trei ani 171.

goen adj. gras ; *se goeni* sunt
grase 167.

goeam (*gočam*) vb. îngraș ; *da se*
góiet ca să se îngrașe 162.

golem adj. mare ; *scápia gó-*
lema scumpete mare 130, 172 ;
mali i gólemi mici și mari 130, 136;
po gólémite cei mai mari 160.

gore adv. sus 116, 131, 171 ;
deasupra 161, 177.

goren adj. sus, de sus ; *na gór-*
níot preag la pragul de sus 150.

gospod sb. Dumnezeu 116, 119,
144, 146.

grah sb. fasole ; 133.

grad sb. grindine 153.

gradi sb. pl. piept ; *grádite* piep-
tul [în textul nostru greșit transcris
crátite ; cfr. bulg. literar : градъ] ;
na grédite în brațe 176.

greda sb. grindă ; 154.

greh sb. păcat, greșală ; *za né-*
goíte grehoi pentru greșelile, pen-
tru păcatele sale 142 ; *ot gréhoíte*
a păcatelor (gen.) 182.

grop sb. groapă ; *vo grop* în
groapă 171 ; *da óftoriș grobot* să
deschizi groapa 171.

grozie sb. strugure ; *ot grozie*
de struguri 131.

gulab sb. porumbel ; *gulábite*
porumbelii 123.

gúmnoto sb. arie ; *na gúmnoto*
în arie 164.

gusca, vezi *gásca*.

G'

g'émia sb. corabie 136 [Turc.].

g'ilo adj. putred 164, probabil
pentru : *gnilo*.

G^v

gig'erot sb. ficatul 167.

H

hálišta sb. haină, straiu ; *hálištata*
= haina 151 ; *eadit sfítite i háliš-*
tata mănâncă hainele sau straiele
126.

haramia sb. hoț ; *haramiite* ho-
ții 145. [Turc.].

haren adj. bun ; *so haren za-*
nat cu meșteșug bun 146 ; *haren*
rod frumos pom, fruct 148 ; *haren*
sósane bun sfârșit 161 (acus.).

harno, arno adv. bun, bine ; *po*
harno mai bine (în text *oharno*) 120 ;
peit harno cântă frumos 123, 131,
148, 158 ; *na hárnoto* la bine ; *po*
arno mai bine 160, 128, 175.

havanot sb. piua ; *vo havanot*
în piură 170. [Turc.].

hek'imot sb. doctorul ; 139 [Turc.].

hendec sb. șanț ; *vo eden hen-*
dec într'un șanț 157 ; *dva hén-deca*
două șanțuri 139. [Turc.].

hodam vb. merg, umblu ; *toi što*
hodit acela care se ducе 165 ; *da*
ne hodit să nu miargă, să nu se
ducă 148 ; *hodat* merge, umblă 144 ;
hodaat se duc (ei) 122 ; *da hodiș*
să umbli 174, 135.

horo sb. horă ; *na hóroíte* la
hore 135. [Ngr.].

húzmik'ar sb. servitor 143 [Turc.]

h'il'ada num. mic 181 ; *dve h'i-*
lade două mii 181. [Ngr.].

I

i conj. și 116, 117, 119, 120 și
pretut.

i conj. sau ; *sfítite i hálištata*
hainele sau straiele 126.

i pron. le, i (acus.) ; *za da i pol-*
nam ca să le umplu 131 ; *za da i*
nosam ca să le aduc 132 ; *da i cadaet*
să le mănânce 133 ; etc.

idam vb. viu ; *idaat* viu (pers.
III pl.) 124 ; *sega idite* acuma veniți
162 ; *za da idit* ca să vie 139, 168 ;

coga za da idit sânteto când să apuie soarele 148.

îemişia sb. pom; *îemişite* poamele 129. [Turc.].

îerebiţa sb. potârniche; *îerebiţata* potârnichea 123.

ierş sb. secară 120.

igla sb. ac; *iglată* acul 135.

igram vb. joc; *da igraş hōroto* să joci în horă 176.

ihtiza sb. folosinţă, folos; 118. [Turc.].

imam vb. am; 137, 138, 133; *coga imaş* când ai 147, 159, 174; *imat* are 148, 123; *da imat* să aibă 141; *imame* avem 130; *da imame* să avem 156, 157; *imaet* au (ei) 161, 172; *imaat* au (ei) 122, 167; *imat* stă pentru *imaat* sau *imaet*) *lūtiŋe* au ură 119.

imaŋe sb. (colectiv) dobitoace, avere; îi corespunde arom. *tutūputăca* sens, iar ca formă cuvântul *avere* (ar. *aveare*, care de asemenea întruneşte şi sensul lui *imaŋe*) 118: *se stōria imăŋeto divite* se făcură animalele, dobitoacele sălbatece (= fiarele).

ipsoma sb. agnet, bucăţica de pâne ce se scoate din prescură şi care se sfinţeşte 142. (Ngr. ὀψωμα).

isk'invam vb. rup; *se isk'invit* se rupe 152; *aco se isk'inaet* dacă se rup 152.

ismiam (*izmiam*) vb. spăl; *da ismieş* să speli 155; *izmieni* spălate 158.

ispadnam vb. cad; *da ispadnaet* să se dedea, să cază (ei) 163.

istălcam vb. pisez; *da istălciş* să pisezi 170.

isuşam vb. usuc; *da isusiş* să usuci 175.

işteram vb. gonesc, alung; *işterat* alungă 168.

izbrasam vb. şterg; *izbrasaet* şterg (ei) 172.

izlegvam sb. ies; *izlēgvaat cālijīsta* ies călţi 148; *tie izlēgvaet*

acei es, devin 149; *izlegof* ieşii 132.

izlezam vb. ies; *tocu da izlezat* îndată ce-or ieşi 168; *coga da izlezat* când ies 118; *izlēzaet* ies, apar (ei) 146.

iznicnam vb. nase, răsar; *Pac iznicnaa* Iarăşi răsăriră 117.

izmien adj. spălat; vezi *ismiam*.

izvadam vb. scot; *k'e i izvadam* o să le scot 140.

izvam vb. scot; *izvaat haren rod* scoate, produce frumos pom 148; *izvātoa* scoaseră 116.

izvārjam vb. desleg; *aco da go izvārjiş* când l-ai deslegă 175.

J

jélezo sb. fier, 121.

jena sb. femeie; *jénata* femeia 166; *jénite* femeile (acus.) 122, 145, 163, 172, 156.

jenam (se) vb. mă însor; *tie şto se jenaet* acei cari se însoacă 163.

jila sb. vână; *jilite* vinele 167.

jito sb. vipt, cereale 120; *jitoto* grăul 165, 174; *scāpia gōlema stōi vo jitoto* scumpete mare a fost la grâu, la cereale 130.

jivam vb. trăesc; *ne jivime* nu trăim 121.

jvacam vb. amestec, rumeg; *aco jvacaş* dacă amesteci 169.

K'

k'e vb. pers. III, servind la formarea viitorului; voi, o; *k'e čecam* o să aştept, voi aşteptă 131; *k'e macam* o să înmoiu 131; *k'e fārleam* o să arunc 132; *k'e cupam* o să cumpăr 132; *k'e vlezam* o să intru 136, 140.

k'eroa sb. fică, 160; *k'er'k'i* fete 162.

k'inisam vb. pornesc; *da k'inisaş* să porneşti 127. [Ngr. aor. ἐκίνησα].

k'isnam vb. înmoiu; *k'e macam da* (în text: *na?*) *k'isnam* o să înmoiu 131.

k'oş sb. colţ; *sfite k'oşina* toate colţurile 143. [Turc].

L

lacot sb. cot; *so lacot* cu cotul 141. [In Bitolia se zice *lacot* cotul].

lăliţa sb. lingură; *lăliţite* lingurile 158. (In Bitolia : *lăiţa*).

lamnia sb. balaur 118. [Din ngr.; vezi *lamnia*, în vocabularul arom.].

lani adv. anul trecut 129.

lastoiţa sb. rândunică; *lastoiţite* rândunicile 122.

lecfam vb. mă vindec; *da se lecfat* ca să se vindece 133.

legnat adj. băgat 140.

len sb. in; *ot lenot* de in 148.

lep sb. pâne; 128, 171.

lepam vb. lipesc; *da i lepiş* să le lipeşti 144.

leşniţa sb. alună; *leşniţi* alune 133.

leşta sb. linte 133.

letam vb. zbor; *orelot letai* vulturul zboară 124.

leto sb. vară; *létote* vara, în timp de vară 122 (greşit stă pentru *létoto* sau pentru *létose* vară, în timp de vară).

lev adj. stâng; *so levata* cu stânga 135.

lise sb. frunză; *liseata* frunzele 153.

lisiţa sb. vulpe; *lisişata* vulpea 118.

livădata sb. liveze, 175.

loi sb. său, 167.

loeam (*lóiám*) vb. vânez; *za da loeam* ca să vânez 136; *da loiş* să vânezi 178.

lopata sb. lopată; *so lopátata* cu lopata 165.

loş adj. adv. rău, prost; *zboroi loşot* cuvântul rău 150; *sfite lóşite* toate relele 151; *son loşo* sfârşit rău 147; *da turcaş lóşite* să împingi pe cei răi 141; *ot loşa fara*

de prost neam 149; *loşo rău* 134, 140, 173.

loze sb. vie; *dva lozea* două vie 130.

lúbeniţa sb. pepene verde; *lúbeniţi* pl. 134.

luc sb. usturoiu, 141.

lug'i sb. lume, norod; *mnogu sfet ot lug'i* multă lume, mult norod de oameni 132.

lútiñe sb. ură 119.

l'ubam vb. iubesc; *coi l'ubit* cine iubeşte 141. (După acest cuvânt urmează în text *lipsă* de un cuvânt, ca şi în alb.); *aco l'ubiş* dacă ai vrea 135; *l'ubaet* iubesc (ei) 180.

l'utam vb. mă mâniu; *se l'utit gospod* se mânie D-zeu 146.

M

macam vb. innoiu; *k'e macam* o să innoiu 131.

mačam vb. pedepsesc; *ne mačit* ne pedepseşte 146.

mačcata sb. pisica 168 (greşit redat prin : *mé*).

mačcam vb. ung; *da se mačcaş* să te ungi 147.

mădriot adj. sb. înşăleptul 137.

magariña sb. măgar; *magariñata* măgarii 120.

maj sb. bărbat; *crenit majite* scoală pe bărbaţi 121.

mal adj. mic; *malí* mici 130; *i málite defa* copii mici 130; *mal'ot (mal'iot) noj* cuţitul mic 155. [Azi în Bitolia: *malkot* micul; ; *po málite* pe cei mai mici 160.

malecco adj. mic; *vrapčiñata* se *malečk'i* vrăbiile sunt mici 125; *malécčai coláři* colaci mici 171.

manğa sb. mâncare 128, 159; *mánğata* mâncarea 169; *topla manğa* mâncare caldă 129.

mársuli sb. pl. bale 172.

mas sb. unt 119.

masca sb. catâr; *másk'ite* catării

măslinoa sb. maslină ; *măs-link'i* măslino 133.

maslo sb. untdelemn 133.

măstinița sb. lapte acru 120.

măstor sb. meșter, zidar ; *dve măstori* doi meșteri 138. [Ngr.].

mavi adj. albastru, vânăt ; *mavița sfită* hainele de culoare vânătă 177. [Turc.].

me ac. mă, îmi ; *me bolit* mă doare 139 ; *me udri* mă lovi 139 ; *me teče* îmi curse 139 și pretut.

mecca sb. ursă 118. (De observat ca în Arom. se întrebuițuie pe timpul lui Daniil forma masculină : *ursul*, ca și în Daco-Româna. ei nu cum aproape în genere azi : *ursa*).

međ sb. miere 138.

mehlem sb. alifie 147 [Turc.].

melčam (*melzam*) vb. mulg ; *sa da i melči(t)* pentru ca să le mulgă 169.

mehot sb. pânțelece 167.

melam vb. macin ; *sa da melit* ca să macine 165 ; *neca go melit* 166.

mene pron. mine ; *za mene* pentru mine 138.

meram vb. mășor ; *da meriș* să mășori 140.

meseț sb. lună ; *meseți* luni 123 ; *za sfiot meseț* pentru toată luna 127.

meséțina sb. lună ; *meseținata* luna 116.

mesam vb. amestec, frământ ; *da go mesiș* să o amesteci 170 ; *da mesit* să frământa 166.

meso sb. carne ; *pécino meso* carne friptă 170, 173 ; *mésata* cărnurile 166.

mesto sb. loc, parte ; *méstoto* locul 174 ; *na negóite mesta* la locurile lor 158 ; *na druđi mesta* în alte părți, în alte locuri 117.

metam vb. mătur ; *za da metit* pentru ca să măture 143.

miliún sb. milion 181.

mirisam vb. mirolesc ; *mirisat* miroase 148 [Ngr.].

misc sb. nucă muscătae ; 170.

mlačec adj. căldicel ; *so mlačca voda* cu apă căldicieă 170.

mład adj. tânăr ; *za mládite* pentru tineri 177.

mleoo sb. lapte 119 ; *mlécoto* laptele 169.

mnogu adj. adv. mult ; *rodvaat mnogu pati* față de multe ori 123 ; *mnogu činit zahmet* să căznește mult 126 ; *po mnóg'ite pati* de cele mai multe ori 125 ; *mnogo vino* vin mult 133 ; 167 ; greșit pag. 138 *mnogu*, pentru *mnogu*.

moj pron. meu, mea ; *čel'ada moj* familia mea 153 ; *druđinata moj* pe tovarășii mei 137, 158.

mojam vb. pot ; *ne mojam* nu pot 140 ; *so toa što mojiș* cu aceea ce poți 128 ; *ne mojaet* nu pot (ei) 140.

moleam, molam vb. închin, rog ; *da se moliš* să te rogi 127 ; *za da molit na gospod* ca să se roage la D-zeu 142 ; *za da se moleaet* ca să se roage, să se închine (ei) 143 ; *da go mólime* să-l rugăm 181.

mólețet sb. molia ; 126.

more sb. mare ; *móreto* marea (acus.) 116 ; *na craiôt ot more* pe malul mării 136.

moșne adj. adv. mult ; *felaat moșne* folosesc mult 120 ; *moșni úbao* foarte frumos 123 ; *po moșne* mai mult 160, 169.

mozoc sb. măduvă ; 147.

mrava sb. furnică ; *mrvata* furnica 126.

mraz sb. gheață ; *na mrazot* pe gheață 161.

mu dativ pl. lor, le ; *ne mu davat nicoi* nu le dă nimeni 130.

mua sb. muscă ; *múata* musca 126.

múcaet sb. grije ; 159. (Turc.).

N

na prep. asupra; *na čöecot* asupra omului 119; *na pol nok'i* la miezul nopții 121; *na gödina* pe an 123; *na cáfasot* în colibie 123; *na próleta* în primăvară 124, 125; *na planineto* pe munte 117; *na pó-letto* pe câmp 117; *na stépite* la orbii, orbilor 128; și pretut. Mai servește la formarea num. dela 11—19: *edená eset* unsprezece, *dvánáset* douăsprezece, etc., 179.

nábodna sb. furculiță; *nabód-nata* furculițele 159. (Cunose *ná. bodca*).

naduen adj. umflat; 177.

náfora sb. anaforă 142. (Ngr. *ανάφορά*).

naidam vb. aflu; *da i naidış* să le aflai 159; *naidoh* aflai 136; *zašto naide* căci ai găsit 144; *se naiduat i druđi* și altele se află 117.

naeadam (*naidadam*) vb. mă sature, mă îndop; *coga da se naeadaet* după ce s'ar sătura de-a binelea 162.

nápraeam vb. fac; *da nápraiș* să faci 147, 151; *coga nápraiș* când faci 173; *da nápraeș* să faci 120.

napred prep. adv. înaintea, mai înainte; 165. Vezi: **napret**.

napret prep. înainte 143 (poate fi *napret* sau *napred*, ambele se aud în Macedonia).

nápraen adj. făcut; *napráeni* făcuți 156.

naș pron. al nostru; *za našet štiza* pentru folosul nostru 118, 156

natre adv. înlăuntrul; 153.

ne adv. nu; *ne jivime* nu trăim 121; *ne sedaat* nu șed 122 și pretut.

nebo sb. cer; *duri do nebot* până la cer 130; *neboto* cerul 116, 164.

neca conj. să, ca să; *neca i púș-tíme* să le dăm drumul 162; *neca i sfărșit* să-i logodească 162; *neca imat* las' să aibă 163; *neca várdaet*

las' să păzească (ei) 163; *neca vle-zaet* las' să intre (ei) 143 [greșit: *nega* cași la 144, 145], 165, 166, 176 și pretut.

necoi pron. vre-un 143; vezi *nicoi*.

nedéleata sb. Dumineca 126.

nédella sb. săptămână 128.

negde adv. undeva; 152.

negoï pron. ale lui; *za négoite grehoï* pentru păcatele sale 142; *négoite* ai săi 125; *na négoite mesta* la locul lor 158.

nemam vb. nu am; *némaat* nu au 130; vezi: *imam*.

nesam vb. ouă (= a ouă), făc, nasc; *coga (nesaat* sau : *rostaat)* *eđița* (când fată ouă) când ouă 121.

névesta sb. nevastă; *nevéstite* nevestele 145; *za nevéstite* pentru neveste, mirese 178.

néznaen adj. neașteptat; *so nez-ndeno umirane* cu moarte neașteptată 147.

ni pron. pers. ne; *ni ratvaat* ne bucură, ne înveselesc 121.

nicoa pron. niciuna; *nicoa call* nici o murdărie 155; *nicoa manța* vreo mâncare 159.

nicoi, nicoe pron. nimeni 130; *nicoe dele* vreun copil 175; *necoi* vreun 143.

nihna pron. a lor; *k'ercata nihna* pe fica lor 160.

nihtite pron. ale lor 172.

ništo adv. nimic 147, 150; *ceva* 166, 172.

niza sb. colan, șir, arom. *băeru*; *edna niza ot smocfi* un șir de smochine 132.

noga sb. picior; *nózite* picioarele (ac.) 176; *gore na nózite* deasupra pe picioare 177.

noga sb. unghie; *nóg'ite* unghile 155.

noj sb. cuțit 155; *nójite* cuțitele 159.

nójița sb. foarfeci; *nojițata* foarfecii 135.

no*k*'i sb. noapte; *na pol nok'i* la miezul nopții 121.

no*k*'e adv. noaptea, în timp de noapte; *cradaet nok'ata* fură (ei) noaptea, pe timp de noapte, 145.

nos sb. nas; *ot nosot* din nas 139.

nosam vb. port. aduc; *za da i nosam* ca să le aduc 132; *nósaat* poartă 121; *da nósime* să purtăm 157.

nov adj. nou; 143, 171.

O

obesam vb. atârni; *da i obésime* să-i atárnăm 155.

oblecam vb. îmbrac; *za da se obleciș* să te îmbraci 152; *da obleciș* să porți 178.

oblečen adj. îmbrăcat; 127.

obraz sb. obraz, față; *na obra-zot* la față 176.

oco sb. ochiu; *ócite* ochii 141; *da ne zemaș ot oc* (sau *ot oco*) ca să nu-ți fie de deochi 150. (Balcamism); *so oči otfóreni* cu ochi deschiși 168.

odózdola adv. de desupt; *ot odóz-dola* 169.

ófcárot sb. păstorul 168.

ofța sb. oae; *óffite* oile 119, 169.

omecnam vb. inmoiu; *oméčnaet* inmoaie 134.

opașca sb. coadă; *ot opáscata* de la coadă 173.

ópitvam vb. întreb 181.

oram vb. ar; *za da oraat* ca să are 122.

orea sb. nucă; *órei* nuci 133.

oref sb. nuc 138.

orel sb. vultur; *órelot* vulturul 124.

órganot sb. plăpomă; 155. [Turc.].

orman sb. pădure; *vo ormanot* în pădure 117. [Turc. *ormán*].

óslabam (se) vb. mă nenorocesc; *coga da se óslabiș* când te ai nenoci 170.

óspreti (sau poate *óspedi*) prep. înainte; *ot óspreti* de dinainte 157. (Azi la Bitolia *napred*).

ostam (= *óstavam*) vb. las, părăsesc; *da óstaaș* să lași 164.

ostanam vb. rămâiu; *ostanit* rămâne 149, 155.

óstavam vb. stau, opresc, încetez; *posle óstavit* apoi încetează 123.

óstinam vb. răcesc; *coga da óstiniș* când să răcești, când ai răci 169.

osum num. opt 179.

osum-deset num. optzeci 180.

osumnáeset num. optsprezece 179.

ot prep. de; *ot dárva* de lemne 117; *ot várba* de salce 117; *ot topólica* de plop 117; *ot sadéleto* din cuib 118; *ot óvie* din acestea 119; *ot crava* de vacă 120; *ot biulița* de bivoliță 120; *ot dálecu* de departe 120 și pretut.

otberam (se) vb. a se alege; *toga[i]* se *ótberit* atunci se alege 165.

ótforam vb. deschid; *da ótforiș* să deschizi 171; *da ótforiș* să deschizi 147.

ótforen adj. deschis; *se oči ot-fóreni* cu ochii deschiși 168.

oti conj. căci; *oti davat* căci dau 119; *oti yet* căci este 120; *oti dónesat* căci aduc 120, 130.

otk'inam vb. scap; *da otk'i-name* să scăpăm 137; *ótk'inat* *ot sfile* scapă de toate 137; *otvá ótk'inah* abia scăpai 158; *ótk'inaa* scăpară 144.

ótlepam vb. deslipeșc; *da ne se ótlepat* ca să nu se deslipească 144.

otvá adv. abia 158.

ova(i) pron. ăst, astă; *ovai pat* de astădată 144; *ova* acea, aceasta 161; *óvie* aceste; *po óvie* după acestea 118; *ot óvie* din acestea 118; *bes óvie* fără de acestea 121; *síte óvie* toate acestea 134.

oven sb. berbece; *óvnite* berbecii 119.

ózati adv. îndărăt; *ot ózati* îndărăt 157. [Azi *ot názati*].

ózdravam vb. mă însănătoşesc; *ózdraviş* te însănătoşeşti 141.

P

pac adv. iarăşi, 116, 117, 161 şi pretut.

padnam vb. cad; *cade da padnit* oriunde ar cădea 153; *coga padne* când cade; când ar cădea 165; *da ne padnaet* să nu cază (pers. III pl.) 172.

págurot sb. sticla; (ac.) 176. [Ngr *παγούρι*. Ar. *págúr*].

paigo sb. păianjen; *páigot* (în text: *Í álagot*: *πάιαζωτ*) păianjenul 125.

pambuc sb. bumbac; *pámbucot* bumbacul 145.

panița sb. farfurie; *panițite* farfuriile 158.

papoc sb. buric; *pápocot* buri-cul 141.

parádisot sb. paradisul; 182.

pasam vb. pasc; *da pasae* ca să pască 162.

paşa sb. paşe; *páşarite* paşalele 146. [Turc.].

pat sb. dată, drum; *mnogu pati* de multe ori 123; *vo mnóg'ite pati* de cele mai multe ori 125; *da k'í-nisuş za pat* să porneşti la drum 127; *ovai pat* de astădată 144.

patca sb. raţă; *pát'k'ite* rațele 124. [Romanic].

patam vb. pătesc, sufer, mi se întâmplă; *za da ne patiş nişto* ca să nu păteşti nimic 150; 147.

pazar sb. târg; *na pázarot* la târg 132. (Turc. *pazár*).

pazúata sb. sânul; *na pazúata* la sân, în sân 173.

pârst deget; *so pârstite* cu degetele 140.

pârsten sb. inel; *pârsteni* inele 166.

pârv adj. prim, întâiu; *pârvoto vino* vinul dintăiu 132.

pñenca sb. porumb; 120.

pñenița sb. grâu 120.

péam (*pē am* două silabe) vb. cânt; *péaat* cântă [ei] 122; *peit harno* cântă frumos 123.

pečen adj. fript; *pěcino meso* carne friptă 170.

pécalam vb. căznesc, câştig; *da pécaliş* să te căsneşti, să te sileşti 152.

peda sb. palmă 140.

pédeset num. cincizeci 180.

pelin sb. absint; arom.; *piloñiu* 157.

penđer sb. fereastră; *penđerite* ferestrele 143.

pepel sb. cenuşe; *so pēpelta* cu cenuşe 148.

pepon sb. pepene; *ot péponi* de pepeni 134.

peram vb. spâl; *da perit* să spele 166.

pérnița sb. perină; *so pérnița* cu perina 169.

pesmo sb. cântec; *vo pēsmitē* ia cântece 135.

pesoo sb. nisip; 173.

pet num. cinci 179.

pételot sb. cocoşul; *pételot* cocoşul 121.

pétița sb. călcaiu; *petițata* călcaiu 141.

pétița sb. nasture; *petițite* nasturii 156.

petnáeset num. cincisprezece 179

petoc sb. Vineri; *vo pétocot* Vineri 177.

piam vb. beau; *da go pieş* să o bei 170; *da ne pieme* ca să nu bem 133; *piat* beau (ei) 146.

pilata sb. fereastră 154.

pile sb. pui 170; *pilišta* [azi pl. *pilita* și *pil(i)ta*, și *pil(i)ți*. Bitolia].

pillie sb. puşor; *pilíneata* puşori 121.

plăcam vb. plâng; *plăcaet mali i gălemi* plâng mari și mici 130.

plășam (se) vb. (mă) speriu; *da ne se plășiș* să nu te sperii 165.

plemna sb. șopron; 173.

plivam vb. plutesc; *za da plivame* ca să plutim 137.

pl'oča sb. placă; *pl'oči plăci* 121.

po adv. mai; *po harno* (în text: *po oharno*) mai bine 120; *po mnó-gite pati* de cele mai multe ori 125.

po prep. după; *po óvie* după acestea 118.

póbegnam vb. mă duc, fug, îndepărtez; *za da ti póbegnat* pentru ca să îți se ducă 147.

pocrivam vb. învelesc, acopăr; *căștite pocrivaat* izmenele acoperă 166.

pócriam vb. învelesc; *da go pócrieș* să o acoperi 154.

pócrien adj. acoperit; 169.

pod prep. supt; *pod mișcata* supt subțioară 173.

poeas sb. brâu 156.

poelam vb. stăpânesc; ordon; *póelea* ordonă, a ordonat 116.

pol sb. jumătate; *na pol nok'i* la miezul nopții 121.

polen și **poln** adj. plin; *polna* plină 117; pline 130.

polja(h) sb. mielc; *póljai* = melci (ac.) 177.

polnam vb. umplu; *za da i polnam* ca să le umplu 131; *da go polnit* ca să-l umplă 176.

poloinata sb. mijlocul; *na poloinata* prin mijloc 177.

póminam vb. trec; *za da póminam* ca să trec 137.

pómojam vb. ajut; *da pómojiș* să ajuți 128.

ponedélnicot sb. Lunea 127.

pop sb. popă, preot; *na popot* la popa 142.]

posle adv. apoi 123.

postah sb. vale; *na póstahot* în vale 166.

póstela sb. așternut, pat; *na postélata* la pat 140, 155.

postelam vb. aștern; *da se pós-teliș* să te așterni 135.

postam vb. postesc; *iet harno da postiș* este bine să postești 128.

post sb. post; *za póstite* pentru post 133.

potečen adj. umflat; 177.

povetam vb. aplec; *da póvetiș* să-ți apleci 136.

pózemam vb. încap; *pozémat* încape (în text: *só zemat*) 167.

póznañe sb. pricepere; 122.

pras sb. pras; *prásite* prașii; 134.

praznic sb. sărbătoare; *vo prázniñite* la sărbători 133.

praznen adj. gol 142.

preag sb. prag; 150.

précarpam vb. cârlesc; *da i précarpiș* să le cârpești 153.

pred prep. înainte 142.

predam vb. torc; *nega predaet* las' să toarcă 145.

predel adj. gras; *se prédeli* sunt grase 167.

prédelam vb. îngraș; *imaș da prédeliș* ai să te îngrași 169. [La fel viitorul acesta în ngr. ἔχεις và παχύνεις; iar în arom. numai în acest loc viitorul cu *am*: *ai se te ngrași*; alb. deosebit: *k'ε te ng'alesh*].

presen adj. proaspăt, fraged; *presni* fragede 132.

priatel sb. prieten; *so priatelite* cu prietenii 176, 133.

prilegam vb. a se cuveni; *prilegat* se cuvine 126; *prilegat da imat* se cuvine să aibă 141; *ne prilegat* nu se cuvine 166; *prilegat* se cuvine 170, 178.

prócopsam vb. pricopsesc, devin om trebnic; *sacat da prócopsat* se va pricopsi, se va face de treabă 176.

prócopsan adj. trebnic; *prócopsan* trebnici 149.

prodaam vb. vând ; 138.

próleta sb. primăvară ; *na próleta* în primăvară 124.

proscur sb. prescure ; *próscuri* prescure 142.

prostam vb. iert ; *za da ti prostaat* ca să-ți ierte 129.

prostăneto sb. iertarea, 182.

pruca sb. cuiu ; *pruk'i* cuiu 121.

puștam vh. slobod, dau drumul : 162 ; *da puștiș* să trimeți 129.

R

rábota sb. lucru ; *za da se faștaat ot rábota* ca să se apuce de lucru 122 ; *ráboti* lucruri 136.

raca sb. mână ; 134.

radvam vb. (mă) bucur, înveselesc ; *ni radvaat* ne înveselesc 121 ; *da se radviș* să te bucuri 144.

rádosen adj. bucuroș, înveselit, 176.

rák'ia sb. rachiu ; *ot rák'ia* de rachiu 176. [Turc.].

rámoto sb. umărul ; *na rámoto* pe umăr, la umăr 147.

ránisam vb. rânesc ; *go ránisat* îl rânește 150.

raneam vb. nutresc ; *ne ranit* nu nutrește 125 ; *za da se ranit* pentru ca să se nutrească 126.

rano adv. dimineață ; 164.

ráneene sb. hrană 130.

rásipam sb. stric, destrug, arom. *aspargu* ; *za da go rasipaat* ca să-l destrugă 149, 153.

rásk'inam vb. despici ; *da i rásk'iniiș* să le despici 177.

rastam vb. cresc ; *coga da raztaet* când ar crește 163.

rázbiram vb. pricep ; *coga rázbirat* când pricep ei 124.

razdeleam vb. împart ; *da rázdeliș* să împarti 171.

rebra sb. coastă 167.

reca vb. râu ; *rek'ite* râurile 116.

rečam vb. zic ; *reče* zise 116.

rémeene sb. curea ; *so rémeēna* cu curele 157.

riba sb. pește ; *gólemi ribi* pești mari 136 ; *ribite* peștii 116.

riza sb. batistă, năframă ; *rizi* batiste 166.

rod sb. pom, fruct, 148 ; *rodot* fructul 153.

rodam vb. făț, nasc ; *gulábite* ... *rodát* porumbeii . . . fată 123.

ródnina sb. rudă ; *rodnínata tfoi* pe verii tăi, pe rudele tale, pe părinții tăi 171.

rodvam vb. făț ; *rodvaat* (= *rodát*) fată 123.

roféa sb. trăznetul 165. [Din turc. sau alb.].

rogoz sb. rogojină ; *na rogoz* pe rogojină 171.

rosa sb. rouă ; 153.

rostant vb. făț, nasc ; *coga rostant eaița* când ouă, [când nasc, fată ouă] 121.

ruha sb. haină ; *rúbite* hainele 151 ; *șiroca ruha* haină largă 151 ; *beli rúbiști* haine albe 178. [Din turc.].

S

saat sb. ceas ; *saati* ceasuri 171.

sábia sb. sabia 155.

sábota sb. Sâmbătă ; *vo sabótata* (în transcriere greșit *sabótate*, în text : *sabotată*) 121.

sacam vb. vreau, doresc ; *aco sacaș* dacă vrei 153, 181 ; *sacát* do-rește 123 ; (servește la formarea viitorului) : *sacát da prócopsat*, arom. *va se prucupsească*, ng. $\Theta\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota\ \pi\rho\iota\acute{o}\psi\eta$, alb. idem ; 176 ; *oti sacaat* *ráneene* căci vroesc hrană 130 ; *aco sacát* dacă vrea, dacă dorește 133 ; *aco sácame* dacă dorim 156.

sácaiți vb. unipers., Arom. *as-cáperă*, fulgeră 164 (greșit transcris : *sacaiči*).

sadéloto sb. cuibul ; *ot sadéloto* din cuib 118.

saea sb. anterior 152.

saltar sb. farfurie ; *saltărite* farfuriile 159.

sam adj., adv. *sam ti tu însuți*, tu singur 136 ; *samo* singur, de la sine 165.

sat (sau poate mai exact: *sad*) sb. ; *satóite (sadoíte) tfoi* vasele tale ; 158.

sănte sb. soare ; *sănteto* soarele 147 (azi la Bitelia *sónțeto*) ; 148, 116.

scăpia sb. scumpete 130.

scărșen adj. rupt, sfărâmat ; *scărșina* sfărâmată 136 ; *scărșina* rupte 161.

soărșam vb. rup ; *se scărșit* se rupe 167.

scoren sb. cizmă ; *da imaș scorni* să ai cizme 174.

sorișno adv. într'ascuns 166.

scriam vb. ascund ; *cade se scri* unde te ascunseși 181.

se pron. mă, te, se ; *sfițe se stória* toate se făcură 118 ; *se eadat* se mănâncă 118 ; *se činit* se face 119 ; *za da se faștaat* ca să se apuce 122 ; *za de se ranit* ca să se nutrească 126 ; *se zastrașih* mă speria, m'am speriat 136 ; *da se pósteliș* să te așterni 135 ; *da ne se zemaș ot oc* ca să nu-ți fie de ochiu 150 ; *da se mačcaș* să te ungi 147.

seam vb. samăn ; *da seact* să semene 122.

seba sb. palmă 140.

sebe sb. însu-mi ; persoana mea, a ta, etc. ; *sebe se* persoana lor 164.

sedam vb. șed ; *coga sedit* când șede 123, 168 ; *da sedit* să stea 171 ; *ne sedaat* nu șed (ei) 122 ; *da sédime* să ședem 181.

sedum num. șapte 179.

sedumnăeset num. șaptesprezece 179.

sedum-deset num. șaptezeci 180.

sécade adv. pretutindeni, oriunde 129, 128.

secot sb. arom. *săsângă*, ngr. *zapótra*, fel de puțină 131.

sečam vb. taiu ; *sečit* tale 154, 155.

sega adv. acuma 132, 138, 140, 158 și pretut.

sek'irata sb. securea 154.

sélvia sb. chiparis ; *ot sélvia* de chiparis 117.

șano sb. iarbă, fân ; *sénoto* iarba 175, 162.

setne adv. apoi 116, 131, 143 163, 166.

sfak'ata sb. cusera 160.

sfatba sb. nuntă ; *sfătbite* nunți 135.

sfatot sb. cuscrul ; 160.

sfárdel sb. sfredel ; *sfárdeloto* sfredelul 149.

sfărșénata adj. logodita ; 163.

sfărșeniót sb. logoditul 163.

sfărșam vb. sfărșesc ; *neca i sfărșit* să-i logodească 162.

sfecar sb. socru 159.

sfécarva sb. soacră 160.

sfeco adv. în totdeauna ; 127. (Probabil stă greșit pentru: *sfécoga* cum se aude azi).

sfeșta sb. ceară 142.

sfet sb. lume ; *vidoh mnogo sfet* văzui lume multă 132 ; *sfetot* lumea 123, 146.

sfeto sb. floare ; *sfetata* florile 117.

sfetet sb. sfânt ; *pred sfétețot* înaintea sfântului 142.

sfine sb. porc ; *sfihite* porcii 167.

sfita sb. haină ; *so sfita česna* cu haine cinștite 152 ; *červéneta sfita* haina roșie 177 ; *eadit sfítite* mănâncă hainele 126.

sfe [din *bee*] pron. tot ; *za sfiot meseț* pentru toată luna 127 ; *i sfițe se stória* și toate se făcură 118, 116, 137, 143 ; *sfițe lóșite* toate re-lele 151 ; *na sfițe* la toți 161, 178 ; *vezi* și se.

sg'ivam vb. putrezesc ; *oh sg'i*

vaat căci putrezesc 164. [Cunoșc numai forma *gni(v)am*].

sin sb. fiu; *ot sinot* decât pe fiul 160; *sini* fi (sau cum e în text: *sinoi* = синои) 162.

sipănița sb. vărsat; *ot* de vărsat 145.

siram vb. închieg; *da go sirit* ca să-l închege 169.

sirene sb. brânză; 169.

sirine sb. brânză 119 vezi și *sirene*.

siromah adj. sărac; *na siromah site* la săraci, al săracilor 146, 128.

se pron. tot (vezi *sfe*); *na site strana* în toate părțile 129 (probabil: *strani*); *site ovie* toate astea 134.

sk'eparot sb. târnăcopul 154.

slama sb. paie; 162.

slana sb. brumă 153.

slan(t)oc sb. nisip 133. [Din *slanocot*].

slatco (= *zlatco*) adv. dulce; 159.

slep sb. orb; *na slépite* la orbi 128.

slezam vb. cobor; *slegoh* mă coborîi, mă dădui jos 161.

slisnam vb. alunec; *da ne se slisnam* ca să nu alunec 161.

slujam vb. serbez; *coga slujiș* când serbezi 128; *za da slujiș vino* ca să torni, ca să cinstești vin 135.

slușam vb. auz; *da a slușaeț* ca să o auză, ca să fie auzită 123; *colcu slușaeț* căți ascultă 161.

smârda sb. moarte 148.

smia sb. șarpe; 173.

smiam vb. spal; *taca se smiaeț* așa se spală 155 (vezi *ismiam*).

smocfa, smocva sb. zmochin, zmochină; *zmocfi* zmochine 132; *edna smocva* un zmochin 138.

smreca sb. jneapăn 150.

snaa sb. noră; *i ot snaata* de cât pe nora lor (și de nora lor) 160.

snaga sb. corp; *snagata* corpul 134, 150.

snlam (jneam) vb. secer; *coga snieș* (= *jneeș*) când seceri 175.

snopioto sb. snopul; 164.

so prep. cu; *so toa* cu acea 128 *i nemaat so što da cupăat* și n' u cu ce cumpără 136; *so priatel'ite* cu prietenii 133, 134, 135, 141.

soc sb. zeamă; *so soc* cu zeamă 144.

son sb. vis 157.

sónasam vb. sfârșesc; *coga da se sônasiș* când să termini 164. [Turc.].

sopnam vb. împiedec; *da se sopniș* să te împiedeci 152.

sósane sb. sfârșit 161.

spane (*spaue* ?) sb. somn, dormire; *ot spaneto* din somn, din a dormire 158.

spiam vb. dorm; *aco spieș* dacă dormi 169.

sprostren adj. întins; *dărjit cri'eto sprostreni* ține aripele întinse 124.

stádoto sb. turma; 168.

stanam vb. ridic, scol; *da stanish rano* să te scoli dimineața 164; *stanah* mă sculai 158; *vlacna mi stana* părul mi se ridică = mi se face părul măciucă; mă îngrozese 158.

star adj., sb. bătrân; *stárite* bătrânii 172, 161; *stara* bătrână; 139.

stečam vb. câștig; *da stéčime* să câștigăm 182.

stisnato adv. strâns, tare; *da go vărjiș stisnato* să-l legi tare 174.

stisot sb. zidul; 154.

sto num. sută 180; pl. *sta*: *dve sta, tri sta* etc., 180-181.

stoeam vb. stau; *stoit* stă 168; *stoit* stătut, se produse 130; *stoiaet vo vodata* stau (ele) în apă 125.

stól sb. scaun; *vo stóloite* în scaune 143.

stopen adj. topit 172.

storam vb. fac; *i sfitie se stória* și toate se făcură 118; *po ovie si stória imáneto* după acestea se făcură dobitoacele 118; *temișite* se

stória poamele s'au făcut (=s'au copt) 129; *za da se storit*, ca să se facă 159; *stori* făcū 116.

stūden sb. ger ; 126.

stūdeno sb. frig ; *coga ūet stūdeno i studen* când este frig și ger ngr. ὄταν ἦναι κρύαδα καὶ ψόχρα 126.

strah sb. frică ; *prilegat da imat strahot* se cuvine să aibă frică 142.

stramam vb. mă dau de rușine ; *ne se strāmaet* nu se rușinează, nu se dau de rușine 161 ; *oli se stramit* căci li este rușine, 175.

stramen adj. rușinat, de rușine ; *i ne stramen* și nu de rușine (= necinstit) 128.

strāmota sb. rușine 163.

strana sb. parte 138 ; *na site strana* [-i] în toate părțile 129.

strebo (pentru *strebno*, cum se zice azi) sb. fir de argint sau aur ; filigran ; *ot strebot* (= *strebrot*) de filigran 156.

streda sb. Miercuri ; *vo strédata* Miercuri 127.

streha sb. streășină ; *vo stréhata* în streășină 143.

streșam vb. mișc ; *aco se streșit* dacă s'ar mișcă 174.

strete sb. mijloc ; *na strete* (și *streta*) la mijloc 156.

suc sb. osânză, slănină 167.

sudneț sb. judecător ; *sudnițite* judecătorii 146.

su(h) adj. uscat ; *sui dārva* lemne uscate 153.

sum vb. sunt 140 ; *si ești* 127 ; *ūet* este 117, 125, 126, 128, 161 ; *ūe* este 167 ; *se* sunt (ei) ; *druđi* se alte sunt ; *se (h)arni* sunt frumoși 119 ; *se tešk'i* sunt grele 125 ; *se malečk'i* sunt mici 125, 130, 123 ; *caco da beh* par'că eram 157 ; *cade beșe* unde ai fost 181 ; *bea* eram 161 ; *za da bidis* pentru ca să fii 127, 159 ; *aco bidat* dacă ar fi 174 ; *taca da bidit* așa să fie 182 ; *da*

bidat čisti să fie curate 159, 156, 151.

suren adj. verde ; *surēnite* cele verzi 153.

súsliv sb. bale ; *súslivi* bale 172.

sușam vb. usuc ; *za da ne i sușit* pentru ca să nu se usuce 153.

Ș

șédeset num. șaizeci 180.

șeș num. șase 179.

șeșăștisam vb. (mă)uimesc ; *șeșăștisa* am remas uimit 132.

șeșnăeset num. șaisprezece 127 179.

șetam vb. mă plimb ; *cade șetășe* unde te plimbași 181.

șiam vb. cos ; *da șieș* să coși 152 ; 127.

șiroc adj. larg ; *șiroca* largă 151 ; *șirok'i* largi 151.

ștārc sb. barză ; *ștārcoite* berzele 124.

știța sb. scândură ; *știțite* scândurile 149.

șto pron. ce, care ; *so toa șto mojiș* cu acea ce poți 128, 158, 163, 165, 166 ; *zașto* de ce, pentru ce 144. Vezi: *zașto*.

șúpelca sb. fluer ; *da bieș șupelcata* să cânti din fluer 140.

T

taca adv. așa, astfel ; *da ne cănaet tocu taca* să nu blesteme în deșert 172, 127, 141, 137.

tārgam vb. trag ; *me tārgaa* mă trăgea 157.

tārñ sb. spin ; *imat tārñe* are spini 148,

tārpam vb. sufer, rabd ; *da tārpan* să sufer 140.

toaeam vb. țes ; *nega go toaeat* să-l țeasă 145.

te pron. pe tine, te ; *te bólaet* = e dor 141.

tečam vb. curg ; *me teče* imi curge 193.

tegnam vb. cântăresc; *neca teg-nit* las' să cântărească 165.

tellosam vb. sfârșesc; *da telio-saș* să sfârșești. [Ngr. ἐτελήωσα, din τελεσιώνω].

tenđer sb. tingir; *vo ténđerot* în tingir 159. [Turc.].

teram vb. gonesc, alung; *za da teraș* ca să alungi 151; *se terat* se alungă 148.

tesen adj. des; *tesna sa ea* strâmt anterior 152, 156 (greșit cules: *tesen*).

testot sb. soacra 159.

téstata sb. soacra 160.

teșka adj. greu; *gășk'ite* (*güş-k'ite*) *se teșk'i* găștile sunt grele 125.

tfoi pron. ale tale; *rodninata tfoi* pe rudele tale 129 (= pe verii tăi); *comșite tfoi* pe vecinii tăi 129, 136; *tfoite ráboti* lucrurile tale 136; *tfoeata cuk'a* casa ta 144, 149, 155; *děfata tfoi* pe copiii tăi 145, 147, 155; *tfoata zdrávie* pag. 170, pentru *tfoeto zdrávie*.

ti pron. tu 136, 176.

ti pron. îți, ție; *za da ti póbeg-nat* ca să ți se ducă 147.

tie pron. acei; *tie što imaat* ace, cari au 122, 149, 163, 173.

to pron. astă; *to věčera* astă-noapte 157.

toa pron. acea; *so toa što mojiș* cu acea ce poți 138; *za toa* pentru aceasta 146, 147.

tóaram vb. încarc; *da go tóariș* să-l încarci 175.

tocu conj. dacă, însă 119, 120, 122, 125, 129, 130 și pretut.; adv. „numai“: *tocu tri mēsefi imat glas* numai trei luni au glas 123; *tocu* îndată ce 168; *tocu taca* în deșert; doar așa 172.

toga(i) adv. atunci 165.

togaș adv. atunci 131.

toi pron. acela 165.

top sb. ghiulea 173. [Turc.].

tóplivam vb. încălzesc; *tóplivat* (pentru *tóplivaat*) încălzesc ei 134.

topol adj. cald; *topla manğa* mâncare caldă 129.

topólica sb. plop; *ot topólica* de plop 117.

traeam vb. durez; *trait mnogu zaman* durează mult timp 152.

trápeza sb. masă; *trapésata* masa 128. Ngr. τράπεζα.

tresca sb. friguri; 158.

treva sb. iarbă 162; *trévata* ier-burile 117.

tri num. trei 123, 178.

trieset num. treizeci 180.

trinášet num. treisprezece 179.

triți sb. țărițe; *so soc ot triți* cu zeamă de țărițe 144.

triandafil sb. trandafir; *ot trian-dáfilot* de trandafir 148. [Ngr.].

troșca (**tročca**) sb. fărâșă; *tróšk'i* (*tročk'i*) fărîmături 126 (am-bele forme se uzitează și azi).

trup sb. corp; *trupot* corpul 150; *na trupot moï* la corpul mieu 158.

trua (= *troa*) puțină 170.

tupánița sb. pumn 139.

turam vb. vărs; *oti se turit dolo*, căci se varsă pe jos 175.

turc sb. turc; *za tırftite* pentru turci 178.

turcam vb. împing; *da turcaș* să împingi 141.

T

țárcfa sb. biserică; *na țárcfata* la biserică 141.

țárn adj. negru; *gávranot jet țárn/o* corbul este negru 125.

țel adj. întreg 171; *țela* întrea-gă 144.

țepam (sau *čepam* ?) vb. despici. 155.

țeșel sb. pieptene; 156.

țeșlam vb. piepten; *da țeșlime* să pieptenăm 156.

țirévata sb. pl. mațele 167.

U

ûba(v) adj. adv. frumos; *ûbavo* frumos 120; *moşni ûbao* foarte frumos 122, 165.

ubetca sb. cercel; *ubétk'ite* cerceii 155.

uçam vb. învăţ; *da i-uçuet na hárnoto* să-i înveţe la bine 160.

udram vb. bat, lovesc; *udriş* loveşti, baţi 166; *me udri* mă lovi 139.

ûgolvam vb. despoiu; *ûgólvaat* despoaie 146.

ûgream vb. lucesc; *coga ûgreit* când luceşte, când răsare 147.

uho şi **uvo** sb. ureche; *ot ûşite* de urechi 155.

ujalvam vb. amărăsc; *da ne se ujalviş* să nu te întristezi 144; *ûjalvit* amărăşte 150.

ûlišta sb. stupi de albine; *imam i ûlišta mnogu* am şi stupi de albine mulţi 138.

um sb. minte; 122; *v-ume* (=vo ume) în minte, în grije 151. [Azi în Bitolia forma obişnuită se aude *vo umot*].

umbram vb. mor; *Coga da umbrît* După ce va muri 170.

umen adj. înţelept, cuminte 149.

umiranie sb. moarte 147.

umam (se) vb. mă gândesc; *da se umiş* să te gândeşti 149.

urda sb. urdă 120.

urivam vb. destrug; *ne se uriviţ* nu se destruge 174; *uriva(a)t* destrug 154.

usta sb. gura; *ústata* gura 141.

uşte adv. încă 131.

V

vadam vb. adap; *da se vadit* ca să se adape 139.

valăiţa sb. vâltoare, arom. *drăş-teală* 155.

var sb. var 121.

vardam vb. păstrez 138; *da se vardit* să se păzească 134; *vardit* păzeşte 168; *neca vardat* (greşit redat *vartaet*, cu *t*) las'ă păzească 163.

varam vb. fierb; *coga da variş* când ai fierbe 159; *toi şto varit* acel care fierbe 176; *coga da vareat* după ce ar fierbe 131.

varen adj. fiert; *vareno pile* puiu fiert 170.

vâlna sb. lână 119.

vârjam vb. leg; *da go vârjiş* să-l legi 174.

vârnit vb. unipers. plouă; *k'e vârnit* o să plouă 164.

vârşam vb. treer; *da vârşiş* să treeri 164.

večera sb. sară; *to večera* astă sară, astă noapte 157.

veeam (*veiam*) vb. svânt; *da veiş* să svânti 165; *coga veit* când suflă 165.

vélîgden sb. Paşti 178.

verzen (*vârjen*) adj. legat; 157.

vetca sb. ramură; *vétcata* 148, 151.

vétroto sb. vântul 165; *ot vétroite* de vânturi 137.

vezam vb. brodez; *da vezit* să brodeze 466.

viasam vb. grăbesc; *da ne se viasaş* să nu te grăbeşti 175. [Ngr. aor. *èliaca*].

vicam vb. strig; *pételot coga vicat* cocoşul când cântă 121. [De observat că Daniil întrebuiţează un grecism, traducând pe ngr. *ὁ κρεταϊνός φωνάζει*, prin *cucoltu strigă* (în loc de *cântă*), bulg. *vicat*, alb. *berét* (=kendon); *vicaat* strigă (ei) 130.

vidam vb. văd; *da go vidiş* să-l vezi 171, 175; *vidoh* văzui 132, 157.

vila sb. furculiţă *vilata* furculiţele 159.

viliţata sb. falca 177.

vino sb. vin 133, 135; *pârvoto vino* vinul dintâi 132.

- visoco** adv. sus ; 124.
- vlac** sb. mreaje ; *vlacot* mreaja 136.
- vlaono** sb. păr, fr. poil, cheveu ; *vlačna mi stana* părul mi se ridică (mi se face măciucă) = mă îngrozească 158 ; *vo vlăcnata* pe păr 172.
- vlezam** vb. intru ; *k'e vlezam* o să intru 136 ; *vlezit* intră 153 ; *cade vlezat* ori unde intră 126 ; *neca vlezat* las să intre 143.
- vrăpčîna** sb. vrabie ; *vrăpčînata* vrăbiile 125.
- vreme** sb. vreme, moment 169 ; *i barat vreme* și caută momentul 119 ; *na vrémeto* la vremea lor potrivită 162 ; 163.
- vrasto** sb. sac ; *vo vréstata* în saci 174.
- vrata** sb. ușe ; *da ótforiș vrátite tfoi* să deschizi ușile tale 147.
- vreten** sb. fus ; *so vreténeto* cu fusul 145.
- vo** prep. în, la ; *vo ormanot* în pădure 117 ; *stoiaet vo vódata* stau (ele) în apă 125 ; *vo nedélcata* Dumineca 126, 127, 143, 170, 171 și pretut ; *v-ume* în gând, în minte, în grije 151.
- voda** sb. apă ; *vo vódata* în apă 125, 139, 170.
- vođeničarot** sb. morarul 166.
- vođenița** sb. moară, 165.
- vol** sb. bou ; *voloite* boii (acus.) 122 ; *na volóite* la boi 162.
- volc** sb. lup ; *volcot* lupul 118 ; *ot vólfit* de lupi 168.
- volnen** adj. lănos, de lână 156.
- vosoc** sb. ceară 138.
- voșca** sb. păduchiu ; *vošk'i* păduchi 156.
- vozam** vb. plutesc ; *za da vó-zime* ca să plutim 137.
- Z**
- za** prep. pentru ; *za čóecot* pentru omul 118 ; *za našet ihtizá* pen-

- tru folosul nostru 118 ; *za da go rasipat* pentru ca să-l destrugă 119, 122, 126, 127 și pretut.
- zab** sb. dinte ; *vo zábite* în dinți 169, 140.
- zabram** vb. opresc ; *me zabra* îmi opri 139.
- zácoleam** vb. taiu ; *coga da zácolaet* când să taie, când ar tăia 173.
- zácopam** vb. îngrop ; *da go zácopaș* să-l îngropi 171.
- záedno** adv. împreună 137, 144, 162.
- záere** sb. proviziune 127. [Turc].
- zágärnam** vb. îmbrățișez ; *da se zágärniș* să te îmbrățișezi 176.
- zág'inam** vb. rătăcesc, pier ; *cade zág'ina* unde rătăciși 181.
- zahmét** sb. caznă, trudă ; *mnoгу činit zahmét* mult se trudește 126 ; [în text, unde probabil este greșală stă : ζαχημέτ. Este turc. *zahmét*].
- zaeao** sb. iepure ; *záiți* iepur, 178.
- zálepam** sb. lipesc ; *da zálepiș* să lipești 150.
- zaman** sb. vreme, 131, 152. [Turc.]
- zámrazen** adj. înghețat 174.
- zanat** sb. meșteșug ; *na ftóito zanaat* (pentru : *zanat*) în meșteșugul tău 135, 146. [Turc].
- zápaleam** sb. aprind ; *da go zápalit* să o aprinză 142 ; *da zápalış fúrnata* să aprinzi (= să încălzești) cuptorul 153. [Tot așa în Dr., Arom. Ngr., Alb].
- zarár** sb. pagubă, 126 ; *zárarot* paguba 144. [Turc. *zarár*].
- zástanam** vb. încetez ; *zástana*, încetează 123.
- zashtrașam** vb. mă speriu ; *se zashtrașih* m'am speriat 136.
- zašto**=pentru ce 144. (Vezi što.)
- zavárnița** sb. zăvor 147.
- zärn** sb. bubă ; *coga imaș zärna* când ai bube 147.
- zärnoto** sb. grăuntele 165.

zbor sb. cuvânt; *zborot* cuvântul 150.

zdrav adj. sănătos, tare; *grah zdravo* fasole tare 133, 153; *diraři zdravi* stâlpi tari 173.

zdrăvie sb. sănătate; 170.

zelca sb. broască țestoasă; *zelk'i* broaște țestoase 177.

zelen adj. verde; *zeleno* ăl verde, verdele 178.

zel'e sb. varză; *zél'eta* plur. varza 117.

zemam vb. ieau; *da zemam* să ieau 133; *zemiș tfoata zdrăvie* iei sănătatea ta = te reînsănăto-șești 170; *da zem.ș* să iei 173; *da ne se zemaș ot oc [oco]* ca să nu-ți fie de

deochiu 150; *po zemat* incape 167 (în text: *so zemat*); vezi: *poze-mam*; *da zemit* să iea 142; *zemaat* ieau (ei) 122; *zedoh* luai, am luat 139; *me zede tréscata* mă apucară frigurile 158.

zemea sb. pământ 121; *zémecata* pământul 116, 174.

zeto sb. ginere; *zétoto* ginerele 160.

zgórivam vb. scol; *zgórivat* scoală 121.

ziazét sb. petrecere; *vo ziazétite* la petreceri 135. [Turc. *ziáfét*].

zima sb. iarna; 124.

zvesda (*zvezda*) sb. stea: *zves-dite* stelele 116.

INCHEERE

Aromân. Câteva cuvinte despre termenul *Aromân*, întrebuințat aici și în celelalte scrieri ale mele, pentru desemnarea Românilor așezați în Peninsula-Balcanică, cari, deși strâns uniți prin una și aceeași limbă cu celelalte trei trunchiuri de Români, cu Daco-Românii, Istro-Românii și Megleno-Românii, se disting totuși de aceștia prin micile deosebiri de limbă, deosebiri ulterioare despărțirii Românilor, neînsemnate, într-o cât *toate* își găsesc explicație în limba română antedialectală, adică în limba vorbită de toți Românii înainte de despărțirea lor.

Acest termen mi s'a părut ca cel mai nimerit din următoarele considerațiuni:

Este cel mai apropiat de cuvântul *Român*, la care punând înainte *a*, avem pe *Aromân* și înfățișem în același timp una dintre particularitățile acestui graiu, neexistentă în celelalte dialecte române, anume particularitatea de a antepune pe *a* la toate cuvintele începătoare mai ales cu lichidele *r* și *l*. Bine înțeles că această particularitate nu-i generală la Aromâni, dar totuși destul de răspândită ¹⁾.

Orice alt termen am fi preferit pentru a-i desemna, ar fi fost și mai puțin potrivit, pentru cuvântul că Aromânul, după ramura din care face parte, se numește pe sine diferit, cu toate că numirile ce-și dă se derivă toate din *Romanus*.

Astfel Aveliții, Perivoliții, Brăjații, Băișații, Crușovenii etc. se numesc *Arumân* (— *î'n*), *Armân* (*-î'n*); Sămăriniații și Smic-

¹⁾ Fenomenul acesta în Aromâna este o firească dezvoltare organică datorită greutateii rostirii acestor consoane și care apoi, prin analogie, s'a întins și asupra altor consoane, fără însă a se generaliza. Același fenomen îl întâmpinăm și la alte popoare romanice, anume la Catalani, Gasconi, Engandini etc. cfr. Gröber, *Grundriss* ² § 53, pag. 866; idem pag. 757, § 31; Mayer-Lübke, *Grammaire des langues romanes*, I, § 383; I. Cornu, *Romania* XI, 75—79; R. Geheeb, *Prosthetisches a und s im Rumänischen*, Leipzig.

şații : *Rumi'n*; Moscopolenii, Fărşeroții, Muzăchiarii etc.: *Rrumân*, *Rrămân*, *Rrmân*.

Oricare din aceste denumiri am fi ales, n'ar fi cuprins pe toți Aromânii și ne-ar fi îndepărtat de : *Român*.

Singura obiecțiune serioasă, ce s'ar putea ridica în contra adopțării acestui termen, ar fi că-i neologism. Dar aceasta nu strică. Tot așa se petrece lucrul și cu *Român*, de care ținem să nu ne îndepărtăm, ca unul care a pătruns dela renașterea poporului nostru adânc în limbă, încât nu-i manifestare a vieței românești de care el să nu fie strâns legat.

Și mai puțin nimerită ar fi fost întrebuițarea unor termini ca *Macedo-Român*, *Român dela Pind*, *Român din Turcia europeană*, *Român din Epir* etc., denumiri bune și la locul lor numai când vream să vorbim de Aromânii din Macedonia, dela Pind etc.

Tot așa de nepotrivită este și întrebuițarea numirii de *Român dela Sud*, pentru care pledează G. Meyer¹⁾, numire datorită întâiu lui H. Schuchardt, căci nu toți Românii dela Sud sunt Aromâni, ci mai sunt și Daco-Români, după cum la Nord au putut fi sau mai sunt încă colonii aromâne.

Tot acelaș lucru se poate spune și despre numirea de *Român din dreapta* sau *din stânga Dunării*.

Nu mai vorbesc despre netemeinica întrebuițare a unor termini batjocoritori ca *țânțar* și *cuțovlah*. Românii de pretutindenii au privit ca batjocoritoare și înjurie chiar numirea de *vlah*. Iar când nevoiți au fost s'o întrebuițeze, mai mult ca termen consacrat a fi desemnați de străini, au făcut-o în contra voinței. Acei însă la cari conștiința națională eră deșteaptă, nu s'au codit să adauge pe lângă *vlah* și un alt termen, merit să-l înnobileze. Așa a procedat și Ucuta. Pe coperta lucrării sale *Noua Pedagogie*, în mândria sa de Român nu putea suferi denumirea de *vlah*, socotită ca înjositoare. De aceea în dorința de a nu fi neînțeles, dar și în voința de a-și împacă mândria sa de român, adaogă înaintea lui *vlahos* cuvântul *Romanos* (Român): Νέα παι-

1) G. Meyer, Alb. Stud. IV, pag. 8: «Der Name Aromunen, den Weigand gewählt hat, erscheint mir wenig glücklich. Ich brauche Südrumänen, als Abkürzung vl., d. i. vlachisch, das Nordrumänische kürze ich rum., d. i. rumänisch.»; Iar I. Popovici, *Romania*, vol. 32, Anul 1903, pag. 121 se roșește în vederea părerii aci admise.

δαγωγία..... τοῦ μαθεῖν τὰ νέα παιδία τὰ ῥωmano-βλάχινα γράμματα εἰς κοινὴν χρῆσιν τῶν Ρωmano-βλάχων.

Identic se petrece lucrul cu coloniile aromâne stabilite în Austro-Ungaria, mai ales în Budapesta și Viena. Acestea impuneau drept numire comună pentru Greci și Aromâni pe Ρωμαιοβλάχος, adică *Romano-vlah*, termen ce nu odată numai îl găsim pomenit fie pe cărțile didactice tipărite la Viena pentru copiii greci și români, fie pe cărți cu alt cuprins, dar tipărite cu cheltuiala comunității ortodoxe greco-române.

Admițând în limba noastră ca termen tehnic pe *Aromân*, ar trebui să fim consecinți în procedeul nostru și când îl întrebuițăm în limbile străine, și, după cum scriem fr. Roumain, germ. Rumäne, serb. Romuni, sau Rumuni, ngr. Ρουμοῦνος, Ρωμοῦνος, etc., să spunem și să scriem tot așa fr. Aroumain, germ. Arumäne, serb. Aromune, Arumune, ngr. Ἀρουμοῦνος, Ἀρωμοῦνος etc., după cum și face în fr. Mario Roques (cfr. Romania, XXVIII, pag. 309, An. 1898 și ulterior) și alții, Români și străini.

Weigand se servește în germ. de forma *Aromunen* (cfr. Aromunen I, pag. VII ; II, pag. VII, VIII) și în românește de *Arămân* (cfr. Enciclopedia Română, art. *Arămân*) ; considerația ce l'a determinat pe Weigand în alegerea cuvântului *Aromunen* o mărturisește singur : «Aromunen ist die deutsche Form, die am besten der nördlichen einheimischen entspricht» (Arom., II, pag. VIII¹). S'ar fi putut servi cu toate astea tot așa de bine de *Arumänen*, fără să fi fost nevoie de înmulțirea terminilor cu încă

1) De altfel să nu se crează că Weigand este primul căruia îi trece prin gând această nouă denumire. Deja forma *Romunen*, pentru desemnarea Românilor, a fost pusă oarecum în circulație cam de pe la 1848 și se găsește tipărită dela 1854 de Neugebauer. Weigand n'a făcut decât să adauge proteticul *a-* la o formă care n'a reușit să se incetățenească în germana, cași *Rumunen* a lui Miklosich, de-asemenea înaintea acestuia, întrebuițată. Pe de altă parte nu puțini sunt scriitorii cari ne transmit numele de *Român* supt forma *Romanen* (Leake, 1814), *Romounis* sau *Romains* (Pouqueville 1820), *Ρωμοῦνος* (Philippides, 1816) etc. Vezi în privința aceasta judiciosul și amănunțitul studiu al Dr. Theodor Gartner, *Ueber den Volksnamen der Rumänen*, Czernowitz 1893 (Sonderabdruck aus den «Bukoviner Nachrichten»), în care se dă în modul cel mai conștiincios și aproape complet toată literatura în care se vorbește despre diferitele numiri date Românului și de unde de sigur s'a inspirat și Weigand în alegerea denumirii de *Aromunen*.

unul în limba germană, care nu aduce nici o lămurire mai mult, terminul din urmă fiind destul de clar și cuprinzător ¹⁾.

Mai nenorocos a fost Weigand în alegerea numirei de *Arămăn*, care nu se aude nicăiri. Greșit susține el, că se aude la nord. Trebuie, loc. cit., *Arămăn* pus în paranteze și însoțit de semnul întrebării, ca nesigur, ci nu *Arumân*, cum face Weigand.

De asemenea mă ridic în contra întrebuirii terminilor de: nord, sud, centru, de cari se servește mai cu samă Weigand, când vrea să arate locul unde se aud anumite particularități din graiul aromân; și aceasta o fac din pricină că Aromânii, atât în trecut cât și în timpul de față, au fost și sunt amestecați, trăind laolaltă la nord, sud sau centru, Aromâni din diferite ramuri, din deosebite *fari*, cum se zice în graiul lor. Cele mai apte numiri în această privință ar fi desemnarea lor după denumirile locale, ce obișnuesc ei înseși să și le dea, cum deja cu un secol înainte făcea G. Roza (cfr. *Prefața*, dela *Măestria ghiuvcăsirii*, Pesta 1809).

Alfabetul.—Nici o îndoială nu încapă că Aromânii s'au servit de alfabetul grecesc și înainte de Cavaloti, Ucuta și Daniil, în scrierea limbei lor, întrebuirând semne deosebite pentru sunetele cari nu puteau fi redade prin caracterele grecești sau lăsându-le cu totul neexprimate. Se procedă la fel cum se face și azi la Aromânii din Epir și din Albania, când se servesc de caracterele grecești în transcrierea limbei lor, bunăoară în scrisorile lor. Și tot acelaș procedeu urmează și școlarii aromâni, cari, ur-

1) G. Meyer, *Indogerm. Forsch.*, V. pag. 71, întâmpină cu următoarele aprecieri inovațiunea terminologică a lui Weigand: «Auch für die Benennung «Aromunen» vermag ich nicht zu erwähnen, sie wird den wenigsten, die den Titel des Buches lesen, verständlich sein. Wir nennen jetzt allgemein die Bewohner des Königsreichs und der angrenzenden Teile Ungarns «Rumänen»; der Name «Romunen» oder «Rumunen», den Z. B. noch Miklosich brauchte, ist wohl ziemlich ganz abgekommen. Bei Weigand handelt es sich um allernächsten Verwandten dieser Rumänen; warum soll man also nicht auch im Namen diese Zusammengehörigkeit zum Ausdrucke bringen? Makedonische Rumänen ist gewiss wenig passend; aber warum nicht Süd-rumänen oder Balkanrumänen oder (von ihren Hauptsitzen) Pindusrumänen?» Iar I. Popovici, *Romania*, vol. 32, Anul 1903, pag. 121 zice: «M. Weigand les nomme (pe Aromâni) en allemand *Aromunen*, forme qui ne me semble pas logique; on appelle les Roumains en allemand *Rumänen*; en partant de là, si nous procédons logiquement, *Armâni* sera en allemand *Arumänen*, et non *Aromunen*. *Aromunen* ressemble beaucoup au *Rumunen* de Miklosich, nom mal fait, qui n'est que la transcription allemande de *Rumun-i*».

mând la școli grecești, se văd siliți a-și notă în graiul lor de mamă diferitele explicări date în grecește, pentru mai buna lor pricepere. Voi da o singură pildă din felul cum transcriu ei pe *ă* (respectiv *î*) și *oa*, pentru ca oricine să-și facă o idee.

Se știe că limba greacă este lipsită de sunetul *ă* și *oa*, așa că nici în alfabetul grecesc nu s'a simțit nevoea unui semn grafic atât pentru *ă* cât și pentru *oa*.

Din pricina aceasta Aromânul s'a văzut nevoit să născocoască un semn pentru fiecare din ele deși nu întotdeauna. Astfel vedem că de cele mai multe ori pe *ă* (*î*) îl redă prin α sau $\acute{\alpha}$, adică prin α , însoțit de un semn. Nu rare ori însă și prin simplul α , prin $\alpha\alpha$, sau prin σ (σ): $\pi\sigma\nu\alpha$ (= până), cum găsesc în nenumărate scrisori.

Pe când alții au putut întrebuiță un semn grafic deosebit. De pildă dascălul Pepi, despre care vorbește C. Belimace în *Calendar Aromân* 1909, pag. 93, întrebuiță un ϵ așezat întors ω , ca să redea pe *ă*.

Pe *oa* (*ŭá*, *ŏá*), mai întotdeauna în scrisorile ce-mi stau la dispoziție, îl văd redat prin simplul o sau ω . Bună oară $\acute{o}\mu\nu$ (= oameni), $\acute{o}\sigma\pi\epsilon$ (= oaspe) etc., așa cum îl găsim des și în cei trei scriitori aromâni pomeniți.

Că mulți vor fi scris fără nici o sistemă este foarte explicabil.

Las mai jos să urmeze, pe lângă alfabetul folosit de Daniil, Cavalioti, Codex Dimonie, Ucuta, alfabetul utilizat de G. Meyer în transcrierea lui Cavalioti, și cel de mine în redarea fonetică a lui Ucuta, Daniil, Cavalioti și a părții bulgărești a lui Daniil. Alfabetul meu nu-i decât cel întrebuițat în genere în diferitele mele lucrări, când e vorba de transcrierea dialectului aromân și meglenit.

Cu privire la alfabetul lui Daniil și Cavalioti, vezi observațiile făcute de Mikl., R. U. II, pag. 8—9; iar cu privire la cel din Codex Dimonie, vezi Dachselt (P. Th.): *Didahia alu ayu An-toniu*, pag. 4—7. (In «erster Jahresbericht des Instituts für rum. Sprache»).

Papahagi	Meyer	Daniil	Cavalioti	Dimonie	Ucuta
a	a	α	α	α	α
ă	ă	α, α	α	$\alpha, \alpha\alpha, \alpha$	α
b	b	$\mu\pi, \pi$	$\mu\pi$	$\mu\pi, \pi$	$\mu\pi$
c	k	χ	χ	$\chi, \chi\gamma$	χ

Papahagi	Meyer	Daniil	Cavalioti	Dimonie	Ucuta
č	tš	τζ	τζ	τζ, τζζ	τζσ
d	d	τ	ντ	τ, ντ, νντ, τ	θ, ντ
đ	dz	τζ	τζ, ντζ	τζ, τζζ	θζ
δ	δ	δ	δ	δ	δ
e	e	ε	ε, αι	ε	ε
f	f	φ	φ	φ, υ	φ (rar υ)
g	g	γκ, κ	γκ, κ	γκ, κγ	γκ
š	dž	τζ	τζ, ντζ	τζζ	θζσ
g'	g	γκ	γκ	γγ	γγ
γ	γ	γ	γ	γ	γ
h	h	χ	χ	χ	χ
h'	h	χ... (i)	χ (...i)	χ (...i)	χ (...i)
i	i	η, ι, υ	ι, η	η, υ	η, υ, (ι)
j	—	ζ	—	ζζ	ζσσ
k'	k (...i)	κ (...i)	κ (...i)	κ (...i)	κ (...i)
l	l	λ	λ, λλ	λ, λλ	λ,
l'	l'	λ, λλ	λλ, λλ:	λλ, λ	λλ, λυ
ll	—	λλ	—	—	λλ
m	m	μ	μ	μ'	μ
n	n	ν, νν	ν	ν	ν
ń	ń	νν, ν	νν, ννι, νι	ν, νν, ννη	μ'
o	o	ο, ω	ο	ο, ω	ο, ω
p	p	π	π	π, μπ	π
r	r	ρ, ρρ	ρ	ρ, ρρ	ρ
rr	ř	ρρ, ρ	ρρ	ρρ, ρ	ρρ
s	s	σ, σσ	σ	σ	σ
š	š	σ	σσ, σσι	σσ, (στ στ ?) ¹⁾	σσ ²⁾
t	t	τ	τ	τ	τ
ṭ	ts	τζ	τζ	τζ	τζ
θ	θ	θ	θ	θ	θ

1) Trebuie să fie o greșală de cetire sau o confuzie de litere. Neavând manuscrisul supt ochi nu ne putem totuș pronunța. Probabil este acelaș sigma, dar indoit, cu care Ucuta transcrie ș, și pe care autorul l'a cetit greșit σστ, în loc de σσ, sau un semn deosebit pentru exprimarea lui ș. (Vezi pag. 63 în faximil, rândul prim, cuvântul *așteaptă*, rândul 6 ș, rândul 8, cuvântul *agărși*, etc., felul cum Ucuta transcrie pe dublul σ, care pare a fi un στ).

2) Semn deosebit. Vezi nota de mai sus și observări.

Papahagi	Meyer	Daniil	Cavalioti	Dimonie	Ucuta
u, ũ	u, ũ	ου	ου	ου, ού	8(=ου), ού
v	v	β	β	β	β
ŷ	y	γ... (i, e)	γ, γτ, γε	γ, γτ, γε	γε, γτ
x	—	ξ	—	ξ, κξ	ξ
z	z	ζ	—	ζ	ζ

Observări. — 1. Din aruncarea unei priviri asupra tabelii de mai sus, reese că deosebiriile dintre alfabetele Daniil, Cavalioti, Dimonie, Ucuta, nu sunt prea mari; micile deosebiri se văd mai cu seamă la literile pentru cari alfabetul grecesc nu posedă sunete. Deși multe ori acești autori nu se aseamănă între ei, totuși, toți se încearcă să întrebuițeze pentru sunetele aromâne, neexistente în grecește, litere deosebite de cele ale insuficientului alfabet grecesc. Faptul că semnele acestea de distingere sunt aproape aceleași la toți, exceptând pe Ucuta, ne face să presupunem că ele se reduc la încercări anterioare lor; probabil la felul sistemului de scris întrebuițat p'atunci în Moscopol.

Bunăoară toți redau pe *ă* (*i*) prin α^1 cu semn dedesupt, sau prin doi *aa*, *αα* etc. (Dimonie). Firește nu în totdeauna, după cum se poate constată din Daniil și Dimonie. Aceasta însă provine fie din neglijență, fie din lipsă de semne îndestulătoare, fie că nu se simțea neapărată nevoie.

Insuși asprul Ucuta, care ne dă cel mai desăvârșit alfabet aromân din elemente grecești, mărturisește că semnele și tonurile se întrebuițează doar mai mult „*din pricina copiilor, căci putem și fără dânsule să celim*“ (vezi pag. 67/5); de altfel cum și face în paginile dela sfârșitul opului său, când, pe semne, îi crede pe copii destul de înaintați în modul de a ceti și scrie și fără semne, fără accente, — dacă cumva nu s'ar datori altuia corectura acelor pagini.

Singurul Ucuta dintre toți inzistă în prefață și pag. urm. asupra sunetelor românești, cari lipsesc alfabetului grecesc (pag. 66—72). Face deosebire între *ă* și *i*² pag. (69/7); deosebește pe *u* lung de *ŭ* scurt (pag. 67), și stăruiește în explicările ce le face asupra diftongilor, de asemenea neexistenți în grecește, deose-

1) Vezi G. Weigand, *Vierter Jahresbericht d. Inst. für rum. Sprache*, pag. 137.

2) Probabil, *ă* se rostea ca azi la Fărșeroți în vorba *mână*, pe când *i* ca azi în cuvintele: *ăi*, *avăi* (=auzi) la Fărșeroți, Aveliați, etc.

bind 1) α (= ea, ia) 67/6; 2) α cu valoarea lui $\acute{v}a$, după cum reese din exemplele aduse, totdeauna însă în legătură cu γ : $\gamma\acute{\alpha}\nu\kappa\omicron\upsilon$, $\gamma\alpha\zeta\mu\alpha$; 3) $\acute{\epsilon}\acute{\alpha}$ (= ea, ia). Toți acești trei diftongi se reduc la unul singur $\acute{i}\acute{a}$ sau ea^1 ; 4) ϵ (= ie); 5) ω (= io); 6) $\iota\delta$ ($\iota\omega$ = iu); 7) $\omega\alpha$ (= oa, úá), unde apare și cu accentul pe $\acute{\omega}$: $\acute{\omega}\alpha\mu\epsilon\iota\mu^{\epsilon}\upsilon$ (oameñi) sau pe $\acute{\alpha}$: $\nu^{\chi}\omega\acute{\alpha}\rho\alpha^2$, dar nici vorbă că-i $o\acute{a}$ ($\acute{u}\acute{a}$) cu accentul pe $\acute{a}$, adecă pe ultima vocală cași la ceilalți diftongi, pe cari însuși Ucuta îi explică în acest sens la pag. 69: $\phi\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\tau\zeta\epsilon$, nu $\phi\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\tau\zeta\epsilon$. Alți diftongi despre cari Ucuta nu crede de cuviință a ne întreține, dară pe cari îi întrebuințează sunt $a\acute{i}$, $a\acute{u}$, $e\acute{i}$, $e\acute{u}$, $o\acute{i}$, $o\acute{u}$, $u\acute{i}$, $u\acute{u}$.

Nu putem trece, firește, printre diftongi pe α , ϵ , δ , cum îi consideră Ucuta, pag. 71, condus după felul cum sunt tratate aceste litere (afară de α) în ngr.

Unde se pune în evidență superioritatea alfabetului lui Ucuta însă, este aflarea și întrebuințarea strictă a unor semne pentru sunetele consonantice aromâne, cari nu și-au corespunzătoare în alfabetul grecesc. Ucuta distinge aspru: pe λ (=l), de $\lambda\lambda$ (=ll) ³ și de $\lambda\lambda^{\epsilon}$ (=l'); pe ν (n) de ν^{ϵ} [=ñ], întrebuințând semn deosebit ⁴). Apoi mai vorbește de un n , care n'ar fi nici n , nici $\acute{n}$, ci intermediar acestora și pe care îl redă prin ν^{ϵ} , pag. 69/8.

Deosebește minunat guturala $\gamma\kappa$ (=g) de palatala $\gamma\gamma$ (=g') și γ (=v). Exemplul $\gamma\gamma\iota\omega\delta\alpha\sigma\epsilon\sigma\kappa\omicron\upsilon$, care urmează pag. 69/7, după explicarea valorii lui $\gamma\kappa$, este greșit adus, dar nu-i cătuși de puțin neconsecințe cu regula, căci e scris cu $\gamma\gamma$ și nu cu $\gamma\kappa$.

Întrebuințează sunete speciale pentru spiranta j ($\acute{z}$), redată prin ζ plus doi $\sigma\sigma$: $\zeta\sigma\sigma$, adecă prin $\acute{s}z$, căci doi $\sigma\sigma$ în gr. se întrebuință mai mult pentru exprimarea sunetului sibilant $\acute{s}$, redat prin $\sigma\sigma$ de Ucuta, dar întrebuințând și aci semn deosebit, inspirat de sigur după felul scrierii de mână în grecește a lui doi $\sigma\sigma$ ⁵).

1) Noi îl redăm numai prin ea (cetește ia).

2) Și în textele vechi ale limbei Daco-române se constată, că accentul stă pe vocala originală, fără ca totuși să se presupue, că așa se și rostea diftongul.

3) S'o fi pronunțând acest dublu ll cași azi în cuvântul $callu$, când este articulat și unde în adevăr se aud doi ll .

4) Inspirația aceasta i-a venit lui Ucuta probabil de la n grecesc, așa cum se obișnuiea a fi scris în manuscrise la sfârșitul cuvintelor, cu care și samănă, afară de spiritul aspru care se datorește lui însuși.

5) Vezi la pag. 63, rândul 1, în cuvântul $a\acute{s}teapl\acute{a}$, felul cum scrie Ucuta pe $\acute{s}$.

Nu confundă pe τζ (t = ts) cu θζ (=d, dz), întrebuintând pentru exprimarea lui sunetul dental θ, născocit de asemenea de el și care-i asemănător cu d¹) latin de mână, plus ζ (=z), așa cum se obișnuiește și azi în mare parte, Ucuta fiind în această privință în curent cu tot felul de sisteme ortografice, după cum ne convingem din explicările date de el însuși în prefața sa și după cum am mai accentuat în introducere.

Apoi este singurul care nu confundă pe ġ și ċ, transcriindu-le, pe primul prin θζσ (= dzs), pe al doilea prin τζσ (= tzs), pe când azi fonetiștii le redau prin dž și tș sau prin ġ și ċ, așa cum le redau și eu.

Toate abaterile în Ucuta trebuie să privească ca scăpări de vedere.

2. Una din particularitățile cele mai însemnate la Ucuta este și șovăirea vocalei neîntonate *e*, redată când prin *e*: *deucl'u* (azi *dinucl'u*), *deamenū* (azi *deaminū*), *oăsele* (azi *oăsile*) etc., și când prin *i*: *nimalo* (Cav. *nemalo*), *ndiminām*, *ndiminate*, *ngumitate* etc.; această șovăire a lui *e* se găsește și la Daniil, Cavalioti, deși la primul este redată mai mult prin *i*: *deditile* Daniil, (*dédetū* Ucuta), dar *ngumetāt* Daniil, *mățenu* Cavalioti, *mățină* Daniil, *sândile* Daniil, *ndereaptă* Cavalioti, *ndireptu* Ucuta.

Tendința astăzi la Aromâni este ca orice *e* neîntonat, afară dacă-i la sfârșit, să devie *i*; *nidus*; *nifaptu*; dar *nefănerusitu*, *neștire* la Ucuta; azi *si* (= să), pe când la Ucuta, Daniil *se*.

3. Acelaș lucru se petrece și cu *o* neîntonat, azi devenit regulat *u*.

Acusativul *o* dela pron. pers. *ea*, este redat numai prin *o*, la Ucuta, Daniil; pe când azi numai prin *u* (vezi vocab. arom. pron. *ea*); azi orice *o* neîntonat, devine *u*.

4. Proteticul *a* lipsește în genere în dialectul moscopolean chiar în cuvintele începătoare cu lichidele *r* și *l*, deși, aci încă, în mod neconsecințe. Așa avem *arradu*, *arāk'ū*, *aravdu*, etc., *alik'escu*.

5. Alunecarea lui *a* spre *ea* după lichidă. Vezi *preag*, *greas fleacă*, *mbreață*, *greaiu*.

6. Tot așa de nestrictă este deosebirea ce se face între simplul *r* și dublul *rr*, adică între *r* alveolar și *rr* gutural atât de la începutul cât și înlăuntrul cuvântului. În vocabularul aromân s'a inzistat la cuvintele respective, când *rr* derivă din *rn* sau *rl*. Adaog că nici aci nu observăm o regulă; pe lângă *ar-*

1) Vezi la pag. 63, rândul 3, în cuvântul *de*, *doru*, felul cum redă Ucuta pe *d* prin semn deosebit.

rămăsătură (din *arrămăsăturle*) 89/38, *făcătorru* (= *făcătorlu*) etc., avem *ficorlu*, *fiçorl'i*, apoi *prărăndu* etc.

7. *ɔl* > *zl*; *ʋ*, *ɨ* > *sl*, *sl*; *ʃ* > *sf*: *ezl'i*, *mabitazl'i*, *hărămistl'i*, *ndriptăsl'e*, *profisł'i*, *bărbasł'i*; *se sfugă* (= *se-ți fugă*). Toate aceste particularități se găsesc și azi în suptdialecele aromâne și, când s'a crezut de cuviință, s'a stăruit în vocabular la cuvintele respective.

8. În *flexiune* caracteristic mi se pare declinarea pronumelor posesive, care se face identic ca în Avela¹⁾, adecă se declină și pron. posesiv cași sb., chiar dacă urmează substantivului: *a tătăñlor anostrorū*, *a Dumniđăllui anostrūi*, *a sūfstellui aņeui*, *tră lucrarea a dimăndăcunlorū atăorū* 79/23; *cu pălăcăriile a dăđil'i atăei ațil'eii vărăosū curățil'i ș-a tutulorū ađilorū atăorū* 79/24.

Formarea genetivului-dativ sing. în *-l'i*: *étel'i* 79, *mintel'i*, *pistol'i* 65 etc., este iarăși ceva caracteristic dialectului moscopolean și se aude și azi în acest dialect.

9. Azi în Aromâna, pe cât îmi este cunoscut, pl. dela *mare*, *largu* și *fară*, se aude *mări*, *lărđi*, *fărî*. În Daniil vine: (strañe), *larđi* pag. 151/20, *mari pești* pag. 136/12, și *amirărăț mari* pag. 101/55 [Ucuta] etc., (vezi *mare* în vocabularul aromân); *farî multe* pag. 97.

10. În partea lexicală găsim la Ucuta următoarele cuvinte, ce nu le întâmpinăm azi în Aromâna: *mălinare* (= înveselire; din *ma* + *alinare* ?), *sămănătorū* (= mângăitor) și *sumğugătorū*, (= săgnar).

Despre rest se vorbește la fiecare cuvânt în vocabular, dacă el prezintă vreo particularitate.

Singurul neologism latin în Ucuta este *deferenție*.

Lămuriri și prescurtări.— Atât textul original al lui Ucuta cât și cel al lui Daniil sunt întocmai redate, (vezi și pag. 64, nota 1, pag. 263, 293).

Orice cuvânt, care nu-i întonat pe penultima silabă, este prevăzut cu accent în transcrierea mea.

Cifrele dintâi arată pagina transcrierii mele atât pentru textul Ucuta cât și pentru textul Daniil; pe când cea care urmează supt prima cifră, arată pagina din Ucuta sau Daniil. Așa: 65/2, 65 arată pag. lucrării de față, iar 2 arată pag. din *Noua pedagogie* a lui Ucuta.

1) Cfr. o mulțime de exemple în ale mele *Basme Aromâne* glosar, (art. referitoare la pron. posesive). Azi în dialectul moscopolean nu există această particularitate.

Literile cursive din transcrierea mea, în Ucuta, arată că în textul original acelaș sunet este greșit redat de autor.

Parentesele acestea [ ] în textul Ucuta și Daniil, arată lipsuri completate. Bunăoară pag. 98/54 [τ]οτς, [τ] este adaos de mine, Tot așa și în transcriere.

Cav., care urmează de obicei după cuvântul capital, din vocabularul aromân, referă la G. Myer, Alb. Stud. IV, indicând No. supt care ni-i redat cuvântul aromân. Când acest cuvânt este identic cu cel dat de mine, nu se mai repetă. In totdeauna însă după No. am ținut să dau și traducerea germană a cuvântului făcută de Meyer. Weigand vine în discuție numai întru cât este pomenit de G. Meyer cu prilejul lui Cavalioti.

Toate citatele însoțite de cifre pânăla pag. 101 se referă la Ucuta, iar dela 116--182 la Daniil.

Prescurtările principale sunt :

Alb. (Albanezesc).

Arom. (Aromânesc).

Bulg. (Bulgăresc).

Drom. (Daco-Român).

Ngr. (Neogrecesc).

Turc. (Turcesc).

Literatura folosită la introducere socotesc de prisos de a o mai reproduce în totalitatea sa, fiind la locul citat clar arătată. Pomenesc numai următoarele lucrări la cari mă refer, fie în introducere, fie la vocabulare, ca unele al căror titlu nu-i destul de lămurit dat. Prescurtările urmează în parentes.

Candrea-Densușianu, Dicționarul etimologic al limbii române, București 1907. Litera A. — Fînaț. (Dict.).

Cristoforidès, Δεξικόν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης ὑπὸ Κωνσταντίνου Χριστοφοριδῶν, Atena 1904 (Cr.).

Densușianu (Ov.), Histoire de la langue roumaine, Paris 1901 (H. l. r.).

Meyer (Gustav), Albanesische Studien IV, Wien 1895 ;

— Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache, Strassburg 1891. (Alb. Wtb., sau simplu : M., în vocabularul albanez).

Körting (G.), Lateinisches-romanisches Vörterbuch, ediția a treia Paderborn 1907. (Körting³).

Miklosich (Franz), Rumunische Untersuchungen, Wien 1881.

(Mikl., R. U. II, dacă-i vorba de Cavalioti; R. U. 2, când este vorba de Daniil).

Pușcariu (Sextil), Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache, I. Lateinisches Element, Heidelberg 1905. (Etym.-Wtb.).

Σάθα (K.), Νεοελληνική φιλολογία etc., Atena 1868, (Sathas, *Bibl.*).

Παπαδοπούλου Βρέτου, Νεοελληνική φιλολογία, 2 volume, Atena 1854 (Vretos, Νεοελλ. φιλολ. I, II).

Ζαβίρα (Γ. Ι.), Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον, Atena 1872.

(Νέα Ἑλλάς).

Am avut în vedere la stabilirea originii cuvintelor din vocabularul aromân în totdeauna susnumitele lucrări.

Mai toate rugăciunile grecești, după cari a tradus Ucuta, se pot găsi în cartea de rugăciuni: Σύνοψις ἱερὰ, μέρος Α', Veneția 1786.

INDREPTĂRI

Pag.

- 31 ultimul rând de la sfârșit, după: vol., 46, cetește: *Viena*.
- 47 rândul 23 *redeștepterea*, cet. *redeșteptarea*.
- 65 » 17 *súfletutu*, cet. *súfletlu*.
- 77 » 5 din urmă cet. *frónimeloră*.
- 81 » 6 de sus *hărseá-te* cet. *hăriseá-te*.
- 117 » 4 VII ¹⁾ șterge virgula după *p[s[r]*.
- 117 » 4 de jos IV *coprio* cet. *cópie*.
- 119 » 5 VII trebuie adaos *ts*.
- 120 » 16 II cet. *κονκόλιον*; r. 15 V cet. *radvaat*.
- 124 » 18 VII în loc de *dinε*, cit. *dímεrnε*; r. 20 VII șterge *ikimεrnε*.
- 127 » 13 V » *sabótate*, cet. *sabótata*.
- 128 » 3 VII după *edé*, adaoge: *jo*; r. 8 VII cit. *ts ag'εróhš*.
- 130 » 5 VII drióεt; r. 13 VII *ts*; r. 19 VII cet. *ušküer*, r. 23 VII, cet. *vrésta*; r. 16 V cet. *davat*.
- 131 » 13 IV în loc de *vá*, cet. *zá*; r. 7 VII cet. *ts*; r. 14 VII cet. *ts*; r. 16 VII cet. *edé*.
- 133 » 2 V *ta*, cet. *da*.
- 134 » 8 II τζτγ cet. τζγ; r. 18 VII cet. ngróhens; r. 21 VII cet. *djaútε*.
- 138 » 10 V cet. *mnoyu*.
- 140 » 5 VII *do ts*, cet. *do t i*.
- 141 » 9 V cet. *grádite*.
- 144 » 6 III cit. *dislik'ască*; r. 6 VII cet. *hel'móheš*.
- 154 » 5 VII cet. *ndε*.
- 155 » 5 IV νόττγ- cet. νόκκγ.
- 159 » 4 V cet. *vo gárnelo*.
- 160 » 16 VII *ts*, cet. *t i*.
- 161 » 1 VII cet. *k'ε kεjo*; 18 VII cet. *k'εřesε*.
- 162 » *sclamo*, cet. *slama*.
- 168 » 4 V cet. *máccata*.
- 169 » 3 VII cet. *deúts*; r. 19 V cet. *da*.
- 173 » 10 VII, cet. *kek'i*.
- 174 » 2 VII cet. *ndε*.
- 182 » 1 III adaugă: *a amărtielor*.

1) Prin I—VII se arată coloana din pagina respectivă; r. (=rândul); cet. (= cetește); col. (= coloana).

- 202 col. I r. 21 cet. *dat* (nu *dar*).
 212 » II între r. 7 și 8 cet. **F**.
 214 » II » » 36 » 37 » **G**.
 270 » » r. 41 cet. *grumás* (nu *grnmás*).
 271 » » r. 5 cet. *g'skundi* (nu *g'scundi*).
 273 I, r. 12 cet. *aštú* (nu *ašú*); col. II, r. 13 cet. Corcea.
 275 » I, r. 3 cet. *kot* (nu *ket*); col. I r. 29 cet. *tent* (nu *tɛn*).
 276 » I, r. 11 cet. *kuš* (nu *huš*).
 286 » II, r. 3 cet. *šaróh*.
 287 » I, r. 16 cet. *špétóh*.
 294 II, r. 3 să se șteargă; col. II r. 4 vine după r. 4 col. I de jos.
 295 » » 5 cet. *coléndite* (nu *cc'éndite*).
 297 » » 9 de jos, după *za da*, cet. *eadaet* (nu *easdaet*).
 302 » » 9 cet. *mleco* (nu *mleoo*); r. 31 cet. *móleřot*.
 304 » » 29 cet. *so* (nu *se*).

REPRODUCERE
 1958

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Prefața	III—IV
Introducere	1— 52
Incerări de redeșteptare națională la Aromâni	1— 24
Imprimeria din Moscopole	24— 31
Cavalioti (viața și sorierile sale).	31— 40
Daniil (viața și scrierile sale)	40— 44
Ucuta	44— 49
Marchizii Puiliu	49— 51
Anexă	51— 54
Texte : Noua pedagogie de Constantin Ucuta	55—102
Invățătura introducătoare de Daniil.	103—186
Vocabular aromân	187—261
Vocabular albanez	263—291
Vocabular bulgar	293—314
Incheiere	315
Aromân	31 ⁵
Alfabetul.	318
Observări	321
Lămuriri și prescurtări.	324
Literatura	325
Indreptări	327